

Z I V O T

M Y Š L E N K Y
O S O C I A L I S M U, U M Ě N Í
N Á B O Ž E N S T V Í A P O L I T I C E

* R O Č N Í K *

IV



1 9 2 1 * 2 2

V Y D Á V Á

* Č E S K Á L I G A A K A D E M I C K Á *

„ŽIVOT“ vychází 1. dne v měsíci kromě prázdnin v Hradci Králové.
PŘEDPLATNÉ pro IV. ročník „Života“: 30 Kč pro ne-
studenty, 20 Kč pro studenty. **REDAKCE** a **ADMINISTRACE** v Praze-II.,
Voršílská 1. — Reklamace se zasílají do administrace v Praze.

OBSAH ČÍSLA 1.:

V. *Poledne*: Jubilejní píseň. — *Cyril Jež I. J.*: K poměru víry a vědy. —
A. Č.: Modlitba — *Paul Claudel*: Má konverse. — *Dante Alighieri*: Z „Božské
komedie“. — *Amadeo Silva Tarouca*: Sociální a náboženské poslání aka-
demika. — *Jano Šrámek*: Lidová akademie. — *J. Žal*: Podzim. — Co život
dal. — Věda. — Umění.

Revue, jež možno v redakci si vypůjčiti:

Červen, Kmen, Lípa, Národ, Osvěta, Cesta, Žena, Jitro, Obnova, Časopis
katol. duchovenstva, Volné směry, Veraikon, Archa, Hlídka, Týn, Akademie,
Dělnická osvěta, Moravsko-slezská revue.

Hochland, Stimmen der Zeit, Sociale Revue, Das neue Reich, Benediktiner-
Stimme.

Les Cahiers catholiques, Les lettres, Nouvelle revue française, Revue des jeunes.
Zároveň jest k dispozici velká čítárna České Ligy Akademické v místnostech
spolkových.

Knihy redakci zasláné:

Karel Jindřich: Vladimír Sergějevič Solovje v. Nákladem Akade-
mie velehradské. 1921.

Dr. Frant. Grivec: Pravoslaví. Přeložil Martin Chudoba. Nákl. Akade-
mie velehradské v Kroměříži.

Josef Pekař: Světová válka. Nákladem „Vesmíru“ v Praze.

Josef Pekař: Bílá hora. Nákladem „Vesmíru“.

Fr. Jammes: Růženec ve slunci. Přeložil Fr. Pastor. Nákladem Družstva
přátel studia v Praze.

Jaroslav Hruban: Pout do Ravenney. Nákladem Družiny literární a umě-
lecké v Olomouci.

Vincenc Kramář: Kubismus. Nákladem Moravsko-slezské revue 1921.

Dr. E. Rádl: Náboženství a politika. Nákladem J. Vetešníka.

Hilaire Belloc: Otrocký stát. Přeložil Jar. Špaček. Vydal J. Laichter na
Král. Vinohradech.

Život a umučení svatého Václava a báby jeho svaté Lud-
mily dle sepsání *Křišťanova*. Nákladem L. Kuncíře.

Letorosty čís. III. Nákladem Družstva přátel studia v Praze.

Rukopisy a dopisy pro redakci zasílány buďtež na adresu: Redakce „Života“, Praha II., Voršílská 1.

Sdělení redakční:

Poněvadž kol. Krlín odjíždí do Paříže na další studie, přejímá další řízení
listu redakční rada, jež chce vésti list v dosavadních intencích nekompro-
misního katolicismu. Doufáme, že nám všichni čtenáři zůstanou věrni a že
nám budou pomáhati jak finanční podporou, tak ochotnou radou v našem
těžkém úkolu. Za redakční radu
Jano Šrámek.

Naši čtenářské obci oznamujeme, že sňatku kol. Krlína a sl. Máničky Ra-
doušové požehnáno bude v kostele sv. Ludmily na Král. Vinohradech dne
6. října o 11. hod. dop.

Sdělení administrační:

K prvnímu číslu přiloženy jsou *korespondenční listky*. Žádáme naše p. t. od-
běratele, aby na ně napsali jména těch, jimž možno zaslati „Život“ na ukázkou,
by se stali našimi odběrateli. Kdo by si přál starší ročníky, lze je obdržeti. —
Předplatné jsme ponechali stejné jako loni, spoléhajice na přízeň našich p. t.
přátel a příznivců, že ti, jimž to možno, neomezí se na předepsaný obnos
30 Kč, ale pomohou finančně našim snahám. *Šeky* budou v příštím čísle
přiloženy.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.“
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: JOSEF KATNAR. TISKLA: BISKUPSKÁ
KNIHTISKÁRNA V HRADCI KRÁLOVÉ, ADALBERTINUM.

Ž I V O T

M Y Š L E N K Y
O S O C I A L I S M U, U M Ě N Í
N Á B O Ž E N S T V Í A P O L I T I C E
* R O Č N Í K *
IV

V. Poledne:

JUBILEJNÍ PÍSEŇ.

Vítej Kněžno! — Vítej Panovnice! —
Vítej Dědičko a Mateři! —
Vítej Čechů první mučednice! —
Vítej v svého hrobu zášeří! — —

Před tisíci roky na Tetíně
zaburácel hradem teskný zvon,
pod hradbami knížecí když síně
nocí žalostný se zachvěl ston — —
Svatá stařenka tam mrtva klesla —
aby duše z muk se k Ráji yznesla.

Tisíc let již u svatého Jiří
jako drahokam se hrob Tvůj stkví;
kolem času proud se tříští, víří —
Ty ve slávě zříš Svě dědictví! —
Svatá Ludmilo, buď Přímluvkyní
Svému národu jak dřív — i nyní!

K POMĚRU VÍRY A VĚDY.

V moderní době se téměř již ustálilo mínění, že víra není vědění, theologie není věda. Upřena tím víře a theologii objektivní platnost a položen základ k názoru, že náboženství je věc čistě soukromá. Není divu, že vážnost víry tím tak klesla, že víra pokládána za něco člověka vzdělaného nedůstojného. Na jedno se však při tom zapomnělo, že názor tento je v naprostém odporu se skutečností. Nikde skoro ve skutečném životě neobejdeme se bez víry, a přece nelze říci, že by tu víra nikde nebyla vědění. Věříme poctivým lidem, kteří nám připravují pokrmy, že nás neotráví. Přijímáme v nemoci léky, které nám předpisuje lékař, věříce jeho dobré vůli, že nás chce uzdravit; vstupujeme do budov postavených dobrými architekty bez bázně, že se na nás sesují. Bez víry se v obyčejném životě nemůže jak člověk nevzdělaný tak i vzdělaný téměř ani hnouti.

Již tato populární víra je pravým vědění všude tam, kde opírá se o takové rozumné důvody, že opačné mínění bylo by obecně pokládáno za nerozumnou, ba chorobnou úzkostlivost. Člověk, jenž by nikomu nechtěl v životě věřiti, jenž by nejedl a nepil, dokud by pokrmů a nápojů sám chemicky neprozkoumal, jenž by nepřijal v nemoci léku, dokud by se o jeho působení samostatně nepoučil, jenž by nevzkročil do žádné budovy, dokud by jí architektonicky sám neprozkoumal, jednal by dle úsudku všech lidí proti rozumu, byl by považován za člověka abnormálního. Z toho plyne, že víra opírající se o rozumné důvody, je úkon rozumový, že je to soud čili přesvědčení a tudíž i vědění. Opírá-li se jen o důvody subjektivní, je vědění jen subjektivním, opírá-li se však o důvody objektivní, je vědění objektivním.

Než ani věda neobejde se bez víry. Nikdo nepopře, že historie je věda. Historie však není bez víry vůbec možná. Věříme starým památkám, rukopisům a jiným pramenům, či lépe, věříme těm, kteří je budoucím věkům zanechali. Kdyby historie jako věda vylučovala víru, byly by předmětem jejím pouze ty události, které jsme sami empiricky poznali, jichž sami jsme byli svědky. Obsah historie jako vědy by se tím nejen podivně omezil, nýbrž byl by pro každého člověka aspoň z části jiný. To vše je v odporu se skutečným pojmáním historie jako vědy.

Všechny poznatky, které v dějepise vírou přijímáme, jsou vědecké, jestliže jsou kritické, opírají-li se o rozumné důvody, svědčící o hodnověrnosti pramenů. Jen poznatky nekritické nejsou obsahem historie vědecké, nýbrž náleží do oboru kronik. Nikdo nepopře, že zeměpis je věda a přec jeho předmětem nejsou pouze ony země, které jsme poznali na vlastní oči. Věříme cestovatelům, kteří nám podávají zprávy o krajinách, které prozkoumali, věříme obyvatelům cizích krajin, kteří nám popisují svou vlast, již jsme my nikdy neviděli.

Poznatky tyto jsou opět jen tehdy vědecké, jsou-li kritické jako poznatky dějepisné. Rovněž psychologie je věda. Předmětem jejím však nejsou pro každého člověka jen stavy jeho vlastního vědomí, nýbrž také duševní stavy ostatních lidí. O těchto však dovídáme se jen vírou. Věříme jiným lidem, že nás neklamou, když posuny a řeči nám sdělují svůj vniterní život. Nevěříme ovšem každému, nýbrž pouze tomu, jehož věrohodnost jest nám rozumovými důvody prokázána. Vědecký materiál psychologie je pouze ten, jenž jest získán přesnými metodami psychologickými. Víra stává se tu vědou, pokud řízena je rozumovými důvody.

Podobně i v jiných vědách přijímáme aspoň velkou část vědeckého materiálu vírou. Nestal by jeden lidský věk na to, aby jeden člověk poznal empiricky všechny poznatky z přírodopisu nebo z fyziky. Proto i zde velkou část musí každý přijímat vírou. A přece nazývá se i tato část našeho poznání vědeckou, byla-li nabyta kriticky, metodicky a je-li uspořádána v systém. Je pravda, že při poznání nabytém vírou není evidence, již provázeno bývá často poznání bezprostřední empirie. Proto je třeba k soudu tvořenému vírou vlivu vůle na rozum. To však nezmenšuje jistoty, že poznáváme i vírou

pravdu, jestliže hodnověrnost toho, jemuž věříme, byla rozumovými důvody tak prokázána, že nevěřiti bylo by nerozumné.

Dle této normy řídí se ve skutečnosti všechny vědy, proto nesprávná, jelikož ne-reální, je definice víry, již podali Kant (Log. str. 101), Wundt (Log. I. 370) a Höffding (Religionsphil. str. 105), podle níž věřiti znamená něco za pravdivé pokládati z důvodů, které subjektivně sice stačí, objektivně však nestačí. To je definice jen jednoho druhu víry, totiž subjektivní, vedle ní však je třeba uznati též víru objektivní, jež opírá se o důvody stačící každému rozumu.

Určitý vliv vůle na rozum je nutný v každém soudě, i v sebe evidentnějším soudě vnější nebo vnitřní zkušenosti. Je to důvěra, že rozum, pokud přirozeně správně poznává, nás neklame. Bez této důvěry, která doprovází každý soud, není možný soud ani o věci sebe evidentnější. Proto někteří filosofové nazývají každý soud čili každé přesvědčení vírou. Lotze píše: Všechno naše posouzení skutečnosti spočívá na bezprostřední důvěře nebo na víře, již řádnému myšlení přiznáváme obecnou platnost. (Log. 569). James Mill dí, že víra je každý druh přesvědčení nebo jistoty (Analys. I. 343). Herbart nazývá víru logickým souhlasem, jenž záleží v uznání spojeném s pocitem zvláštního druhu, v němž smíšená je nutící evidence a uspokojení nad splněním nároku rozumu. (Lehrb. zur Psychol³ str. 65.)

Jelikož tedy určitý vliv vůle a citu s ní spojeného je při každém soudu bez výjimky, nemůže vliv tento sám o sobě vylučovati vědeckosti poznání, jinak by věda byla úplně nemožná. V každém poznání, jemuž přikládáme objektivní platnost, jest nějaká důvěra nutným předpokladem, a to buď jen důvěra v sebe, totiž ve své poznávací schopnosti, že jsou schopny poznati pravdu, nebo důvěra v jiné lidi, v jejich vědění a poctivost, které jsou zárukou, že nás neklamou. Tato důvěra nazývá se vírou ve vlastním slova smyslu. V obojím případě je poznání vědecké jen tehdy, je-li kritické. V prvním případě je poznání vědecké, je-li zaručeno, že v pochodu jeho není žádné závady ani vnitřní ani vnější a že je řízeno vědeckými metodami jak obecných pravidel logických tak speciálních pravidel jednotlivých věd. V druhém případě je poznání vědecké, je-li kriticky zaručeno i vědění i hodnověrnost toho, jemuž věříme.

Víra ve zjevené pravdy neliší se metodicky v ničem od víry, s níž shledáváme se u jakékoli vědy, je tudíž i ona pravým věděním a theologie je vědou. Víru náboženskou předchází rozumem poznaná existence Boha jakožto bytosti nekonečně dokonalé a rozumem poznané faktum zjevení božího. O vědění a hodnověrnosti Boha, bytosti nekonečně dokonalé, nemůže býti rozumné pochybnosti. Jistota pravdy je zde absolutní, kdežto při víře v autoritu lidskou jest jen morální. Běží jen o jistotu existence Boha — bytosti nekonečně dokonalé a o jistotu fakta zjevení. Filosofie moderní nasadila všechny páky, aby jistotu rozumového poznání Boha zvrátila, nechce připustiti pravého vědění o Bohu, nýbrž připouští pouze víru v Boha, která je rovna neurčitému tušení, jež dostoupiti může nanejvýš jen subjektivní jistoty pomocí vůle a citového naladění. Je v tom snaha odniti náboženství vlastní základ objektivnosti a tudíž i vědeckosti. Že tyto snahy moderní filosofie zůstaly a také zůstanou marné, ukázal jsem již v článcích, které jsem uveřejnil v minulých dvou ročnících Života. Nepodařilo a nepodaří se nikomu vyvrátiti objektivní platnosti zákona příčinnosti, jenž s neúprosnou logikou vede k naprosto jistému přesvědčení o existenci Boha — bytosti to nekonečně dokonalé. A kdyby se to někomu podařilo, pak by padla netoliko theologie jako věda, nýbrž padly by všechny vědy, poněvadž popřením zákona příčinnosti popírá se prostě lidský rozum.

Rovněž nepodařilo se dosud vyvrátiti historické existence Krista jako pravého Boha, neboť Straussovské a Renanovské výklady o Kristu jsou pouhé romány, nedůstojné člověka vzdělaného.

„Vím, komu jsem uvěřil“, řekl sv. Pavel a slovy těmi vyjádřil nejpřípadněji geniální jeho duch, proč víra je pravým věděním a theologie vědou.

Jako důvod toho, že Bůh nemůže býti rozumem poznán, nýbrž jen věren čili tušen, uvádí se nekonečnost boží. Jelikož duch lidský je konečný, omezený, nemůže prý dospěti k žádnému určitému poznání nekonečna čili absolutna, aniž by se spojovala s poznáním tím nějaká nesprávnost čili nepravda. Mezi nekonečnem a konečnem není prý žádné podobnosti. V pravdivém poznání je však vždy nějaká podobnost, proto naše

poznání Boha jakožto nekonečna je prý vždy jen symbolické představování Neznámého. Nemůže-li Bůh sám rozumem s jistotou být poznán, tím méně může s jistotou poznáno být jeho zjevení. Zde je základ rozdílu mezi vírou v Boha a jeho zjevení a mezi vírou, se kterou se shledáváme u různých věd. V nich předmět víry je konečný jako je náš rozum, kdežto Bůh je nekonečný a tudíž poznávací schopnost našeho rozumu úplně přesahuje a může jen citem být tušen čili věřen vírou čistě subjektivní.

V námitce vychází se z toho, že Bůh je nekonečno čili absolutno. To tedy o Bohu víme zcela jistě a také dle zákona příčinnosti s logickou nutností musí nejvyšší a první příčina všeho bytí bytost nekonečně dokonalá. Známe-li však o Bohu tuto vlastnost, pak víme o něm to nejdůležitější. Bytost nekonečně dokonalá musí mít nekonečně dokonalý rozum a nekonečně dokonalou vůli, musí být osobní absolutní duch, jinak by nekonečně dokonalá nebyla, musí mít všechny vlastnosti, jaké připisuje Bohu katechismus a jak je všechny, vyjma tvůrčí sílu, poznal přirozeným rozumem již Aristoteles. Je ovšem pravda, že žádný konečný rozum nemůže svou vlastní silou poznati Boha bezprostředně, jak učí tomu tak řečený ontologismus (Malebranche, Gioberti), nýbrž pouze z jeho tvorů, tedy z věcí konečných usuzováním.

Poznání toto jest ovšem velmi nedokonalé, z toho však neplyne, že by nemohlo být jisté, nebo že by dokonce vždy muselo být nepravdivé. V různém stupni poznává umělecký obraz nebo sochu odborník a neoborník. Že poznání neoborníkovo jest jen nedokonalé, z toho neplyne, že musí již proto vždy být nepravdivé.

Nesprávný je také předpoklad, že mezi Bohem jakožto nekonečnem a mezi konečnými věcmi není žádné podobnosti a že tudíž všechny představy o Bohu jsou pouhé mythologické symboly. Mezi dokonalostmi věcí konečných musíme činiti rozdíl. Některé již svou vlastní podstatou jsou nerozlučně spojeny s celou řadou nedokonalostí. Prostornost je na př. určitá dokonalost tělesa. Jsou s ní však spojeny různé nedokonalosti jako možnost být přítomen jen na jednom místě, vedlebylost částí, dělitelnost fysická nebo i chemická a j. Taková dokonalost konečných věcí nemůže být v Bohu formálně, sice by byly v něm i všechny nedokonalosti s ní spojené. Kdo přikládá Bohu takové vlastnosti formálně, ten má o něm představy jen symbolické, jak je měli pohané, kteří si bohy představovali s těly, ba dokonce s různými lidskými nedokonalostmi a chybami. To znamená Boha představovati si antropomorfisticky. Dle katolických theologů má Bůh dokonalosti, jež v konečných věcech vždy spojeny jsou s nedokonalostmi, eminentně, nikoli formálně, to znamená, že vše, co dobrého dokonalosti ty v sobě mají, v Bohu také je, ale jiným, dokonalejším způsobem.

Vedle toho jsou ve světě konečné dokonalosti, které svou podstatou nejsou spojeny se žádnou nedokonalostí, leč že jsou tu konečné, omezené. Na př. myšlení, vědění, svobodné chtění, být individuem rozumným, čili bytostí osobní, jako takové neobsahují žádné nedokonalosti. V člověku jsou různé nedokonalosti s úkony těmito spojeny jen proto, že jsou konečné, omezené, závislé od smyslového poznání a od působení předmětů. Není tudíž překážky, proč by tyto dokonalosti neměly formální podobnosti s vlastnostmi božími. Odmyslíme-li si od nich všechnu omezenost, čili myslíme-li si je ve stupni nekonečném, povznesli jsme se skrze ně k poznání vlastností božích. Víme-li o Bohu, že je nekonečno, absolutno, pak všechny dokonalosti věcí konečných, které svou podstatou nejsou spojeny se žádnou nedokonalostí, nutně mít musí, ovšem prosty vší omezenosti, v míře nekonečné. Mezi Bohem a těmito dokonalostmi konečnými je formální podobnost čili analogie vnitřní, takže z nich Boha vpravdě můžeme poznati. Poznání to je ovšem nedokonalé a kusé, přes to však může být pravdivé a jisté. Tím odpadá základní námitka proti víře jakožto vědění a proti theologii jakožto vědě.

A. Č.:

MODLITBA.

Buď zdráv, Ty něžný květe lučin Pšovanských, ctná dcero Slaviborova, naše paní a kněžno, svatá Ludmilo!

V těchto blahých a slavných dnech, kdy deset dlouhých a setmělých věků dělí nás od oné chvíle osudné, v níž ušlechtilá duše Tvá se vznesla k nebesům, zdvíháme svá chudá srdce Tobě vstříc, Ty krvavý červánku jitra našich dějin, Ty česká prvomučenice. Jak vnoučata Tvá přítulná kupíme se dnes kolem Tvojí bílé hrobky a nasloucháme s utajeným dechem Tvojim šeptům a Tvým pokynům.

Ó, nauč nás, babičko ty naše předrahá, nauč nás tak milovati Mistra životem svým horoucně, jako Tvoje dobré srdce k Němu přilnulo. Buď vzorem naším!

Ať každý úder srdce našeho tak udeří, jako Tvoje sladké srdce bilo láskou nejčistší k svému lidu, k svému národu.

Chraň svůj lid a veď svůj národ, Ochranitelko bdělá, chraň ho oněch mrákot, z nichž Tys ho s chotěm svým vyvedla ke Kristu, slunci našemu.

Modli se za nás dnes, Ty Trpitelko trojnásobná, pro bolesti z Tvých drahých mrtvých, za nás oroduj! Ty, jež nad hrobem Bořivoje Vdovo sirá, Spytihněva i Vratislava, Matko opuštěná, jsi stála, Ty modli se za naše bratry mrtvé, padlé I na ty pamatuj, z nichž jeden každý svou cestou se ubírá ve lži a bludů stín.

Pros sílu, Vychovatelko pečlivá, dnes těm, kteří o spásu a víru dětí svých se chvějí, Ty, jež mučeníka vychovala's nám.

Dej svornosti a pokory nám hojně, o Vladařko české země! A dej ať Draho- mír už není mezi námi ani vrahů tetínských

Tvé tělo svaté, sladce, tiše dříme pod hrobem bílým svatojirské výspy, ale srdce Tvoje naslouchá a bdí. Ó, stůj na stráži, naše paní, ruce za nás k nebi spínej, za národ svůj se přimluv, chraň jej, opatruj! To šumem Vltavy pod hrobem Tvojím národ český prosí, katolický, věrný víře Tvojí

Babičko a matko naše, nezapomeň na nás, pamatuj, ó svatá Ludmilo

Paul Claudel:

MÁ KONVERSE.

Narodil jsem se 6. srpna 1868. Mé obrácení se událo 25. prosince 1886. Bylo mi tedy osmnáct roků. Ale vyvinutí mého charakteru bylo již tehdy velice značné.

Ač se dvou stran jsem měl svůj původ z věřící rodiny, která dala Církvi několik kněží, byla naše rodina lhostejnou a po našem příchodu do Paříže úplně se náboženství odcizila. Před tím jsem vykonal usebraně prvé svaté přijímání, které mi bylo jako většíně mladých jinochů korunováním a cílem mých náboženských povinností.

Byl jsem vychováván, či spíše vyučován nevěřícím profesorem, potom v lajckých venkovských kolejích a posléze na lyceu Ludvíka Velikého. Od svého příchodu do toho ústavu jsem ztratil víru, jež se mi zdála nesmířitelnou s mnohostí světů. (!!!) Četba Renanova Života Ježíšova nově zdůvodnila tuto změnu přesvědčení, již ostatně vše kolem mne přálo a již rozněcovalo,

Vzpomeňme si na ta smutná léta osmdesátá, na dobu úplného rozkvětu naturalismu. Nikdy se nejevila vláda hmoty pevnější. Vše, co mělo jméno v umění, ve vědě a v literatuře, bylo bezbožným. Všichni (tak zvaní) velcí mužové toho končícího století se vyznačovali svým nepřátelstvím k Církvi. Renan vládl. Předsedal poslednímu rozdělování cen na lyceu Ludvíka Velikého, jehož jsem se účastnil a zdá se mi, že jeho ruce mne ověnčily. Viktor Hugo právě umíral v apotheose.

Věřil jsem tedy v osmnácti letech, čemu věří většina lidí řečených vzdělců té doby. Mocná idea individuálního a konkrétního byla ve mně zatemněna. Přijímal jsem hypotézu monistickou a mechanistickou v celé její svěžesti, věřil jsem, že jest vše podrobena „Zákonům“, a že tento svět je tvrdým sečleněním účinků a příčin, jež věda pozitíř dokonale objasní. Všechno to se mi ostatně zdálo velice smutným a velice nudným. Pokud se týče myšlenky Kantovy povinnosti, již nám ozřejmoval můj profesor filosofie, M. Burdeau, nikdy jsem jí nemohl strávit.

Zil jsem ostatně v nemravnosti a zvolna jsem upadl v zoufalství. Smrt mého děda, kterého jsem viděl dlouhé měsíce, jak se trápil žaludeční rakovinou, mne naplnila hlubokým děsem, a myšlenka na smrt mne neopouštěla. Zapomněl jsem zcela na náboženství a byl jsem v tom ohledu jako divoch. Prvým zásvitem pravdy mne osvětila díla velikého básníka, jemuž jsem zavázán ustavičnou vděčností, a který má rozhodný vliv na utváření mé myšlenky, Artura Rimbauda. Četba *Illuminací*, potom po několika měsících *Doby v Pekle*, byla pro mne rozhodnou. Ty knihy nejdříve mne vysvobodily z káznice materialismu a živě, téměř fysicky mi představily nadpřirozeno. Ale můj stálý stav zadušení a zoufalství se neměnil.

Takovým bylo nešťastné dítě, jež se vydalo 25. prosince 1886 do chrámu Naší Paní v Paříži, aby sledovalo Vánoční hodinky. Začal jsem psát a zdálo se mi, jako bych nalézal v katolických obřadech, na něž jsem diletantsky pohlížel, vznětlivý souhlas a látku k některým dekadentním pracím. V takové náladě jsem vstoupil, jsa strkán a tlačěn zástupy, nerozradostněný, abych obcoval velké mši. Potom, nejsa nijak zaměstnán, šel jsem i na nešpory. Děti z pěvecké školy v bílých řízách a žáci Malého semináře u svatého Mikuláše v Chardonnet zpívali právě, jak jsem později poznal, *Magnificat*. Stál jsem sám mezi ostatními u druhého pilíře před vchodem na chor, napravo od sakristie.

A tehdy se udála věc nejvýznačnější v mém životě. V okamžiku bylo mé srdce zasáhnuto a já uvěřil. Uvěřil jsem s takovým přilnutím, s takovým vzkypěním celé své bytosti, s přesvědčením tak mocným, s takovou jistotou, jež vylučovala každou pochybnost, že na příště nemohly žádné knihy, žádné důvody, žádné náhody zmítaného života zviklati moji víru, ani, abych pravdu řekl, se jí dotknouti. Cítil jsem rázem vroucně nevinnost, věčné dětství Boží, nevypověditelné zjevení. Pokoušeje se, jak často jsem to učinil, obnoviti si minuty té význačné chvíle, nalézám tyto prvky, jež tvoří jenom slabý zákmit, jediný znak, jehož užila Prozřetelnost, aby dosáhla a otevřela posléze srdce zoufalého dítěte: „Jak lidé, kteří věří, jsou šťastni! — Kdyby to přece bylo pravda? — Je to pravda! Jest Bůh, jest zde! Je to někdo, je to bytost tak osobní jako já! — Miluje mne, volá mne.“ Slzy kanuly z mých očí a zpěv tak něžný *Adeste* ještě více rozněcoval mé rozechvění.

Rozechvění velice sladké, k němuž se přece připojoval cit děsu a téměř hrůzy! Neboť mé filosofické názory se nezměnily, Bůh je nechal opovržlivě na jejich místech, nic se nezměnily, katolické náboženství se mi stále zdálo týmž pokladem nesmyslných anekdot, jeho kněží a věřící mi vnukali stejný odpor, jenž se stupňoval až v zášť, až ke zhnusení. Stavba mých mínění a mých vědomostí stála, a nezřel jsem na ní žádné trhliny. Jenom já z ní vyšel. Nové bytí a hrozné se strašnými nároky pro mladého muže a umělce, jakým jsem byl, se objevilo, jež jsem nedovedl smířiti s ničím z toho, co mne obklopovalo. Stav člověka, jehož rázem vytrhli z jeho kůže, aby ho vložili v tělo cizí uprostřed neznámého světa, jedině tím srovnáním bych vyjádřil ten stav úplného nepořádku. Mé mínění a má chuť se nejvíce vzpíraly tomu, co bylo pravdivým, čemu jsem se musil, chtěj nechtěj, připodobnit. Ach! mnoho jsem musil zkusit, abych vyvzdoroval. Toto odporování trvalo čtyři léta. Odvažuji se říci, že jsem se hájil zdatně, a že zápas byl přímým a úplným. Nic jsem neopomenul. Užil jsem všech prostředků

odporu a musil jsem odhazovati zbraň po zbrani, ježto mi nebyly nic platné. Byla to veliká krize mého bytí, ta agonie myšlení, o níž Artur Rimbaud napsal: „Boj duchovní jest právě tak krutý, jako boj lidský. Tvrdá noc! vysychající krev kouří na mé tváři!“ Mladí lidé, kteří odvrhují tak lehce víru, nevědí, jakého je třeba úsilí, aby jí opět dosáhli, a jakými mukami jí dosahují. Myšlenka na peklo, též myšlenka na všechny krásy a na všechny radosti, pro něž, jak se mně zdá, mi přinášel obět můj návrat ku Pravdě, mne stahovaly do zadu. Ale konečně od onoho večera v Notre Dame, když jsem se vrátil domů těmi deštivými ulicemi, jež mi připadají nyní tak cizí, vzal jsem protestantskou bibli, již dala kdysi mé sestře Kamille její protestantská přítelkyně, a prvně jsem slyšel přízvuk toho hlasu tak sladkého a tak neústupného, který neustával zaznívat v mém srdci. Znal jsem historii Ježíšovu jenom z Renana a důvěruje tomu podvodníku, nevěděl jsem ani, že se nazval Synem Božím. Každé slovo, každá řádka popírala s velebnou prostotou nestydatá tvrzení apostatova a otvírala mi oči. Je to pravda, přiznával jsem s Centurionem, ano, Ježíš byl Synem Božím. K tobě, Pavle, se především obrací a slibuje ti svoji lásku. Ale zároveň, kdybys ho nenásledoval, zbývalo by ti jedině odsouzení. Ah! nepotřeboval jsem, aby mi vysvětlili, co jest peklo a šel jsem svou cestou. Několik těch hodin mi stačilo, aby mi ukázaly, že peklo jest všude, kde není Ježíš Kristus. A co mi záleží na ostatním světě vedle té nové a zázračné bytosti, která právě se mi zjevila?

Nový člověk tak ve mně mluvil, ale starý všemi silami se bránil a nechtěl se zříci ničeho pro svět, který se mu otvíral. Mám doznati v hloubi cit nejsilnější, který mi bránil, abych prozradil své přesvědčení? Byla to bázeň před lidmi. Při myšlence, že bych měl všem oznámiti své obrácení, že bych měl říci svým rodičům, že se budu v pátek postít, že bych sám sebe měl prohlásiti za jednoho z katolíků, tak vysmívaných, vyvstával mi na čele studený pot, a občas násilí, které mi bylo učiněno, mne opravdu rozhořčovalo. Ale cítil jsem na sobě pevnou ruku.

Neznal jsem kněze. Neměl jsem přítelem katolíka.

Studium náboženství se stalo nejhlavnější mou činností. Zvláštní věc! Probuzení duše a schopností básnických se dalo u mne ve stejné době, vyvracejíc mé předsudky a můj dětinský děs. V té době jsem napsal prvá znění svých dramát: „Tête d'Or“ a „La Ville“. Ačkoliv mi byly svátosti ještě neznámými, již jsem žil životem církve, vdechoval jsem jej, a život vnikal do mne všemi pory. Z knih, jež mi nejvíce pomáhaly v této době, jmenuji nejdříve Myšlenky Pascalovy, dílo neocenitelné pro ty, kteří hledají víru, ač jeho vliv byl někdy zhoubný; Vznešenost tajemství, a Rozjímání na evangelia Bossuetovy a jeho ostatní filosofická pojednání; báseň Danteovu a podivuhodná vypravování Sestry Emmerichové. Metafysika Aristotelova očistila ducha a vrátila mi vládu skutečného rozumu. Následování bylo příliš vysoko pro mne a prvé jeho dvě knihy jsem shledal hrozně tvrdými.

Ale velikou Knihou, jež mi byla otevřena a v níž jsem se učil, byla Církev. Buď navždy pochválena, ty veliká Matko, velebná, klečící, od níž jsem se všemu naučil. Strávil jsem všechny své neděle v Notre-Dame a docházel jsem tam v týdně, jak jen jsem mohl. Byl jsem tehdy tak nevědomým v ohledu náboženském, jako může býti buddhista a hle, svaté drama se přede mnou odhalovalo s nádherou, jež převyšovala všechnu obraznost. Ach! To nebyla chudá řeč nábožných knih! To byla nejhlubší a nejmohutnější řeč poesie, gesta nejvznešenější, jež kdy byla svěřena bytostí lidským. Nemohl jsem se odtrhnouti ode mše svaté, a každý pohyb knězův se hluboko vtiskoval v mou duši i v mé srdce. Četba Hodinek za mrtvé i vánočních, obřady Svatého Týdne, přerozkošný zpěv Exultet, vedle něhož jsou nudnými nejnadšenější stránky Sofokleovy a Pindarovy, vše to ve mně vzbuzovalo úctu, radost, vděčnost, lítost, klanění se! Zvolna, pomalu a těžce vítězila v mém srdci myšlenka, že umění a poesie jsou rovněž věci božské, a že radosti tělesné, místo aby jim byly nezbytné, jsou jim naopak ke škodě. Jak jsem záviděl šťastným křesťanům, jež jsem viděl přijímati! Vždyť já jsem se sotva odvážil vmísiti mezi ty, kteří každý postní pátek líbali trnovou korunu.

Zatím léta prchala a mé postavení se stávalo nesnesitelným. Ve skrytu jsem úpěnlivě prosil Boha a přece jsem se neodvažoval promluvit. Mé námitky den ze dne slábly, mocněji jsem pocítoval touhu po Bohu. Ach! Jak jsem znal dobře tu chvíli a jak

mocným byl její dotek mé duše. Jak jsem našel odvahu odporovati jí? Třetího roku jsem četl posmrtná díla Baudelair-ova a viděl jsem, že básník, jehož jsem cenil nad všechny Francouze, nalezl víru v posledních letech svého života a zmítal se v těchž úzkostech a výčitkách jako já. Odhodlal jsem se a jednou odpoledne jsem vstoupil do zpovědnice u Svatého Medarda v mé farnosti. Minuty, v nichž jsem čekal kněze, jsou nejtrpčí v mém životě. Nalezl jsem starého muže, který byl velice málo pohnut historií, která se mně zdála tak zajímavou; mluvil mi o „vzpomínkách na prvé přijímání“ (k mému hlubokému týrání), a nařídil mi, než mi dal rozhřešení, abych ohlásil rodině své obrácení: v čemž mu dnes dávám za pravdu. Vyšel jsem ze zpovědnice pokořen, rozezlen a vrátil jsem se do ní až po roce, kdy jsem byl rozhodně přinucen, přeměněn, hotov. V témže kostele svatého Medarda jsem nalezl mladého kněze milosrdného a bratrského, Ménarda, který mě usmířil, a později svatého úctyhodného řeholníka Villaumea, který byl mým vůdcem a milovaným otcem, a jehož přimluvu z nebe, v němž jest nyní, stále nad sebou cítím.

Přistoupil jsem podruhé ku přijímání o Vánocích 25. prosince 1890 v Notre-Dame.

Přeložil J. Krlín.

Dante Alighieri:

Z „BOŽSKÉ KOMEDIE“.

(Přeložil Karel Vrátný.)

Mnou vchází se do města žalostného,
mnou vchází se tam, kde je věčná bolest,
mnou vchází se v kraj lidu ztraceného.
Pohnula Spravedlnost Tvůrce mého,
utvořila mne Boží Všemohoucnost
a Moudrost nejvyšší a první Láska.
Přede mnou nestvořeny věci žádné,
jediné věčné: i já věčně trvám;
nechte vši naděje, kdož vstupujete.

(III. zpěv Pekla.)

Salve regina na trávě a kvítí
tam duše pějící jsem uzřel sedět

Ten, který sedí nejvýše, a tváří
jeví, že zanedbal to, co měl činit,
a ústy nehýbe, když druzí pějí,
byl Rudolf císař, který mohl zhojit
rány, jež Itálii zahubily,
takže ji pozdě uzdravuje jiný.
Druhý, jenž zdá se, že se povzbuzuje,
vlád' zemí, kde má voda vznik, již nese
Vltava do Labe, a Labe v moře.
Slul Otakar a v plenkách mnohem lepší
byl nežli s vousy již syn jeho Václav,
jejž zhýralost a zahálčivost šírá!

(VII. zpěv »Očistce«.

Panno a matko, dcero syna svého,
víc pokorná než tvor i vyvýšená,
úradku věčného ty cíli pevný!
Tak zušlechtila's lidskou přirozenost,
že její Tvůrce neměl za nehodno
sám jejím výtvozem se učiniti.
V tvém životě se roznítla láska,
jejímžto teplem v pokoji zde věčném
se takto vypučel květ tento svatý.
Zde polední nám pochodní jsi lásky,
a na zemi zas mezi smrtelníky
naděje studnicí jsi vždycky živou.
Paní, tak velká jsi a tolik zmůžeš,
že kdo chce milost mít a nejde k Tobě,
bez křídel létati chce jako touha.
Tvá dobrotivost nepomáhá jenom
těm, kteří prosí, ale častokráte
tak štědrá je, že prosbu předstihuje.
Jest milosrdenství, jest vlídnost v Tobě,
jest v Tobě velkodušnost, v Tobě všecko
jest pospolu, co při stvoření dobré.
Nuž tento, který z nejspodnější sluje
vesmíru až sem v tato místa viděl
životy všechny duchové, zvlášť každý,
pokorně prosí za milost, bys tolik
mu síly vymohla, by moh' se zdvihnout
výš očima až k poslednímu Blahu.
A já, jenž pro své vidění jsem nikdy
víc neplál nežli pro jeho, vše prosby
předkládám Ti, a kéž nejsou skrovné,
bys všeliký mrak smrtelnosti jeho
mu rozptýlila prosbou svou, tak aby
se krása svrchovaná jemu ukázala.
A ještě prosím, královno, jež můžeš,
cokoli chceš, bys uchovala zdravé
v něm náklonnosti, když byl tolik viděl.
Tvá stráž přemáhej v něm hnutí lidská:
viz, kterak s Beatricí tolik svatých
spínají k tobě za mé prosby ruce!
Oči, jež Bůh má v lásce své a úctě,
upřené v prosebníka, ukázaly
kterak jí zbožné modlitby jsou milý.
Pak k věčnému se Světlu obrátily,
a věřit nesmí se, že tolik jasné
tvor, který oko upírat může na ně.

(XXXIII. zpěv Ráje.)

SOCIÁLNÍ, NÁBOŽENSKÝ PROGRAM AKADEMIKŮV A KATOLICKÁ VEŘEJNOST.

Kdo neočekává nové zlaté doby pro vlast a nového ryzího štěstí pro lid jinak, nežli velikou obrodou katolicismu, tu skládá největší, po lidsku řečeno, snad jedinou naději v sociální katolické studentstvo vysokých škol. A jak by jinak mohlo býti? Vždyť tito mladí muži mají tři hlavní ctnosti vůdcovské: jsou sociálními, jsou katolíky, jsou akademiky.

Nejedná se tedy o tuto zásadní otázku; každý kněz a dělník, každý pán a sedlák, každá žebračka i profesor ví, že my a právě my, máme ve své torbě maršálskou hůl pro nastávající velkou válku o štěstí a spásu lidu.

Ale jest dobré znova a znova si uvědomovati pravý, ryzí smysl těchto tři úchvatných slov a potom jest potřeba neustále přemýšletí a ve zbožné pokoře rozjímatí, tak abychom pravou, přímou a dobrou cestu svou jasně poznali, rozhodně ji nastoupili a bezpečně až k šťastnému cíli dokonali. —

Převraty osmnáctého století zničily staré řády, avšak nenahradily jich novými zařízeními. Zároveň všechny státy zapíraly čím dále, tím více ducha křesťanského amrvu a názoru. Byly tedy zájmy pracujících tříd odkázány jedině na příkaz lásky k bližnímu, kteráž podle úmyslu sociálního apoštola κατ'ἑξοχήν měla rovnocennými učiniti všechny osoby, všechny třídy, všechny stavy. Čím více se náboženský život změlčoval, tím více ztrácela tato láska ze své pružnosti a nepřemožitelnosti: povstávaly třídní protivy, vzplanul třídní boj a dnes vidíme místo sladkých prostředků lásky jenom násilné prostředky nenávisti; neboť není znamením naší doby láska, ale nenávist.

My však nenáviděti nemůžeme, ale musíme milovati: my nejsme socialistickými, nýbrž sociálními. To znamená, že budujeme, tešeme a tmelíme, by se náš nový dům stal velikou, světlou, úpravnou budovou, bydlíštěm pro všechny soudruhy, domem lidovým, vybudovaným podle věčných zákonů účelnosti, krásy a souladu.

Jsme sociálními a proto pracuje na nové budově vlastní také mladý katolicismus. „Nebude-li Hospodin stavěti domu, nadarmo pracují ti, kteříž stavějí jej. Nebude-li Hospodin ostříhávati města, nadarmo bdí, kdož ostříhá ho.“ (Žalm 126.) Proto jsme katolíci. Nechceme pracovati nadarmo, nechceme svých cihel nositi k lešení kolísavému, rozpadnutí zasvěcenému. A že jsme katolíci, proto jsme jedině oprávněnými pracovníky na budově lepší budoucnosti.

A my jsme zároveň jedině schopnými staviteli, zůstáváme-li sociálními, katolickými a také akademiky, to znamená inteligenty. Nikdy nebylo sebevědomí lidí, pracujících rukou, větší nežli jest nyní, ale také nebylo nikdy sebevědomí vrstev, pracujících hlavou, rozumem, větší, nežli jest v době přítomné. Po všem světě se inteligence hýbe, organizuje a hájí své existenční právo, své životní hodnoty; avšak neprávem, pokud není katolickou. Což neměla snad dosti času, aby dokázala své existenční právo, svou cenu pro lidstvo?

A jak pak na druhé straně vypadá naše katolická inteligence? Kdo jest katolíkem i v životě hospodářském, ten teprve jest sociálním a zrovna tak jest opravdu inteligentním jenom ten, kdo jest katolíkem ve všem svém duševním životě: nejen v životě náboženském, ale i v kulturním, vlasteneckém, politickém a společenském. Tato inteligence, od níž očekáváme, že nás učiní schopnými, abychom byli vůdci svého lidu, neznamena pouze odborné dokonalosti, nebo obvyklé světské vzdělanosti a jistou politickou obratnost: minulost to dosvědčuje. Na katolickém sjezdu v Praze měl jsem náhodou zajímavý hovor se zástupci různých národů o tom, co jest úkolem inteligence. A dospěli jsme k těmto snad dosti uspokojivým výměřům, že úkolem inteligence jest, vtisknouti masse ráz svých duševních plodů. „Rozumnost vychází od rozumu, jemuž vlastně pří-

sluší vésti a vládnouti.“*) A kdo jest inteligentem katolickým, to jest opravdovým, užitečným a spasitelným? Ten, kdo dovede svůj lid chrániti před neštěstím a vésti jej k štěstí, neboť jakou měrou kdo jest zúčastněn při vedení veřejných záležitostí, touže měrou musí míti patřičnou rozumnost, moudrost.“**) To jsou silná slova! Kde se naučíme této rozumnosti, přiměřené svému neštěstí a svému ideálu pro budoucnost? Kde načerpáme tu moudrost, přiměřenou ceně duší a osudné hodině celých národů? Odpověď, pro nás prostou a samozřejmou slyšíme z úst sociálního a kulturního svého ideálu: „Já jsem cesta, pravda a život.“ A Jeho zástupce na zemi k tomu dodal: „Nedáme-li církvi rozhodujícího slova, bude veškera činnost lidská marnou.“***) Pokud se nám tedy podaří ve svém životě politickém, sociálním a kulturním uplatňovati Krista samého, pokud se nám také podaří lid před neštěstím chrániti a k štěstí jej vésti: budeme sociálními reformátory, politickými vůdci, kulturními průkopníky, neboť budeme apoštoly Kristovými.

Ze svého ideálu tedy jsme čerpali podstatu těch tří známek vůdcovských, jež si rádi osvojíme: býti sociálními, katolickými inteligenty.

Dosud jsme jednali o ideálním podkladě, o duševním předpokladě své veřejné činnosti nyní a hlavně pro budoucnost. Nyní se tažme, jak můžeme a máme tyto ctnosti uplatňovati v praktickém životě, v nynější době, jako sociální katoličtí akademikové pro svůj veliký cíl, na obnovu katolického života ve své vlasti.

Těmito slovy ovšem nechceme říci, že se dosud nic dobrého nestalo, nebo se snad vychloubatí jako bychom vynalezli kámen mudrců. Nikoli!- Ale zase pravda jest, že právě to dobré, nad zlato ryzejší, hluboce cenné více méně uchází pozorností a tím snáze upadá v neváznost, s čím větším lomozem a silnějšími a oblíbenějšími slovy, se hledí proudy méně cenné uplatňovati.

Nejedná se tedy o kámen mudrců, nýbrž o bod Archimedův, z něhož má spasitelná činnost růsti jako mocný strom a svými silnými, plody obtěžkanými větvemi zastříti celou zemi. Pochybujeme, že ti mladí rytířové svatováclavští, na něž všichni již již čekají, a s bolestí čekají, že mladý náš katolicismus se bude rekrutovati z místních organizačních lidových, z řad mužů a žen, ve straně politicky cvičených, právě naopak snad z jádra nábožensky orientovaných stavovských organizací musí katolický duch a katolický život býti vnesen do organizací politických. Není o tom pochybnosti, že správnou jest cesta k účastenství při veřejném životě teprve z náboženské, silně vypěstované vniternosti, a nikoli cesta assimilace, přizpůsobení se a částečně oplodnění již stávající politický a hospodářský život.

Každý, kdo hlouběji nazírá do našeho tak složitého veřejného ústrojí, velice lituje náboženského změlčení naší inteligence a bezděčně se ve svém starostlivém srdci tážeme: Budou-li pak naši sociální, katoličtí akademikové, povolání k nejvyšším metám, budou-li pak nábožensky a mravně již tak silni a nad míru zralí, by dovedli bezpodmínečně vždycky zůstatí v nastávajícím assimilačním pochodu těmi silnějšími, by dovedli vždy a všude uplatňovati celý svůj náboženský světový názor? Anebo jest se snad spíše obávati, že budeme se píditi po každé zajímavé novotě a že časem z nás budou kompromisní oportunisté? Věru vysoký stupeň svaté dokonalosti, nejhlubší pokoru a mravnost předpokládá veřejná činnost a to zvláště za dnešních poměrů a pro mladé muže: povznéstí politickou činnost na nadpřirozenou úroveň činu mravního. Mnohem častěji a snáze to znamená pokles úrovně mravní na stupeň pouze politický. Proto také jsou postavy jako Celestin IV. v dějinách církevních četnější, nežli osobnosti, jako Innocenc III. anebo Řehoř VII.

Ale dnes, kdy nouze nemilosrdnýma rukama sahá již po samém srdci, kdy obhájců duší nesmrtelných jest tak málo a útočníků tolik, dnes i mladý akademik musí veřejně pracovati. A to jest dobré pro naši výchovu. Předně se náš smysl pro skutečnou tragiku nekatolické doby a naše svědomí neúprosné odpovědnosti každého, kdo obdržel nějakou hřivnu, budou záhy vyvíjeti a mohou pak v čas veškery naše snahy sjednoco-

*) Sv. Tomáš, S. th. II. op. 47. a 12.

**) Lev XIII. Enc. Rerum novarum 6. V. 1891.

vati a jedinému velikému obsahu životnímu podřizovati. Za druhé máme příležitost sbírat zkušenosti, pokud naše vnímavost jest ještě pružnou a oko naše osobními zájmy ještě neskakáno. Mladá duše a vzdělávající se rozum zpracují tyto dojmy a zasadí je jako hotové stavební kameny, v ohni života pálené, do budovy svého světového názoru.

Líčíce výhody včasné práce veřejné a pro veřejnost bezděčně jsme již naznačili hranice, tuto činnost omezující, má-li zůstatí dobročinnou pro sociálního katolického akademika.

Tato práce předně nesmí škoditi vlastní povaze akademikově; svede-li někoho z nás k jednostrannosti, nebo k zášti, ke změlení, nebo k povolnosti, tu raději všeho nechati. Každá síla jest nahraditelná, ale mír duševní jest nezbytným. Za druhé nesmí tím trpěti hlavní naše povinnosti náboženské, prohloubení sebe sama a odborné vzdělávání. Za třetí dbejte toho, „abyste jednotejně všichni mluvili.“ *)

Pustme se do veřejného ruchu, ale jen tehdy, dovedeme-li již nyní vyvinouti činnost nepopíratelnou ze stanoviska smyslu sociálního, přesvědčení náboženského a rozumového prohloubení.

To znamená: Jsme-li činnými, tu nepostačí, by tato činnost nebyla špatná, nikoli, ona musí míti vlastní, ryzí povahu činnosti sociální, katolické, inteligentní. Potom teprve neškodí, nýbrž velice prospívá, potom teprve potěšení budou všichni, kdo toužebně čekají na moderní rytíře svatováclavské, na sociální, katolické akademiky!

Shrneme-li stručně obsah této stati, můžeme říci: Pro nás, budoucí apoštoly, jest obnova katolického života v naší vlasti cílem předním. Chceme-li býti zdatnými spolupracovníky na nové té budově ke cti Boží, ke spáse duší a k štěstí lidu, buďme sociálními a katolickými; chceme-li býti zároveň povolányi staviteli, buďme katolíky a inteligenty. Prvním naším úkolem tedy jest prohloubiti se nábožensky a vzdělávati se, neboť Kristus jest naším sociálním vůdcem, naším náboženským cílem a naším kulturním ideálem.

Nouze doby žádá již od nás veřejnou činnost. Naše veřejná práce však bude důstojná, blahodárna, spasitelná jenom tehdy, nezapřeme-li ani jednoho ze tří svých znaků, zůstaneme-li i ve hnutí politickém, hospodářském a kulturním jenom a výlučně sociálními, katolickými akademiky.

Dá-li Bůh, budeme míti jinde příležitost upotřebiti těch ideálních, zásadních a kritických poznatků a rozvinouti je na politickém poli veřejného života.

J a n o Š á č e k :

LIDOVÁ AKADEMIE.

(Několik slov k diskusi.)

Prožili jsme prázdniny a celé léto v ustavičném nadšení. Sjezd stíhal sjezd a na sta bylo místních slavností. Soudíme-li dle všech těchto projevů, obrodné hnutí katolicismu u nás roste. Většinou je to sice hnutí politické, ale dnes už namnoze tak je vývoj vykryštalován, že praktickým katolíkem zůstává pravidelně už jen politický stranník. Ale jiná je zde otázka: Zda tento rozvoj vnější není jen chvilkovým, náladovým rozmarem, vyvolaný dnes soustředěným útokem na samozřejmá práva náboženská, či zda je podmíněn hlubší nějakou příčinou? Zda jsou všichni ti, kdož se dnes do katolického tábora hlásí vyzbrojeni s dostatek, aby odolali soustředěnému útoku na jejich rozum vědeckými na pohled argumenty? A zda jsou si plně

*) I. kor. 1, 10.

taky vědomi všech povinností, jež mají k Bohu, k sobě a svým bližním a zda je taky plní?

A další otázka: Jak plní zase naše organizace povinnost, vzdělávat a vychovávat své příslušníky? Neboť to je úkolem a problémem organizace, nejenom soustřediti stoupence, nýbrž je i povznést a zúšlechtit. Kolik je dnes v katolickém životě u nás institucí, do jichž oboru spadá odpověď na tuto otázku! Sdružení Katolické mládeže a Omladiny, Osvětový sbor „Orla“, Rada československých katolíků, Křesťanská akademie a Společnost sv. Cyrila a Metoděje, Ústředí katolického studentstva, Klub duchovenstva atd., atd. Kolik to organizací, jež všechny mají v programu vzdělání a výchovu členstva — a jež snad všechny se o výchovu a vzdělání jejich starají. Ale poněvadž všechna tato práce výchovná a vzdělávací je náhodná a nesystematická, poněvadž nebývá často dosti náležitě připravena a poněvadž nebývá cílevědomá, není účinek a výsledek všeho úsilí úměrným vynaložené práci. Jaký měly výsledek všechny větší pokusy osvětové, jež byly podniknuty v době poválečné (Škola Štítného, Lidová akademie)? Nezůstaly ve skutečnosti jenom torsem? A jaký vlastně je výsledek činnosti na poli osvětovém v ostatních menších spolcích? Každý spolek se sice rád vykazuje pokud možno největší činností, zda však tato činnost skutečně přispívá k duševnímu rozvoji členů, to je, zdá se, u nás otázkou vedlejší.

A přece nelze dnes náboženství chránit jenom politikou a jenom politickými hesly. Lid potřebuje hlubšího uvědomění a lid potřebuje nyní všestrannějšího vzdělání. Jsou mnozí a to jistě ne ti horší stoupenci, kteří sami od sebe touží po knize a učiteli, jehož pravidelně v našich řadách nenašli. Ovšem i lid, který se stará dosud jenom o svůj chléb, nutno získati dnes pro život vyšší, zduchovněný a zkrášlený darem poznání dobrého! Když se agitovalo a když byla zaváděna osmihodinová doba pracovní, mluvilo se o osmi hodinách práce, o osmi hodinách odpočinku a o osmi hodinách vzdělání. Kde je nyní těch osm hodin pro vzdělání a kde je to vzdělání vůbec? Bude to ještě dlouho trvat, než začnou široké vrstvy lidové uplatňovatí svá práva na vzdělání, ač-li nemám spíše říci, než si uvědomí svou povinnost na vzdělání. Ale právě proto, že lid sám ze své iniciativy nedovede pochopiti důležitost kultury a poněvadž se nedovede postarati o ni pro sebe, je tím větší povinností těch, kteří jej vedou, aby mu ukazovali cestu, vedoucí k cíli. Byla doba, kdy lid se dal vésti, aniž se ohlížel, kudy je veden. A poněvadž vůdcové znali pravý cíl, byl šťasten ve své důvěře. Dnes nesmí lid tak bezpečně důvěřovati vůdcům. Nezazlívejme to době rozumářství, ale potírejme ji její methodou. Vždyť jsme přece jisti, že všechno pravé vzdělání vede k jedinému a témuž cíli. Říkají, že Církev se bojí vzdělání a že potírá vzdělání. Jaká je v tom absurdnost tvrditi to o Církvi, jež prohlašuje, že zná Pravdu a že k ní vede. Jenom jediná může býti Pravda a kdo věří v Pravdu, nebojí se jí, a nebojí se ani cest, jež vedou k ní. Ale zneužití vědění, vede často na scestí, a proti tomu nutno pracovati. A proto je tu jediného zapotřebí: Aby nescházelo vůdců na této bezpečné cestě, již vede Církev, kteří ukáží poutníkům pravý cíl. A v tom je právě velká odpovědnost katolíků, aby tady už se stali taky jednou iniciativní a neponechávali systematické vzdělávání lidu v rukou nepřátelských.

Máme-li s úspěchem čeliti dnešním pokusům jak liberálů tak socialistů o duši lidu, bude nutno, abychom postupovali dle určitých zásad. Jsou to hlavně zásady: 1. že veškerá činnost osvětová katolíků má býti účelně vedena a jednotně prováděna, 2. že veškerá tato práce musí býti proniknuta — pokud není čistě odborná — duchem náboženským, 3. že při vzdělání ducha musí býti současně dbáno o výchovu citu a vůle, a 4. že všechny podniky mají býti přístupny každému, kdo má opravdovou touhu po vzdělání, to znamená, že mají býti spojeny s pokud inožno nejmenšími výlohami.

Nuže, jak má býti provedena organizace lidovýchovné a vzdělávací naší činnosti, aby vyhovovala všem těmto podmínkám? Mají býti zakládány kulturní odbory při lidové straně, aby jimi hnutí politické bylo stejně doplněno jako odborovými skupinami a hospodářskými podniky? Podobná tendence se dnes uplatňuje

u socialistických stran. Komunisté (zakládají Proletkult*), jednotnou a soustředěnou organizaci pro proletářskou kulturu. Proletkult bude částí a organizovanou složkou politické strany, jejíž administrativu povede Ústředí strany. Ve všech místech, kde je komunistická strana, bude mít Proletkult při ní svoji buňku, již utvoří Tělocvičné jednoty komunistické, Sdružení bezvěrců, (nyní komunistické osvětové jednoty) divadelní kroužky a podobné kulturní spolky. Místní skupiny Proletkultu budou sice přímými členy ústředního Proletkultu v Praze, avšak z praktických důvodů dělby práce budou sdruženy v župy a okrsky. Podobně nyní se přeorganizuje i Dělnická akademie**) jež jest ústřednou vzdělávací a výchovné činnosti ve straně sociálně - demokratické. Výbor Dělnické akademie jest složen ze zástupců politických, odborových i družstevních organizací, ona pak sama je rovnocennou složkou s ostatními organizacemi strany. Další organizace je provedena decentralisticky a sice jsou zřízeny župní a krajské vzdělávací výbory složené opět ze zástupců všech složek strany sociálně-demokratické. Základní pak jednotkou jsou vzdělávací „výbory místní, volené v každém jednotlivém místě, kde je aspoň politická a odborová organizace a tělocvičná jednota“. A konečně se hlásí změna organizace „Ústřední školy dělnické“,***) vzdělávacího a kulturního ústředí československé strany socialistické. Nový řád organizační poslání U. Š. D. ve straně znovu potvrzuje a ukládá místním organizacím, aby zřídily místní komise kulturní, které jako podružné složky U. Š. D. budou obstarávat lidovovýchovnou práci v jednotlivých místech. Mimo tyto místní kulturní komise budou zvoleni při okresních, obvodních a župních výkonných výborech strany kulturní referenti, jichž povinností bude starati se o lidovýchovu v okrese, obvodu, župě, dávat organizacím pokyny, jak mají kulturně pracovat a bděti nad jejich činností; župní referenti pak mimo to podávají jednou měsíčně zprávy o kulturní činnosti Ústřední školy dělnické, takže ústředí je stále dostatečně informováno o veškeré vzdělávací práci ve straně.

Třebaže organizační plán všech těchto středisk vzdělávacích je velmi účelným a pro strany velmi výhodným a prospěšným, a třebaže je i zařazení kulturních organizací do rámce strany následkem moci a váhy politických stran ve veřejném životě pro ně spojeno s velkými výhodami, nelze doporučiti, aby naše Lidová akademie křesťanská — užívám tohoto pojmenování, třebaže bude věcí dohody všech současných podniků, jaké jméno své vzdělávací centrále a jejím odbočkám dají, ač-li ovšem se na nějakém středisku osvětovém vůbec shodnou! — byla rovněž jenom odbočkou strany. Vylučovala by už tím mnohé naše kulturní instituce, jež jsou pravidelně nepolitickými, ze spolupráce a za druhé by vylučovala svým politickým zabarvením leckoho, jenž jinak přijde, ať už aby se stal učitelem nebo žákem. Ale stejně dobře nelze doporučiti, aby byly zakládány nové nějaké spolky osvětové, když už beztoho máme tolik organizací, starajících se o osvětu a vzdělání lidu. Neboť o to tu nejde, jak už bylo psáno, vytvořiti něco nového, nýbrž jenom práci, která už namnoze se podniká, neponechávati tápání, nýbrž ji systematicky rozčláňovati, účelně zorganizovati a cílevědomě vésti. Zde záleží na ochotné kooperaci všech stávajících už kulturních organizací a proto, má-li někdo tuto slučovací akci podniknouti, může to býti jenom nějaká organizace, která požívá naprosté důvěry všech a která má i morální moc donutiti k ukázněnosti všechny složky, o něž se jedná, aby vzájemná nevráživost neohrozila dílo už v začátcích. Jedna instituce už tady u nás v poslední době vznikla dohodou. Je to poradní sbor katolické inteligence, jenž se utvořil při sjezdu katol. studentstva a inteligence v červenci v Praze, a myslím, že právě poradní sbor musí myšlenku a propagaci osvětové práce mezi lidem vzít za nejdůležitější bod svého programu, poněvadž poradní sbor má všechny podmínky, o nichž jsem dříve psal. Vznikl vzájemnou dohodou všech složek katolického života a žádné instituci není do

*) Provolání Proletkultu. Rudé Právo II., č. 190; F. V. Chaloupecký. Jak bude organizován Proletkult, Rudé Právo II., č. 195.

**) F. Šebl: Výchovná a vzdělávací činnost v naší straně [a její organizace. Socialistická revue Akademie XIV, č. 9.

***) Dr. F. K. Organizace kulturní práce v naší straně. Setba, příloha Českého Slova č. 203; a Večerník Českého Slova č. 161.

něho odmítán přístup; naopak, poradní sbor bude moci vyvinouti tím intensivnější činnost, čím větší počet organizací bude se řídit směrnicemi jím vydanými. A ani směrnice tyto nemohou vznikati odhlasováním, nýbrž opět vzájemnou dohodou. O to tedy, myslím, tu nebude sporu, že má právě poradní sbor býti nejvyšším dozorcím orgánem naší Lidové akademie, nebo jinak řečeno, že všechna činnost osvětová katolíků má se dělati jedině v rámci schváleném Poradním sborem.

Hlavním problémem tedy nebude při tvoření kulturního střediska, kde má býti vytvořeno, nýbrž jak má býti zorganizováno. Neboť poradní sbor právě početností delegátů, již zastupují tak různé spolky, je těleso příliš těžkopádné, jež mimo lidovou osvětu bude míti na starosti spoustu jiných věcí, takže ani nebude vůbec možno, aby při jednoměsíčním zasedání poradního sboru všechny podrobnosti mohly býti ujednány. Ideálem by bylo, aby ony složky, jež mají na lidové osvětě zájem bezprostřední, vytvořily při poradním sboru osvětový odbor, vybudovaly jej jako ústředí veškeré osvětové práce a zařídily si společně sekretariát. Členství osvětového odboru, ať už jej nazveme Lidovou akademií, nebo jakkoliv, bude jako členství vlastního poradního sboru, volné pro každý spolek, jenž se uvolí nésti společně náklad na udržování sekretariátu, jenž bude nezbytným, nemáme-li při diletantském a ochotnickém vedení agendy zůstatí tam, kde jsme nyní, kdy efekt práce, třebaže se pracuje hodně, zůstává stále nepatrným. Práce v sekretariátu bude veliká; z činnosti bude nejdůležitějším stálý a bezprostřední styk s osvětovými středisky katolickými jakož i přímý styk s jednotlivými místními skupinami, jakož i župními odbory, o jejichž zřízení bude ještě později mluveno. Dále bude míti sekretariát na starosti studium otázky lidovému, podávání plánů na doplnění osvětové práce a realizaci podaných návrhů; vedení knihovny a archivu o práci osvětové, uspořádání vzorné knihovny pro katolické knihovny a uspořádání seznamu vhodných her pro katolické ochotníky; důležitým bodem bude též provedení organizace katolických divadelních spolků (poněvadž nebude lze pro tuto činnost v dohledné době vytvořiti zvláštní sekretariát).

Jak viděti, bude činnost sekretariátu velmi obsáhlou a bude nutno ji rozdělití na několik sekcí s odbornými referenty. Pro začátek bude důležitým zříditi sekci pro vzdělání náboženské, sekci pro vzdělání sociální, sekci pro tělovýchovu, sekci pro uměleckou výchovu, sekci pro výchovu a vzdělání mládeže (školskou sekci), jakož i sekci pro vzdělání funkcionářů spolkových. Víím, že všechny sekce nebudou moci ihned všechno obstarati, čeho by bylo zapotřebí; podám přes to alespoň některé náměty, z nichž alespoň část bude v dohledné době uskutečnitelná.

Nejdůležitější pro nás je otázka vzdělání náboženského. V té věci se u nás nepodnikalo skoro nic systematického, a tak vidíme a slyšíme často dnes lidi už nad hrobem s dětskými představami a s dětským pojetím náboženským. Není potom divu, že, když se rozvine nějaká protináboženská kampaň, stojí tu většina věřících pravidelně úplně nepřipravena a úplně beze zbraně. Namítne snad někdo, že i pro dospělé se koná dost kázáním v kostelích a duchovními cvičeními; ale při kázání bývají přítomny i děti, takže kněz musí se opět přizpůsobovati chápavosti dětí a pak při kázání je vyloučena vůbec debata. Proč tu nejsou zavedeny stálé universitní extenze bohosloveckých fakult, jako je mají všechny ostatní světské fakulty? (Podle zprávy, již čtu v knize inž. Kalivody o lidovém školství*), byly konány asi před deseti lety i theologické přednášky při universitních extensích, ovšem jenom v Praze, na venkově nikoliv; ale pokud víím, po čas války a po převratu nebylo pořádáno nic). Anebo proč se nespojí profesorské sbory theologických fakult se spolky profesorů náboženských na středních školách a proč se neuspořádají alespoň ve větších městech semestrální cykly nábožensko-filosofické, v nichž budou probírány principy náboženské, v nichž budou stanoveny morální problémy denního života (otázka zisku a lichva, pohlavní otázka!), v nichž bude podán alespoň návod ke čtení Písma sv., v nichž budou posluchači seznamováni s náboženským životem jinde jakož i s přednostmi a vadami

*) Inž. J. Kalivoda: Volné lidové školství v cizině a u nás; str. 70.

jiných vyznání. Mimo to je zapotřebí vycvičiti laiky pro laickou katechesi, jejíž důležitost je po hromadných odpadech kněžstva a při nepatrném množství kněžského dorostu den za dnem patrnější. A ještě třetí pole náboženské výchovy: otázka unionistická. Kde jsou dnes u nás ať už osoby duchovní nebo laici, kteří jsou alespoň částečně obeznámeni o problému, jež máme hlavně my, Češi, uskutečniti? Zařízení studijního semináře pro misie východní jest dnes více než otázkou dne a nedojde-li k jeho zřízení letos u nás, byly všechny myšlenky a všechny náměty, pronesené při schůzi Slovanské ligy Cyrilometodějské, úplně marnými.

Sekce pro vzdělání sociální je dnes rovněž nezbytností, povážíme-li jen, že žijeme ve věku, v němž liberalism a socialism zápasí o uspořádání sociálního života. Vznik a vývoj dnešního hospodářského řádu, dělnická otázka, otázka středního stavu a zemědělců, sociální péče a charita, žena a veřejné povolání, dětská práce, soustava berní, základy občanské nauky, a sta a sta je jiných věcí, o nichž denně mluvíme, aniž si uvědomíme jejich obsahu a rozsahu. A mimo sociálního semestrálního kursu bude nutno zavést i takové „sociální týdny“^{*)}, třeba v nějakém lázeňském městě, na nichž všechny tyto sociální a po případě politické a právní otázky budou probírány nejen z hlediska náboženského ale i filosofického.

Naše péče o výchovu těla se vyčerpává pravidelně tělesnými cvičeními v „Orlu“. Proto také v sekci pro tělovýchovu nejvíce se budou uplatňovati zástupci „Orla“. Ale bylo by chybným domnívati se, že tělesným cvičením je už veškerá péče o tělovýchovu vyčerpána. Hygiena měst a domácích příbytků, kursy péče o nemocné, laciné lékařské ošetřování, zdravotěda ženy, skauting a sport a plno je jiných otázek, jichž si dosud nevšímáme, ačkoliv i na nich spočívá často spokojenost a štěstí lidí.

Sekce pro uměleckou výchovu bude mít s počátku nejvíce práce s organizací katolických ochotnických spolků. Neboť dle projektovaného divadelního zákona musí býti všechny divadelní spolky sdruženy ve svých ústředních organizacích a tu bude nutno mimo to si vybojovati, aby Ústřední svaz katolických divadelních ochotníků byl postaven na rovně Ústřední maticí divadelního ochotnictva československého a Svazu dělnického divadelního ochotnictva. Je přirozeno, chceme-li dále, aby z činnosti našich ochotníků byl nějaký trvalý zisk kulturní, že musí býti práce v odborech vždy řízena vyššími hledisky, že musí býti i volba kusů velmi opatrná, má-li vyhovovati současně i uměleckým požadavkům a tu pokyny z Ústředního našeho svazu přijdou jistě vždy velmi vhod. Že ovšem tato centrální organizace přinese i mnoho jiných výhod, uvádím jen společnou divadelní knihovnu, velký lístkový katalog s oceněním her, zařízení společné půjčovny kostýmů a rekvizit a dílny pro dekorace a jeviště, je samozřejmo. Mimo to budou zavedeny i výchovné kursy našich ochotníků, na nichž probrány budou vedle základních pojmů o řeči a mimice i nejnnutnější otázky úpravy scenické a praxe režijní. Sekce pro uměleckou výchovu bude mít na starosti ovšem také ještě jiné odbory: starati se o kroužky pěvecké a hudební, jež vedle programu na lidové večery umělecké budou obstarávati i ušlechtilý chrámový zpěv a chrámovou hudbu.

Školské sekci a sekci pro výchovu a vzdělávání dětí bude nutno věnovati pozornost mnohem větší, než se dělo posud, třebaže tu vedle organizací mládeže a Orla hodně pracovala i Matice Cyrilometodějská. Rozdělena bude na dva oddíly: Oddíl theoretický pro poučování rodičů a oddíl praktický pro vlastní výchovu dětí. Theoretický oddíl bude mít na starosti obeznamovati rodiče s požadavkem konfesijní školy, bude pořádati konference rodičů s učiteli, bude opatřovati školní učebnice, psané katolickým duchem. Matice Cyrilometodějská rozvíjí už dnes síť svých výchovných odborů M. C. M., takže není dnes zapotřebí nic nového, nýbrž bude nutno jenom tuto myšlenku propagovati a dle potřeby doplniti. Mnohem více práce však než theoretický oddíl, dá praktická výchova dětí. Už dnes pořádají se sice leckde dětské besídky, na mnohých místech hrají se loutková divadla, v Orlu se pěstuje dětský tělocvik. Nyní ještě bude nutno zavést vycházky s dětmi; zařídití letní

*) O tom viz i zprávu v rubrice „Ze života katolického“.

kolonie pro městské děti a vůbec výměnu dětí městských a venkovských. Důležitým pak bude, aby naší péči neušlo žádné dítě, a aby vychovatel dětí dovedl je vésti k pravé ušlechtilosti.

Při rozmachu katolického života u nás trpce se stále pocituje nedostatek vůdčích sil. Proto jest nutno zřídití pro funkcionáře katolických spolků zvláštní sekce pro jejich vycvičení. Sekce bude mítí za úkol pořádati občas několikadenní kursy, v nichž pracovníci obeznámí se jednak s agendou spolkovou a právem spolčovacím, v nichž však současně budou jim podány další náměty činnosti vzdělávací a výchovné ve spolcích. Bude to zase týdenní, po případě delší škola, ať už v Praze ať už v některém jiném příhodném místě, kde po přednáškách budou pracovati žáci společně s učiteli v praktických cvičeních a kde debatami se vycvičí jejich apercepční schopnost a vyškolí jejich soudnost. Nauka o řečnictví a praktické vystupy řečnické doplní pak jejich výchovu pro vedení spolků a pro veřejnou činnost vůbec. Ačkoliv na tomto poli se už pracovalo, nelze zůstatí při dosavadních pokusech, poněvadž je nutno vychovávatí mnohem větší počet pracovníků a poněvadž je potřeba je mnohem podrobněji vyučítí a hlouběji je vychovávatí.

Všechny tyto sekce jsou dnes nutným požadavkem; nevybudujeme-li jich a nevyvine-li se v nich záhy správná činnost, bude buď vzdělání našich stoupenců kusé a neúplné, anebo budou nucení hledatí poučení jinde. Víím, že nebude možno v kursech, pořádaných těmito sekcemi podatí úplného vzdělání, ale stačí, vzbudí-li se těmito kursy zájem, podá-li se nutná metoda práce, položí-li se alespoň základy té neb oné otázky a poukáže-li se pak na podrobnější literaturu.

Vedle těchto sekcí a vedle těchto kursů, jež musejí býti vedeny vždy hlediskem náboženského vzdělání a ušlechtnění, dají se zřídití ještě jiné odborné kursy, jak jazykové, tak prakticko-výchovné a to nejenom v Praze, nýbrž i v menších venkovských městech. Ústřední škola dělnická, Dělnická akademie, a vedle nich i Husova škola při Osvětovém svazu mají vybudovanou vedle kursů všeobecně vzdělávacích úplnou a skutečnou školu všech rozšířenějších jazyků evropských s odděleními pro začátečníky, i pro pokročilé. Ústřední škola dělnická, abych se zmínil alespoň o jednom z těchto osvětových středisk, má dále kursy pro vědy obchodní, kursy družstevnictví, kursy pro uměleckou výchovu (kreslení, malování, hru houslovou, zpěv). Zavedením pak šesti cyklů a to z dějin českého národa, z dějin světových, z dějin české literatury, z dějin světové literatury, z dějin filosofie nauk vývojových a z dějin umění výtvarného činí, jak píše v prospektu, pokus o vybudování základů „Lidové university.“ Dle různých oznámení, chystají i naše některé podniky jazykové a odborně-praktické kursy; nešlo by už letos všechny projekty sloučit, a uspořádat jednotnou naši školu, alespoň pro Prahu?

Na všech plánech, o nichž dosud bylo mluveno, poněvadž jsou všeobecně výchovné, mají aneb alespoň mají mítí zájem veškeré vrstvy a proto budou přímo spadatí do činnosti naší Lidové akademie. Ale přes to, že nechceme sdružovatí jenom některou třídu, bude přece naší povinností postaratí se o odborné vzdělání aneb o doplnění odborného vzdělání pořádáním kursů pro dělníky a živnostníky, pro zemědělce i inteligenci. Myslím, že nebude na příklad u nás příliš těžko uspořádatí třeba o prázdninách čtrnáctidenní kurs pro učitele, (katecheti u nás pomalu si budují svou letní školu; ale jejich kursy trpí pravidelně tím, že mají příliš bohatý program a dobu k pořádání kursu příliš krátkou; podobně trpěl i kurs učitelstva, jenž byl uspořádán o letošních prázdninách v Brně).

Vedle zařízení sekretariátu a vedle ustavení potřebných sekcí bude Lidové akademii začítí také ihned s vydáváním svého věstníku. Dnes nemáme u nás žádného časopisu, který systematicky by se věnoval osvětové práci. Nepůjde-li okamžitě založití zvláštní věstník, bude alespoň s počátku možno a nutno, aby v listu, jež převezme Poradní sbor za orgán inteligence, byla nějaká část vyhrazena organizačním zprávám Lidové akademie, námětům o osvětové práci a zprávám o osvětové činnosti, jak zahraničních korporací, tak i našich českých středisk. Pokud na to věstník nestačí, bude nutno zřídití knihovnu lidové akademie, v níž ovšem bude možno soustře-

diti i vydávání různých výchovných a vzdělávacích děl a praktických učebnic a příruček pro různé sekce.

Mluvili jsme dosud o činnosti kulturního ústředí. Nyní jaká může být další organizace? Bude-li možno, zařídíme župní střediska výchovná a vzdělávací při župních sborech inteligence, jak o nich na sjezdu v Praze mluvil profesor Tauber. Župní sbor bude dle místních poměrů krajevých navrhovati a po případě, vystačí-li na to, i prováděti osvětovou práci v župě. Bude povinen ovšem uvědomovati o svých krocích ústředí, jež dle potřeby a dle svých sil jejich program doplní a obstará, bude-li o to požádáno a bude-li to jemu možno, i provedení návrhů. Nebude-li však možno zříditi župního střediska všude, bude sekretariát Lidové akademie v přímém styku s místními odbory. Místní odbory vzniknou, jako vzniklo ústředí, dohodou, vzájemným dorozuměním. Dnes lze pozorovati na některých místech nevraživost mezi jednotlivými organizacemi; dnes pracují někde Orel a skupiny mládeže, lidové jednoty a odbory M. C. M., místní rady katolíků a spolky vzdělávací často na téže věci, proč má být stále na jednu práci vynakládáno tolik sil, zatím co pro jiné potřeby není pracovníků. Zde bude nejlépe vyjde-li z ústředních sborů jednotlivých složek organizačních vážný apel, nabádající k společné práci a vůbec k rozdělení činnosti. Nechť se sejdou zase zástupci různých spolků v místě, a nechť se sdruží v místní odbor Lidové akademie. Ve společné schůzi ať udají, jaký mají do budoucna pracovní plán. Spojí-li se tyto plány účelně v plán jednotný, i když pak po případě navrhovatelé sami se postarají o provedení svých námětů, nebudou si spolky překážeti v činnosti. Dnes vidíme ve všech stranách politických tuto akci slučovací a jednotící, nebudme malichernými a pamatujme si, že nám všem jde o tutéž věc: Restaurare omnia in Christo, — vše v Kristu obnoviti.

Nevím, nezní-li moje slova mnohým jako hudba budoucnosti a přece podané návrhy jsou jenom začátkem toho, co budeme s hrdostí moci nazvatí křesťanskou lidovou akademií. O dalších plánech nechci se už dnes šířiti; vím, že, podaří-li se uskutečniti v krátké době tyto náměty, porostou další plány a s nimi i další činnost samy sebou. Nepodaří-li se ovšem ani těchto kulturních základů vybudovati, bude to svědectvím nevyspělosti katolického hnutí u nás, anebo nevyspělosti těch, kteří stojí v jeho čele.

J. Žal:

PODZIM:

Milenko, zůstaň!, volaly stříbrné rohy v modřínovém lese.
Vyběhl v luka za ní. Lesní rohy, proč bez ní vracíte se?
Ztratila závoj cestou pro větrů radost a smích
trhající jej v pavučinové nitě po mezích létem zemdlených.

Zaplakal hořce za ní, po žhavých lásky dnech
v květech a slunci. Zmíraly rohy v měkkých modřínech.
Vystoupil sehvácen na kopec, kde o štít nejvyšší
větrné smršťe bily a vzduch byl nejčistší.

Vytrh si srdce a vysoko v rukách je horečně stiskl
nad hlavou. Teplý proud krve stříkavě pod prsty tryskl
na stráně kolem, na buk, kaštan, břízu a kleny,

na šípky, řežáby u cest, hlohy, jež hlavy zkrváceny
klonily v březích. Mrákota mlh mu zkalila zrak a svahy obepíná.
Od šípku k šípku slzu nese ze závoje pavučina.

CO ŽIVOT DAL.

Školská neděle. Jedna z nejdůležitějších otázek přítomné doby byla řešena až dosud pod vlivem demagogických hesel a pod vlivem ulice. Neboť ulicí není jen pražský tábor lidu, ulicí stejně možno nazvat schůze těch různých učitelských spolků a společků, které samostatností dostaly odvahu a začaly naříkat na klerikální školu. Poněvadž ono naříkání vyznačovalo se již zlou vůlí, bylo třeba mu učinit konec.

Český, t. zv. pokrokový učitel, vyznačuje se tím, že není pokrokovým. Běru to slovo v tom smyslu, v kterém se mu dnes rozumí. Pokrokový klade se v opozici se slovem: církevní, často: náboženský. Neboť to se stává již dnes zřejmo, že opravdový náboženský život jest možný pouze v církvi. Značí pokrok cosi jako osvětu, inteligenci, snášelivost. Církevní toť zaostalý, neinteligentní, nesnášelivý. Jaký jest učitel, který se vychloubá svým odporem k církvi? Jest osvětovým? Či lépe, jest osvíceným? Všimnu si jeho díla a vytknu jeho vlastnosti. Viditelným dílem učitelovým jest dítě. Jako umělec z kusu mramoru vytesává sochu, ztělesňuje určitou myšlenku, tak učitel tvoří z dítěte dílo. Musí mu záležeti — výchova je uměním —, aby to dílo bylo krásné. Jaké jest dnes to dítě, jež se dostane do ruky takovému osvícenému učiteli? Býti krásným znamená býti protikladem šeredna. Značí: býti čistým a ctnostným. Býti nasycenu a dýchatí lásku k druhému. Míti úctu k veliké myšlence. Jak však to možno žádati od dítěte, když učitel odvrhl jediný největší vzor krásna, krásno samo, Boha. Kde vzítí čistotu, když vysmívána jest ctnost hanobením Boha a svatých, kněží a jeptišek? Kde vzítí lásku k bližnímu, když pan učitel, kde může a jak může, tupí lidi, kteří ještě věří? Kde vzítí úctu k velké myšlence, když velké myšlenky není? Osvícené dítě pozná se tím, že užívá silných slov a nadávek, že kamenuje kříže nebo sochy svatých, že se směje knězi, nenávidí ho atd. atd. V tom smyslu není církev osvětovou nebo osvícenou. Ale ani nikdo nemusí býti na tu osvětu hrd.

Jest inteligentní? Zdá se, že časem není si jist svou inteligencí a v těch chvílích se dožaduje universitního vzdělání. Je tolerantní? Pravda jest netolerantní, poněvadž je to Pravda a poněvadž se protiví malosti a lži.

Ale jedna věc zaráží u českého pokrokového učitele. On jest netolerantním ne proto, že má pravdu, nýbrž proto, že jest zbabělým. Sledujte to jeho jednání na učitelských schůzích, tu ostrou zášť proti těm, kteří ještě zůstali v církvi. Ty nadávky proti církvi a hlasatelům Slova. Srovnajte s tím, jak tentýž učitel mlčel ještě před čtyřmi lety a jak najednou vzrostla jeho odvaha, když byl ministrem vyučování Habermann. Historie mluví o netoleranci církve, ale ta jest vyšší. Ale historie nepozná člověk za několik hodin týdně a Volná myšlenka jí též nezná.

Katoličtí rodičové, jimž přece musí záležeti na výchově dítek, přirozeně nemohou souhlasiti, když učitel si počíná ve škole způsobem, kterým děti ničí. Když je naplňuje osvětou, s kterou děti se vysmívají všemu, co jest rodičům svatým, a co je sílilo po celý život. Když je učí a vede k nenávisti k Bohu. Když ve své neinteligenci a neznalosti škrtá z dějin celá století, která byla velikými v Bohu a jen tupí všechno, co nese signum katolicismu. Když ve své toleranci staví jedny proti druhým a vysmívá se dětem věřícím, vysmívá se tím jejich rodičům, kteří dětem víru vštíplili. Za tři léta samostatnosti měl každý příležitost poznati ovoce té výchovy školní a bylo již na čase, aby se něco učinilo.

Manifestace pro katolickou školu 28. srpna byla hlasem proti tříleté výchově školské, ale byla ještě něčím větším. Byla vzdvižením programu, že katolické dítě patří jenom do své školy. Byla hlasem pro konfesijní školu. Jako takovou byla chápána i od odpůrců, kteří bili na poplach, shánějíce všechny volně myslící, že vlast jest v nebezpečí a třeba obléci brnění v boj. Proto asi ty řeči volně myslících byly tak tvrdé a prosycené slovy odvážnými o klerikálních usurpatorech, o černých havranech, o hloupé církvi, o mělkých mozcích. (Ta slova se všechna několikrát opakovala na protestním táboru na Staroměstském náměstí.)

Je třeba si jasně uvědomiti, oč vlastně se při celé akci jednalo. Myslím, že jest dvojitý směr. Byla veliká řada rodičů organisovaných ve stranách socialistických, agrární a j., kteří manifestovali spolu s lidovci za požadavek konfesijní školy. Soudili snad mno-

zí, že se jedná jenom o ponechání vyučovačích dvou hodin náboženství v osnově školské. To jest jeden směr. Druhý se s tímto nespokojuje. Nepostačí to. Katecheta vystaví v žácích něco za dvě hodiny a učitel má 20 hodin, aby tu stavbu strhl. Je třeba, aby veškeré vyučování a veškerá výchova se dály v duchu Pravdy. Ne škola, jaká nyní jest, nýbrž škola nová. Toť úplná přeměna a zdá se, že málokdo si uvědomuje, co ta přeměna představuje a čeho vyžaduje.

Není třeba stavěti nových škol. Právně má 75 proc. katolíků možnost žádati, aby měli své školy, kde by se učily a vedly děti v jejich duchu. Jest úkolem rodičů a jejich zástupců ve vládě, aby tuto samozřejmost si vymohli. Neboť u nás jest jí třeba vymáhat. A druhá povinnost daleko těžší jest, aby vedoucí činitelé vypracovali jasný a určitý plán, jak asi má ta škola vypadati. Přeměna ta není malicherností a větší obtíž než otázka finanční působí otázka výchovy a vyučování ve škole. Máme učebnice, jichž by třeba v nové škole? Pracuje někdo na těch učebnicích? Jest jich třeba pro všechny obory. Máme své síly učitelské? Jak a kde se připravují? Nebylo by snad lépe zdůrazniti u četných učitelů, že bylo by záslušnějším a potřebnějším, kdyby místo agitačních, politických schůzí se věnovali skládání nových učebnic, studiu pedagogiky, metodiky? Kdyby přemýšleli o nových cestách? Ostatně, kdo se stará u nás o tu konfesijní školu a jak se stará? Věc tato vyžaduje veliké organisace a veliké přípravy. Bylo však již pozorovati na četných těch schůzích 28. srpna, jak jest věc nepromyšlena, a kolik jest zmatků. Málokdo o ní přemýšlel a to byla chyba.

Pokud vím, vydal sekretariát lidové strany prohlášení k rodičům, aby se utvořily rady po způsobu cizím, hlavně francouzském, rady rodičů, které by dohlížely, aby učitelové neuráželi náboženských citů dítek, aby se vyučování a výchova neděly proti výchově v domě rodičů. Kde učitel by si počínal špatně, má se to oznámiti sekretariátu. Ale více v tom oznámení nebylo. To jest vada jeho. Není též správné, když sekretariát to učinil. Patřilo by to spíše Radě katolíků, která shromažďuje věřící bez ohledu politického vyznání. Ta by si měla ustanoviti někoho, kdo by se staral o ty věci, sděloval je na patřičná místa. Když však tomu tak není, budiž. Ale otázka konfesijní školy? Kdo se o tu stará? V Čechách nikdo.

Na Moravě Matice cyrilomethodějská. Má vypracované již stanovy a celou otázku chce řešit co nejoprávdověji a nejvážněji. Bylo by záhodno, aby Čechy se připojily k Moravě v tomto směru.

Při povaze českého lidu by se staly i ty rady brzy bezvýznamnými a zvolna by uhasínaly jedna po druhé. Je třeba stále vzněcovat, poučovat, vést, radit. Je třeba, aby Matice byla s nimi ve styku co nejužším a hlavně, aby je připravovala letáčky, brožurami na novou, konfesijní školu. Nenechati ty rady trvati jenom negací, nýbrž dáti jim i klad. Zároveň by měla Matice hledati odborníky, dáti jim vypracovati učebnice, návrhy, udělati plány atd. To všechno musí býti připraveno a bude trvati hodně dlouho, než se to připraví. Kdyby dnes byla uskutečněna konfesijní škola, nevěděli bychom, kam a jak. A přece, uskutečnění její jest jenom otázkou doby, proto ať všichni, kdož rozumí školskému problému a mají schopnosti, se dají do díla. Ale budiž učiněna dobrá příprava a organisace. »Vychovatelské listy« mají před sebou velké pole činnosti i velikou zodpovědnost. Dá Bůh, že vykonají vše.

Co lidovec to katolík, co katolík to lidovec. Jsou některá slova, která jsou obestřena jakousi tajemnou rouškou. Jiná, jež se stále opakují a jimž nikdo nerozumí, nebo málokdo. Některá opět, která stálým opakováním a zlehčováním se stala odpornými frázemi. Jedním z nich jest i ono, jež jsem nadepsal, či ona, a jež jest slyšeti velice často: Co lidovec to katolík, co katolík to lidovec.

Aby bylo možno soudit, je třeba vzíti prvou část samu o sobě a druhou rovněž. Co lidovec to katolík. V té spouště politických stran, na něž jest naše republika tak bohatá, má lidová strana vyvýšené postavení. Je to strana, která spočívá na věčných principech křesťanských, a která jest schopná života. Principy ty jsou obsaženy v dekalogu. Miluj Boha, abys miloval i bližního, abys miloval své rodiče, byl čistým. Ostatní strany by snad připustily šesté přikázání — vyjma českých socialistů —, či čtvrté přikázání, nebo sedmé, ale to základní, prvé, odmítají všechny mimo lidovou. Přijmou-li i je některé, pak nerozumí Bohem Bytostí, Bytostí absolutní, jež má i život i osobu i vědomí. Jejich Bůh jest čímsi abstraktním, neživotným, nevymezeným, co hned na sebe běže podobu člověka, hned Boha, ale co nej-

častěji se rovná lidskému já. Strana lidová však nejen stojí na principech křesťanských, ona, chce-li jednatí karakterně, musí jednat a jedná v duchu těch zákonů. Cti otce svého i matku svoji! Poněvadž společnost se rozpadá a hyne, jakmile se rozpadá a hyne rodina, je třeba udržet lásku v rodině. Dítě musí zřítí v rodičích zástupce Boží, jak se říká, musí jich býti poslušno a vážiti si jich. Každá poslušnost a úcta, každá láska jest, jak zkušenost ukazuje, čím mocnější, čím větší jest poslušnost, úcta, láska k Bohu. Odnímáním lásky k Bohu odnímá se i poslušnost k rodičům, nadřizeným, zákonům. A s úctou se to má rovněž tak. Naše škola odnímá lásku k Bohu, škrtajíc náboženství. Staví se tudíž lidová strana proti této škole a vyzdvihuje požadavek školy, iež by vedla dítě k Bohu, vychovávala z něho řádné dítě a jednou i řádného občana. Stejně jest zdůvodněno její hájení chrámů proti československé sektě, hájení a zdůrazňování spravedlnosti.

Stranu tvoří lidé. Dnes v demokratické republice nemluví se již téměř o člověku — individualism jest moderní filosofií! — nýbrž mluví se o zástupech, o masách. Nezáleží na tom, kolik má ta ona strana schopných, velkých lidí, nýbrž záleží na tom, kolik má volebních lístků. Francouz Péquy to hluboce charakterisoval: »Politika sežrala mystiku.« Aby si strany udržely své voliče, nebo počet jejich ještě rozmnožily, vynakládají vše. A hlavně tisk se činí, seč může. Novináři hledají silné nadpisy nad jednotlivé články, podtrhují, radují se, když vymyslí nějaký nový »šlágr«. Lahodí svým čtenářům, neřeknou jim nic, co by se jich nepříjemně dotklo, vyrušilo je z jejich života, žádalo od nich oběť. Podlehly úplně hmotě a zapoměly na ducha. Lidová, strana však hájí názor, že člověk má nesmrtelnou duši, která jest čímsi tak vznešeným, že člověk si nedovede onu vznešenost ani zdaleka představití. Že ta duše byla koupěna za cenu nesmírnou, za drahiocennou krev Ježíše Krista. Že tudíž nežije jenom pro tento svět, nýbrž jejím cílem, k němuž míří, jest věčná blaženost. Vše, cokoliv koná, musí konat v patřeni na onen cíl. Věčná blaženost předpokládá dokonalost, svatost.

Lidová strana nepočítá s masami, nýbrž s člověkem, duší. Její vůdcové neobětují pravdu, dobro, krásno lži, zlu, šerednu, i když by se to líbilo tomu onomu, nebo mu to lahodilo. Lidová strana žádá 'obětí vzá-

jemných, někdy velice značných, póněvadž všichni jsme bratry. Její tisk řekne pravdu vždy a všude a každému, byť i mnozí od strany odpadli.

Co jest programem lidové strany, musí býti programem její členů. — Ale ten cíl kryje se cílem, který má každý katolík. Je tedy možno říci: Co lidovec to katolík. — Ovšem, třeba si uvědomit strašnou hloubku toho tvrzení. Nehen běře na sebe lidová strana, její vůdcové, její tisk zodpovědnost daleko větší než jiná strana politická. Každý jednotlivec přijímá tu zodpovědnost. Nejedná se již jenom o to, aby se vychovávali příslušníci strany. Mají se vychovávatí lidé v dokonalé jedince, plné lásky a obětavosti. Mají se vychovávatí lidé nejen pro program, který slibuje časné výhody, nýbrž pro život. Posilovatí vnitřní život z nevyčerpatelných a věčných pramenů Pravdy, Dobra, Krásna. Nasycovatí se chlebem, jenž nasycuje k životu.

Co katolík to lidovec. Bylo by lépe, mluvití dříve o tomto heslu, než o prvé. Ale chtěl jsem se přidržeti mluvy, která na prvé místo klade lidovce. Jest veliký rozdíl mezi oběma větami. Řeknu-li: Co lidovec to katolík, znamená to, že v poměrech, jaké nyní u nás jsou, jaké vytvořila doba a různé vlivy (filosofie a věda, naše postavení mezi dvěma cizorodými kulturami, naše povaha, minulost), ten, kdo se hlásí k zásadám lidové strany, vyznává eo ipso zásady katolicismu. Dnes se tak věci mají. Může se státi, že strana zajde, nebo, že všichni Češi budou katolíky a pak samo sebou odpadne ta pravda, která není všeobecnou, a která není věčnou. Pojem: lidovec jest zde podřazen pojmu katolíka. Pojem katolíka jest nadřazen. Tato nadřazenost dodává druhé větě zvláštního, hlubšího významu. Dodává zvláštního významu tím, že tato věta u nás se dnes nezakládá na pravdě a pak že by mohla vésti ku pýše. V republice jest podle posledního sčítání 75% katolíků. Ale není v republice 75% lidovců. Jest v republice snad 12 snad 15% lidovců podle počtu poslanců. Co těch 60% ostatních? Jest možno říci o nich, že jsou katolíky? Nejspíše by se mohlo říci, že nejsou uvědomělými, ježto jest zřejmo, že jenom lidová strana mezi všemi ostatními hájí zásady katolíků, právo katolických rodičů a dětí na katolickou školu, na chrámy, na život. Neboť i o tom se musí u nás mluvit. Ostatně, jsou dobří katolíci a nejsou lidovci, ač jsou uvědomělými. Nejsou

organisování, vidí všude plno bláta, jsou odpuzováni tiskem, který leckdy neprozrazuje třeba velikého produševnění zásadami, jež má hájiti, nejsou pro veřejný život. Nebo jsou přesvědčeni, že bez politické strany by se poměry daly urovnat a pod. Jsou jistě tací, kteří mají vážné své důvody, a kteří mají i své svědomí citlivé. Nelze je odsouditi a říci: Nejsi lidovec, nejsi ani katolík. Dopustili bychom se osudnější chyby než se dopouštějí naši protivníci. Ti každého lidovce, když chybí, zahrnou nejhorsími jmény a stranu ukazují jako »schránku« nejhorsích lidí. My bychom nazvali spoustu lidí bezcharakterními a špatnými katolíky. Zároveň by to prozrazovalo pýchu.

Mohlo by se snad mysliti při vyslovení této věty na budoucnost: Přejde doba, kdy každý katolík v republice bude zároveň lidovcem. Či bylo by si přát, aby tak bylo. Ano, bylo by si to přát. Dnes tomu však tak není, věta ta potřebuje příliš vymezení a objasnění a nemůže býti brána za bernou minci. Pak nemá býti vyslovována. Vynalezeno bylo v krátké průměrně době plno vět, úsečných, na pohled pěkných, ale když hlouběji do nich popatříme, shledáme v nich jed. Znáte je: Co Čech, to následovník Husa, Komenského. Co Čech, to nepřítel Říma. Jsou hloupé od hloupých lidí a jsou tím hloupější, čím více se opakují, a s čím větším pathosem se opakují. Velké slovo se opakuje s třesením a bázní. Často se nevyslovuje, ale jest vryto v srdce a krásli je. Jedním z nich jest i katolicismus, který vzbuzuje vzpomínku na Slovo, před nímž se koří vše nebeské, pozemské i pekelné. Krlín.

Rozkvět katolicismu.

(Viz předešlý ročník »Života«.)

Před žní v Ukrajině. Roku 1595 podařilo se v Brestu Litevském získati aspoň ukrajinský lid pro pravou Církev. Ruští carové potlačili však násilím mladou unii a koncem 19. století byla zrušena poslední sjednocená diecése v Cholmu. O změně, kterouž přivodily události posledních roků, není třeba mluvit a dnes čeká 30 milionů ukrajinských duší, unii obzvláště nakloněných, na cyrilo-metodějské apoštoly.

V poslední době však děly se věci velice pozoruhodné. Známo jest veliké hnutí mezi ukrajinským lidem o založení ukrajinské národní církve a o úplné odtržení od

moskevského patriarchátu. Arcibiskup Parthenius stal se kijeuským metropolitou. Ruský episkopát však dal do klatby Parthenia a celé jeho duchovenstvo, neboť odtržení se ukrajinské církve sleduje prý cíl sjednotiti ji s katolicismem. Lvovský řecko-katolický metropolita Szeptycki jest podezříván jako inspirator autokephalie (samosprávy) ukrajinské Církve. Ale pronásledování ruským episkopátem zatlačuje celé ukrajinské hnutí víc a více právě na ty dráhy, od kterých ji chtěli odstrašiti: z negativního, separatistického úsilí stává se čím dál tím výslovněji pozitivní, unionistické hnutí o reformu. Jak Řím se připravuje, aby otevřenými vraty k 30 milionům duší ihned praví nositelé života měli hojný přístup, a i o tom, jak působí muž, pro Ukrajinu tak providenciální, arcibiskup Szeptycki, o tom bude referováno ještě jinde podruhé. Zde uvedeme stručně jenom dvojí skutečnost: 1. Pápež Benedikt XV. dovolil, aby různé, západní, řády a kongregace zakládaly provincie s řeckým ritem. Dosud mají už hlavně Basiliáni i Studiti a Redemptoristi orientálský ritus a v první řadě nás — à cheval mezi západní a řeckou kulturou — neobyčejně to zajímá, připamatujeme-li si, že svatý Benedikt, otec mnišství v Evropě, řeholi sv. Basilia základně převzal a jenom západu přizpůsobil. 2. V Rusku a speciálně v Ukrajině pravoslaví není hluboce vštípeno do srdcí lidu; jenom duchovenstvo jest rozeštváváno v seminářích, ono však nemá takového intimního vlivu na lid, jak u nás katolíci, dobří kněží. (Arcibiskup, kardinál Szeptycki v Holandsku. »De Tijd« 6., 7., 8. srpna 1921.) Jaká úchvatná působnost v Ukrajině čeká právě na kněze, ukáži na příkladu (»D. Euch. Völkerbrud.«, čís. 4.): Na pravoslavné faře v Podolii dříve odpadlý farář vrátil se zase do lůna katolické Církve. A tu celá obec beze všech obtíží s ním stala se řecko-katolickou!

Německo. 24. června papežský nuntius obnovil biskupské sídlo v Meissnu, v Sasku, a zdůraznil ve své řeči, že se to děje dle zvláštního přání a častých proseb celého duchovenstva a spousty lidí, Význam této události nejlépe znázorňuje »Reichsbote«, berlínský orgán pastorů, 29. června, následujícími slovy: »Papežská moc ocitá se na pochodu, nový vítězný tah Říma začíná. Žádný Bismark Německo dnes před neštěstím neochrání. Obnovení biskupství uprostřed mateřského srdce reformace jest jenom počátkem a sice symptomatickým.« Na všeobec-

ném sjezdu něm. studentů po první od roku 1814 rozhodnuta byla čestná úmluva o souboji, i katolíkům přijatelná. I to zdá se symptomem a porážkou jistého nezdravého, zásadně nekatolického ducha.

Italie. Římská otázka, jediná po čas války nepřetržitá otázka, především však rozluštění žádající, začíná znepokojovati duchy celého světa; i italský tisk začíná se s ní zaměstnávat. »Osservatore Romano« už prohlásil, že případné uznání území vatikánského paláce neznamena nikterak definitivní vyřešení; zároveň však papež — poprvé od roku 1879 — poslal oficiální vyslanectví na Quirinál, v čemž vidí italská politikové významný počátek; celá diskuse byla vyvolána návratem Francie k Římu.

Belgie. Vyslanectví u sv. Stolice bylo povýšeno na velvyslanectví, v odezvu na to nazvali socialisté v sněmovně papeže »boche«. —

Holandsko. Činnost katolické menšiny jest pro celý svět příkladná, ačkoli katolíci jsou právě tam v neobyčejně špatné hmotné situaci. Holandsko ukázalo anglickým i německým katolíkům nový prostředek docela moderního, apoštolského působení: duchovní cvičení pro — protestanty! Z počátku všichni se smáli, hlavně však katolíci; protestanti báni lidské nejsou tak přístupní a přednášky zajímaly velice. Nesmírný význam takových cvičení není třeba zdůrazňovati. Avšak také v apoštolátu na venek, jdou Holanďáci svou vlastní cestou, a ta cesta je vede do — Ruska! Úspěch okružní cesty arcibiskupa Szepťického — apoštolská škola v Nymvegnu — jest známý. Hlavním propagačním středem pro ruské misie jsou holanďáci Redemptoristé, kteří už vedou rusínský misionářský dům. V nejnovější době apoštol moderních pohanů P. van Ginneken S. J. uveřejnil nový, a sice velice idealistický plán: hlásá novou křížovou výpravu do Ruska. Pro valutu zbytečný nadbytek pracovních sil ze všech odborů má se s celými rodinami přestěhovati na Rus. Tam je veliký nedostatek dobrých pracovníků a tací hluboce katoličtí a energicky pilní lidé příkladem svým mnoho dobrého mohou dokázati. »Žijte vzorně, chodte denně ke svatému přijímání, pracujte důkladně ve svém povolání a víc nic: tím obrátíte celé krajiny!« To jsou slova arcibiskupa Szeptyckého.

Amerika (Spoj. St.). Čím dále, tím potěšitelnější věci bylo možno hlásiti z Ameriky, kde katolicismus »svobodně« a mocně se roz-

vívá. Mnozí američtí katolíci proto také Ameriku milují a jejich ústava zdá se jim vzornou a ideální. Zároveň však i všichni nekatolíci, jak sektáři, tak novopohané v zemi »neobmezené svobody« měli se výtečně, tak že Amerika zdála se býti skutečně apologií lidské, moderní, hospodářské kultury.

Několik do tohoto obrazu naprosto se nehodících historických fakt poslední doby vnučuje nám dnes úvahu jiného druhu:

1. R. 1920 připadl na tři manželství v některých státech už jeden rozvod.

2. Statistiky vykazují čím dál, tím katastrofálnější ubývání porodů.

3. Antisemitismus, před 20 lety v Americe neznámý, vzhledem na poměry v kapitalistických hnutích a v tisku, se víc a více šíří.

4. V Americe dnes už také mají militarismus, socialismus a anarchismus.

5. Kulturní boj se blíží jistě a vždy rychleji. R. 1920 školní otázka byla velice palčivou. Návrh Smith-Townerův chtěl dosáhnouti státního monopolu školního legislativní cestou. Časy se mění.

Všecko, co jsme dosud uvedli, nesrovnává se s anglosaským ideálem osobní svobody a neodvislosti. 2. nelze v takových faktech spatřiti osvědčení se základní státní zásady americké: **naprostá tolerance státu ke všem církvím a náboženstvím.** 3. Podobné poměry, jaké jsou také v Americe, protiví se zásadám katolické církve.

Od roku 1776, Církev, jako soukromý spolek, nemohla ovšem nic lepšího žádati, než rovnoprávnost, dnes však tento poměr naprosté rovnoprávnosti jest nepravdivý, nanejvýš zhoubný. Zásada naprosté tolerance jest **nepravdivá.** Nesmíme zapomínati, že Spojené Státy nejenom vznikly teprve před 150 roky, ale že ta doba vzniku, byla také doba racionalistického a naturalistického utilitarismu. K tomu schází v Americe tradice z předešlých katolických dob: národní podání, těsné spojení kultury s náboženstvím, zděděné státní formy, staré památky atd. Bez překážek a rychle modernismus v americkém státu se provedl. Úplně sobě ponechaná a neobmezená protestantská vyznání rozpadla se na sto sekt, a duch křesťanství musel úplně zmizeti z veřejného života, z myšlenkového okruhu lidu. Svrchu uvedená zásada tedy dnes pravdivá není, protože naprostá lhostejnost státu vedla k beznáboženství a tím skutečně k nepřátelství k náboženství katolickému.

Zásada tolerance jest zároveň strašně **zhoubná**. Hlubší důvod pro tu zhoubnost najdeme v nemravnosti té zásady: **pravda a blud, dobro a zlo zásadně jsou zrovnoprávněné!** Bylo by na místě a lákavé více filosofovat o zásadě rozluky, o snášlivosti a o principu státu, ale zde stačí jenom naznačit-li nemravnost státní, naprosté intolerance, neboť zhoubnost filosofických těch nepravdivostí a mravních křivd nepocítujeme jenom my, čeští katolíci, dnes hrozně na vlastním těle, nýbrž i Amerika, jež jest dnes ideálu této hmotné a moderní kultury a bezbožné státní svobodě bez pomoci vydána.

Základní idea Spojených států byla a jest výlučně hmotná a chtějí-li američtí státníci svůj lid chrániti před neštěstím, musí přikrknouti Církvi takovou svobodu, že ona skutečně své spasitelné vlivy může uplatňovati a stát a společnost proniknouti kvasem Kristovým. Budou musiti zabočiti na jiné dráhy, kteréž Amerikánům se zdají býti »zastaralými« anebo »evropskými«, což jest jim totéž! —

Fakta mluví až příliš výmluvnou řečí a na hranicích číhá »žluté nebezpečenství«. — Přece a přece měl pravdu i zde, kdo řekl: »Nestaví-li Pán domu, marně pracují, kdo na něm budoují.«
A. S. T.

VĚDA A VYCHOVATELSTVÍ.

Pekařovy publikace. Osobnost Pekařova je známa i širší veřejnosti z příležitostných článků k jeho abrahamovinám. Jako historik je Pekař představitelem moderní této discipliny a dědicem Golla, který zřekl se činnosti. Pekař rediguje čes. čas. historický, on je jediný vedle Bidla, který universitě zbyl, když Šusta, Krofta a Kybal stali se vyslanci a ministry.

Prof. Novotný stavěl se vždy mimo historický klub. Autorita Pekařova v těchto odborných kruzích je nesporná. Jeho předností je nejen naprostá znalost věcí, ale v pravdě umělecký sloh, v jaký své práce odívá. —

Jednu přednost má Pekař přede všemi: Nebojí se říci pravdu komukoli, zcela dle vzoru Palackého, padni komu padni! Jeho zasáhnutí do sporu svatojanského, výstraha před vystupováním z církve a protest proti československé církvi jsou toho dokladem. Nedá se zmásti úsměvem či hněvem mocných ani křikem ulice. Jeho poslední publikace, rychle za sebou vydané, odvedly ho od vydání třetího dílu Kostí, který stále dluží a česká veřejnost čeká od něho přehledné zpracování českých dějin.

Ač je Pekař liberál a stojí mimo náš tábor, vážíme si ho pro jeho přímou a neo-
hroženost.

Světová válka. Kniha vznikla z novinářských článků, které napsal prof. Pekař v letech 1918—21. Pracoval s prameny velice omezenými; různými úředními publikacemi vlád, které pověděly, jen co za dobré uznaly a paměťmi, které napsali vynikající státníci a vojáci. Tento kusý a jednostranný materiál zpracoval Pekař obdivuhodně. Sleduje nitky pletich na dvoře berlínském, vídeňském a budapeštském, aby mohl říci konečný soud, kdo zavinil světovou válku. Zjišťuje nepochybně, že na válce měly největší vinu Berlín a Pešt. Berlín již 5. července 1914 naznačil Vídni, že může v každém případě spoléhati na německou pomoc a je nutno rychle jednat. Německo, které dosud odpíralo pomoc útočným plánům Maďarska na Balkáně, použilo atentátu na následníka co mravní záminky. Bylo vojensky již připraveno. Pekař jde po stopách zločinu a usvědčuje německou diplomacii říšskou ze lži. Německo chtělo válce a postavilo Evropu před hoto-
vou událost. Vídeň byla do války Berlínem přímo štvána. Také Vídeň tu není bez viny, protože nemravná německo-maďarská hegemonie provokovala nejen Slovany v říši, nýbrž dráždila i Srby a Rusy. Diplomatické depeše měly jen ten účel, aby odium světové války bylo svaleno výhradně na Rusko. Německo zvláště chtělo vzbuditi zdání před světem, že bylo k válce donuceno.

Pekař sleduje do podrobné výměny depeší, úsilí Anglie o sprostředkování a ztroskotání všech zákroků — vinou Německa. Také rozrůstání rakousko-srbského konfliktu ve světovou válku je tu líčeno podrobně a přehledně.

V dalších statích obírá se Pekař průběhem války, k němuž čerpá materiál z »Knihy Conrádovy«. Zjišťuje účast Karlova na válce a v politice, jakož i vznik myšlenky na separátní mír. Osobnost Karlova je tu líčena sympaticky. Chtěl mír, ale scházela mu rozhodnost k činu. Také osobnost a politické plány zavražděného následníka Františka Ferdinanda jsou tu osvětleny docela jinak, než jak tomu chce ulice.

Obsah dalších statí naznačují tituly: Čerín, Kniha Windischgrätzova, Pokus císaře Karla o separátní mír, Arnošt Denis, Seton-Watson. Kdo chce se dopátrati světla v spleť historii světové války, nemůže minouti knihu Pekařovu, která, myslím, je jediná svého druhu ve střední Evropě.

Dějiny naší říše. Pěkný přehled politických a vojenských událostí posledního desetiletí podal Pekař v přepracovaných »**dějiny naší říše**«, kde je válce věnována osmá část a kde poprvé je vyličená pragmaticky činnost našich emigrantů za hranicemi a sibiřská anabase našich legionářů. Také slovenské dějiny jsou do textu pěkně vsunuty, tak že nová kniha Pekařova jako učebnice nemá konkurenci. Cena její je ovšem značná (24 Kč.)

Pekařova Bílá Hora, Praha 1921. Str. 139, cena 22 Kč. (Vesmír). Není druhé knihy, která by problém bělohorský řešila poutavěji a z vyšších hledisek. Kniha má výhradně sloužiti pravdě. I tu musíme připomenouti, že Pekař nepřišel s názory zcela novými, třebaže se kardinálně rozchází s ostatní jubilejní literaturou. Tak na př. Bílá Hora Dr. Řezníčka v Modré knihovně má celkové pojetí totéž. Také obranné brožury katolické ve většině se přiblížily pravdě. Přece však je tu jeden důležitý rozdíl. Pekař neodsuzuje českých pánů, třebaže špatně vedli válku. Jde tu o krev krve naší, o českou touhu i o českou vinu. Cení odhodlání šlechty dobyti zpět svobody politické i náboženské. stanovisko, které musí uznati každý nepředpojatý posuzovatel dějin. Jiná je ovšem otázka, kam by zdar povstání vedl. Tu otázku Pekař neřeší, neb snaží se na ni hleděti optimisticky, což jest jistě nesprávné. Když Pekař (a v tom má primát) líčí Bílou Horu

dvou kultur: románské (katolické) a germánské (protestantské) a našel více světla v kultuře první, která na konec zvítězila, měl také doceniti nebezpečí z německo-protestantské orientace. Z Němce k nám dodnes nic dobrého nepřišlo a od dob Lutherových jest Německo v oboru duchovním velkým hřbitovem. Náboženství má velký vliv na národní povahu. Co by bylo dnes s námi, když je reformace hotova? Měli bychom dnes demokratický stát, či stali bychom se obdivovateli německého ducha a s Němci byli v poslední válce zdeptáni? Zbavili bychom se tak lehce šlechty národní (předpokládaje, že by zdravé jádro národní odčinlo germanisací měst a šlechty!) či podobali se stančíkovskému Polsku nebo horthyovskému Maďarsku? Prožili bychom s románským západem dobu restaurace, která nám darovala barokovou Prahu, Balbína, Vaváka a svět Boženy Němcové? Na tyto otázky měl by nacional Pekař odpověděti, když byl tolik ochoten porozuměti a odpustiti. Bílá Hora je klíčem k těmto otázkám.

V charakteristice osob daly by se provésti menší korektury (Lohelius, Caraffa). Více mohla býti vytknuta politická povaha boje a odsouzena zlobná nenávisť protestantů, kteří stále a stále vodili nové hordy žoldáků do zmučené vlasti. Nebyli to jen čeští emigranti, jejichž úsilí o zvrácení Bílé Hory bychom chápali, ale Němci přivandrovalci, jimž »zavoněl český chléb« a již si v Čechách dobře pěchovali váčky. Immigraci německou líčí Pekař dobře. Komenského politická činnost je tu poprvé pěkně vyzdvížena a odsouzena »německá« a protestantská »věrnost«.

Kdyby Pekař srovnal národní spolehlivost katolicismu a protestantismu všech dob, pak by snad stanovisko českých katolíků podepřel ještě více, než učinil v zájmu pravdy. Jinak nese i tato kniha, jako všechny ostatní statě Pekařovy, pečť vyšší umělecké potence a vyššího pojetí a proto byla také kritikou přijata velmi sympaticky. A. N.

Dr. Jos. Pekař: Tři kapitoly o sv. Janu Nep. Kniha Pekařova je otisk polemických statí z Nár. Listů proti Herbenovým článkům, jakož i neurvalé pouliční agitaci. Pekař byl vyprovokován otisknutím výtahu svých universitních přednášek v »Pražském večerníku« (»Lidu«) a obhájil tu skvěle stanovisko katolické, ač sám jako pozitivista nechce uznati zázraků. Sv. Jana postavil do rámce doby, v které dosáhl svatořečení a

ocenil ho hlavně jako národního světce, kterého si Čechové v Římě přímo vymodlili.

Nešlo tu o žádný podvod, jak tvrdí Herben, nýbrž o omyl v letopočtu, který nešťastným výkladem Hájkovým byl rozšířen v historii dvou sv. Janů. Některé statě Pekařovy jsou přímo mistrné, zvláště ty, které jsou namířeny proti pokrokářské demagogii protináboženské. Pekař obhajuje skvěle arcibiskupa Jana z Jenštejna (pravý opak charakteristiky Jiráskovy!) a dokazuje, že sv. Jan blahořečení zasluhoval a byl ctěn brzo po své smrti v době husitské. Pekař tu přejímá zbraně katolických obránců sv. Jana, ale od něho, jako kritického vědátora a matrikového katolíka, nabývají důkazy ty větší průkaznosti před veřejností.

V polemice s Herbenem hájí Pekař svůj názor na dobu »temna«, v níž vidí mnoho světla a snažení o zachránění národnosti české. Kněžím-buditelům je tu vzdávána velická chvála. —

Třetí kapitola knížky je věnována polemikám. Pekař tu prozrazuje, jaké netaktnosti, ba podvodu dopustil se redaktor doktor Scheinpflug, který bez jeho vědomí škrtl větu, že Hus jako sv. Jan půjčoval peníze. Dokázal Scheinpflugovi, který psal do Nár. Listů doslov, že nerozumí věci a je zřejmě stranický, když rozhořčuje se mravně nad »provokací« katolíků, kteří chtějí stíhati rouhače a rušitele kultu svatojanského soudně, kdežto pro vandalské ničení sta a sta cenných soch nenašel slůvka odsouzení.

Ukázal, že lidem rázu Herbenova jde o laciný agitační materiál a ne o pravdu, kterou hájil Palacký a pro kterou i on skřížil — ač nerad — své zbraně. Pekař nechce být považován za »klerikála« a v knížce stlumil mnohé výrazy, užité v »Nár. Listech«, jen aby mu nikdo nemohl vyčísti, že jen sympatizuje s katolicismem.

Přes tuto rezervovanost nevaroval se názvu reakčníka, zvláště když napsal známou výzvu, aby lid nevystupoval z církve (Nár. Pol. 8. února 1921 »Ve vážné chvíli«.)

Katolíci cení jen odvalu Pekařovu, že vystoupil neohroženě proti »programu strany národně demokratické (ku které je Pekař počítán) a ministerstva Nár. Osvěty«, jak ne bez příčiny nadhodil Herben, že to udělal ne z lásky ke katolicismu a církvi, ale z lásky k pravdě.

A. N.

Křišťanova legenda. Pan Kuncíř se podjal dobrého díla, že vydal ve vkusné úpravě »Život a umučení sv. Václava a jeho báby sv.

Ludmily dle sepsání Křišťanova.« Zasluhovala toho tato legenda: pro svůj obsah i pro své stáří. Můžeme, myslím, přikloniti se k výkladu Pekařovu, který ji vřoučuje do X. stol. a prohláší za nejstarší český pramen historický.

Proto také prof. Pekař opatřil ochotně nové vydání předmluvou a poznámkami. — Vždyť jde o Křišťana, jehož stáří hájil v úporném boji s hyperkritickým Dobnerem a Dobrovským a moderním jeho odpůrcem prof. Novotným. Pekař opakuje tu výsledky svých dřívějších, starších prací v »Českém časopise historickém« a knize »Die Wenzels- und Ludmilallegenden und die Echtheit Christians« (1906) a jen v jednotlivostech opravuje své dřívější mínění. Zmiňuje se o rukopisech a tiscích této legendy a příznivě kritizuje překlad Střížův ve vydání Kuncířově. Není možno nezmíniti se též o umělecké výpravě knížičky, jejíž každá stránka mluví o pietě, s jakou kniha byla uspořádána.

Předmluva Pekařova znovu potvrzuje, že tento učenec dovede správně hodnotit historicky naivní často projevy legendistů a najít v nich »kus krásy a mravní síly.« Z legend přes všechny historické omyly »vane k nám kus té tajemné a vznešené poesie, jež proniká zdi našich starých katedrál, ony vyjadřují, a to silou neobyčejnou, krásu duše křesťanské a ideál svatosti.« (Delehay.)

Také Pekařovi jsou legendy plodem staletého úsilí národů o nalezení cesty k Bohu a kdo si jich neváží, ochuzuje duši lidu, jemuž bere kus cenného statku, kus víry, naděje a lásky a nedává mu nic náhradou. Pekař sice nevěří v zázraky legend (a patrně v zázraky vůbec), ale je aspoň tak slušný, že se neposmívá, naopak snaží se odvrhnouti předsudky moderní kultury a sestoupiti mezi prosté lidi, kteří očitě postřehovali zasahování Boha do běhu věcí lidských. Než i Pekař je v té věci polovičatým. V boji o sv. Janu napsal: »Dokud lidstvo nedospěje tak daleko, aby velký duch tvůrčí dal mu náboženství očištěné ode všech rozumem postižitelných legend a omylů, nezbývá než šetřiti náboženských citů a představ.« Pan profesor si patrně myslí, že jednou bude mít lidstvo náboženství bez Boha, bez nadpřirozena. Tomuto stanovisku Pekařovu se tím více divíme, když přece známe jeho boj s větrným mlýnem Masarykovy humanity, která měla nahraditi náboženství. Či myslí Pekař, že přijde nový tvůrčí duch, nový Kristus? Tam vede popírání božství Kristova.

Oč dále byl Pascal, který přesně dovedl rozlišit oblast víry a vědy a napsal, že kdyby ještě více věděl, než ví, že by měl víru bretaňského sedláka a kdyby všecko znal, co může rozum lidský pochopit, rovnala by se teprve víra jeho víře bretoňské selky. Po Kantově »Kritice čistého rozumu« neměl by prof. Pekař čekati nového rozumářského Mesiáše, poněvadž stále tu bude platit o oblasti věcí nadpřirozených: Ignoramus et ignorabimus! A pokorný člověk dodá: Adoremus!

Než kvitujeme Pekařovi aspoň to, že nechce jiné ochuzovati o to, oč byl ochuzen sám a že v legendách vidí prvě triumfy naší kultury národní.

Pekař v úvodu a v poznámkách provedl několik korektur dosavadního svého názoru. Připouští, že Křišťan nebyl synem vraha Václavova, Boleslava I., ale spíše jeho bratran-

cem či bratrem knížete Slavníka, když sám zove sv. Vojtěcha bratřovcem. Odtud si vysvětlíme, že se podezíralo autorství Kristianovo, který o otci svém (dle dřívějšího mínění) by psal jako o perversním tyranovi a druhém Kainu.

V poznámkách opakuje Pekař své doklady o stáří legendy a přidává některé nové. Přejímá od Stejskala datum usmrcení sv. Ludmily (16. září 921).

Také ověřuje Kristianovo datum smrti sv. Václava 28. září 929, které vedle Kristiána má pouze staroslovanská legenda.

Legenda Kristianova velice dobře se hodí k oslavám svatováclavským a jest si přát, aby p. Kuncíř ve vydávání legend pokračoval a učinil tak dosud skryté poklady kulturního snažení a víry našich předků všeobecně přístupnými.

Čtenářům knihu vřele doporučujeme.

A. N.

UMĚNÍ.

Jubileum Dantovo bylo oslaveno všemi národy a také u nás všechny denní listy přinesly studie více méně podařené. O Dantovi je celá literatura, jeho tvorba je rozebírána se všech stran a běh jeho života a vývoj jeho osobnosti jest osvětlován se všech hledisk. Nechci opakovati, co již jiní o něm napověděli a dopověděli a proto, mám-li vzdáti hold genu-básníku, křesťanu-filosofu a Dantovi-člověku, nechám zde promluvíti dva z nejlepších Danteistů: německého Gietmanna a italského Palmieriho. (V překladu Dra K. Vrátného.) Slyšte, jak oceňuje Gietmann velikost básníkovu a jeho tvůrčí osobnost:

»Z Danta stal se básník prvního řádu, jeden z nejvzdělanějších mužů své doby, vidoucí, do jehož ducha minulost, přítomnost a budoucnost vzařovaly svůj obraz určité a výrazné kresby. Po soudu všech náleží Dante k těm obrovitým duchům, kteří jsou zralým plodem mnohé práce dlouhých dob, kteří v sobě nejzřetelněji a po každé stránce obrážejí obzvláštní ráz svého století a tušícími zraky vyhlédají daleko za přirozené ohrady místa a času, ve kterých spolu s ostatními lidmi své doby se pohybují. Takové

muže jejich sláva přečkává a nejpozdnější potomci v nejvzdálenějších pásmech této země jim neodpírají daně svého obdivu.«

»Skladatele Božské Komédie vyznamenává velikost ducha nade vše jiné věci.

Dante pronáší o Bohu a božských věcech nejvznešenější myšlenky s takovou vroucností, že jest zřejmo, že jest jimi proniknut a o nich přesvědčen. Všechno pozemské se mu otáčí ve dvou stěžejích: církvi a císařství. Církev obepíná celý svět, její práva, ba i její zřízení, aspoň z části, trvají ještě za hrobem — podobně ve věcech světských po vší zemi se šíří moc císařova a jeho orla. Před velikostí myšlenky mizejí jednotlivé osoby a věci: Dante jest nejduchovnější ze světských básníků. V oboru vědění nespokojil se s ničím, nýbrž studoval světskou i posvátnou vědu, dějiny i filosofii. Vážil si krásných umění. Zcela samostatně a nezávisle vstupuje na dráhy nové, stanově konečně nebo potvrzuje poetické formy své mateřštiny vyznačuje milostnému básnictví neobvyklé dráhy, jsa prvním filosofickým spisovatelem italské literatury, slézá vítězně vyšší vrcholek parnasský, vrcholek nejvzneše-

nějššího básnictví náboženského a jako laik zavedl s bohoslovci.

Ač básník a filosof, nezanedbával života činného. Ve svém rodném městě se dožil předních postavení (v radách jako prior), působí jako politik, razí cestu Jindřichovi VII. Všem svým vrstevníkům, celému světu své doby staví před oči zrcadlo ctností i neřestí občanských i politických. Snad se v politice změnil, snad upřílišil někdy v káráni. Když kárá chyby kléru, činí to z horlivosti a z lásky k věci Kristově a církve. Smělost jeho kritiky zdá se někdy téměř opovázlivostí, ale svědčí o jeho nezávislosti a duševní volnosti. Soudě stejně o přáteli i nepříteli, o kráľích a papežích, městech a mocných mužích, věděl, že mu to nezíská jejich přízně, ale přes to chtěl mluvit pravdu.

A bázlivým-li přítelem jsem pravdě mám strach, že ztratím pověst mezi těmi, již tento čas kdys budou zvatí dávným.

Jest nestranný, soudí sám sebe: viní se ze závisti a pyká za smyslnost (v očistci procházejí ohněm). Má arci básnické sebevědomí, ale očekává větššího básníka.

I Dante byl člověk a dítě své doby; ale vyniká vysoko nad průměrnou výšku lidského poznání a snažení a nad ctnost člověka stranníka ze svého blízkého i vzdálenějšího okolí. Jeho charakter byl smíšen z ctností a chyb jako při jiných lidech; ale velikolepost v takové míře a takového způsobu jest jeho nepopíratelnou předností. Jeví se nám smělym a člověkem vzepjatých snah, ba opovázlivým, ale zároveň vyslovuje zcela určitě své přesvědčení o nedostatečnosti přirozených sil, nepomáhá-li jim vyšší milost a varuje před zneužíváním rozumu. — Hříšníky nejspodnějšího pekla líčí s velikou tvrdostí a s plamenným rozhořčením kárá protivníky svých názorů. Ale jindy projevuje velikou něžnost a laskavost a přetvořuje svou báseň v rozjímavou modlitbu. Jeho dílo dýchá takovou mravní čistotou, že může býti jiným básníkům a spisovatelům zářícím vzorem. Svému městu přeje trest, ale přece je miluje. Ač nešetří chyb svých přátel a dobrodinců, přece i v pekle jim projevuje pozornost i vděčnost. (Brunetto Latini). **Jeho smrt je smrt křesťana.** Po křížové životní cestě umírá na svátek povýšení svatého kříže 14. září 1321.◀

Ale nejenom život a smrt Dantova byla křesťanskou, křesťanským je i jeho dílo a

křesťanským dílem katol. exochen jest jeho Božská Komédie. O tom, jakož i o přednostech Božské Komédie píše Palmieri, když mluví o vnitřním a zevnitřním účelu básně:

»Velkolepá jest vůdčí myšlenka básně, která ve své nezměnitelné jednotě objímá, cokoliv smysl a oko postihuje.« Básník právem nazval Božskou Komedii posvátnou básní, k níž země i nebe přiložily rukou. **Křesťanskou ji ukazuje vnitřní i vnější účel.** Beatrice tvrdí, že Dante byl opatřen hojně nejen dary přírody, nýbrž i milostmi božími, takže všeliká ctnost v něm mohla krásně rozkvést. Mluvic o milosti, ukazuje, že tu řeč o ctnostech křesťana.

Ale Dante nevyhověl očekávání. Beatrice sice nějaký čas ho udržovala, vnukajíc mu svaté a počestné city, ale když zemřela, Dante se uchýlil s pravé cesty na nepravou, dav se svěsti obrazy věcí zdánlivě dobrých, falešnou rozkoší přítomných věcí. Neprospělo vymáhati mu od Boha dobrá vnuknutí, jež by ho uvedla zpět na pravou cestu, všechny prostředky užité k jeho zachránění byly marny. Spása jest zde zřejmě ve smyslu křesťanském ta, k jejímuž dosažení jest třeba deště milostí božích — cesta tedy, na níž Dante zašel, jest cesta vedoucí pryč od věčné spásy, cesta bludu a hříchu. Aby byl z ní vyveden na pravou cestu, není jiné pomoci, než ukázati mu zavržené, pak duše v Očistci a konečně blažené v Ráji. Proto šla Beatrice poprositi Virgila, aby byl Dantovi vůdcem, až kam na to stačí.

Toť myšlenka křesťanská. Aby se hříšník obrátil, jest neúčinnějším prostředkem uvažování trestů za hřích, aby pak v obrácení setrval, uvažování dobrých věcí nebeských.

Když tedy se Virgil objeví Dantovi a radí mu, aby ho následoval do Pekla a Očistce, účelem zjevení a rady jest obrácení básníkovy. Les tedy jest cesta nepravdivá, la via non vera (Oč. XXX.) a zabloudění Dantovo jest poblouzení mravní, jež ho oddalovalo od posledního cíle, pro nějž byl stvořen, od spasení. To jest idea, myšlenka, naprosto náboženská.

Dante se zmiňuje o tom, že již sám se pokusil vyjít z lesa; ale jeho slabé síly by nebyly stačily, nebýti pomoci, kterou mu poslala Beatrice. Šlo tedy o to, aby byl utvrzen ve svém rozhodnutí a skytnouti mu prostředky, aby obrácení bylo trvalé.

Když Dante dospěje konce své pouti (Ráj XXXI.) poděkuje Beatrice, že ho přivedla ke spáse, uzdravila jeho duši viděním všech

těch věcí, jež na její přímluvu uzřel, a o jiné ji neprosí, než o svatou smrt. Musíme tedy říci, že báseň jest podstatou křesťanská a její obsah rázu nadpřirozeného.

Účel básně — účel vnitřní. —

Taková láska skýtala Dantovi vhodnou příležitost k líčení dobrých a špatných mravů, jako bývá v komedii, a k vytvoření Satiry, která svým účelem se neliší od komedie. Popisuje svou cestu, má v rukou netoliko prostředek, aby nám ukázal ošklivost hříchu a krásu ctnosti nýbrž také, aby poznamenal znamením hanby zlé a uctil chválou svou dobré. A to je účel básníkův — účel zevnitřní.

Jest ještě jiný účel zevnitřní, ač podružný: oslavení Beatrice. Co záře, co půvabu, co radosti vylil Dante na tuto ctnostnou duši! Ač neztrácí své osobnosti, jest bytostí ne již pozemskou, nýbrž jest všechna nebeská a božská, vydechuje ctnost a lásku úplně cudnou a nadpřirozenou a nese na sobě pečeť moudrosti Boží. Jak maličká a ubohá jest proti ní Laura Petrarkova! — A mluvě jinde o přednostech básně a o charakteristice básníka, velebí jej takto: Drže se pevně své látky a jsa věrný svému účelu, Dante dovedl do své látky a k svému účelu uvésti jako integrující, doplňující část vše, co jest nejkrásnějšího v řadě přírody i v řadě milosti, vědu i víru, věci časné i věci věčné. Jest to zpěv věřící duše, která se od věcí konečných pozdvihuje v nekonečno, přestupuje meze času a prostoru a zapadá do propasti věčné záře Božství. Dante, stejně bystrý filosof jako dobrý theolog, otevřel své obraznosti novou oblast v širých krajích rozumu a víry a pod jeho kroky vykvetly krásné a nevidané květy poesie. — **Jeho zpěv je svou podstatou křesťanský**, který nám připomíná nejdražší věci naší víry.«

Nuže, celý svět oslavoval nyní křesťanské dílo křesťanského básníka — tolik jenom uvádím na konec na uváženou všem, kdož mluví o inferiornosti katolicismu, neboť křesťanství Dantovo jest katolicismem! Šráček.

Francis Jammès, Růženec v slunci. Duchovní bratr Jammèsův, P. Claudel, jehož vliv v neposlední řadě působil na obrácení básníkovy, přinesl, vraceje se z Číny, obrácenému na víru růženec ze Svaté Země. — Jammès, který miloval svatou Pannu, přijal s radostí ten dar, který se mu v budoucnosti měl stát pramenem nesmírných radostí a velikého pokoje. »Skromná a tmavá zrněčka

z tvrdého dřeva mně neznámého stromu, vás mi dal roku 1905 křesťan, který vraceje se z Číny, vás koupil ve Svaté Zemi. A vy jste se dotýkaly Hrobu. V hodině, v níž zuřila bouře, jste mi zvěstovaly spásu. Jako holubice má křídla, kříž, jenž jest k vám připevněn a přes potupu mi přinesla pokoj.

Jako Marie se vydala k Alžbětě, navštívil mne ten, jenž nosí Ježíše Krista ve svém srdci. Nabídl mi tedy ta zrnka, jež jsou duchovní potravou, a jež nám odevzdala svatá Panna, když se zjevila svatému Dominikovi. Jsou obrazem eucharistického obilí.

Dříve než jsem opět jedl chléb Boží, jedl jsem chléb Panny, ta zrnka růžence, hnětená v mých prstech. Ten, jenž zemřel, počíná se rodit v den, kdy se odvažují jej chutnat. Tato zrna tajemně se zakořeňují v našem srdci zabláceném, jež je přijímá. A jako obilí očišťuje mrvu, již si přizpůsobuje, a svítí čisté a zlaté na poli, tak růženec vnikaje v nádobu hříšnickovu, očisťuje ji a vzkličuje v ní neposkvrněné, skvěje se rosou slz.

Ah! dřevěná zrnečka, jak jsem vás tiskl v hodinách Agonie. Jako hrozen, z něhož chceme vytlačiti všechnu šťávu. A balšám vytékal z vaší suchosti a uzdravil ty, jež miluji. « (Předmluva k recitování růžence. Croix, 8. XII. 16.)

Obrátiv se ze svého pohanství, v němž si liboval snad po způsobu Regnierově, ale v němž jednoho dne se zřel nešťastným, ježto uzřel bolest, nuže, obrátiv se, zasvěcuje první své písně nového křesťanského umění Panně Marii a píše v druhé části svého díla *Clairières dans le ciel* v *L'Église se habillée de feuilles* — Kosteľu listím oděném, písně chvály na růženec. Krásně krásou středověkých mystiků, hluboce věřících a hluboce pokorných, mluví a zpívá o svém růženci, »o zrnech tmavé poníženosti, jež drží jako přahoušlí obilí, jež básník rozsévá na božská pole stinná, na nichž klíčí žeň všech modliteb.« Modlí se a tajemný smysl přichází z hlubin, které jej zastírají, vychází zvolna jako potápěč. »Toť jsou plody«, dodává básník, »toho růžence, které dozrávají v nebi. To jest ovoce víry, jež jest zapovězeno smutné pýše, která pohrdá těmi zimozrázovými zrnky, poněvadž nezná tajemství všech věcí.«

A nelze nečísti bez chvění ten nádherný básnický růženec, v němž seřadil všechna tajemství a pozdravil Pannu. Takto vypadá jeho Zvěstování:

»Par l'exaltation de votre humilité
 et par la joie du coeur des humbles visités,
 par le Magnificat, qu'etonnent mille nids,
 par les lis de vos bras joints vers le Saint-
 Esprit
 et par Elisabeth, treille où frèmit un fruit,
 je vous salue Marie.«

(Pozdravuji tě, Maria, vyvýšeností tvé
 pokory a radostí srdce pokorných navštívě-
 ných, liliemi tvých rukou sepjatých k Duchu
 Svatému, Magnifikatem, ježž udivují hnízda
 nesčíslná a Alžbětou, revou, na níž hrozny se
 chvějí.)

Nejlepší a nejpěvnější písní na růženec
 jest však dílo Růženec ve slunci, ro-
 mán, chcete-li, báseň vždy.

Jest život lidský bolestí i jest radostí.
 Jsou v něm chvíle, kdy člověk kráčí tiše a
 spokojeně ve stínu Božím a chvíle, kdy jiná
 drsná ruka vyrve ho odtud a vrhne ve střed
 zápasů a bojů a ran a krve. Jsou chvíle, v
 nichž člověk jest volán tajemným hlasem k
 činnosti pro spásu duší, kdy jest mu zvěsto-
 ván veliký úkol, rodí se v něm odhodlanost.
 Kdy odchází v život s čistým úmyslem a
 jest neschopen, nenáviděn a bičován. Kdy
 jest v agonii. Kdy vítězí a raduje se a plesá
 a modlí se modlitbou díky. Kdy je korunová-
 no jeho dílo. Nuže, Jammes, který chce býti
 věrným a oddaným dítkem Božím, vypo-
 roval podobnost mezi životem lidským a
 mezi tajemstvími růžence. Celého růžence.
 Vidí tajemství radostná, bolestná i vítězná a
 zří i v životě vlny radosti, slzy bolesti a
 zpěvy vítězství. Tu podobnost, již zří, zži-
 votnil v činech Dominiky, krásné, čisté, bílé
 Dominiky. Zživotnil ji v Dominice samé. Zži-
 votnil, neboť Růženec ve slunci jest
 modlitbou přelitou v život. Modlitbou a z
 modlitby se zrodila v Dominice vznešená
 myšlenka obětovati se, modlitbou a z mod-
 litby klíčila, rostla a krásné a vonné květy
 bílé i růžové ozdobily strom života. Modlit-
 ba život, či život modlitbou? Ale vždy ži-
 vot činem, činem opravdovým a velkým. A
 v tom tkví hloubka díla. A důležitost jeho
 hlavně pro nás. Neboť v našem katolíku není
 spojitosti mezi životem, jednáním a modlit-
 bou. Nerodí se u něho dílo a úmysl z modlit-
 by. Jammesovi značí slovo: věřící býti pso-
 niknut cele nadpřirozeným světlem milosti.
 Věřící se modlí, ví, proč se modlí, ví, co se
 modlí, ví, ke komu se modlí a jeho práce jest
 ozvěnou slyšitelnou, jest projádřením viditel-

ným vnitřního, neslyšitelného a neviditelné-
 ho hlasu modlitby.

Dominika, mladá, bohatá a spanilá dívka,
 setkává se v Lurděch s malým Petříkem,
 jenž se modlí s nemocným otcem přítom-
 ným, aby tatínek nezemřel. Vidí chudobu,
 vidí bolest a modlí se svůj desátek zvěsto-
 vání. Cítí se býti volána Tím, který jest
 povýšen a vše k sobě táhne. Zdálo
 se jí, že cítí krůpěj na své tváři. Ale neprše-
 lo. Odjíždí z Lurd do Marseille, píše Petříč-
 kovi, vysvětluje dobrodiní, která plynou z
 přizpůsobení Panny Mocné každé naší potře-
 bě a vybízejíc ho, aby učinil ze svého srd-
 ce světničku, kterou by obývala Svatá Pan-
 na, která jest v nebi i s jeho zemřelou ma-
 minkou. Starý rybář jí poděkoval za svého
 syna a zároveň sdělil, že sil jeho valem u-
 bývá. Navštívím ho, řekla a činí tak. Pomá-
 há chudším, dává jim vše do pořádku a
 vracejíc se, zastavila se v šeré lodi Svatého
 Michaela »a cítila se býti tak zabrána, tak
 pevně sevřena tímto božským skutkem, že
 její srdce a její inteligence byly zaplaveny
 světlem jako až dosud nikdy. Zdálo se jí po-
 tom, když tento pokoj ji opustil, že jí Bůh
 právě dal odpověď. Když šla mimo Taber-
 nakl, sklonila čelo až k zemi a tyto verše
 Navštívění vystupovaly nevýslovně na
 její rty:

»A zaplesal Duch můj v Bohu, mém
 Spasiteli.
 Neboť shlédl na poníženi děvk.y
 své.«

Když druhého dne se modlila třetí desá-
 tek, meditovala onu odpověď. Posvěcovala
 jej dvěma ubožákům, které byla právě na-
 vštívila. Přemítala o onom druhu duchovní-
 ho oplození, které se událo v těch, kdož žijí
 z milosti a kdož se odřekli dětí svého těla.
 Viděla Petříčka, jenž jest již bez matky.
 Mohla ho podporovati, ale čím jest jenom
 podpora fysická? Kdo mu nahradí matku,
 již ztratil, když bude i otec scházeti, ne-li
 Matka Boží prostřednictvím některé ze
 svých služebnic? »Nejsem já služebnicí této
 Královny?« táže se. »Což se nedějí ve světě
 duší tajemná zrození, jak jsem tvrdila? Zdaž
 Ježíš, než vypustil Ducha, neřekl sám Pan-
 ně, ukazuje na svatého Jana:

Ženo, hle syn tvůj.

A svatému Janu, ukazuje na Pannu:

Hle, matka tvá.

A proč by se nestala matkou tohoto dí-
 těte? Které jí brání důvody? Jest milována

svým příbuzným, dobrým a inteligentním mužem. Jest ženou a jest v ní skrytá matka. Co má dělat? Potřebuje poučení a přistupuje k Matce, aby žádala Boha, aby ji lépe poučil. »Hled', jsem dobré vůle«, praví jí. »Nebudu přec oklamána, Matko má! Ah! Kéž neodporuji Milosti, ale nechť se nezmýlím! Nechť zvolím kráčeti jednou nebo druhou cestou, ale jen ať se neopozdím mezi oběma!« Představuje si, jaký by mohla míti pozemský život. Vidí se obklopenu dětmi, podobnu veliké hvězdě uprostřed hvězdiček. A její manžel a ona ustávají od čtení, aby vzdali Bohu díky v mlčení lásky. Vidí to a sahá po depeši, již jí podávají: »Štěpán Durand zemřel dnes, přijav svatě svátosti.« »Mateřské srdce Dominičino se zachvělo, tíže sirotka se naň zavěsila.«

Nebudu dále sledovati a stopovati tajemství očišťování, nalezení, tajemství růžence bolestného a pak vítězného. Jest zřítí z řečeného onu spojitost, již jsem vytkl, mezi jednáním Dominičiným a modlitbou. Jest zřítí, jak pohnutka plyne z modlitby, rodí se z ní. Jest zřítí, v jaké až hlubiny sestupuje duše napájená rosou růžence, nasycovaná chlebem modlitby. A jakého vzepjetí oběti jest schopna duše tak napojená a nasycená! »Ah!« může se namítnouti, »vždyť Dominika jest fikcí, jest básnickým vytvořením Jammesovým.« Ano, je to možné. Ale jest fikcí nitro Jammesovo, život jeho? Básník, který dovedl napsat toto dílo, prožil, co napsal. Prožil a prožívá jednotu svého života, díla, své myšlenky a své modlitby. Zná jistě světicí avilskou, již jest Dominika tolik podobná, poznal a zná jistě řadu jiných světců a světic, u nichž bylo též oné jednoty. A jaký počet jest lidí, žijících, leckdy prostých a neučených, jichž život kolébá se, plaví se jako loď na vlnách vzdouvajících se modlitby! Jammes jest věřícím umělcem. Co zří v životě, třeba i rozptýleno, svínuje v kytici, již jest dílo. Nasbíral v té rozložené zahradě světa mnoho kvítků. Usmívají se některé čistým, cudným a bělostným úsměvem lilí, jsou smutné, jiné šedí popelavou nebo červení krvavě. Básník sesbíral všechny ty kvítky a uvil ve věnec. Seřadil je, aby soulad nebyl ničím rušen, jako umělec seřazuje barvy na obraze. Veliká harmonie a krása jest výslednicí.

Je těžko docílití oné harmonie. Neboť k jednotě docházíme po zápasech, po všemožném zmítání, v němž po radosti přichází hned žalost a pod. I bude a může se zdáti úmysl

básníkův sestaviti život podle jednotlivých tajemství po sobě jdoucích, strojeným a neodpovídajícím skutečnosti. Není tomu tak. Nevidí Jammes jediné Dominiky, zří i Petřika, jeho otce, starého a zbožného strýce mladé a zbožné Dominiky, vysloužilého generála, mladého muže, ucházejícího se o ruku Dominičinu a jiné ještě osoby. Nuže, jsme všichni bratři a sestry, byvše vykoupeni jednou drahocennou krví Kristovou. Každý z nás žije svým individuálním životem, odlišným od života druhého. Každý z nás plní svým způsobem svůj úkol. Ale všechny ty způsoby, všechny ty cesty se přetínají leckdy, křížují. Vinou-li se tu a tam vodorovně, odklánějí se jinde. To ví básník. Jeho osoby žijí, jsou téže víry životní, proplétají se svými úmysly i svými činy. Napomáhají k jednotě díla. V růženci radostném Dominika vyniká. V bolestném ustupuje a Petříček trpí. Ve vítězném všechny osoby se setkávají, neboť vítězstvím jest korunováno každé dílo zrozené, rostoucí, vyrostší a dokonané ve víře v Boha.

Jammes korunuje svoje dílo modlitbou, litaní loretánskou, již rozvádí. »**Svatá Matko, svatá Boží Rodičko**, pros za básníka, který ti věnoval tuto knihu, jež vyrostla jako košatý strom, který ozařují, střídající se bez ustání, slunce a měsíc, a jehož každý list zpěvem chválí Stvořitele. Rudé a vonné jablko, které jest uprostřed, toť živoucí Dominika. Ona náleží tvému Děťátku. Nechť ji utrhne a položí, hrajíc si na své Nejsvětější Srdce.«

Jest krásné toto dílo Jammesovo. Strhuje svou vírou, životností postav, uměleckým řešením a stylem. Vírou, neboť u Jammesa stejně jako u Claudela není víra jen estetickým pozadím, jest esencí životní. Ona tvoří smysl celého jeho života. Není to víra matná, nýbrž vědomá a jasná v jednoho, osobního Boha, Pána nebe i země, který tak miloval svět, že Syna svého seslal, aby, kdo věří v něho, měl život věčný. Z této víry tvoří umělec. Mohu nazvati **Růženec ve slunci** dílem z víry, činem z víry. Cílem jeho života je, zač prosí pro živoucí Dominiku a její sestry. **Nádobo duchovní, Nádobo počestná, Nádobo vznešená pobožnosti**, pros, aby živoucí Dominika a její sestry, klečící u nohou tvého Syna, byly mu aspoň z daleka, čím tys mu byla: ciboriem a kalichem a onou amforou, jejíž balsám na cestě kalvárské nepřestal své vůně vydychovati.« Životnost postav, Dominika, Petříček a j., nejsou

schematy, loutkami, na něž zavěsil básník děv ze svých slov. Oni žijí, každý svým životem, všechny jejich činy jsou zdůvodněny vnitřní potřebou. Není u nich nějaké vynalézavosti násilné, vše jest prosté a nenucené. Rozhoduje-li se Dominika, obětovati sebe, nečiní to proto, že to chce básník, nýbrž proto, že její nitro a její srdce ji k tomu pudily. Byla čistá a vychována ku povznesení k věcem nebeským. Byla naplněna láskou, jež byla sesilována stálým patřením a meditováním Lásky nejvyšší. Vážený muž a vědec, kterého odmítla, nehořekuje hlasitě a nezoufá si, nýbrž sklání pokorně svoji hlavu před vůlí Nejvyššího, neboť byl věřícím člověkem. Vůbec, není křiku a hřmotu u Jammesa a i strýc Petříkův, který běže mladé dítě k sobě, aby je vychoval v největšího nepřítele Boha, má v sobě cosi očišťujícího a mlčelivého.

Učinil-li Dominiku středem díla, hybnou silou, která z vůle Boží hýbe všemi a nutí všechny k životu, nebo pobádá k dokonalosti, dosáhl velikého účinku uměleckého. Dosáhl jednoty, jež činí dílo mohutným a krásným. Dominika, která jest nástrojem Božím, působí pokoj Petříkův, dává zazářiti velikosti svého strýce i své matky i odmítnutého ženicha a patříme-li hlouběji, to není Dominika, již zahlížíme, nýbrž je to Vůle Prozřetelnosti, je to Bůh, který jest primus agens celého díla, všeho jednání. Je to Ten, jenž jest jeden a všemohoucí, a jenž jest náplní všeho života.

Jak charakterisovat Jammesův stil? Jest čistým a cudným jako jest čistou a cudnou Dominika. Když jeho věta se roztéká jako mocná vlna, aby oblila co nejširší pruh zemský, když slovo jeho hýří v plnosti velebné krásy, již má obchvátit, i tehdy cítíš nesmírnou prostotu a pokoru umělce. Stil jest výrazem osoby, jest tvořením umělce, který chce býti pěvcem slávy Nejvyššího ve stvoření. Nuže jest pěvcem. Nepěje hymen na způsob Claudelových ód, připomínajících starozákonní proroky, nýbrž pěje písně po způsobě oné nádherné Písně na bratra Slunce svatého Františka z Assissi. Pěje a duše, která se dá unášeti harmonií radostnou té písně, jest šťastnou a nepozorovaně přidává svůj hlas ke hlasu básníkovu a opěvuje s ním Pána a Pannu.

Dílo, vydalo Družstvo přátel studia, Praha II, Spálená ul. 15, v překladu pěkném p. Pastora. Cena 15 Kč. Krlín.

Karel Dostál Lutinov dožil se 22. září padesátého roku svého věku. Mám-li charakterisovati jeho osobnost, nevím, jakého bych mohl užíti vhodnějšího názvu, než když napíši, že byl vždy bojovníkem na přední stráž. Bojoval s pokrokovou veřejností, jež odkojena v letech osmdesátých záštitou proti všemu katolickému, nenáviděla v něm kněze církve římsko-katolické, chránícího lid před radikálními hesly rozkladné pokrokovosti. Machar a Juda zkrížili s ním zbraně — a Lutinov necouvl a v boji nepadl. Bojoval s neporozuměním ve vlastních řadách, jež ve své zaostalosti nechápaly, že novými cestami lze dojíti také cíle a že novými metodami nutno získávati duše Pánu. P. Tomáš Škrdle a družina Vlasti stála proti jeho reformním snahám a to nejenom na poli církevním a náboženském, nýbrž i v otázkách literárních a uměleckých. A třebaže Nový Život zanikl a třebaže Vlast vychází stále, přece jenom je viděti, že pole, na němž Lutinov táhl svou brázdou, vydalo žeň bohatou, kdežto lány, jež byly vlastnictvím Vlasti, leží dnes úhorem. A Lutinov, jenž bojoval se starými, dokud zrál, střetl se, když uzrál, s mladší generací. Byly to otázky politické, o něž se po prvé mladí s Lutinovem utkali, jest to i Lutinovo příliš osobní hledisko na uměleckou tvorbu, kterého mladí neuznávají, a bude to vždy akutní otázka církevních reform, jež bude vždy státi v cestě úplnému porozumění mezi nimi. Nevíme, jaký by byl život náboženský u nás, kdyby nebylo Nového Života a Katolické Moderny, ale psaní Nového Života vedle mnohých dobrých návrhů mělo právě v otázce reformní zhoubné následky. Neboť Lutinův boj o nápravu v církvi zla neumenšil. Plán a účel byl dobrý, ale metoda, poněvadž hověla lidským slabostem a poněvadž neuvykla počítati s nadpřirozenem, bludná.

A tak, třebaže jsme nešli a třebaže nepůjdem za Karlem Dostálem Lutinovem, přehlížíme dnes jeho práci básnickou, obdivujeme se jeho dílu organizačnímu a redaktorskému a vysoko si ceníme jeho odvahy, s jakou se vrhal do denních zápasů. Život Dostálův byl život bojů a prací, a těm nutno vzdáti čest. Šráček.

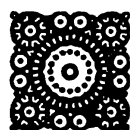
Příznivcům katolického studentstva doporučujeme

Kalendář

katolického studentstva

1921—1922

s bohatým obsahem a informačními statími pro studenty. —
Cena 6 Kč. — Zasilá: Spolek katol. akademiků v Brně.
Možno též dostati v České Lize Akademické, Praha II.,
Voršilská 1.



Novým našim p. t. odběratelům oznamujeme, že možno
dostati starší ročníky

revui „Života“

za cenu velmi mírnou. Ročník: I. za 5 Kč, II. za 10 Kč
a III. 30 Kč, pro studenty 20 Kč.

Zároveň doporučujeme k hojně objednávané řeči arcibiskupa
Dr. Kordače:

„O manželství.“

Objednávky přijímá:

Administrace „Života“, PRAHA II., Voršilská 1.

Ž I V O T

MUŠLENKY
O SOCIALISMU, UMĚNÍ
NÁBOŽENSTVÍ A POLITICE

* R O Č N Í K *
IV



*

*

1 9 2 1 * 2 2
V Y D Á V Ā

* ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ *

„ŽIVOT“ vychází 1. dne v měsíci kromě prázdnin v Hradci Králové. PŘEDPLATNĚ pro IV. ročník „Života“: 30 Kč pro nestudenty, 20 Kč pro studenty. REDAKCE a ADMINISTRACE v Praze-II., Voršilská 1. — Reklamace se zasílají do administrace v Praze.

OBSAH ČÍSLA 2.:

B. P.-D.: Hledač pólu. — *Dr. Karel Zavadský*: Poznání Boha ve starověké filosofii. — *J. S. Bořita O. P.*: Její apoštolát. — *Papež Lev XIII.*: Jak léčí církev sociální bídu. — *Jar. Znorov*: Hlasy. — *Jar. Znorov*: Píseň žalmová. — *Francis Jammes*: Konverse. — *Ant. Novák*: „Tractatus contra dominos praelatos.“ — *Josef Vašica*: Na březích Latorice. — *B. P.-D.*: Podzimní Praha. — Co život dal. — Umění. — Věda.

Sdělení administrační:

K číslu tomuto jsou přiloženy platenky poštovní. Žádáme p. t. odběratele, by laskavě nám včas předplatné zaslali a ty, jimž to možno, by se neomezili na předepsaných 30 Kč, ale peněžní podporou nám pomáhali v naší práci. —

Novým našim p. t. odběratelům oznamujeme, že možno
dostati starší ročníky

revui „Života“

za cenu velmi mírnou. Ročník: I. za 5 Kč, II. za 10 Kč
a III. 30 Kč, pro studenty 20 Kč.

Zároveň doporučujeme k hojně objednávkce řeč arcibiskupa
Dr. Kordače:

„O manželství.“

Objednávky přijímá:

Administrace „Života“, PRAHA II., Voršilská 1.

„JITRO“

Časopis středoškolsk. studentů katolických. Vychází měsíčně. -

Vydává Ústředí katolického studentstva československého, Praha II., Voršilská 1. — Cena 16 Kč pro nestudenty, 8 Kč pro studenty.

Vřele doporučujeme.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.“
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: JOSEF KATNAR. TISKLA: BISKUPSKÁ
KNIHTISKÁRNA V HRADCI KRÁLOVÉ, ADALBERTINUM.



M Y Š L E N K Y
O S O C I A L I S M U, U M Ě N Í
N Á B O Ž E N S T V Í A P O L I T I C E
* R O Č N Í K *
I V

B. P.-D.:

HLEDAČ PÓLU.

Jsem hledač pólu vášní šílený
a tvrdé jako smrt je moje odhodlání
u osy stanout všeho, co se zove Žití.
Mne země lidmi těžce znavila,
mám po andělich stesk —
snad tam je místo, kde se nebe cítí.
Mé dny — toť Naděje mys věčně zelený,
že po všem hledání a putování
po půdě panenské
— na čele polárního světla lesk —
mně krokem pokorným pak přáno bude jíti.
Dávno jsem světu děl
své slovo rozloučení.
Já na loď sebral svou
jen ty, kdo vášní mou
se zdáli poranění.
Umdleli prostřed díla.
Poslední zbytek věrnosti,
jenž mne psem provázel,
můj hlad už pohltil.
Jsem sám, ó Bože můj, Tys jediná má síla!
Dej dojít k cíli! Jsi jím Sám!
Mrazem Tvých samot umírám
a daleko na tisíc mil
za pouští sněhu, za horami ledu —
ó mám je, mám —
nejbližší živoucí,
drahé, horoucí
lidské srdce

POZNÁNÍ BOHA VE STAROVĚKÉ FILOSOFII.

Nějaké poznání Boha má každý člověk, jenž dosáhl užívání rozumu. Pozoruje svět v jeho změnách, pořádek a účelnost, krásu a moc jeho, rozum lidský správně vysuzuje příčinu rozumovou, která je původcem a tvůrcem všech tvorů. „Každý dům se staví od někoho, ten však, jenž postavil všecko, jest Bůh.“ (Hebr. 3, 4.)

Řekové jmeňovali nejvyšší bytost θεός řídic (od τιθημι), Římané zase deus světlo, Slované bůh dobrodinec (od staroindického bhágas dárce, rozdavač, germánští kmenové zase Gott, obětmi vzývaná bytost (od ghen-dam nebo gudam), semitští národové El silný.

Dějiny různých náboženství starověkých, tedy pohanských, ale také náboženství nynějších pohanů zpravují nás o zvláštním vývoji poznání Boha. Podle Christ. Pesche (Der Gottesbegriff in den heidnischen Religionen des Altertums, Ergzgh. den Stimmen aus Maria Laach 1885, Bd. 32; . den Religionen der Neuzeit, Ergzgh. 1888, Bd. 41, 42) stojí na začátku všech náboženství vždycky monotheism, později však se monotheism kalí, ujímá se polytheism, pantheism nebo nihilism.

Jaký obraz skýtají nám dějiny filosofie?

Jestliže průměrný člověk se spokojí lidovým pojmem Boha, jak je mu z nábožen-
ských názorů jeho kmene, z podání a výchovy znám, není tomu tak u ducha čilejšího,
hloubavého, samostatně myslícího. Takový duch si hledá Boha bez ohledu na zděděné
pojmy. Dějiny filosofie však dosvědčují smutnou pravdu, že poznání Boha správné a
jisté pouhému rozumu lidskému je nesmírně stíženo. Kolik veleduchů řeckých usilovalo
o poznání Boha? Jediný Aristoteles dospěl k dokonalému monotheismu filosofickému.

V řecké filosofii lze rozlišovati trojí období:

V prvním zahrnuje se šesté a páté století, charakterisované materialistickým pan-
theismem. Bůh je hmota, je totožný se světem. Tak uvažují Anaximander, Xenofanes,
Heraklit, Anaxagoras.

V druhém období, t. j. ve čtvrtém století nabývá vrchu dualismus hmoty
a ducha, světa a Boha. Bůh je osobní duch nadsvětový, činný však také ve světě.
Veleduchové vzhlízejí k Bohu osobnímu, jedinému a uctívají ho. Jsou to Sokrates,
Plato, Aristoteles.

V třetím období, od třetího století až do filosofie křesťanské jeví se všude
úpadek a roztříštěnost. Škola stoická hájí pantheism, Epikurejci a Eklektici se hlásí
k polytheismu.

Sledujme filosofy při rozumování o světě a původu jeho.

První filosofové měli toliko světlé okamžiky pro svět metafysický. Duch jejich
spatřuje cosi nadhmotného, příčinu jevů přírodních, ale stotožňuje ji s hmotou, na níž
ji vyzoroval a z níž ji abstrahoval.

Filosofové jako Thales a Anaximenes upadli do čirého hmotářství, Thales
přeloval filosoficky s vodou, Anaximenes se vznášel ve vzduchu. Voda a vzduch byly
jim příčinou a podstatou všech tvorů.

Anaximander Miletský (610—546) obohatil materialism ten ještě přídatkem
božským, tak zv. θεῖον ἀπειρον, božské nekonečno. Přivedla jej k úsudku tomu prostá
úvaha, že konečná hmota světová by se neustálým přerodem vyčerpala. Nekonečný
vývoj tvorů předpokládá tudíž nekonečnou hmotu (ἀπειρον), která nemá začátku ani
zániku, nedá se vyčerpání ani zničení, jest krátce božská (τὸ θεῖον ἀπειρον). Jakosti její
nelze nijak určit, ale obsahuje všechny látky empirické.

Od Eleatů vymezovala se ona božská bytost nekonečná jako jediná pravá bytost,
jíž nelze popsat, jež je nedělená a nedělitelná, věčná a nezměnitelná, jež vylučuje vše-
liké množství a každou změnu. Jak by mohla vzniknouti? Jak růsti? Nepovstala z ně-
čeho neexistujícího ani nepovstala z existujícího, poněvadž sama jest jediná bytost.
Podle Xenofana z Kolofona tato jediná pravá bytost je absolutní rozum, Bůh.
Jediný však Bůh se stotožňuje se světem (ἐν καὶ πᾶσι), on naplňuje celý prostor, jehož

kulovitý tvar znamená nejdokonalejší vývoj. Vidí všechno, slyší všechno, myslí všechno, hravě v pohyb uvádí a řídí všechny tvory mocí své myšlenky.

Tento metafysicky správně formulovaný pojem Boha je ke cti školy eleatské, jenže nešťastné stotožňování Boha se světem jej kalí. Patrně nevěděl si Xenofanes rady se světem. Jeho žáci však Parmenides a Zenon prostě popřeli realnost světa a hájili idealistický monismus.

V příkrém rozporu s neměnitelnou bytostí Xenofanovou učil vrstevník jeho Heraklit pravému opaku: πάντα ῥεῖ všechno je ve stálém koloběhu. Věnoval svou pozornost výhradně zákonitému a spořádanému dění přírodnímu, které bez duchového zasahování nelze vysvětlit. Proto jeho eterický oheň, z něhož všechno pochází, má rozum (λόγος), čili duši vševědoucí, řídící, božskou.

„Prostý lid, oddaný polytheismu, neví nic o ohnivém duchu božském, jenž všechno ovládá“, praví Heraklit.

Logos Heraklitův stal se Anaxagorovi (500—430) východiskem pro rozlišování mezi prahmotou světovou a rozumem (νοῦς) jí pořádejícím. Anaxagoras upustil od stotožňování hmoty s duchem, zavedl dualismus, zač si od Aristotela zasloužil pochvaly, že mysli střízlivě.

„Když tedy tvrdil, že νοῦς jak v bytosti smyslové tak i v přírodě je původcem světa a všeho zařízení jeho, připadal asi jako vystřízlivělý mezi předchůdci, slepě žvanícími.“ Tak píše Aristoteles o Anaxagorovi.

První věta díla Anaxagorova zní: „Pohromadě (nerozlišeně) byly všechny věci;... pak je (odjinud) přišlý νοῦς uspořádal a z chaosu stvořil svět.“

Jeho νοῦς má jinak tytéž vlastnosti jako rozum Xenofonův. Je jednoduchý, samostatný, zná a ovládá hmotu. Všechno ostatní je směs, je složeno z jiných částí, νοῦς však je čistý, s ničím nespojený, jen sám sobě podrobený. Je ze všech bytostí nejjemnější a nejčistší. (λεπτότατον τε πάντων χρημάτων καὶ καθαρώτατον.)

Nepočítá Anaxagoras svůj νοῦς snad ke hmotě nejjemnější a nejčistší? Možnost ta není vyloučena.

Ostatně nezůstal sobě ani důsledný v užívání řídicího νοῦς. Nejednou mluví totiž výlučně o mechanických příčinách, takže si utržil zase důtku od Aristotela:

„Anaxagoras si volil νοῦς, aby mu jako nějaký „deus ex machina“ spořádal svět. Sahá k němu kdekoli si neví rady, jak vysvětlit některé nutné dění. Jinak však hledá příčinu dění kdekolivěk, jenom ne v rozumu.“ (Met. I. 4.)

Anaxagorův νοῦς je nesporně vyvrcholení prvního období, jež začíná hrubým materialismem a pokračuje přes pantheism k dualismu ducha a hmoty, rozumové bytosti odlišné od světa hmotného.

Nedůslednosti Anaxagorovy se vystříhal Sokrates, jímž jsme druhé období zahájili. Podle učení Sokratova vládne celým světem φρόνησις, která zařizuje všechno po vůli své, ale zároveň (v důsledku učení Sokratova) také ku prospěchu člověka. Hlas této φρόνησις slyší ve svém nitru a zve jej δαίμονιον. Původce toho jmenuje se tu ὁ θεός (Mem. IV. 8, 6.) tu οἱ θεοί (Mem. I, 4, 15; IV. 3, 12) bohy totiž, kteří také promlouvají k lidem věštbami. Φρόνησις však, která všechno spravuje, stojí mezi ostatními bohy jako řídicí celku (ὁ τὸν ὅλον κόσμον συντάττων τε καὶ συνέχων).

Sokrates se značně přiblížil k monotheismu a jenom z ohledů na lidové náboženství mluvil o bozích. Ústupkem tímto si arci nezískal slávy neodvislého filosofa. U jeho žáků však přestala nejasnost. Tak na př. Antisthenes Athénský ve své fysice se vyjadřuje otevřeně a prostě: „Lid má mnoho bohů, vpravdě však jest jenom jeden.“ *)

Platonův pojem o osobním Bohu souvisí s jeho naukou o ideách. Po stránce ontologické idea Platonova podle některých výkladačů je reálný předmět pojmu, jenž netoliko v duchu našem, ani pouze v jednotlivých zjevech, nýbrž nezávisle na obou, nezávisle na prostoru a času hypostaticky bytuje. Nejvyšší ideou všech je idea dobra

*) „Antisthenes in eo libro, qui physicus inscribitur, populus deos multos, naturalem unum esse dicit.“ Cícero, de nat. deorúm I. 13, 32.

(μέγιστον μάθημα). Nesnadně ji lze v říši pojmů (νοούμενα) poznati podle výroku Platona samotného :

„Boha otce a tvůrce všehomíra naléztí je těžko, nalezeného však všem lidem dáti je nemožno.“

Idea dobra (= Bůh) je původ veškeré pravdy a krásy. Ona uděluje existenci a poznatelnost všem věcem, duchu našemu dává schopnost poznávatí. Všichni tvorové obdrželi existenci a poznatelnost od Boha proto, že Bůh uznal za lepší, aby existovali než aby neexistovali. (Phaedon 97 c).

Ve Filebu (22) se idea dobra stotožňuje s božským rozumem, je také totožná s demiurgem, tvůrcem světa, jenž (podle Timaja 28 f) patře na sebe a ideje všechno bytí dobře pořádá.

Plato je přesvědčen o osobnosti ideje dobra, ježto jako „královský duch“ řídí vesmír a pomáhá člověku v boji proti zlu. Bůh jeho je ideál mravní dokonalosti, je nejvyšší laskavý a spravedlivý; napodobití Boha, je nejvyšší cíl člověka, to znamená býtí rozumně zbožným a spravedlivým. Neboť zbožnost není nic jiného než spravedlnost vůči Bohu, plnění všech povinností vůči němu. Odměny za dobrý život se člověk dožívá už zde na světě, ale neúplně; dokonalá odměna čeká jej po smrti. Plato rýsuje také obraz soudu posmrtného, kdy duše bude souzena bez jakýchkoli ohledů.

Než ani Plato nedospěl k naprosté jasnosti o Bohu. Rušivě působí v jeho nauce o Bohu mlhavý poměr ostatních ideí k nejvyšší ideji dobra. Odtud spor mezi vykladači Platonovy filosofie.

Zato u největšího filosofa starověkého Aristotela je v té věci jasno. Bohověda jeho zní zhuštěně takto :

Nad světem je Bůh, čirá to skutečnost, jednoduchost a jedinečnost, absolutní život sám.

1. Nad světem je Bůh jako primus movens (Met. XII) πρῶτον κινῶν ἀκίνητον. Důkaz podává z pohybu. V řadě příčin hýbajících nelze postupovati do nekonečna, poněvadž nekonečné nemožno překročiti, proto se třeba zastaviti u příčiny, kterou už nikým není hýbáno (ἀκίνητον), sama však dává první popud k řadě pohybů (κινῶν).

2. Tato příčina veškerého pohybu není hmotná; jest jednoduchá. Věčně trvající pohyb, který Aristoteles přijímá, nemůže býtí dílem konečné bytosti, nýbrž dílem nekonečné síly. Nekonečná síla však sídlí jenom v nehmotné bytosti. Hmoty je vždy omezena a jako taková nemůže býtí nositelem neomezené síly.

3. Podstatu první nehybné, ale hýbající příčiny Aristoteles ve své metafysice vyměřuje čirým aktem ἡ οὐσία ἐνέργεια (Met. 1071). Ačkoli první příčina v sobě je nehybná, přece je nutnou skutečností a činností, poněvadž pohybuje jinými věcmi. Jenom ta bytost, která je nutná a věčná a jiné stále pohybuje, může ze sebe způsobiti stálý pohyb. Bůh je čirá skutečnost, čirý akt.

4. Jeden je Bůh. Hmoty podmiňuje množství. Poněvadž v Bohu není hmoty, není ani mnohonásobný. Polytheism je vyloučen.

5. V Bohu je absolutní život, poněvadž je čirá skutečnost čili energie. Sám sobě postačuje, je v sobě a skrze sebe a sobě samotnému blažený; nepotřebuje vnějších dober, je sám sobě nejvyšší dobro.

O blaženém životě Božím podáváme malou ukázkou zvláštního způsobu filosofování z Aristotelovy Metafysiky (XII. 7 1072 b):

„První hýbatel (Aristoteles jej ještě nejmenuje Bůh) má život blažený tak dokonalý, jaký lidé jen krátko prožívají. Tak žije neustále — pro nás je to nemožné — neboť i blaženost jest jeho akt. Nám je bdění, vnímání a myšlení požitkem, naděje však a vzpomínky jenom se vztahem k nim. — Myšlení v sobě směřuje k nejlepšímu, a čím je myšlení myšlením, tím více je jeho obsah lepším . . . Patření na rozum je ta nejlepší blaženost. Je-li Bůh (zde poprvé se vyskytuje slovo to) tak blažený jako my jenom občas, zasluhuje jeho život podiv; je-li ještě blaženější, zasluhuje větší podiv — Bůh však je blaživější. Ba je bytující život subsistentní. Aktualita totiž rozumu je život, Bůh je aktualita a ta zase je jeho subsistentní dokonalý a věčný život. Proto pravíme: Bůh je dokonalá, věčná a živá bytost. Má tudíž Bůh stálý a věčný život, stálé a věčné trvání. Neboť Bůh jest osobně obojí. Nejdůstojnější předmět rozumu Božího je on sám.

Bůh je *νόησις, νοήσεως νόησις*. Jakožto nejvyšší dobro své vlastní vůle je také žádoucí dobro všech tvorů, kteří k němu spějí jako cíli poslednímu."

Logicky vyvozuje Aristoteles ze vznešeného pojmu Boha důležité závěry:

Proti pantheistickým snahám zdůrazňuje neměnitelnost Boží a vylučuje veškerou možnost posloupného aktualisování Boží podstaty.

Proti domněnce vývojové staví na začátek tvory dokonalé, dosvědčuje to zkušeností, že semeno pochází od dokonalého a časem dřívějšího ústrojence. O filosofech, kteří tvrdí, že to nejkrásnější a nejlepší není v prvním principu, Aristoteles se vyslovuje příkře, že jsou na omylu. Pravda sice je, praví, že semena rostlin a živočichů jsou pouhými příčinami, dále že krásné a dokonalé tvary teprve se objevují na ústrojencích vyrostlých, přes to vzniklo semeno z jiného, časem dřívějšího a dospělého ústrojence; není tudíž semeno prvním, nýbrž na začátku je ústrojenec vyspělý. Tak podobně řekneme o člověku, že byl dříve než jeho semeno, ne sice člověk, který ze semene vzniká, nýbrž onen jiný, od něhož semeno pochází.

Výše než ve filosofii Aristoteléské rozum lidský nemůže vzlétnouti. Proto si vysvětlíme, že po Aristotelovi nelze najít pokroku v poznání Boha přirozeném. Nechtěl-li některý z pozdějších filosofů se přidat k filosofii Aristoteléské, hlásil se k předchůdcům jeho. Tak Stoici, Epikurejci, Skeptici a Eklektici.

Stoici si osvojili Heraklitův materiální a při tom rozumový *λόγος*, Epikurejci se spokojili s atomovou naukou Leukippovou a Demokritovou a mysli si bohy z atomů. Takoví arci se nestarají o tento svět, bavíce se mezi sebou, jich se moudrý nemusí bát, leda že se může diviti jejich výtečnosti a po této stránce je ctíti. Zato Stoici uznávají prozřetelnost Boží (*πρόνοια*), která všechno k nejlepšímu lidstva zařizuje. Boží rozum proniká duševně celý vesmír a projevuje se tu jako příčina umělecky tvořivá. Obsahují zárodeční ideje (*λόγοι σπερματικοί*).

Skeptici, jako vždycky tak i tenkrát nebojovali přímo proti víře v bohy, nýbrž pochybovali o důkazech stoiků dogmatických, zvláště o jejich prozřetelnosti Boží. O věcech nic jistého prý nevíme, tím méně se domakáme jejich původce; také život lidský je příliš krátký, abychom všechno prozkoumali.

Jako největší z Eklektiků vyniká Ciceró, zvláště v díle nadepsaném: „De natura deorum“, kde se přidržuje očištěného polytheismu.

O židovské filosofii netřeba se zmiňovati, ježto se zakládá na zjevení Božím. Ani novoplatonská filosofie, kvetoucí v prvních stoletích křesťanských, nepatří do úvah našich, takže ji pomíjíme.

Nad postupným vývojem poznání Boha u myslitelů řeckých dlužno se zamyslet a uvážiti slovo Platonovo:

„Boha Otce a tvůrce všehomíra naléztí je těžko, nalezeného však všem lidem dáti, nemožno.“

Jak by měl lid, jemuž se Bůh nedostupný Božskou vážností zjevil, zaplesati nad nesmírným dobrodiním, jak si ho vážiti a podle něho žíti!

Jak často klesá poutník-člověk vyčerpán namáhavou cestou pouští tohoto života! Jak často zůstane ležeti nedošeď svého cíle! — Proč? — Pominul svévolně pramenů, kde mohl načerpati sílu a osvěžení pro další pout, úmyslně vyhnul se oásám a důvěřuje klamným stopám a vlastnímu rozumu a zkušenosti, zbloudil s cesty — a uchýlil se k pramenům otráveným . . .

Cíl cesty našeho života jest Bůh — voda jest milost víry, která nás k němu vede, která nás sílí — a pramen této vody sílí, vody života, jest jeho slovo uložené v Písmě svatém.

Fr. Jan Evang. O. Fr. Min. „Fons aquae vivae.“ (Pramen živé vody.)

JEJÍ APOŠTOLÁT.

Francouzští dominikáni: slavný konferencier P. Janvier, P. Hébert, P. Montpeurt, P. Louis, P. Sertillanges, P. Mainage vydali spisy Alžběty Leseurovy, ženy vzácné po celém katolickém světě.

Zvláštní světlo září z milých řádek, jež obrátily jejího muže, lékaře-nevěrce. Jest to paprsek, jenž září z každého tichého, na pohled nepatrného života, zato však plného obětí. V obětování a v tichu duševní samoty rostla její velká duše. 20. listopadu psala do deníku: „Miluji vnitřní samotu, v níž dlím se samým Bohem; posiluje mou duši, posílá jí světla a nadšení... Žízním po sympatii. Toužím ukázat svou duši drahým bytostem. Toužím mluvit o Bohu, nesmrtelnosti, o vnitřním životě, o lásce...“

Toto její duševní osamocení počíná dnem, kdy vzala do ruky Renana, prázdného tlachala a mluvku, jakých bylo dříve ve Francii 12 do tuctu, asi tak jako u nás!

Alžběta tedy četla Renana. Měl to býti smrtící jed pro její duši. Nejprve naléhal na ni její muž, aby nechodila do kostela a ke svátostem. Poslechla. Tak slábla pomalu její víra. Neboť každý potok vysychá, oddálíme-li jej od zřídla. Renan měl dokonati zhoubu.

Tak smýšlel MUDr. Felix Leseur.

Nepočítal však ještě s Někým, jenž křížívá naše plány.

Velmi se zmýlil starostlivý manžel. Alžběta byla vzdělaná dáma. Její víra měla pevný podklad. Dovedla dobře rozeznávat básnické přemety a historické naivnosti od přesvědčujících důkazů, jichž v knize nenašla. Proto jí kniha neškodila, nýbrž probudila v ní touhu prohloubit náboženského vědomí, zvnitřnit život a přiblížit se k Bohu. Renana odložila s hnusem. Až do duše se jí zprotivila kramářská nepoctivost tohoto ždímače frází a slovíček.

A nyní zahájila tichý apoštolát. Její příjemná, vlídná povaha přivábila mnoho hlubokých, mělkých i prázdných duší. Alžběta působila pouhým kontaktem. Mezi její ctitele patřil i velký biolog Felix Le Dantec. Felix byl ateistou a netajil se tím. Leseurová postavila se mužně proti tomuto filosofu ateismu. Vědecky potřela jeho názory, jeho ubohé naděje, jež kladl ve scientifikism. Le Dantec prohlásil Alžbětu za „vyvrcholení lidství“. Nevěřec musil ctít věřící, pro Boha zanícenou duši. Právem napsala kdesi Leseurová: „Každá duše, jež se pozdvihne, pozvedá zároveň celý svět.“

Alžběta zaznamenávala denně svůj duchovní vývoj. Nepsala deníku pro veřejnost a chtěla jej zničit. Proba její přítelkyně zabránila jí v tom.

Navenek nečinila toho mnoho hrdinka mých řádek. Zdá se, že náš katolický život jest tak zpolitován, že se již počínají objevovati divné stíny, jakási nevážnost pro vnitřní život... podceňování duše. A přece: Co nám pomůže vše, nebudeme-li se umět modlit, oddálíme-li se od věčných výšin... ?

Proto znovu opakují: Píší o velké ženě, protože pochopila pravou velikost, jež je jenom v Největším, v Principu všeho...

To zachycují její slova: „Žítí každého dne plností života, nestarati se o budoucnost, a jenom připravovati svou duši, aby se stala plodnou... Nepřijde-li Boží hodina, marná jsou naše úsilí...“

Pevně hájila zásadu, že práce na prohloubení, jež tak charakterisuje katolické obrození naší doby nesmí se omezovati pouze na důkazy a badání na rozumovém poli. Bylo k tomu potřebí velké odvahy pronést tuto myšlenku v době, kdy si mnozí katolíci myslí, že bez jejich 12 a půlstránkové brožury neobstojí Kristova Pravda. Bloy byl ukřižován, Hella skoro nikdo nechtěl poslouchati a nyní obyčejná dáma pronáší takovou zvláštní myšlenku, lišící se od obvyklého názoru onoho hntí, jež horečně zakládá spolky a společnosti, jež nutí kněze, aby psali aktovky, švandy a legrace, jež vidí zabezpečení všeho jenom v „La bonne Presse“.

Síly Alžbětiny pomalu hasnou. Cítí, že po ní vztahuje smrt ruce. Ale neleká se. Když umíral sv. Dominik těšil okolo stojící bratry příslibem, že jim bude více pro-

spěšný na onom světě. Dodnes dovolávají se Dominikáni tohoto slibu v rozkošném sponsoriu: „O spem miram . . .“ To připomněla si velká duše. Slibovala, že vlastně až po smrti začne její apoštolát.

Výsledek úplně ospravedlnil předpověď. Utrpením nashromáždila se v ní mohutná rozpínavá síla, jež dodávala duši nevyčerpateľnou plodnost. Její duše toužila za živa po sdílení a téhož dostalo se jí i po smrti. Toužila po apoštolátu. A tento apoštolát uvedl v život její deník: „Journal et pensées de chaque jour.“ Jak došlo k uveřejnění? Po smrti manželčiny bylo Dr. Leseurovi prázdno a pusto v domě. Aby zahnal smutné myšlenky počal se probírat v ženině pozůstalosti. Našel deník. „Četl jsem, opět a opět jsem pročítal. V mém nitru propukla revoluce. Počal jsem tušit nebeskou krásu této duše, jež vše trpělivě snášela, jenom aby mne zachránila. Má nenávisť a zášť proti Bohu a církvi ustoupila touze poznati svaté náboženství. Hledal jsem mezi knihami své zesnulé choti. Veškerá díla, jež jsem dříve tak cenil, ukázala se mi nyní ve veškeré své nahotě a ubohosti. Co chce popírání života před vítěznou životní silou a pravdou, kterou má katolické náboženství? Pojednou jsem byl uzdraven; nastoupil jsem cestu k Bohu, jenž mne volal . . .“

Za několik měsíců stal se Leseur – rouhač a nevěrec — dítkem Církve sv. Nevycítíte bolestné záchvěvy tolika moderních nešťastných, vzlykajících duší, z jeho řádků po konverzi? „Dospěl jsem konečně do přístavu, našel jsem mír srdce, jenž sice ponechává bolest, ale oslazuje její hořkost. Moje Alžběta přivedla mne ku Pravdě. Pozoruj, že mi pomůže i k dalšímu spojení s Bohem . . .“

Pomohla! Za několik měsíců vstoupil Dr. Felix Leseur do dominikánského řádu, chtěje v apoštolském řádě vykonávat apoštolát za svou ženu, jež ho přivedla k Bohu. Hrdý popírač, věhlasný lékař a učenec stal se v Saulchoiru v Belgii novicem řádu kazatelského. Prosté jméno bratra Alberta Maria označuje první ovoce Alžbětina posmrtného apoštolátu.

Br. Albert Maria Leseur O. P. vydal nato deník své manželky. Exemplář poslal sv. Otcí. Sv. Otec poděkoval mu zvláštním listem kard. Gasparriho a projevuje radost z dobrého začátku jeho apoštolování, jímž má býti Alžbětin deník.

Denně pročítá fr. Albert M. Leseur závěť své drahé družky a slzy mu pokaždé vytrysknou, když čte její dojemná slova: „Staneš-li se jednou opravdovým dítkem Božím, žákem Ježíše Krista, zasvěť svůj život, milostí změněný, jen modlitbě a sebeobětování v lásce. Buď křesťanem, buď vyslancem Kristovým. Miluj duše, modli se, trp a pracuj pro ně. Stojí za to, abychom pro ně obětovali veškerá svá utrpení, veškeré námahy, všechny oběti . . .!“

Čím že je velká Alžběta? Tím, že celým svým životem, jenž ošatně nejevil na venek ničeho neobyčejného, uskutečnila své velké heslo: Milovati, trpěti, pracovati, modlití se . . ., tím, že pochopila, v čem je naše nejčasovější potřeba; ježto churavíme nedostatkem Božího a věčného ve svém životě, ježto naše ideály jsou zesvětšeny. Proto jest tak velká, že dovedla se zřici zdánlivé velikosti, za níž se všichni honíme, jež vidí jen dnes a zítra a přehlíží věčnost, že dovedla pro Boha v tichosti a odříkání trpěti, pracovati, že strhla k následování zástupy jiných.

Nuže, po deníku výše uvedeném byly vydány její dopisy o utrpení: „Les lettres sur la souffrance“ (Gigord, Paris. 21. tisíc, 7 franků), „La vie spirituelle“ (Gigord, Paris, 7.50 Frcs.). Nemohu říci, co je cennějšího. Vždyť v těchto spisech jest právě Alžbětin význam! Její spisy, v nichž měkce zvoní lahodné zvuky lásky Boží, do nichž se mísí nařikavé, nvyé tóny flétny utrpení způsobily rozruch v srdcích milujících, vlažných i chladných. Nikdo neodolá řádkům nutícím skloniti šíji před majestátem Božství a Bolesti. Její spisy staly se jakousi čítankou moderní duše, jež teskni po věčných obzorech, jež pláče po Bohu, jež se tulí v jeho náruč jak ustrašené dítě.

Radím každému, kdo rozumí jen trochu francouzsky: Vezmi a čti! Ponoř svou duši do tohoto očisťujícího zdroje, aby mohl volněji vzlétnouti vzhůru, neboť vím, že tvá duše má hlad a že se jí chce jísti. Nasyť ji láskou, napoj obětavostí a prosvětli utrpením. Dej jí Boha!

JAK LÉČÍ CÍRKEV SOCIÁLNÍ BÍDU.

(Z Encykliky „Rerum novarum“, odd. B.)

1. Církev působivě uvádí v praxi, čemu učí... Církev nespokojuje se pouze tím, že naznačuje, kde jest léku hledati, nýbrž již sama mateřskou rukou jej přikládá. Jelikož jejím úkolem jest vésti a vychovávat lidi na těchto zásadách, stará se též o to, aby zdravá a čistá voda jejího vznešeného učení co nejdříve se rozlévala a prostřednictvím biskupů a kléru svlažila celou zem.

Současně snaží se církev proniknouti duše lidské a pohnouti vůli, aby byla poslušna božských přikázání. A právě po této stránce, která jest nejdůležitější, jelikož skytá tolik předností, jedině církev působí nejdárněji, poněvadž k získání duší lidských používá nástrojů, které jí byly dány k tomuto účelu od samého Ježíše Krista, pročež mají v sobě moc božskou. Je samozřejmo, že pouze pomocí těchto prostředků je možno proniknouti i nejnepřístupnější taje srdcí lidských a přimět lidstvo, aby poslouchalo hlasu svých povinností a drželo na úzdě jakékoliv vášně s největší zmužilostí z lásky k Bohu a bližnímu a hrdinně překonávalo veškeré překážky, které se staví ctnosti v cestu.

2. Již v minulosti uvedla církev v praktický život takové učení, aby obrodila lidskou společnost. Stačí poukázati jenom na stav v době antické. Nade vši pochybnost je vidno, že zásluhou křesťanství přetvořila se lidská společnost v samých základech, že toto přetvoření bylo pravým pokrokem lidského pokolení — přímo vzkříšením ze smrti k životu mravnímu — a zdokonalením nikdy před tím nevidaným, jež ani v budoucnosti nemůže se státi vznešenějším, a konečně že Ježíš Kristus je jediným zdrojem těchto veškerých dobrodiní, která z něho samého prýstí.

Právě tím, že svět na podkladě evangelia přijal velké tajemství o vtělení Slova a o vykoupení lidstva, pronikl život Ježíše Krista — Bohočlověka — společnost a na podkladě víry, přikázání a Jeho zákonů dal jí svůj ráz.

3. Čím lze vysvětliti, že pravým lékem přítomných zel tělesných i duševních jest jedině návrat k mravnímu řádu křesťanskému. Jestliže se má najíti lék na zla ve světě, nemůže to býti lék jiný, nežli návrat k mravům a životu vpravdě křesťanskému. Má-li se nějaká společnost, která je v úpadku, znovu obroditi, slavnostním počátkem k tomuto cíli jest vrátiti ji nezbytně na základy, na nichž byla vybudována, — vrátiti ji svému účelu, takže obrodný začátek veškerého snažení sociálního budiž týž, jako onen, který společnost utvořil.

Tudíž odchýlení se od prvotního účelu značí zkázu, vrátiti se k němuž je známkou ozdravení.

Nelze si mysliti, že starost církve záleží zcela a jedině v péči o duše beze zření k tomu, co souvisí s životem pozemským.

4. Církev podporuje zlepšení hmotných poměrů dělnictva: a) nepřímou zlepšováním mravů, b) přímo tvořením institucí za účelem odstranění lidské bídy. Usilovnou snahou církve jest zvláště vyprostiti proletáře z jejich bezútěšného stavu a zlepšiti jejich postavení, čehož hledí dosáhnouti nepřímou tím, že volá a vede lidi ke ctnosti.

Křesťanské mravy — jsou-li dodržovány — vpravdě již samy sebou přispívají ke blahu pozemskému, jelikož svolávají požehnání od Boha, jenž jest počátkem a pramenem veškerého dobra; drží na uzdě nezřízenou touhu po majetku a žízeň po rozkoších, a za to poskytují člověku hojnost jiných věcí, jako: spokojenost se skrovným životem, nabádají k uskrovnění v denních potřebách a ke spornosti, vzdalují od nepravostí, které pohlcují nejen malé, nýbrž často i velké jmění a přivádějí ve zkázu i nejrozsáhlejší dědictví.

Ba co více: Církev usiluje přímo o blaho chudých tříd tím, že zřizuje nebo co nejusilovněji podporuje veškeré instituce, jimiž lze jejich bídě ulehčiti, a právě z těchto ohledů získala si církev obdiv a chválu i od svých vlastních nepřátel.

V srdcích prvotních křesťanů byla bratrská láska tak mocná, že nejméně vzdávali se často vlastního jmění, aby pomohli jiným, takže mezi nimi nebylo nuzných. Jánové byli výlučně k tomu úkolu od apoštolů ustanovováni, aby každodenně rozdělili dary chudým, a sv. apoštol Pavel, ač byl přetížen starostmi o veškeré kostely, neváhal podnikati sebe obtížnější cesty za tím účelem, aby poskytoval vlastní rukou nuzným křesťanům almužnu, jím sebranou. Tertullian nazývá „milosrdnými obětmi“ dary, které skládali věřící při každém svém shromáždění, jelikož byly určeny na dary chudým, na potřeby nuzným, na vydržování sirotků obojího pohlaví, ku podpoře starců a nešťastníků

Z těchto počátků znenáhla povstalo jmění, které církev ostříhala vždy s posvátnou péčí jako dědictví chudých, jež ovšem později následkem nových a pravidelných příspěvků nemusilo býti doplňováno z vyprošených milodarů.

Jelikož církev — společná matka chudých i bohatých — nabádala a vštěpovala do srdcí věřících heroismus milosrdenství, vytvořila se záhy řeholní bratrstva, která nenechala nijaký druh lidské bídy bez pomoci a útěchy.

5. **Důležitost závazné dobročinnosti.** Mnozí dnes, jak již i pohané činili, vytýkají církvi ba i tak šlechetnou dobročinnost a proto bylo pomýšleno na to nahraditi ji dobročinností závaznou. Avšak pouhá lidská snaha nemůže nikdy nahraditi lásku křesťanskou, která se všeka zasvěcuje dobru bližního — a ta zase nemůže existovati bez ctností církevních, poněvadž ctnost tryská jedině z nejsvětějšího srdce Ježíše Krista; proto vzdaluje se od Krista, kdo se vzdaluje od Církve.

Přeložil K. Mareš.

Jak ubohé, slabé a kusé jest lidské poznání pravdy v poměru k Pravdě samé. Jak slabá naše poznávací schopnost — rozum, zatemněný kleslou přirozeností a podrobený každému klamu. — Že není toto tvrzení zpátečnickým a zatemněným, dokazují tak mnohé vědecké hypotézy, které se jako slunce objevily na obloze ducha lidského, ale brzo zapadly jako drobné meteory do hlubin minulosti, byvše nahrazeny novými; dokazuje to různost vědeckých náhledů — dokazuje to známý výrok, že není pošetilosti, které by nebyl již některý filosof vyhlásoval za pravdu — dokazuje to smutné echo vědeckého pátrání: Ignoramus, ignorabimus. A ty sám to dokazuješ kolikrát denně, když máš jiný názor nežli tvůj soudruh. — Rozum jest podroben klamu a omylu.

Všechny tedy knihy celého světa, bez výjimky, jsou podrobeny omylu, jejich tvrzení zasluhují jen relativně víry.

Jedna jen jest kniha, které můžeme zcela bezpečně věřiti — Kniha knih, kniha pravdy a jistoty absolutní, psaná Pravdou vševědoucí — Písmo svaté. — „Me dereliquerunt, fontem aquae vivae, et foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quae continere non valent aquam.“ *) (Opustili mne, pramen vody živé, a vykopali sobě cisterny, cisterny rozpadlé, jež nemohou udržeti vody.)

Kde ty chceš čerpati pravdu? Odvrátíš se i ty od zdroje jistoty? Půjdeš i ty se všemi těmi, kteří považují Písmo za knihu minulosti, za knihu báčorek, za přežilost?

„Běda vám, slepí vůdcové slepých!“ **)

„O Bože pravdy! Sjednot mě se sebou v milování věčném! — Často se mi hnusí mnohé věci čísti a slyšeti; v tobě jest vše, co chci a po čem toužím. Mlčtež všichni učenci, umlknětež všichni tvorové před tváří tvou; ty sám mluv ke mně!“ ***)

Fr. Jan Evang. O. Fr. Min. „Fons aquae vivae.“ (Pramen živé vody.)

*) Jerem. II, 13.

**) Is. 56, 10.

***) Násl. Krista, I, 3, 11 a násl.

Jar. Z n o r o v :

HLASY.

Jaký to hlas
mluví mi z vás,
ó stromy v hluboké hoře!

Jaký to hlas,
vlny, i z vás
hučí mi z širého moře!

A jaký hlas
hrůzy i krás
otvírá bouře mi litá!

A jaký hlas
mne vítá zas,
nad rodným krajem když svítá?

Ó mnozí z vás
znají ten hlas,
příroda celá jímž zpívá.

Tak sladký as
jak matky hlas,
nad dítětem když se shýbá.

Však málo z nás
zná ticha hlas,
duše jímž do nebe vzlétá.

Každý ten hlas
do jiných krás
v srdéčko zasetý zkvétá.

Svět jest dnes pln knih. — A dnes jest kniha člověku nutnou potřebou — jest denním pokrmem, nápojem, osvěžením, jest nerozlučným, nejvěrnějším přítelem; — kniha jest nám mnohdy studnicí, z níž čerpáme poznání pro cesty života.

Než — jsou různí přátelé, dobří a špatní — jest různý pokrm, zdravý a škodlivý — jsou různé prameny, čisté, shnilé, ano i otrávené! — Kdo nám bude přítelem, pokrmem, osvěžením, vůdcem? Lidé nám je podávají, nabízejí, doporučují — svědomitě i nesevědomitě — ale podává nám je i milosrdný, milující Otec nebeský, Moudrost věčná, Pravda neklamná!

Kam ty sáhneš? Neptám se, které osvěžení, nýbrž kterého vůdce ty si zvolíš, komu ty svěříš neomezeně celou důvěru svou? — Máš-li dojít svého cíle, zvolíš si za přítele nepřítele božího — budeš pít z pramene otráveného?

Fr. Jan Evang. O. Fr. Min.: „Fons aquae vivae.“ (Pramen živé vody.)

Jar. Znorov:

PÍSEŇ ŽALMOVÁ.

Chtěla bych býti bohatá, ó velmi bohatá,
to pro tu jednu možnost: moci rozdávatí.
A rúží chtěla bych míti plný sad,
všem zarmouceným rozdávatí je k potěšení.
A tisíc skřivánek v svém hrdle mít,
každého milým slovem obdařit,
kdo by šel mimo —
Však chudá jsem — a nemám víc než
chudobek
tak trochu v klíně — a ty jsou chudé tak
a jsou jenom bílé .
Kdo po nich sáhne?
Mně slova v hrdle žal dusí; ach
kdo vlídným pousmáním ze zajetí mi slova
vysvobodí?
Jsem chudá tak a nemá k tomu;
co si, můj Bože, co si počnu, v bídě když
mi nepomůžeš?

A přec bych chtěla býti bohatá,
to pro tu jednu možnost: moci rozdávatí.

Francis Jammes:

KONVERSE.

Ty máš slova života věčného.

(Svatý Jan, VI., 69.)

A ten, jenž ho viděl, dává svědectví, a svědectví jeho jest pravé;
a ví, že praví pravdu, abyste i vy jí věřili. (Jan XIX., 35.)

Já dávám člověku vědu a osvětluji rozum dětí více než je schopen
jakýkoliv člověk svými vědami

Pozdvihuji rázem duši pokornou a dříve jí dovoluji proniknouti
věčnou pravdu, než ten, kdo kdy studoval deset let ve školách. Učím
bez hřmotu slov, bez rozpačitosti, bez okázalosti, bez důkazů, bez
hádek. (Následování CXLIII, 2, 3).

Mé obrácení jest nejzvláštnější a nejtajemnější. Nekráčel jsem nikdy k Pánu
s květy radosti v rukou nebo se sladkými zpěvy na rtech. Byl jsem chmurným dítětem
neznajícím cesty a ztrativším stopu, které najednou zpozoruje na břehu větev, již
uchopuje; ratolest, kterou podala Panna té dívence, jež se ponořovala do Bystřiny
Betharramské.

Pil jsem plnými doušky, ochutnával jsem mnohé ovoce a rozeznával jsem hranice lidské, a mrazivý smutek mě přepadl a jakoby se nade mnou vznášela smrt, ježto jsem nechápal, že možno prosit Boha, zároveň co konáme zlo, o nevyhovitelné dobro obnovené milosti.

Vidím se, jak jednoho rána jsem ležel na lůžku, smuten na těle i na duši, pokořen a rozechvěn. Když jsem se vymanil z této ochablosti, jež trvala dvacet minut, řekl jsem hlasem zalitým slzami: „Je třeba, aby existovala ona, nebo není nic!“

Ona, kdo? Církev katolická, apoštolská, římská, která počala znova mě vyučovati přes širá moře, svým druhým andělem strážným, Pavlem Claudelem.

Povstal jsem a šel jsem tu neděli do katedrály v Bordeaux, abych se při mši svaté vyplakal. V hlubinách mé bytosti svítal den radosti. Může člověk jásat nad takovou radostí? Prvně pohan, jímž jsem byl, cítil, jak bych to vyjádřil? Změnu, již tvoří Bůh v dále mé propasti. Tebe, můj Otče, nejdříve jsem poznal.

Ale bylo třeba praktikovati, aby azur milosti ukázal jemnou linii v trhlině toho hlinitého balvanu, jímž jsem. Příšerné skrupule mne mučily, takže jsem pochyboval, že jsem s to se vyzpovídati a přijati Tělo Páně. Jednoho dne jsem se jal uvažovati: „Jest nemožno, by Bůh bránil člověku, jenž se s Ním touží spojit.“ A tehdy jsem se rozhodl, prozpytovav své svědomí, jíti na ty skaliny a stezky, bolestný poutník, který prosí našeho Pána Ježíše Krista, aby mu počítal za zásluhu ty duchovní zkoušky, jež tolik nevědoucích kněží brání zužitkovati.

Zírám opět prostou světnici, v níž Otec Michel mě vyzpovídal a podal Tělo Páně sedmého července 1905; Claudel přisluhoval při mši svaté a jeho přeměněná tvář se skláněla nad svatou nádobou. Vzpomínám si na svou melancholii, na vinný keř se sadem, na květinu, jež voněla.

Víte, můj duchovní Otče, a vy, můj bratře, který jste přijel z Číny v ty veliké dny bílého horka Božího Těla, víte, že jsem se stal silným; víte, když tolik slabých křičelo k mému snížení, že jsem plnil svůj úkol, aniž jsem se chvěl; víte, že Pán z Kány mi požehnal, víte, že mám domácnost; víte, že jsem si zařídil krb; víte, že mám čtyři dítky; z nichž poslední se jmenuje Pavel, váš kmotřenec, ve stínu našeho Boha, Claudele!

Přeložil J. Krlín.

Ant. Novák:

„TRACTATUS CONTRA DOMINOS PRAELATOS“

(Jak se řešila otázka církevního majetku v minulosti.)

Nikdo nemůže dvěma pánům sloužiti: Neboť buď bude jednoho nenáviděti a druhého milovati, aneb jednoho se přidrží a druhým pohrdne. Nemůžete Bohu sloužiti a mamoně.“

Evang. sv. Matouše VI, 24.

Hledáme-li příčiny četných vzpour jednotlivců i celých národů proti církvi Kristově, najdeme vždy mezi ostatními zdroji revolt i otázku církevního majetku. Zdaž Valdenství nebylo reakcí proti bohatství církve, zda sv. František a žebravé řády nevznikly z odporu proti němu, zda Vikleř, Hus, Chelčický, čeští Bratři nejsou opozicí proti zneužívání církevního majetku, ba proti majetku vůbec? Víra v donaci Konstantinovu byla živena také z tohoto zdroje nespokojenosti. Zápas s mamonem byl a jest dosud předmětem kritiky přátelské i nepřátelské. Zmíníme se o některých a myslíme, že to bude

látka docela časová. Také dnes čekají církve velké reformy v tomto směru, ale jak se zdá, nechce se nikomu začít, ač každé prodlení je na velkou škodu církve a pohoršení věřících.

Nechceme ani v nejmenším upíratí církvi právo na majetek. Jedná se jen o jeho užívání. Uvedeme nejprve názory církevní v té věci a pak budeme sledovatí výbuchy vzpoury v cizině a hlavně u nás.

Začínáme slovy sv. Bernarda, „orakula XII. století“, který dle slov Alexandra III. „držel církve na ramenu“, podobně jako sv. František „podepřel klonící se basiliku Lateránskou.“

V Epistole 78. praví tento světec: „Bolest nutí mluvit, avšak bázeň zrazuje. Bázeň, abych někoho neurazil, budu-li mluvit otevřeně, neboť pravda obyčejně hněv bouří. Přece však nedbám hněvu a utěšuji se slovy Páně: Je třeba, aby přicházelo pohoršení. Na mě nebudou se, doufám, vztahovati slova: „běda tomu člověku, skrze něhož pohoršení přichází“, neboť vinen je ten, který je příčinou pohoršení a ne ten, kdo kárá nešvar. Lépe jest zajisté, aby pohoršení přišlo, než aby pravda byla umlčována.“

Tak vážně díval se tento svatý opat na otázku církevního majetku a života vůbec, neboť byl svědkem toho, kolik zla z tohoto zdroje pro církve vplynulo.

Církevní majetek vznikl ponejvíce darováním a zbožnými odkazy věřících. Panovník země zabezpečoval hmotně biskupství i kláštery a zbožní věřící rozmnožovali majetek církve desátky a odkazy. Církve dobře hospodařila, vymanila poněmhu statky z područí šlechty a panovníka, vymohla si pro ně immunity a záhy byla v některých státech největším velkostatkářem v zemi. Nebylo divu, že mohla poskytovatí těm, kteří oltáři sloužili, dobré zaopatření a že právě toto bohatství církve svádělo mnohé, aby stali se kněžími či mnichy.

V 10.–12. století patří duchovenstvo k nejspolehlivějším oporám trůnu a žije dle toho rozmařile a světsky. Řím jen pomalu mohl v té věci zjednávatí nápravu. Veliký papež Řehoř VII. zahajuje první boj proti zneužívání duchovenstva k službám světským a snaží se učinití církve neodvislou. Bojem o investituru nabyta církve potřebné neodvislosti a od těch dob pozorujeme, že s bohatstvím se vtírají do církve zlořády. O sv. Františku jsme psali na tomto místě loni. Životem svým snažil se posvětití chudobu. Sv. Bernard pracoval už sto let před ním. Tento druhý zakladatel řádu cisterciáckého a inspirátor druhé výpravy křížové (1147) byl přísným karatelem zlořádů církevních, hlavně pokud se užívání majetku církevního týče.

Majetek církve je určen „ad usus pias“ a ne, aby byl mrhán. neb sloužil k obohacování jednotlivců. Kněží, nežijící dle zákona Božího, stávají se zhoubcí duší, ač měli býtí pastýři ovcí, solí země, světlem. Kněží zodpovědní jsou za každé slovo, které pohoršilo, za každý čin, který odvrátil hříšníka od pokání. Kdo z kněží nekoná řádně své povinnosti, neprávem drží obročí a jednou před Bohem se z toho těžko bude zodpovídat, neboť živí se lenošně penězi, věnovanými hříšníky na shlazení jejich vin. Těžká žaloba tisíců, na jejichž účet žil, aniž by pomáhal jim modlitbou a dobrými skutky, poleť k trůnu spravedlivého soudce.

Tak horlil sv. Bernard proti mnohoobročníkům.

Jiní církevní spisovatelé (Quilhelmus Paris.) nazývají takové požírače duchovních obročí zloději a lotry. Místo, aby napodobili trpělivého Joba, kněží takoví jsou užíráni lakotou a ctižádostí, štvání podezříváním, záštím a hněvem, chorobní shonem po hodnostech. A co horšího, bohatí preláti tuční z církevního obročí, rozdávají z něho svatokrádežně svým příbuzným neb dokonce ho zcizí církvi a věnují na účele jiné. Hřích takového je tím větší, čím více měl zářiti příkladem jemu podřízeným. (Petrus Ble-sensis in c. I Job.)

K čemu je určen církevní majetek? Předně k výživě, ošacení, bydlení a obsluze těch, kdož ho spravují, pak k zbožným účelům a konečně k podpoře chudých. Sv. Ambrož podporování chudých klade na první místo a jde tak daleko, že radí v čas potřeby rozliti i bohoslužebné náradí, aby se mohla dáti almužna chudým, mohli se vykoupiti zajatci neb pohřbití mrtví křesťané. Neboť „omnia, quae mea sunt, pauperum sunt.“ (Všechno můj majetek jest chudých.)

Papež Lev varuje před zneužitím církevního majetku, když praví: Biskup má užívatí statků církevních jako dočasný správce a ne co majitel. Sed, heu! valde dolendum est, quia bona ecclesiae, qua pauperibus essent eroganda hodie pastores inutiliter distribuunt, quidam superflue in conviviis et lautis comestionibus, quidam vane donantes histrionibus aut in equarum apparatus inservientium multitudine, in ornatu ames equorum, in edificiis lautis palaciorum. (Však běda! Musíme velice želeťi toho, že statky církevní, které chudým jsou určeny, neužitečně se mrhají. Jedni zbytečně na hostinách a bujných radovánkách, druzí rozdávají je hercům neb zahazují na výstroj mnoha koní, jiní konečně za ně staví nádherné paláce.) — Tak nařiká český kněz v druhém dílu postily šternberské ještě před válkami husitskými.

Někteří kněží zase z lakoty se šatí jako sedláci a zadávají tak svému stavu. Je to extrém, jako nádherné paláce prelátů, v nichž je chudoba Kristova znovu křížována (sv. Jeroným).

Jsou-li přebytky, mají se obrátiti na zbožný účel, jako na stavbu kostela, kláštera, podporu chudých. Dá-li kněz z obnosu, určeného jinam, něco chudým, nehřeší. Kněz má žítí z oltáře, ale nikoli hýřiti (sv. Jeroným).

Rozdávání církevního majetku příbuzným neb stavba paláců prelátských z peněz církevních je loupež na chudých (sv. Basil).

Sv. Bernard dává tuto radu a výstrahu: Cokoli kromě nutné výživy a skromného šatu z oltáře pro sebe podržíš, není to tvé, ale loupež ba svatokrádež. Z oltáře můžeš žítí, ale ne hýřiti, státi se boháčem z kněžství. Proto nestav si z církevního jmění paláce, nesháněj polnosti, ani nemrhej jmění církve na marnosti. Nepodporuj z církevního jmění své příbuzné, neteře (ne filias dixerim). Majetek patří chudým. Vždyť z almužen a desátků věřících, kteří ž lásky přispívají na zbožné účele, vznikl církevní majetek. Má býti proto jen k těmž účelu obrácen. Zda statky církevní nejsou pokladem Ježíše Krista? Zda tedy ten, kdo dočasně je má ve správě ve jménu štědrosti Kristovy, smí je zdržeti chudým Krista? Křičela by na něho nahota chudých, hlad jejich a žízeň i jiné trampoty, k jejichž ukojení byl povinen přispěti. Nechtějte proto míti poklady na zemi, kde je rez a mol kazí a zloději vykopávají a kradou. . . Do nebe volajícíin hříchem jest, když preláti jsou skoupí k chudým, ač přijali úřad apoštolský a mají býti jako oni ochotní pro Krista všeho se vzdáti.

Přes tyto protesty mrhalo se jmění, tato almužna chudých, cena drahocenné krve Kristovy (Synoda z r. 970): „Ad hoc igitur exhaurerunt thesauros suos patres nostri, ut deliciis clericorum meretrices ornentur, luxuriosa convivia praeparentur ac talia ludicra comparentur. Hoc milites clamant, plebs submurmurat, mimi cantant. Et vos negligitis! Vos rancitis! Vos dissimulatis!“

Kdo by se pohoršoval nad příkrým soudem tímto, tomu radím se sv. Bernardem (in declam. ad cler. sub imit.): „Je-li světce, ten kdo čte tyto výtky a nejmenšího provinění si vědom není, blahopřejeme mu. Ať truchlí spolu s námi, že v tomto hříchu tolik kněží žije. Mluvíme otevřeně, aby aspoň někteří se zastyděli. Vždyť dnes jed prozírá tělo církve! („Serpit hodie putida tabes per corpus ecclesiae. . . Ministri Christi sunt et serviunt antichristo. Honorati incedunt de bonis Domini, qui Domino honorem non deferunt. Inde is, quem quotidie vides, meretricius nitor, histrionicus habitus, regius apparatus. Inde aurum in frenis, inde plus calcaria quam altaria fulgent. Inde splendida nunsae et cibus et scyphis, inde comessiones. Inde redundantia torcularia et promptuaria plena, ernetantia ex hoc in illud, inde referta marsupia. Pro huius modi volunt esse et sunt ecclesiarum praelati.“ S. Bernardus s. in Cant. (in fine).

Třeba, že cítíme, že se mnohý z církevních mravokárců dal unéstí horlivostí, vybaví se nám živě stav církve křesťanské na západě v X.—XI. stol. Tentýž stav dostavuje se u nás ve století XIV. a XV. jak citát z kroniky Šternberské dosvědčuje. Spisy husitských mravokárců hemží se doklady z církevních Otců a spisovatelů té doby.

Předesíláme tyto stati z toho důvodu, abychom věděli, proč vznikalo kacírství a proč nutno mnoho pochopiti a odpustiti. Přejdeme až na zdroje nynějších sociálních proudů a poznáme, proč církev, která stávala v čele sociálního snažení (viz v loňském ročníku: Za královstvím Božím) byla v moderní době vyřazena, jistě ke škodě své i věci samé.

Jedno musíme zdůraznit! Vše to dalo se bez vědomí Říma, který usiluje všemožně, aby sesvětáčení církve zabránil. Ale kurie byla bezmocna v Německu a ve Francii, kde vybujelela moc panovnická bezohledně korrumpovala duchovenstvo hmotnými statky, aby ho mohla používat k světským, státním účelům. Teprve Řehoř VII. začíná rozlišovat mezi „Spiritua“ a „temporalia“ a odkazuje znemravňovací moc státní do patřičných mezí.

Josef Vašica:

NA BŘEZÍCH LATORICE.

Kdykoli jsem se vracel z Mukačeva, přechod mostem přes Latorici byl mně vysvo-
bozením. Ač ulice od kostela, kde jsem sloužil mši, je moderně široká, bylo se mi
prodíratí hemžícím davem, v němž se mísily nevábné postavy pejzatých židů s bílými
kožichy venkovanů, mužů i žen, proudících sem z okolních vsí. Blíže mostu ruch byl
nejživější. Boudy s pečivem, obrovské sudy slanečků, jež šly na dračku v době postní
a jež byly hned na místě, v časných hodinách ranních s velkou chutí pojídány; křičící a
gestikulující hloučky u nízkých, špinavých krámků i uprostřed cesty, jako by se bořil
svět, a přece nic, pranic se nestalo. Byl jsem rád, když jsem vyvázl z tohoto velkého
ghetta a krácel volně, v jasu dubnového slunka, proti stříbřitému toku bystré Latorice
do kláštera basiliánů na Černecké hoře, sotva půlhodinky vzdáleného. V levo, v samém
sousedství řeky, dvě rusínské dědinky. Působí na nás západníky zvláštním, řekl bych
biblickým kouzlem, potkáme-li tu z rána stádo popelavých vepřů, v čele s pasákem
troubícím na roh.

V těchto místech někde spatřil kníže Theodor Korjatovič, za noci ozářené svitem
luny, na smaragdových vlnkách Latorice vznášeti se světlou postavu anděla, ukazujícího
na Černečí horu. Tak si vypráví lid o svém herou, vítězi nad ještěrem, jehož zabil prý
pod mukačevskou horou, vypuzeném knížeti podolském a z milosti krále Sigmunda
hercogu mukačevském.

Kníže Korjatovič poslechl pokynu nebes a vystavěl na místě, které označil anděl,
kolem r. 1400 basiliánský klášter a bohatě jej nadal. Tento samostan, několikrát obno-
vený, stojící na svahu jednoho z posledních výběžků vrchoviny, evokuje nám mocně
všecku minulost rusínské církve v Uhrách. Do jeho založení Rusínů jako by nebylo.
Snad přišli sem s Maďary, snad tu sídlili již dříve, ale hluboké pohraniční hvozdy byly
jimi jen řídky obydleny, a též i v přilehlých nížinách kolonisace jen pomalu postupovala.
S Korjatovičem přišla sem i jeho družina a lid, prý až 40.000, čímž rusínský živel byl
trvale posílen. Představení černeckého kláštera byli jakýmiisi biskupy všech Rusínů,
spravující po celých severních Uhrách, daleko na západ se táhnoucí obce pravoslavné.
Prvním biskupem, jenž se připomíná v listinách z r. 1491 a 1498, byl Jan a po něm
teprve za půl století (r. 1551) Vladislav, načež již jména jsou hojnější a zprávy četnější,
takže možno sestrojiti, ovšem jen mezerovitě, posloupnost těchto opatů-hierarchů až do
polovice XVII. století, kdy už nastávají vlastní církevní dějiny. Až budou podrobněji
prozkoumány archivy sousedních sídel biskupských, zejména v Sedmihradech, v Jagru,
v Ostřihomě, není pochyby, že novými nálezy bude lze i do těchto temných staletí
vrhnouti více světla. A přece má mukačevská diecése pracemi prof. dr. Ant. Hodinky
dějiny (do r. 1800) a zejména diplomatář (do r. 1715), moderně a kriticky vypravený,
jež jí může každá naše diecése právem záviděti.

V těch dobách také postřehujeme mezi uherskými Rusíny první záblesky osvětňého
ruchu, z něhož se dochovalo několik málo rukopisů. Ale proti pokročilé církvi latinské,
s vyvinutým školstvím, církev pravoslavná byla žalostně zaostalá. Kněžstvo, o jehož

vzdělání nebylo postaráno, nelišilo se téměř ničím od ostatních venkovanů. Kromě toho působila rozvratně, množíc zmatky, i vnikající reformace. Proto unie v r. 1649 ujednaná byla vysvobozením pro kněžstvo z tohoto nehodného postavení. Šlechetný a prozíravý primas ostrihomský, Jiří Lippay, který se o ni mnoho zasloužil, líčí smutný stav tehdejší církve rusínské v Informaci k papeži (z r. 1654) těmito sytými barvami: „Kněží sice spolu s lidem se přidržovali řeckého obřadu, ale jinak byli naprostí nevědomci, sprostní a nevzdělání, napřed sám biskup, potom kněží, a lid jako nerozumná zvěř ležel pohroužen do nesmírných zločinů a neznalosti věcí božských. Ani nebyli řádně rozdělení na farnosti, nýbrž v některých obcích nebylo žádných kněží, jinde bydlili čtyři, pět, deset kněží i se svými ženami a dětmi, na způsob vesničanů, konajice světským pánům svým všechna břemena a selské roboty, k nimž i od samého oltáře byli „odvlékáni.“ Že byli i bití, jako jiní poddaní, víme odjinud. Kněžstvo si vymínilo svobodnou volbu biskupa a zvolilo si Petra Parthenia Rostošinského, bezúhonného a nadšeného pracovníka mezi lidem, z řádu sv. Basílie. Zatím kalvínská kněžna Anna Loranfy, která oloupila černecký klášter o všecek majetek, proti němu dala zvoliti biskupa schismatického, stoupence kalvinismu; ani nebyl posvěcen, a přece vykonával biskupské funkce. V těch nejvyšších pohnutých dobách sjednocení Rusíni nutkali Parthenia, aby uspíšil svoji konsekraci, a on nemoha jinak, „z jakési nevědomosti a bludu“ dal se vysvětití od tří schismatických biskupů sedmihradských. Je příznačné, že Parthenius nezatajil, ano přiznal se svému světiteli, že je katolickým knězem, sjednoceným se sv. římskou stolicí, a že chce tak zůstat. Nejen, že ho nenutili, aby učinil rozkolné vyznání víry, nýbrž i biskup, který ho světil, řekl s povzdechem: „Kéž by i mně možno bylo vyznati touž unii!“

Parthenius záhy seznal, že chybil a kajicně se utekl k arcibiskupu Lippayovi, jenž se ho ujal opravdu s péčí otcovskou a maje na mysli prospěch církve, psal několikrát v té věci do Říma, prose o dispens a potvrzení v biskupství. Ale tam neměli na spěch, takže Lippay v Informaci, shora již zmíněné, nerozpakuje se kongregaci činiti výtky, že svou liknavostí poškozují věc unie a že tak málo dává na úsudek jeho, ostrihomského arcibiskupa, který přece jest i rozeným legatem apoštolské stolice v tomto království a nad oněmi národy. Taková hrdá otevřenost vůči římským „patres purpuratos“, při vši úctě, již k nim chová, nám imponuje a jest rysem velmi sympatickým.

Parthenius byv potvrzen, ujal se vedení svých věřících. Pomocníky byli mu jesuité, kteří již dříve tam potírali též šířící se luteranism a kalvínství. Z nich vynikl zejména Emerich Kiš (nar. 3. listopadu 1631), typický misionář, jehož obšírný životopis se nachází ve třech rukopisech vídeňské dvorní knihovny. Odtamtud možno si ze spousty krásných latinských frází vybrati několik význačných linií k profilu tohoto apoštolského muže, jenž strohost klášterní dovedl spojití s uhlazeným životem dvorským. Nepřátele odzbrojoval svou vlídností. Na dvoře kněžny Žofie Rakóczy získal si asketickou přísností naprostou autoritu a poddaný lid si zavázal štědrostí, k níž nabádal panstvo, nezapomínaje při tom prospěchu svých řádových kolejí. Měl obsáhlou znalost řeči, mluvě kromě latiny německy, uhersky, slavonsky, česky a polsky. Poněvadž byl rodem Trnovan, byl bezpochyby Slovák. Jako oblíbeného chvalořečníka o závod zvali jej na pohřby velkých pánů a panegyrické jeho řeči byly pak tiskem vydávány. Zvláště dojemnou řeč prý proslovil nad rakví kněžny Rakóczy, příznivkyně a nejmocnější záštity svého řádu, za jejíž nemoci — dí analista — blaho říše se kymácelo, po jejíž smrti div že se nesřítilo. Tento Emerich Kiš byl ve Vídni, když byla obležena od Turků, a nelekáje se nebezpečí, v ohni ošetřoval raněné, a potom v nemocnici mnohé obracel. Při tom sám onemocněl a zemřel.

Nicméně, ač měla takové apoštoly, unie pokračovala jen zvolna. Světští páni nechtěli přiznati sjednoceným kněžím týchž práv jako katolickým, a udržovali je v poddanství, jako dříve, a nutili k robotám. Teprve několikerým patentům Leopoldovým a Marie Terezie podařilo se zjednatí nápravu. Nebylo tu také tiskárny, takže sjednocení Rusíni byli nuceni liturgické knihy si zjednávat z Haliče neb sami opisovati, poněvadž byly nákladné, a tak je hojně takových rukopisů v archivech i po farách ze všech příštích století, ano i z devatenáctého.

Po Partheniovi unie našla vynikajícího širitele v biskupu Janu de Camellis (1690—1706), rodem Řeka z ostrova Chiu, jenž studoval v Římě v řecké koleji a byl tam vysvěcen na kněze, dosáhnuv doktorátu filosofie a theologie. Byl několik-roků misionářem v Albanii, načež vrátiv se do Říma stal se generálním prokurátorem mnichů Basiliánů a celé sjednocené Rusi. Tam se s ním seznámil primas Kolonić (Kollonich) a prosadil, že byl ustanoven mukačevským biskupem. De Camellis vykonal práci organizační a obrodnou, jaké by sotva který jiný byl schopen. Byl dalek slaboštví svých předchůdců a nelekal se odporu ani se strany kněžstva. Prohlásil, že chce raději zemřít, než vědomě něco vykonatí proti příkázáním Božím a kanonům sv. církve. Svolával kněžstvo na synody, horlil, vybízel, káral. Dobří šli s ním. Zaveden pořádek do kostelů, v nádobí mešním a prádle čistota, pro administrativu aspoň o knihu křestní a snubní nařízeno všem farářům se postarati. Školy theologické nebylo, a k svěcení chodili i takoví nevědomci, že nedovedli ani svátostmi řádně přisluhovati. Stanoví tudíž nejmenší míru přípravy, bez níž přistě nikoho neposvěti. Aby povznesl vzdělanostní úroveň kléru, dosáhl toho, že v trnavském semináři každoročně tři alumní mukačevské diecése byli přijati a zdarma živeni; z těch pak se stala jakás elita kněžská a téměř všichni biskupové, víc než sto let, byli odchovanci trnavští. De Camillis dal také svým kněžím první dvě příručky, kazuistiku (r. 1692) a katéchizis (r. 1698), tištěné v trnavské impresi.

Mnoho trudu mu připravilo odstranění dvojženství u kněží. Podle zákonů východní církve kněz, jemuž zemřela žena, nesmí se po druhé oženiti, ale dřívější biskupové trpěli to buď ze slabosti nebo zistnosti, dávajíce si od takových kněží platiti. De Camillis byl neúprosný a nedovolil jim konati kněžských úkonů, dokud žen nepropustili. Nařídil obcím, aby zabránily těmto dvojžencům (bigami) konati obřady pod pokutou 50 zl. pokaždé, co jim dovolí sloužiti. Ještě tehdy bylo třeba, aby výslovně zakázal kněžím sedlačit a nádeničit na cizím, poněvadž je to nedůstojno kněžské hodnosti.

Nástupci de Camillisovi šli v jeho stopách. Manuil Olšavský (1743—1767) zřídil v Mukačevě bohoslovný ústav r. 1744. Mniši basiliáni jsou v čele osvětneho snažení, takže mnozí světští kněží vstupují do jejich řehole. Úsilí rússínské církve uniatské směřuje nyní k tomu, aby se vybavila z moci a dozoru jaegerských biskupů latinských. Biskup mukačevský nemaje samostatné iurisdikce, časem ocitl se pod nedůstojným dozorem spolu se svým duchovenstvem, takže mu nezbyval než titul a hodnost. Té okolnosti využívali schismatici, odvádějíce lid od unie. Po mnohých průtazích, když se posléze sama Marie Terezie ujala žádosti mukačevského biskupa Bradáče, samostatnost diecése kanonicky ustanovena v r. 1771.

První nezávislý biskup Ondřej Bačinský (1772—1809) je z největších postav rússínské minulosti v Uhrách. Za něho „spadly okovy tmy a zazářily paprsky světla i pro uhroruský lid“, dí E. Sabov. Sám jsa mužem nejvzdělanějším své doby, působil mocně na své vrstevníky, takže lze pozorovati za jeho doby cílý osvětňý ruch na Podkarpatské Rusi, ano i první červánky národního obrození. Když se mu dostalo v Užhorodě zrušeného jesuitského kláštera s chrámem a jinými ubikacemi, přenesl tam, od břehů Latorice ke břehům Uže, své sídlo (r. 1775) a v blízkém zámku umístil seminář. Povýšenost a opravdovou hloubku ducha Bačinského možno poznati v tom, že při všech starostech o diecézi, o hmotné zaopatření kněžstva a o jeho vzdělání, při své pohostinnosti, jež plnila jeho residenci návštěvníky, našel dosti pokdy, aby se věnoval studiím. S láskou, již nedovedou oceniti lidé dneška, shromáždil si obětavě vybranou knihovnu, čítající do 9000 svazků a uchoval tak nejeden starý tisk. Knihu, sotva o 100 stránkách, k vůli jediné otázce, na několika rádcích projednané, koupil až z Benátek za 70 zl. Stačí nahlédnouti do jeho knih, kde se zachovaly na mnoha místech vlastnoruční jeho poznámky, postranní značky, řádky červeně podtrhané, abychom se přesvědčili, že to nebyla jen módní záliba, vízící jej ke knihovně, nýbrž vlastní pilné studium. Proto není divu, že zejména v posledních dvanácti letech zřídka vycházel, zdržuje se ve své komnatě neb knihovně, oddán četbě, dokud neztratil zrak. Když jsem navštívil tuto přízemní bibliotéku v severním křídle biskupské residence, — sestupovali jsme tam po temných schodech, svítilce si svíčkou — když jsem viděl tu útulnou, poněkud těsnou místnost, napěchovanou knihami, ale mrtvou a opuštěnou, s rozbitými okny, v smutném neladu, snad zaviněném i válkou, pokrytou vrstvami prachu, bez

řádného katalogu, kam jen zřídka vkročí noha zvědavce, aby rychle prchala před mrazivým průvanem, zdálo se mně, že jsem zahlédl ve výrazných očích Bačinského, jehož obraz tam visí, bolestnou výčitku. Odcházel jsem smuten a v trpkém zadumání

Bylo-li přeneseno za Bačinského sídlo biskupské z Mukačeva do Užhorodu, „ze sluje do paláce“, jak říkala Marie Terezie, mělo to i ten praktický význam, že bylo víc ve středu širé oblasti uniatské církve, prostírající se takřka po celých severních Uhrách. Již r. 1816 dochází k oddělení samostatné diecéze prešovské, kde později (r. 1880) vznikl i samostatný ústav bohoslovecký, takže církev rusínská měla dvě střediska, a v ušlechtilém závodění mohla se zdárněji rozvíjeti.

Rušivě zasáhly do tohoto vývoje vlivy politické. Po dualisaci násilnický živel maďarský brutálně jal se utlačovati probudilé národnosti ostatní. Rusíni, majíce vynikajícího vůdce v Ad. Iv. Dobrjanském, probrali se ze spánku a ujasnili si cíl svých politických tužeb. Podivnou směsí církevní slovanštiny, místních nářečí a spisovného ruského jazyka psány knihy poučné, a též skrovná literatura populárně zábavná našla své pěstitele. „Baťko“ Alexander Duchnovič budil svými básněmi národní cit. Jedinou inteligencí vlasteneckou bylo kněžstvo, jež bylo třeba odciziti lidu a získati pro státní ideu maďarskou. Vládě stačilo dosaditi za biskupy takové muže, kteří by pracovali podle jejích přání. Pokud dovoluje souditi přístupná literatura (něco se dovídáme ze Scota Viatora), prvním biskupem, jenž se stal povolným nástrojem maďarisačnických snah uherské vlády, byl Štěpán Pankovič (1867—1874), jehož neblahou činností ostře osvětlil břitkým svým pérem mnich Vlad. Terleckij ve svém spise: Uherská Rus a obrození národního vědomí mezi uherskými Rusíny (v Kijevě 1874).

V druhé polovici XIX. věku zase kláštery basilíánské, a zvláště mukačevský, se svou vzácnou knihovnou, vzorně spořádanou a dnes nejlepší na Podkarpatské Rusi, stávají se útlukem rusínských snah osvětných, ač i sem, v posledních letech předválečných, pronikal rozkladný cizácký duch.

Je tomu právě rok (1. listopadu 1920), co odevzdán byl klášter na Černecké hoře haličským basilíánům. Úkolem jejich jest, mimo jiné, provésti postupně u Basilíánů v Podkarpatské Rusi reformu, jejímž očistným ohněm prošly sousední haličské monastiry již před půl stoletím. Přišedše sem, našli spoušť na místech, jež kdysi bývala sídlem biskupa mukačevského a kde se konávaly i církevní sněmy. První dny bylo jim spáti na židlích nebo na zemi. Po pěti měsících, když jsem tam dlel, mnoho bylo opraveno a horlivě se dále pracovalo, pokud dovolovaly skrovné prostředky. Kdo pobyl delší dobu mezi podkarpatskými Rusíny, pochopí mou radost a mé podivení, když jsem se tu setkal s Rusíny, neznajícími slovíčka maďarsky. Už i ti novicové, jež přejali od svých předchůdců pomadžarštělé, hovořili mezi sebou rusínsky, třeba jim to ještě působilo obtíže.

Před odjezdem vyšel jsem si na návrší, táhnoucí se v mírném sklonu hned za kostelem. Byl jeden z těch dnů, jaké miluji: nad krajem, zalitým teplým žářem, modrojasná obloha a na ní kupící se oblaka, zářivá, světlá oblaka. Nádherný pohled rozvíral se tu na Mukačevo, na hrad, na okolní vsi, na širou jižní rovinu. V zadu běly se zasněžené hřebeny hor. Pode mnou rýsovaly se do čtverce rozlehlé budovy klášterní s cerkví, jež v nynější své podobě byly postaveny teprve koncem osmnáctého věku od tehdejšího protoigumena, známého historiografa uhroruského Joannikia Baziloviče, na útraty dvořenína Dimitrija Raca, když sídlo biskupské bylo již v Užhorodě. Vzpomínal jsem svých dojmů za pobytu mezi Rusíny a znovu jsem pocítil všecku tíseň a všecky obavy, jež vnukal tento bratrský lid, posud nesoucí živé stopy své nedávné kruté poroby. Potkal jsem jednou zástupy poutníků a poutnic, vracejících se do svých vesniček, ani mne důvěrně pozdravovali svým „sláva Isusu Christu“. Přál bych si, aby sem, do svého Betléma, kde před věky viděl Korjatovič tajemný zjev nebeského posla, spěchali ze všech končin, ze zapadlých údolí horských i z bohatších krajů rovinnatých, načerpat útěchy v bědném svém životě a posílit své vědomí národní. S prohloubením náboženským, o něž usilují basilíáni i populárními spisky, zbaví se ten lid i svých chyb a neřestí, kterými jeho nepřátelé pozvolna jej ubíjeli, živíce je v něm. Naší povinností jest, abychom tyto obrodné snahy, seč jsme, podporovali, zavíral jsem své úvahy.

Zatím se schýlilo k západu. Fialově červenavý závoj snesl se na všechny kraj. Suché listí v řídkém dubovém lesíku, cucháno vánkem, teskně šelestilo. Potom se zatemnila údolí, za chvíli i vrchy, jen zasněžené horské velikány na severu plály ještě růžovým nádechem. Když i ten pohasl, vracel jsem se, zapínaje kabát.

B. P.-D.

PODZIMNÍ PRAHA.

K slavnostem skončeného zrání
oblékla Praha svůj královský plášť,
ze slavnostních rouch ten nejnádhernejší.
Na Letenské stráni,
na Petříně zvlášť,
pod Strahovem bílým, v Chotkových sadech,
kam jen tvůj pohled v údivu dopad',
co je tu plavého zlata — matné i nejskvělejší —
bohaté krumplůvání! —
a jaký má královský brokát
v záhybech karmínový nádech!
Vltavy blankytná spona skvělá
s ostrovů topasy zahnědlými
ramena její obepíná.
A všechny kamy, jež svítí jí s čela,
i ty, jež vzedmutou hrud' Malé Strany jí krášlí
střech mezi řasami prejzovými,
i ty, jež v předměstích rozsypá ze svého klína,
v jakém se souzvuku barevném našly
a v jaké harmonii se shodly!
Královskou hlavu Hradčan zdvihá,
jež všemi liniemi k nebi se modlí
ve vzrušeném plání za bohatství zrání,
do ranní páry v podzimní den —
a svatý Vít — to myšlenka oblaka stihá,
jak z mlžin fantasie velký, nedosněný sen

„Já jsem cesta, pravda a život.“ *) „Kdo mne následuje, nechodí ve tmách.“ **) — To jsou slova Kristova, kterými nás napomíná, abychom následovali jeho života a mravů, chceme-li opravdově býti osvíceni a zbaveni vší slepoty srdce.***) — Kristus jest cesta, která jediné vede k cíli — Kristus jest pravda, která jediné nás učí správnému názoru na život a poslední cíl všeho tvorstva — Kristus jest život, který nás vede, sílí, oživuje, abychom nejen pravdu poznávali, ale i pravdu konali, dle ní žili. — A zákon a směr této cesty, slova této pravdy, síla a obraz tohoto života — kde jest jinde, nežli v Písmě svatém?

„Největší tedy naší snahou budiž — rozjímatí a cvičiti se v životě Ježíše Krista. — Ale stává se, že mnozí, ač často slyší slova evangelia, cítí malou touhu po následování Spasitele — „neboť nemají ducha Kristova.“ †)

Fr. Jan Evang. O. Fr. Min.: „Fons aquae vivae.“ (Pramen živé vody.)

*) Jan, 14, 6.

**) Jan, 8, 12.

***) Násl. Kr., I. 1—3.

†) Násl. Kr., I., 1—3, 5. /

CO ŽIVOT DAL.

Národní pouť československých katolíků do Říma, již uspořádala začátkem října čsl. strana lidová pod vedením pana arcibiskupa olomouckého a téměř celého episkopátu československého, měla mnohem větší význam, než si to uvědomila česká pokroková veřejnost a přinesla mnohem větší užitek, než jsme si to uvědomili my sami. Neboť účelem pouti nebylo jenom manifestovati v těchto dnech náboženského rozvratu a sektářské a volnomyšlenkářské agitace proticírkevní za jednotu církevní a přinésti při této příležitosti hold nejvyššímu svému pastýři, nýbrž pouť měla i vyzdvihnouti politicko státní myšlenku národní samostatnosti a postarati se o její propagaci v těch místech, kde oficiální naše vládní kruhy a oficiální státní zástupci toho ať už z důvodů jakýchkoliv zanedbávají. (Nemyslím tím však na pana vyslance u Vatikánu, prof. Kroftu, jenž právě tam byl na svém místě a jehož odvolání z Říma, o němž se v poslední době mluví, bude velikou ztrátou!) Že ovšem při výpravě do Říma šlo i o informaci ciziny o našich kulturních snahách, jakož i o informaci naši o cizině, je samozřejmo. A právě dojmy, jež při této pouti načerpali mnozí její účastníci a po př. i mnozí z našich politiků, budou tvořiti ono plus, jež bezděky zvýšilo význam cesty do věčného města. Nejdůležitějším projevem při pouti byla ovšem slova sv. Otce Benedikta XV., jež proslavil při všeobecné audienci čsl. poutníků dne 8. října a jež jasně a zřetelně formulovala mínění sv. Otce v otázkách církevních reforem. Snad po tomto projevu si už všichni čsl. kněží uvědomí bezúčelnost snah proticelibátních a snad jim i v otázce jazykových výsad budou slova sv. Otce věcnou připomínkou, že se nemají odchylovati od udělených výsad: »Neboť překročují-li se meze stanovené i jen v maličkostech, počne-li se bourati hradba, snadno utrpí katolická víra a bude porušena katolická věrouka.« Z celého projevu sv. Otce je viděti, jaké obavy má sv. Otec ne o lid, nýbrž hlavně o kněžstvo, poněvadž lid bude takovým, jakými budou kněží. Vždyť i u nás je to tak dob-

ře cítiti, že otázka náboženská je u nás hlavně otázkou dobrého a špatného kleru, otázkou kněží poslušných a neposlušných. Ale poněvadž právě tato otázka je dle nás více vnitřním problémem církve (s hlediska liberálního pak vlastně jenom otázkou stavovskou, ačkoliv i mnozí z kněží ji degradovali na rovnici žaludku a pohlaví), nebyla tato slova ve veřejnosti tak rozbírána, jako řeč kardinála Gaspariho, jenž přesně vymezoval pojem náboženství a církve a pojem politických stran, budujících sice na podkladu náboženském a v duchu církevním, ale zabývajících se ne otázkami náboženskými, nýbrž i jinými otázkami veřejnými. Je to stanovisko, které jsme právě my častěji zdůrazňovali a to jak liberální veřejnosti tak i do katolického tábora, když mnozí, třebaže v dobrém úmyslu, ale přece jenom v nesprávné představě ideálních poměrů, dávali právo mluvití politické straně jménem katolíků. A tak abychom aplikovali hned tuto zásadu; ani tuto římskou pouť neměla vlastně pořádati politická strana, nýbrž jedině episkopát. A ještě jedno upozornění na konec. Až se po druhé bude pořádati taková pouť, aby skutečně byla poutí a ne výletem. Toho ať je sobě vědomo pořadatelstvo a ať přidělí skupinám dostatek duchovních vůdců, ale toho ať jsou si vědomi i všichni účastníci a z nich hlavně kněží!

Šráček.

Úpadek mravnosti. Vezmeme-li do ruky denní list, různé zprávy, dočteme se co nejdříve, co dlužno rozuměti těmi slovy: úpadek mravnosti. Vraždy a vraždy nám o něm mluví. Zesurovení myslí jej napovídá. Hrubost jej dává tušit. Úpadek mravnosti, jinými slovy ztráta smyslu života, ztráta životního cíle. Cílem života jest mravnost, rozumí-li se tím slovem dokonalost. Býti mravným značí v lidské mluvě býti dokonalým, v řeči člověka věřícího znamená býti svatým. Morálka jest a může býti zbudována toliko na jediném principu a tím jest dobro. Ježto dobro není zároveň zlem nebo šerednem, nýbrž jest jejich nesmiřitelnou opozicí, jest mravnost možna jen potud, pokud jasně a jistě se

člověk odřekne špatnosti. Poněvadž však naprosté dokonalosti na tomto světě nelze dosáhnouti, možno mluvit o mravnosti s ohledem na člověka jako o touze k dokonalosti a o realizaci té touhy. Člověk, který v prostředí světa vyrůstá, obklopen malostí a hmotou, nemá hned snad jasného a pevného názoru o tom ideálu dokonalosti. Čím výše za ním stoupá, tím více jeho poznání se zjasňuje. Je to jako se sluncem.

Záleží na vymezení pojmu dobra. Jinak chápe dobro, kdo věří jenom v tento svět, jinak, kdo věří ve svět vyšší, v existenci absolutní Bytosti. U prvního mluví se o humanitě, o lidskosti, u druhého o křesťanské lásce. Člověk jest středem všeho, říká první a podle toho jest utvořena jeho filosofie, jeho morálka, celý jeho život. Tento názor není nový, již staří Řekové jej znají, jest jenom trochu obměňován. Vzestup vědy, ohromná vynalézavost a schopnost rozumu lidského mu dává jakési zdůvodnění.

Všimnu si pojetí dnešního člověka, který si neuvykl nazírat na život a na činy lidské pod zorným úhlem Absolutna, a který mluví o humanitě. Zločin jest mu hříchem proti humanitě, hrubost, surovost nesnáší se s dobrým tónem společenským a p.

Moderní doba pěstuje kult těla a zapomíná na duši. Když mluví o vzdělávání schopností duševních, nemyslí tím vzestup, růst duševní pod dohledem věčného pravdy. Stačí, když toto vzdělání přispěje k tomu, aby se měl člověk dobře. Praktičnost, pragmatism. Ovšem, skrývá se v tomto pojetí inteligence veliké nebezpečí, které již dnes lze pozorovati.

Člověk je stvořen a skládá se z těla a z duše. Je nezbytno, aby člověk harmonicky obojí vyvíjel a nezanedbával duše pro tělo, nebo opačně. Jak jedná dnešní mládež? Jdi po Praze a pozoruj návštěví, jdi za Prahu, kde jsou volná místa. Uzříš samá ohlašování zápasů fotbalových i řeckých, dnes i ženských. Na každém volném místě mladí hrají, kopají, a není na nich vidět jemnost. Prý to dělá anglická rača a jest zdráva. Je v tom pravda, ale ne celá. Školy a ústavy anglické nebo americké, t. zv. news schools — nové školy — pěstují kopanou a sport. Ale pěstují zároveň i jiné práce. A hlavní věc, každý večer pročítají se žákům statě z

hlubokých děl, hlavně z Bible, kterážto místa mají mladí žáci druhého dne ráno promeditovat. Student zvyká si tím na zpytování svědomí, vytýčí si ráno celý program denní, zvyká si sesilovat ustavičně svoji vůli. A pak medituje o pravdě a dobru. Jest něco takového u našeho studenta či u naší mládeže vůbec? Pochybují.

Sport jest krásnou věcí, ale je třeba stále bdíti, aby nesvedl člověka k hrubosti, lenosti duševní, aby hlavně mladý člověk, jinoch, nebyl jím zabit. Sport za vedení zkušených vůdců může posílit i tělo i duši, ale nikdy nesmí býti, jak je tomu dnes, cílem, nýbrž vždy jen prostředkem k cíli, jímž jest dobro a krásno.

Co říci o ženských zápasech? Surovost. Ty ženy, které jdou se svými zápasů před obecenstvo, ztratily veškerý stud a jsou horší než nevěstky. Je stydno opakovati posudky těch, kteří šli tyto zápasů shlédnout.

Převaha těla nad duší a má býti u člověka, u každého člověka opak.

Převaha těla nad duší projevuje se v stále rostoucí sensuálnosti. Nedávno byla uveřejněna statistika pohlavních chorob v republice. Prý mezi studující mládeží jest 20 proc. postiženo pohlavními nemocemi. Bylo by to hrozné a nevěřím té statistice. Kdyby 10 procent bylo nemocných, je to ještě hrozné. Vždyť se jedná o celou budoucnost. A vojenské nemocnice, které přijímají, a v nichž jsou ošetřováni vojínští pohlavní nemocí stížení, musí býti stále rozšiřovány a rozmnožovány,

Pohlédněte do biografů, které se předhánějí přímo v pořádání erotických, vzniceně smyslných kusů. A mládež od 16 let(!) navštěvuje pilně tato hnízda neřestí, které ničí mladou duši, a vzbuzují v ní jen materialismus rozkoše, zatlačující a pomalu nebo rychleji vytlačující čistotu, lásku k ní, mravnost vůbec. Filmy, t. zv. ozdravující nemají větší ceny mnohdy než ostatní.

Výsledkem tohoto úpadku mravnosti jest, že mizí u ženy úcta k muži, u muže zase úcta k ženě. Jakou bude rodina, kde není té vzájemné úcty? A jakým bude život vůbec? Vraždy, sebevraždy. Dokud to jde, krade se, neboť život, v němž tělo a jen hmota vládne, bývá velice drahý a peněz dnes není nazbyt. Rozumí se v užším slova smyslu mravností čistota a úpadek čistoty bývá začátkem života špat-

ného, malého a často zločinného. Humanita ustupuje do pozadí. Člověk vraždí člověka ze zášti, z lakoty, neohlížeje se, že jsou oba lidmi. „Vášeň, již se neučili ovládat, vůbec se neohlíží a nemá ohledů, ona chce jediné býti ukojena, třeba i zločinem. —

Před několika dny jsem stál u Vilímka, prohlížeje si všechn ten brak, jehož je tolik za výkladní skříní. Nejbolestnější při tom jest, že díla nejhrubšího materialismu, díla Zolova, Flaubertova, či naše česká Langrova, Haisova, Brodského a j., mají již kolik vydání. Zolova »Nana« má u nás již aspoň vydání pět. Krásná díla jako popelka jsou zařazena kdesi v zadu, bez pásky, jež by je doporučovala, bez důchaplného doprovodu, vystřiženého z novin. Jakoby měli p. nakladatelé strach, že se někdo pokazí, když je bude čísti. Zato na jiných pikantní obálka a říkání, že autor mistrně vylíčil smyslnou vášeň, že láska neleká se ani vraždy a p. Díla ta se hojně kupují a čtou.

Nepřítel užil všech zbraní, jimiž by pokazil duše a daří se mu jeho zhoubné dílo dobře. Jak mu čelit? Dějiny národů dávají odpověď nejjasnější. Je třeba přijati morálku, která učí, jak ovládati vášně, směřovati k dobru, které jest pravdou a krásnem. Život řídicí se tou morálkou bude radostnou harmonií. Byť byl pln obětí, bude krásným. Ba právě proto bude krásným, že jest v něm oběť.

Úpadek mravnosti šíří se dnes nejen mezi dospělými, nýbrž i mezi dětmi školními. Mladé dušičky jsou otravovány jedem a nelitují jich ti přecetní tvrdého srdce, kteří ze zjištěných důvodů často je kazí, prodávajíce jim špatnou četbu, hnusné obrázky, zvouce je do biografů na dvojsmyslné scény. Jest zříti, jak potřebujeme školy, kde by dítě nebylo ničeno všemi možnými pokusy o laickou morálku, kde by bylo vychovááno v duchu pravdy a ctnosti. Kde by mělo před očima ustavičně vzory velikého, svatého života, obětavého a žitého v lásce. Zatím by se mělo pomýšleti na to, jak hlavně zbaviti děti špatné četby. V Německu si počínají tím způsobem, že vyměňují dětem špatné knihy za dobré a děti rády snášejí vše, jen aby dostaly pěkné knihy.

Pius X. doporučil lék, kterého možno užívati vždy, a který vždy se osvědčí. Je to denní přijímání Těla Páně. Tím bude

odstraněn i úpadek mravnosti a ctnost bude vládnouti.

Jednota katolického duchovenstva. V neděli, dne 23. října, byly uveřejněny v novinách, v »Času« a »Národní Politice«, požadavky kleru sdruženého v Jednotě. Požadavky, které jsou již známy z dřívějších proklamací a z programu Jednoty. Jedná se o liturgickou řeč českou, o rozšíření práva užívání jazyka staroslověnského na jiných místech a chrámech, než ve kterých jest dnes dovoleno sloužiti mši sv. ve starém tom jazyku. Jedná se dále o zdobrovolnění celibátu. Když kněz se žení, má prý církev uznati sňatek kněžský za právoplatný a dovolit knězi, aby vykonával dále funkce učitelské a podobné. Dále žádá memorandum Svatou stolicí o obnovení velehradského patriarchátu, o reformu theologických studií, zřizování náboženských obcí. Memorandum končí slovy: »Reforem těchto dožadujeme se pro náš národ pro vylíčené jeho zvláštní poměry, poukazujíce, že uskutečnění reformem ve vlasti naší může býti cestou a klíčem k sjednocení s východem. Po tom toužili naši nejlepší vlastenečtí kněží, buditelé národa, po tom touží i Jednota.«

Tyto požadavky byly zaslány prostřednictvím papežského nuncia v Praze do Říma. Nevím, zda to učiněno bylo již dříve, před poutí katolíků československých do Říma, nebo až nyní, kdy bylo memorandum uveřejněno. V denním tisku v posledních dnech měsíce září cosi podobného se oznamovalo. Tehdy ovšem se psalo, že kněžstvo diecése olomoucké podobnou žádost vzneslo k arcibiskupu Stojanovi, který ji v Římě podal Svatému otci.

Není třeba rozbíratí jednotlivé body. Bylo to již učiněno i v »Životě« i na místech jiných. Všimnu si toliko faktu samotného, opětého formulování a proklamování požadavků v této době. Buď byly zaslány do Říma před poutí našich katolíků a papež na ně odpověděl ve své řeči k shromážděnému kleru slovy, jež se dají shrnouti stručně ve věty: »Znova slavnostně prohlašuji, že Svatá stolice po uvážení všech přání již dříve odpověděla a vyhověla, pokud vyhověti mohla, pokud se však týče zrušení nebo zdobrovolnění celibátu, stojí na stanovisku, jež již dříve prohlásila a neustoupí.« Již dříve bylo o-

známeno episkopátu, že v praxi celibátní Řím požadavku Jednoty nepovolí.

Nuže, buď odpovídal papež i na tento projev českému kléru i moravskému a pak netřeba uveřejňovati memorandum v listech čtrnáct dní po pouti. Nebo Jednota, nedbajíc prohlášení papežova, až nyní podává svůj projev, své memorandum. V obou případech jedná Jednota nesprávně, neřku-li špatně.

Proč uveřejňuje Jednota své memorandum 14 či 20 dní později v listech pokrokových? Když již bylo odpověděno, měla se uveřejnit i odpověď. Bylo by snad uveřejnění provázeno výkladem a mohlo by býti i stížností proti Svaté stolici. Ale i tehdy měla by se vzepříti hrdost kněžská a neuveřejniti toho v »Času« nebo v jiném listě, který náboženství, církev, kněze jen tupí. Možná, že bylo zasláno memorandum, jen ono, i do listů katolických, které ho neuveřejnily. Měly k tomu jistě své vážné důvody. Ale Jednota je na omylu, domnívá-li se, že »pokrokový« lid knězi pomůže. Možná, že nadá hierarchii, papeži, Římu, ale zda tím pomůže knězi? Možná, že mnohý bude ještě více zatvrzen a to nejen proti Římu, nýbrž, logicky, i proti knězi a toho snad Jednota nechce.

V druhém případě jest věc ještě vážnější. Svatý otec prohlásil kléru přítomnému, jaká jest jeho vůle, náměstka Kristova na zemi. Byli jistě mezi slyšícími i kněží v Jednotě organisovaní. Jaký jest výsledek těch slov? Zač má Jednota papeže? Jak si váží rozkazu svého otce? A jaký dává příklad laikům?

Ke konci století devatenáctého založil Marc Sangnier ve Francii sdružení mládeže, jež nazval Sillon. Vzniklo pod dojmem tehdy vydané encykliky »Rerum novarum«. Marc Sangnier šel příliš v levo a Svatá stolice Sillon zakázala. Dva mladí lidé inteligentní, oba spisovatelé a se Sangnierem vůdcové mládeže: katolické, Henry du Roure a Amadée Guiard, píšící, jak působil zákaz na ně i na všechny stejného s nimi smýšlení. Ohromná bolest je svírala, zdálo se jim, že marnou jest všechna práce, když hierarchie brzdí rychlost. Ale šli rozhodnouti se na Montmartre, a v noční adoraci, již se účastnila celá Jeune Garde, garda mladých, svěřili Srdci Páně všechnu svoji bolest a všechny své stížnosti. Ráno přijali Tělo

Páně a byli rozhodnuti. Marc Sangnier a všichni s ním se ochotně a pokorně podrobili.

A náš kněz?

V celé historii Jednoty, tříleté teprve, bije jedno do očí: neschopnost vůdců. Nedotýkám se jejich cti, nepodkládám jim vědomě zlých úmyslů, ale oni dávají se unášet jen citem. Jsou jen cit a ne rozum. Cit ovládá celou jejich bytost, cit zavedl Jednotu, cit jest příčinou i tohoto memoranda. Rozum by jednal jinak a byl by si vědom zodpovědnosti za čin. A nikdy by neučinil toho, co učinila v poslední době Jednota.

J. Krlín.

Čin excisaře Karla. Zdá se, že události maďarské, které znepokojily celou střední Evropu, byly dlouho připravovány čelnými uherskými osobnostmi a těžko se věří, že zajetím Karlovým by bylo nebo jest odstraněno nebezpečí války. Maďarská vláda, ač podepsala po světové válce mír, nepříčinila se nikterak, aby byly splněny podmínky, hlavně, aby odzbrojila, snížila počet armády a vydala některé kraje mocnostem okolním. Továrny na střelivo vyráběly stále hojně střeliva a možno říci, že Uhry jsou připraveny dobře na vedení války. Z Pešti byla podporována nepřátelská propaganda proti Slovensku a Jugoslavii a při tom v cizině se politici maďarští tvářili, jakoby přáli a činili vše jen pro mír.

Jest příznačné, že vláda Karlova, jež trvala jen několik dní, sestávala z nejmivnějších maďarských magnátů, kteří jistě připravovali půdu i mezi důstojnictvem i mezi lidem pro přijetí Karla IV. za krále. Když soudili, že jest již vhodná doba k akci, zavolali Karla, který přijel. Zdá se tudíž, že Karel se stal obětí maďarských politiků. Ale nicméně to ho nikterak neomlouvá. Mohl vědět, že čin jeho bude mít jediný výsledek: poteče krev a slzy. Bude bolest zasetá v duše, a toho slaboch, jakým jest Karel, není hoden. Mohl soudit, že Malá dohoda nikdy k jeho návratu nesvolí, a že vši svou mocí mu zneвозмоžní dosednouti na trůn. Ale Karel nemyslel, ježto pravděpodobně nerad myslí a vrhl se v dobrodružství, které by bylo smělym a odvážným u člověka silného, ale které dopadlo směšně u Karla. Několik gest, která pěkně vypadala, několik šarvátek, při nichž Karel byl schován, aby

nepřišel k úrazu a zajetí. Hrdina by nasadil svůj život a obětoval by jej, slaboch se spokojí, když to udělá někdo jiný, sám jen když vyvázne, byť i s ostudou. Karel jest stěsňením všech chyb, které provázejí degenerované Habsburky a jako takový není schopen vlády. Karel byl za své dvouleté vlády v Rakousku hračkou v rukou nesvědomitých náhončí, a nebylo by dnes jinak. Dekorum, vnějšek by se snad změnil, ale nitro zůstává stejné.

Rozkvět katolicismu ve světě.

V.

San Salvador. Republika u svaté Stolice dosud nebyla zastoupena; v poslední době však zřízeno tam vyslanectví.

Francie. Spolek křesťanských lékařů pod ochranou sv. Lukáše, Kosmy a Damiána byl založen roku 1226 a žije dodnes. Nyní čítá 1100 lékařů jako členů. — Ve Francii jest nyní tou dobou 12.000 svobodných katolických škol s 29.000 učiteli a přes milion dětí. Veškeré školy jsou vydržovány obětavými francouzskými katolíky z dobrovolných příspěvků. Nyní však hrozí nebezpečná krise — hospodářská. Na valném shromáždění katol. společnosti pro výchovu a vyučování energicky byla žádána státní podpora, přiměřená pomoci, kteráž se uděluje nekatolickým školám s větším počtem učitelů než žáků. Kardinál Dubois shrnul v poslední své řeči nároky katolické školy: 1. Úplná svoboda vyučování. 2. Aby povoleno bylo kongregacím zařizovati ústavy. 3. Státní podpora přiměřená počtu žáků. — Francie, kamž naše cíři jsou nyní upírány, jako nikdy dříve, předbíhá nás ve svém vývoji aspoň o 50 let, takže můžeme získati zkušenosti z radosti a zármutku jiných, což jest pro zdar našeho lidu mnohem příznivější, než-li nezdařené pokusy na vlastním těle. Nevíme ostatně, kde hospodářské, povahové a ideální poměry pro vlastní, svobodné, zdatné školství katolíků jsou slibnější, ve Francii nebo v Čechách? (Viz v 1. čísle »Života« v rubrice »Co život dal« článek »Školská neděle«.)

Liturgické hnutí na západě. Po nádherném eucharistickém sjezdě v Paray-le Monial následoval liturgický den za předsednictví benediktina ze Solesmes, z téhož města, kde působil také slavný liturgista, opat Guéranger. Obzvláště byl probírán řehořský chorál a jednohlasně žádána byla také latinská v ý s l o v n o s t místo dosavadní

francouzsko-latinské. Kardinál Dubois žádal v poslední své přednášce: »Una fides, unus cantus, una lingua.«

Reformovaná kongregace beuronských benediktinů ujímá se zvláště liturgie staro křesťanské. Předním sídlem, kde se pěstuje, jest Maria Laach (v Porýnsku), kde působí známý opat Ildefons Herwegen, kterýž stojí v čele tohoto novoliturgického hnutí, nabývajícího rozšíření nejen v Německu, ale už po celé západní Evropě. Vůdčí myšlenky tohoto hnutí jsou vyjádřeny v periodické sbírce »Ecclesia orans« a chceme se pokusiti o to, aspoň nastíniti zde to, co jest všeobecným zájmem náboženským a kulturním.

Církev jest spojení všech, kdo se vpravdě Bohu klaní. Modlitba jest první funkcí církve a nejušlechtlejší činností člověka. Naši době možno vtisknouti kulturní povahu jenom vzorcem: Přemáhati racionalismus, přiblížiti se mystice. Individuum renaissance a liberalismu přežilo se v době největší zátěžovací zkoušky. Moderní člověk hledá společenství. Společenství, které poskytuje doba socialismu, ho neuspokojí, neboť znamená pouhé nahromadění atomů, individuí. Moderní člověk však žádá společenství živé, ústrojní, objektivní, neboť uznává, že jedině v úplně objektivní instituci může se vyvinouti celá osobnost. Jediné naprosto objektivní, živé společenství jest církev, neboť pouze ona má jediný prostě objektivní základ — Boha. Církev jest nejdokonalejší společností myslitelnou, neboť spojuje své údy v »corpus Christi mysticum« j e d n o h o ducha, j e d n o tělo.

Reformy papeže Pia X. zjednaly liturgii nový význam, jakožto v ý r a z s p o l e č n é o b j e k t i v n o s t i.

Liturgie jest 1. prostředkem poučení a povznesení; ona jest obrázkovou knihou Církve. 2. Liturgie jest představování slova Božího, neboť právě vnitřní a těsné spojení s Písmem svatým udílí naší liturgii hloubku, kouzlo a důstojnost. 3. Liturgie jest dějinami Církve, tradicí a sice tradicí dvou tisíc let. 4. Liturgie jest zevnější páskou vnitřné jednoty. »Nenávist proti latinské řeči jest vrozená srdcím všech nepřátel Říma. Poznávají v ní pásku katolíků celého světa, zbrojnici pravé víry proti všem zchytralostem sektářství, nejmocnější zbraň papežství.« (Guéranger.) 5. Liturgie jest zkouškou a korunou lidské dovednosti a ušlechtilosti. Nejdokonalejší výplody průmyslu, vědy a umění nikdy

nic jiného nechtěly než ozdobiti a okrášliti služby Boží. Avšak tím vším nevystihujeme pravé podstaty liturgie: Liturgie jest předně a hlavně modlitba, slavnostní modlitba dvou tisíc let, jasné vyznání pravověrnosti a její nepochybný výraz. Hlubší důvod, proč kacířství vždycky také útočí na liturgii, spočívá právě v tom, že neuznává svátostného sprostředkování milostí, nýbrž pokládá liturgii jenom za poučení a povznášení a musí jakožto náboženská vzpoura docela se vynasnažovati, aby přeřízlo nit církevního podání.

Liturgické hnutí chce naproti duchu individualismu a subjectivismu, naproti náboženství citovému a životnímu vypracovati více oficielní a objektivní ráz modlitebního života v církvi. Ne tolik různých rozptýlených pobožností atd., nýbrž zato více, hluboce a pokorně ve smyslu bohoslužby spolužití v církvi. Jako moderní hnutí k počtě nejsv. Srdce Páně (Nastolení!) znázorňuje naproti nepodajnosti a hrubému sobectví naší doby naprosté panství »krále a středu všech srdcí«, Krista, tak zdůraznil eucharistický apoštolát Pia X. ústřední postavení nejsvětější hostie v církevním životě a skrze ni nás všech spolužití s ním.

Vrcholem celého dne má býti svatá oběť, kterouž pastýř za své a se svými Bohu přináší. Liturgické hnutí chce dosáhnouti aspoň tolik, aby všichni zase lépe rozuměli centrálnímu, objektivnímu, oficielnímu rázu mše sv. Nástiný popis mše sv. v starokřesťanském obřadu, jak se v Maria Laachu slaví, nejlépe znázorňuje základní myšlenky.

Kněz stojí u oltáře. Jáhen a podjáhen mu přisluhují. Kněz jenom koná slavnostní pohyby při modlitbě. Na stupních oltáře klečí čtyři muži v římských, bílých togách a okolo oltáře stojí nebo klečí »circum stantes«. Gloria a Credo modlí se společně. Modlitby slavnostně a důrazně se modlí v tónu recitace. (I zde ráz vzdání se osobních zvláštností ve službě boží.) Čtení a Evangelium též. Při obětování koná se skutečný obětní průvod a kněz slavnostně obětuje s chlebem a vínem také sebe a okolo stojící Pánu Bohu. (Objektivace; slavnostní vzdání sebe sama Bohu povoláním knězem pro zásluhy oficielního a jediného prostředníka.) Všichni okolostojící i svým postavením znázorňují organické spolužití, modlití se. Při chvalozpěvu: »Sanctus, sanctus, sanctus« padají všichni na kolena. Potom slavnostní, oficielní modlitby »Otče náš«. Společné sv.

přijímání. (Individualisace.) Přijímání zbožňované oběti. Vpravdě jeden duch a jedno tělo jsme pro Ukřižovaného a v Ukřižovaném. — — — —

Tyto bohoslužby působí ohromným dojmem a mají velkou přitažlivost i pro vlažné, pyšné a jinověrce. Jest ku podivu, jak všichni stejně, vzdělaní i prostý lid, v opravdové, důstojné, napiaté zbožnosti spolu prožívají celou mši svatou a učí se oddaně, nezištně a rozjímavě se modlití.

I pro nás Čechy může býti toto hnutí velmi užitečným. Celý náš moderní život trpí rozptýleností, protože schází smysl pro abstraktní pojmy povinnosti, pořádku a oběti.

Není všeobecného pochopení pro božský ráz autority, protože pokora zmizela z veřejného života; pokora, přední a neklamná ratolest pučící opravdu z hlubokého, náboženského života. Božská prozřetelnost chce našim vůdcům zase znázorniti naprosté království Boží a v několika velikých, grandiosních rysech naznačiti naprostou skutečnost a závaznost bohoslužby: chvála a oběť ukřižovaným.

Za druhé zajímá nás, že řecký obřad od starokřesťanského ritu se ještě nevzdálil tolik, jako hybný, kvapný, individuální, moderní člověk západu.

Nové liturgické hnutí na východě pod vedením arcibiskupů Szeptického a Rolla dává tušiti jednostejné, nádherné řešení na prospěch všech súčasťných, buďto Čechů a Ukrajinců, neb Holanďanů a Rusů, Srbů a Bulharů: Ut omnes unum sint. Jeden Bůh, jeden Kristus, jedna oběť, jeden papež a jeden Řím!

»Degenerovaný Východ zapomněl na moc člověka a degenerovaný Západ na moc Boží.« (Hello.) Bohoslužby u středu světa, u sv. hostie, ukázaly nám zase, jak obě idey, idea zdokonalení se osobnosti a idea vzdání se sebe sama v Bohu, obě zakotveny jsou v náboženství, ve službě Boží, a představeny v liturgii.

Od oltáře vychází ohromné slunce: tisícerými pestrými paprsky svítí a září celému světu a nezapadne až na konec lidského pokolení na zemi. Žádný člověk, žádný národ, žádná doba ještě nemohly zbádati slunečné koule samotné v její nekonečné záři, ale každé pokolení, každá doba vždycky čerpaly světlo a teplotu a dle povahy a potřeby času tomu neb onomu paprsku zvláště se odevzdaly; ale přišli zase jiní, aby dali před-

nost »novému« před »starým«! Pokud však jejich ideje byly dobré, byl to přece jenom jinak zbarvený paprsek téhož světla, téhož ohně ze slunce pravdy. Neboť: »Ambula-

bunt gentes in lumine et reges in splendore ortus tui.« — I choditi budou národové v světle tvém a králové v blesku vycházejícího slunce tvého.

UMĚNÍ.

O novou literaturu.

(Kapitola materialistická.)

Četl jsem nedávno v českém deníku feuilleton paní M. Laudové o umělcích a naší veřejnosti. Stěžovala si na krajní ne slušnost a bezohlednost pořadatelů slavností, večerů a přednášek vůči pozvaným umělcům pokud se týče honorářů. A prof. V. Tille hned potom v témže listě doplnil a rozšířil tento stesk na život literátů vůbec. Ostatně bídný stav českých spisovatelů dá často látku k feuilletonu, který se pěkně přečte po obědě na pohovce, než-li přijde dřímota. Co platí v Čechách všeobecně, platí mnohem větší měrou u spisovatelů katolických. Ba, o těch se už ani nepíše vůbec, patrně proto, že je tu příležitost stydět se dvojnásobně jak pro ně, tak pro ty, kteří by při tom měli pocítit výčitky svědomí. Nelze však býti kamenným, když si přečtete jednou a vícekrát výzvy k umělcům, aby psali katolické romány ať už historické či jiné, neboť je už zvykem, vyzývá-li kdo, že dává současně recept. Proto píši tyto řádky jsa pevně přesvědčen, že ti, kdo se stydět nemusí, se stydět budou a kdo by měli ne se jen stydět, ale jednat, klidně zažívající nad tím usnou. Jen spěte!

Karel Dostál Lutínov, jemuž patří čest, že se občas zamyslí nad touto věcí a něco o ní napíše, uvažuje v Arše (č. 7. IX.) o potřebě katolického románu, zejména historického. On nepřišel na tento nápad sám; tázala se ho zemská rada katolíků, »jak opatřit nové katolické romány?« — Zemská rada prý hodlá vypsati ceny. Věřím pevně, že jenom hodlá a v nejlepším případě, že vypíše cenu 2000 Kč, což pohne literáty, aby se o cenu neucházeli. Nejde tu však jen o román, jde i o drama, historický i politický essey, dobrý feuilleton, lyriku i epos. Nemáme ničeho — avšak to je věc, o které psali i jiní. Já se

chci zmíniti o tom, co je. Je v Čechách i na Moravě řada dobrých literátů, kteří by psali velmi dobré věci ať již do revuí, novin, sborníků či samostatných děl, ale jak mohou psát, chtějí-li také žít ze své práce, když jim toho nikdo nezaplatí! Ano, na všechny nářky mám, idealista, velmi materiální odpověď: nejhorším zaměstnavatelem v Čechách je katolický nakladatel, katolický deník a podnik. Kdo se chce žít svou prací, nemůže do nich psát. Pekařský dělník ve dvaceti letech má nejméně 1400 Kč měsíčně, hoch po vyučení 1000 Kč. Katol. žurnalista však má méně platu než čistič pražských ulic, kteréhož zaměstnání, velmi užitečného, si vážím. O denících by se dala psát vůbec kapitola zvláštní. Tak málo redakčních sil, jako v našich, není v žádném deníku jiném. Dva, tři redaktori řídí u nás pravidelně celý velký list a ten ovšem vypadá dle toho: korespondenční kancelář, výstřižky z jiných novin, původní zprávy žádné, o feuilletonu, literární rubrice, dopisech z ciziny ani nemluvě. Proto žádný našinec nemůže čísti jen náš list, neboť by zaspal především všecko, co se děje v uměleckém světě, nevěděl by, co vyšlo nového na českém knižním trhu a musil by se spokojit jen protrhanými politickými zprávami. A když se přece sem tam objeví někdy něco jiného, je to zas naposled, neboť onen nešťastný literát víckrát tam psát nemůže. — Není žádnou zvláštností, má-li redaktor po třech letech 600 Kč měsíčně a dopisovatel, kdyby si chtěl vydělati tento obnos, musel by napsat 4500 řádků. V »Týnu« dokonce platili 4 Kč za stránku ještě loni; rozumí se, že strhli předem předplatné za list. Jako je mizerný plat, tak je mizerný názor zaměstnavatelů na práci žurnalistovu. Ten nemá cenu dělníka, neboť se ho nebojí a není socialista. O vyšších kruzích církevních nemluví vůbec, neboť beati possidentes se o takové

věci nestarají. Jen jeden případ si nemohu odpustit nezaznamenati. Nedávno dal jeden církevní hodnostář redaktorovi našeho deníku v Praze výpověď z bytu s odůvodněním, že pokoj ten potřebuje pro hostinu, která tam má dle stanov býti jednou či dvakrát ročně pořádána . . . Byl to redaktor, jenž psal proti zabírání církevních budov státem. Byt je ovšem prázdný při bídě a nouzi, která dnes v Praze je a můj kolega našel si pracně pokoj u jakýchsi chudých lidí, křesťanů.

Rekriminace by byly trochu dlouhé a nudné a ti, kterých se týkají, jsou chladní jako hroby a hluší ke všemu. A hříšně spoléhají na tolstojovské křesťanství těch, jimž ubližují svými činy či nečinností. To je ovšem zjev u nás obecný a řadím-li katolické žurnalisty na místo prvé co se bídy týče, to ze studu, jež by měli cítiti jiní. Jaroslav Hilbert charakterisoval tento poměr novinářů (který platí skoro stejně o spisovatelích) velmi správně a příhodně:

»Dvojí jsou hlediska, z nichž se na nás lidé dívají, ale jeden dech, jímž obé mísí: s jedné strany chce se od nás ideálnost, že žádný ze žadatelů by jí schopen nebyl, a novináři mají býti jakýmisi národními světloňosi, kteří jsou jen žula, správnost a charakter, že snad ani Havlíček dosti v tom směru celým nebyl — s druhé pak, sotva že tíž lidé o nás zavadí, již mají pohrdání na rtech, podezírání, úšklebek, ba špinu pro náš stav. »Za pětku jsou ke koupi« — to jest tak asi nejen běžný názor, ale i často běžné slovo, s kterým se u nás setkáváme, co týž hrubý a nízký člověk, jenž takto o žurnalismu mluví, za chvíli vám bude dokazovati, jak vy, veřejně vystoupiv, máte se obětovati za to či ono, z čehož ovšem, jak dobře ví, budete mít jenom boj a nepříjemnost, kdežto on — zisk. Jest to jeden z nejtrapnějších zjevů naší společenské nedozralosti, že do dnes nevíme, kam v národním a sociálním celku novináře správně zasadit: zda do Blaníku nebo na Pankrác, a že obvykle činíme jedním dechem nebo aspoň jednou myslí obé.«

Tak všesky výzvy k literární činnosti musí se minouti účinkem, neboť *primum vivere, deinde scribere* platí nezměněně dosud. Vypisovaly se sice již ceny 500, 1000 Kč, avšak spisovatelé to pokládali patrně za příspěvek na nové kalhoty či prošoupaný rukáv a neúčastnili se této

královské soutěže. Ovšem, abych nevzbudil mínění, že pokládám peníze za pramen literatury a inspirace, což by ten, kdo se cítí vinným, snad mohl rád vyčísti, musím zdůrazniti, že literatura a básníci a spisovatelé přijdou i tak a právě tak, ale ovšem při hudbě jejich veršů či dramát se ti pokojně spáti nebude. A celá kapitola byla napsána vlastně proto, abych těm, kdo mají prostředky a říkají si katolíci, upřel naprosto právo volati po nové katolické literatuře a dokońce dávatí rady, jaká by měla býti. Potřebují snad polštář, na kterém by se to lépe sedělo? Či trochu luxu do svých pokojů a skříní? Přijde zajisté nové umění, ale ti kdo je čekají, budou trpce zklamáni a zavrou před ním dveře, neboť jsouc spravedlivé a velké, bude soudit.

J. Trnka.

Jarosl. Hruban: *Pout do Ravenny*. Zápisy o vzestupu duše. (Vydala družina literární a umělecká v Olomouci.) — Je těžko psáti o této knize, tak prosté svým obsahem, a přece tak zvláštní svým pojetím, na něž nejsme v moderní literatuře zvyklí. Ačkoliv skoro celá literatura románová nové doby jest erotickou a ačkoliv i leckterá kniha při tom je ušlechtilou, nenajde se snad nikde kniha, jež by takovým způsobem cudnost a vznešenost čistoty vyzvedla, jako to činí kniha Hrubanova. Obsahově kniha není a je bohata. Není bohata na nějaké zevnější rozčilující scény a vzrušující děi, ale je bohata vnitřním životem, zachycením duše v jejím boji se hříchem a smyslností, v jejích pádech, v jejím očišťování a v jejím vzletu za ctností. A proto přílehavým je její podtitul: *Zápisy o vzestupu duše*. Je to zpověď duše, pokus o přísnou sebeanalysu, jež zachycuje nejenom bezprostřední podněty našich skutků, našich pádů a našich vítězství, nýbrž i příčiny, jež leží hluboce pochovány na dně v srdci našem, aniž si je pravidelně uvědomujeme, anebo příčiny, jež dávno v minulosti už vyřkly pásmo našich osudů, aniž toho budeme kdy pozorovati!

Skromný a prostý je děj tohoto psychologického románu, jenž začíná skoro u svého vrcholu a jehož jednotlivé scény se vybavují autoru ve vypravování a vzpomínkách. Rekonstrukce dějová, alespoň v krátkých rysech, jest následující: František Havlín, dítě nejvýhodnější Moravy, byl svým založením zvláštní osobou. Tichou a uzavřenou a skoro, abych tak řekl, nebylo v něm ani trochu

mužskosti, tak byl něžný a citlivý. A při tom to byla duše čistá, jež nikdy nepodlehla svodům lidské přirozenosti a jež i zvláštním způsobem, při studiu jazykovém se stala »vědomou bědy tohoto světa, poznavši »dráždivou, démonně svůdnou přesladkost hříchu přírody, tím, že »d'ábel zbožněné přírody se vloudil v rozčilení vědychtivého, za přesností snažícího se mladíka a že rukou všemocnou, sáhnuv v ústrojí těla, dřímajícího dosud spánkem nebeské nevinnosti, přelomil záchvěvy touhy po poznání u vznět plodistvého rozčilení.« A od té doby byl jeho život bojem proti tělesnému pokušení, ale i bojem proti všemu, čím společnost jej a jeho smyslnost dráždila. Jeho styk se ženami byl vždy čistým a vzpomínka na první dětskou lásku k děvčátku komediantovu jej často posilovala v jeho snaze po čistotě. Proto s radostí uvítal, když v Praze na studiích dostal se náhodou do střediska nábožensky založených studentů, usilujících o obrodu katolicismu u nás a stal se brzy horlivým členem. Hlubokou ranou tehdy přes to pro něho bylo, když jeho přítel Václav Slavík, jehož přímo zbožňoval láskou jako ženu, upadl do neřesti hříchu a když se ani Františkovi nepodařilo jej z bahna vytrhnouti. Ale tehdy už vstoupila žena do jeho srdce, jež měla už navždy jemu kralovati. Bylo to doma, v sídle rodičů a proto každé svátky byly pro Františka opravdu zřídlem nejsladších radostí. Po skončených studiích byl jmenován profesorem v Kutné Hoře a tehdy osvědčil se František jako opravdivý, poctivý učitel svých žáků, který nechtěl jenom vzdělati rozum, ale který chtěl opravdu duše sobě svěřené zušlechtili a zjemniti. A proto byl trpce zklamán složením sboru profesorského, jenž se podobal více nějakému spolku mladých svobodných pánů než sboru vychovatelů mládeže. Teprve když přišel do sboru nový člen, Otakar Fischer, Žid sice původem, ale člověk ušlechtilý, našel v něm František přítele, jemuž se mohl svěřiti i se svou láskou a jenž opět jeho si vyvolil za důvěrníka své náklonnosti i osudů své lásky. V prázdninách vyplnil se sen Františkova života ve dnech plných touhy a něhy. — »Ó jedinečného, nikdy se nevracejícího kouzla těch dní, kdy snoubenci stojí před branou manželství! Té něžnosti nepopsatelné, toho blaha překypujícího, toho snění překlenujícího všechny vidiny rájů!« V takové náladě předstoupil František před oltář a kouzlo těchto hodin nikdy nevyprchalo z jeho živo-

ta. A pak na cesty s duší milovanou — Mnichov, Paříž, Lyon a pak severní Italie — do jižní nemohli, poněvadž tam řádila cholera — a Alpy viděly blaho jejich lásky. Ale pak už nastala vážná práce, do Kutné Hory bylo nutno se vrátit a tam prožívat další osudy — pro mladý pár ovšem radostné. »Trojím proudem plynulo blaho v mladý krb manželský: radost z vlastní domácnosti, radost hospodyňky, již nastal tu úkol posvátný a jemuž se oddala zcela a naprosto, radost Vlašínova z povolání učitelského — a toto štěstí manželské ještě vzrůstalo tím, že oba manželé cele sdíleli a těšili se navzájem z radostí, úkolů a prací svých.« »A v těch chvílích, kdy se domnívali, že nelze býti již šťastnější na světě, rozhojnilo se štěstí jejich měrou až závratnou, když mladá žena pocítila sladké chvění Lásky a Života ve svých útroběch.« Ale vedle tohoto rodinného blaha poznal František i jinou ještě radostnou přípravu. Chystal se totiž i s Fischerem na velký kongres filosofický v Heidelberce, na němž chtěli oba veřejně před celým evropským forem vystoupiti. V pilných přípravách na kongres uplynul rok, — Františkovi zatím se narodilo dítě a Oto prožil různé obraty ve své lásce ke Kláře, že se ani nenadáli, když bylo nutno odjeti na kongres. A v Heidelberce, jak je to podivné, poznal František, co je to pokušení. Ačkoliv stál před důležitým okamžikem svého života, nemohl plně se oddati myšlenkám kongresovým, nýbrž kdesi v nitru vyvstávala před ním příšera hříchu. A tehdy večer, když jej na ulici oslovilo jedno pouliční děvče, bez mála by svodům podleh. A jaká náhoda. Když po nabytí sebevlády opět mohl klidně uvažovati, poznal v děvčeti sestru své první lásky. Vytáhnouti ji teď z bláta zdálo se mu první jeho povinností a proto smluvil s Fischerem, zamlčev mu ovšem svoji slabost, plán, jak ji zachrániti. I Otova i Vlašínova přednáška dopadla dobře, obě byly přijaty velmi vlídně a tak i po této hlavní stránce se kongres pro ně vydařil. Ale pro Vlašína měl ještě jiný, důležitější význam. Neboť seznámil se na něm s ravenkým profesorem Santim Muratorim, jenž přednášel na kongresu »O křesťanské filosofii ve světle mosaik starokřesťanských; zvláště ravenkých«; a jenž svou přednáškou a srovnáváním mosaik s potřebami života vytýčil ve Františkovi základy budoucího života: pevně a neochvějně kráčet ve světle božského Zvěstovatele. Všechny ty dojmy byly tak mocné, že se silily v

noci v podivný sen. Zdálo se mu, že podlehl vášni, ale že za trest ztratil svůj rozum. Tu lékař po pokusech, jež s ním začal, doporučil rodině, aby pacienta zavezla do Ravenny, že tam pestré mosaiky znovu jeho duši probudí k životu. A skutečně, duše Františkova v chrámě před mosaikami se uklidňovala a třetího dne byl úplně uzdraven. Sugestivní přednáška a divný sen v noci vzbudily v něm touhu, tam na místě věnovati se studiím jazykovým v poměru k oněm divům starokřesťanského umění, a poněvadž profesor Muratori mu přislíbil svou pomoc a podporu, byla jeho touha brzy vyplněna. Dostav na ústavě dovolenou, putoval skutečně František do Ravenny, aby nad zbytky starokřesťanských mosaik oddal se svým studiím a zároveň svým snům o novém životě, po němž vzdychal a toužil od těch dob svého jinošství, kdy svět prvním hříchem přibílil jej na kříž pozemskosti a vůle k zlému nakloněné.

Dílo, jak kdysi bylo psáno, není dosud dokončeno, ačkoliv úplně vyhovělo svému titulu a podtitulu, majíc býti zápisy o vzestupu duše. Čtete-li jednotlivé strany, ani netušíte, kolik pravdivosti a životní zkušenosti se v něm kryje. Nevím, jak zažil autor osobně všechny podrobnosti, jež v knize líčí, ale pokud znám historii české ligy akademické (o níž vlastně je řeč na tolika stránkách, že kniha je vlastně i pokusem o zachycení vývoje a psychologického zdůvodnění spolku) a pokud znám osudy jednotlivých členů, připadají mi mnohé stati jako opravdová zpověď. A maně si vzpomínám, jak vroucně,

upřímně a pokorně se vyznal sv. Augustin, jehož konfessi se tak mnohá strana v knize podobá. Co však vadí při četbě těchto upřímných úvah, jest příliš umělý, anebo raději vyumělkovaný sloh, nijak neodpovídající vnitřní prostotě děje. Věta Hrubanova jest sama o sobě drahým kamenem, vybroušeným a vyleštěným, ale nepůsobí dojmem přirozenosti, jenž jest nutný u tak čistě osobní knihy. A hlavně tenkrát přímo se mine účinkem, když Hruban chce přímou řečí reprodukovati své hovory o minulu. Uvedu jako ukázkou této násilné vyumělkovanosti — slova ve scéně, kdy se František v Heidelberce vymanil z pout vášně; kdy se vytrhl z objetí a odvrátil se od ženy; jej svádějící. — Nevím, jest-li tenkrát promluvil, nebo lépe, nevím, jest-li by promluvil takovou přímo klassicky vytříbenou větou: »V posledním okamžiku vrací se mi vědomí, což nevidíš, ženo, jak hluboce klesáme my dva, cizí sobě, předstírajíce si lásku, a osobujíce si její, jen její právo v okamžiku, kdy nejnižší chtíč nás svádí, bychom v otrockou mu byli službu?« Myslím, že zde rozdíl mezi formou a obsahem je patrný. Jinak ovšem, jak už bylo psáno, je dílo pozoruhodno. Pozoruhodno svou odvahou, s jakou píše o problémech, jež pro každého jsou tak důležité, a svou prostotou a přísnou zornou úplní, s níž autor problémy pohlavního života řeší. A třebaže někdy svou upřílišněnou upřímností otevírá příliš široký rozhled do nitra lidského, není to čtenáři ke škodě a proto lze knihu, ovšem poněkud už vzdělanějšímu čtenářstvu doporučiti. —

VĚDA.

Prof. Ant. Novák: *Drtinův filosofický a světový názor.*

K Drtinově šedesátce rozepsal se český tisk v oslavných dithyrambech o tomto českém filosofu; o filosofickém hodnocení Drtiny se však málo z oslavných článků dovídáme. Zakrývá se snad tím špatně skutečnost, že Drtina je filosofem odvozeným. Svědomitě prostudoval všechny, zejména německé filosofy a zažitou látku reprodukuje s humanitářským zabarve-

ním, vlastním jeho osobnosti. Drtina jest více člověk než učenec, více profesor a paedagog než filosof. Je obdivovatelem antiky a křesťanství, ovšem ne katolického, nýbrž reformního, českobratrského. V tom se s Drtinou nikdy neshodneme, poněvadž jeho these jsou vyvozeny z chybných premis. Drtina, jako kdysi Masaryk, jsou v rozporu s historickou pravdou. — Theodor Pistarius reprodukuje v »Čase« Drtinův filosofický a světový názor a my

ho použijeme, přičiňující skromné poznámky.

»Základní pilíře evropské kultury spatřuje Drtina ve dvou názorech světových, navzájem zcela protichůdných, v antice a křesťanství. Význačný rys antického světa byl naturalismus, zvláštní smysl řeckého člověka pro přírodu, svět vezdejší, v němž nalézal plný smysl svého života, radost a štěstí. Nejvyšším ideálem bylo mu vyvinouti všechny schopnosti duševní i tělesné v největší dokonalost. Podstatou této dokonalosti bylo sloučení krásna s dobrem, »kalokagathia«. Ctnost uměřenosti vedla řeckého člověka, chráníc ho příkazem »nic příliš!« jednak před přílišným nadužíváním schopností a náklonností, jednak před asketickým překonáváním.« Jinými slovy: Drtina chválí tu prostřednost (ctnost úměrnosti) a bezideovost, zatajuje všechny negativní stránky antiky, která nezná ceny individua, nezná smilování se slabým a bídným ani vyššího života nadpřirozeného, ale zná hrubou sílu despocie a tyranství, zná aristokracii, plutokracii, otroctví. Naproti tomu křesťanství dle Drtiny »svým supranaturalismem potlačuje člověka přirozeného s jeho láskou k životu i žádostí pozemského štěstí, příkazujíc popřítí pokaženou lidskou přirozenost, od Boha odvrácenou a obroditi se v duchu a pravdě k životu novému, čistému a svatému. Život lidský nemá cíle zde, na zemi, nýbrž v království božím. Život vezdejší musí býti pouhou přípravou pro život posmrtný.« Negativní stránky křesťanství chápe Drtina příliš jednostranně. Křesťanství nepotlačuje lásky k životu a pozemskému štěstí, nýbrž učí, co jest život zde na zemi a kde je hledat pravé štěstí.

Drtina poukazuje na jeho stránku pozitivní, lásku k bližnímu, která je totéž jako láska k Bohu, neboť Boha lze milovati toliko v bližním: »Kdo bližního nenávidí a Bohu praví, že ho miluje, je publikán a farizej.« Bůh je otcem lidí, lidé jeho dítkami, jsou si tudíž lidé navzájem rodni bratři a sestry. Pravým smyslem křesťanství není Drtinovi supranaturalistická askese (Exempla trahunt!), prchající před světem, nýbrž láska k bližnímu, jakožto ušlechtilá lidskost, účinná sociální povinnost. Starověk neznal lásky k bližnímu v této podobě; jen několik vynikajících jednotlivců povznášelo k této ušlechtilé ctno-

sti. Starověk nedokonale přibližoval se jí pouze štědrostí (eleutheriotes, liberalitas), která však, jak praví Drtina, »jest vlastně projev všeobecné okázalosti, již člověk, jednotlivec, projevuje se naproti druhým a zveličuje sebe, koná dobro ne pro ně samo, ale pro vlastní čest a slávu«.

Až potud by se výklad Drtinův snesl. Ale další statě volají úpěnlivě po korektuře historika.

»Křesťanství prý ve své původní podobě zachovalo se jen asi v prvních třech stoletích, pokud jeho vyznavače tvořili lidé upřímně mravní, opravdoví, a pokud ústrky a pronásledování soudržnost původních ideí ještě více utužovaly. Když však církev darem Konstantinovým dosáhla politické moci, když hlásili se k ní mocní tohoto světa a když stala se církví státní, křesťanství zpronevěřovalo se původnímu poslání.«

Drtina tu přejímá dávno odbytou bajku o donaci Konstantinově, která již v XV. století byla od Laurentia Vala poznána jako falsum IX. stol.

Než sledujme Drtinu dále:

»Naproti popírání všeho vezdejšího a tělesného církev stala se vlastně politickou nástupkyní římské říše. Papež stává se opravdovým vládcem, ba, jak praví ve 14. století Augustinus Triumphus: »Dominus Deus noster in terris.« (Pán Bůh náš na zemi.) Církev oddává se světským zájmům, obklopuje se leskem a bohatstvím. Drtina dí: »Meč, válka, krveprolévání byly u mocných tohoto světa prostředky, jimiž s vírou Kristovou šířili moc politickou a nadvládu společenskou.« — »Zapomnělo se, že meč nedá se sloučiti s křížem a zapálené hranice byly místem, kam kacíři byli vláčeni od těch, kdo zvali se služebníky Krista, Krista, jenž kázal lásku a odpuštění.«

Drtina tu zapomíná, že církvi bylo působiti mezi barbary, vůči nimž platily jen barbarské argumenty. Krev mučedníků byla příliš drahocennou tekutinou. Církev se musila při tom pošpinit jako zedník při stavbě. A přece budova, kterou postaví zamazaní zedníci, je krásná a čistá. Tak i s církví. Papežství ve středověku zastávalo funkci nynějšího Svazu národů. Ač nepopíráme, že někdy své moci zneužilo k osobním cílům, přec ve většině případů užilo ji jen k udržení evropského míru a k odvrácení zlého. I potírání kacířů je

snadno vysvětlitelné. Univ. prof. Bidlo píše: Středověk bojoval proti novým církvím a kacířství, protože nutně potřeboval jednotu církevní, posilující jednotu státní.« Proto se vzpoura proti církvi kvalifikovala jako zločin proti státu. Sv. Bernard staví se ostatně proti trestu smrti a pronáší krásná slova: Fides suadenda est, non imponenda.

Dršina nesvaluje také viny »výhradně na církve. Je si vědom, že učení křesťanské projevovalo se »ve skutečnosti vnější, smyslné«, že »idea křesťanského názoru světového byla uváděna v život skutečný a usilováno o založení království božího na zemi ve formě viditelné.« »Přechod od učení křesťanského, prchajícího před světem k světovládné politice římského papežství byl snad logicky nutný jev, jakmile církev byla pojmána jako svátostný ústav spásy. Nároky na světskou moc politickou, jež činila středověká hierarchie, neměly nikterak původ jen v libovůli, ctižádosti a světském smyslu některých osobností, nýbrž také a snad především v logice náboženské soustavy.« Stejně však Dršina je si vědom, že v ústupcích podmínkách života přirozeného a požadavkům lidského myšlení zašlo se příliš daleko, takže ve 14. století toto ústupkářství vyvrcholilo žalostným úpadkem, jenž poskytuje obraz křiklavého rozporu s čistým ideálem křesťanským.«

»Hnutí reformní, touha po návratě života mravního a náboženského jeví se Dršinovi jako přirozená reakce. V Husově působení shledává pravdu o smyslu českých dějin, vyslovenou Palackým slovy, že to byla »idea života křesťanského ve sporu a zápase s protivou života skutečného, která nedávala ukojení náboženskému srdci starých Čechů, ale vedla je vždy k pokusům novým o to, aby se uskutečnilo pravé křesťanství evangelia v životě lidském.« V českém husitství vítězí myšlenka humanity a demokracie; »proniká všemi vrstvami českého národa, povznášejíc a posvěcujíc všechno konání jeho.« Hus svou prací a mučednickou smrtí zburcoval celý národ a vyvolal snažení založit české křesťanství, českou církev. Toto snažení mravní vyvrcholilo v Jednotě českých bratří. V ní byla vzkříšena původní tradice křesťanská a smysl božího

zákona, aby všichni považovali se za rovny a osvědčovali to účinnou láskou vzájemnou. Dršina pojednává o Jednotě českých bratří, nejzevrubněji analysoval život a dílo J. A. Komenského, poněvadž jím došla Jednota největšího obohacení duchovního.«

Zde jsme u největšího bludu českých dějin a Masarykovsko-Dršinovské filosofie dějinné. Reformní hnutí XIV. věku je společné všem křesťanským národům Evropy a Francie na př. měla radikálnější představitele než byl Hus. Čechové reformní myšlenku vlastně svou plochostí zdiskreditovali. Oč oni se zasazovali, byla forma — kalich. České kacířství bez Viklefa bylo by docela nevinné a jen proto, že Hus dovedl dobře působit na ulici a že Čechové jako dnes Rusové měli odvahu skočit do tmy, stal se Hus a česká reformace větší epizodou v dějinách — ovšem těžce vykoupenou krví vlastního národa. Nemyslíme, že »v českém husitství vítězí myšlenka humanity a demokracie«. Jméno Žižkovo, Prokopovo a Táborů vůbec je pěstí na oko demokracii i humanitě. To byla dobře organisovaná diktatura měšťanů, zemanů a sedláků, ne nepodobná diktatuře »dělníků, sedláků a vojáků« v Rusku. V hnutí husitském bylo více prvků sociálních a národních. Z průběhu událostí je vidět, jak náboženská myšlenka brzo podlehla a byla zatlačena do pozadí. Síla idee za 20—30 let nevyprchá, nedá se utlačit ani násilím. Českobratrství nevyrostlo věroučně z Husa. Valdenští mají na něm větší zásluhu než on. A ostatně i na něm můžeme vidět, že kompromis církve se světem byl nutný a je něčím docela přirozeným. Za necelých 30 let »apoštolského« života doznává Jednota revoluční převrat a »velká stránka« se smíruje se světem, aby mohla růsti — ke své vlastní škodě. Začala se vyvíjet a končí jako politická strana v politickém zápase třicítileté války. V těch několika představitelích, které nám Jednota vychovala (Blahoslav, Komenský atd.), zůstalo tolik tiché resignace a pasivity, že nemohli národu porobenému a o život bojujícímu s urputným nepřítelem přinést spásu. »Slzy a pláč byly jejich zbraní« a národ náš mohl si vykoupiti svobodu zase jen mečem a krví. A proto katolicismus to byl, který vychoval generaci osvoboditelů, Balbínem počínaje a Masarykem konče.

(Masaryk byl katolíkem až do let osmdesátých.)

Sledujme Drtinu dále: »Zásluhou renesance, nazývané v oboru literatury a umění humanismem, která usiluje o návrat k starověkým ideám, zvláště naturalismu, novověké člověčenstvo vzdává se svého jednostranného zření k životu posmrtnému. Obnovuje lásku k přírodě, životu, rozumu a spojuje s ní křesťanskou účinnou lásku k bližnímu. Tak vzniká humanistické osvícenství 18. století, přinášející řadu sociálních reforem.«

Zde si nalíčil Drtina lapák sám na sebe. Kde že vznikl humanismus a renesance? V Itálii, na dvoře papežském, tedy v prostředí katolickém! A kdo zavinil, že Čechové ho zaspali? Náboženské škarohlídství Českých bratří, kteří se báli každé svobodnější myšlenky a zatracovali učenost. Jak možno jedněmi ústy blahorečit oběma docela si protichůdným duševním proudům, vědí bozi a naši humanitáři.

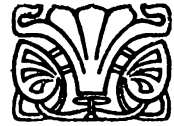
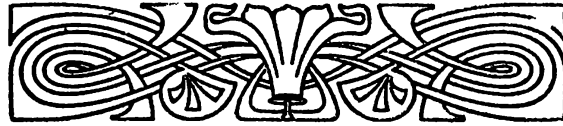
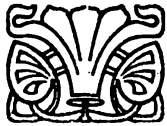
V dalším výkladu Drtina směřuje se s křesťanstvím, ale nerozumí mu. Patrně ještě nerozřešil pro sebe problém, na kterémž vše záleží, zda je Kristus Bohem či jen člověkem.

»Humanita, lidskost 18. století začíná také působiti v životě pronikavými reformami ve školství, soudnictví a jiných složkách organizace společenské. Lidstvo zušlechťuje se evangeliem trvalé, stále pamětlivé lásky a naší době nastává úkol postupovati tímto daným vývojem historickým. Moderní člověk má podle Drtiny čerpati ze starověku »lásku k přírodě, životu, radost ze samostatné, duchové i tělesné práce, sílu a slast tvůrčí; z křesťanství lásku k bližnímu ve smyslu moderní humanity, jakožto účinné sociální povinnosti; z doby osvícenské důvěru v lidskou myšlenku, baconské přesvědčení, že věda je moc, jež podmiňuje individuální vůli k činům.« Asketický supranaturalismus křesťanský Drtina pro moderní názor světo-

vý odmítá, zdůrazňuje, že proti němu moderní člověk má se snažiti své altruistické, plodné žití prodloužiti.« Drtina zná asketismus středověký a nemůže pochopit, že každé století má své vyjadřování téže myšlenky. Novověký asketa nebičuje se, nepřepásává se ostnatým pasem, nesype na hlavu popel. Stejným hrdinstvím pro novověkého asketu jest třeba zřeknutí se divadla, biografů — moderní četby a jiných kulturních vymožeností z lásky k Bohu, od kterého často tyto světské věci odvracejí.

»Lásku k bližnímu ve smyslu moderní humanity má člověk osvědčovati ve vztazích rodinných, národních a všelidských. Drtina požaduje, aby všechno naše myšlení a konání dělo se pod zorným úhlem humanity. Krásný je jeho humanitní ideál vlastenectví, který zevrubně vylíčil. Šovinismus Drtina zavrhuje jednak proto, poněvadž jsa vyznačován přemrštěným sebevědomím, přezírá vlastní chyby a nedostatky a tím »způsobuje zpovrchnění a zakrnění velého života národního«; jednak zamítá šovinismus z principu humanitního; znamená mu národní zášť, vášeň, vyvolávající odpor druhých a válku, největší zlo. Alexandra, Caesara a Napoleona nepovažuje za velikány lidstva, stoťožňuje se s Lockem, že válečníci jsou »popravčími lidstva«. Velikými vzory lidskosti jsou mu Sokrates, Hus, Koperník, Komenský a j. Žádá, aby výchova mládeže, směřující k vypěstování citu národního, vštěpovala nejen lásku k vlastnímu národu, ale i snášelivost, spravedlnost a úctu k národům druhým. »Snášelivost je v životě společenském typickým znakem člověka skutečně vzdělaného.«

Humanita náboženstvím? To je šlakovitá věc. Ne hloupý prof. Pekař prostudoval důkladně Masaryka — a přiznal se na konec kajícně, že neví, co si pod tím slovem má představovat. A to je, myslím, největší vada nového náboženství »humanity«.



Sto knih

pro katolické knihovny.

Básně.

Karel Dostál-Lutinov :
Orlí fanfáry.

F. X. Dvořák :
Eucharistie.
Z hlubin věků.

Hviezdoslav :
Básně biblické.

Mickiewicz :
Pan Tadeáš.

Milton :
Ztracený ráj.

Mistral :
Mireio.

Boh. Reynek :
Žízně.

Verdaguer :
Sen sv. Jana.

Jar. Vrchlický :
Legenda o sv. Prokopu.

Jul. Zeyer :
Kronika o sv. Bran-
danu.
Karolinská epopeja.
Olgerd Gejstor.
Vyšehrad.

Dramata.

Calderon :
Dáma skřítek.

Paul Claudel :
Zvěstování Panny
Marie.

Corneille :
Cid.
Polyeuctos.

Gal. Ronaj :
Sluneční píseň.

Frant. Valoušek :
Zkáza.

Jar. Vrchlický :
Noc na Karlštejně.
Sv. Vojtěch.

Jul. Zeyer :
Pod jabloní.
Radúz a Mahulena.
Neklan.

Prósa.

Barbey d'Aureville :
Ženatý kněz.

J. Š. Baar :
Jan Cimburá.
K Bohu.
Poslední z rodu Sed-
merova.
Ptáci.

Bauman :
Tři svatá města.

René Bazin :
Davidka Bizotova.
Obilí, které vzhází.
Přehrada.

Robert Hugl Benson :
Pán světa.

Pavel Bourget :
Rozvod.
Smysl smrti.
Žák.

Sig. Bouška :
Děti.

Pierre l' Ermitte :
Průlom.

Arnošt Hello :
Divné příběhy.

Francis Jammes :
Pan farář Ozeron-
ský.
Růženec ve slunci.

Alois Jirásek :
Psohlavci.

Joh. Joergensen :
Kniha poutníková.
Naše Paní Dánská.

Petr Kopal :
Apostati.

Václav Kosmák :
Chrt.
Eugenie.
Kukátko.

Kosakievicz :
Návrat.

F. X. Meško :
Obrázky a povídky.

Božena Němcová :
Babička.

Frant. Pravda :
Matka studentů.

Běla Pečínková :
Ženy.

K. V. Rais :
Pantáta Bezoušek.
Západ.
Zapadlí vlastenci.

A. B. Routhier :
Setník.

Patrik A. Scheean :
Lukáš Delmege.
Můj nový kaplan.

Henryk Sienkiëvicz :
Quo vadis.
Rodina Polaniec-
kých.

J. Spielmann :
Lucius Flavius.

Frant. Stránecká :
Z našeho lidu.

Wiesemann :
Fabiola.

Jul. Zeyer :
Jan Maria Plojhar.
Marianská zahrada.
Román o věrném
přátelství Amise
a Amila.
Tři legendy o kru-
cifixu.

Náboženství, filosofie, vychovatelství.

Bibli česká (Starý a
Nový Zákon).

Sv. Augustin :
Vyznání.

A. K. Emmerichová :
Umučení našeho Pá-
na Ježíše Krista.

A. Hello :
Podobizny svatých.

Sv. Tomáš Kempen. :
Knihy o následo-
vání Krista.

Dr. Jos. Klug :
Otázky životní.

Dr. Jos. Kratochvíl :
Úvod do filosofie.
Kvítky slavného Pá-
na sv. Františka
a jeho druhů.

Morawski :
Večery u jezera Ge-
nevského.

Dr. F. X. Novák :
Kněžské problémy.
V máji života.

Ruville :
Zpět ku sv. Církvi.

V. Svatohor :
Do Maria Zell.

Tomáš ze Štítného :
Řeči besední.

Historie, životopisy.

Balbin :
Obrana jazyka slo-
vanského, zvláště
českého.

Frant. Hamzelka :
Dějiny národa čes-
kého.

Al. Hlavinka :
Bludy a lži v dě-
jinách.

Jos. Kalousek :
Obrana sv. Václava.

Křišťan :
Život a umučení sv.
Václava a jeho
báby sv. Ludmily.

Frant. Snopek :
Apoštolové slovan.
Konstantin-Cyryl
a Metoděj.

Jos. Pekař :
Bílá Hora.
Světová válka.

Jan Sedlák :
Jan Hus.

Stejskal :
Sv. Jan Nepomucký.

*Sestra Terezie od Je-
žíška :*
Dějiny duše.

Frant. Vacek :
Sociál. dějiny české.

Sociologie.

Cathrein :
Socialismus.

Pesche a Cathrein
Soukromé² vlast-
nictví.

Lev XIII :
Rerum novarum.

Reyl :
Jádro křesťanské
sociologie.

Boh. Hašek :
Obnova lidské spo-
lečnosti.



Ž I V O T

MUŠLENKY
O SOCIALISMU, UMĚNÍ
NÁBOŽENSTVÍ A POLITICE
* R O Č N Í K *
IV



*

*

1

9

2

1

*

2

2

V Y D Á V Ā

* ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ *

„ŽIVOT“ vychází 1. dne v měsíci kromě prázdnin v Hradci Králové
PŘEDPLATNĚ pro IV. ročník „Života“: 30 Kč pro ne-
studenty, 20 Kč pro studenty. REDAKCE a ADMINISTRACE v Praze-II.,
Voršílská 1. — Reklamace se zasílají do administrace v Praze.

OBSAH ČÍSLA 3.:

J. Žal: Zdrávas Maria. — Cyril Jež T. J.: Vlivy filosofie na proticírkevní a protináboženské proudy. — Ant. Novák: „Tractatus contra dominos praelatos.“ — B. P.-D.: Palimpsest — Ernest Hello: Časovost. — JUDr. Karel Svoboda: Třídní boj a třídní vyrovnání. — Em. Kubiček T. J.: Klíč k dějinám. Co život dal. — Umění. — Věda.

Sdělení redakční.

Revui „Život“ řídí nyní kol. Jano Šrāček, prof. arcib. gymnasia v Kromě-
říži, na něhož přímo buďtež zasílány rukopisy — dopisy pro red-
akci. Pro ostatní zásilky zůstává redakce nezměněna (Praha II, Voršílská 1.)
Redakce oznamuje, že nevyžádaných rukopisů nelze autorům zpět zaslati,
není-li k rukopisu přiložena dostatečně ofrankovaná obálka s autor. adresou.
Panu *J. B. v H. K.*: Ač báseň dp. tolik chválíte a ačkoliv se, jak píšete, i
jiným líbila, nemohu jí přijíti na chuť. Spíše se shoduji s názorem K. D. L.,
jak psal o autorovi ve Dni Nemáte také ostatní na tom trochu viny, že místo
jiných věcí, k níž má nesporný talent, věnuje se dp. básnění, k němuž asi
talentu nemá? Rukopis Vám podle přání odešlu.

Panu *K. V. v Praze*: Nemohl jsem při odjezdu z Prahy s Vámi osobně si
promluvit, proto podotýkám zde k Vaším básním, že jim ještě schází zladěné
jednotnosti tónů, proto je neuveřejňuji Pošlete zase něco na ukázkou, ano?
Pozdravuji všechny!

Dp. Bořitovi v Římě: Psal jsem Vám již dopis do Říma, dostal jste jej? Na-
pište nám brzy zase něco! Váš rukopis, jak jsem už psal, omylem ponechala
redakce „Jitra“ pro sebe. Snad to neškodí.

Kol. *L. B. v B.*: Příteli, takových stesků, o jakých píšeš, jsem už tolik vy-
slechl, a bohužel, byl jeden oprávněnější než druhý. Číslo celé by snad ne-
stačilo, kdybych je měl všechny uveřejniti. Ale cui prodest? Těch, jichž se
to týká, nepředěláš, a těm, kteří mají dobrou vůli, postačí už uveřejňovaný
článek Snad až po dokončení studie autorovy uveřejníme jako dodatek ná-
vrhy, jež nám dojdou.

REDAKCE.

**RUKOPISY a DOPISY pro redakci zasílány buďtež na ad-
resu: Jano Šrāček, redaktor „Života“, Kroměříž,
arcibiskupské gymnasium.**

Sdělení administrační:

K číslu 2. a 3. přiloženy byly pošt. složenky. Žádáme o laskavé změny adres
a p. vždy do 20. dne v měsíci. — „Život“ r. II je již úplně rozebrán. —
Kdo by nám mohl přenechat starší ročníky „Studentské hlídky“, oznamte
nám, prosím; rádi odkoupíme.

Dary na revue „Život“ (nad 10 Kč) P. T. Vldp. Monsgr. Klein, Amerika, 10 dolarů; P. V. Davídek, ředitel koleje, 20 Kč; Tuháček, učitel 50 Kč; J. Š. Baar, spisovatel, 10 Kč; J. Bartoš, prof., 20 Kč; T. Beránek, kaplan, 20 Kč; V. Cihlář, katecheta, 70 Kč; F. Felgenhauer, farář, 70 Kč; O. Hanuš, stud., 10 Kč; A. Liehman, kaplan 20 Kč; A. Kašpárek, děkan, 10 Kč; Kohl-münzer 10 Kč; L. Mihola, katecheta, 20 Kč; A. Myslivec, obch., 10 Kč; M. Pitašová, úřednice, 20 Kč; V. Plojhar, rada, 10 Kč; Sdružení katol. mládeže, Praha VI, 50 Kč; Msgr. Řihánek, ředitel, 20 Kč; J. Sobotka 20 Kč; J. Šmejkal, farář, 10 Kč; V. Vachek, zednický mistr, 10 Kč; St. Vicenik, 10 Kč. — Všem dárcům „Zaplať Bůh!“ — Administrace.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.“
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: JOSEF KATNAR. TISKLA: BISKUPSKÁ
KNIHTISKÁRNA V HRADCI KRÁLOVÉ, ADALBERTINUM.

Z I V O T

M Y Š L E N K U O S O C I A L I S M U, U M Ě N Í N Á B O Ž E N S T V Í A P O L I T I C E * R O Č N Í K * I V

J. Ž a l:

Z D R Á V A S M A R I A.

Panenko Maria, matičko Krista,
v údolích pokory studánko čistá,
zdrávas, zdrávas,
naděje soumraků, nevěsto milá,
na horách panenství protěži bílá,
zdrávas, zdrávas,
bez viny raněná hořkostí ženství,
očisto žen, matko milosrdenství,
zdrávas, zdrávas,
tajemný příslibe dědiců hříchu,
myšlenko, zplozená v pravěčna tichu.
zdrávas, zdrávas,
královno měsíce, k níž v dávnu zoří
hnuly se odvěčné přílivy moří,
zdrávas, zdrávas,
svatých sne milostný, krystale krásy,
náruči rozpiatá pod stromem spásy,
zdrávas, zdrávas,
mateři laskavá poutníků k Ráji,
korouhvi, vlající nad nimi v kraji,
zdrávas. zdrávas,
jezero svatosti v jeskyni časů,
kam Boží krápníky skryly svou krásu,
zdrávas, zdrávas,
milostí mučená děvečko chudá,
na českých pomezích slzičko rudá
zdrávas, zdrávas.

(Hloupý Honza: Modlitba z pouti.)

VLIVY FILOSOFIE NA PROTICÍRKEVNÍ A PROTINÁBOŽENSKÉ PROUDY.

Úkol filosofie a náboženství aspoň částečně je společný, podati totiž lidstvu světový a životní názor, odpověděti na otázky nejdůležitější, co je člověk, a jaký je poměr jeho k veškerenstvu, t. j. k ostatním lidem, k světu i k tomu, co je nad světem, zvláště k bytosti nejvyšší, absolutní, k Bohu, co je nejvyšší dobro člověka a jakými prostředky je možno ho dosáhnouti. To je společné filosofii i náboženství. Rozdíl je v tom, že filosofie odpovídá na tyto otázky pouhým přirozeným rozumem, kdežto náboženství má vedle přirozeného rozumu ještě jiný pramen k poznání, totiž víru v nadpřirozené zjevení boží. Vedle toho náboženství nejen poučuje, nýbrž také poskytuje vnitřní nadpřirozenou sílu, milost boží, jak pro rozum tak pro vůli, aby člověk dle poznané pravdy jednal a tak svého životního cíle dosáhl.

Z toho jasně plyne, že filosofie buďto je s náboženstvím v nejkrásnější shodě, poskytujíc mu základní oporu a stále stojíc v jeho službách, nebo je s náboženstvím v největší protivě a v neustálém boji. Na vrchol harmonie přivedli filosofii a náboženství největší duchové středověké scholastiky Petr Lombardský, Albert Veliký a sv. Tomáš Akvinský, nejlepší to vykladaelé filosofie Aristotelovy ve středověku. Poukázali jasně na to, že víra náboženská je ve svém počátku i v dalším vývoji rozumná. Základy víry, jsoucnost boží totiž a fakt zjevení božího, lze dle nich rozumem s jistotou poznati. Tajemství Bohem zjevených nemůže sice rozum lidský úplně pochopiti, filosofie však ukazuje, že nejsou proti rozumu, nýbrž nad rozum, a pomáhá duchu lidskému, by dle sil svých vnikl v hloubku jejich co nejvíce. Filosofie Aristotelova, zbavená některých chyb a nedostatků, byla od nich postavena úplně do služeb zjeveného náboženství, filosofie stala se ancilla theologiae. Jednotu tuto porušili již koncem 13. stol. a počátkem 14. stol. theologové, kteří nešli ve šlépějích největších učitelů středověku, nýbrž odklonivše se od filosofie Aristotelovy přidrželi se buď nominalismu, založeného v 11. stol. Roscellinem, nebo výstředního realismu, jehož původcem byl Vilém ze Champeaux (1070—1121). Nominalismus, jenž učil, že obecné pojmy nemají ve věcech žádného podkladu, vedl k empirismu a fenomenalismu, výstřední pak realismus, jenž učil, že obecné pojmy existují ve věcech samých, vedl k idealistickému pantheismu. Starší nominalisté a výstřední realisté zabývali se ponejvíce jen pojmy a nedospěli k utvoření světového názoru z pojmů těch plynoucího. Upadli pouze v jednotlivých věcech do náboženských bludů, jako na př. Roscellinus do tritheismu, Gilbert de la Porrée do nauky o čtyřech osobách božských a j. Novější však nominalisté a výstřední realisté utvořili si z důsledků svých filosofických pojmů světový názor odporující křesťanské theologii. Jelikož nominalisté popírali všechny obecné zákony ve světě, popírali tím zároveň jakoukoli vnitřní souvislost a závislost mezi jednotlivými věcmi, nemohli tudíž ani uznati vnitřní závislosti mezi věcmi a příčinou nadsvětovou — Bohem.

Tím padla také u nich poznatelnost Boha rozumem. Occam výslovně dí, že nelze o Bohu dokázati, že je účinnou příčinou nějaké věci. (Quodlib. 2. q. 2.).

Stejného mínění byl Petr Ailly (Alliacus), jenž praví, že nám není jasno, zdali jest nějaký nejvyšší účel, k vůli kterému se všechno děje (l. 1. q. 2.). Nominalisté dospěli ke tvrzení, že pravdy přirozeným rozumem poznané a pravdy zjevené namnoze si odporují. To sice neodvrátilo jich samých od víry, nýbrž věřili slepě, věřili i proti rozumu. Avšak jejich princip, vzniklý ze špatných filosofických předpokladů, stal se kořenem téměř všeho proticírkevního a protináboženského myšlení až po naše doby.

Jako nominalismus položil základ k empirismu a agnosticismu, tak zase výstřední realismus, stojící pod vlivem novoplatonismu, kladl základ k idealistickému pantheismu. Mikuláš Kusánský má k němu ve své filosofické soustavě již četné prvky; k úplnému pantheismu dospěl Giordano Bruno, Patrizzi, Campanella.

Názory nominalistů a výstředních realistů přišly velmi vhod Lutherovi. Jeho proticírkevní odboj nevyrostl sice z hlubokého myšlení a filosofického badání, nýbrž z jeho

vášni, došel však i u nominalistů i výstředních realistů veliké opory. Lutherovi šlo o naprosté zničení autority církve a hlavně papeže. Její základ bylo nadpřirozené zjevení boží a ustavičná nadpřirozená ochrana Ducha sv. Tento základ musel Luther odstranit, chtěl-li božskou autoritu církve a papeže zničit. K tomu cíli využil tvrzení nominalistů, že Boha a nadpřirozeno vůbec rozumem nelze poznati. Nepřijal však jako nominalisté vše nadpřirozené slepou věrou, nýbrž je z náboženství prostě odstranil. Člověk je dle Luthera rozumem zcela neschopen Boha a svůj poměr k němu ať cestou přirozenou či nadpřirozenou s jistotou poznati, poněvadž hříchem dědičným je v přirozené své dokonalosti ochromen a zatemněn, rovněž vůle nemůže ani svou přirozenou silou ani s nadpřirozenou posilou boží (milostí) nic k spáse své konati, poněvadž jest hříchem dědičným zbavena svobody.

Víra, kterou prohlásil Luther za jediný pramen spásy, není víra rozumem řízená, není to vůbec ani víra v autoritu, nýbrž je to víra čistě subjektivní, která se rovná pouhému náboženskému citu neboli tušení. Dle Luthera nepotřebuje se člověk podrobovat žádným článkům víry autoritativně závazným, nýbrž cit si je samostatně a libovolně vynalézá i pozměňuje. Dle Luthera není člověk vázán žádným příkázáním vnějším, jehož by si nemohl cit upravit. Dobře praví Denifle—Weiß v díle *Luther und Lutherum* II, 333, že dle Luthera je duch lidský prohlášen za nábožensky suverenního, jenž vůbec žádné autority neuznává. Autorita Písma sv. je u něho jen zdánlivá. Užil jí pouze jako prostředku proti autoritě církve. Subjektivní libovolný výklad Písma sv. ruší naprosto i jeho autoritu. Dle Luthera je slovo boží onen smysl, který kdo vkládá v Písmo sv. dle subjektivního citu.

Ačkolí výstřední realismus jde vzhledem k nominalismu protisměrně, dovedl Luther přec i z něho při boření církevní autority těžiti. Jelikož dle něho podstata každé věci je neviditelná idea, již věci viditelné se jen více méně blíží, pojímal v jeho ducha již Viklef a Hus podstatu církve jako neviditelnou vyšší obecnou ideu, všechno vnější a viditelné, jako řád, vnější dogmata a zákony, vnější obřady a sv. svátosti považoval za vedlejší a měnitelné. Dobře dí Denifle—Weiß v uvedeném díle na str. 339, že spojením vůdčích myšlenek dvou sobě protivných systémů nominalismu a výstředního realismu podařilo se Lutherovi uvést církve ve zlehčení, které pozdějšímu lidstvu přešlo téměř do krve. Od výstředního realismu naučilo se viditelnou církví pohrdati, od nominalismu popíráti víru ve všechno, čeho nevidíme. O výstřední realismus se opírajíc namlouvá si, že vnější bohoslužba je Boha nedůstojná a pro člověka zbytečná, nominalismu pak se drží, aby mohlo zlehčovati ty, kteří se odvolávají na vyšší poslání a připisují svému úřadu význam pro dosažení věčného života. Nominalismus způsobil odtržení křesťanství ode všeho nadpřirozeného, výstřední pak realismus odtržení církve od křesťanství (341).

Podstata náboženství, jak ji vyjádřil proti učení církve katolické Luther, udržela se až podnes, a to nejen u praktických stoupenců luteranismu a sekt jemu blízkých, nýbrž namnoze i u vzdělaných katolíků, kteří nemajíce hlubšího vzdělání v katolické filosofii a theologii, stojí intelektuálně pod vlivem moderní filosofie, která se až na nepatrné výjimky postavila úplně do služeb protestantismu. Tím lze vysvětliti prudký boj téměř celého vzdělaného světa moderního proti církvi katolické.

Nominalismus středověký vystupuje v novověké filosofii pode jménem empirismu nebo sensualismu, výstřední pak realismus pode jménem racionalismu. Obojí jest ve službách protestantského pojmu náboženství jakožto subjektivního citu; neboť jak empirismus tak racionalismus snaží se víc a více zdůvodniti agnosticismus nebo-li nemožnost lidského rozumu poznati cokoli nadsvětového, obzvláště Boha. Nemůže-li Bůh býti poznán s jistotou rozumem, tím méně může býti rozumem poznáno jeho nadpřirozené zjevení a tak se kácí všechno nadpřirozené náboženství. I racionalismus, pokud dí, že poznává Boha, je agnosticismus, poněvadž jím poznáný Bůh není bytost transcendentální, nadsvětová, nýbrž pouhý subjektivní pojem lidského rozumu. Rozštěpení rozumu a víry táhne se celou moderní filosofií jako dědičný hřích spáchaný nominalisty středověkými, jenž omezuje sféru rozumu pouze na tento svět, na jevy zkušenosti vnější a vnitřní, náboženství pak klade do sféry víry jakožto subjektivního citu, subjektivního nejistého tušení. Duchový život moderního člověka je ve svém jádře naprostý

subjektivismus, k němuž mocný popud dál Luther. Ani poslední důsledek empirismu totiž materialismus, ani poslední důsledek racionalismu, totiž idealistický pantheismus, není duchu luteranismu cizí, neboť subjektivismus, jaký postavil za základ svého náboženství Luther, vede ve svých posledních důsledcích nutně k ateismu. Je-li člověk v náboženství závislý pouze na svém subjektivním citu, pak náboženství mu není ničím jiným nežli vyjádřením poměru k sobě samému, pak člověk sám je sobě bohem. Z luteranismu plyne indiferentismus ke každé subjektivní, libovolné formě náboženské, jen jednomu náboženství nutně musí vypovědětí nejprudší boj, t. j. náboženství katolickému, poněvadž hlásá závislost člověka na Bohu, na jeho zjeveném učení, na jeho zjevených příkázáních, poněvadž staví božskou autoritu církve proti náboženské libovůli člověka. Novověká filosofie stala se svým agnosticismem služkou protestantismu a jeho důsledků — moderní nevěry.

Na prahu novověké filosofie shledáváme se i u empiristy Bacona Verulamského i u racionalisty Descarta s přesvědčením o jsoucnosti boží. Bacon je však toho mínění, že mezi rozumem a věrou, mezi filosofií a náboženstvím je spor, Descartes pak nedokazuje jsoucnosti boží ze skutečného světa, nýbrž z rozumové ideje čili pojmu Boha. Tato stanoviska obou jmenovaných filosofů musila vésti další myslitele spíše od Boha než k Bohu. Baconův empirismus přivedl již Hobbes k materialismu. Jeho nominalistické stanovisko přivedlo jej k přesvědčení, že substance může být pouze hmotná, co však není substance, není dle něho skutečné. Ještě i Hobbes uznává Boha a obtíže, které z jeho filosofie pro pojem Boha plynou, oddaluje pouze poukazem, že Bůh není předmětem filosofie, nýbrž víry. Ostatně připouští, že by Bůh mohl být něco hmotného. Samozřejmě nemá Bůh jakožto nadsvětový absolutní duch dle jeho filosofie žádného oprávnění na existenci, což nejlépe je viděti v jeho stanovisku k náboženství a morálce. Není dle jeho Leviathana nejvyšší normou náboženských pravd a mravních zásad Bůh, nýbrž nejdokonalejší složené těleso — stát či spíše hlava státu. Ta dle něho jediná má právo stanovit věrouku i morálku. Hobbes je filosofický patriarcha suverenity státu nad každým náboženstvím. Tento názor, který je výplodem nejhrubšího materialismu, připravil zvláště církvi katolické od četných států mnoho útoků a pronásledování a snaží se u mnohých prorazit ještě dnes. Protestanté, anglikáni, ba ani schimatikové se mu ovšem nevzpírali, nýbrž našli v něm zdůvodnění svého caesaropapismu.

Jako Hobbes ze špatného pojmu substance (že totiž podstata čili substance může být pouze hmotná) dospěl k materialismu, tak dospěl Spinoza rovněž z nesprávného pojmu substance k pantheismu (maje za to, že substance může být pouze bytost sama od sebe čili absolutní a tudíž jediná).

V odtržení světa a lidstva od Boha pokračovali angličtí deisté, kteří obrátili svou činnost nejvíce k tomu, aby odstranili možnost zjevení božího, zázraků a vůbec všeho nadpřirozeného. Zdánlivý spor mezi rozumem a věrou, vzbuzený nominalisty středověkými přijatý od moderních empiristů, odstranil u nich víru v cokoli nadpřirozeného jakožto nerozumnou. Deismus, jehož zakladatelem je Herbert z Cherbury, vystoupil jako náboženství pouhého rozumu a protiva všeho nadpřirozeného. To nejvíce zdůraznili Toland ve spise „Christianity not mysterious“ a Tindal ve spise „Christianity as old as the creation.“ Stejně proti zjevením a zázrakům bojovali Collins a Woolston, Morgan, Bolingbroke, jemuž náboženství jest jen prostředek vlády, aby udržela lid v poslušnosti, který prý dovede na uzdě držeti pouze bázeň před vyšší mocí, nikoliv rozum. Tak sníženo náboženství tímto deistou stejně jako před ním již Hobbesem na pouhý policejní prostředek. To je neslavný důsledek ze suverenity státu nad náboženstvím.

Locke, jehož někteří řadí mezi deisty, vlastně deista nebyl. Vedle vnímajícího poznání světa vnějšího a reflexního poznání o činnosti a jsoucnosti vlastní osoby uznává ve svém hlavním díle „Úvaha o lidském rozumu“ vědění důkazné (demonstrativní). Takovým poznáním usuzujeme z existence a jakosti světa a z existence sebe samých na jsoucnost Boha jakožto věčné příčiny všeho skutečna, mající rozum, vůli a nekonečnou moc. Velmi dobře praví Locke, že „nic“ nedovede učiniti žádné skutečné věci a otázka, odkud vše pochází, že neustane v nás dříve, dokud nepřejdeme k něčemu, co existuje bez počátku, věčně, jako příčina všeho jsoucná. Bytost ta musí mít všechny dokonalosti, které tvorům udělila, nejvyšší měrou. Poněvadž je příčinou hmoty i pohybu a vší moci

ve světě, musí být všemohoucí, poněvadž je příčinou řádu a krásy ve světě a také tvůrcem myslících bytostí, musí být vševědoucí. Bytost takovou nazýváme Bohem. (Úvaha o lidském rozumu II., hl. 9.).

Je to podivuhodné, kterak Locke, ač byl empirista a sensualista, došel rozumem k jistému poznání jsoucnosti boží a tak k zcela správnému pojmu Boha jakožto osobního a absolutního ducha a tvůrce světa. Je to tím, že neuznává vědění důkazné dle zákona příčinnosti, jež vlohou rozumovou jasně poznáváme. Mezi věrou a vědou nevidí Locke sporu, jistota víry není dle něho slabší nežli vědy, jelikož se opírá o svědectví Boha, jež nemůže ani klamati ani být oklamán. Víra opírá se zároveň o lidský rozum, poněvadž tento rozhoduje, podává-li se nám v určitém případě skutečně zjevení boží, rozumem také vniká člověk hlouběji do pravd věrou přijatých. Žádné pravdy zjevené nejsou dle Locka proti rozumu, nýbrž jsou dílem rozumu přiměřeny, dílem nad rozum. Podle Locka ani zázraky nejsou proti rozumu; jsou-li tedy dostatečně prokázány, může je rozum s úplnou jistotou přijmouti (hl. 18.). Locke dokázal svou „Úvahou o lidském rozumu“, že správné myšlení vede člověka vždy zpět k Bohu a že víra ve zjevení boží neodporuje rozumu, nýbrž se oň opírá a tím sama stává se rozumnou. Locke zasluhuje svou kritičností víry opravdový podív, že přemohl myšlenkové prostředí deismu, v němž vyrostl, a pojímá rozumnost víry zcela ve smyslu velkých scholastiků středověkých. Nesprávné je tudíž, co dí Falckenberg v „Dějínách novověké filosofie“ (překlad Fr. X. Procházky str. 224), že „Lockův požadavek, aby se víra podobila kritice rozumové, zabezpečuje mu v dějínách anglického deismu čestné místo.“ Kritice rozumové podrobují víru i učenci katoličtí, majíce ovšem za kompas svého badání rozumového autoritu katolické církve, Duchem sv. řízené. Tento činitel u Locka, jež byl členem anglikánské konfese, ovšem schází, jinak jeho základní stanovisko k poměru rozumu a náboženství, víry a vědy je správné, a kdyby další filosofie moderní na tom stanovisku byla zůstala, nestála by aspoň v základech svých proti zjevenému náboženství, nýbrž by je spíše podporovala. Bohužel měl na další vývoj filosofie vliv více naturalistický anglický deismus a z Locka pouze jeho sensualismus nižšího duševního poznání, kdežto jeho poznání důkazné (demonstrativní) řízené vyššími vlohami rozumu zůstalo bez vlivu, poněvadž vedlo k Bohu a k uznání jeho zjevení.

Anglický deismus přešel do Francie a uzrál tam v materialismus, našel dobrou půdu v epikurském hedonismu, jež obnovil Petr Gassendi, a v mravní zkaženosti té doby. Voltaire poslouchal v Anglii tři roky Bolingbroka. Také Diderot studoval v Anglii. Condillac je pod vlivem Lockova sensualismu, neuznává však jako on vyšší rozumové schopnosti důkazné, nýbrž generalisuje sensualismus pro veškeren duševní život. Duše má dle něho pouze jedinou původní schopnost, totiž schopnost čítí. Všechny ostatní schopnosti se z této vyvinuly dle psychologického mechanismu, který dle Newtonova mechanismu v přírodě přenesli na jevy duševní Hartley a Priestley. Z Condillacova sensualismu vyrostl již úplný materialismus, jež hlásali Helvetius, Julien, Offroy de la Mettrie, Holbach, Cabanis. Působením těchto mužů stala se většina francouzské inteligence v 18. stol. nevěreckou. Nejvyšším cílem života dle nich byl požitek v duchu epikurské filosofie, proto odřikání, jež vyžaduje náboženství v plnění vyšších ideálů mravních, vzbudilo v nich odpor stupňovaný až ve vášnivě nepřátelství zvláště proti církvi katolické.

Anglický deism šel francouzským materialismem zpět do Anglie k Humově skepsi. Hume dobře si všimnul, že rozum lidský povede vždy znovu s jistotou člověka k Bohu, dokud ho nezbaví přesvědčení o obecné a objektivní platnosti zákona příčinnosti. Proto Locke uprostřed anglických deistů důkazným poznáním dospěl k Bohu, proto i někteří z francouzských stoupců anglických deistů, jako Voltaire a s počátku i Diderot, uznávali rozumové důkazy jsoucnosti boží. Zvláště však v Německu obnovil rozumové důkazy jsoucnosti boží veliký filosof Leibniz ve svých „Nouveaux essais sur l'entendement“, a tvrdil, že pozitivní dogmata jsou rozumem dokázána. V theodiceji pak dokazuje souhlas rozumu a víry, čímž přiblížil opět velmi filosofii stanovisku katolickému.

Hume myslil, že jednou pro vždy odstraní pojem náboženství z oblasti rozumu, učiní-li na rozumu radikální filosofickou operaci, zbaví-li jej totiž přesvědčení o ob-

jektivní platnosti zákona příčinnosti. Snaží se totiž přesvědčení to vysvětliti v díle „Zkoumání o lidském rozumu“ pouhým zvykem. Vidíme-li prý dva úkazy často za sebou následovati, navykneme si tomu a očekáváme pak, že vždy budou za sebou následovati. Příčinného vztahu dle něho mezi věcmi vůbec není, nýbrž jen následnost, my příčinný vztah do věcí prý jen vkládáme tím, že jsme si navykli viděti, kterak určité věci vždy za sebou následují, čímž se v nás vyvinul cit očekávání, že vždy za sebou budou následovati.

Humovi podařilo se sice jeho operací lidského rozumu odstraniti všechny cesty rozumového poznání k Bohu a jeho zjevení a přenéstí náboženství do oblastí pudového citu a praktických potřeb, než operace ta měla za následek smrt pro rozum a pro vědu vůbec. Záleží-li rozumový život pouze v různých kombinacích smyslových počitků a představ a jeho soudnost jen v pudovém citu, přestává rozdíl mezi duševním životem zvířete a člověka, poněvadž člověk tou teorií je rozumu úplně zbaven. Hume ukázal jasně, že cestu k Bohu lze člověku znemožniti pouze v tom případě, zřekne-li se svého rozumu. Hume učinil raději toto, aby nebyl nucen k onomu. Humova filosofie, která je základním východiskem filosofie pozitivistické a nejhlubším kořenem proudů protináboženských, plným právem může se nazvati sebevraždou lidského ducha.

Humova skepse musila najíti mohutný odpor, neboť obecná platnost zákona příčinnosti a četných jiných soudů je tak evidentní, že nemohla trvale Humem býti odstraněna. Hlavní pokus zachrániti vědu i rozum lidský proti Humovi učinil Kant „Kritikou čistého rozumu.“ Je to ovšem pokus zcela nezdařený. Všechny nejobecnější pojmy čili kategorie vložil do rozumu jako jeho subjektivní nazírací formy, prohlásiv zároveň bezmocnost rozumu poznati formami těmi věci vnější. Podstaty věcí i jejich příčiny, zvláště pak nejvyšší příčina — Bůh — zůstávají člověku dle Kanta nepoznatelný. Kant sice uznal proti Humovi lidský rozum, postavil však zásadu nedůvěry k rozumu i ve věcech nejevidentnějších, co se týče poznání věcí samých a všeho transcendentálního. Týž agnosticismus, jenž Humem hlásán byl na stanovisku empirickém, byl hlásán Kantem na stanovisku racionalistickém. Proto Hume a Kant jsou hlavní dva sloupy náboženského pochybování, indiferentismu a nevěry z něho plynoucí. Ne nadarmo nazýván bývá Kant největším filosofem protestantismu. Lutherova nedůvěra k rozumu v poznání Boha a všeho nadpřirozeného našla v Kantovi největšího moderního apologetu.

Jako Humův empirismus vedl k materialismu, tak Kantův kritický racionalismus vedl k pantheismu. Stačilo jen, aby Fichte odstranil základní spor z filosofie Kantovy, totiž jeho předpoklad, že cosi neznámého mimo nás existujícího působí na naše smysly a dává tak impuls našemu poznání, a měl svůj idealistický pantheismus hotový. Spor ten u Kanta skutečně jest. Je-li dle něho zákon příčinnosti čistě subjektivní forma našeho rozumu, jíž nemůžeme žádné reální příčinnosti ve světě mimo nás existujícím poznati, pak neměl práva tvrditi, že cosi neznámého mimo nás existujícího působí na naše smysly. Spor tento mohl býti odstraněn pouze tím, že buďto padl Kantův subjektivismus a agnosticismus, nebo že přešel Kantův systém v idealistický pantheismus, jež v různé formě spracovali Fichte, Schelling a Hegel. Rušení závislosti člověka na Bohu dospělo v nich opět jednou k vrcholu absurdnosti, že člověk sám je sobě bohem a tvůrcem všehomíra, jenž jest pouhou jeho představou.

Brzy po největším filosofu protestantismu objevil se také největší theolog protestantismu — Schleiermacher. Ve spise „Reden über die Religion“ zavrhuje vědecký podklad článků víry a jediným základem náboženství činí cit. Dle něho jest podstatnou částkou náboženství pouze náboženský cit, vyjadřující poměr člověka k neznámému nekonečnu, cit zcela subjektivní, měnlivý dle nálady jednotlivců. Cit ten neřídí se žádnými objektivními články víry, není vázán ani vnější autoritou církevní, ani žádným povinným vnějším kultem. Pouze v něm prý záleží podstata čistého křesťanství. Všechno historické je prý vedlejší. V myšlenkách Schleiermacherových pokračovali Hartmann, Reinhold, Feuerbach, Kaftan, Harnack. Je to svobodné protestantství, osvobozené nejen od církve, nýbrž i od božství Kristova, je to křesťanství, jaké ve Francii hlásal Renan, dle něhož dílo Kristovo záleželo v tom, že dal mocný impuls k náboženskému citění, k lásce k Bohu a bližnímu. V tomto duchu byla i v Americe založena r. 1867 svobodná náboženská společnost „Free Religions Association“. Její hlavní úkol je chari-

tativní a pozvednutí mravnosti na přirozeném základu náboženském. Se společností tou souvisí Armáda spásy. Náboženství a mravnost staví na základy citu také americký filosof a hlavní zastávce pragmatismu William James, jak svědčí o tom výňatek z jeho přednášky „Vůle k víře“, který vydala česky Ymka.

Protestantismus přešel zřejmě v kult pouhého lidství. Stojí na stanovisku filosofického monismu a čistého subjektivismu, ztrácí pojem Boha jakožto bytosti od člověka rozdílné, Bůh není u něho víc nežli pouhá lidská představa, plynoucí jen z jeho bytosti a sloužící jeho přirozeným zájmům lidským a všelidským.

Kult lidství přivedl v největší protivu s kultem absolutního osobního Boha pozitivismus, který na skepsi Humově založil ve Francii Comte. Positivismus hlásá agnosticismus nejkrajnější měrou. Předmětem vědy je dle něho pouze to, co poznává smysly, Nadmyslného nic dle jeho mínění poznati nemůžeme. Positivistické náboženství, které má za princip lásku, za základ pořádek a za účel pokrok, je náboženství bez Boha. Nesmrtelnosti neuznává jiné nežli žítí ve vděčné vzpomínce u potomstva. Kult jeho záleží jedině v kultu vznešené bytosti — „lidstva“.

Positivista Stuart Mill učinil nový filosofický pokus zeslabiti důkaznou sílu zákona příčinnosti, snaže se jej vysvětliti indukci a tvrdě, že platnost jeho sahá pouze tak daleko, jak daleko sahá naše indukce. Pokus jeho se stejně nezdařil, jako se nezdařil pokus Humův, zákon příčinnosti úplně odstraniti. Positivista Spencer hleděl využití Darwinovy theorie k vysvětlení života na všech jeho stupních přizpůsobováním se poměrů vnitřních k vnějším. Není divu, že upadl takto pozitivismus v Německu ve hrubý materialismus, který hlásali Feuerbach, Vogt, Moleschott, Büchner, Czolbe a j. Zakladatel socialismu Marx, jenž učinil podkladem vývoje dějin i náboženství hmotné poměry, postavil náboženství do služeb pozemských zájmů lidstva. Jeho vlivem široké massy lidu hlavně dělnického odcizily se úplně křesťanství, k čemuž přispěla hlavně stavovská organisace a tisk.

Positivismus, splynuv se zednářstvím a Volnou myšlenkou, zavrhuje všechna náboženství ve vlastním slova smyslu a nejprudší boj vede ovšem proti církvi katolické, v níž autorita boží vzhledem k člověku nejvíce se hájí. Nejvyšší výraz zbožnění vlastního „já“ podal Maurice Barrès v kultu sebe (*Culte du Moi*, Literar. Echo II., 855), v Německu pak Max. Stirner a Nietzsche. Positivismus hlásá pro budoucnost beznáboženství nikoli jen jako negaci náboženství, nýbrž jako jeho protivu. Místo náboženství má dle nich zaujmouti filosofie a kultura, které prý nám náboženství nejen nahradí, nýbrž dají daleko více. Tak píše Guyau ve spise „L'irreligion de l'avenir“, že náboženství je cit solidarity člověka s celým kosmem. Náboženský individualismus prý ústí v beznáboženství budoucnosti, každý prý si udělá své náboženství dle poměru intenzity svého života. Tak mluví i Tolstoj, že Bůh je v nás samých a že tím bohem je náš život. Žítí a věřiti v Boha prý jest jedno. (Zpověď, 86).

Positivism končí v pantheismu, jak se k tomu přiznává positivista Krejčí ve „Filosofii přítomnosti“, str. 447—458. Je to důkaz, že moderní filosofie vede k naprosté revoluci proti pravému Bohu a ke zbožnění vlastního „já“. Revoluce proti Bohu nutně pracuje také o zničení církve katolické, která nejen hájí pravý pojem Boha, nýbrž vystupuje před lidstvo s božským posláním a s božskou autoritou. Revoluce proti Bohu je nepřátelská každému pozitivnímu náboženství, vypuzuje náboženství z veřejného života a ze škol, při tom však chce užiti všech prostředků, by na místo boží nastolila člověka se všemi jeho vášněmi. Čím více však vzdaluje se lidstvo od pravého Boha, tím více vzdaluje se i od své lidské důstojnosti theoreticky i prakticky. Je to ke cti církve katolické, že hájíc proti moderní filosofii pravý pojem osobního Boha, hájí zároveň pravý pojem člověka, nestavějíc ho na roveň se zvířetem, jak to činí filosofie moderní.

Agnostické stanovisko moderní filosofie počalo se vtírati koncem minulého století i do spisů některých učenců katolických. Náleží k nim ve Francii Fonsegrive, Brunetière, Blondel, Laberthonnier, Loisy a j., v Itálii hlavně Murri, Minocchi, Valdambrini, v Anglii Tyrrell. (Srv. V. Smolík C. SS. R., O učení modernistů). Bludné jejich názory nazvány byly modernismem a odsouzeny encyklikou Pia X. „Pascendi“. Velkým tím činem papežovým bylo zabráněno, by katolická theologie nedošla tam, kam dostala se

theologie protestantská — totiž k naturalismu a atheismu. Rovněž veliký byl čin předchůdce Pia X., totiž Lva XIII., jenž spisy sv. Tomáše Akv. učinil základnou moderní křesťanské filosofie a theologie, aby pracovaly svorně ruku v ruce jak o záchraně pravého pojmu Boha a náboženství tak o záchraně rozumu lidského a jeho pravého pokroku.

Ant. Novák:

„TRACTATUS CONTRA DOMINOS PRAELATOS.“

(Jak se řešila otázka církevního majetku v minulosti)

II.

„Serpit hodie putida tabes per corpus ecclesiae. Ministri Christi sunt et serviunt Antichristo.“
(S. Bernardus.)

První nával nespokojenosti se stávajícím stavem církve přetrvala církev poměrně snadno. Sekta Valdenských a Albigenských byly buď násilím vyhubeny neb rozprášeny do celého světa a církve nějaký čas těšila se ochraně mocných tohoto světa. Moc papežská znamenitě sesílila mravně i finančně, stavíc se v čelo křížových výprav a sbírajíc servitiá, taxy a desátky z celého katolického světa. Žebravé řady mnišské, které rozšířily se rychle po celé Evropě, vrátily na čas mnohým pochybovačům víru v církve. Inkvisice, povinnost zpovídati se každoročně (od koncilu lateránského 1215) a rozkvět studia scholastického (sv. Tomáš Akvinský) ukolébaly na čas církve do bezstarostnosti.

Boj o investituru a politický zápas universalismu moci papežské s omnipotencí císařskou na čas odvrátily pozornost Evropy od dogmatického hloubání. Papežství pokusilo se tenkrát prorazit s ideou svrchovanosti moci duchovní nad mocí světskou. S touto myšlenkou setkáváme se již v 9. století. Papež Mikuláš I. (858—867) prohlašoval, že papežská moc, poněvadž je původu božského, je vysoko povznesena nad všelikou důstojnost světskou i nad císařskou. Papež má právo sesadit panovníka, nežije-li mravně. Církev nesmí přijímat od státu žádných dobrodiní, aby stát neměl práva zasahovati do věcí církevních. Jan VIII. šel v těchto theoretických snahách ještě dále, prohlásiv, že nejvyšší hlavou světa křesťanského není císař, nýbrž papež římský. Bojem o investituru uhájila si církev svobodu ve státě. Dekretem „In nomine Domini“ byl upraven postup volby papeže a zabráněno zasahování světských osob do věcí duchovních. Právo kanonické stalo se jedině platným zákoníkem pro duchovenstvo. Všechny tyto theokratické pretence přejal vášnivý Bonifác VIII. (1294—1304), který vyslovil v bulle „Unam sanctam“ zřetelně zásadu, že veškerí panovníci křesťanští mají svou moc jen z milosti papežovy, neboť Petrovi byly svěřeny Bohem oba meče, panování světské i duchovní. Tato náročná politika papežská nutně vedla ke konfliktu.

Panovníci snažili se proti kurií získati domácí hierarchii a drobné kněžstvo a skutečně se jim to zdařilo. Tak ve Francii, Anglii a Bavorsku vzniká oposice, která, jsouc komplikována bojem mezi nominalisty a realisty, připravovala půdu proticírkevní revoluci — tím spíše, že nastává „zajetí babylonské“ a z toho se vyvinuvší schisma v církvi. Papežství osobovalo si moc, která mu nepatřila a mělo za to pykat odbojem proti systému kuriálnímu. Vzniká totiž hnutí konciliární, kterému se papežové jen s velkou námahou ubránili.

Jak souvisí tento úvod s naším tématem? Boj mezi papežem a císařem měl ozvěnu ve vrstvách lidových. Laici žehrali na výsady duchovních. Přílišné bohatství církve dráždilo ostatně i chudší duchovenstvo, které ochotně dávalo se do služeb králů. Marsilio z Padovy a Occam jsou ve službách Ludvíka Bavora, Viklef je oddaným žold-

něrem Eduarda III., náš Hus straníkem krále Václava. Veřejné mínění přálo opozičníkům; volání po reformě církve v hlavě i v údech ozývalo se po všech koutech Evropy. Všeobecné znevážení autority učinila staré zbraně duchovní kázně nepotřebnými. Dvůr papežský vyžadoval velkého nákladu a kroky kurie, sehnání peníze systémem expektancí, rezervací, suplik, tax kancelářských, pokut, desátků a platů odpustkových, vyvolávaly zdání, že dvůr papežský je otrokem peněz. Některé mravní poklesky staly se agitačním materiálem v rukou protivníků papežství a tak stojíme ke konci XIV. století před reformačním hnutím, které živelně proběhlo celou Evropou a nejintenzivněji a nejdéle se drželo u nás v Čechách.

Otázka církevního majetku byla jedním z hlavních reformních požadavků; u nás jeden ze čtyř artikulů se zabýval majetkovými poměry kněžstva. Ačkoliv bylo i u nás dosti hořlavin — vždyť dobrá třetina země byla v držení církve — přišel přece první popud z ciziny — od Viklefa. Tento bludař soustředil v sobě všechny prvky odbojných předchůdců, Valdenských, Occama a Marsilia z Padovy a stal se osudem našich dějin. Vždyť bez Viklefa Hus by nestal se kacířem.

Budeme se tedy obírat nejprve Viklefovým názorem na církevní majetek.

Eduard III. anglický odepřel platiti papeži Urbanovi lenní poplatek, který dlužil za 33 let. Viklef postavil se za krále a theologicky dokazoval, že je v právu. Když arcibiskup Šimon Langham ho za to sesadil z rektorství university, odvolal se Viklef k papeži a byv odmítnut, zahájil proti kurii bezohledný boj. Popřel božský původ papežství a prohlásil je za dílo Antikristovo. Záhy zavrhl učení o transsubstanciaci a stal se realistickým pantheistou a „zbrojnicí satanovou“ pro všechny kacíře.

Církev se má zřící panování. Kněží mají žítí v chudobě jako apoštolé a pouze z almužen. Farníci mohou odepřítí kněžím desátky, kdyby nečinili zadost svým povinnostem. Dotace kněží odporují vůbec zákonu Božímu. Zvláště ten, kdo není ve stavu milosti, drží majetek neprávem, neboť hříchem smrtelným ztrácí hříšník nejen právo na majetek, nýbrž i právo na život. Duchovenstvu jest chudoba evangelicky přikázána. Pak-li kurie dovoluje kněžím, aby drželi majetek, je zjevně kacířská. Proto také preláti zapovídají kázati „pravdu evangelickou“, neboť Písmo zakazuje kněžím míti državy a zboží světské.

„Hřešil Konstantin císař a Sylvestr, hřešili císařové, vladařové a velmožové, když statky pozemské církvi darovali anebo dotace navždy zakládali. A hřešili smrtelně papežové, biskupové a preláti kteří ty statky přijímali.“ (De officio Regis c. 7.) „Takové mamoně vezdy přisluhuje ďábel a jím byli svedeni všichni ti, kdož dotace zakládali a přijali.“

Duchovenstvo má míti jedinou výsadu — žítí v chudobě. Jelikož není naděje, že by se duchovenstvo svých statků dobrovolně vzdalo, má býti církev vrácena „prvotnímu dokonalému stavu evangelické chudoby“ cestou násilnou. Tak prý se odstraní všechny spory a rozkoly v církvi, svatokupectví a nepokoje, protože všechny mají původ ve zboží a panování kněžském. Světští páni jsou pod trestem věčného zatracení zavázáni, církev toho břemene zbaviti. Klatby se netřeba báti, poněvadž nemá před Bohem platnosti, byla-li uvalena pro časné zboží. Kdo brání loupení církevních statků, ten má býti pokládán za Antikrista a heretika. Kněží se mají živiti prací rukou svých.

Tyto odvážné myšlenky vyvolaly odezvu v kruzích laiků i kleru. Zvláště v Čechách vyrojila se celá řada traktátů, obírajících se touto otázkou.

Hus přejal tyto radikální a revoluční myšlenky od Viklifa, jak dokázali přesvědčivě Losert a Sedlák. Nemusíme však tuto závislost Husovu na anglickém filosofu příliš zdůrazňovati. Byloť v Čechách dosti domácího agitačního materiálu k boji „contra dominos praelatos“. Na jeden reformní spis, již z doby předhusitské, poukázal P. A. Neumann v Arše. Neznámý Augustinián bičuje tu neohroženě vady církevního života a peprnou kapitolu věnuje zvláště církevnímu majetku. Píše ve šternberské postile: Prelát a kněz má sytiti lid sobě svěřený trojím pokrmem: tělesným, duševním a pak příkladným, t. j. vzorným životem. K tomu má církev statky a bohatství, aby pomáhala chudým. Bohuže někteří spíše škodí svou nedbalostí a lakotou, než prospívají. Mnozí jsou velice lakomí a vedle toho špatně žijí, a co seženou, ukládají do pokladny, aby vše po jejich smrti přišlo do cizích rukou. „Tales sunt fures, in quantum rapiunt gloriam alienam et latrones;“

in quantum occidunt animas. Ergo fures et latrones sunt eciam rectores, beneficiati e prelati, qui per adulacionem et per symoniam subintrant, sicut canes per amfractus et faramina subintrando et per symoniam claves hostii adulterando et per ambicionem et superbiam, quasi sepe in ovile scandendo et per potenciam et pyramidem vestes ecclesiae firmissimas irrumpendo et excommunicationes et claves ecclesie contempnendo."

Hus a jeho přátelé využili zneužívání církevního majetku dokonale. Hus neváhal vyčistí mnohoobročnictví ani knězi nad hrobem. Jakoubek ze Stříbra napsal obsáhlý traktát „o chudobě kleru“, který otiskl Sedlák v studiích a textech (II. č. 4) a my zde ve stručném výtahu podáváme. Kněžstvo užívá statků světských proti přímému zakazu Krista. Lakomost je kořenem všeho zla, neboť pro zboží ztrácejí duchovní pravověří. Naopak kněží, kteří snaží se vymýtiti z církve kacířství a rozkol, zřikají se panství světského a mamony. Tuto thesi podpírá Jakoubek výroky z Písma a cítuje také sv. Bernarda (lib. II. ad Eugenium papam Migne P. L. 182 col. 784): „Králové mají panovati nad lidem. Ne však vy! Je přece zřejmo, že apoštolům bylo zakázáno panování. A ty se odvažuješ zmocniti se stolce apoštolského a panování světského zároveň. Jisto jest, že sáhneš-li po obojm, ztratíš obé, neboť pomoci Boží se nedovoláš, protivě se jeho příkazu. Příkaz apoštolský jest tento: Panování zanech a oddej se cele službě jako Mistr tvůj, který přišel na svět, aby sloužil.“ Jakoubek neopominul tohoto listu sv. Bernarda jak náleží využít a činí závěr, že kněží, kteří domohli se jmění symonií a lakotou a nechtějí se ho dobrovolně vzdáti, jsou v nebezpečí duchovního zahynutí. Světská moc je v zájmu jejich oprávněna zboží církevní zabratí, z něho příslušnou část odměřiti na výživu kleru, ostatek však obrátiti na všeobecně prospěšné účele církevní. Pak teprve bude se moci klerus, zbavený této přítěže, věnovat službě Boží po příkladu svatých. Jakoubek se dovolává sv. Ambrože, Augustína a Řehoře, aby slovům svým dodal váhy. Zdůrazňuje, že klerik spravující hmotné statky nutně podléhá světskému rameni a že nelze ho vzdalovat ani světské spravedlnosti. Vzdá-li se statků, přestane vzájemné přestupování jurisdikce. Lépe jest zajisté, aby kněz oplýval ctnostmi než statky, neboť ctnosti řídí se pouze zákony Božími, kdežto statky podléhají soudům lidským. Je nesporno, že držení světského zboží záleží zcela na milosti světského ramene. A světské rameno může statky, které kdysi kleru darovalo, po právu mu odnit, když správa a držení jejich brání kněžím vykonávati úřad duchovní. Jakoubek se dovolává tu, ovšem neprávem, sv. Augustína. Závěr Jakoubkův zní pak souhlasně s Viklešem: Poněvadž statky církevní svádějí kněze k symonii, musí jim býti odňaty a s nimi i světské panování. Neodhodlá-li se k tomu panovník, mají věřící odpírati kněžím almužny a desátky, neboť může-li člověk zdravého rozumu vyrvatí meč z ruky šilence, aby jeho samého nezabil, může-li otrok vzbuditi pána ležícího v agonii, aby ho vytrhl ze smrtícího spánku, může a má věrný věřící laik, voják neb král, třeba že hodností stavu nedosahuje důstojnosti kleriků, biskupů a papeže, ze všech sil se snažiti, aby v zájmu jednoty matky církve a prospěchu jednoho každého vyrazil šilenému a tyranisujícímu kněžstvu z rukou meč světského panování. Jinak ztratí sám spásu a pak i církev uvržena bude v záhubu. Král je zavázán božským příkazem, aby vyhubil všechno zlo ve svém království, byf by zastihla spravedlivá ruka jeho i část kleru. Papež Lev připouští takové zasahování ramene světského do záležitostí duchovních v tom případě, když vrchnost duchovní nedbá o napravení zlořádů. Sám se podrobil rozsudku Ludvíka Augusta. Jakoubek proto zavazuje českého krále, aby vyplenil hlízu náказы ze svého království a chránil poddané před odíráním se strany kleru. Věrné kněze vybízí, aby tento „katolický a pravý i užitečný názor šířili na kázáních mezi lidem, bojíce se více Boha než lidí a zasloužili se tak o záchranu církve a spásu svou i svých svěřenců.

Na konec Jakoubek patheticky volá: Kristus bude státi při svých věrných a milovnících pravdy až do skonání světa. Neučiníme-li tak, budeme zrádci pravdy a běda nám, budeme-li mlčeti!

Toto silné kázání Jakoubkovo, které populárně podává Viklešem spracovaný materiál a falšuje často smysl Písma, jistě působilo. Vidíme, jak daleko byli čeští husité kolem r. 1410. Jakoubek měl takových reformních determinací více. Nemlčel ani Hus, o němž se tu nechceme zvláště šířiti pro velikou jeho závislost na Viklefovi. U všech reformátorů setkáme se s nepochopitelným pohrdáním svobodou církve, tak těžce vy-

bojovanou biskupem Ondřejem na počátku XIII. stol. Všude ochota vydati se na milost a nemilost světských pánů. Patrně vládla světských pánů více jim hověla nejen z důvodů fiskálních, nýbrž i z důvodů národních, snad i mravních. Na výnosná obročí byli tenkrát sázení Němci; ovládali též universitu. Nemůžeme popřítí, že bylo zde jistě i opravdové úsilí mravní, jenže cesta k nápravě, po které se dali naši reformátoři, byla zcela pochybená. Vytkl to českým mistrům Jakub z Navionu, mistr pařížský, který přišel jako legát francouzského krále Karla r. 1408 do Čech a od českých mistrů pražských, stoupenců to Viklefových, byl pozván k učené disputaci.

(P o k r a č o v á n í.)

B. P.-D.:

PALIMPSEST.

(Staré verše.)

Vy jste mne všichni povrchně jen četli,
 čtenáři dneška, chutnající povrch;
 tož vyčetli jste, co jste vyčíst chtěli,
 ne pravý obsah můj, jež nelze s vrchu lovit.
 Mne bylo třeba úsilovně luštit.
 Mám dávnou duši, to jen tvář je dneška.
 Nemohu za to, nejsem z toho pyšna.
 Není mi lehké v kruté odvislosti.
 Mlčím a čekám. Na čas — nebo na vždy?
 Nikomu není duše mojí třeba,
 není už svatých bláznů hledajících
 životní moudrost s hladem v tichu pouští?
 Sny mými kráčí sladký mudřec-král,
 jež klíče má od všech mých tajemství.
 On ducha, cit a vůli mísit dovede
 ve vzácnou směs — lučavku královen,
 jí smaže písmo, které četl svět
 a tajné vyvolá, ta věku tajemství
 a na hruď uschová svůj nález žádoucí . . .
 Však to je sen. — O Bože, jak Ty chceš!
 Mé duše nezatrať! Radš na vždy umlč ji,
 nech být ji dál, čím byla a co jest:
 nerozluštěný palimpsest

Jest veliká chyba, že tak mnoho čteme duchovní knihy, ale tak málo Písmo svaté. Svatý Řehoř Nazianský, jeden z Otců, jichž díla jsou úplně prosta všech církví zavržených bludů, a svatý Basil, jehož učení se vyznačuje důkladností, nečetli jedenáct nebo dvanáct let nic jiného mimo Písmo svaté.*) Svatý Antonín Paduánský znal celé Písmo doslova z paměti, takže dle tvrzení vrstevníků mohl by je celé znovu napsati, kdyby bylo možno, aby se ztratilo. — Příklady tyto platí zvláště těm, kdož horlivě se oddávají četbě duchovních a asketických spisů a opravdově se snaží pokračovati na cestě očištění srdce od špatných náklonností a vášní, kdo vážně bojují o křesťanskou dokonalost. — Písmo jest jejím pramenem. A kdybychom je již stokrát přečetli, přece vždy znovu najdeme něco nového, neboť s jakou horlivostí a věrností zbavujeme své srdce věcí pozemských a přibližujeme se Bohu, takovou měrou stále hlouběji vnikáme do tajemství božích.

Fr. Jan Evang. O. Fr. Min.: „Fons aquae vivae.“ (Pramen živé vody.)

*) Faber tamtéž, str. 162.

Ernest Hello:

Č A S O V O S T.

I.

Stalo se povoláním sháněti se po novinkách. Toto zaměstnání unavuje. Má též svou dobu ochablosti. Přemnozí, kteří zasvětili svůj život sbírání všedních tlachů na bulevardech, popřávajíce sluchu každému šustotu, třeba bezvýznamnému, před časem zestárlí.

Skлизeli každého rána nesčíslný počet NIC, aby jimi nakrmili padesát tisíc hladových. Ale ti nejpřednější z nich jsou nyní utrmáceni a samo řemeslo zestárló.

Nicméně časovosti nezemřely. Jest jich mnoho.

Hle jedna z nich.

Dva tisíce dvě stě čtyři léta před Kristem rozhodli se lidé vystavěti město a v tom městě věž, jež by dosahovala až do nebe. Chtěli vztýčiti věčný pomník a s ním uchovatí věčnou svoji památku. Země byla vhodná; výtečně se z ní hotovily cihly a smola jim měla nahraditi tmel.

Zdá se, že již tehdy byl průmysl a pomáhal lidem v úmyslu, jenž byl znamením jejich pýchy, v úmyslu zvláštním, hrozném, nemožném, zvykli-li si lidé zhlédnouti se v úmyslu snadném, poněvadž není kdy viděti se.

Když člověka posedne pýcha, nic ho nezastaví a vše jest mu nakloněno; ale nejvíce průmysl.

Měli cihly, měli smolu, měli pravděpodobně zbytky velikého vědění; měli obrovskou brídlici sotva rozlámanou z doby předpotopní. „Lidé“, pravil Josef de Maistre, „nevědí na štěstí tolik, aby byli schopni toho díla.“ Měli ještě několik záblesků z toho světla tajemného a svatého, tak mocného, že zneužití jeho bylo zločinem schopným zploditi divoké potomstvo.

Měli tradice plné tajemství dosti vznešených, aby se staly v rukou zločincových nástrojem mrzkosti. Měli vzpomínky hluboké, nesmírné a čerstvé. Měli sousedství Noëovo, Samovo, Jafetovo a Chamovo; ba byli téměř v sousedství Adama, neboť délka života lidského a zvláštnost pokolení stíraly stopy století. Stvoření světa bylo věcí novou, o níž se ještě mluvilo jako o rodinné události.

Mohly se roditi z uvědomění si všeho toho četné síly. Člověk nebyl ještě ani unaven, ani sklíčen; mládí bylo stavem věcí a lidé to cítili. Všechny součástky Síly byly v rukou syna Adamova.

Ale ustali mluvití touže řečí a bylo třeba upustiti od stavby.

Rozešli se, poněvadž se nechápali.

Marně poručeli lidé nástrojům, aby uposlechly jejich vědy: neuposlechly jich; zedníci nevěděli, jak jich užiti, poněvadž již nerozuměli lidskému slovu. Každý jednotlivec, poněvadž byl zanechán sám sobě, mluvil vlastní řečí. Když bylo dorozumění znemožněno, ježto zanikla jednota srdcí, vzepřela se hmota a etymologie se objevila ve své skutečnosti: lidé nemohli již stavěti, poněvadž přestali býti stavíteli.

Nuže, tato událost není ani od předvčerejška, ani od včerejška, jest dnešní. Jest jedinou skutečností nynější.

II.

Proč ti, kteří stále se pachtí po novinkách, na to nepomyslí? Jak ti, kteří jsou tolik nakaženi vášní vypravovati a sdělovati, mohou minouti rok milosti, v němž žijeme, a nevyšimnouti si věže Babelu, aby aspoň pobavili své posluchače?

Čím jest od tří set let historie filosofie? čím jest historie literatury? jaká jest — vyjímám n á b o ž e n s t v í — historie náboženstev?

Na kterémkoli bodě myšlení utkvím, zřím jen věže Babelu; při každém kroku narážím na všemožné nástroje, jež zanechali na bitevním poli dělníci nemožné věže. Lidé

Babelu, nevědouce ani, jaký zmatek značí ono slovo, zakoušejí všechny důsledky svého věčného a nezbytného pádu, ale nenaučí se z něho ničemu.

Čím více však tato věda, na niž jsou hrdí, nahromadila hmoty, tím více by se měli diviti nemožnosti, že totiž nejsou s to vybudovati, ač mají tolik potřebných věcí, nějakou monumentální stavbu. Čím bohatší jsou na prostředky, tím více by měli uvažovati o nemohoucnosti úspěchu.

Ve chvíli rozhodné jsou všechny znalosti lidské v úplném zmatku: pítvají duši; ale nevědí již, existuje-li. Hloubají o nahodilostech, ale když se blíží ku podstatě, rozum kolísá, oslaben zvykem pochybovati — a předměty hýbou se kolem nás — a svět se mihotá jako ve snu nebo v závratí.

Říkají nám, že zlo bylo vždy ve světě: a to jest od pádu pravdivé. Ale v tom jest hlavní rozdíl mezi obyčejnými nemocemi lidskými a jeho nynější agoníí.

Kdysi dobro se nazývalo dobrem a zlo zlem. Toto rozlišení bylo dobrodiním přirozeného světla, rozšířeného a zvětšeného, chráněného a zvýšeného vzpomínkou Svátého Ducha. Dnes se matou hranice na mapě mravního světa. Říše dobra a vláda zla nejsou jasně vymezeny; zmatení odstranilo svaté hranice, jež chránily svědomí před zkažeností soudu. Rozum a pomatenost rovněž si nejsou jisty, jaké jest jejich vlastní panství. Otec nemluví již touže řečí jako syn; manželka nemluví týmž jazykem, kterým manžel. Bratři mluví a nerozumějí si. Soustava metrická, jež řídí viditelný svět, nejsouc upotřebitelná pro svět duševní, nemá společné míry, ježto odvrhla dogmatickou jednotu. Veličiny, jež nemají společné míry, jmenují se nesouměřitelnými. Nepořádkem jsme se stali na zemi nesouměřitelnými.

III.

Mezi zvláštnostmi Babelu jest jedna, jež stojí za to, abychom si jí povšimli.

Všichni, kdož odvrhli autoritu církevní, vytýkají jí násilí. A hluboce si odporující vytýkají jí, že jest mrtva.

Všeobecně jest pravdivo, že tyran, když zemře, nesuzuje. Ale církvi činí tuto dvojí a odporující si výtku, že několik století jest již mrtva a že spoutává XIX. století.

Bylo by třeba dorozuměti se.

Je-li mrtva, nemučí vás. A mučí-li vás, není mrtva.

Mnoho se navysmívali těm, kteří věří, že moderní společnost se vyruší od svých prací, aby poslouchala hlasu Svatého Otce. A přece tato moderní společnost, tak pohrdavá a tak zaměstnaná, se chvástá, když tvrdí, že neuposlechne. Když mluví svatý Petr, mohou dosti útočiti; ale nemohou neposlouchati. To by bylo přece hrdší; ale nikdo není dosti bohat, aby si dopřál toho přepychu.

Filosofové! filosofové! proč se tedy dopalujete? Proč se celý svět třese, když Řím pronese jedno slovo? Řím Vlčice vládl hmotně; jest mrtev. Myslíte, že Řím kříže jest rovněž mrtev. Proč, když mluví, nemáte dosti logiky ke smíchu?

Svět jest příliš stár a pohřbil mnohé. Zvykl vidati zacházet zařízení, království, nauky. A když viděl, že jest po nich, všeobecně odpouští. Když dodychovalo pohanství, zjistil Virgil jeho smrt, a zjistil ji bez hněvu. Žádný myslitel, jenž ho prohlédl, na něho nezanevřel dlouhotrvající záští. Když hyne víra, nabývá náhle vzácnosti. Pohlížejí na ni jako na mrtvého živočicha, a zuřivost jest tak cizí vědci, jenž ji studuje historicky, jako přírodovědci, jenž rozřezává psí mrtvolu.

Jest cosi hlubokého v tomto pohrdání ducha lidského, jenž pohrdá naukou mrtvou, nemaje proti ní žádné záští, a zdálo by se přirozeným tomuto rouhajícímu se pronásledovati věčnou záští každého, kdo ho svedl. Ale jisté opovržení vyšší než hrůza a mocnější, přenášejí svůj hněv do klidu vzpomínky, upokojuje lidstvo.

Lidstvo, když vychází z noci, odpouští poklesky, jež spáchalo ve stínu. A vzpomínka na temnotu, místo aby propukala v jalových proklínáních, poskytuje hojnou hořkost lítosti s půvabem činné milosti.

Jak tedy vzbouřenci, jak volní myslitelé, jak všichni ti, kteří rozkřikují smrt katolicismu, nenacházejí u sebe, ve své hrdosti, nebo ve své nové víře, trochu zapomenutí?

To proto, že jejich hrdość jest nepravdivá a žádné nové víry nemají. Uctívají obzvláště onu víru, již nechtějí, uctívají ji úctou tím pravdivější, že jest nevědomá a bezděčná. Tato úcta spočívá v nemožnosti žítí bez ní v pokoji.

Nikdo neví, kolik víry jest ve hněvu, jehož předmětem jest Církev.

Proč ten vztekly křik, když jest tak snadné neuposlechnouti? Není snadno neuposlechnouti a býti spokojen. Požadavkem hlubokým a tajemným neukojí vzbouřenec svého odporu.

Chtěl by umlčeti její pánovitý hlas. Poněvadž jest vševládým, znepokojuje ho: pronásleduje ho, sužuje ho a nedá mu spáti.

Člověk, který odvrhl Církev, nemůže říci pokojně: Církev dožila. Říká to hlasem zmítaným, aby za chvíli připojil: Církev mne pronásleduje.

Kdo ho pronásleduje, není Církev, nýbrž potřeba, již jí pocituje. Číní jí odpovědnou za volání, jímž jeho duch si jí žádá.

Svědék, obtížný jemu samému, řídí proti křesťanství hněv zdouvající se, který každou chvíli mění vzhled, poněvadž ubývá půdy pod jeho nohama.

Církev ho svírá jako vzpomínka na velikou opuštěnou. Ať mluví nebo ať mlčí, vyčítá mu střídavě její slovo i její mlčení, poněvadž její slovo i její mlčení jsou stejnou obžalobou, nejvýmluvnější, nejhroznější, nejbolestnější z obžalob, obžalobou ze zrazené lásky.

Člověk se může opítí sám sebou, ale nemůže se sám uživiti. Je tak malý, že má zálibu jen v sobě; ale je tak velikým, že jest uspokojen jedině v Bohu.

Kdyby vzbouřenec se odvážil sestoupiti do hlubin svého nitra, viděl by, že hledá ve svém blouznění nejzvláštnější a nejnemožnější z útěch, uznání zrazené Církye. Kdyby se odvážil, řekl by:

„Proč se nechceš zřici své moudrości, připodobniti se mému třeštění a posvětiti je svou podobností? O, pravdo sladká a neústupná, již nenávidím ze všech svých sil, poněvadž jsi sladká a neústupná, kdy tedy mne ukojíš, svárlivá a zběsilá jako blud a jako já?“

Přeložil J. Krlín.

Písmo jest knihou života. — „Pane, ke komu půjdeme? Ty máš slova života věčného.“ *)

Písmo svaté jest knihou života, ježto nás učí, jak žítí, abychom dosáhli svého určení a cíle pozemského i věčného. — Kolik knih se chlubí, že jsou knihami života, a jež zavrhujíce zákon zjevený, hlásají, že ukojení vášní jest jediným úkolem a smyslem člověka. A hle! Kam dospěly, odloučivše se od zdroje vody živé! . . . Písmo učí lásce a ne nenávisť a vraždě, — učí čistotě a nikoli smilstvu, — učí chudobě ducha a nikoli lakotě a lichvě a krutosti. Ač ony knihy nemohou veřejně a zřejmě tyto neřesti doporučovati, přece k nim vedou svým duchem. Neboť: Kdo byl učitelem těch — ať jsou to kdokoli — kteří způsobili krveprolití posledních let? Písmo to nebylo — i když se snad za ně skrývali a vydávali se za jeho vyznavače, — byly to vášně člověka, vymaněné z pod jha zákona lásky boží. — Je snad Písmo původcem zkaženosti mravů, která nyní tak úžasně za sebou strhává i mládež? — Snadná odpověď! Vždyť tato zkaženost přišla ruku v ruce s novými zásadami pedagogickými. — Jak rozumí chudobě a lásce k bližnímu a obětavé nezištnosti moderní odpůrci kapitalismu, altruisté a noví spasitelé utlačovaných chudšů, — dokazují milionáři-komunisté.“

„Po ovoci jejich poznáte je!“ **)

Jedna jest kniha života, jedna jest norma mravů, zákon boží v Písmě svatém.

Fr. Jan Evang. O. Fr. Min.: „Fons aquae vivae.“ (Pramen živé vody.)

*) Jan 6, 69,

**) Mat. 7, 16.

TŘÍDNÍ BOJ A TŘÍDNÍ VYROVNÁNÍ.

Jest nesporno, že lidstvo, které po dlouhou dobu světové války tak jednomyslně toužilo po míru, zmítáno jest v okamžiku, kdy zmlkla strašlivá hudba děl, novým zápasem, stejně vážným i vášnivým, bojem třídním. A je v tom jistě kus tragiky, že i tento zápas vede se namnoze krvavým způsobem, vždyť jistě teprve historie bude moci měřit ty potoky lidské krve, které vyžádal si sociální boj v bratrském Rusku, a brzy po převratu přehnal se krvavé sociální zápasy nad nivami Německa, Uher, Italie a na chvíli i naší mladé republiky.

Jest jistě povinností každého vzdělance pohleděti těmto okolnostem mužně v tvář a zaujati k nim své stanovisko. Otázkou zde jest: je tento třídní boj nutností a může jím lidstvo trvale upravit sociální poměry?

V čem jest podstata třídního boje? Vyskytá se při výrobě statků potřebných k úhradě hospodářských potřeb. Vystupují při ní tři hlavní činitelé: kapitál, práce a podnikatel. Všichni tři jsou nejúžeji navzájem závisli, jeden nemůže ničeho dosíci bez ostatních. Nemá-li kapitál pracovních sil, jest bezmocným (— ladem ležící pozemky!) Stejně nemůže nikam dělník bez potřebného kapitálu, jak ukazují řady dělníků bez práce. Kapitál i práce potřebují pak nezbytně dovedného podnikatele, který je teprve onou hybnou silou, sdružující kapitál s pracovní silou a zavadějící i řídící zdárně podnik; ale ani podnikatel nesvede nic bez kapitálu a pracovních sil.

Při této závislosti mají však všichni tři činitelé zájmy zcela protichůdné. Dělníkovi záleží na tom, aby bral co největší mzdu a šetřil co možná svoji pracovní sílu, jako jediný svůj majetek. Kapitalista chtěl by docíliti největšího výtěžku za používaný kapitál, podnikatel pak získá tím více, čím menší platí dělnictvu mzdu a čím méně platí kapitalistovi za kapitál.

Všechny tři skupiny mohou však jíti klidně vedle sebe, jsou-li ovládány vyššími zájmy, zájmy mravními, jež mohou býti spolehlivě diktovány jedině náboženstvím. Organismus lidské společnosti jest zdrav, fungují-li bezohledně všechny jeho části. Ale hlodá-li se na tomto mravním základě, až se uvolní, objeví se pojednou choroba. Není-li vyššího zájmu, jde každý z uvedených činitelů pouze za vlastním cílem a tím nezbytně přímo proti druhým, a tím dochází k třídnímu boji. Nutno však míti jasně na paměti, že jedná se při tom vždy o zjev výjimečný, o chorobu lidské společnosti, jež musí býti včas a správně léčena. Nepodaří-li se jí náležitě vyhojiti, jest společnost lidská vážně ohrožena.

Naprosto nelze souhlasiti s Marxem, který pohlíží na třídní boj jako na zjev pravidelný, ba dokonce nezbytný a prohlašuje jej za hybnou páku dějin lidstva a příčinu veškerého pokroku.

Není pravda, že třídní boj byl by zjevem trvalým a nezbytným. Choroba, třeba sebe častěji a četněji se vyskytující nepřestává býti chorobou. Ale nelze přehlížeti, že máme celá velká období dějin, kde ovládány byly myslí lidské zcela jinými zájmy, než otázkami třídními a kde stroj dějin hnán byl naprosto jinými otázkami, než třídním bojem. Jsou éry bojů náboženských, zápasů politických a národnostních. Všude tam ustupují otázky třídní úplně do pozadí, naopak, lidstvo jdoucí do boje za různými uvedenými ideály dovede jít svorně ruku v ruce nehledíc k třídním rozdílům. Abychom uvedli jedinou epochu našich domácích dějin, poukážeme na dobu našeho národního probuzení, kdy s takovým nadšením při zakládání čtenářských a zpěváckých spolků, peněžních ústavu, budování Národního divadla i v politických pracích šel stejně nadšeně kněz, učitel, úředník vedle dělníka i průmyslníka. Což doby náboženských zápasů u nás i jinde? Dějiny poskytly by nám dokladů na sta.

A ještě jedna okolnost zaslouží zmínky. Třídní boj nedosáhl by nikdy onoho rozsahu ani vášně, kdyby nebyl uměle vyvolán a rozdmýchován lidmi, kteří z onoho boje jsou živi a dobře živi. Oč snáze dovedlo by lidstvo dojiti často žádoucího vyrovnání a klidu, kdyby jednotlivé třídy dovedly se zbavit těchto nešťastných příživníků.

Tvrzení socialismu Marxova o trvalém a nezbytném zjevu třídního boje mohlo by vésti k jedinému důsledku, autorem nezamyšlenému, že od jakživa byly a budou různé třídy neb skupiny lidstva s vlastními odchylnými zájmy, a že náleží do rámce utopií tvrzení, že lidstvo se dopracuje naprosté nivelisace, při níž nebude třídních rozdílů.

Třídní boj má však ještě jednu charakteristickou značku, že jím nikdy nedají se sociální poměry trvale upravit. Má něco obdobného s turistou, který namáhavě vystupuje na některou horu. Stoupá a zdvojnásobuje svoje síly a dospěje konečně na vrcholek. Tam může se pokochati snad i dlouho rozhledem, ale konečně musí zase zpět a cesta dolů je mnohdy nebezpečnější než nahoru. Strana, která chce třídním bojem domoci se nadvlády nad ostatními jde ku předu, napíná svoje síly do krajností a celou touto myšlenkou roste: Jsou v dějinách případy, že jednotlivé třídy se podaří ve větší neb menší míře dosáti výsledků svého úsilí. Ale tím je na vrcholku, na kterém se dlouho neudrží a nemůže udržeti. Třídy ostatní, jež jsou ovládnuty, nesou tíhu osudu a tlak na ně doléhající vzbudí přirozeně protitlak. Po prvních nespělých a snad i potlačených pokusech se organizují a začínají boj, aby setřásly svírající je okovy a tak pojednou opět tyto třídy nastupují cestu vzhůru, o které platí totéž, co viděli jsme v prvním případě.

Kolik takových příkladů poskytla historie. Nesmírně zajímavým byl by zjev otroctví v státech věku starého. Zůstaňme však pouze při hospodářských poměrech nového věku a všimněme si t. zv. policejního státu za doby absolutismu. Všechna moc politická i hospodářská jest v rukou několika tříd. Při převládající tehdy výrobě zemědělské vede tato nadvláda k nevolnictví a robotě, u které namnoze se zapomnělo i na lidskou důstojnost nevolníků. K tomu dlužno si představití téměř neomezenou moc byrokratismu absolutistického státu, uplatňující se v politice i životě hospodářském a pochopíme, jak těžce doléhala tíha poměrů na všechny kruhy nezúčastněné na této moci, po případě jí podrobené.

A tu člověk bezděky chápe, jak za tehdejších poměrů nalézala otevřená srdce za t. zv. „osvěcenské doby“ myšlenka hospodářského liberalismu, hlásající rovnost všech, volnost, zrušení všech omezení a odkazující stát prostě na úkol, zameziti zločinným výstřelkům, vrcholící v známém hesle „Laissez faire, laissez aller, le monde va de lui même.“ Pravím výslovně, že posuzovatel může to chápat, i když naprosto s liberalismem nesouhlasí.

A nastává zajímavý proces. Liberalismus vítězí, omezení se ruší, individuum se uplatňuje. Na poli hospodářském zaměstnavatel i zaměstnanec jsou dvě úplně svobodná, volná individua, jež mohou svůj vzájemný poměr upravit svobodnou úmluvou. Jakákoli činnost státu, který by chtěl některým předpisem zasáhnouti, není dovolena. A tak zakazují se i dělnické spolky, které by svým vlivem vlastně omezovaly individualitu dělníkovu při jeho svobodném rozhodování.

Nelze ovšem zapomenouti, s jakou silou podniká současně liberalismus útoky proti veškerým poutům mravním a celá tehdejší „osvěcená“ doba proti náboženství. Člověk jako individuum zbavuje se všech pout zevních, ale podlamuje se mu současně půda pod nohama, tím že se podkopává základ náboženský.

V tomto ovzduší daří se pak ovšem výborně snahám jednotlivců, směřujících k nadvládě nad druhými, vyvíjí se zejména kapitalismus, plné využití a zneužití hospodářské moci, jež poskytuje svým držitelům kapitál. V pracovním poměru objevilo se zejména, že zaměstnavatel i dělník mohou být právně i politicky postaveni úplně na roveň, ale že zaměstnavatel stojící proti jednotlivému dělníku zbavenému vši ochrany, je činitelem nepoměrně silnějším. Zaměstnavatel dává se plná možnost, aby snažil se docílití co největšího zisku. Proto snižuje všemožně výrobní náklady, z nich v první řadě dělnickou mzdu a prodlužuje do krajnosti pracovní dobu. Dle současných zpráv byly mzdy dělnické naprosto nedostatečné, nedosahující u pilného dělníka dvou třetin, namnoze ani poloviny nezbytných potřeb (na příkl. spis J. B. Say „L'Angleterre et les Anglais“ z r. 1815), pracovní doba prodlužována na 15, 16 dokonce i 17 hodin denně. Aby získány byly pracovní síly ještě levnější, zaměstnávají se ženy a dokonce i děti. Dle anglického spisu Andrew Ure z r. 1835 bylo v Anglii pouze v mechanických továrnách na bavlnu, len a hedvábí ze 356.000 zaměstnanců 166.000 dětí mladších 18 let obojího

pohlaví. Stejně je tomu ve Francii. Dle spisu Dr. Villerné měli v továrnách mezi inventářem i býkovec, určený k bití zaměstnaných dětí. Současní lékaři i odborníci poukazují k tomu, jak se šíří nevědomost, hrubost, nemoci i nepravosti.

Mnoho se postupem času upravilo i zlepšilo, ale opětně pozorovatel chápe, že třepící a utlačovaná třída dělnická hledá ochrany, organizuje se a mimoděk ocitá se na prvním stupni boje po setřesení okovů a ovládnutí ostatních. Z celé duše dlužno litovati historické chyby, že v této době nevystoupila vážná strana, jež by byla v. ala otázku dělnickou za svou. Dlužno toho litovati v zájmu celku a v prvé řadě dělnictva samého. Máme světlé body, na příklad ve Francii úsilí hraběte de Man, který po francouzsko-německé válce 1871 počal své apoštolské dílo mezi dělnictvem, sdružuje je na půdě křesťanské ve svazy k ochraně hospodářských zájmů. Zlatým písmem mělo by i dnes býti zapsáno jeho provolání končící slovy: „Máme opustiti tyto dítky, máme dopustiti, aby tito, dělníci, vydaní na pospas pochlebovačům rozněcujícím vášně davů a pýchu lichou, dokonali zkázu vlasti a světa, či čerpajíce nepřemožitelnou sílu ze Srdce Ježíše dělníka a vzpomínajíce mu slávu Francie, učiníme poslední pokus zachrániti lid a založiti království Boží v dílnách obrozených?“

• Nehynoucím pomníkem zůstane encyklika „Rerum novarum“ papeže Lva XIII. svatě paměti ze 17. května 1891, v níž velký papež, učenec a lidumil zapřísáhá svět, aby spravedlivě upravil otázku dělnickou. Leč ani pak nebylo v praxi provedeno vše, co státi se mohlo a mělo.

Mezi dělnictvem vzrůstá se hnutí nové, socialismus, jež nabylo největšího významu zejména vybudováním t. zv. vědeckého socialismu Marxem a Engelsem a organizační prací obou a třetího ještě pracovníka Lasalla. Největší úspěch socialismu docílen založením prvé internacionály dělnické r. 1864, jež potrvála do 1876 a později druhé internacionály, založené 1889, která po skončení světové války prodělává svoji krizi zápasíc s nově založenou třetí internacionálou v Moskvě, známý to boj mezi pravíci a levíci.

Sledujeme-li podstatu i cíle socialismu, shledáváme situaci úplně stejnou, jako v předešlých případech. I zde je to určitá třída, jež směřuje k jedinému cíli, strhnouti na sebe politickou vládu i hospodářskou moc a úplně ovládnouti třídy ostatní. A že snahy tyto jsou myšleny do opravdy, ukázali socialisté tam, kde podařilo se jim strhnouti moc na sebe, zejména nyní v Rusku.

Byla by možná úprava tato trvale? Odpověď je jednoduchá: Poněvadž není možno, aby všechny zásady socialismu byly uznány všemi lidmi, právě naopak pouze určitá třída chtěla by mocí ovládnouti ostatní, musel by i zde vyvolati se protitlak, který vynutil by si opětně již známý hospodářský proces ovládaných.

Lidstvo znavené beznadějným bojem shledává pravdu, že nedojde konečné úpravy sociálních poměrů jinak, než vyrovnáním práv a povinností jednotlivých tříd, hospodářskou solidaritou. Vyrovnání toto jest však možno jedině na podkladě naprosté spravedlnosti, která předpokládá opět, aby lidstvo vrátilo se i v hospodářském životě k zásadám mravním. To všechno lidstvo uznává, ale zapomíná, že skutečná mravnost má kořeny v náboženství. Oddělení mravnost od náboženství jest dle srovnání Tolstojova stejně počínání jako jednání dětí, které chtějí přesaditi květinu: květina se jim líbí, ale nikoli kořeny. I uříznou květinu a domnívají se, že poroste dále bez kořenů. (Em. Žák: „Potřeba nábožensko-mravního základu ve vychovatelství.“)

A tak zbývá lidstvu na základě tohoto poznání učiniti poslední krok: vrátit i hospodářskému životu nábožensko-mravní základ, restaurare omnia in Christo.

I řady těch, kteří uznávají křesťanskou solidaritu rostou den ode dne. Pěkné přirovnání učinil na letošním pátém kongresu křesťanských syndikátů belgických tajemník mezinárodního syndikátu křesťanského Serrareus. Pravil: „Ve všech zemích hnutí křesťanských syndikátů roste a ničím se nezastaví. Pravda jest, že nejsme ještě tak silní, jako sociální demokraté, kteří tvrdí o sobě, že jich jest 20 milionů, kdežto našich jsou 4 miliony. Ale je to boj Davida s Goliášem.“ Učiňme z toho závěr pro budoucnost: Biblický David zvítězil, že věc jeho byla spravedlivá a Bůh byl s ním. Hleďme i my s klidem do budoucnosti, věc naše je spravedlivá a Bůh je s námi.

KLÍČ K DĚJINÁM.

Bylo to kolem r. 750 a. U. c. Ve světové říši římské od Rýna až po Eufkrat byl klid zbraní od několika let. Chrám boha Janusa v Římě byl zavřen na znamení trvalého míru. Římané v pyšném sebevědomí, projevujícím se v přívlastku hlavního města „Roma aeterna“ pozdravovali lichotivě svého Augusta jako zakladatele zlatého věku. O čem se dosud jejich básníkům jen snilo a o čem jejich dějepisci zaznamenávali jen krásné pověsti, to nyní v pravdě — tak za to měli — nastává.

Není divu, že tenkrát více než kdy jindy toužilo lidstvo po zlatém věku. Necítili se spokojenými a šťastnými; všichni dlouhými a krutými válkami unaveni, vzdělanci, v nitru rozerváni, ba zoufalí, — žádná doba nemá tolik sebevrahů jako tato — lidé pak otupělý žil den ode dne dle známého hesla: Panem et circenses. Mravnost byla úplně zlomena: náboženská, mravní, společenská bída největší! Ale místo očekávaného zlatého věku přišlo výstražné znamení konce „věčného Říma.“ R. 64 po Kr. dne 19. července vypukl v Římě požár na několika místech zároveň a za sedm dní pyšné město lehlo popelem, také císařský palác. O pět roků později vzala za své i národní svatyně — chrám kapitolinského Jupitera. Nenastal zlatý věk, ale naopak všechno nasvědčovalo tomu, že starý Řím svou úlohu dohrává a záhuba světové říše nastává. Tak aspoň nejlepší římský dějepisec té doby Tacitus byl pevně přesvědčen.

Téměř současně byl ještě jiný národ ve svém očekávání trpce zklamán. Národ židovský, jediný nositel víry v pravého Boha ve starověku, čekal toužebně svého Messiáše, jako Římané čekali zlatý věk. Ale v době svého velikého národního ponížení dle okamžité potřeby utvořil si představu o Messiáši nepravou. Čeká Messiáše jako mocného krále pozemského, jenž založí své království na bohatství a lesku. Jerusalemská stane se městem světovým jako sídlo vítězného Messiáše na místě „věčného Říma“. Čím utkvělejší představa a čím větší touha, tím větší zklamání. Věčně památný den v dějinách je 10. srpen r. 70 po Kr., kdy římská vojska jako vykonavatelé ortele, který si Židé sami na sebe volali před Pilátem, rozmetali Jerusalemský chrám a jeho velkolepý chrám a s ním i všechny sny vůdců židovských o jejich Messiáši. Úloha národa židovského byla také dohrána.

A delší dobu předtím též Athény přestaly býti střediskem světové vzdělanosti a celé Řecko bylo římskou republikou bezohledně a krutě poníženo a ochuzeno, takže současný dějepisec řecký volá: „Svět stal se velikým žalářem, z něhož psanci nelze nijak uniknouti leč branou smrti.“

Athény, Řím, Jerusalemská naplnily své poslání osvětové. Dle lidských výpočtů za největšího rozkladu nastával konec. Ale konec konce? Obrod, nový život, Roma aeterna ve vyšším, opravdovém smyslu. Jak to bylo možno?

Očekávání národů bylo všeobecné: Číňané již od VI. stol. př. Kr. čekali příchod nějakého svatého s nebe. Největší filosofové i básníci řecko-římské dobře vědomi bezradnosti a rozkladu lidské společnosti projevovali touhu po Bohu — zprostředkovateli. Plato ve Phaedonu (85) přirovnává sílu lidského ducha k záchrannému voru, na němž lze proplouti tímto životem, a doufá v lepší dopravní prostředek — v božské učení. Nutnost nějakého zjevení božského se všeobecně uznává.

V této době, kdy lidstvo vlastní, smutnou zkušeností svou nicotu a bezmocnost poznalo a svými nejlepšími údy ji vyznalo, kdy na druhé straně nejvzdělanější národové své síly vypotřebovali, dostoupivše vrcholu svého vývoje a dávše lidstvu světovou vzdělanost (hellenismus) a světovou říši (římský stát) a kdy takto byly dány všechny podmínky k založení světového náboženství, narodil se Ježíš Kristus v chudobě a pokoře. Bůh stal se člověkem, aby člověka k Bohu povznesl, jak praví sám Goethe. Nekonečná Síla připojila se k silám konečným již vyčerpaným, aby je povznesla a

k novému, lepšímu životu obrodila. Protestant Ranke (Weltgeschichte VIII.) praví: „Vtělení Kristovo je div všech divů, jelikož božství bezprostředně dotýká se lidství.“ Nejvyšší, zjevená autorita ujala se vlády a chce všechny, jednotlivce i národy, přitáhnouti k sobě, ale ne prostředky násilnými, nýbrž jen čistě duchově, šetříc národních zvláštností a spojíc je v jedno pravou láskou k bližnímu.

Filosof Hegel praví: „Narozením Kristovým počínají se dějiny“ Všechny totiž události starověku teprve ve světle zjevení Kristova jsou vývojem, povznášejí se na vyšší hledisko — stávají se dějinami.

Nač bylo, že nejvzdělanější národové starověku se potáceli od jednoho systému filosofického k druhému, a že všichni národové až na židovský tvořili si sami nejnesmyslnější náboženství? Jaký smysl mohl mítí hrozný úpadek mravní i společenský, když i velká síla politická praktických Římanů ustrnula, vytvořivši v theorii ideál státu, ale nezjednavši nápravy? Což vrchol formálního vzdělání u Řeků a Římanů byl zcela nadarmo?

Síla rozumu, jak se jeví zvláště u Sokrata v Platonových spisech a u Aristotela, stala se tak bystrou, že stvořila antickou moudrost s naukou o nesmrtelnosti duše, s poznáním jediného Boha, s tušením božského zjevení. Vkus a smysl pro krásu a dobro je tak vytříben, že se nejlepší duchové té doby s ošklostí odvracejí od vymyšlených bohů a od nemravných společenských řádů. Síla rozumu stává se teprve na tomto stupni zvláště schopnou a přístupnou pro nadpřirozené, nadsmyslné pravdy křesťanského zjevení, vůle se kloní je ochotně a svobodně přijmouti. Tak na př. Sokrates volá: „mně se zdá nejsprávnějším očekávati klidně, až kdosi přijde a nás poučí, jak se chovati k Bohu i lidem“. Veliký „kdosi“ přišel a jeho narození vrhá světlo na celé dějiny starověku. Starověk je příprava na Krista.

Kristus je klíč otvírající nám smysl dějin starověkých. Světový význam narození Kristova krátce a důmyslně vyjadřuje církev v jedné antifoně vánoční: „O clavis David et sceptrum domus Israel, qui aperis et nemo claudit, claudis et nemo aperit: veni et educ vinctum de domo carceris, sedentem in tenebris et umbra mortis! — Klíči Davidův a žezlo domu Israelského, který otvíráš, a není, kdo by zavřel, který zavřeš, a není, kdo by otevřel, přijdiž a vyveď spoutaného ze žaláře, sedícího dosud ve tmách a ve stínu smrti!“

Kristus nám otevřel dějiny starověku, a není, kdo by je zavřel; Kristus otvírá také dějiny novověku t. j. dějiny od narození jeho. Dějiny po Kristu jsou vývojem toho, co Kristem bylo zaseto, jsou vývojem a zdokonalením obrozeného člověčenstva. Teprve od narození Kristova lze stopovati v dějinách stálé, třeba nenáhlé povznesení a rozmach lidského ducha až na naši dobu. Není také divu, Jeho zjevení dalo lidstvu teprve celou pravdu a s pravdou pravou svobodu a s touto pravý pokrok. Divocí ale tělesně i duševně zdraví národové germanští i slovanští stávají se národy kulturními až přijetím křesťanství. Uznati to musí všichni dějepisci bez rozdílu světového názoru. Co praví náš Palacký o významu křesťanství pro národy slovanské? (Dějiny 1, III. 229). „V pokřesťanění záležela oné doby životní otázka všech národů slovanských. Křesťanská Evropa byla, shodou Bohem danou, osobila sobě dědičně všecku někdejší vzdělanost Řeků a Římanů. Jakkoli časem znouzena a zkalena, byla přece vzdělanost tato sama v sobě takové dokonalosti schopna i nade všechny jiné výtečná, že nad ni a vedle ní žádný jiný způsob osvěty dařiti se a prospívati nemohl. Bylo tedy Slovanům aneb přilnouti k ní dobrovolně aneb zahynouti v boji s ní konečně.“ K tomu třeba jen dodati: Poměr národů ke Kristu a jeho nauce je životní otázkou nejen oné doby, nýbrž všech dob, i nynější. Přijatá skrze církev vzdělanost Řeků a Římanů samojediná neučinila a neuchovala žádný národ kulturním; neboť, kdyby vzdělanost řecko-římská sama o sobě stačila na obrození národů, jak si vysvětlíme, že právě nositelé této vzdělanosti zahynuli? Proto nutno hledati ještě jinou, hlubší příčinu obrození národů evropských.

Církev, dědička vzdělanosti řecko-římské přidala k ní nový, nadpřirozený živel, učinila ji kulturou křesťanskou. Bez Krista a jeho nauky nebyly by se nikdy obrodily rodina, společnost, stát, nebylo by nikdy zmizelo potupné otroctví ve státech kulturou klassickou nasycených, nebylo by obrodu ni životů u národů slovanských a ger-

manských. Dejme tomu, že by Slované s celou bujarou silou mládí přijali vzdělanost řecko-římskou bez křesťanství. Byli by tím ušli osudu národů polabských? Snad mnohem dříve než vzdělaní národové před Kristem byli by upadli do náboženské, mravní i sociální bídy. Historia docet — dějiny dokazují a zkušenost potvrzuje. Kde není víry, naděje, lásky, tam se nutně uhostí nevěra s pověrou, zoufalství a ukrutnost. Rozklad a záhuba následují samy sebou.

Náboženství Kristovo tím, že poměrně lehce podmanilo si v duchovním smyslu světovou říši římskou s její nejvyšší vyvinutou kulturou i svět evropských barbarů s jejich velikou dotud neupotřebenou silou mravní, vykonalo dílo ojedinělé v celých dějinách světových a legitimovalo se před celým světem jako náboženství pro všechny, náboženství světové. Všechna tedy kultura i nynější doby je bez křesťanství nemyslitelná nejen proto, že nám církev ji uchovala a zprostředkovala, nýbrž také proto, že křesťanství je takovou složkou její, že by se bez něho zvrhla v pouhé pozlátko. Proč mají národové nekřesťanští v době po Kristu tak málo dějin aneb vůbec žádných? Neprispěli ničím k vývoji a zdokonalení člověčenstva; kde není pokroku, není vývoje a tudíž ani dějin.

Jako tedy starověk byl přípravou lidstva na Krista, tak celá doba po Kristu je vývojem a zdokonalením člověčenstva na zlatém podkladě božské osoby Kristovy a jeho učení.

Proto hlubokou pravdu obsahují slova dějepisce Jana z Müllerů: „Kristus je klíč veškerých dějin.“

S tím, co dosud bylo řečeno, souvisí jiná otázka: Patří Ježíš Kristus celý skutečně do dějin, může být předmětem badání dějepisného? Může vážný dějepisec vyloučiti Krista z dějin aneb jen tak mimochodem jeho vznešené osoby se dotknouti a ji jen na podřízené místo postaviti? Badání je dílo lidského rozumu, založené na lidské zkušenosti a lidském podání. Ale Ježíš a jeho dílo vyniká daleko nad lidstvo, lidský duch naň nedostačuje, čistě lidská zkušenost mu neporozumí. Proto i mistři dějepisného badání jako na př. Ranke, když přijdou na konci dějin starověku k osobě Kristově a jeho učení, mají pocit, že osobu Kristovu nelze podříditi vědě dějepisné, a nepodávají Krista celého. S tím ovšem nutno souhlasiti, že osobu Kristovu nelze podrobiti vědě dějepisné; ale důsledek, který z toho činí je jistě nesprávný. Z toho zajisté, že Kristus není podroben vědě dějepisné, nenásleduje, že věda dějepisná není podrobena jemu, jak dí známý dějepisec — Konvertita Ruville (*der Goldgrund der Weltgeschichte*). Kristus ovšem svou osobou a zjevením patří v první řadě do oboru náboženského, ale tentýž Kristus není mimo dějiny, nýbrž v čele dějin, je pólem, kolem kterého se veškeré dějiny otáčejí. Jako ten, jenž má klíč k dějinám, je pánem dějin i dějepisectví. Kdo tedy Krista ze své dějepisné práce vylučuje aneb nepodává Krista celého ten sestupuje s pevné půdy na vratký člun, ten kreslí mapu bez stupňové sítě a boří zlatý most spojující víru s vědou.

Nuže, jen ven z mlhy lidských předsudků a falešných hypothes a vzhůru k slunci! „O Oriens, splendor lucis aeternae et sol justitiae, veni et illumina sedentes in tenebris et umbra mortis.“ (Církv. antifona).

Tolle, lege! Vezmi, čti!

Vezmi! Ihned nyní vezmi Písmo svaté a polož si je na svůj pracovní stůl — to bude jeho skvost a ozdoba. Ale vezmi je často a nedopusť, aby se tam na něm usadil prach všednosti, zapomenutí a lhostejnosti. Tolle, vezmi! Ale ne jen rukou, vezmi je a vlož je do svého srdce, tam jest jeho nejdůstojnější schránka.

Čti! K němu se utíkej o radu, o posilu, o pomoc, o útěchu! Kéž je ti knihou živou pro obsah, knihou života pro svou sílu, knihou životní pro tvůj život.

Fr. Jan Evang. O. Fr. Min.: „Fons aquae vivae.“ (Pramen živé vody.)

CO ŽIVOT DAL.

Absolutno. Racionalistická filosofie osmnáctého století, nalezší věrného pokračovatele ve století devatenáctém, vymyslela přirozené náboženství, které jest vším možným, jen ne náboženstvím, závislostí člověkovou na Bohu. Rozum lidský, který renesancí a humanismem byl povýšen za jediného, neomylného vůdce a pána; rozum lidský, který jest konečný a podrobný všem změnám a poruchám; který dnes jest a zítra není; který dnes soudí tak a zítra onak, jest zbožněn. V důsledcích je totiž t. zv. přirozené náboženství zbožněním člověka. Útěkem od nadpřirozena, od Boha. Osmnácté století sladounkou řečí hlásalo tuto nauku, hořelo něžnou láskou k člověku a k lidstvu a výsledkem ne nevinným byla revoluce.

Hluboko vryly se v duši lidskou ideje, značící útěk od Absolutua a ještě dnes, a hlavně dnes všude jest cítiti jejich sílu. Mluví se, že »josefinism« žije a je to pravdivé. Žije a působí děsné škody. Neudivuje, když jedinec, který dávno sůčtoval s vírou, zří jedine v sobě pramen všeho života, klaní se sobě a svému dílu. Vždyť nemá nic většího. Ale jest s podivením, že i ti, kdož věří a snad projevují i svoji víru v Boha, chtějí rozluštit veškeré nasnáze, rozřešit všechny těžké problémy jen svým rozumem, neohlížejíce se po někom vyšším, že zařizují celý svůj život a celé své dílo, aniž užijí nadpřirozených prostředků milosti. V našem katolickém životě bije někdy příliš do očí toto opomíjení Ducha, které jest hrozným.

Uvedu několik důkazů tohoto svého tvrzení a uvedu je ve spojení s celým životem u nás. Nuže, existuje u nás československá církev. Každý den snad řada kněží této církve svatokrádežně přijímá tělo Páně. Každé neděle řada lidí, často nevěřících, nepřipravených, leckdy přímo z hospody přišedších, se smíchem přijímá tělo a krev Páně, které kněz podává. — Snad každé neděle na některém místě naší vlasti ta církev uspořádá tábor, kde se příšerně štvě proti Slovu Božímu a po všech blasfemiích vtrhne dav do chrámu, kde v tabernákulu dlí Spasitel Ježíš, tropí křik, až hrůza brání, tluče do všeho, rouhá se, řve, bije do věrných Páně. Vše před

svatostánkem. (Bohužel! že jest to vše do písmeny pravdivé.) Dělá se vše, aby bylo odcineno toto rouhání? Ba více, než rouhání? Francie kdysi jednala taktéz za revoluce, ale současně mnoho a mnoho lidí z lásky k Bohu prolévalo svoji krev pod guillotinou. A všimněte si, jak ještě v celém století devatenáctém Francie trpěla za ty křivdy a urážky proti dobré Spravedlnosti. Spoléháme jen na právo lidské a nejsme s to pochopit nesmírný dosah věci.

Jest zřejmo dnes, že scházejí našemu lidu kněží. Jest jich veliký nedostatek a sotva lze míti za to, že lidským silám se podaří tento nedostatek odstraniti. A což ta nejednota mezi kněžstvem? Leckdy je slyšeti s kazatelny slova, příznávající tyto smutné poměry. Ale málokdy kněz vyzve lid k modlitbě za kněze. A téměř nikdy nevybídne přítomných, aby obětovali aspoň jedno své svaté přijímání v týdně za kněžstvo, aby za ně obětovali své strádání, své bolesti, své oběti. Kdysi byla vydána hluboká a vroucí modlitba blahoslaveného Grigniona z Montferty, modlitba za kněze. Nikde se jí v kostelích nemodlí. — Proč?

V letní době pořádali lidovci pouti na jednotlivá místa mariánská v naší vlasti. Sjelo se vždy dosti lidí, někdy desetitisíce, jako tomu bylo třeba na Svaté Hoře. Pout má míti jediný toliko cíl: přiblížiti duši co nejtěsněji k Bohu. Odprosití Ho, potěšiti, usmířiti. A člověk, odcházející do svého domova se svatého místa, odchází s Bohem v srdci. Nebylo tomu vždy tak o poutích výše zmíněných. Zabránilo tomu přednášky politické, o poutích přednášené. Myslím, že v budoucnosti by měla býti pout poutí bez každého politického příděchu. Snad se může namítnout, že lidová strana tím získá řadu přívrženců. Je to vše, a to nejvyšší, co můžeme žádat? Lidský rozum, lidské slovo nahrazuje Slovo Boží. —

Zdá se, že duše českého člověka, prošetší skepsí, jedná-li se o inteligenta, lhostejností a zhusta nevěrou u lidu, že touží po Bohu. Je již otrávena všemi politickými nechutnostmi a ohlíží se po svatostánku. Třeba si neuvědomuje ještě, kde musí spočinouti, přece v posledních hlubinách

touží po náplni života. Nuže, dejte té duši onu náplň a hleďte ji přivést k Bohu. Přímo a ne oklikou přes politickou stranu. A když ta duše jest v Bohu, pak ať alespoň jednou v roce se k Bohu přivine, slyší jeho hlas a jest potěšena.

Jest smutnou pravdou, že český člověk volá Boha jenom proto, že ho potřebuje. A přece, jak male jest chápáno takto náboženství! Zdaž není prvním určením člověkovým: chváliti a velebiti Boha, Pána a tvůrce všeho? Modlitba člověková, zdaž nemá být v prvé řadě chválením Nejvyššího? Víra člověková, která spočívá na rozjímání člověka, jeho potřeb a jeho nedostatků a Boha přijímá, když ty potřeby a nedostatky toho vyžadují, by byla slabou a nedostatečnou.

Absolutno v životě. Třeba se jím dát proniknout, třeba hledět poznat Boha a pak se dostaví i láska.

U hrobu Hviezdoslavova sešel se zase jednou celý národ, aby vzdal posmrtný hold básníku, jenž oravský lid a oravskou přírodu uvedl do světové literatury a jenž tuto světovou literaturu lidu slovenskému svými překlady dal. Slováci v něm ztratili největšího svého básníka, mistra řeči, buditele národního i kulturního, Čechům v něm umřel mimo to ideální představitel bratrského kmene slovenského na poli národní vzájemnosti. Neboť Hviezdoslav, syn oravský, Slováček rodem i duchem, byl ze starší generace nejtypičtější hlasatel československé jednoty. Proto jeho slova o divadelních slavnostech pražských v dusných dnech májových r. 1917 byla pro nás sladkou přípovědí toho, co nám v budoucnosti bylo uchystáno a proto byla jeho řeč tenkrát i pro nás částečným vysvobozením z mučivých chvil národní skepse a národní malomyslnosti. A když konečně přišel den, o němž si Hviezdoslav ani snít netroufal, začal Hviezdoslav mezi prvními budovateli a upevňovateli, aby sladká skutečnost zůstala skutečností na věky, a síň Národního shromáždění hostila jej jako předního zástupce osvobozené větve zakarpatské. A proto se sešel celý národ u jeho hrobu, ale zda si všichni tam a všichni ostatní v těch dnech uvědomili, jaký je jeho odkaz pro nás? Zda si vzpomněli a zda se zamysleli Češi, jaké že máme povinnosti k větvi bratrského národa (abych jenom něco nadhodil: kolik z nás má

Hviezdoslavova ve své knihovně, anebo kolik z nás alespoň zná jeho básně — básně světového významu!); ale zda si i mnozí ze Slováků připamatovali, jaké oni mají povinnosti k Čechům? Že milovati Slovensko je milovati i Československou republiku a že programem národní lásky k Slovensku není prohlubovati propasti mezi oběma kmeny, nýbrž stavěti mosty! U hrobu Hviezdoslavova sešel se všechen národ bez rozdílu politického přesvědčení, bez rozdílu konfesijního a bez rozdílu kmenových — sešli se Češi i Slováci — sešli se jenom u hrobu? Šráček.

Samovraždy. Co má moderní člověk, který odvrhl kredo v osobního Boha a v posmrtný život? Co mu zbývá, když neuznává existence, trvání života lidského po smrti? Zbývá mu pouze tento život pozemský, těch několik let na tomto světě. Čekali jsme tudíž, že bude hledět co nejvíce prodloužit ten život, že jej okráší vši krásou možnou, bude se z něho radovat a těšit. Že bude žít, že bude chtít žít.

Nebývá však tomu, jak by se správně soudilo. Ba, čím více člověk nenávidí života onoho, tím více nenávidí i života tohoto. Nemaje před očima své duše, krásy života věčného, nemá před nimi ani krásy života časného. Jest třeba vědět, proč žiji a čemu mám obětovat svůj život. — Svým životem i svým dílem vzdávám chválu určité ideji, jež mne vede k činnosti a diriguje každý můj krok k cíli vyhraněnému. Člověk, který žije jen materiálním a pro materiální, nedovede ocenit očistnou často moc bolesti, utrpení, různých zkoušek, jichž jest život plný. Přijdou-li ty bolesti a ty zkoušky, nevíta jich jako poslu vyšší Moci seslaných, dá se jimi přemoci, spoutati, často i zničiti. Jenom tak si lze vysvětliti ten veliký počet samovražd, jež se stále množí.

Jest zajímavou povšimnouti si denních zpráv, jednajících o pohnutkách, jež toho onoho dohnaly k osudnému sáhnutí na život. Suše referují, ač jde o něco tak ohromného, o něco tak nesmírné ceny, jakou má život lidský. Zvykly si již tomu, často se to opakuje a málokdy jest v té oné samovraždě něco pikantnějšího. Jak asi soudil o samovraždě dřívější člověk, který sice nemluvil příliš o veliké ceně života, který však ji cítil jako cosi přirozeného, který nespátroval jediný smysl

životního dění, zápasu jen v tom, aby se vyžil, ale který patřil výše? Co by řekl, kdyby se dnes objevil, téměř stále více se množícím sebevraždám? Snad by řekl, že člověk během století či staletí uběhl nesmírně daleký kus cesty od Světla a ocitl se ve tmě. Bloudí, a nemůže dojít ke braně, veoucí do dilého dne.

Jen mluvící takto by měl hlubokou pravdu. Dnesní člověk se ocitl ve tmě, a neví překážek, a neví prohubin a nemá žádného vůdce. Překážky ještě vyhledává, do prohubin se svévolně vrhá a o dobrého vůdce nestojí. Chce si sam stačiti, věří ve svoji moc, mluví o svém já. A ono já jest zatím podrobeno všem možným změnám a pádům!

Je těžký dnes život. Jen jaká jest bída mezi lidem a nejen mezi lidem prostým, ale ještě více mezi těmi, kteří kdysi průměrně dobře žili. Nejsou zvyklí na tvrdost a na bídu a podléhají při prvním nárazu nepříznivého větru. Nuže, sociální nespokojenost dává jim do ruky smrtící zbraň. —

Jiní již přijali od života dosti — jak ovšem tomu slovu »dosti« rozumějí! Nemají již proč žít. A mohl bych dále vyjmenovávat smutné tyto věci a jen k jednomu bych došel závěru: Vraťte lidstvu touhu po věčnosti a vrátili jste mu chuť a odvahu ku pozemskému životu. Běžete-li mu tu touhu, běžete nu i tu chuť, nebo činíte z jeho života čosi nízkého a malého.

Svatý apoštol národů jednou větou vystihl krásy onoho života: Ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, co Bůh připravil těm, kteří ho milují. Každá vcliká věc, každá veliká radost jest dílem lásky, ale té, jež jest božskou ctností. Ta však předpokládá víru a naději. —

Po mobilisaci. Buďte Bohu díky, že vyjednávání s Maďarskem skončilo šťastně, aniž bylo třeba sáhnouti ke zbraní. — Vzpomínky na hrůzy velké války jsou ještě příliš v paměti a bolest hluboce pronikla v život. A opět nová válka? Proto se leckomu zdály trpkými ty chvalozpěvy jedné části tisku, který plnil své sloupce nadšením válečným. Jakoby se zapomnělo, že válka jest zlem, a že by i vítězství mělo těžké následky pro mladý stát.

Mobilisace však dala nahlédnouti do duše lidu. A i do duše českého tisku. Přirozeně, že první otázkou bylo, kdo zavinil

válku? Kdo? Karel Habsburgský? Vždyť o něm se stále mluvilo, že jest siabochem, který by se sam neodvažil činu. Jeho choť? To již se zdalo mnohým pravděpodobnějším. Ale nekdo jim musil síbit podporu. Řeklo se, že to byli francouzští katoáci. Není to pravda a ostatne je treba vymysleti ještě něco lepšího. »Právo lidu« s chutí citovalo jakýsi svýcarský list, jehož redaktor či dopisovatel verohodně ujistoval, že Svata stolice si přála, aby Habsburkové se ujali v Uhrách vlády, že dokonce je i v tom podporovala. Lid, který chape se svými vůdci smysl českých dějin, měl opět zbraň proti odvekemu nasemu nepříteli, Římu a proti katolicismu. »Papež jest vinen válkou«, ozývalo se z úst jeuněch. »Kněží by opět chtěli světiti prapory a zbraň. aby ujařnili co nejvíce náš lid«, rozhlašovali druzí. Ale jedno treba zdůraznit, již bylo slyšet, jak český člověk takto mluvící jest si vědom své síly a energie, neboť plnými ústy se chystal, že se tentokráte nedá a vyúčtuje s Římem opravdově.

Jest s podivem, jak zlá a ve své zlobě vynalézavá jest duše lidská. V historii lidstva, v historii válek stál vždy římský biskup jako ochránce míru. V době invase barbarů zachraňuje papež Řím, ale zachraňuje i poklady vši kultury a civilisace. Ve světové válce papež učinil tolik dobrého pro trpícího člověka. A na to všechno se zapomnělo. Sotva nová bolest se objevila na obzoru, hned vina za ni by byla svalena na katolicism. A v zájmu charakteru člověka by se bylo žádalo vystoupení z církve. Vžily se v duši našeho člověka myšlenky spojující náboženství s politikou. Řím jest považován za politikou moc, a ne za náboženskou. Řím chce válku jen proto, aby moc jeho se šířila. V naší republice Řím upadá, tedy staví proti ní nepřitele Čechů — Habsburka.

Toto usuzování jest velice nebezpečné. Největším nepřitelem víry jest sentimentalism falešný, poněvadž přistupuje k člověku se škraboškou úcty a lásky k lidstvu. Racionalism a humanitarism chtějí zachránit svobodu lidskou. Všechny invektivy proti Církví mají týž ton. A ještě něco jiného k tomu přistupuje: láska k vlasti, špatně chápána. V zájmu lásky k vlasti musí člověk bojovat proti Římu. V té nenávisti, již jsou mnozí naplněni, všechny tyto prvky se objevují. Hned ten,

hned onen má prioritu. Zloba všech užije, poněvadž vítězství, jehož chce dosíci, jest nesmírné: je to vítězství nad duší. Proto touk vynalézá a tak na pohled nevinně.

Mikulášský dar. Již dlouho se vede ideový zápas o mladou duši studentskou. Zápas, který jest příuš těžký, ješto vedou jej síly ještě mladé a plné života i příuš zodpovědný, ješto na jeho výsledku závisí celá budoucnost našeho národa.

Zápas proboujovávají na obou stranách síly mladé, sami vůdcové studujících v první řadě, kteří vývojem událostí byli postaveni v čelo studentského hnutí. Na jedné straně ti, kteří ve Svazu shromáždili veškeré studentstvo, nazývající se pokrokovým a na druhé straně, kteří hledí sjednotit studující nábožensky smýšlející a ještě se hlásící ke kředu církve katolické. Je třeba si uvědomit všechny obtíže tohoto vzájemného zápolení. V ohledu vnitřním jest duše českého studenta pod záminkou vědeckého názoru životního, pod záminkou svobody jednotlivcovy úmyslně vzdalována od pramenů živé vody. Jsou známy způsoby, jimiž se tak činí. Četba, jež jest podávána studentu, má zřejmě určitě vyhraněnou tendenci protináboženskou, i když zdánlivě mluví o náboženstvech s úctou. O náboženstvech ano, ale o náboženství nikoliv. Historie jest podávána zkresleně, hlavně historie česká, a určitá období její. Kněz, jenž přináší znalost Slova, jest nenáviděn a neposlouchán. Různé ty skautské odbory či sokolské oddalují jinocha od plnění náboženských povinností v den nedělní a takové oddalování bývá začátkem lhostejnosti, nebo ještě něčeho většího, úplné nevěry.

A nejsou menší vnější různé ohledy, bázeň, stud. Není-li dosti silně uvědoměná duše studentská, podlehne v brzku posměchům se strany kolegů nebo profesorů. Stává se leckdy bezcharakterním, který se mně představuje takým, onomu opět jiným, podle potřeby. Často studující pokrokový má různé výhody, tak třeba na vysoké škole a p. Neboť podpory, jichž dostává pokrokové studentstvo od státu jsou dosti značné. A občasně sbírky jistě hodně vynesou.

Jest přirozeno, že vůdcové katolického studentstva musí počítati se všemi okolnostmi. Jak zachytiti mladou duši? Bylo by ideálním, kdyby se mohlo založi-

ti v každém městě, v němž jsou střední ústavy, Sociální studentské sdružení, v němž by byli studenti vychováváni a vyučováni pod dohledem zkušeného kněze. Ale to nelze provésti v mnohých městech. Často není takového zkušeného vůdce a pak odpor u profesorského sboru jest tak veliký, že třeba se založením posečkat. — Nebo studující potřebují ještě značné průpravy a odhodlání a nadšení, aby si vymohli založení. V tomto případě tisk má nesmírný úkol. Studentský časopis »Jitro« koná dobře svoji povinnost. Ovšem, student nemá, obzvláště dnes, takových prostředků, aby mohl zaplatiti plnou cenu. S tím musí Ústředí počítat a jinak si peněz opatřit.

Když již jest založeno Sdružení, kdo se má starati o jeho udržení a růst? Je třeba knih, časopisů, místností a jiných nezbytných věcí, aby student opravdu čerpal ve Sdružení jenom sílu a správné znalosti. Nemáme děl, jakých mají řadu Němci i Francouzové o povolání, o výchově, o organizaci práce atd atd. Potřebujeme dáti studujícímu do ruky katechismy víry i života. Kdo zná dnešní poměry, uzná, že odpomožení těchto nedostatků vyžaduje nesmírného nákladu.

Náš lid, bez rozdílu postavení sociálního, měl by si uvědomiti, že jedná se jen o jeho děti. Ti, kdož všechn svůj čas věnují práci mezi studentstvem, by snad nepotřebovali všech těch věcí, o nichž jsem psal, neb by si je jinak opatřili. Jest povinností každého, kdo má, aby podporoval akci »Mikulášského daru«, z něhož hradí se všechny výdaje, veliké a nezbytné.

Máme dnes všichni velikou zodpovědnost před Bohem i před svým národem i před budoucností. Věta, často opakovaná, že žijeme na přelomu dvou dob, má do sebe mnoho pravdivého. Kultura předválečná byla zbožněním hmoty a dnes ještě jest ono zbožnění v životě cítit. Nové pokolení zdravých a statných musí dovésti podrobiti hmotu nadvládě ducha. Záleží vše na tom, jakou naukou bude živena duše a je třeba vše obětovat, aby se dostalo duším chleba živného.

V letáčcích, jež rozesílá Ústředí z Prahy, obrací se na kněze. Vždyť kněz nejspíše může pochopit, jak třeba je katolických studujících a lidu to vyložit. Vyrůstají vůdcové lidu ze studentských řad, kteří v brzku ujmou se díla a umožní kně-

zi, aby nemusili ubíjet svých volných chvil a svých schopností v politických zápasech a mohl se jen věnovati náboženské výchově všech bez rozdílu. Když bude laik pracovat ruku v ruce s knězem, jak se dílo bude dařit!

Obrací se na ty, kteří mají. Víím, tolik potřebujících žádá, ale zdaž žádost jiná jest naléhavější? Již dnes po několika letech práce jest viděti blahodárné účinky. Jaké teprve budou ty výsledky, když bude možno co nejlépe vnitřně stmelit organizaci, dáti jí vše, čeho k životu potřebuje a posvětit jí obětí a oběťmi četných?

Neodkládejte šeků, jež jsou vám posílány. I haléř vdovin byl kdysi přijat s láskou a pochválena byla ta, jež jej vložila do pokladnice chrámové. Krlín.

Rozkvět katolicismu ve světě.

VI.

Anglie. V poslední době lze zaznamenati zase několik pozoruhodných konversí pastořů, důstojníků, učitelů a evang. sester. Mimo to si mnoho slibuje toto hnutí od sdružení katol. žen. Jejich stanovy, schválené kardinálem Bournem, udávají tyto hlavní účely: 1. Pomáhati nekatolíkům, zajímavých se o církev, ke styku s knězem. 2. Vyučovati konvertity pod dozorem kněží. 3. Pomáhati farářům v duchovní správě a sice dům od domu. 4. Studovati katolicism ve vlastním domově. —

Holandsko. V Moasstreeltu zřízena byla misionářská, odborná škola, kde se vyučují krejčí, tesaři atd., kteří se hodlají usaditi v Rusku. O živých silách holandského katolicismu poučuje nás fakt, že na 1000 katolíků přichází 1 osoba, věnující se misiím. V tom hlubokém chápání apoštolských idejí katolicismu spatřujeme důvod, proč Holanďané — ač ne Slovani — jsou nám příkladným vzorem pro ideu cyrilomethodějskou. O dorost stará se horlivě duchovenstvo s pracovitými

laiky v nepřetržitém ruchu vnitřního apoštolátu. Počet domů pro duchovní cvičení laiků vzrůstá neustále a každý stav, každá organizace mají jednou v roce své exercicie. Zároveň bývají ve farních kostelích tak zv. lidové misie pro ony vrstvy lidu, které do kostela, kde se duchovní cvičení konají, beztoho nechodí, nebo choditi nemohou.

Existence řeckého patriarchátu ohrožena. Když Mahomet II. dal náboženskou svobodu neosmanským svým poddaným, vyvinul se cařihradský patriarchát v silnou autonomní moc s mnohými výsadami a s ohromnou přitažlivostí pro celý Východ. Dnes však ve změněných poměrech ukázalo se, že těsné spojení náboženských a hospodářských národních snah řecké církvi trvale neprospívá, a, že těsné zapletení do nití politiky, v kterémž řecká církev se narodila, bude také její smrtelnou nemocí.

Ruská, bulharská, rumunská, arménská a řecká církev během času se prohlásily za autokefální a patriarchátu zůstal jenom úkol býti hlídačem věrouky. Pokud však politická moc Phanasa obklopovala, nebylo tak viděti vždy rychlejšího klesání jeho, když však pádem půlměsíce Cařihrad stal se kořistí politické dychtivosti evropských států, tu se ukázalo, že i řecká církev nic jiného není, než jejich politickým ústrojem, neschopným ani původního úkolu hájiti víry a jednoty. Patriarchát skutečně byl jen figurkou na šachovnici nedůležitého snaživce a zednáře Venizela. Když ctižádnostivý politik svým národem byl desauvován, tu patriarchát se zase »těšil« anglické protekci. Tak se mohlo státi, že volba nového patriarchy a snaha po sjednocení sklesly na politické manévry, řízené z Londýna a z Athén. Zatím co Cařihrad byl venizelistickým, zkazil si všecko v Malé Asii. Anatolie, Smyrna, Gallipole, Adrianopel žádají tureckou řeč v liturgii a vlastního patriarchu v Cesarei, jehož náboženská moc by se měla vztahovati i na — Cařihrad!

UMĚNÍ.

O novou literaturu. (Kapitola estetická.)

Pro tvoření umělcovo jest důležitým poměr umělcův ke stvoření a stvořiteli, neboť tím se řídí jeho estetika. Umělec, který neuznává stvořitele, jímž jest osobní Bůh, který neuznává jiného světa, jenž se rozprostírá za hranicemi toho, na němž žijeme, ten bude pojímati náš svět jako dokonaný, jako náplň všeho. Achilles toužil v podsvětí po krásách světa pozemského a Achilles jest stělesněním řeckého životního názoru. Řecké umění bylo proto vyjádřením konečné krásy, poněvadž bohové sídlili na Olympu a byli povýšenými lidmi. Krásno naturalistického a racionalistického pojetí řeckého umělce dalo se úplně obejmouti a chrám jím vytvořený byl docela ukončen.

Člověk, jemuž Betlemem a vykupitelským dílem Kristovým byl zjeven svět jiný, dokonalý, jehož tento jest toliko odleskem, pojímá krásno s vyššího hlediska. Křesťanstvím byl vymezen člověku cíl vznešenější, než jaký měl pohanský svět. Člověk jest obrazem a podobenstvím Božím a má spěti celým svým životem k dokonalosti, svatosti a k věčné blaženosti.

Nuže, existují dva světy: svět viditelný a neviditelný. Svět viditelný jest odleskem světa neviditelného. Krása, již zřím svým okem, již pojímám svou duší, jest zářením neviditelné krásy, krásy absolutní. Zřím tu krásu vtělenou světem ve formy, jež postřehuji svými nazírajícími schopnostmi. Neosvětlen žádným vyšším světlem, postřehuji toliko ony formy. Zřím přirozeno a nejsem schopen zahlédnouti nadpřirozeno. Mohu sice rozeznati z účelnosti, z uspořádání tohoto stvoření, že existuje všemocný stvořitel, mohu se i dohadovati, jaká jest ona krása naprostá, ale nevím toho. K tomu jest třeba, aby můj rozum, mé srdce byly osvětleny vírou. Osvětlen vírou, chápu tajemství. Chápu, že příroda, na niž patřím, jest tvůrčím dílem Božím. Že jí při stvoření stalo se činem slovo Boží: »Staniž se!« Proto básníci-světci, sv. František, sv. Jan z Boha mluvili k ohni, mluvili k moři jako k svým bratřím, poněvadž jim byli hlasateli nekonečné moudrosti a lásky Boží, byly stvořením Božím, jako stvořením Božím jest člověk.

Jammes, který vyrostl v době, kdy t. zv. »čistí« umělci Leconte de Lisle, Renan, Anatol France, Regnier, Maupassant, Zola oslavovali jako pohané paganinism, nebo síly přírodní, opěval též dětským a prostým hlasem přírodu. Jeho oko celé utkvělo na materiálním stvoření. Když milost otevřela jeho pohled, rozšířil se jeho hlas a Jammes jal se pěti o »kostelu, oděném listím«. Poznal, že až dosud krása hustého zeleného listí mu bránila do chrámu. A proto ve všech dílech od *Clairière* až ke knize o sv. Josefu proniká listím do skutečného neviditelného světa a odkrývá nádhernou krásu v životě nejhudších i pronásledovaných, krásu, již dává Bůh. V *Georgiques chrétiennes* vykreslil plnost života, krásu jeho, jež jest jediné v pokorném oddání se Bohu. Odpoutává se od té krásy pozemské ke krásě nadpozemské, již oslavil nezapomenutelně v pátém zpěvu svého díla. Jako světec vidí. A nemají charakteru spirituality díla Bazinova, Claudelova? Zahlédli krásno, rozpomínají se na ně. Jako proroci se rozpomínají a praví to lidem, jak každý dovede.

Umělec, básník má podle hluboké definice Helloovy sdělovati formami přístupnými smyslům lidským krásno. Umělec, básník jest tudíž interpretem krásna. Mluví-li o umělci věřícím, bude interpretem krásna, jímž jest Bůh. A za krásou, již zahlédne na tomto světě, bude zřítí její prázor. Bude vždy vypravovati slávu Boží, podle slov Žalmu. Za jeho slovem sebe skvělejším bude se rozprostírati nekonečno, jehož nikdy neobsáhne. Gotická kathedrála, dílo pokorných a věřících tvůrců, má neukončeny věže na rozdíl od řeckého chrámu, poněvadž jest slávou Nekonečného.

Jest samozřejmým, že krásno se projevuje jen pod jednou podmínkou. Podmínkou Vtělení byla láska Boha k tvorstvu. Podmínkou vtělování se krásna ve formy jest rovněž láska. Podle velikosti své lásky podá umělec bytost v její realitě. Podle velikosti své lásky zpřítomní umělec přítomnost Boží ve světě.

Nuže, v našem případě jest možno

mluviti o jediné lásce, o lásce umělcově k ideji krásna, již věřící umělec si představuje vtělenou v Bohu, či lépe, již jest Bůh, plnost bytí a čin sám. Pomocí této lásky, jež dává křídla jeho slovu, jež rozvezvučí všechny struny jeho nitra, umělec koktá, neboť i ten nejvznešenější zpěv nemožno jinak nazvat v přirovnání k vznešenosti Boží, koktá o nádheře a slávě nevyslovitelné. Jeho poesie jest poesíí mystickou. Poesie mystická má předmětem Boha, krásno samo. Země, stvoření, které jsou dány člověku, aby mu sloužily, jsou jí hádankou, v níž uhaduje, co jednou uzří tváří v tvář. Jsou jí zároveň žebřem, po němž stoupá k nedohledným výšinám.

* * *

Básník mluví, či zpívá. Slovo jeho, styl, jenž jest jeho tvořením, ukazuje, pokud a jak jeho nitro jest připraveno ke zpěvu. Jakým jest jeho nitro, takovým jest i jeho slovo. Je-li jeho nitro naplněno pýchou, bude jeho slovo chvástavým. Je-li jeho nitro čistým, bude i jeho slovo čistým. Je-li jeho nitro pokorným, bude to slovo se chvěti čistou a svatou bází. Je-li jeho nitro prázdňným, — budiž mi odpuštěna ta věta, mluvím-li o básníku — bude jeho slovo duněti prázdnotou a bude hanbou člověka. Napájí-li se jeho nitro z pramenů víry a lásky, bude jeho slovo napovídati víru a lásku. Slovo jest ovocem, vyrostlým na pni básníkovy života.

Slovo věřícího básníka jest pokorným, neboť jediné pokorným jest dáno patřiti na tajemství Boží. Došel a dospěl ku poznání Boha, zlomiv pýchu svého já. Poklonil se, přiváben Bytostí a opěvuje přítomnost její ve světě, činí tak klaněje se. A poněvadž pokorné, jest i jeho slovo čisté. To jsou základní dvě vlastnosti jeho stylu. Claudel, který jest pln radosti a života, jehož krev vře, jehož slovo tryská a řítí se mnohdy, nemajíc ani dosti místa pro své rozpětí, nuže, ten Claudel má slovo pokorné a čisté. Třeba vzíti jeho *Zvěstování Panny Marie*, jež jest mohutnou a jedinečnou písní pokory a čistoty, třeba naslouchati slovům Petra z Kraonu nebo Violeny, dcery Vecorsovy, aby se chápalo, kam až sestoupil Claudel. Či jeho vznešené *Magnificat* nebo *Processional*, kde slovo sklání se jako v *Magnificat Marie Panny* před Bohem u vědomí vlastní nehodnosti toho,

kteřý byl povolán mezi četnými jeho věku, kde slovo v pokoře děkuje, že umělec byl sprostěn model a zachráněn od smrti. Z cisterny a z vězení temných na světlo byl vytržen. Úchvatně znázorňuje to slovo pokory, o němž mluvím, u Claudela verš, kterým hledí říci Bohu účel, jaký bude míti celé jeho dílo. Bude mu zpívati píseň čistou »comme un pasteur sur le Carmel.«
Krlín.

Izidor Cankar: *Z cesty*. Ze slovinštiny přeložil dr. Bohuš Vybíral. Olomouc. Nákladem »Evy«. 1921. Str. 134.

Spisovatel, kněz a docent esthetiky na universitě lublaňské, sám nazval tyto svěží a zajímavé črty z cesty po Italii »poučným románem«, když vycházely před lety v revui »Dom in Svet«, jím redigované, ač dějová nitka, spojující zlomkovité kapitoly, nestejně rozsahem, ale stejně krásou, v jeden celek, jest slaboučká. — Fritz, přítel básníkův a druh na cestách, má se sejíti se svou snoubenkou Esterou ve Florencii. Před odjezdem jí poslal dopis, který Esteru znepokojil; tam ve Florencii chce zvědět pravdu, miluje-li ji posud či nikoli. V Benátkách Fritz flirtuje s naivní Němkou, ve Veroně se však setká s ženou, která je z rodu Zeyerovy paní Dragopulos, a podlehne jejímu démonickému kouzlu, po krutém boji, právě ve Florencii. Neochrání ho ani přítomnost tiché a obětavě skromné Estery. Náhlý odjezd Fritzu, bez rozloučení, nechává na konci děj nedopověděný jak živou ránu.

Ale děj, který je spíše jen skizzou k románu, ač dovede napnouti zájem, jest něčím docela vedlejším v této svěží a útěšné knížce. Hlavní její cena je v tom, že autor, duchaplný a diskretní vyprávěč, ve svých rozhovorech se svým partnerem, básníkem a uměleckým kritikem z Berlína, Fritzem, rozprává své názory o nejpálčivějších otázkách umění a života. Dialog Cankarův srší duchaplností a vtipem, hned rozesmává svou nespoutanou dovedivostí, hned odkrývá před námi hlubiny, až děsivě vážné. Jednou používá i listu, aby vylíčil v žíravé a bolestné satíře svou lásku k rodné Lublani. Nejpodivnější u Cankara jest, že při své povýšenosti, která jej nutně osamocuje, nepozbývá humoru, pravého, kořenného humoru, třpytícího se rosou takřka na všech stránkách jeho románu. Upomíná na Hil. Belloc, ale

jest ukázněnější a méně žvatlavý. Pokud mi sčítlost dovoluje srovnávat, a pokud jest toho vůbec třeba, znám jediného básníka essayistu, jenž psal stejně duchaplně, bez stínu pedanterie, o otázkách umění, totiž Oscar Wilde. Myslím tu ovšem jen způsob práce, podobnost stylu, smělost myšlenek, výsměch šosáctví, bolestnou a trpkou ironii.

Izidor Cankar mnohdy několika řádky, jakoby mimochodem, osvětlí složitou otázku umění. Stejně znalecky, nikoli jako chladný analytik, nýbrž se soucitem pro každý bol, dotýká se otázek životních, a poukazují tu jen pro příklad na dvě stránky (84—85), kde pravdivě a hluboce vystihuje mentalitu dospívajícího hochy. Na Iz. Cankara život naléhal s dravostí vichřice, jež nadto spaluje. Jen tím, že odolal hrdinně všem náporům a že se proboujel k světlu, dovede vložití svým osobám slova ohromující nás svou pravdivostí, jako když Fritz doznává: »Všechno mluvené je hloupé. Kdybych neměl víry v Boha, nerozmýšlel bych se a nasadil tenhle browning na spánky .« (str. 46). — Kdo z těch nešťastníků, jimž věčná Homérova Heimarmené nalila do kalichu života jen samý žal, kdo z těch duší tuláckých, které se cítí cizinci na této krásné zemi, jsouce bez úkoje štvání neuhasitelnými touhami, kdo, pravím, z nich neřekl totéž?

A jaká je tu na málo stránkách pestrá galerie zajímavých osob a osůbek, takřka ze všech národů evropských, s nimiž se střetáme na cestách, ve vlaku, v hotelu, na pohostinské faře, na parníku, a jež všechny se nám představují v rázovité plastičnosti. Izidor Cankar je tak jako jeho bratr Ivan, básníkem, a kdybychom o tom pochybovali, přesvědčí nás neskonale krásná přirovnání, jeho vlastní, nevyčtená ani násilně nesmyšlená, nýbrž nasbívaná jako kvítí na všedních cestách života, kde kvetlo, skryté zrakům méně pozorným a méně pronikavým.

Byl bych chtěl ještě mocněji vysloviti svůj podiv nad touto prací Cankarovou. Četl jsem ji třikrát a vím, že se k ní ještě rád vrátím, a také jsem jist, že bude přeložena i do jiných jazyků. Je mně blaživě při vědomí, že slovinská literatura má takovéto debutanty, u nichž není nic krajinně omezeného, nic provinciálně naivního. Budiž také vysloven upřímný dík p. překladateli, že nás s knihou seznámil; jsme

jemu tím povděčnější, ježto překlad je nejen bezvadný, nýbrž též přiměřený křehkému a hravě poletavému kouzlu originálu.

J. Vašica.

Jul. Zeyer: *Stará historie*. (Hráno po prvé 7. listopadu ve Vinohradském divadle za režie Karla Čapka.)

I hra, jež před třiceti léty propadla, může míti dnes úspěch. Jen třeba se uměti přizpůsobiti době a obecenstvu a pan Karel Čapek, ten už zná i dobu i obecenstvo. Proto vypravil Starou historii s takovou laškovností, že by v ní málem nikdo ani Zeyera nepoznal. A nejlepší na tom je, že ani Čapkovi nelze zazlívat, že tak Zeyera přioděl. Neboť opravdu, Stará historie sama o sobě by nestačila, aby upoutala po celý večer diváka. Motiv je takový už starý — vždyť je to »stará historie«, a děj sám je takový střízlivý. Vždyť upoutalo by vás to, kdybyste se měli dívat, jak dva nápadníci, jeden mladý a chudobný, druhý zas starý, ale bohatý, se ucházejí o jednu vdovu, a jak vítězí na konec pomocí svého služebníka a pomocí její služebné mladý, jak to má býti? Ale při výpravě Staré historie se opakuje zase stará pravda, že divadlo je tolik podobno ženě a že jako žena dovede upoutati pozornost mužů, i když v ní nic není, jen když se nějak nápadně obleče, že i při divadle je důležitou stránka výpravy. A pan Čapek, který se představoval obecenstvu po prvé jako nově nastolený dramaturg Vinohradského divadla, ukázal, že je výborný krejčí a že jeho »šaty« jsou dobrého střihu. A to bylo vedle jiné maličkosti, že hrou měla býti vzdána jubilejní pocta Molièrovi, jehož Zeyer v doslovu vzpomíná jako svého mistra, nejdůležitějším poznáním večera.

Šráček.

Dvě hry o českém dnešku.

Vojtěch Mixa: *Kdo vydělá?* Veselohra o třech jednáních. (Hráno v Městském divadle na Král. Vinohradech.) — Jiří Mahen: *Generace*. Komédie o třech dějstvích s předehrou. (Hráno v Národním divadle v Praze.)

Naši dramatikové nemají mnoho štěstí na hry ze současného života, a tak ani život poválečný nenašel dosud vhodného divadelního interpreta. Mahen, jenž se o to vážněji pokouší, je příliš vnějškový, mlhavý, frázovitý, a o Mixově hře je lépe

pomlčet. Její premiéra ukázala, že sebe větší banálnost může mít u nás při premiéře úspěch, má-li autor v hledišti hodně osobních přátel a že i kritika je hodně mílostrdná, ať nedím, obojetná, je-li autor muž »ze společnosti«. A tak tato ukrutná, nechutná slátanina, jež tu a tam si chce hrát na vtipnou a duchaplnou, s dějem, jaký by se hodil do kabaretů druhého řádu (o nepoctivých kefasích, kteří lezou oknem, aby podplatili poctivého úředníka, o psíčku na stole, jež na ně štěká, o hodné dceři poctivého úředníka, jež si na konec vezme taky kefasa, aby ohromila svého otce, jež tomu nerozumí — a mám ještě vypočítávat, co všechno autor do děje snesl?), našla milost v očích obecnictva, neboť se nějaký čas udržela na repertoiru, aby dala svědectví, jakou máme kritiku a jaké máme ještě obecnictvo. Ale ani Mahenova hra neuspokojuje. Co chce v ní autor říci? Chce napadati starší generaci, jež odchází z politického bojiště a ospravedlňovati práci generace nynější? Má-li to však býti hra dneška, musí mluvit jasně o dnešku, o lidech dneška a o skutcích dneška. Anebo chce jen Mahen ukázati, jakou má býti každá generace, a tedy i generace nynější? Ale i tak jsou jeho slova — a hlavně slova, neboť děje je ve hře málo — opět příliš nejasná a neurčitá. Co tam tvrdí a jaké vlastnosti požaduje od politických pracovníků, je samozřejmým požadavkem vůbec, in theoria uznaným a uznávaným všeobecně, a tož jenom ta konečná myšlenka, že nemůžeme udělati pořádek v politice, nemáme-li sami napřed pořádek doma, je jakýmsi myšlenkovým kladem. A formálně nevymanil se Mahen ze své manýry nepropracovati hru a osoby důkladně a definitivně, nýbrž ponechávati hercům, aby samostatně vytvořili úlohy. Náhodou se jim to tentokrát dost podařilo, a tak alespoň provedením byl večer nějakým kladem.

Šráček.

A. V. Suchovo-Kobylin: Svatba Krečinského. (Hráno po prvé 28. září v Městském divadle vinohradském.) Jsou autoři, kteří jediným dílem vepsali své jméno do dějin literatury tak, že bude vždy žít v generacích příštích. A. V. Suchovo-Kobylin učinil tu svou »Svatbou Krečinského«. Je to vlastně jenom takový malý nápad, skoro anekdota, ale kolik hluboké psychologie je do něho vloženo!

Zkrachovaný bonviván moskevský Krečinskij chce si pomoci opět na nohy sňatkem s Lidočkou, dcerou bohatého statkáře Muromského a docílí toho na přímluvu tety Lidoččiny Atujevé, že Muromskij dá k sňatku svolení, ač nerad. Mají už před svatbou, když tu náhle octne se Krečinskij v úzkých, nemaje peněz na zaplacení věřitelům, takže hrozí z toho veřejný skandál a tím i konec známosti. V úzkost vypůjčí si od nevěsty drahocennou brilantovou jehlici, jejíž skleněný vzor má Krečinskij u sebe. U lichváře Beka nabízí skvost do zástavy, ale nepozorovaně podstrčí, když byl Bek dříve pravý skvost prozkoumal, do krabičky sklo a zapečet je. Nělkin, soused Muromského z vesnice jež sám Lidočku miluje, prohlédl už dávno Krečinského a nedůvěřuje mu. Pátrá po jeho životě a doví se u žida, že Krečinskij zastavil Lidoččinu jehlici. Uhodí přede všemi na Krečinského, ale Krečinskij k velikému jeho překvapení odevzdává pravou jehlici Lidočce, dělá je ještě přitom uraženého. Jeho lest však dlouho netrvá. Nělkin zajede k židovi a podvod Krečinského je prokázán dříve, než moh. Krečinskij uskutečnit své nešlechtné záměry. Lidočka sice ještě velikomyslně ochraňuje Krečinského před skandálem prohlašujíc, že skleněná jehlice byla jenom nedopatřením dána do zástavy a odevzdávajíc pravý skvost, ale odchází pak za otcem a tetou s opovržením o Krečinského. Krečinskij, Lidočka, Atujevá, Muromskij, Nělkin a k nim ještě pomocník Krečinského Raspljújev, jaké to vzory lidských ctností a slabostí, jaké to postavy, jež můžeme vidět stejně u nás jako v Moskvě a na ruské vsi. A jak jsou při tom tyto osoby zachyceny tak po ruský, s celým jejich prostředím! (A jak vynikne teprve kontrast, vypraví-li vám potom na Vinohradech takovou kabaretní slátaninu Mixovu!) Herci byli tentokrát na výši svých uměleckých schopností Pan Zakopal jako Raspljújev a pan Vydra v roli Krečinského vytvořili osoby, jež budou vždy ozdobou jejich snah po vyšším pojetí hereckém, ačkoliv i ostatní podali výkony, jež bylo lze s plnou uměleckou rozkoší pozorovati. I Moskevským se hra jejich líbila a jejich uznání bude Vinohradským nejmilejší upomínkou na pobyt nejlepší herecké družiny evropské v Praze.

Šráček.

VĚDA.

Studium Písma. Sledujeme-li konverse slavných lidí, ať umělců, ať literátů, ať vědců, jsme zaraženi přímo hlubokou jejich znalostí Písma. Největší umělci a největší lidé napsali nejkrásnější své stránky, když uvažovali nad slovy Písma. Hellovým veledílem jest dílo »Slova Boží«. Nejhlubšími stránkami díla Bloyova jsou exegese Písma. Svátý Bernard, svátý Tomáš vymeditovali nejvznešenější své statě nad knihou Písem. A ještě jedno připomínám. Meditace Písma učinila ty ony svatými, velikými. Neboť meditovali samo slovo Boží.

Byla mi dána kýmsi, jemuž záleží na tom, aby lidé dospěli dokonale, otázka: Jak možno náš lid zachrániti? Tato otázka vybavuje jinou, stejně naléhavou: Jak došlo to u nás až tam, že je třeba mluvit o zachraňování? Devatenácté století odpovídá: Intelligence, infikovaná ideami osvícenskými racionalismu věku osmnáctého, začala medítovat místo Boha člověka. Descartes učinil prvý krok, ostatní domyslili a výsledky jest zřítí dnes. Inteligent začal zbožňovati sebe, svůj rozum, učinil jej nejvyšší mocí a důsledně se odvracel od Pána nebe i země. Tentýž inteligent vnesl onu metodu v lid a dílo bylo dokonáno. Aby byl lid přiveden na pravou cestu, musí se obrátit napřed intelligence. Inteligent studuje. Je třeba připoutati ho ke studiu slova Božího místo slova lidského. A je třeba dáti mu skutečně cenných děl, po nichž by musil sáhnout.

Ale jest zde i intelligence, která ještě věří, a která se nezdráhá hlásit se ke Kříži. Nechť dobře si všimne úryvků o Písmu sv., jež v předu přinášíme, neboť ona intelligence musí státí na výšinách a volat a za jejím hlasem všichni poběží. Neboť naučí-li se čístí v Písmě, naučí se i žítí podle něho. Slovo vzbudí v něm touhu po Srdci a po Tělu. Eucharistii, která sytí k životu nehynoucímu.

Náboženství a politika. P. Rádl nade-psal takto své dílo a tím již jest dán celý obsah jeho. Poněvadž lid i intelligence rádi směšují tyto dvě věci tak základně rozdílné, dělajíce z náboženství politiku a mnozí snad z politiky náboženství, je snad třeba určit vzájemné vztahy obou.

Ale jest jisto, že všeobecně náboženství a politika se pokládají za dvě nauky, jimž každý nejsnáze porozumí bez dlouhého studia a bez velké námahy, a to již stačí k určení jejich výjimečnosti i velikosti.

P. Rádl si více povšiml horečné agitace pro vystupování z církve římsko-katolické při sčítání lidu i mělkosti její. Aby prohloubil znalosti náboženských otázek vztahujících se k našemu veřejnému životu, napsal toto dílko. »Otázka první dnes není, pro jaký směr se kdo rozhodne, nýbrž jak opravdově se kdo rozhodne« (s. 6). Jinými slovy: nezáleží na tom, ke kterému vyznání kdo patří, nýbrž abychom byli opravdoví. Nezáleží tudíž na objektivní pravdě, nýbrž toliko na subjektivní. Toť usuzování páně Rádlovo.

Na prvě místo klade jméno Ježíš a táže se: Kdo byl Ježíš. »Skoro nic přesného nevíme ani o jeho původu, ani o jeho vzdělání, ani o životě, ani o jeho cílech. . . Žil či nežil? Byl revolucionářem v hrubém toho slova smyslu, či jen tichým beránkem? . . . Chtěl býti zakladatelem nové církve? Proč umřel? Historikové náboženství se neshodli. Není konce sporů o tom, která slova N. Zákona Ježíšovi patří, a která mu byla připsána později. . . A přece, jakou silou působil a působí tento Ježíš na lidstvo!« (S. 7.) Jinak dnes žijeme, jsme bohatší o zkušenosti dvou tisíc let. »Těžko chápeme jeho asketické myšlenky, nenacházíme v něm kázání o potřebě tělesné práce, o politice, o vědě, a nacházíme u něho některé zásady, dávno již nečasové.« (S. 8.) Zkrátka je třeba studovat Ježíše. P. Rádl učinil prvý pokus a ukázal i na literaturu.

Snad p. Rádl též četl svatého Pavla a poznal, že není záhodno bráti nadarmo toto jméno: Ježíš, neboť ve jménu tom kleká všechno nebeské, pozemské a inferno. Ovšem, muž moderní musí se řídit »moderní vědou, která strhla Ježíše s nebe na zemi a učinila z něho člověka z masa a z krve, jako jsme my, učinila z něho také životnější, mravní a náboženský vzor, než toho byly schopny doby starší, pro které byl Ježíš pouhou metafysikou.« (S. 9.) Lze ještě po tomto něco říci o p. Rádlo-

vi? Jenom, že by si měl všimnouti nesčetné řady světců a světic, třeba též svatého Tomáše, filosofa a dáti si a zodpovědět jednu otázku: Jak jest možno, že všichni tito lidé, neznajíce moderní vědy, která učinila atd. atd., že tito lidé, pro které byl Ježíš pouhou metafysikou, čerpali z něho svatost? Ta slova: životnější, mravní, náboženský vzor jsou slova, která vyplňují řádku, a to snad jest málo.

Když již je třeba podle rady spisovatelovy: »vypořádati se s Ježíšem« (tento termín v tomto případě užitý je při nejmenším hrubostí, ne-li více), ať si p. autor dá dvě otázky: Jest Ježíš Bohem? Jest jenom člověkem? Místo tří stránek, na nichž se mluví o Kristu, jedna řádka by vše vystihla. Zároveň by to bylo věcné i vědecké. Nuže, p. Rádlovi jest člověkem a jeho náboženství jest věcí lidskou.

Vznik církve vykládá p. Rádl čistě protestantsky. Nejdříve prý bylo šířeno křesťanství mezi chudinou a byla to víra v brzký konec světa a poselství o zdržlivosti a vzkříšení. »Čekalo se, že království Boží přijde již brzo, odejme vládu od bohatých a mocných a dá ji chudým a poníženým.« (10.) Všichni žili v tomto slzavém údolí, rovní v naději na království Boží. Ale asi podle p. Rádlu vábilo nejvíce, že se hlásalo evangelium chudým. Během doby však i tato země pokládána za říši Boží, na níž zákon Boží jen nepřímo vládne. Církve stala se orgánem této vlády, církve s papežem a biskupy.

Vzpomínka na Ježíše stále více mizela a učení církve se stále více odlišovalo od Kristova. »Už tvrdý a theoretický Pavel odchytil se silně od lidštějšího a všestrannějšího Ježíše a opět na jiné cesty se dal mystice nakloněný spisovatel evangelia Janova a Apokalypsy.« (11.) Často jest slyšeti tato slova, a kdo vážně studuje Písmo a to jest prvou věcí, chce-li znáti zakladatele církve, a kdo studuje exegesi a sleduje biblickou kritiku, nikdy by těch slov neužil. Pan Rádl mluví velice všedně a nejen nepřináší nic nového, nýbrž nezná ani toho, co již dávno a lépe bylo o Kristu nebo o církvi řečeno i od samých protestantských odpůrců.

P. Rádl nekloní se k názoru těch, kteří mluví o temném středověku. Vidí Danteho, sv. Františka, zří i v našem národě velké světce. Byli to děti církve a církve je milovala a povýšila na oltáře. Byli

zbožní a p. Rádl se velice mylí, když myslí, že zbožnost jejich záležela v tom, že se obraceli s důvěrou ne k svému Bohu, nýbrž k církvi, věřili v církev, podrobovali se s dětskou prostotou k církvi. Je i v tom pravda, vyjádřená v Kředu, ale o té p. Rádl neví. Chtěl pravděpodobně říci něco velikého a pero mu selhalo. Jest přirozené, že rozumí tomu slovu »světec« docela v lidském smyslu, nepřipouští něco nadpřirozeného. ale pak jsou to otroci církve a v tom sotva by viděl p. Rádl velikost. Či jsou to jenom protekcionářské děti církve, lépe řečeno: papežů? (Neboť papeže hlavně nemá spisovatel rád.) Ale mnozí ti světcí a velikáni řekli často papežům příliš tvrdé a drsné pravdy a pokárali je značně.

Znamenitým je též pojetí katolicismu 16. století. Formálnost, vyvrcholivší v jezuitství, jest v podstatě nevěrou; jeho cílem bylo udržení papežské moci a katolických formulí, a k tomu cíli bylo náboženství, askese, evangelium, svědomí atd. jediným prostředkem.« (26.) To se p. Rádl přece mylí. Na štěstí není historikem.

Nejvíce se zdařila p. Rádlovi stránka třicátá pátá. Mluví o zbraních proti katolictví. Doporučuje poznávati jeho »základní vady, jeho nemodernost a nepotřebnost a hledati náboženství jiné a vyšší«. Katolicism jest historie, my chceme logiku, nikoliv historii. Máme místo církve a papeže stát, místo kněží lékaře, místo klášterů školy a nemocnice. Mnoho jest věcí, jež p. Rádl chce a těžko pochopit jeho prostotu, Rád jistě každý dopřeje p. spisovateli radosti nad »tím mrtvým strojem, jímž jest katolictví.« Ale jest zbytečno psáti vážně dlouhé pojednání o tomto stroji a zvláště je, že se na to vrhl filosof. Ostatně, katolicism již přestál větší invase a podařenější a hlubší a není zastaralým jako různé ty nauky dnes moderní a zítra již nemoderní Krlín.

K jubileu Balbinovu. V době pobělohorské, kdy česká řeč byla odstrčena na místo druhé, kdežto prvé místo zaujala němčina, kdy vyšší vrstvy zachváceny byly horečkou »mluviti a jednati jen německy«, kdy česká řeč ozývala se jen mezi lidem venkovským — poddaným, který svou rodnou řeč slyšel většinou v kostele (úřady a školy poněmčovány!), tu objevují se proti tomuto tlaku jednotlivci,

naplnění láskou k utlačované české řeči a českému národu. A byli to jmenovitě čeští vlastenečtí kněží, kteří učili lid modlit se k Bohu v mateřském jazyce.

Naše doba vzpomíná zde jen obyčejně českých nekatolíků. Zapomíná však, že nepříznivým tímto tlakem trpěli také katolíci, kteří těžce nesli současnou situaci. Zde nutno vzpomenouti aspoň Bohuslava Balbína, průkopníka českých kněží vlasteneckých (nar. 3. prosince 1621), který věnoval všechny své síly, všechn svůj volný čas, aby zachránil hynoucí minulost českou, by uhasínající vědomí české roznítil v mohutný oheň lásky k rodné vlasti a tak pomáhal jazyku českému k bývalé jeho slávě. Tato snaha provázela jej celým jeho životem a sledovati můžeme počátky její již v útlém mládí, kdy před 7. rokem přečetl Hájkovu kroniku 3krát neb čtyřikrát. Rostla s ním a provázela jej na studiích a když zasedl za katedru jako

profesor, stupňuje se a neochabuje ani při pronásledování od vlády. V četných a důkladných jeho spisech odráží se čistá jeho duše, nepotřísněná kalem světa, duše, vroucně milující Boha, národ a vlast. Jeho spisy v době obrození mají veliký význam (vzpomeňme si jen jeho »Obrany jazyka slovanského, zvláště českého«), z nich čerpají posilu četní čeští jesuiti (Vydra) od st. XVIII. a celá řada národních buditelů. —

Je přirozeno, že česká společnost, která tolik miluje oslavy, často i méně cenné, při třistaletém jubileu narození Boh. Balbína mlčí, ač Balbín vyrovná se důstojně bratrskému biskupu Janu Amosovi Komenskému. Či nechce doznati, že v době, již si dovolil Jirásek nazvati temnou, svítili jako jasné, hřejivé hvězdy vlastenečtí katoličtí kněží, kteří svou tichou prací pomáhali připravovati slunko svobody?
Pelikán.

Ale nejen že učí životu Písmo, Písmo i život dává. Ale toho nevědí a věděti nechtějí moudří tohoto světa.

„Beatus vir, qui in lege Domini meditabitur die ac nocte.“ *)

Pokorná a horlivá četba Písma svatého nejen učí, ale jako modlitba svolává ihned sílu milosti, takže zatím co rozum pravdu poznává, vůle zároveň jest rozněcována a sílena k jejímu pochopení a plnění. — U které jiné knihy jest tomu stejně? — Časté čtení Písma svatého jest jistý prostředek k dosažení Ducha svatého a jeho svatých darů.**)

O kéž bys poznal, co jest tobě k spasení! Kéž bys dychtivě sáhl po tomto skrytém pokladu, po této drahocenné perle, — kéž bys dychtivě naklonil vyprahlý ret k osvěžujícímu prameni vody živé! — „Anima mea sicut terra sine aqua tibi!“***) Quemadmodum desiderat cervus ad fontem aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus! †) (Duše má jest jako země bez vody před Tebou. Jako touží jelen po prameni vod, tak touží duše má po tobě, ó Bože!)

Fr. Jan Evang. O. Fr. Min.: „Fons aquae vivae.“ (Pramen živé vody.)

*) Žalm 1.

**) P. F. W. Faber „Unterricht im geistl. Leben“, Regensburg 1859, str. 162.

***) Žalm 142.

†) Žalm 41.



Sto knih

pro katolické knihovny.

Básně.

Karel Dostál-Lutinov:
Orlí fanfáry.

F. X. Dvořák:
Eucharistie.
Z hlubin věků.

Hviezdoslav:
Básně biblické.

Mickiewicz:
Pan Tadeáš.

Milton:
Ztracený ráj.

Mistral:
Mireio.

Boh. Rejnek:
Žizně.

Verdaguer:
Sen sv. Jana.

Jar. Vrchlický:
Legenda o sv. Prokopu.

Jul. Zeyer:
Kronika o sv. Brandanu.
Karolinská epopeja.
Olgerd Gejstor.
Vyšehrad.

Dramata.

Calderon:
Dáma skřítek.

Paul Claudel:
Zvěstování Panny Marie.

Corneille:
Cid.
Polyeuctos.

Gal. Ronaj:
Sluneční píseň.

Frant. Valoušek:
Zkáza.

Jar. Vrchlický:
Noc na Karlštejně.
Sv. Vojtěch.

Jul. Zeyer:
Pod jabloní.
Radúz a Mahulena.
Neklan.

Prósa.

Barbey d'Aureville:
Ženatý kněz.

J. Š. Baar:
Jan Cimburá.
K Bohu.
Poslední z rodu Sedmerova.
Ptáci.

Bauman:
Tři svatá města.

René Bazin:
Davidka Bizotova.
Obilí, které vzhází.
Přehrada.

Robert Hugi Benson:
Pán světa.

Pavel Bourget:
Rozvod.
Smysl smrti.
Žák.

Sig. Bouška:
Děti.

Pierre l' Ermitte:
Průlom.

Arnošt Hello:
Divné příběhy.

Francis Jammes:
Pan farář Ozeronský.
Růženec ve slunci.

Alois Jirásek:
Psohlavci.

Joh. Joergensen:
Kniha poutníková.
Naše Paní Dánská.

Petr Kopal:
Apostati.

Václav Kosmák:
Chrt.
Eugenie.
Kukátko.

Kosakievicz:
Návrat.

F. X. Meško:
Obrázky a povídky.

Božena Němcová:
Babička.

Frant. Pravda:
Matka studentů.

Běla Pečínková:
Ženy.

K. V. Rais :
Pantáta Bezoušek.
Západ.
Zapadlí vlastenci.

A. B. Routhier :
Setník.

Patrik A. Scheean :
Lukáš Delmege.
Můj nový kaplan.

Henryk Sienkiewicz :
Quo vadis.
Rodina Polaniec-
kých.

J. Spielmann :
Lucius Flavius.

Frant. Stránecká :
Z našeho lidu.

Wiesemann :
Fabiola.

Jul. Zeyer :
Jan Maria Plojhar.
Marianská zahrada.
Román o věrném
přátelství Amise
a Amila.
Tři legendy o kru-
cifixu.

Náboženství, filosofie, vychovatelství.

Bibli česká (Starý a
Nový Zákon).

Sv. Augustin :
Vyznání.

A. K. Emmerichová :
Umučení našeho Pá-
na Ježíše Krista.

A. Hello :
Podobizny svatých.

Sv. Tomáš Kempen. :
Knihy o následo-
vání Krista.

Dr. Jos. Klug :
Otázky životní.

Dr. Jos. Kratochvíl :
Úvod do filosofie.
Kvítky slavného Pá-
na sv. Františka
a jeho druhů.

Morawski :
Večery u jezera Ge-
nevského.

Dr. F. X. Novák :
Kněžské problémy.
V máji života.

Ruville :
Zpět ku sv. Církvi.

V. Svatohor :
Do Maria Zell.

Tomáš ze Štítného :
Řeči besední.

Historie, životopisy.

Balbin :
Obrana jazyka slo-
vanského, zvláště
českého.

Frant. Hamzelka :
Dějiny národa čes-
kého.

Al. Hlavinka :
Bludy a lži v dě-
jinách.

Jos. Kalousek :
Obrana sv. Václava.

Křišťan :
Život a umučení sv.
Václava a jeho
báby sv. Ludmily.

Frant. Snopek :
Apoštolové slovan.
Konstantin-Cyryl
a Metoděj.

Jos. Pekař :
Bílá Hora.
Světová válka.

Jan Sedlák :
Jan Hus.

Stejskal :
Sv. Jan Nepomucký.

*Sestra Terezie od Je-
žiška :*
Dějiny duše.

Frant. Vacek :
Sociál. dějiny české.

Sociologie.

Cathrein :
Socialismus.

Pesche a Cathrein :
Soukromé vlast-
nictví.

Lev XIII :
Rerum novarum.

Reyl :
Jádro křesťanské
sociologie.

Boh. Hašek :
Obnova lidské spo-
lečnosti.



Z I V O T

MUŠLENKY
O SOCIALISMU, UMĚNÍ
NÁBOŽENSTVÍ A POLITICE

* R O Č N Í K *
IV



*

*

1 9 2 1 * 2 1
V Y D Á V Ā

* ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ *

„ŽIVOT“ vychází 1. dne v měsíci kromě prázdnia v Hradci Králové
PŘEDPLATNĚ pro IV. ročník „Života“: 30 Kč pro ne-
studenty, 20 Kč pro studenty. REDAKCE a ADMINISTRACE v Praze-II.,
Voršilská 1. Reklamace se zasílají do administrace v Praze.

OBSAH ČÍSLA 4.:

Běla Pečínková-Dlouhá: Ukolébavka. — Dr. Fr. Xav. Novák: Katolické červánky. — Dr. František Cínek: Církev československá. Ant. Novák: „Tractatus contra Dominos Praelatos.“ — J. Krliš: Jedna z příčin obrození katolické literatury francouzské. — Bohuš Vaněk: Foerstráv mužský sbor „Oráč“ — Jar. Znorov: Sávo! — Co život dal. — Umění. — Věda.

**RUKOPISY a DOPISY pro redakci zasílány buďtež na ad-
resu: Jano Š r á č e k, redaktor „Života“, K r o m ě ř í ž,
arcibiskupské gymnasium.**

Sdělení administrační:

Žádám o laskavé zaslání změn adres a p. vždy do 20. dne v měsíci.
Kdo by mohl přenechatí starší ročníky „Studentské hlídky“ za přiměřenou
odměnu, nechť to oznámí administraci. II. ročník „Života“ jest již úplně
rozebrán. (Viz inserát.)

Pány předplatitele žádáme, by ti, jimž to možno, neomezovali se na přede-
psaný obnos, ale finanční svou podporou umožnili nám, bychom mohli
chudým našim studentům poskytnouti časopis za mírnější cenu.

*Dary na revue „Život“: Jos. I. Hospodka, Amerika, 1 dolar; — J. Svoboda
Praha, 30 Kč. — „Zaplat Bůh!“ J. Pelikán, administrátor*

Pánům p. t. odběratelům oznamujeme, že jest na skladě již
jen několik exemplářů I. a III. ročníku

revue „Života“

Roč. I. za 5 Kč; roč. III. 15 Kč pro studenty
20 Kč pro inteligenci.

K hojně objednávatce doporučujeme řeč arcibiskupa
Dr. Kordače:

„O manželství.“

Cena 1.50 Kč (i s poštou).

Objednávky přijímá:

Administrace „Života“, PRAHA II., Voršilská 1.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.“
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: JOSEF KATNAR. TISKLA: BISKUPSKÁ
KNIHTISKÁRNA V HRADCI KRÁLOVÉ, ADALBERTINUM.

Ž I V O T

M Y Š L E N K Y
O S O C I A L I S M U, U M Ě N Í
N Á B O Ź E N S T V Í A P O L I T I C E
* R O Č N Í K *
I V

Běla Pečínková-Dlouhá:

U K O L Ě B A V K A.

Svaté Dítě,
zkolébu, Tě
tichým dechem na své hrudi;
ze sna, který Tobě zdá se
o snu Otce, světa spáse,
matčin dech Tě neprobudí.

Hajej, Dítě,
nevzbudí Tě
ani její výkřik žhavý,
až na místě hrudi věrné
koruny Tvé trny černé
uzří vít se kol Tvé hlavy.

Hajej, Dítě,
nevzbudí Tě
radost ani slza bílá;
sen, jež hlavička Tvá hostí,
velkým snem je od věčnosti
Matky, jež Tě pochopila.

Dr. Fr. Xav. Novák:

K A T O L I C K É Č E R V Á N K Y.

Přede mnou nejnovější kniha hlubokého anglického myslitele H. Belloc a, „Evropa a (katolická) víra.“ *) Tam čtu věty, které člověku, znajícímu a oceňujícímu Církev jen dle našich volnomyšlenkářských, „husitských“, českoslováckých“, a j. a j. protikatolických

*) Europe and the Faith. By H. Belloc. Constable and comp. London 1921.

hlasů, připadají jako ohromná vynášivost, ne-li jako hlas někoho, jenž právě utekl z blázince.

I say again, renewing the terms, The Church is Europe: and Europe is the Church — pravím opětě . . . Evropa toť (katolická) Církev a Církev (katolická) toť Evropa.“ Tou větou vlastně kniha počíná (stojí v „úvodu“ na str. 6.), ta znamená vlastní thema, jehož provedení a důkazu věnuje autor všech dalších 10 kapitol svého těžkého a hlubokého díla. Počínaje pohanským Římem a prvním zásvitem víry křesťanské, vede nás autor stoletími úpadkovými a přechodními mezi věkem starým a středním. Ukazuje nám pravý význam tolik hanobeného středověku katolického („nikdy nebyly sobě blíže politická neb společenská formule a život, nikdy netvořila naše kultura celek jednodušší a pevnější“, str. 260). Pokračuje k reformaci Lutherově (Husa se jen tak mimochodem dotýká) a končí u všeobecného úpadku doby nejnovější, doby právě naší. A končí větou, kterou byl počal, jen že ji vyslovuje ještě důrazněji, ještě přesvědčivěji:

„Europe will return to the Faith, or she will perish.“

„The Faith is Europe. And Europe is the Faith.“

„Evropa se buď vrátí k víře katolické, nebo zahyne.“

„Víra (katolická) toť Evropa. A Evropa toť (katolická) víra.“

Těmi slovy uzavírá knihu na str. 331.

Toho závěrku dospívá Belloc na podkladě badání hlavně historických. Současně s ním vydal německý učenec Max Scheler knihu ne tak jasnou, ale bohatstvím a hloubkou myšlenek snad ještě významnější „O věčném v člověku.“ *) Po týdny již rvu se s obsahem té knihy, a přece stojím pořád ještě jen na samém jejím kraji. Snad později a jinde se k ní ještě vrátím důkladněji. Nám dnes stačí poukázat na podstatně téměř doslovně stejný závěr, jehož filosoficky dobírá se Scheler.

„Cítíme to všickni, že stojíme na počátku doby historicky světové (am Beginne eines historischen Weltalters). Nesla-li se doba t. zv. nová směrem hlavně kritickým a individualistickým, uvolňujíc až do krajností všechny moci pozemské v člověku a v přírodě, smíme tuto nejnovější periodu (naši) nazvat dobou pozitivní, věřící, která bude mít snahu, aby pracovala k celku, aby duševně ovládla rozptýlené dosud síly, aby organisovala život. Zdá se, že nedaleká je doba, ve které duch lidský znovu směle i u živé víře zmocní se oněch sil, které se kdysi odervaly od centrálních mocností lidské vůle a lidského ducha a které téměř jako osud i automaticky rozhodovaly o životě lidském, jako na př. síly týkající se hmotného rozvoje hospodářského (Kräfte der sachlichen Wirtschaftsprozesse), smyslu jen a jen po výdělku se pachtícího (des bloßen isolierten rationellen Erwerbseistes), strojní techniky, roztroušeného vědění (Einzelwissen), žádnou hlavou již neovládaného. Těchto sil zmocní se duch lidský, aby za jejich pomoci založil nový, trvalý příbytek společností lidské. Tato všeobecná víra byla a jest duševním majetkem duchů tak sobě odporujících jako jsou August Comte, Josef de Maistre, St. Simon, Fourier ve Francii, v Německu nezapomenutelný Adam Müller**), Rodbertus, celá škola historického a t. zv. katedrového socialistického hospodářství národního (A. Wagner), zvláště pak křesťanského a mimokřesťanského socialismu všech druhů a stupňů. Ta myšlenka je v té obecnosti programem všech lidí rozumných dnešního světa“ (160).

Co tuto (a na jiných mnohých místech) Scheler jen nepřímou napovídá, vyslovuje jasně a přesně na str. 181. násll.

*) Max Scheler, Vom Ewigen im Menschen. Erster Band. Religiöse Erneuerung. Leipzig, Der Neue Geist. 1921.

**) Konvertita, národní hospodář. Proti materialistickému a liberálnímu národohospodářství „klasickému“ kladl důraz na mravní základy společenské a horlil pro spolupůsobení církve a státu. Zemřel ve Vídni 1829. (Pozn. pis.)

„Individuální „přemýšlení“, od celku, ba téměř od veškerého ostatního života dnešního uvolněné a z něho vyrvané (Ein von der Gemeinschaft, ja von der gesamten übrigen Seele sozusagen abgelöstes, aus ihr herausgerissenes individuelles „Denken“, tak zvl. u Descarta), u jiných zase rovněž osamocené pocity smyslné (bei anderen ebenso isolierte Sinnesempfindungen) byly prohlášeny za jediný oprávněný pramen poznání. Bylo by jisté nesmyslné a nespravedlivě popírat, že oba principy, subjektivní a idealistický criticism jakož i sebedpřetahující a proti sobě zápolící snažení ve filosofii, ve vědách, v ovládnutí přírody, duší, společností, velkých dosáhly úspěchů a svým způsobem samy ze sebe velké vykonaly věci. Ale — a toto „ale“ je strašné poučení, které nám přinesla válka, je mocné volání Boha nám a celé Evropě k obrácení — i tyto úspěchy evropské práce kulturní byly možné jen proto, že křesťanská doba evropského středověku a její duševní universalismus nahromadily ve všech národech a skupinách Evropy tak mohutný vnitřní kapitál ku společnosti pracujících sil duševních, že všude tajně a ani často od zúčastněných nepoznán, ten kapitál pojil a v hloubi pospolu udržoval duchy, které jinak nic společného neměly. Novina pro Evropu nejdůležitější, ba novina, která pro svou důležitost zasluhuje, aby na všech ulicích hlasitě byla zvěstována, je skutečnost nad vši pochybnost povznesená, že kromě těch, kteří v Evropě si ještě zachovali křesťanskou víru — a ani ti nezůstali zcela ušetřeni nemocí doby — ten kapitál, toto neuvědoměné dědictví, dnes skoro nadobro je vyčerpáno . . .

„Dnes, po válce světové, vidíme, kam ony dva principy neodvolatelně vedou: K světové i duchovní válce, k stavbě babylonské věže ve formátě světovém (Zu einem Weltkrieg auch der Geister, zum Turmbau zu Babel in Weltformat). Avšak právě tím odhalila a k uvědomění všech, kteří jen poněkud dobré vůle jsou, přivedla světová válka, co dosud bylo nejhlubším tajemstvím Evropy, kterak totiž Evropa tajně, i tam kde nejpilněji světácky cítila a smýšlela, přece jen žila z duchovního dědictví, jež zachovala jí Církev. Světová válka napsala tu pravdu krvavými písmeny, jichž nevidět nikdo nemůže, na nebe. Nebyla to pouze vpravdě vznešená, křesťanská neutralita; nebyly to jednotlivé podniky sv. Otce na umírnění bídy válečné; nebyly to ani úchvatné modlitby jeho a Círky za mír národů, které přivedly onen podivuhodný zjev, že dnes až do samého nitra nejmodernější moderní Církev katolická a její hlava nové vážnosti se těší a nebývalé mravní důstojnosti nabývají. Za těmi čistými, povznášejícími dojmy stojí něco jiného, hlubšího: Poznání nové, zvolna i v nepovědomých dosud hlubinách moderní duše se rozvíjející a jako světlý anděl výš a výše vystupující, kterak jen vědomý návrat ku svatým pramenům duševním a životním, jimiž až dodnes Evropa žila a se rozvíjela, i tam a tajně, kde lidé vědomě toho znáti nechtěli, ba kterak — myslíme-li důsledně — jedině návrat ke svaté Církvi a ke společné křesťanské ideji, již jen ona správně poznává a spravuje, Evropu jakožto dosavadní vůdčí kulturní kruh světový může zachrániti. (Die langsam sich auch in der unbewußten Tiefe der modernen Seele entfaltende, wie ein lichter Engel heraufsteigende neue Einsicht, daß nur ein bewußtes Zurück zu den heiligen Geistes- und Lebensquellen, aus denen die Geschichte Europas bis zur Stunde auch da heimlich genährt war, wo es die Menschen bewußt nicht Wort haben wollten, ja daß — konsequent denkend — nur ein Zurück zur heiligen Kirche und der allein von ihr rechterkannten und verwalteten christlichen Gemeinschaftsidee Europa als den bisher führenden und leitenden Kulturkreis der Welt noch zu retten vermag.) Nebyl to jen blud nebo řada bludů, které způsobily, že jsme tak nesmírně přečenovali míru sil jednotících a Evropu udržujících, jako byla technika prostředků komunikačních, mezinárodní sdružení dělnické, mezinárodní kapitál finanční, mezinárodní věda, umění, evropské svědomí, souručenství bílého plemene, mezinárodní právo soukromé i veřejné atd. Byl to zcela převrácený způsob myšlení a cítění, když jsme se domnívali, že ona nezbytně potřebná jednota mravní budovy světové „z dola“, silami čistě světskými trvale může býti udržována. Že ta jednota nepotřebuje trvale a podstatně, nejen k svému pokroku, nýbrž mnohem více k své záchraně na

místě prvním mocných, náboženských, duchovních a mravních sil centrálních „s hůry“. To jest sil, které se nezakládají na společných zájmech a prospěších, na pouhých smlouvách právních, na onom tolik přeceňovaném společenství lidské přirozenosti a jejím oasmoceném (isoliertem) nadání rozumovém, nýbrž které jediné lze nalézt ve zjevení, v milosti (Boží), v osvětlení s hůry rozumu a srdcí a v organizaci viditelné, jim (jzevení, té milosti . . .) přiměřené (v Církvi) — v organizaci, která teprv dovede i ony nižší síly společenské zapřáhnouti ku blahu lidstva.“

Ani nejjasnější den nepřichází náhle a rázem hodiny astronomické. Dole ještě vládá tmy. Dole v dusných brlozích hlubokým tělesným spánkem oddychuje všeliká ospalost, všeliké noční hýření, všeliká lenost a pohodlná zaostalost. Ale po nejvyšších vrcholcích hor kráčí již poselkyně Slunce, zlatoprstá Aurora. Nezůstane však na horách. Niž a níže stoupá její světlý krok, hlasitěji a hlasitěji ozývá se jí vstříc jásoť probouzející se přírody, až plně zasvitnuvší nebeské Světlo ovládne kol a kolem — —

Ještě je noc různé nevěry a její „právo“. A nikde, mimo snad nešťastné Rusko, ta noc nezdá se tmavší, nikde beznadějnější než u nás. Statisíce uspaných jedem židovského materialismu Marxova. Tisíce uspaných jedem Lutherovým, Bartoškovým, Farského a jiným a jiným. *) Strašná, otrávená nocí, kdy ti bude konec?

Nolite timere pusillus grex (Luc. 12, 32) — jen doufejte malé stádce! Červánky nové doby jsou už zde, není, dá Bůh, ani daleko příští zlaté Slunce. Jsou to duše nejhlubší všech národů, které vidí a hlásají nový, nezbytně nastávající den. Jsou i mezi „pastýři národů“, kteří stejnou vedeni jsou předtuchou. I u nás, na místech nejrozhodnějších, třeba pořádku a skrytě. Idee neumírají, nedají se ubíti špinou zlovůle. Idea, které náleží svět, která vítězí, je:

„Evropa se buď vrátí k víře katolické, nebo zahyne.“

„Víra (katolická) toť Evropa. A Evropa toť (katolická) víra.“

(Příště dále.)

Jak často, ach příliš často přicházejí v tomto slzavém údolí hodiny smutku, — jak často zkalí spokojenost a jasnost naší duše náhle neštěstí, nehoda, zneuznání, ztráta, nezdar! — Kde hledati útěchu? — U lidí? — Kdybych měl sám jediný všechnu útěchu světa, kdybych všech rozkoší mohl požívatí, jest jisto, že by to dlouho netrvalo. — V tom nedojdeš, duše má, plné útěchy a osvěžení. Jedině v Bohu, Těšiteli chudých a Ochránci ubohých ji nalezneš! **)

U Krista hledej útěchu, u Krista v Betlémě, u Krista, Slitovníka nad nešťastnými a ubohými, u Krista tichého a pokorného, u Spasitele v Gethsemani, u Krista zbičovaného, uplvaného, pod křížem se svíjejícího, u Ježíše Krista, Krále na kříži! — —

„Je-li v tomto životě něco, co udržuje moudrého a učí ho zachovati klidného ducha v soužení a víru tohoto světa, myslím, že jest to na prvním místě rozjímání a znalost Písma svatého.“ ***)

Fr. Jan Evang. O. Fr. Min.: „Fons aquae vivae.“ (Pramen živé vody.)

*) Právě zaznamenávají noviny zprávu (nevím, pokud pravdivou), dle níž při posledním sčítání lidu v Praze odpadlo k bezvěří 128.000, k „církvi českoslov.“ 85.000, k protestantům 30.000. Na pražském venkově odpadlo prý k českoslov. sektářům 80.000, k bezvěří 90.000.

**) Násl. Kr. III., 16.

***) In Ep. ad Ephes., Prolog.

Dr. František Cínek:

CÍRKEV ČESKOSLOVENSKÁ.

(Myšlenky z konf. řeči v Týnském chrámě v Praze. — 8. listopadu 1921.)

Církev československá je typickou sektou, kterou zrodila u nás církevní revoluce, zastřená praporem reformy. Nebylo posud v dějinách církevní revoluce, která by nebyla začala mluvit řečí reformy, která by na svůj štít nebyla psala hesla reformy, která by se nebyla proklamovala reformou. Je opravdu každá revoluce jakous reformou — i ta naše je jí — jenže reformou, provedenou ulicí.

Co jest ulice? Ulice je i v lepším smyslu neorganičnost, roztržitost, nahodilost, rozháranost, halas. Ulice je protivou jednotnosti, hloubky, usebrání, vnitřní organické síly a tím všeho, co roste zvnitřku, co v hloubce zapouští kořeny, co v ústraní dochází plného rozvinutí — je život, zapomenuvší náhle na veliké pozadí věčnosti a odpovědnosti, na těžké záhady povinnosti, práce a oběti.

Je však ulice někdy přímo špatná, zvrhlá. Stává se jí, když zhasla poslední světla a čirá noc zrušila hranice hanby a cti, násilí a obrany, loupeže a vlastnictví. Stává se jí někdy i za bílého dne v dobách mimořádně pohnutých, surově bezohledných a brutálně násilnických.

Avšak ať tak či onak — ulice vždy zůstává ulicí. A ulice neorganická, rozběhlá, rozvášněná, i kdyby to byla kněžská ulice — a my jí měli! — je neschopna býti reformátorkou života náboženského i církevního.

Je známo, co stalo se u nás s myšlenkou reformy, již zmocnila se ulice, kněžská ulice. Nezapomeneme tak brzy na neblahý 8. leden 1920.

Až u srdce to zabodlo a dech se zatajil úžasem. Nebylo lze ubránit se instinktivnímu pocitu, že u nás padla rána, rána, která ohromila, rána tvrdým kamenem do drahocenné malby na skle, jež rozpadla se rázem v tisíce barevných, ale bezcenných stěpin. Cosi jakoby prasklo a násilně se převalo v nejvnitřnějším a nejdůležitějším organismu.

Reforma je operací a k operaci je potřebí povolání operátora, pak dovednosti, obratnosti a potom — čistých rukou, aby do krvavých ran operovaného organismu nezanesla se nákaza.

U nás tu operaci provedla ulice, divoká, rozvášněná ulice a že operační nožičky přeřízly hlavní cévy, o tom dnes není už pochyby.

A byly ty ruce operátorů čisty?

Faktum je, že v hlubokých ranách smrtelně zraněného organismu objevily se hned příznaky prudké otravy.

Jsem dalek toho, abych po nešťastných zbloudilých bratřích našich, kteří opustili naše prapory a stojí dnes ve frontě nejzarytějších a nejnesmiřitelnějších našich nepřátel, házel kameny tvrdého odsuzování — zasluhují našeho soucitu a naší velkodušné lásky; ale dějiny již zaznamenaly a budou světu hlásati, jakého to druhu a jakých náboženských hodnot kněží vykřikl u nás divoce heslo bezohledné revoluce, zda svatost života, strhující zápal pro království Boží a plamenná láska k národu je nadchla a v nich hárala, když na rozích ulic pozvedli hlasů svých a začali k nám kněžím mluvit nízce o svaté matce duší našich, když práci našeho stavu, která je každému svědomitému knězi svatá, zvali jmény potupnými, když nezbytnou podmínku vnitřní svobody a síly snížili na otroctví, když pomíchali denní cetky s nejsvětějšími otázkami svého stavu, když vydali všechny kněžské ideály zbabělé, zvrhlé ulici, když odervali kněžské povinnosti ode vsí nadpřirozené hloubky a výšky a posléze odboj a revoluci proti církvi, již kdysi s námi věrnost přísahali, pasovali na charakternost.

Revoluce církevní je vždy reforma vedená proti právu. V tom spočívá její podstata. Kdežto reforma je úsilí o změnu formy právní, revoluce je boj proti právu samému s pomnutím autority a proti ní. Proto revoluce taková, ničící právo a autoritu, ničící sám život, neboť rozvrací jeho podklady.

U nás se to potvrdilo ad verbum,

Revoluční odboj proti hlavě církve podvrátil nejen *via facti*, nýbrž i formálně přímát a s ním autoritu i oprávněnost učitelského úřadu vůbec. Popřena skutečně rázem nejen neomylnost, nýbrž *magisterium autoritativum vivum* vůbec. Tím padlo *principium fidei formale*.

Současně pak proklamovanou a co nejšíře pojatou zásadou svobody svědomí popřena absolutní autorita materiálních zdrojů víry, čímž zhroutil se druhý stěžejní pilíř — *principium fidei constitutum*.

To jsou ale předpoklady, jež každou církev, která chce se zvatí křesťanskou, musí přivést ad absurdum. Protestantismus, který uveden byl v život na podobných předpokladech, třebaš že nezašel tak daleko, poznal to a pudem sebezachování veden — ač teoreticky dodnes zůstává si svém — prakticky opustil namnoze své zásady a opřel se o zavržený, ale ve skutečnosti jedině možný princip katolický a jen tomu děkuje, že se posud úplně nerozpadl a nezanihl. Tak vidíme, že protestantští theologové sice dodnes volně hledají v Písmě, co jest věřiti, avšak jakmile překročí určité hranice, dostávají od svých starších *monita* nebo *consilia abeundi* — což je ovšem nutné, ale se stanoviska protestantského nedůsledné a nesprávné. V praxi věřící protestant věří na základě téže zásady jako katolík, přijímá víru od společnosti věřících a pro autoritu této společnosti uznává ji za Božskou.

Nestačí tu však neurčitá autorita relativní. Stačí-li v leccěms, nestačí, běží-li o víru, tedy o bezpodmínečné přisvědčení a přesvědčení, že nauka předpokládaná obsahuje pravdu; buď tu má autorita hodnotu absolutní a je tudíž neomylná, nebo nelze vůbec o ni víru opřítí.

Věřím-li při autoritě relativní, nevěřím pro autoritu, kterou mám za omylnou, nýbrž věřím proto, že to, čemu víru přikládám, jeví se mi pravdivo a odpovídá mému přesvědčení. Neuvěřím v tom případě jistě všemu, co se mi v dotyčné nauce podává, nýbrž pouze tomu, co subjektivnímu mému mínění odpovídá. Druhý pak vedle mne z téhož důvodu neuvěří tomu, čemu věřím já, nýbrž jiné části nauky předpokládané, která se mému přesvědčení jeví pochybnou. A tak, je-li při autoritě relativní víra vůbec možna, naprosto není možna jednota víry, není možna společnost na jednotě víry spočívající, není možna církev.

Na protestantismu vidět, že neurčitá relativní autorita obce a pastora stačí na čas těm, kteří se jí dávají poučovati, neuvažující o její relativnosti. Ale nad nimi musí býti přirozeně třída takových lidí, kteří dogmata podrobují subjektivní kritice svého rozumu a rozebírají je na základě dosud formálně nezavržené zásady o svobodném rozhodování ve věcech víry. A působením těchto důsledných protestantů přes poloviční návrat k zásadě katolické v širokých vrstvách věřícího lidu neustále víra protestantská v lůně tak zvaných lepších kruhů se rozkládá a bible se trhá v kusy. A dospívá se nikoliv k popírání jednotlivých dogmat, nýbrž až k radikální negaci Božskosti křesťanství. Ti pak, kdož víru rozvracejí, nestojí kdesi v ústraní církve, nýbrž tvoří její nejvyšší vůdčí vrstvy, jsou jejími učiteli, pastory i theology. Odtud přes poloviční pokatoličení marnost všech pokusů zastavit v protestantismu rozkladný proces, který nemůže než důsledně skončit v úplném rozpadnutí a zániku.

Pojímá-li se křesťanství výlučně jako doktrína, pak je ovšem nesprávně vytýkati mu, že se drobí, neboť pak to spočívá v jeho přirozenosti. Nelze naprosto znemožniti, aby učení, byť sebe vznešenější, ale od osoby mistrovsky odervané, nebylo subjektivně různě pojímáno; jsouť všichni lidé v tom rovnoprávní.

Ale pak nemožno na podkladě tohoto pojetí budovati nějakou církev.

Pojímá-li se však křesťanství jako náboženská společnost, žádá už svou povahou vrchnost, neboť společnost bez vrchnosti je nemožna. A jelikož základem této společnosti je víra, musí tu býti vrchnost, společnou víru umožňující či k jednotě víry zavazující.

Už s hlediska rozumu je patrné, že první způsob pojetí hodí se pro nějakou filosofickou soustavu, ale ne pro náboženství a zejména ne pro takové náboženství, které jako křesťanství má svá dogmata a předkládá se jako náboženství zjevené, vyžadující bezpodmínečné víry ve vše, co obsahuje. Tu nutně je potřebí někoho, kdo je předkládá, svědčí o tom, že je zjeveno a zároveň zaručuje, že je neporušeno. I kdyby

Písmo sv. jako jediný pramen víry s nebe spadlo, lidé budoucích pokolení museli by býti o tom poučeni a to způsobem závazným, nemělo-li by náboženství býti volnou spekulací, nýbrž zjevením, vyžadujícím víry.

Zkrátka zjevené náboženství je nemožné bez organismu církve s učitelským úřadem, který neomylně ověřuje jeho Božské poslání a naprostou neporušenost.

Církev československá, popřevši magisterium vivum autoritativum infallibile a proklamovavši nedomyšleně za stěžejní svoji zásadu svobodu svědomí, což není nic jiného než náboženská anarchie a odpad od každého zjeveného náboženství, rozmetala principy, bez nichž je křesťanská církev „na základě evangelia“ absurdum.

Pojavši v důsledcích své stěžejní zásady křesťanství jako doktrinu a volnou spekulaci a prohlásivši všeobecnou platnost zákona vývoje, jemuž podléhá i křesťanství, není naprosto schopna zkonstituovati se v nějaký útvar církve. Jestliže se však přece o to přes půldruhého roku pokoušejí, pak je to zásadní nedůslednost a zdrcující důkaz, jak málo měli zakladatelé její theologického rozhledu a jak málo domyslili dosahu zásad, jež ukvapeně demagogicky proklamovali.

Všechny základní předpoklady jsou zde rozkladné a nová církev je úplně neschopna něco pozitivního nadpřirozeného z křesťanství trvale udržet. Všechny pak důsledky stěžejních zásad, třebaš že budou dle pojetí církve československé vývojem, nutným vývojem, budou zároveň nezadržitelným rozkladem všeho pozitivního v křesťanství a musí nutně tuto církev jako církev křesťanskou „na základě evangelia“ dříve nebo později zničit.

Že tomu tak, ukázalo se za půldruhého roku dostatečně. Církev československá nevychází od svého počátku z těžkých krisí v principiálních otázkách. Úporný, vášnivý boj proti katolické církvi, jímž zahájila církev československá svou nábožensky obrodnou činnost, zastíral jakž takž nějakou dobu nedomyšlené, rozkladné zásady i zdržoval vzrůst smrtonosných zárodků, jež chovala ve svém lůně. Jakmile však ukázala se nutnost dáti křiklavě negativnímu hnutí jakýs kladný obsah, projevíly se důsledky nemožných zásad zářezjícím způsobem. Dostavila se roztržštěnost, ideový chaos a rozháranost, v níž hrouť a rozpadá se nezadržitelně veškera pozitivní nauka křesťanství.

Vše jako by se sunulo po strmém srázu. Jeden článek nauky křesťanské padá a hrouť se za druhým. Těžká, tvrdá kladiva reformátorů duní půldruhého roku bez přestávky v tisícileté katedrále velebné věrouky křesťanské. Očišťuje se křesťanská myšlenka od balastu ztrnulých forem mentality byzantské a římské i ornamentiky mythologické. Dává se opadávat všemu, co ztrnulo, uschlo a nepřináší v moderních duších žádného náboženského vznětu a žádné životní mízy.

Není už zpovědi. Svátostná zpověď soukromá odstraněna a nahrazena jakous všeobecnou zpovědí po způsobu protestantském. Když po patnácti stoletích křesťanských Luther první sahal na tajuplnou instituci zpovědi, chvěla se mu ruka. Váhal a kolísal rozechvěn. „Nechtěl bych, aby církev Kristova byla bez svatě zpovědi soukromé“, psal svým přátelům, a ve vyznání augsburském, sestaveném přímo za vedení Lutherova, byla v článku 11. slova, „že ve svatě zpovědi je třeba podržeti soukromé rozhřešení; že toto rozhřešení je skutečná a pravá svátost a že mocí klíčů odpouštějí se hříchy ne pouze před církvi, nýbrž i před Bohem.“ A přece posléze zpověď padla. Vlastní přirozenost reformace ji zničila. Neboť jakmile reformace zrušila kněžství, neměla zpovědníků; a jakmile oženila své duchovní, neměla kajícníků. Svátostná zpověď padla tu sama sebou. Ani v církvi československé nebylo zpočátku odvahy odstraniti úplně svátostnou zpověď soukromou; zviklána napřed její nutnost a dnes už jí není. Zatlačila ji všeobecná zpověď „veřejná“, která se rychle ujala a „těší se netušené oblibě“.

I na druhý nejdůležitější životní kořen přiloženy sekery. Popřena už dnes podstatná proměna obětních darů při mši svatě. Předpodstatnění, proměnění nahrazeno neurčitým, bezbarvým výrazem zpřítomnění, jež lze pojímatí lutheránsky, zwingliánsky nebo kalvínsky. Dosud není zásadně rozhodnuto, — jak prohlášeno na valném sjezdu letoším — zda ponechá se mešní obět, či zjednoduší se na pouhou večeři Páně po způsobu protestantském, a nejvlivnějším ideovým vůdcem církve československé už oznámeno, že nová církev „nemá kněží ve smyslu obětníků.“ Chápeme — jako chápeme rozpaky s eucharistickým kultem latrerie vůbec,

I na nejnežnější a nejkrasší květ na stromě katolické věrouky — na kult panenské Matky Spasitelovy — sáhnuo tvrdou rukou. Katolická úcta mariánská, jejíž kulturní i sociální význam v dějinách nedovedou ni nejzarytější historičtí badatelé popřít, kult panenské Matky Kristovy, který našel tolik vroucího ohlasu v srdcích našich předků, který byl Čechům a Slovanům vůbec vždy tak drahý a milý, za jehož zvláštní účinek kdysi pokládána veliká mravní čistota slovanské dívky a příslovečná něha slovanské matky — nazván v oficiálním projevu „římským modlářstvím“. Místo něho, místo kultu problematického prý panenství zavede církev československá, jejíž theologové prý nebudou zkoumat Roentgenovými paprsky, zda Matka Ježíšova byla počata bez poskvrny neb s poskvrnou, uslechtilé lidský kult nejvznešenějšího úkolu ženy — mateřství. Neživé, uschlé pojmy náboženské, jež se nynějšího člověka už nedotýkají, padají jeden za druhým. Není v nich vznětu, není v nich životní síly.

A úžas vzbuzuje lehkost, s jakou jednotliví apoštolé nové církve odlupují slupky od jádra. Jeden popírá dědičný hřích, upírá smrti charakter trestu a pokání; jiný uvádí v pochybnost existenci očištění a činí si cynický posměch z věčných trestů. Peklo prý je ovčáckým psem, jímž udržuje římská církev své nemyslící stádo v otrocké poslušnosti. Některé řezy operační jsou zvlášť hluboké — až se při nich dech zatajuje.

Obřady, zatímně přejaté od církve katolické, a s nimi i svátosti, nejsou v nové církvi leč symboly k projevu zbožné nálady. Pryč s čarodějnickými formulemi a latinskými kejklady!

Do samých základů vnikají už pod tvrdými ranami kladiv páky oprávcův. I úhelný kámen se viklá. Jak špatně zastírá ne jeden z řad vůdčích průbojníků nové církve nevěru v metafysické Božské synovství Kristovo! A kdo pročítá pozorně programové spisky nejvlivnějšího ideového vůdce, zdaž neodkládá je s dojmem, že tu není vůbec víry v nadpřirozené zjevení Boží, v Božství Kristovo a v nejsvětější Trojici? Či nebylo to poslední dobu dosvědčeno z řad samých stoupců nového hnutí, ba z úst jednoho nejvýznačnějšího spoluzakladatele církve československé?

Daleko by vedlo in concreto uvádět a rozbírat všechny drobné projevy propagátorů nového hnutí. Obraz, jež bychom takto sestavili, nebyl by též výstižný. Bylo by v něm mnoho kusého. *

(Dokončení.)

Je-li pravdivý výrok: „Pověz mi, co čteš, a řeknu ti, kdo jsi!“, pak musí býti Písmo svaté naší častou četbou, máme-li býti hodni jména Kristova, křesťan. — Dalším důvodem pro častou četbu Písma svatého jest ta okolnost, že jakožto inteligenti jsme základem a nadějí katolické církve v naší vlasti, nebo lépe řečeno, máme jí býti. A tu jsme zajisté povinni zvolati statečně se sv. Pavlem: „Scio, cui credidi!“ (Vím, komu jsem uvěřil!) — Jak mnoho jest, bohužel, katolických studentů a inteligentů, kteří jeví žalostně malý zájem o to, aby hluboko vnikli v ducha sv. víry, aby živě a radostně, ano hrdě poznali, komu uvěřili. A kde jinde jest první pramen tohoto poznání, nežli v Písmě. — Musíme přiznati, že nás protestanti daleko předčí ve znalosti Písma svatého, a toto přiznání nás musí povzbuditi, abychom nahradili horlivostí to, co naši předchůdci zameškali. Dočkáme skutkem, že není pravda, co se o nás tvrdí, že nám církev sv. zakazuje čtení bible.

15. září 1920 vydal sv. Otec Benedikt XV. u příležitosti patnáctisetletého jubilea smrti sv. Jeronýma encykliku, v níž vřele vyzývá biskupy celého světa, aby pobádali lid k častému a horlivému čtení Písma svatého. „Na nás jest, ctihodní bratří, abychom neustále napomínali všechny věřící, aby denně četli zvláště evangelia Pána našeho, Skutky apoštolské a epistolý, a aby se snažili hluboko je vrýti ve své srdce.“ *)

Jsi-li věrným katolíkem, slyš hlas svého otce! Jdi a čiň podobně!

Fr. Jan Evang. O. Fr. Min.: „Fons aquae vivae.“ (Pramen živé vody.)

*) Encyklika.

„TRACTATUS CONTRA DOMINOS PRAELATOS.“

(Jak se řešila otázka církevního majetku v minulosti)

III.

„Tantum obsecro, ne quis me in su-
gillationem istius temporis sacerdotum
scripsisse, quae scripsi, existimet sed in
ecclesia utilitatem.“

(S. Hieronymi ep. 83.)

Otázka zněla: Jest dovoleno kněžím a klerikům míti majetek? Čeští mistři dovozovali, že nikoli a dokazovali svou thesi citáty Starého i Nového Zákona. Z evangelistů přivodili sv. Matouše, z církevních otců sv. Jeronýma, ukazovali na příklad Kristův a sv. apoštolů. Také donace Konstantinova byla vytažena, aby podepřen byl radikální závěr: Všechna schismata, všechno množení tělesných hříchů, všechny různice, všechno zlo, kterým je církev nyní nakažena, vzalo počátek z držení statků. Ještě méně než nižší klerus jsou oprávněni držeti statky preláti, biskupové, papež. Církev, sestávající z kněží, neplnících příkazů Kristových, není pravou církví, ale synagógou satanovou, poněvadž opustila přikázání Boží pro nálezky lidské, hovic vášním a choutkám tělesným.

Jakub z Nuvionu rozlišil nejprve obecně majetek na movitý a nemovitý a pak jal se dokazovati, že kněží obojí majetek mohou po právu držeti a užívat. Neboť držení majetku není samo o sobě hříchem. Kdo dobře užívá majetku, pro toho je dobrem, zlem však pro toho, kdo ho zneužívá. Zřeknutí se majetku je jako dobrovolný celibát snažením se o vyšší dokonalost. Z toho však neplyne, že by ženatý nebo majetný člověk nemohl býti dokonalým. Nelze též zjistiti, že by světské duchovenstvo více zneužívalo majetku než řádové.

Chudoba i bohatství mají své výhody i nevýhody, samy o sobě jsou indiferentní pro mravní hodnocení. Jakub z Nuvionu ohražuje se proti domněnce, že by chtěl hájiti hříchy prelátů, kteří statky mrhají na světskou pompu a neřádny život či výstřední oděv neb podobné hříšné světské marnosti. Ti všichni opustili cestu, po které Kristus kráčel. Ale špatný život prelátů nestačí k zavržení soukromého vlastnictví. Nutno posuzovati věc samu ze sebe. Je absurdní zavrhovati na př. malířské umění pro několik mazalů neb zahoditi meč, protože je v rukou zuřivce nebezpečný. Stejně absurdní bylo by vychvalovati chudobu, neboť chudoba mnoho lidí dohání k zločinu.

Je ovšem rozdíl mezi statky světskými a zbožím duchovním. Laici jsou neobmezenými pány svého jmění, kdežto klerici jsou jen jeho správci a rozdělovači. Není tedy proti dobrému mravu, když kněží z obročí berou nutné obnosy na živobytí a šat, ostatek pak obracejí na dobré účely jako jest almužna chudým, oprava a stavba chrámů neb jiné církevní potřeby. Pak-li jinak si počínají, Boha, chudé i církev okrádají a těžce hřeší. Mrhají-li okázale zbožím církevním, jsou zavázáni škody takto učiněné nahraditi. V tom ohledu nemůže býti žádný kněz v pochybnostech.

Jest však jisto, že někteří klerici mají vlastní majetek z dědictví otcovského, kterého mohou používat jako laici. Pak-li ale takový klerik má postaráno o výživu a šat, má, jde-li o spásu stáda jemu svěřeného, zřici se toho majetku, ať je to prostý kněz nebo prelát. Neboť „dobrý pastýř dá život za ovce své“, natož hmotný statek. Této zásady byli mnozí svěštější panovníci, kteří pro blaho poddaných často nejen majetek, nýbrž i život obětovali.

Majetek tedy smějí kněží míti. Písmo svaté dovoluje výslovně vybírání a držení desátku (citáty). Také správa majetku, odkázaného Bohu a zbožným účelům, jim náleží. Josef zvaný Barsabas prodal pole a peníze stržené odevzdal apoštolům, kteří je přijali. Konečně bylo mnoho kněží, kteří nejenom že od církve nic nepřijali, nýbrž kteří z vlastního jmění jí odkázali, žijíce pouze Bohu. Sv. Jeroným to pochválil, jako naopak káral

ty kněze, kteří majíce vlastní jmění, od církve se dají platiti. Nikdo ale není zavázán zřici se majetku, nezavázal-li se k tomu slibem. Kdo chce býti dokonalým, prodá vše, co má a rozdá chudým.

Je ale též mnoho svatých, kteří měli majetek jako Silvestr, Řehoř, Athanasius, Ambrož, Hilarius a mnozí jiní. Bylo by pošetilým tvrditi o nich, že držení majetku bylo proti příkazům Božím. Tím padá také námitka, že kněží nemohou míti majetek leč se smrtelným hříchem a že církev, která to trpí, bloudí.

Církev už 700 let drží statky církevní a držitele jejich prohlašovala za svaté. Kdo by chtěl tvrditi o těchto světcích opak, zhrdal by autoritou celé církve, kterou sv. Augustin tak chválí. A tu Jakub z Nuvionu udeřil na kořeny české reformace. Argumentuje: Ti kdož odvrhli autoritu církve jako nálezky lidské, koho se dovolají? Evangelii? Mnoho evangelii bylo sepsáno, ale pouze čtyři z nich byly přijaty co slovo Boží. Ptám se, jaká auktorita třídila evangelia? Auktorita Kristova! Připouštím, ale nikde není výslovně napsáno, že Kristus tato čtyři z ostatních vybral a kolik jim přiřkl auktoritu. Tedy Kristus pouze implicitě tato 4 evangelia schválil. Tudíž bylo třeba, aby nějaká osobnost nebo společnost ověřila tuto Kristovu volbu. A kdo to mohl býti jiný než církev. Když tedy věříte, že v oněch čtyřech evangeliích je zachován odkaz Kristův, uznáváte tím učitelství úřad církve a tím jí dáváte moc, aby to, co není jasně řečeno v bibli, vyložila sama za pomoci Ducha Svatého.

Utíká tedy od Písma svatého, kdo auktoritu církve neuznává. Neboť věříme dle téhož Písma, že církev svatá je řízena Duchem Svatým a ve věcech víry mýlit se nemůže. Proto, říká-li se, že víra Petrova je vírou církve, provádí se tu důkaz, že Duch Svatý nástupce Petrovy ve věcech víry a mravů řídil, takže se k stolci Petrovu všichni v pochybnostech s důvěrou obraceli.

Nemůže-li se ve věcech víry mýlit papež, tím méně se může mýlit církev, jejíž hlavou jest. To musíme věriti, nechceme-li předpokládati, že Kristus byl ve své modlitbě za církev oslyšen. (Prosil jsem za tebe Petře, aby nezhylnula víra tvá . . .)

Namítají-li Čechové, že církev, zastupující auktoritu Kristovu, nepředstavují jen preláti a kněží, neboť i prostí laici mohou pevněji věriti než rozmařilý klerus, odpovídá (Jakub z Nuvionu), že tímto výkladem se zatemňuje pojem církve, jak ho stanovili svatí Otcové a všeobecné koncily. Zajisté je daleko lépe říci, že i kdyby všichni preláti na všeobecném koncilu byli heretiky, přece Duch Svatý tak to zařídí, aby sněm nic kacířského neodhlasoval. Církev zajisté má přislíbenou pomoc s hůry, ne však jednotlivců, ani kolektivum, jak by rádi Čechové dokazovali, nahražující vrchnost lidem „puzeným Duchem Svatým“.

Proti zmínce o papežce Johanně ohražuje se Jakub z Nuvionu, že té báje nevěří, neboť papežka je smyšlená osoba.

Jak vidno dostala se debata na jiné pole, ale Jakub hájením auktority církevní hájil její ustanovení o držení statků. V další hádce vyvrací námitky českých mistrů proti odpustkům a ostře stihá ty, kdož vyčítají druhým zbožnost nebo horlí proti nálezkům lidským, sami však podle zákona Kristova nežijí, majetku a hodnosti se nezba-vují. Volají-li horlivci klerus k plnění zákona Božího, musí sami odřici se vášní, poct, opustiti statky a dáti ostatním dobrý příklad.

Nutno ostatně napomenouti i světské pány, kteří rovněž proti duchu Kristova zákona zneužívají majetku.

Donace Konstantinova, které Čechové se dovolávají, je apokryfní. Jakub z Nuvionu je tuším první, kdo před Laurentiem de Vala prohlašuje donaci a legendu o papežce Johance za falsum, protože není pravděpodobno, že by sv. Silvestr přijal statky nebo že proto by byl slyšán hlas s nebe: Dnes byl vlit jed v církev římskou.

Čechové přes tyto důvody nadále v donaci věřili, ba Hus a Chelčický o ni opírali své proticírkevní výpady.

Na konec své repliky obíral se pařížský mistr citáty, kterých užili Čechové, a zvláště důrazně pokáral výrok jednoho, že od roku tisícího, tedy plných 408 let, je odvázan satan, který po tisíc let byl dle slov Apokal. XX. cap. přivázan. Proto prý nutno církvi nevěřiti. Jakub z Nuvionu směje se chiliastické fantasmii a vytýká pražským mistrům, že se dali oklamat. Kdyby četli staré vykladače Písma, nemohli by tak bloudit. A ostatně,

když necháme „tuto novellu“, má za to, že všichni jeho oponenti narodili se již za vlády satanovy.

Jemná ironie a větší znalost Písma i administrativy církevní umožnily tomuto pařížskému učenci, že v disputaci zvítězil. Mistry české však od bludné cesty neodvrátil. Ty napravila teprve praxe Táborů.

Zmínili jsme se, že mezi čtyřmi artikuly jeden se obíral církevním majetkem. Došlo i na ostatní problémy v hádce nadhozené. Tehda stojí již Jakoubek na straně umírněných Pražanů a i jemu platila výtka kněží Tábořských: Item pravíme, že repcí kněží pražští více proti přestupkům nálezků lidských než proti přestupování zákona a přikázání božích. Táboři zavrhli skutečně všechny nálezky a přívěsky lidské, nic neohlížejíce se na omluvu Jakoubkovu, že určité obřady mohou se vynechat jen v případě nutnosti. Za jediný pramen víry uznali Písmo svaté, které má právo vyložit každý věřící a ne jen církev římská. Táboři byli ochotni uznati jen vyřčení apoštolská a nálezy sboru nicejského. Slevili sice a na svých synodách v letech 1422—24 zakázali kněžím a jiným věrným křesťanům Písmo svaté čísti, vykládati a libovolně k mistrům a časům obracet. Má-li ovšem někdo od Boha dar vykládati Písmo, sluší jemu více věřiti než všem dokladům.

Také otázka církevního majetku byla Táboři brzo rozřešena. Prostě církevní majetek rozchválili, jak pěkně líčí soudobý pramen (Výklad na Apokalypsu sv. Jana) „Pohled na lidský stav a na auřady, kterak prvnie hříech lakomstvie rozmáhá se na zprávách i na poddaných lidech; kterak sobě poplužie a dědin dobývají a osobují; z tvrzí a vesnic se uvazují a v to dávají konšelé a auředníci i poddaní a pajchují; také pod jménem zákona Páně hledají, což jejich jest.“ R. 1430 mohl Rokycana v „sedmi vinách“ vyčísti kněžím Tábořským, že mají proti výslovnému znění třetího artikulu světské jmění. A ti přiznávají ústy svého Biskupce, že majetek, pokud se ho užívá k podporování chudých, vdov a sirotků, není hříchem. Tak se po dvacetipěti letech shodli radikální Táboři s Jakubem z Nuviona. Mistrům pražským radí Biskupec, aby předem vyvrhli břevno z oka svého, neboť mnozí z nich vládnou tajně majetkem, kdežto táborští kněží ho užívají veřejně.

Ještě jednou projednávala se otázka církevního majetku na konciliu basilejském. Artikul hájil mistr Engliš před četným shromážděním a výsledek hádání vyzněl ve smyslu kompromisním. Táboři sami byli ve vědomí, že jejich kněží odchýlili se od theorie hlásané v letech dvacátých.

Pak se dlouho o této otázce vážněji nejednalo. Církvim bylo přiznáno právo míti a spravovati majetek. Celé století XV. a XVI. a začátek XVII. vyplňují spory jednotlivých konfesí o držení kostelů a kostelních obročí. Po porážce protestantů usiluje církev katolická o znovuzískání saekularisovaných statků a podařilo se jí skutečně mnoho zachrániti. Doba přála vzniku klášterů. Obnoveny byly staré kláštery počtem 68 jen v Čechách. Ačkoliv teprve kláštery, koleje, jezuitské a školy při nich vzniklé vytvořily podstatný a trvalý základ náboženského převratu v Čechách, přece jen vznikly obavy, aby církev neupadla následkem bohatství do stavu, který vyvolal bouře husitské. Objevuje se několik horlitelů a nepřekvapí, že jeden z nejradikálnějších patří tovaryšstvu Ježíšovu. Je to Theofilus Raynand, který píše traktát: „Mala e bonis ecclesiae.“ Shromážduje v něm bohatý materiál proti zneužívání církevního majetku.

Vyčítá kněžím, že z majetku církevního strojí bohaté hostiny. Dělaží to často k pohoršení laiků. Cituje Gersona, který vytýká, že z jednoho kněžského (prelátského) oběda připraveného pro 3 neb 4 osoby nasýtilo by se dobře sto hladových žaludků žebráků. Jídlem zmožení preláti prý nejsou k ničemu, ba snadno zženští a zdětiní a nesvědomití lidé je snadno ošidí. Se zahálkou dostaví se hřích a zahynou-li v něm, čeká je na věčnosti pláč a skřípění zubů. Podle příkladu apoštolského mají následovat Krista ukřižovaného. Mají kázat, prostě žít, sloužiti vdovám a sirotkům a ne svým žaludkům. Tak aspoň horlí sv. Jeroným, sv. Řehoř, Navarrus, sv. Hugo a j.

Theofilus Raynand vypočítává dále hříchy, kterých se dopouštějí preláti přepychem v šatě. Pomáhá si citátem sv. Bernarda, že zájem o oděv je u některých kněží nejživější, zájem o ctnost žádný či skrovný. Oblékají se do pestrých hábitů jako rozmarné ženy: Non Christi stigmatae sunt haec! Muliebria potius esse noscuntur insignia, quae

utique emissius et sumptiosius illa sibi praeferre consueverunt, cogitantes nimium quae sunt mundi, quomodo placeant viris. Verum tu, sacerdos Dei altissimi, cui ex his placere gestis? Mundo aut Deo? Si mundo, cur sacerdos? Si Deo, cur qualis populus, talis et sacerdos? (S. Bernardus epist. 42). Proč každý mnich nebo klerik, odložil-li šat duchovní, má být souzen jako odpadlík, když na druhé straně zvrácenosti v oděvu se netrestají. A přece drahocenné šaty nejsou zřizovány z darů boháčů ani z práce a potu těch, kdož je oblékají, ale ze zádušních darů, z almužen a odkazů vdov a nebožtíků.

Totéž platí o nábytku. Raynand dovolává se všech význačných kapacit dob minulých. Se sv. Bernardem ukazuje na pohoršení, které budí přepychové zařízení bytů prelátských u laiků, kteří tak k milování světa a neopovrhování jsou sváděni. Zda tu neplatí: Medice, sana te ipsum! — když některý takový prelát horlí na kazatelně? „Kážeš-li a doporučuješ-li opovrhování světem, zřekni se ho nejdříve sám, a ten čin vydá za sbírku kázání, neboť teprve čin a dobrý příklad dodá slovu tvému opravdovosti. Musíme žádat po kněžích v první řadě, aby život souhlasil se skutky. Pak slovo Boží v ústech jejich bude účinné jak dvojsečný meč. Nevyjímáme laiky, neboť víme, jaký národ, takový kněz a jaký laik, takový kněz. Oba touží po světě a milují, co světa jest. Avšak laik prací a kněz bez práce chce ovládati svět. Kněží chtějí imponovati vášnivostí svou a nadbytkem, ne prací. Chtějí hřešiti, ale nebičují se s hřešícími kajícími. Jest proto třeba se bát, aby nebyli mrskáni ve společnosti ďáblů. Sv. Bernard (Sermo ad pastores in synodo). Sv. Petr Damiánský naříká nad nádherou biskupských čepic vykládaných drahokamy a zlatem, posmívá se „enormním“ prstenům, drahocenným berlám, zlatem vyšívaným ornátům. Vždyť ne skvoucí vnějšek, ale vnitřní hodnota rozhoduje u Boha. Ne šperky, perly a drahokamy, ale „zlaté“ mravy sluší knězi. Duši kněze je možno srovnati se snoubencem, připoutaným svazkem lásky manželské k církvi. Pakli kněz hřeší proti příkazům Kristovým, pouští do svatební ložnice cizoložníka, aby ho zneuctil a poskvrnil.

J. Krlín:

JEDNA Z PŘÍČIN OBROZENÍ KATOLICKÉ LITERATURY FRANCOUZSKÉ.

Devatenácté století až do let osmdesátých jest ve znaku odklonu od zjeveného náboženství. Literatura, jež více méně bývá vyjádřením vnitřního stavu té oné doby, navazuje přes Chateaubrianda na tradice století XVIII., které úplně literaturu posvětilo, a nejen to, které jí vtisklo přímo protináboženský ráz. Jest ve službách encyklopedistických ideí. Chateaubriand pokoušel se sice o opak, ale nebyl dosti silným, aby změnil, co tak hluboko proniklo. Proto literatura francouzská, až na několik málo výjimek, jest v rukou tvůrců úplně odcizených světovému názoru křesťanskému, nebo proti němu příkře zaujatých. Romantismus sám, který tak slibně začal Chateaubriandem a Lamartinem, a který vyvolal v život La Mennaisa, Lacordairea a Montalemberta, končil v pantheismu u Lamartinea; u Huga, genia výlučně pohanského, v paganismu; u Vignyho v naprostém pesimismu. La Mennais, který ve svém mládí byl v mnohém dobrým rádcem i Lamartineovi i Hugovi, se později jako kněz ostře postavil proti církvi. Realismus po Balzacovi měnil se v naturalismus a léta osmdesátá značí úplný rozkvět literatury, jež má v čele Zolu, bojujícího za román experimentální a naturalistický.

Tento vývoj od romantismu přes realismus k naturalismu jest co nejtěsněji spojen s vývojem vědy ve století XIX. a bylo by těžko bez něho jej proniknouti. Romantismus, který nedovedl naplnit duše pokojem a štěstím, selhal, a jest pozorovati nejen uvolnění mravů, nýbrž též jakýsi pesimismus. Skorem všichni poslední pamětníci velikých hrdinských dob Napoleonových vymřeli a společnost za Napoleona III. stále více klesala. I ohlížel

se člověk, kde by našel klid pro svoji duši a vzpruhu k činnosti a velikosti, a jeho pohled padl na vědu. Jako kdysi za Bacona zřeli ve vědě spásu, tak i tehdy. Není se čemu divit, uvážíme-li, jaké veliké objevy věda učinila, co všechno vykonala a dávala na základě těchto objevů tušit, že ještě mnoho vykoná.

Člověk, který přestal se, díky velikým otřesům myšlenkovým v XVIII. století a díky materialistickým ideám, jež toto století tak bohatě rozšířilo, klaněti Bohu, začal zbožňovati vědu a s ní lidský rozum. Neboť věda jest rozvitím rozumu lidského, a krásné výsledky, k nimž věda dospěla v XIX. století, mluví o síle a velikosti rozumu. Směr, který v druhé polovici století naplnil mysli všech, zove se odtud scientismem. Neuznává žádného nadpřirozena, nevěří v existenci Boha. Člověk může věřit jen v to, co jest jisté a dokázané, ve fakta a ne v nějaký nadpřirozený svět, na nějž mu ukazuje víra. Věda jest postavena proti víře. Člověk jest přesvědčen o absolutní pravdě lidských vědomostí a o ceně vědy, již nade vše zbožňuje. Existuje mnoho věcí ještě nedokázaných, mnoho problémů zbývá ještě rozřešiti, ale všechny tyto problémy jsou rozřešitelné. Vše jest poznatelné, i to, co dnes jest nepoznáno. Dnes jest svět bez tajemství, hlásal Berthelot, slavný chemik, a týmž přesvědčením jest proniknuto dílo Renanovo: *L' Avenir de la science — Budoucnost vědy*.

Vědec pokračuje ve svých objevech metodou experimentální. Zkoumá fakta, konstatuje prostě, co vyzkoumal, bez ohledu, zda bourá tím, co dlouho bylo považováno za pravdivé a jisté. Řekne vše, k čemu došel svým pozorováním a zkoumáním. A v těchto dvou znacích spočívá metoda vědecká.

Tento směr scientistický, hlásaný dvěma lidmi, kteří byli skutečnými vědci, Tainem a Bernardem, k nimž připojili se Renan, Berthelot a j., dobyl nesmírného vítězství. Všichni se klaněli vědě a celá generace, odchovávaná takovými učiteli, by byla přísahala s Renanem: „Dal bych stokrát svůj život a svou věčnou spásu za vědeckou pravdu racionalistickou.“ Hledala ve vědeckých metodách rád, morálku, sociologii i politiku. Ovšem jedno jim scházelo: Nedovedli říci nic o vzniku a smyslu života nebo věcí, ani jak existují a čím trvají. Zola chtěl uvést a skutečně vnesl vědeckou metodu v román, v dílo umělecké. Theorie nebo hypothesis vědecké determinovaly celé dílo, neboť Zola s nimi přistoupil ku práci. Dříve než tvořil jako umělec, vytvořil si na základě výsledků, k nimž dospěli Darwin, nebo Chareot nebo Bernard ve svých badáních, a jichž Zola nepochopil, určité názory, jež chtěl realizovati v díle svém za každou cenu. Chtěl dokázat, že román, nebo řada románů — u něho historie rodiny Rougon-Macquartů — jest „experimentováním v pracovním sále, problémem daným a rozřešeným na tabuli“, jak to nazval Lavroumet.*) Imaginace, fantasie pro něho neexistují a v uměleckém díle jsou bez ceny. Nahradilo je pozorování a experimentování. Zde se Zola dopustil základní chyby. Zapomněl, nebo vůbec nepomyslel, že vědec experimentuje, konstatuje fakta, a jeho osobnost úplně mizí. Jest zde dualismus: věc zkoumaná, osoba zkoumající, který však neexistuje u umělce. Z této první chyby vyplývá druhá, že totiž umělec má právo vše říci jako vědec, tak třeba, že může v otázce sexuální rozepsati se o všem jako anatom.

Taine hlásal, že člověk jest ve svém jednání determinován račou, prostředím, dobou. U Zoly dědičnost hraje úlohu největší. Prostředí determinuje Miettou a Silvěra v *La Fortune des Rougons*; v *Assommoir* peníze mají týž úkol, v *Hříchu abbého Moureta* příroda atd. atd.

Taine, Renan a Zola stali se vůdci mladých i vědců i umělců. A konečně i širších vrstev. Podávali vědu, která byla pokládána dosud za cosi výmínečného, za denní chléb všem. Renan krásným stylem, plným jemných metafor, podrýval víru v osobního Boha, vědecky dokazuje, že Kristus jest pouze člověkem, snad vyšším než ti ostatní, ale ničím více. Svým horováním pro vědu, která jednou všechny záhady rozluští, svým přesvědčením, že pak ráj bude na zemi, budil v lidech vnitřně nespokojených naději. Zola hověl vášním, a člověk aspoň vášně musil ukojit, když nevěřil v cosi vyššího. Ostatně,

*) Lavroumet, *Nouvelles études de la littérature et de l' art*, vol. 2., 142.

život má cenu jen potud, pokud jest žít na tomto světě, proto je třeba věnovati vše, aby byl žit co nejplněji.

Ovšem, všechny tyto doktriny a chvalořeči nepostačovaly. Jest zajímavé, že Taine, který hlásal v životě determinism anglických spisovatelů a Spinozy, promíšený pozitivismem francouzským, umíral jako orthodoxní protestant a kdyby déle byl živ, kdož ví, snad by byl zemřel vlivem Msgra d' Hulsta jako orthodoxní katolík. Littré, slavný linguista a po Comptéovi největší apoštol pozitivismu, umírá jako věřící katolík se Zdravem na rtech. Renan a Zola od svých názorů se neodklonili, ač zřeli, jak hroznými jsou jejich dedukce ve veřejném životě. Renan vyslovil zásadu: Není cílem člověkovým nalezení pravdy. Cílem jest rozkoš, jež spočívá v hledání samém. Objektivní pravda neexistuje a neexistuje ani absolutní morálka. Vše jest relativní, nic není absolutním. Ale člověk nemůže žít v relativnu a proto relativism vzbudil u všech, kteří jej vyznávali, hlubokou mravní bídu, chmurný pesimism, nedostatek důvěry v náš osud a vedl v úplnou bezmocnost."*)

Literatura vyjadřuje duši doby. Nuže, jakou je literatura, která od padesátých let zobrazuje život? Všimněte si několika význačných děl: Květů zla, veděla Baudelaireova, děl Flaubertových, Denníku Amielsova, a Na ruby Huysmansova. Nejmenují zde Zoly, jehož dílo sice též vyjadřuje pesimism, ale jen ten vnější, plynoucí z neukojení hladu, vášní, z nedostatku hmotných potřeb a p. Květy zla pláčí velikou bolest duše zmítané a nenasycené. Rekové Flaubertovi upadají z jednoho zklamání do druhého. Denník Amielsův jest výrazem smutku duše trpící, poněvadž jí schází Absolutno. A jak nazvati tu nemoc Huysmansova Des Esseintes, tu nemoc, pro niž v životě a ve světě není žádného léku tak mocného; aby ji vyléčil? Všechna ta díla a mnohá jiná, nejmenovaná, projadřují hluboký pesimism.

J. Thorel, jeden z mladších, který v letech devadesátých vydává sbírku svých básní v prose, *Complaintes humaines*, zabil v sobě víru a úpěnlivě volá: „Oh, kdybych mohl býti mrtev, a věděti, že jsem mrtev, a cítiti, aniž bych trpěl, pozvolné rozkládání se toho těla, které mne činí tak bídným a tak nešťastným často! A kdybych se mohl radovati z osvobození své duše, tak dlouho žádaného, nebo kdybych cítil, jak usíná a odebírá se na ten svět, o němž ani již nevěřím, že existuje.“ A dodává: „Ach, moji bratři z dřívějších století byli šťastnější. Znali jen všední strasti, únavu čekání, ale smrtí šli ke svému Bohu, k Bohu, jehož přijali odkazem po svých předcích. Běda, já též jsem přijal to dědictví. Ale zabil jsem v sobě Boha, nebo jsem připustil, aby byl zabít jinými . . . Jak žít, jak se radovati z věcí, když vím, že není žítím to, co není věčným . . . a já tak toužím po věčnosti.“

Tento hlas mladého básníka, který po bolestných dvaceti letech našel Boha a konvertoval, jest hlasem tolika a tolika jiných. Člověk, kterému vzali lásku k Absolutnu, není schopen ani opravdové lásky k věcem stvořeným. Rozum dovede analyzovat, rozpítvati vše až do poslední nitky, ale neodstraní suchosti srdce, která naopak stále se zvětšuje. Výstřední intelektualism odvedl člověka od života, od veškeré činnosti. Ba, on odňal chuť k činnosti a k životu. Ostatně, proč jednati, když jsme si znechutili život? Nešťastný dualism činnosti a myšlenky zvětšuje jen bolest vnitřní.

Diletantism páně Renanův, kterému nejde o pravdu, ale který přimyká se ke všemu, co působí člověku libost, který vše ochutnává, aniž co úplně stráví, byl příčinou skepticizmu. Člověk chce jistotu a touží po ní ustavičně. Scientism mu podává pochybovačnost, ale ne tu metodickou Decartesovu, nýbrž naprostou. Nemá té síly věřit, že je nesprávným, o čem pochybuje. Neguje, ale v té negaci není silné přesvědčení. Proto nemůže býti tato skepse náplní opravdového a velikého života.

Ale přece si libovali v té skepsi. Renan, mluvě o svatém Pavlu, lituje, že má před sebou světce silného, věřícího, plného naděje a života a odvahy. Jak by rád zřel, kdyby ten Pavel, jemuž nemůže upřít velikosti, byl skeptikem, ztroskotancem, člověkem, jehož i jeho přátelé zradili a opustili, a který jde z místa na místo, stále neukojen, stále něco hledající a něčeho potřebující.

*) H. Massis, *Les jeunes gens d'aujourd'hui*, 75.

Literatura jest plna pesimismu, skepse, beznaděje. Recí nemají silné vůle a kolísají sem tam. Spisovatelé jsou „fotografy bez duše a bez ideí“*), jak nazývá Barbey d' Arevilly naturalistickou školu, mající v čele Flauberta a Zolu, jsou to „čistí“ umělci, hlásající heslo: „umění pro umění“, živící se „čistou“ vědou a mající právo „čisté“ kritiky. Nevěří v duši — Huysmans v Na ruby učinil prvý výjimku —, nevěří v nadpřirozeno, uznávají materialism. Neboť naturalism jest ve svých koncích materialismem. Kritika, umění, věda jsou nejvyššími vládci, nedotknutelnými a mají právo na vše. Umělec může vše napsati, co vypozeruje, neohlížeje se na nikoho a na nic. Literatura lidí, znajících jen fakta zjištěná, neuznávající nic vyššího v životě a mimo život, bude popisovati přirozeně jen vnější život, co vidí a daleko bude vzdálena něčeho ideálního. Člověk jest tvorem, vyšším stupněm zvířete, proto život sensitivní jen u něho existuje. Zola, pokud, a to je často, mluví o lásce, rozumí vždy smyslné rozpoutání nebo ukojení vášní. Ani ho nenapadne, že by mohla býti též láska vyšší, Mouret, kněz, padá a marně byste čekali, že v jeho duši se rozpoutá boj. Madame Bovary Flaubertova zná též jedinou vášně smyslnou a četné osoby Goncourtů žijí jen sensuelním životem. Náboženství? Zola, mluví-li o něm, myslí jím jen fanaticism, pověru. Svátý Antonín Flaubertův z Pokušení svátého Antonína nepřemohl vírou pokušení a nekleká, aby chválil Boha, nýbrž píše hymnus na vědu. Bourget ve svých prvých románech, spíše fysiologických pojednáních než uměleckých dílech, nezná krásy života z víry, krásy duše žijící Bohem. Není Boha, není nesmrtelné duše, není absolutní morálky. Ale není tudíž ani odpovědnosti umělcovy, není odpovědnosti člověkovy. Žij, jak žij, jen abys užil. Piš, jak uznáš za vhodné. Vysměj se všemu, co ti káže nějakou odpovědnost, vysměj se každému, kdo ti brání, abys nepsal určitých věcí, ježto tím podrýváš národní život, podrývá a niče v duších mravnost.

Scientism a naturalism vítězí na všech stranách. Zola seskupil kolem sebe mladé, kteří v Soirées de Medan se ukázali dobrými žáky: Alexise, Céarda, Huysmanse a jiné. Parnasse z r. 1876 navazuje na Parnasse z r. 1860, a jediný z básníků radících se kolem něho, dovedl se vyprostiti od přílišného intelektualismu a vyvýšenosti sestoupiv mezi ponížené a trpící, mezi chudinu, François Coppée. P. Claudel vyznává, že „ztratil víru, jež se mu zdála nesrovnatelnou s mnohostí světů . Přijímal jsem hypothesu monistickou a mechanickou v celé její svěžesti, věřil jsem, že vše jest podrobno „zákonům“, a že tento svět jest jenom tvrdým spoutáním výsledků a příčin, jež jednou věda úplně rozřeší.“**) Jammes po způsobu Regniera, Maupassanta, Anatola France, oslavoval síly přírodní, jež zřel svým okem. René Salomé „četl Tainea a hlal Renana. Měl za to, že nalezne v prvém metody, jež by mu dovolily vyčerpati všechny details skutečnosti. Způsob, jímž druhý pohřbil bohy pod květinami a rozplynul je v hudbě svých vět, lahodil jeho (Salomeově) chuti, romantické ve věcech náboženství. S Tainem rozdělil svět na fakta, na řadu fakt, na soustavu fakt. S Renanem byl nevěřícím, ale nevěřícím uctivě.“***) V důsledku toho stal se skeptikem a ač si namlouval, že jest šťastným, cítil stále rostoucí prázdnotu ve své duši a zmocňoval se ho smutek. L. Bertrand vyznával rovněž „ten fenomenism, ten deterministický scientism, ten evolutionism, jemuž nás stručně učili v koleji, a byl v něm naprostý rozumový skepticism.“ †) Obdivoval Renanův Život Ježíšův, z něhož znal četné statě zpaměti. A Psichari, vnuk Renanův, jenž jest zpodobněním celé generace, jak o něm mluví jeden druh jeho, též konvertita H. Massis. Psichari si stěžuje, že živili jeho ducha, a ne jeho duše. Že ho nechávali bezbranným proti zlu, proti sofismatům a léčkám světa. Bloudil v za-

*) Barbey d' Arevilly, Le Roman contemporain, 272.

**) Paul Claudel, má konverse. 64—65. Tato konverse jest uveřejněna v Témoins du Renouveau Catholique od Th. Mainage, O. P. Mainage sebral všechny konverse, jež uveřejňovali spisovatelé od 1909 v Revue des Jeunes a vydal je v této knize. Jsou v ní konverse, jež sepsali: Georges Dumesnil, P. Claudel, Fr. Jammes, Ch. de Bordeu, R. Salomé, L. Bertrand, L. Lanta, A. de Bavier, P. de Leœur, Lucien Puel de Lofel. Z této knihy jsou citáty, jež uvádím. — Dílo jest přeloženo a bude vydáno ve Studiu.

***) Ibid. R. Salomé, Od diletantismu k činnosti katolické. 95.

†) Ibid. L. Bertrand, Jak jsem se vrátil ke katolicismu, 134.

hradách otrávených a byl nemocen. „Byl zrozen, aby miloval, aby věřil, aby doufal. Měl duši stvořenou k obrazu Božímu, schopnou rozeznávat pravdu od lži, dobro od zla. Nemohl uvěřiti, že pravda a čistota jsou jen prázdnými slovy, bez všeho podkladu. Měl duši, ó díve, a duši, jež nebyla stvořena pro pochybování, ani pro rouhání, ani pro hněv.“ *)

Z doznání Psychariova i Bertrandova vyznívá, že nebyli šťastnými v této své víře ve vědu a v ty, již jí hlásali. Jsou to „smutná léta osmdesátá“, jak je nazval Claudel, vše jest „velice smutné a velice nudné“. Claudel upadá do zoufalství. Ve svém prvním dramatu, skládaném mezi r. 1886—1890, tedy v době, kdy v duši své proboujel boj o návrat k Bohu, v *Tête d'Or* — Zlatohlavu vykreslil silnou osobu, která dobývá říše, všude vítězí, ale která jest rozháraná, neukojená. Když se ho táže umírající Cèbes po smyslu života, nedovede odvětit. V *La Ville* — Městě již stavitel věřící staví město, v němž jest pokoj a klid, poněvadž jest víra v duši.

Ale nejbolestnějším dílem, jež znázorňuje to zmitání a neukojení věcmi pozemskými, jest bez odporu *Arbours*, *Na ruby*, od Huysmansa. Des Esseintes, hrdina díla, jest nemocen. Schází mu vnitřní rovnováha, kterou odstranila vášeň. Prvky, dědičnost, determinování prostředím dominují v díle. Využívá všeho, co sense mohou poskytnouti a stále dychtí po nových. Vše ho nudí, spisovatelé, jimž přece by měl rozumět, se mu zdají hloupými, lidstvo se mu hnusí. I napadá ho vzít život na ruby a v tom nalézt ukojení bolesti, jež ho svírá. Ale všechny tyto hmotné prostředky zvětšují jenom jeho bolest. Úzkostí a zoufalstvím končí dílo. Huysmans vyčerpá vše z hmot, a výsledky? *Durtal z Là bas* — *Tam dole*, knihy hrozná, když již vše hmotné mu selhalo, utíká dolů, chce v asistování černé mši satanově nalézt uklidnění. Marně. Začíná studovati středověk, utkvívá pohledem na umění, liturgii církevní a začíná chápat krásu a velikost jiného světa, který našel později konvertovav.

V pyrenejském městečku, Orthezu, zpíval svým svěžím, téměř dětským hlasem o stvoření básník. Pěl s velikou prostotou. Vyprávěl o svých procházkách, o cestách, lučinách a květinách, o ptáčcích a zahradě, o mládí. Bylo to cosi nezvyklého v nepřímné knižní poesii, takže se zdálo, že nový Rousseau přichází. Ulpíval svými pohledy na materiální stvoření, byl toliko oslněn smyslovou krásou věci. Nevěřil, a užil-li jména Božího, bylo jen prázdným slovem. Ale jednoho dne uzřel bolest. Zřel bolest u člověka, zřel ji v přírodě, zřel ji, kam pohleděl. Proč člověk trpí, proč nevinná příroda trpí? A vůbec, proč člověk žije, tážal se Jammes, neboť on to byl. Jaký jest smysl života, jaký jest smysl mého života?

A mohl bych pokračovati a jmenovati jiné osoby: Caillarda, Fleuryho, Delbonsqueta, Dusmenila, Leseurea a u všech bych zřel týž smutek a touž potřebu víry v něco vyššího než jest lidský rozum, kterou vyjádřil tak krásně Delbonsquet ve své *Prière au Christ* — Modlitbě ke Kristu slovy: „Bez Boha jsem ztratil svou sílu a své mládí a bolest zanesl do svého příbytku. . . Má pochybnost jest jako temná noc, v níž na obloze nebeské nezáří ani jedna hvězda. Potřebuji Boha, který by mi pomohl zapudit pýchu mysli a oživit pustiny mého srdce.“ **)

Scientism a naturalism budující své vzdušné zámky, vymýšlející své hrdé stavby, zapoměly na jednu věc, která se jim stala osudnou. Zapoměly uvážiti, zda bude moci v nich žít člověk. Měly za to, že člověk je tvor, který jest ukojen věcmi pozemskými, že spokojí se s hmotou. To jest základní omyl. Člověk se musí kořit, a běda kořil-li se hmotě. Musí se klaněti někomu, kdo jest vyšší než on sám, kdo jest dokonalým a kdo mu dává klíč k rozřešení všech těch vážných otázek, které ho mučí, a které musí si rozluštit tak, aby z nich čerpal radost, naději a sílu: odkud jsem zde? proč jsem přišel? kam spěji? Odpověď, jakou dávaly scientism a naturalism mohly snad ukojiti Zolu, ale sotva lidi hlubší. Proto již symbolism, který jest ukazovatelem mnohých, odchýlil se od nich, a proto umělci, neukojeni, hledali jinde mír svým duším. Šli různými

*) E. Psychari, *Cesta setníkova*, 5—6.

**) *La Prière au Christ* jest uveřejněna v Laurecové „*Le Renouveau catholique dans les Lettres*“, z něhož cituji, na str. 315—320.

cestami, každý podle své individuality a dospěli ku pokoji a velikosti vnitřní ve víře v jediného a osobního Boha. Místo pesimismu radost, místo skepse jistota, místo relativní morálky morálka absolutní. Místo roztržité jednoty.

Jest přirozeno, že vývoj, který jsem stručně načrtl, spokojuje se spíše se zdůrazněním dvou proudů myšlenkových a důsledků jejich v uměleckém díle a tím i v životě, a nezkoumaje vnitřního pochodu v duších umělců, vracejících se od scientismu ke katolicismu, byl též podporován značně myšlenkovými směry které, ač vyznávány několika jedinci zprvu, udržovaly se vedle obou jmenovaných a pomáhaly mnohým hledatí nové kredo životní, vyšší než materialistické, v němž nemohli dýchat. Je to hlavně symbolism. Kolem Verlainea a Mallarméa, druží se někteří spisovatelé, mezi nimiž vyniká Rimbaud a Wyzewa, a tvoří opozici proti ztrnulému parnassismu. Mají svého předchůdce ve velkém umělci a básníku Villiersovi de l' Isle Adamovi, který pohrdá vším, co jest jenom hmotou, nebo z ní pramení; a váží si toho, co jest skryto a utajeno. Jest přesvědčen, že viditelný vesmír jest tajemstvím, jež má člověk rozřešiti, jež se tu a tam projevuje vědou, a jež možno proniknouti jedině intuicí. Proti Berthelotovu: Dnes jest svět bez tajemství, by se mohlo položit Villiersovo: Vše, co vidím, jest symbolem nějakého tajemství. Symbolism uznával vedle přirozeného světa tudíž existenci i světa nadpřirozeného a není divu, že Ghéon nalezl uspokojení na čas v uměleckém kredo symbolismu, a že Claudelovi Rimbaud prvý odsunoval clonu jiného světa. Ale nemožno se o tom v této práci rozšiřovat, ani o pronikavém působení Vogüého v Ruskému románu, který ukazoval užaslému pohledu francouzskému na svět milosrdenství, oběti lásky a víry. Svým dílem se stal Vogüé pro francouzskou vzdělanou mládež „tak zkoušenou pesimistickými doktrinami, tak smutně přesvědčenou o neužitečnosti všeho úsilí, misionářem, objevujícím neznámý svět, do něhož se za ním všichni vrhali.“ *) K Vogüéovi připojil se Desjardins a Rod, aby společně zachraňovali. Neboť bylo již zřítí, že se jedná o věc daleko vážnější, než jest ztráta jednotlivce. Že se jedná o život celého národa, který by mohl býti úplně zničen falešnými doktrinami. V zájmu národního zdraví a budoucnosti Francie podstupuje Brunétière boj proti pesimismu, šířenému i literaturou i Ribotovým překladem děl Schopenhauerových. Renouvière a Ravaisson, filosofové a oba protestanti, potírají svým živým slovem i psaným tvrzení o relativní mravnosti a proti scientismu vystupuje i jeden z nejvlivnějších a největších filosofů v poslední periodě, E. Boutroux, hlavně svým dílem *La Contingence des lois naturelles*. Všimnu si zde toho boje, pokud byl bojován v literatuře. Byl prudký a jedna i druhá strana vyslala do něho své nejlepší pracovníky.

Sotva lze popírat, že národ k životu potřebuje literatury idealistické a heroistické, té ovšem se mu nedostávalo. V čem spočíval ideál doby, již jsem řekl. A heroism? Sotva se může mluvit o heroismu tam, kde padla, nebo byla odstraňována podmínka heroismu — ctnost. Ostatně stačí povšimnouti si jen, jak intelektuálové, mladší i starší mluví o lásce k vlasti. P. Raues má pro cit vlastenecký jména: pověra, doktrina umělců a literátů.“ Vlastenci jsou „prostí snílkové a p.“ **) Gourmond, essayista, mluví o Elsku a Lotrinsku, vyznává upřímně, že ho zajímají jiné věci, než dáti život za dvě země. Neobětoval by prý za ně ani malíčku levé ruky, ježto ho potřebuje, aby setřásl popel ze své cigarety; ani prstu pravé ruky, jehož by postrádal při psaní.***) Fr. Coppée, který vystoupil v zájmu těchto zemí ztracených, byl jen vysmán. Snad měli za to, že obětujíce vlast, zachraňují vědu, umění, inteligenci.

Nuže, šlo v boji o veliké věci, ať již zdůrazníme více ten idealism nebo ten heroism, které konec konců mají stejný ideový základ a směřují k témuž cíli. Příčinu k otevřenému zápasu dal Bourget svým románem *Žákem*, uveřejněným r. 1887. P. Bourget

*) Hugues Le Roux, *Portraits de Cire*, 10 vyd., 126.

***) 10 Cit. u Massise, *Les jeunes gens d' aujourd' hui*, 27.

***) *Mercure de France*, 1892, *Le Joujou patristique*.

byl nadšeným vyznavačem ideí Taineových a Renanových. Ještě po třiceti letech, 1912, když vzpomínal na nadšení, jímž tehdy hořel pro své dřívější učitele, se celý chvěl. *) Prvé své romány psal v názoru, že umění není závislým na mravnosti. (Úvod ke *Cruelle Énigme*.) Neupadl ovšem tak hluboko, není u něho té brutality jako u Zoly nebo Flauberta, ať již vlivem šlechtické společnosti, ať již vlivem četby i jiných spisovatelů než těch, jež právě zbožňoval. Ale vždy studuje v této první periodě své literární tvorby, sahající do r. 1877, účinky vášně, ač i tu a tam jakoby se objevovala duše. (Viz *Mensonges*, scenu, kdy kněz odchází od Vineyho, jenž se postřelil a pozdravuje se, ukazuje na kříž, jak jedině možno uzdravit duši nešťastného pesimisty Vineyho). Žákem nastává obrat. Již v úvodě varuje Bourget slovy výmluvnými a proniknutými opravdovou obavou, všechny mladé před zhoubnými ideami, které ničí ten veliký poklad, jímž jest duše. V díle samém řeší otázku, zda umělec jest odpovědným za to, co píše. Odpovídá ji kladně: Jest zodpovědným. Andrien Sixte, filosof — materialista a psycholog, oddělen ode všech, vymýšlí svoji filosofii — jest jím myšlen Taine. Nestará se zda někdo bude brát vážně jeho vývody a jak opravdově. Našel žáka, oddaného následovníka. Byl připraven o víru, i ztratil mravnost, ale učil vědu. Je třeba čísti denník, který si psal Robert Greslou — tak se jmenoval Žák, — abychom poznali hloubku propasti, do níž byl vržen, slepě následuje svého učitele. Greslou klesá stále hlouběji, vleče za sebou i čistou dívku, vraždí ji mravně, ona sama se otrávil, a ocítá se před soudem, obviněn z vraždy. Jest již skoro odsouzen, když vystupuje bratr mrtvé, který jediný, znal její tajemství z dopisu, jež mu zanechala a vyznává pravdu. Greslon jest osvobozen, ale trestu neujde. Odcházejícího od soudu bratr mrtvé vraždí. Nad mrtvolou Greslou, věrného žáka, stojí H. Sixte, slzy mu kanou z očí a rty šeptají Otčenáš.

Jest pochopitelné, že román vzbudil pozornost. Ukazoval zhoubnost materialistických ideí, a ač nedovedl ještě dáti neklamný lék, přece před nimi varoval. Za druhé proti Zolovi, Renanovi a Taineovi hájil stanovisko, že nejen umělec, nýbrž i vědec jest odpovědný za vše, co napíše. Více ovšem umělec než vědec, neboť k dílu uměleckému přistupuje člověk docela jinak disponován než k nějakému pojednání vědeckému. Umělec nebo vědec mohou věci nebo způsobem, jímž onu věc podávají, navždy zničit, zabít člověka, který důvěřivě a sveden za svaté přijímá vše, co oni vymysleli, oddálení od života.

Taine, když přečetl Žáka, napsal svému příteli Prévost-Paradolovi list, v němž mimo jiné jest i věta: „Cítím, že má generace jest u konce.“ Nevím, zda chtěl tím říci, co řekl Renan Déroulédeovi o trochu dříve: „Francie umírá, milý příteli, ale nechvěte se při její agonii“, ale myslím, že u Tainea bylo v těch slovech i trochu lítosti. Přes něho rostla nová generace proto, že jí nevyplnil a neuspokojil.

V ostré polemice vystoupili proti Bourgetovi a hájili práva neodvislé kritiky a čistého umění Richet a Anatol France. Jim odpovídal Brunetière. První dva v *Revue scientifique*, druhý v *Revue des deux Mondes* 1888. Proti tvrzení prvých, že idea nemá žádného vlivu na činnost a na život lidský, odpovídal Brunetière: „Nemáme práva pojednávatí. o problému svobodné vůle, nebo mravní odpovědnosti, aniž bychom nepřihlíželi k následkům, které mají v zápětí, nebo k rozluštění, jež předkládáme.“

Zmínil jsem se šíře o Bourgetově Žáku a o otázce odpovědnosti, poněvadž tím svým názorem i Bourget i Brunetière blížili se ke katolicismu od scientismu. Bourget v *Étapes* již našel jedině spasné kredo životní a Brunetière byl tímto thematem přiveden k hlubšímu uvažování o úkolech katolicismu, církve, a zřel, že vlastně ony jedině dovedou dáti národu hluboký základ mravní. Ony nás učí ovládati vášně, dávají sílu k velikému životu, jednotu. Zde mu byla dána příležitost, aby uvažoval, zda věda dovede člověka nasytiti, a po dlouhém uvažování musil si říci, že nikoliv. K tomu je třeba víry. Oba vyšli od jednoho a dospěli k jednotě ve víře.

Jako znamenají léta osmdesátá největší vzmach scientismu a naturalismu, znamenají taktéž počátek jejich upadání. Právě když slunce jejich nejvíce zářilo i páliło, bylo

*) *Témoignage de l'expérience. Revue hebdomadaire, 13. VIII., 1912, str. 307.*

cítiti, že není s to roztaviti led smutku, bolesti a skepse, jichž byla plná srdce a plné duše. Bylo to slunce nepravé a světlo nemělo dostř intensity. Když člověk prohlédl tyto dva nedostatky, co mu zbývalo? Několika cestami mohl jíti, ale ta nejjistější, již si mohl vyvoliti, byla ta, po niž kráčeli geniové a umělci, žijící a tvořící, autor Člověka, tvůrce Chudé ženy a tvůrce Očarované.

Barbey d' Aurevilly přečetl A rebours Huysmansovo a napsal větu, jež prozrazovala velikost a byla hodna d' Aurevillyho: Buď zbraň nebo kříž.

Huysmans zvolil kříž.

A vedle něho mnozí jiní, poněvadž chtěli žít a tvořit. —

Bohuš Vaněk:

FOERSTRŮV MUŽSKÝ SBOR „ORÁČ“.

Zvláštní místo v hudbě Foerstrově zaujímají jeho mužské sbory. Nejsou to vlastně sbory v pravém slova smyslu, jsou to sborové písně, jejichž jemná melodičnost a obsahová procítěnost jsou právě charakteristické pro hudbu Foerstrovu. Jedním z prvních jeho tištěných sborů je „Oráč“ na slova K. D. Lutinova. Pokusím se aspoň krátce nastíniti některé myšlenky, jež ukryty pod jemnou rouškou hudební mluvy vanou z tohoto sboru. Oráč je zde Kristus, jenž kypří půdu celého světa vznešenou naukou Svě spásy. Do skladby této vložil jemný, hluboce věřící duch Foerstrův stesk božského Oráče, snažil se znázorniti v něm Jeho bolest po dvoutisícileté práci na poli Svěho působení, když po tak těžké námaze dostalo se mu tolik nevděku a opovržení.

Orám, orám, orám od západů k zorám.	tváří naléhaje, krví zalévaje.
Orám, orám, orám v srdci dolům, horám.	Svaté seju zrní, klaté klidím trní,
Od zor do západů orám do úpadu,	posmíváný, štváný, hložím zasypaný,
nohy rozedrány, ruce — rudé rány,	dva tisíce roků, pořád slzy v oku.

„Orám, orám, orám od západů k zorám.“

Slabounce zachvívá se počátek sboru unisonem — Kristus začíná Svou práci, nastupuje Svou těžkou pout, sám, bez pomoci, rozechvěn stojí před velkým dílem. Avšak neleká se obtíží, přikládá ruce k dílu, a hle, dílo mohutní — unisono rozestupuje se v dvojjzvuk, přibírá na síle, v crescendo rozhlolí se píseň Jeho práce, rozvine se v plný durový trojjzvuk, ihned na to však klesá do molového trojjzvuku — drtivého to naznačení počátečních obtíží. Než Kristus neumdlévá, harmonie sboru pozvedá se opět do durového akordu a v nečekaném, zářivě jasném C dur zvučí v srdci božského Oráče rozechvěné struny blaživého vědomí, že práce Jeho bude korunována šťastným výsledkem. A zatím co spádem II. basu (na slova „od západů k zorám“) do neurčitých, nejasných disonancí a opětným vzestupem k jasnému trojjzvuku akordů následujících nám líčí sbor neúnavnost Kristovy práce, jak vždy Ho viděti na Jeho poli, pozdě večer, když dávno již slunce zmizelo za ztemnělým obzorem i časně z rána, když po uplynulé noci opět zbarvuje východ svým příchodem, předvádějí nám tenoři klidnou, veskrze jednotnou melodii úžasnou, jednotnou, věčnou Mesiášovu práci. A tuto neúnavnou práci zříme i v dalších, bez přestávek, bez oddechu následujících taktech, v nichž odívá skladatel

pravidelným opakováním jednoduchého motivu další slova textu „Orám, orám, orám v srdci dolům, horám . . .“, při čemž II. bas vždy hlouběji zaryje pluhem do kypré půdy.

Toť první oddíl celé skladby. Pozoruhodno je, že harmonie celého tohoto oddílu je jedno-, dvoj- až trojhlasná; nikde nerozvíjejí se hlasy tak, aby tvořily úplný čtyřzvučný akord. Skladatel chtěl zde znázorniti počátky Kristovy práce, již mnohé překážky se stavěly v cestu, takže šíření Jeho evangelia nemohlo se ihned plně rozvíjet, ba zdálo se někdy, že zařata mu bude rána, která je velmi oslabí (sestup z trojhlasu do dvojhlasu na konci prvního oddílu).

Následuje pomlka, plná neurčitěho očekávání

A tu již začíná I. bas (na slova „Od zor do západů orám do úpadu“), ryje hlubokou brázdou v tvrdé půdě (mf) melodií tak smutnou, rozechvěnou, v níž utajeno sténá všecko zneuznání, jež Krista potkalo. K prvnímu basu přidružuje se II. tenor týmže, avšak v jasném Es dur položeným motivem — toť druhá brázda. Práce Kristova mohutní, dostavuje se radost a blažený pocit (durová tonina místo molové na počátku II. oddílu v I. basu), jenž posiluje Ho k započetí třetí brázdy — II. bas opět týmže motivem hluboce zaorává se do kypré půdy, — nahoře vynořuje se posléze i I. tenor se čtvrtou brázdou a stoupá do výše až k vysokému As, zatím co II. bas klesá až k velkému F a střední hlasy uprostřed vyplňují harmonii; a toto rozpjetí — více než půltřetí oktávy — nám promítá v myslí velkolepý obraz, jak celý svět již je obepnut těmito brázdami, které vyoralo Kristovo učení, jak nauka Jeho zmohutněla a v objetí svém semkla nesčetné řady svých vyznavačů. Jímavou a tesknou melodií, klesající pod tlakem únavy, pje sbor dále „orám do úpadu“, v níž dlužno si povšimnouti charakteristického chodu v I. basu na slova „do úpadu“, kdež klesající Oráč, úplně zmořený únavou jako by ještě s napjetím posledních sil chtěl se pozvednouti k další práci (velká terce nahoru v I. basu es — g), avšak jenom po dobu jedné osminky prodlí nahoře a ihned klesá do mdlého F mol — vyčerpán, k smrti znaven padá zde Spasitel pod těžkým křížem Svého utrpení.

A nyní vidíme již božského Oráče, jak leží utrmácen, zhanoben a zneuznán — dlouhá, nehybná prodleva II. basu na velkém G, zatím co hořejší dva hlasy v sextách donášejí k našemu sluchu smutné, duši drásající „nohy rozedrání, ruce — rudé rány“. A dále, zatím co tenoří v malých sextách, tlumících krvavý vzlyk Kristovy tak mnohdy nepochopené lásky, sestupující pomalu v tiché agonii do hlubin, pláče ve vzrušených záchvěvech bolesti stesk prvního basu „tváří naléhaje, krví zalévaje . . .“ Slovo „zalévaje“ opakuje celý sbor ještě po prvním basu, při čemž se hlasy od sebe rozprsknou, jako když proud krve stříkne na všechny strany z probodeného srdce

Toť druhý oddíl, končící dominantním akordem stupnice C mol.

Když však po pomlce, v níž chvěje se ještě posledním echem zakrvácená bolest Kristova srdce, očekávali bychom temné, hrobové C mol, zazní náhle jedva slyšitelně v jasném akordu C dur jako rozvlněním andělských harf velebné a nebeským klidem dýšící „Svaté seju zrní“. Melodie stoupá, rozechvívá se na vysokém g v I. tenoru a v posvátném klidu zase sestupuje dolů, odkud vyšla. Ale hned na to, tentýž motiv, ale jakoby zdrcený tíhou lidského nevděku v C mol — „klaté klidím trní“ — vynořuje se v ppp z neslyšitelná a v slzách chvěje se jako sotva slyšitelný sten milující duše, jako vzdech, uklouznuvší v šepotu se rtů dobrého Pastýře. Co následuje, měkké, molové akordy v ohromujícím forte, působí na nás jako kameny, vržené na hlavu nebeského Trpitele („posmívaný, štvaný, hložím zasypaný“), na níž v krvi se topí špičaté trní, vražené jako koruna na Jeho hlavu. A když poslední z těchto akordů („zasypaný“ — C mol) ve fortisimu přerván zanechává v srdci všech posluchačů mrazivou hrůzu, pianisimem třepotají se ve vysokém unisonu děsná slova „dva tisíce roků“, v kterémžto pianisimu, tak nečekaném, nenadálém, vidíme jako prelud, jako dávnou dalekou vzpomínku Kristovo dílo v počátcích, první jeho roky; vidíme pak v crescendo následujících taktů léta bližší a bližší, vidíme posléze v ohlušujícím fortisimu hroznou přítomnost. A zde vrcholí celý sbor, když v největším fortisimu, srdcervoucím vzlyku všech rozjitřených „ran planoucího, zakrváceného srdce, jež tolik lidstvo milovalo, žaluje Člověk-Bůh nebi ten hrozný nevděk, ty slzy, jež potokem řinou se po zraněných lících, tím hrozným slovem „pořád“, v němž skryta všecka bolest, jež nedá se již udržeti v úzkých

ňadrech, nýbrž trhajíc svírající pouta vřelým proudem řine se z rozechvěného nitra. A když po přervání mohutné disonance (f, c, d, a), při níž mráz běží posluchačům po zádech, a po uplynutí ohromující pomlky těžkými akordy dozní teskné „slzy v oku“, následuje poslední „orám, orám, orám . . .“, jež rozvíjí nám před očima nádherný obraz: Začínajícím pianem vidíme v dáli Krista na světovém poli, jak orá, s láskou orá půdu Otcem Mu svěřenou, blíží se k nám z daleka crescendem všech hlasů, slyšíme již (v I. basu) jeho hlas, tak lkavý „slzy v oku, orám, orám, orám“; jde k nám po svatém poli, kráčí neunavně dál a v neustálém decrescendu mizí víc a více našemu zraku, až v pianisimu estinto zaniká v mlhách dálného obzoru. A poslední akord, z hlubokého C druhého basu v jasném C dur až do azurných výšin se týčící a zanikající něžným pianisimem kdesi v oblačných dálavách, dává nám nahlédnouti do Kristova nitra, kde hluboko (veliké C druhého basu) pevně tkví blaživé vědomí (C dur), že dílo Jeho nebude marno, že spasí lid Svůj, k němuž byl poslán.

J e r. Z n o r o v :

S Á V O !

O Sávo! Tvá stříbrná voda sluncem se ti zlatí
a tvoje vlnky jak doprovod guslí guslarů slepých
mi oživuje písně jižních bratrských zemí.
Tu Marko kraljevič své zraky orlí
upírá na mne a blýská se odění jeho.
Jakšičů slyším hlas, starého Nováka zavolání,
pláč Hasanaginice, Stojanovy sestry veselé,
i Taly — budalasty na koni vidím směšné poskoky — — —
A hrozen vína v mém klíně — což?
nepřinesla-li víla z vinice Bogdanovy?
Jak v bohatém divadle mění se kulisy
a opona zvedá se vždy nová a další
a hlouběji odhaluje se mi Tvá duše,
o Hrvatsko krásné! A milované!
Víš-li, že dcera severního bratra tvého
došla si poslechnout Tvé písně —
a při nich se ohřátí? A nabrat dost lesku
a záře do svojích očí?
Díky ti, Sávo! Jsi mlčenlivá hluchým, však
slyším co povíš pohádek, kolika hovoříš hlasy!
Nehněvej se, o Sávo! že jsem byla tak skoupá ti
řící ze svojích písní. Nechtěla jsem se připravit
o tvé vypravování.
I ve chvílích mlčení bylo nač myslet. Sávo!

CO ŽIVOT DAL.

Dr. František Kordač, arcibiskup pražský, dožije se v těchto dnech sedmdesátého roku svého života. Myslím, že je povinností redakce, aby připomněla při této příležitosti, co znamenala a znamená osobnost Kordačova pro vývoj našich řad. Kordač, jež hluboká inteligence a obsáhlé bohovědné vzdělání předurčilo za profesora pražské theologické fakulty, měl vedle svých vědeckých snah a profesorských úkolů i nevšední zájem pro denní potřeby životní. A proto není divu, vidíme-li jej státi u kolébky České ligy akademické, proto není divu, že jeho články ve Studentské hlídce byly vždy ozdobou časopisu a proto není divu, že universitní bohoslužby jeho promluvami se staly školou opravdového náboženského uvědomování jak akademiků tak i širší inteligence, scházející se vždy v 9 hodin do Klementina, vyslechnout, co monsignor Kordač v hluboce založené řeči bude rozbírat. Jako politik hrál monsignor Kordač rovněž důležitou roli před válkou i za války a třebaže tu stál na nejkrajnějším pravém křídle konservatismu a třebaže my mladí jsme zabočili hodně na levo, zůstal vždy pro nás jeho zjev vzorem a příkladem poctivého, nezištného a neohroženého politika, který setrvává na svém místě, i když se to většině nelíbí. Vyčetl nám nedávno Karel Dostál Lutínov, proč že nevzpomínáme na válečnou činnost Kordačovu, když jsem se zmínil o našem stanovisku k politice válečné Lutínova. Nemám důvodu, proč bych to tajil, že jsme se tenkrát politicky s monsignorem Kordačem úplně rozcházelí a že znemožnění odeslání holdovačnického telegramu do Vídně ze svatováclavské schůze v Merkuru bylo naším dílem, neboť věřím, že tehdejší náš spor nebude na újmu cti ani naší, ani Kordačovy. A třebaže jsme se s ním střetli i ještě později v otázce koleje Arnošta z Pardubic, nejsou tím nijak naše vzpomínky na dlouholetého našeho vůdce zkaleny a jsme přesvědčeni, že ani on nám to nevykládá ve zlé. Vždyť co bylo podniknuto a podnikáno na obou stranách, dělo se jenom ze zájmu o věc. Po převratu byl Kordač vyslán výkonným výborem strany katolicko národní (?) do Národního

Shromáždění a jeho dvě řeči — o manželství a o poměru vědy a víry, jež pronesl před plenem sněmovny, byly snad nejlepšími výkony řečnickými s nejvzácnějšími myšlenkami filosoficko-náboženskými, jež vůbec byly v Nár. Shromáždění proneseny. Byl jsem tenkrát, když Msgr. Kordač dostal slovo, na galerii a pozoroval jsem účinek jeho řeči na lidi, jež byli vším jiným, jenom ne katolíky. S počátku chtěli někteří mluvkové oponovat a snažili se svými nejapnými výkřiky řečníka strhnouti s výše jeho filosofického založení do tónu polemického. Ale když Kordač všechny ty výkřiky a námitky do toku své řeči pojal a logicky včlenil do dispozice, pak už nikdo se neodvážil rušiti přívál jeho myšlenek a v celém sále bylo ticho větší, než bývá v pražských kostelích při nejpoutavějším kázání. Začátkem tuším října 1919 byl jmenován Kordač pražským arcibiskupem. Přišel hned do nejrušnějších poměrů, jaké kdy u nás v poslední době byly. Jeho předchůdci byli nepopulární a svými osobními vlastnostmi i svou politikou připravovali půdu pro hromadné schisma lidu, kněžstvo bylo plno revolučních plánů a potřeby církevní všude úplně zanedbávány. Kordač, jako vždy, měl i na stolci arcibiskupském pevnou ruku a spoléhaje na Prozřetelnost, nebál se těžké operace na těle církevním. — Nastalým schismatem se počet katolíků zmenšil a řady kněžstva byly oslabeny, ale byly aspoň změřeny síly a poznáno, že katolicism přes všechno záští má u nás ještě příliš hluboké kořeny, než aby mohl býti vyrván z národa. Kordač, to už jest jeho vlastností, byl při očistě církve přísným a neústupným, zůstane-li takovým i nadále, snad se mu podaří i nezdravou hlízu pražské Jednoty kněžské, tu ukázkou malomocenství českého kleru, vytrhnouti. Přejeme mu toho, vždyť to je i naším zájmem, a přejeme-li mu zároveň, aby Bůh jej dlouho ještě zachoval, víme, že to bude jen k našemu prospěchu. —

Šráček.

Potřeba a význam misii. Různým způsobem církev vábila lidstvo ke Kristu. Neboť jediným cílem, jež má Církev, jest

přivést lidstvo k Bohu, ke zdroji všeho života a vši svatosti. Nuže, různými způsoby Církev vedla duše do věčného města spásy. Ale jeden způsob, od začátku, od prvních dob jejich až do doby dnešní, a přes nás i dále, osvědčuje se a bude se osvědčovati nejlépe. Sám Zakladatel jej označil na prvním místě, když vyzval apoštolů své a učedníky, aby šli do celého světa a učili všechny národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého. Poslal je a v nich poslal a posílá všechny, kteří se stali jejich, apoštolů a učedníků, nástupci. Prvá mise, vyslaná před devatenácti stoletími ke všem národům světa; prvá mise, vyslaná s velikým příkazem kázati radostnou zvěst v temnotách ponořenému lidstvu; zplnomocněná jímát samé duše lidské a tvořit z nich Království Boží na zemi i na nebi; poslání převyšující nesmírně každé jiné, ježto pečeť jeho jest původu božského, má se opakovati po všechny dny. Je toho prostě třeba duším a chce to Ten, jenž zkoumá ledví.

V historii církevní, v životech světců, v historii Evropy se dovídáme, jak první apoštolové rozuměli příkazu svého Pána. Jak svatí Ignác, Augustin, Ambrož, Martin, František z Assisi i František Saleský, Vojtěch a j. a j. plnili, co bylo přikázáno. Sv. Bernard putuje s místa na místo a zástupy se sbíhají, aby naslouchaly jeho slovu. Sv. Klement Maria Hofbauer jede z města do města a jako stopu po své misijní činnosti zanechává všude řadu konvertitů, blažených a rozradostněných, že našli Boha a pokoj svým duším. Neboť význam misii nespočívá jen v tom, že víra věřících jest rozplameněna, zvětšena, nýbrž misie jsou i ohniskem, jsou výhni, z níž vycházejí věřícími duše nevěřící. Nelze upírat, že u nás misie má i vyplniti obojí: i roznítiti víru v duších i naplniti vírou duše. Mají i posilovat to, co již jest, i tvořit nové. Potřeba prvního i druhého jest pocífována ve všech vrstvách společnosti. Stejně mezi inteligencí jako mezi lidem. Jest odcizena kředu intelligence, ale jest mu často odcizen i lid. Tvrzení, které kdysi se opakovalo kategoricky, že totiž města jsou nevěřícími a venkov věřícím, nemožno dnes hájiti úplně a bez výhrad. Ať vlivem měst, ať vlivem tisku, ať vlivem činnosti všelijakých spolků, zlhodějňuje a odkřesťňuje se zhusta lid na venkově a lze se obávat,

že tento vývoj od dobrého ke zlému není ještě ukončen. A sotva lze věřit, že bude ukončen, neužije-li se toho nadpřirozeného prostředku k zamezení šíření se zlého vlivu ať již jakkoliv. Nepřátelé naši jsou si toho dobře vědomi a není řídkým případem, že v té oné obci vynaložili všechno své úsilí, aby misie zmařili. Bohužel, leckdy se dal farář zastráhati sofistickými výklady a misie odvolal. A možno tvrdit s jistotou naprostou, že tam, kde byly misie pořádány, oživila víra a zkrásněl život po stránce mravní. Je to pochopitelné, přihlédneme-li blíže ku psychologii lidu.

Ten, kdo pořádal nějaké schůze ať jakéhokoliv rázu, nebo se jich účastnil, mohl pozorovat jednu věc, nesmírně důležitou, že totiž množství tvoří zvláštní stav, odlišný od individuality jedinců. Jedinec jakoby na čas mizel se všemi sobě vrozenými sklony v tom zástupu množství, a jakoby přijímal jeho vlastnosti. V životě soukromém nebyl by s to vykonati něco zlého a na takové schůzi, kde se stává částí masy, podléhá úplně tomu, kdo ji vede, a byl by schopen i toho nejhoršího. Stalo se mi, že jsem byl na jedné schůzi vážně ohrožován jednou osobou, jež byla tak rozčilená, že kdyby mohla, by mně byla vážně ublížila. Po schůzi mi řekl ten, jenž onu osobu znal: Divím se, jak je to možno, neboť ten člověk by kuřeti neublížil. Dav podléhá vášni, jest impulsivní, vznětlivý. Nezíská ho ten, kdo působí sebe silnějšími vývody na jeho rozum, ale dobude ho ten, kdo strhne nadšenými slovy jeho cit, nebo rozplamení jeho obrazivost. Není nic zvláštního, že dav vrhne se na osoby, že snad, roznicen, zapálí stavení. Ale stává se, že po vystřízlivění usednou jednotlivci na trosky spáleniště, trhají si vlasy a pláčou. Neboť tento stav je toliko provisorním. Možno i opačně říci, že v určitých okolnostech i dobré city mohou býti vzníceny. Na počátku války jsme toho viděli časté důkazy v přeplněných chrámech a při různých pobožnostech.

A. Retté má ve své konverzi *D u D i a b l e à D i e u* jeden příběh ze svého života, osvětlující, co bylo řečeno. Mluvil — atheista a socialista — ke shromáždění asi třiceti dělníků; mluvil přesvědčivě a stále zdůrazňoval, že neexistuje Bůh, mluvil o právech proletariátu a vznítil poslouchající, že by byli šli za ním, kam by

chtěl. Z toho vypravování jest zřítí, jakým způsobem možno uchvátiti zástup: silné přesvědčení aspoň ve slovech, zdůrazňování a opakování a přitažlivost toho, jenž vede všechny. Rečníci socialističtí a všech těch našich nepřátel tímto způsobem odvádějí lid od Pravdy.

Bylo třeba toto říci, když mluvím o misiích. Vypravoval mi jeden kněz, jenž žije a působí na osadě, která jest z velké části lhostejnou nebo nevěřící, tento případ. Ohlásil v neděli s kazatelny misie, jež měly trvat osm dní. Jakoby cosi neviditelného pohnulo tím zástupem, který ještě při kázání zíval a nedbal valně toho, co vycházelo z úst knězových. Snad již stálým posloucháním jednoho a téhož člověka jim vše zevšednělo nebo zlhostejnělo. Ale když promluvil o misiích, všichni napiali pozornost, jako by si chtěli každé slovo kazatelovo vtisknouti hluboko do své paměti. Tak setrvali, až domluvil. Začaly misie. Přišli do chrámu lidé, kteří dlouho nebyli v kostele. Přišli, ať již ze zvědavosti, ať již, že si toho přál někdo známý, ale přišli a to již bylo čímsi vzácným. Bylo věci misionářovou, aby v nich zapálil oheň lásky. Výsledky byly krásné.

Misie mají cílem spásu duše. K tomu směřuje všechno úsilí kazatelovo, všechna jeho slova, všechny jeho modlitby. Jest neznámým člověkem, a přináší lásku, jež jest schopna každé oběti. Přichází za zvláštní příležitosti jako poslaný od Boha a to působí na lid zvláště. Nejsou snad hned výsledky uspokojujícími, ale to rozšiřuje obětavost misionářovu. Jest všude, a má pro každého slovo útěchy. Jeho slovo uchvacuje. Sestupuje k lidu s nesmírných výšin, poněvadž má lásku, přesvědčuje stálým zdůrazňováním potřeby spásy věčné. S tím vším jest spojena křížová cesta, dojímavíci pobožnosti, někde snad zkoušky dítek z náboženství a p., což jímá člověka. A ke svaté zpovědi přichází duše pokorná a litující.

Misie jsou u konce. Misionáři odcházejí, člověk začíná žít svým vlastním životem. Přirozeně, dostavují se opět staré vášně, zlé náklonnosti, ale duše jest aspoň trochu ozbrojena. A jest blíže Bohu. Též nelze popírati velký vliv toho, jehož misie obrátili, nebo jehož život po misiích byl sveden na cestu krásnou, po níž se kráčí k dokonalosti.

Ale při misiích není zapomenuto na jednotlivce. Již zpověď dává příležitost největší zpovědníkovi, aby jednal s každou duší osamoceně, aby zkoumal její sklony dobré i zlé a dle poznání a schopností určil další její dráhu. A vedle zpovědi, kolik má často příležitosti setkat se s tím nebo oním a působit na něho. A kdyby byl člověk sebe horší, sebe více nenáviděl kněze, přece mu neodolá a pro celý život toto setkání může míti velikou důležitost.

Abych ještě více zdůraznil nesmírný význam misií pro náboženskou obrodu společnosti, uvedu sv. Františka Sáleského. Tento mladý ještě kněz vydal se na misie do jednoho švýcarského kantonu, který téměř celý odpadl ke kalvinismu. Kanton Chablais — tak totiž se nazýval — obsahoval 70 farností a 30.000 duší. Z těch bylo 100 katolíků. Kazatelé kalvinističtí snažili se co nejvíce zneuctít a ponížiti kněze katolického i katolicismus. Co mohli nejhoršího, proti nim vymysleli. — Když vstoupil sv. František do města Thononu, zapřísáhl se měšťané, že nikdy nepůjdou na jeho kázání. Sv. František v Thononu shromáždil katolické rodiny. Bylo jich sedm a měly dohromady 15 členů. A jimi obrací se k druhým, ke kalvincům. Vzbouřili proti němu lid, ale světec nepodleh a nepadl. Zvolna se tvrdá srdce poddávají síle a přitažlivosti svčtcova slova a života. A ne lid, nýbrž ti, kdož byli vůdci lidu, povolovali nejdříve. Po dvouleté práci konvertují ti nejpřednější a lid? Ten následoval příkladu jejich. (Hamon, Vie de saint François de Sales, sv. I.)

Jest mnoho farností již v naší zemi, které se podobají Chablaisu. Táž zášť proti Římu, ale přece ne protestantská. Jen tiskem se ti lidé neobráti, ostatně ani nečtou věci katolických, poněvadž catholica non leguntur. Tisk je třeba přidat k živému slovu. Sv. František též psal, vedle svých kázání, jednu kontroverzi za druhou. Ale čtyřikrát za den kázal, a třeba jen čtyřem lidem. Za několik let obrátil celý kanton.

Přirozeně, jest dnes jiná doba, jsou i jiní lidé, jest i jiný život. Co kdysi bylo samozřejmým, dnes vypadá jinak. Ale stále platí, a dnes plněji než jindy, Augustinovo: »Nepokojné jest mé srdce, o Pane, dokud nespočine v Tobě.« Nuže, jest

třeba všemi možnými cestami jíti k duši a upokojiti ji a hlavně neopomíjeti toho, co již tolikráte se osvědčilo a jistě i dnes jedině může vše vykonat. —

Irsko. Bolest tvořila během věků charakter irský. Utrpení prohlubovalo touhu Irčanů po svobodě. Po svobodě politické, jež by přinesla i svobodu náboženskou, a jež by zajistila lepší budoucnost Irsku. — Téměř po celou válku vřelo to v Irsku a po válce boje mezi Sin-Feinovci a Anglií se ještě přiosťřily. Byl to boj veliký, a každý katolický Ir jest přesvědčen, že to byl boj svatý. Proto se neleká žádné oběti, proto zmírali obyvatelé Patrikovy země ve vězeních, na popravištích. Proto Irsko leckde mocí Angličanů obráceno v ssutiny. Ale boj neulevoval. Za odšedší do vězení nebo popravené nastupovali noví. A vlivná cizina? Klonila se svými sympatiemi k Irčanům. Všechny tyto okolnosti přinutily Georgea, že vážně začal vyjednávat s irskými zástupci a vyjednávání toto, dlouhé a několikráte přerušené, konečně bylo skončeno. Bylo to vyjednávání obtížné, a ještě dva dny před skončením jeho se zdálo, že nastane úplná roztržka a vzplanou nové boje, které opět pokryjí zelený ostrov červenou krví. Vlivem umírněných živlů i irských i anglických byly však všechny překážky překonány a hotová smlouva předložena k vyjednávání parlamentům anglickému, irskému a alsterskému.

V Irsku samém jsou dvě strany: umírněných, k níž patří kněžstvo i s hierarchií, část vyššího důstojnictva, a zdá se, že větší část armády. Má se za to, že v parlamentě budou hlasovat pro uznání smlouvy dvě třetiny všech poslanců. Vedle nich jsou ovšem ti, kteří nejsou spokojeni se smlouvou, s de Valerem v čele, kteří mají na zřeteli úplnou nezávislost na Anglii. Sotva lze věřit, jak některé listy říší, že de Valera jest radikálním proto, že jest přehlížen a p.

Podle smlouvy jest Irsko jako Australie nebo Kanada dominiem Anglie. Irsko bude mít svůj parlament, své vojsko, svoji vládu, své finance; má společnou osobu panovníkovu. V přísaze přísahá poslanec i věrnost irské i králi. V čas války anglické loďstvo by chránilo irské pobřeží a Irsko je ovinně opět v pomoci Anglii. Záleží je-

ště, co o té smlouvě řekne parlament ulsterský, ale zdá se, že i on se dá nakloniti ku přijetí jejímu.

Čin? Jest otázkou, zda možno pokládati jednání slovenských ludových poslanců a jejich vystoupení z ludového klubu za skutečný čin nebo za neprozřetelný kousek. Zda ludovci mají vážné důvody proto, co učinili, či zda působily více jiné momenty na jejich rozhodnutí. Otázka slovenská byla od počátku naší republiky bolavým místem a jednání ludovců jest jen tím vysvětlitelné. Republika učinila proti Slovensku několik neprozřetelných kroků, jichž výsledkem byla cesta Hlinkova do ciziny. Tehdy vláda, jež ve svém jednání se řídila tendencí protikatolických listů, chtěla se ukázat energickou a vrátivšího se Hlinku uvěznila. Není divu, že Slovensko tím proti sobě a vůbec proti Čechům jenom pobouřila. Myslím, že způsob psaní ludových listů až do dnes jest určen právě tehdejší neprozřetelností vlády. A jsem přesvědčen, že právě tento způsob, více citový než rozumový a věcný, vytvořil prostředí, náladu velice nepříjemnou. Jest třeba si všimnouti jednoho: jak poslanci slovenští, ludovci, hovořili na schůzích, sjezdech a v parlamentu. Mezi lidem si nebyli leckdy vědomi, že mluví k lidu a působili často zaujetí nejen proti Čechům nevěreckým, nýbrž i proti katolickým. Tisk opakoval, co bylo řečeno a docela logicky se stalo, že radikalism neulevoval, ba stále se zvětšoval. Poslanci měli těžké postavení. Měli vyjít s Čechy, a hlavně s vládou, ne vždy důslednou a rozumnou, a měli se zalíbiti lidu slovenskému, dnes zaujatému proti všemu českému. Radikalism sotva by uznal jejich vyjednávání a možná, že mnohého by to stálo ztrátu popularity. Neboť nynější jednání ludovců jest jenom vybitím nahromaděného nepřátelství, když není dosti odvahy pomalu je odstraňovat.

Příčinu k vystoupení z klubu a vstoupení do vládní oposice, příčinu vnitřní dal Šrobar, ministr národní osvěty, nechť je dodržeti slibu, který jeho předchůdce dal Slováckům, a jenž se týká zřízení tří konfesiálních gymnasií na Slovensku. Je to urážkou a ta se nemá objeviti tam, kde se jedná o tak vážné věci. Slovenští ludovci byli přirozeně hned pobouřeni. Předseda klubu, Mšgr Šrámek, radil se dříve o-

pravdově přesvědčiti a pak vyjednávat. Na to ludovci nepřistoupili a uživše vhodné příležitosti při hlasování o rozpočtu, ohlásili z nenadání své vystoupení z klubu. Není důvodem příkaz předsedův, že všichni poslanci se musí dostaviti k hlasování. Řekl bych, že to jest nouzový důvod, když hlavní nechce býti udán. Neboť jen dovedností Msgra Šrámka k tomu nedošlo dříve. A nemůže býti jinak, dokud se poměry na Slovensku nevyjasní, a dokud místo zdravého úsudku bude rozhodovat toliko vášně a cit.

Prospěje ludovcům a vůbec katolíkům slovenským toto odštěpení? Snad přispěje k tomu, že poznají své síly a vůbec sebe. Dosud máme zkušenosti, jak prospělo slovenskému katolickému studentstvu držení se od českého. Ten prospěch není příliš značným. A jistě bylo snahou těch, kteří nejsou ovládnuti toliko citem, aby byla brzy sjednána jednota.

Poslanci porušili jednotu a dp. Hlinka se, prohřešil na svém programu, který zdůraňoval v parlamentu i na několika schůzích, a který vyjadřoval jednotu. A měli by jistě ludovci v parlamentě leckdy těžkou chvíli, kdyby lidoví čeští poslanci se dali unésti stejně vášní jako slovenští. Křikem, který někdy jest směšný — třeba proti p. min. Dolanskému — by vždycky nepořídili a často by vše zkazili. —

Týden katolických spisovatelů v Paříži. Týden katolických spisovatelů francouzských shromáždil všechny, kdož chtějí obrodu náboženského ducha i v literatuře. Dnes Francie katolická vykazuje již četnou řadu spisovatelů, kteří dali dílo vynikající a k ní připojují se noví a noví. Týden spisovatelů má po vzoru Týdne sociálního (La semaine sociale), jenž tolik se již osvědčil během 15 let, býti vzestupem v literárním životě. Kolik těžkých leckdy problémů se nashromáždí za jeden rok, kolik sil se vynaloží, kolik zmatku často jest vrženo mezi řady sebe čtenější a

spořádanější. Týden — příští bude od 1. do 5. června 1922 — má zde odpomoci, dáti nové směrnice, vlíti sílu. Týden, který nedávno byl konán v Paříži, má ještě to zvláštního, že v Comité zasedá mnoho mladých a nových spisovatelů. — Kardinál Dubois, odchází ze zasedání za jásotu »Vives les jeunes!« — »Ať žije mládí!« Comité général má lidi od 25—45 let. Ovšem, neplyne z toho, že ti staří, kteří připravili krásnou přítomnost právě přicházejícím, jsou vylučováni. Gaëtan Bernoville, jeden z mladších, napsal, mluvě o složení Comité: »Víme, že tento čin by nebyl možný bez těch, kteří byli před námi, a kterým vděčíme, po pravdě mluveno, že jsme. Vím, co jest dlužna myšlenka mladých svým starým učitelům, těm, jichž jména jsou na všech rtech, a k nimž máme všichni obdiv a úctu. Byla by to nespravedlnost a chyba pro naše jednání, kdybychom se neutíkali k radám jejich zkušenosti. Nedopustíme se ani té nespravedlnosti, ani té chyby a budeme je prositi, aby nám laskavě pomáhali ti — jichž těžké úsilí umožnilo Týden katolických spisovatelů.« (Les Lettres, 1921, 1. decembre.)

Čestným předsedou Comité jest Dubois, kardinál a arcibiskup pařížský. Členy čestnými jsou: Baudrillart, R. Bazin, H. Bordeaux, P. Bourget, Foch, d'Haussoville, P. de la Gorce, R. Doumic, H. Lavedan. Almužníkem jest Msgr P. Battifol, sekretářem G. Bernoville. Mezi členy Comité čteme jména spisovatelů, vědců, filosofů, kněží. Jen některé vyjmenuji: Kan. E. Beaupin, sekr. Comité cat, des amitiés française à l'étranger. A, Bessières, S. J. M. Brittant, spisovatel a redaktor. Abbé J. Calvet, prof. franc. lit. na Institutu v Paříži. P. Cazin, sp. L. Constant, spisov. a kritik J. de Cognets, H. Ghéon, spisov., dramatik a kritik. K. Johannet, kritik a soc. J. Maritain, profes. filosofie na Institutu v Paříži. H. Massis, sp. R. Salomé, sp. R. R. Vallery Radot, spis. M, Vaussard, sp. a kritik a j. a j.

UMĚNÍ.

Jar. Durych: *Sv. Vojtěch.* (Vyšlo v publikacích Dobrého Díla ve Staré Říši na Moravě.)

Na letoší svátek sv. Vojtěcha napsal Karel Čapek do Lidových Novin noticku o »Českých svatých«, že je to nějak po-

divné, proč jsou nám někteří z nich nesympatičtí. Již prý jako klukovi se mu nelíbilo, že sv. Václav posílal ty voly do říše, rovněž že sv. Vojtěch držel s Němci. Ale za to že se zapomíná nejrázovitějšího českého svěťce, prvního turistu v Sázavě, demokrata a Slovana, sv. Prokopa; je prý to až zvláštní, proč církev jeho úcty víc nevyužila. Snad že Řím ho neměl tuze rád, kdyžtž byl takový Slovan. Nepokládal jsem sice tuto pointu ani za správnou ani za šťastnou, ale neměl jsem jí za zlé, poněvadž K. Čapek vskutku dobře vystihl, že sv. Vojtěch nám ostává jaksi cizí, a myslím, že se neklam, tuším-li za jeho zdánlivě frivolními slovy, v předvečer svátku tohoto našeho dědice, skrytou bolest. Jenže vina ta není ani v sv. Vojtěchu ani v církvi katolické, nýbrž v nás. Jest třeba žít životem křesťanů, abychom byli hodni chápati a milovati své svěťce.

Kolik poesie tají v sobě mohutný zjev sv. Vojtěcha, biskupa mučedníka, putujícího jako štvanec cizinou, zklamaného pastýře, jenž odchází a zase se vrací, aby naposled zemřel sekerou pohanů, jako žertva za svůj lid — to ukázal Jaroslav Durych ve své dramatické básni: *Svatý Vojtěch*, jež vyšla v červenci 1921 v nádherném rouše, vyzdobená dřevoryty prof. Jaroslava Bendy, v publikacích Dobrého Díla ve Staré Říši na Moravě (sklad Marty Florianové). Různé naše rýmovačky o českých patronech prchají s hanbou před tímto zjevením Krásy, jemuž jest těžko co postaviti po bok z naší literatury. Verše vzácně plynou řinou se v bohatém proudu, jak vody veletoku, připomínajíce vznícenou rhytmiku básní Claudelových, a zprvu ani nepozorujete, že jsou pospínány rýmem, který jim dodává jiskřivého jasů. Durych sám nazývá svou báseň triptychonem, což má svůj základ v samém ústrojí tohoto duchovního dramatu, neboť vlastní spor, rozvíjející se bouřně ve výjev svrchované síly, je zobrazen v druhé, prostřední části. První dějství jest jen jakýmsi prologem a třetí epilogem, obě jsou i stejně úměrně zpracována, tvoříce tak dvě postranní křídla, jež doplňují a vysvětlují střed.

Svatý Vojtěch v prostém rouše benediktinském, unaven a zaprášen, přijde na hrad pražský právě to ráno, kdy se má

z vůle královny konati volba nového biskupa, ale jen zdánlivá, neboť jest k hodnosti té předem již určen bratr králův Křišťan. Na nádvoří, kde se odehrává první akt, setkává se s proboštem kapitoly Velichem a benediktinskými mnichy, svým bratrem

Radimem, s vychovatelem Radlou a s Bohušem, kteří jej vítají s radostí jako svého biskupa. Teď, když přišel, bude jim »dobře v práci i v umírání, Bohu se uleví a slabí již se nebudou tak báti«. Vojtěch překrásně líčí svou pout světem, po níž jej vedl Bůh a ukazuje svou odevzdanost do jeho vůle zejména, když Radla živými barvami mu kreslí vyhubení rodu Slavníkova na Libici, kde v plamenech a seči zahynuli čtyři jeho bratři i s rodinami. Nezajímá ho, hrozí-li jemu samému jaké nebezpečí, ptá se jen po tom, »jaký úklad chystají Bohu«. Vzpomíná, jak jej po prvé vítali se slávou, leká se, zda snad pro svou slabost nebyl odsouzen k bloudění, a na přímou otázku Velichovu odpovídá, proč přichází, jako »potulný žebrák a vyhnanec tam, kde by měl soudit: jen zeptat se, zda již docela jejich lid se odříká svého biskupa«. A tu se dovídá o proradě svého kněžstva, otročičího knížeti (při tom světec, jindy tak klidný, vykřikne bolestí), a ač by nejraději v té chvíli zase odešel na svou pout a ač jej přátelé k tomu nutí, bojíce se o jeho život, rozhodne se zůstat, aby se postavil před svůj národ jako biskup, posud nesesazený, sám klada počet a žádaje ho od nich. Zatím se schází kněžstvo na sněm. Mezi posledními přichází sám Křišťan.

Druhé dějství nás uvádí do dvorany na hradě pražském několik okamžiků před tím, než tam vstoupí Vojtěch. Z krátké slovní pře vysokých hodnostářů církevních poznáváme jejich svěťácké a zaprodané duše. Velebnost biskupa Vojtěcha, jenž prošed bez hlasu jich řadami stane u oltáře, ztiší je a usadí. Konečně vejde i kníže Boleslav s kněžicem a družinou. I ti jsou zdrceni přítomností biskupovou. Když těžké ticho se stane hrobovým, Vojtěch, jenž jako by byl posud nikoho neviděl, probouzí se a pozdraví: Pán s vámi! Za jeho řeči prvotný ostych a tíseň mizí s přítomných, a záhy Vojtěch se ocitá sám tváří v tvář rozlícenému knížeti, arcikněžím, jemu přítakajícím i nižšímu duchovenstvu. Prohlašuje, že rád ustoupí Křišťanovi, jehož kdysi byl marně prosil,

aby se stal biskupem místo něho, ale napřed chce konati nad nimi soud, jaký přísluší jemu biskupovi, jenž má ruce nad všemi, i nad knížetem. Vojtěch i za porady kněžstva, pokrytecky skrývajícího svůj úklad božskému právu zdáním dobra, zůstává nepohnut v svém klidu a pohřížen do svých myšlenek. Jest hotov odevzdati berlu biskupskou do rukou Křišťanových. Ale když přítomní se dovolávají vůle knížete, ptá se Vojtěch udiven. kdo je to kníže? Neboť »Pán jej vytrhl sliby svými z moci všech národů, kmenů. lidu, knížat a mocností, neví o takovém knížeti, a zná jen knížete pekla . . .« Zděšení zmocní se hodnostářů, kteří vidí rostoucí hněv na tváři Boleslava i kněžice. a žádají po Vojtěchovi, aby se vzdal. Leč on chce tak učiniti jen listem do Říma, nikoli do jejich moci, a tak dohoda tříští se o jeho neústupné hájení božského práva. Tu sám kníže Boleslav zasáhne svým slovem, aby jej k tomu pohnul líčením svých zásluh o Církev v Čechách. Avšak Vojtěch jej přeruší: »Ananiáši, jsou-li to všechny peníze, které jsi za pole utržil?« Tím strhl škrabošku jeho licoměrnictví a leknutí zprvu, potom šílení vzteku zaburácí shromážděním proti Vojtěchovi, kněžic se naň sápe, duchovenstvo couvá zbaběle. avšak majestát klidu světcova utiší i tuto bouři, takže na konec zavládne nejtěžší ticho, za něhož se Vojtěch jme mluvití. Osobní křivdy všechny odpustil, vlastně na ně ani nemyslí, a i když jej utlukou, neotevrou úst jeho ke kletbě. Ale poněvadž jemu chtěli klíč moci vyrvati, nechťice ho, když jim jej dával, poněvadž jej chtěli »knížeti a kněžicům za bídnou přízeň prodati, podvésti Krista a apoštoly, právo božské dát národem zneuctíti«, za to teď vyhlásí kletbu nad českou zemí. »aby zbavil Pána svého jejich úkladů«. Tato hrozba vyvolá zděšení a výkřiky hrůzy. Děj dostupuje nejvyššího napětí. Jen Velich se zaraduje, že bude konec zradě. Ale právě v té chvíli, snad že nabyl jakési naděje jejich obrácení, vida všeobecný úděs přítomných, Vojtěch zříká se kletby, ač ví, že tím přitíží Bohu v Jeho mukách, jaké mu působí »hnutí« jejich duší, a vzdává se též biskupství. Půjde totiž dobrovolně na smrt za ně, to nabídl Bohu a za tuto cenu získal od Něho zproštění od svého úřadu. Po jeho resignaci kníže Boleslav vyhlásí Křišťana

biskupem. Za volání slávy a zpěvu zvenčí sem doléhajícího všichni se vytrácejí, netroufajíce si pohlédnouti Vojtěchu do očí. Vojtěch osamí se svými čtyřmi přáteli, a z úzkosti své duše volá: »Odešli za nimi! Všichni! Můj Bože! Kdo s tebou zůstane?«

Poslední část skýtá týž obraz jako konec druhého aktu, jehož jest pokračováním a dovršením. Jest vyplněna skoro celá hlubokými a zářivými řečmi světce, toužícího po mučednictví, a úchvatná místa, kde mluví o utrpení Boha, mohou otrástit těmi, kdo pochopí. Velich vyčítá Vojtěchovi slabost, že nevyslovil kletby, již hrozil. Vojtěch se ospravedlňuje. Je těžko podati stručně smysl jeho slov, musel bych citovati stránky. Byl to nejkrutší zápas života, zbaviti se tíhy biskupství. Že utíkal od svých svěřených dětí, to proto, že »mu bylo tuze trpko a těžko je prokleti«. Bohu tím přitížil v jeho utrpení, v náhradu chce nésti všecek smutek, všecko ponížení, všecek strach, neboť i on »zná poslední chvíle úzkosti, kdy duše omdlí, jako žena, jež byla z doupěte zlo synů do noci mrazivé vyvržena. Zatím volají probošta Velicha třikráte, aby zaujal své místo v čele kapitoly. Vojtěch, který by jej měl rád u sebe v těžkých okamžicích, jež ho čekají na pouti, zříká se heroicky této pomoci přítelovy a radí mu zůstatí. Radla sám prchne, ač Vojtěch jej prosí, aby ho provázel. Jan Radim a Bohuš vytrvají, aby s ním šli kázat pohan-ským Prusům, daleko z tohoto místa nevděku do krajů, kde ještě není zrádných kněží, křestní voda čistě se v pramenech třeptí, kde šilhání křivopřísežníků nespátříš v pohanů bohatýrském zraku, i rána kamenem tam čestnější.« Překrásným hymnem radostného odevzdání vyzní konec, v němž tři zasvěcenci mučednictví se předstihují ve velebení Boha a projevech vespolné lásky, takže Vojtěch končí pohnut: »Bratře můi! Oba dva bratři! Jak jste mi v této chvíli pomohli, jako na křídlech kraj světa přeletět blíže k cíli! Což bych si kdy ve chvíli lidské naděje mohl cos většího přátí, než abyste se směli v hodině nejtěžšího zápasu přebytkem víry své smátí?« —

Tímto matným nástinem děje jsem daleko nevystihl ani část těch krás, jež se zjevjí tomu, kdo se pohrouží do četby Du-

rychova Sv. Vojtěcha. Chci jen upozorniti ještě na velkou ethickou cenu tohoto díla. Kdo četl od téhož Durycha »Horní a dolní práva při stoupání štoly«, v 32. čísle *Nova et Vetera* ve Staré Říši (v březnu 1919), kde vypisuje na 26. stránkách kroky, jež podnikl na obhájení svobody a cti církevní po smrti kardinála Bauera, ten ví, jak mocný časový přízvuk má toto drama. Autor, doktor medicíny, napsal tam o sobě: »Byv přinucen vývojem svého života, zvláště za posledních let, co nejtěsněji a s nejtvrdějším rozhodnutím se přimknouti k jasné a srozumitelné víře katolické, musil jsem jí věnovati nejen svou naprostou oddanost, ale i zbystrěnou ostražitost a pozornost.« Tehdy měl příležitost poznati i slabošskou proradnost některých našich kapitol, a celé druhé jednání jest jen překomponováním soudobých událostí do dávnověku, s tím toliko rozdílem, že v přítomnosti nebylo sv. Vojtěcha, který by byl stejně mocně hájil svobody církve. Nikdo se neozval proti bezpráví, jež se páchalo veřejně, k velikému pohoršení katolíků, takže »reakce českého národa proti politickému vlivu austrokatolické hierarchie, jak se vyjadřuje Durych (str. 25.), nešťastným omylem záměny se obrací proti pravému katolicismu římskému měrou nad obyčej povážlivou.« Tu jest tedy hledati jednu z hlavních příčin náboženské krise, jež se tak žalostně u nás projevila v posledních letech. Svoboda církve jest jejím životem, a dokud nebude jí plně vrácena, a neodčiní se křivda, jež na ní beztrestně byla páchána, jsou ostatní snahy nápravné jen jakýmsi dočasným ucpáváním děr.

Proto se mně zdá, že dílem Durychovým se dostalo rehabilitace samé idej biskupství, jež někde v posledních desetiletích byla pokálena. Mnozí tu nabyli přesvědčení, že státi se biskupem jest účinkem jakýchsi obratných pletich, zrádných kompromisů a duchovního slabošství. Durych vztýčil před námi osobnost biskupa, jež uchvacuje svojí vznešeností, a úctou plní nejen všechny, kteří jej obklopují na jevišti, nýbrž každého, kdo bude drama čísti — neboť neosměluji se doufati, že by se u nás našla scéna, kde by se mohlo hráti. —

Bylo by zbytečno oceňovati tvorbu Durychovu. Jeho knihám povídek (na př. *Tři dukáty, Cestou domů, v Dobrém Dí-*

le ve Staré Říši 1919 vyšlým) poklonila se nejobornější kritika. Přece však uvedu, co jsem četl s velikou radostí v *Tribuně* (27. prosince 1921), kde M. Pujmanová—Hennerová referuje o tomto novém dramatu Durychově pod názvem »Úplnost.« Jsa úplný, praví tu, strhuje vás (sv. Vojtěch) k sobě přes dálku věkův a rozdíl životního vyznání (pisatelčina). Nic čtenáře více nezenervuje a nezmate, než úsekovitost. Čtenář, třebaže si toho ani nebyl vědom, dychtí po úplnosti. Nevíme proč, ale v úplnosti spočineme.« Cituji schválně tato slova, která by nám mohla rozžehnouti světla. — Cítí-li duše skepsí trýzněné při pouhé četbě takový pokoj v blízkosti tohoto biskupa-světce, jak podmanivě musel by teprve působiti na ně, kdyby se s ním setkali v životě! Tu se počíná chápati, čím bylo by u nás poslání Církve, jež má toto tajemství úplnosti, kdyby měla biskupy a kněží podobné sv. Vojtěchu!

Bůh odplaf Jaroslavu Durychovi za jeho krásnou knihu!

Jos. Vašica.

William Shakespeare: Troilus a Cressida. Tragikomedie o třech dějstvích s 15 scénami. (Hráno poprvé dne 16. prosince v Městském divadle na Král. Vinohradech podle Sládkova, Petrem Kříčkou upraveného překladu ve výpravě Jos. Weniga za režie Jar. Kvapila.)

Půjdete-li bez předběžné literární přípravy a bez předběžného přečtení poznámek scénických vyslechnouti na Vinohrady tohoto nového u nás Shakespeare, zůstanete poněkud zaraženi, když uvidíte hellenské a trojské reky dramatu v barokové výpravě Kvapilově-Wenigově. A budete-li přemýšleti pak o hře, těžko se budete rozhodovati, jakým dojmem převládajícím na vás působí a kam ji podle toho máte zařaditi. Je to komedie? Tragedie? Nebo máme ji přiřaditi k Shakespeareovým historiím, k Jul. Caesarovi, ke Koriolánu, k Antoniu a Kleopatře? A děleli se pak ještě zamyslíte, nahrne se vám plno ještě problémů a otázek, na něž stěží najdete odpovědi. Netrapte se však raději jimi, a berte to, co vám Jar. Kvapil podává — nikoli tragedii, nikoli komedii, nikoli historii, ale Shakespeara sama — tak jak ho (Kvapil) cítí. Jste-li trochu klassicky vzděláni a čtli-li jste Homéra v

originále, zasmějete se i možná těm četným anachronismům ve hře, ale což na ně dbá Shakespeare; na jeho lidi se dívejte. Jestliže se jim zahledíte až do srdce, poznáte, že Cressida a Troilus nežili toliko v době, kdy Řekové o Helenu válčili před Trojí, nýbrž že žili i tenkrát, když Homér skládal svoje zpěvy, a že se milovali i tehdy, kdy Shakespeare četl jejich historii u Chaucera, že žijí i dnes a že budou žít i zítra: on věrný milenec, jehož věrnost budou básníci užívat jako příkladu pro všechny věrné milovníky, ona, děvče, jež v rozpuku mládí dnes v nejvřelejším zanícení se podává Troilovi, ale která zítra, když nemá Troila, padne v náruč Diomedovi. A této lidské lásky hře a této ženské zradě tvoří Troja a tábor Hellénů, se všemi hrdiny trojskými a se všemi reky řeckými rozměrný rámeček, nebo chcete-li vedle této hry lásky, můžete v dramatu sledovat ještě děj boje a bojovníků. Hra vpadá až do sedmého roku obléhání Troje. Achilles, uražen odepřením žádané dívky, nebojuje a tak válka je na mrtvém bodě. Řeky i Hektora mrzí už tato nečinnost a proto Hektor vyzývá »nejlepšího« hrdinu řeckého k utkání. Zatím co Ajas, byv vyvolen Řeky, se chystá k zápasu a zatím co Trojané se těší na boj Hektorův, bojuje Troilus jiný boj, v srdci jeho zahorela láska ke krásné dceři Kal-Lantově a strýc její Panderos nemá mnoho práce, aby oheň v jeho citu neuhasl. Vždyť ví, že i Cressida už Troila miluje. Jenom že Cressida dobře zná tajemství úspěchu žen — že láska vyslyšená nikdy není tak sladká, jako byla v zatoužení a že muž prosí jen, než dosáh', a dosáh'li, pak že velí a proto se zdráhá stále přijmouti lásku Troilovu. Ale jak dlouho žena odolá? A proto když je její odpor zlomen, zdá se, že horoucnost její lásky a věrnost jejího srdce je bezměrná. Ale kdo rozumí ženě, ženě, jejíž roztěkané srdce dychtí po mužových lichotkách, jejíž smyslné rty prahnou po mužových polibcích, jejíž vášnivě ruce touží po mužových objetích. Kdož za to může, že lásce Troilově a Cressidině byl uchystán tak trpký osud — neboť ještě ani první jitro nevzplálo nad jejich rozkvetlou láskou, když už pro Cressidu přicházejí Řekové, aby si ji odvedli do tábora výměnou za zajatého Antenora. — Cressida slibuje ještě při loučení Troilovi věrnost, ba zlobí se na něj, že vůbec o ní

pochybuje, ale což může za to, že Diomedes, jenž ji odvádí do tábora Řeků, je tak dvorný Řek a že i ostatní Hellénové jsou k ní plni galantnosti? Což může jim zabránit, aby ji nepřivítali v táboře polibkem, vždyť jsou to takoví hrdinové, třebaže jsou nepřáteli její vlasti? A což když k večeru přijde Diomedes k jejímu stanu a žádá ji o lásku, jak má mu odepřít její rozechvělé srdce, po čem samo touží. — Vždyť vzpomene i na Troila, »jedno její oko ještě jej vidí, však druhé zírá, kam je srdce řídí«. Ale běda: zrazený Troilus stává se tajným svědkem její zrady. Hrdinové trojští byli po nerozhodném souboji Hektora s Ajantem pozváni do stanů řeckých, jakž by tedy Troilus se nepodíval za ní, za Cressidou. Je však v táboře hellénském hostem a proto nesmí, když uvidí její zradu, na nikom ihned na místě se mstít, ale Diomedes pomstu zakusí. A proto když příštího dne se strhne mezi oběma vojsky boj, zle řádí mezi Řeky. Když však Hektor úskokem Achillovým je zabit, musí nechat boje a vrátit se se smutnou zprávou k Priamovi a Hekubě. U Homera o tomto ději lásky nestojí nic, příběh Troila a Cressidy je přídatkem středověku, jehož se zmocnil svým dramatickým postřehem Shakespeare, ponechávaje antické epeje jen tolik místa, kolik jí pro děj potřebuje a nakládaje při tom osobami, jak se mu to hodí. Zřejmě nadřazuje Trojanům. Jeho postava Achilla, o níž z četby Homéra každý si odnáší dojmy přece jen poněkud příznivější, snad právě provedením na Vinohradech je tak groteskní, že pasáže o Achillovi u Shakespeara se zdají býti parodií Homéra. Postavou pak Thersita jsou Řekové sesměšňováni, že Pandaros je jemu příliš slabou protiváhou, jež nedovede vyrovnati slabé stránky Řeků. Ale jak jsem už napsal: nač se patlati v historii. Shakespeare tvořil lidi a podařilo-li se Kvapilovi, jak si umínil, nám lidi předvésti, vykonal dosti. A kdo viděl Tůmu, Baldovou, Zakopala, abych nevyjmenoval všechny herce, byl uspokojen. Byl uspokojen tím, že Kvapil — když znova se vrací k divadlu, začíná opět Shakespearem, aby byl spokojen i tím, že Kvapil se k divadlu vůbec vrací. Snad nyní, kdy na obou hlavních scénách stojí v čele činoher dva nejschopnější naši divadelníci, mají jak ohromnou erudici, tak i odvahu k pokusům o nové řešení scénic-

ké, se dočkáme zdravého zápasu o primát. A snad se i dočkáme konečně i samostatného typu divadelního našeho, českého.

Šráček.

František Zavřel: Dravec. Drama ve třech dějstvích. (Hráno poprvé dne 17. prosince ve Stavovském divadle.)

Nevím, nemýlím-li se; ale vždycky, když odcházím z her, jako je Zavřelův »Dravec«, jsem úplně znechucen, myslím, že nikoliv obsahem hry samým a jejími osobami, vždyť jsou ještě hroznější kousky než je takový »Dravec«, vždyť žijí ještě hnusnější postavy než je Richard a mnohem nešťastnější lidé, než jest Věra, Olga, Jindřich i ta neznámá Rina; ale pro vyznění hry: že nevidím, jak ten, kdo je vinen, není za svou vinu potrestán, anebo alespoň, není-li vinen, že zlo, které plodí, není napraveno, nýbrž jak naopak oběti dravcovy padají jedna za druhou a jak dravec zůstává na konec sám s novou obětí vítězem, aniž se zachvěje hrůzou nad tím, co způsobil. Snad se to bude zdát už příliš zastaralým, snad se řekne, že moderní drama má jiné úkoly než mělo drama antické a drama klasické, ale pro mne děj, v němž hrdina nemá dramatické viny, a v němž nebere za ni odplaty, není dějem dramatickým a osoba, která páše jenom zlo, protože je to její přirozeností, aniž je schopna nějakého jiného pocitu, takže nepřijde vůbec do vnitřního dramatického konfliktu, není osobou dramatickou. A tak bezděky se přesune těžisko hry na vedlejší osoby, na oběti dravcovy. Taková Věra už má v sobě kus dramatického života. Měla lásku před válkou, ale Jindřich odešel na vojnu a když dlouho se nevracel a nedával ze zajetí vůbec o sobě žádných zpráv, přemluvil a podvodem ji přesvědčil jeho bratr Richard, že Jindřich je mrtev, a pojal ji sám za choť. Ale Richard je dobývateľ žen; tři léta žili spolu, ale Věra poznává, že na její místo v lásce nastupuje její sestra Olga a Richard beze všeho se přiznává k tomu: vždyť mu nedala dítě a on potřebuje dědice. Věra vidí, že jest tam, kam přišly všechny dřívější oběti Richardovy, využita a odhozena, ale neustoupí, jako to učinily oběti dřívější dobrovolně. Richardovu zradu považuje za trest za svou zradu na Jindřichovi; ale přes to se cítí dosti silnou, aby vzdorovala Richardovi, než přijde osud, který ji sra-

zí k zemi. A osud přichází — Jindřich se vrací. Věra doufá nyní ve vysvobození, ale bohužel je Jindřich příliš slabý, než aby jí pomohl. Vždyť ve válce poznal všechnu nicotu svého snění a přiznává proto nyní bratrovi, že on se svým pudem dobývačností, třebaže i jiným ubližuje, jediné má právo na život. Věra je překvapena, ale přes to se domnívá, že je možno, když se mu vyzná ze své zrahy a když jej prosí o odpuštění, nějaké východisko; ale tu dořekne Jindřich poslední slovo: je nezhoditelně nemocen. Věra chce sice za ním odejít, vždyť ví a viděla sama, jak Richard už začal ovíjetí svoji další kořist, Olgu, ale když se chystá za ním, přináší sluha zprávu, že Jindřich se v hotelu zastřelil. Pro Věru není nyní smyslu života, příliš těžce dopadly na ni rány osudu; je přemожena, jako bylo přemожeno už tolik jiných před ní Richardem, a jako po ní bude zničena i Olga, jež padá Richardovi do náručí. Olga, třebaže ví, jaký osud je pro ni uchystán a třebaže zná dobře i dravčí neukojitelnost Richardovu, chce býti alespoň okamžik jeho, a bude jeho, třebaže vedle v komnatě zazní výstřel, jímž hrdá Věra končí svůj život. Jaká bezútěšnost vane z celé hry, jež má býti ódou na život! Jaký to život a je to vůbec život, utráceti lidi jednoho po druhém? František Zavřel hrou napial své síly a chtěl vytvořiti opravdu něco silného; to je jeho zásluhou: že se mu to dosud nepovedlo, je vinou, že vložil tak málo lásky do srdcí svých osob — neboť jeho téma potřebovalo lásky, stejně jako nenávisti, mělo-li vyrůst v silné dramatické dílo. Objeví-li kdy více člověka než schema, budou jeho hry opravdovými dramaty a ne pouhými pokusy.

Šráček.

Seznam knih, jež vydalo několik našich mladých nakladatelství, ukázal, jaký už máme výběr dobré četby jak pro inteligenci, tak pro lid. Vyžádali jsme si jej proto pro své čtenáře a vkládáme jej do tohoto čísla, doufajíce, že jim dobře poslouží. Současně upozorňujeme na chystané vydání spisů Langových, jež bude překvapením nejširší veřejnosti a žádáme všechny, jimž je to poněkud možno, aby umožnili odebráním a předplacením chystaného díla tento záslužný podnik Družstva přátel studia.

Šráček.

VĚDA.

Doc. Dr. V. Lesný: *Budhismus*. (Knihy Východní čís. 7; tiskem Jar. Šnajdra v Kladně 1921.)

Knihy Dra Lesného znamenají nepopíratelně cenné obohacení naší literatury o budhismus; máme v češtině dosud jen 3 seriosní spisy: Čuprovo »Učení staroindické«, Dra Langa »Budhismus« a uvedený spis Dra Lesného. Dr. Lesný ovládá dokonale jazyk a literaturu staroindickou, což mu umožňuje, aby se opíral stále o původní texty pálijského kánonu; to jest velikou předností jeho práce. V úvodu předesílá obsáhlou literaturu o budhismu. Z prací Dahlmannových (jesuita, vynikající znalec budhismu) uvádí pouze »Budha« a »Nirvána« a praví o nich, že Dahlmannův soud o budhismu jest prý neprávem nepřívětivý. K posouzení filosofie budhismu jest důležité uvést také práci Dahlmannovu: »Idealismus der indischen Philosophie zur Zeit der Opfermystik«. Po stránce historicko- a filologicko-kritické jest Lesného spis jistě nejlepším, co v literatuře české máme. Po stránce nábožensko-filosofické nelze s autorem se vším souhlasiti, ač tón jeho vývodů i pokud se tkne na př. srovnávání křesťanství s budhismem, jest ušlechtilý a zdržlivý. Autor rozehřívá se příliš pro budhismus a význam jeho zejména pro kulturu evropskou přeceňuje. Se zájmem očekáváme II. svazek knihy o budhismu, kde slibuje autor obsírněji a systematicky pojednati též o budhismu mimoindickém, o budhistických prvcích v literaturách západních, o teosofii, neobudhismu, o vlivu budhismu na křesťanství

atd. Význam budhismu bývá zhusta přeceňován, některé analogie jeho s křesťanstvím zveličovány a mnohé tajemné zjevy duševního života adeptů využívány proti křesťanství. Na to vše můžeme se dívat zcela klidně, máme-li na mysli slova Tertuliána, že »duše člověka jest od přirozenosti křesťanská«, t. j., že duše každého člověka bez rozdílu má analogické tužby, snahy, city, cesty poznání rozumového i mravního. Není divu, že výsledky této činnosti jsou mnohdy velmi podobné, ba shodné. Nadpřirozená povaha křesťanství netkví snad v tom, že by vše v něm muselo býti specificky různé od jiných náboženství, nýbrž že mnohé dané stávající úkony byly Kristem spíše vyzdviženy v řád nadpřirozený. Nijak nelze popřít, že na př. Ind ve svých spíše hypnoidních stavech — když svůj vnitřní zrak upírá na Absolutno — má zažitky vysoké psychické reality, jež spojeny jsou s velkým pocitem jistoty a často provázeny i podivuhodnými vnějšími phaenomeny; jest ale těžko nabýti víry, zda tyto poznávací zažitky mají větší ceny než právě jen subjektivní. Chtíti dnes playdovati pro budhismus (ať už v jakékoliv formě) u nás, odkojenců křesťanské a evropské kultury — jest myslím pokusem marným a opožděným. Jsme a zůstáváme přímo, abych tak řekl »fysiologicky« křesťany. Pochopit lze tyto snahy jedině tím, že stává se jasno, že přílišný extrémní evropský intelektualismus, odvracející se od křesťanství, nedovede ukojit potřeby srdce člověka. A člověk místo po zdravé stravě sahá po surrogátu.

Dr. S.

PLESOVÝ VÝBOR ČESKÉ LIGY AKADEMICKÉ,
SLOVEN. AKAD. SPOL. „POVAŽAN“, JIHOSLOV.
AKAD. DRUŽSTVA „KREK“, UKRAJINSKÉ A
RUSKÉ AKAD. SEKCE CYRILOMETHOD. LIGY

POŘÁDÁ ZA SOUČINNOSTI
AKADEMIKŮ BULHARSKÝCH

SLOVANSKÝ REPRESENTAČNÍ VĚNEČEK

POD PROTEKTORÁTEM
METHODA ZAVORALA, OPATA A SENÁTORA.

ŽOFÍN 25. LEDNA 1922 1/8. HOD. VEČER.
DÁMSKÁ VSTUPENKA (PRO DÁMU A PRŮVOD-
KYNI) 75 Kč. DÁMSKÁ VSTUPENKA 18 Kč.

ÚBOR PLESOVÝ

PROHLÉDNĚTE SI PŘILOŽENÝ SEZNAM KNIH

^ VYDANÝCH

DRUŽSTVEM PŘÁTEL STUDIA V PRAZE
DRUŽINOU LITERÁRNÍ A UMĚLECKOU
V OLOMOUCI

NAKLADATELSTVÍM „EVY“ V OLOMOUCI
MATICÍ CYRILOMETODĚJSKOU
V OLOMOUCI

LIDOVÝM KNIHKUPECTVÍM
IGNÁCE HOFÍRKA V OLOMOUCI
ÚSTŘEDNÍ RADOU ORLA ČS. V BRNĚ



Ž I V O T

M Y Š L E N K Y
O S O C I A L I S M U, U M Ě N Í
N Á B O Ž E N S T V Í A P O L I T I C E

* R O Č N Í K *

IV



*

*

1 0 2 1 * 2 2

V Y D Á V Á

* Č E S K Á L I G A A K A D E M I C K Á *

„ŽIVOT“ vychází 1. dne v měsíci kromě prázdnin v Hradci Králové
PŘEDPLATNĚ pro IV. ročník „Života“: 30 Kč pro ne-
studenty, 20 Kč pro studenty. REDAKCE a ADMINISTRACE v Praze-II.,
Voršílská 1. — Reklamacce se zasílají do administrace v Praze.

O B S A H Č Í S L A 5.:

Svatý Otec umřel . . — *Dr. Fr. Xav. Novák*: Katolické červánky. —
J. Křlín: Molière. — *Jar. Znorov*: Modlitba za bratry hledající. — *Dr. Fran-*
tišek Cinek: Církev československá. — *Jar. Znorov*: Za odešlou. — *H. Belloc*:
Účinky reformace. — *Ant. Novák*: „Tractatus contra Dominos Praelatos.“ —
Co život dal. — Umění. — Věda.

RUKOPISY a DOPISY pro redakci zasílány buďtež na ad-
resu: Jano Š r á č e k, redaktor „Života“, K r o m ě ř í ž,
arcibiskupské gymnasium.

Sdělení administrační:

Žádám o laskavé zasilání změn adres a p. vždy do 20. dne v měsíci. —
Kdo by mohl přenechat starší ročníky „*Studentské hlídky*“ za přiměřenou
odměnu, nechť to oznámí administraci. — II. ročník „Života“ jest již úplně
rozebrán. (Viz inserát.)

Pány předplatitele žádáme, by ti, jimž to možno, neomezovali se na přede-
psaný obnos, ale finanční svou podporou umožnili nám, bychom mohli
chudým našim studentům poskytnouti časopis za mírnější cenu.

Dary na revue „Život“ (nad 10 Kč): P. T.: MUDr. Bělohradský 20 Kč,
A. Bojarová, učit. 10 Kč, A. Fialova 10 Kč, Ing. Gája 120 Kč, J. Hlasivec
10 Kč, R. Holá 10 Kč, Horut A. 10 Kč, Hubáček 20 Kč, Hudec 10 Kč, B.
Karásková 20 Kč, Klepl Jos. 11 Kč, J. Kustýn 20 Kč, T. Lev 10 Kč, P. J.
Lampouch 20 Kč, A. Maxa 10 Kč, F. Mezera 10 Kč, Dr. R. Najman 10 Kč,
J. Reif, Praha 200 Kč, J. Svátek 20 Kč, Tichý J. 10 Kč, Výlet Fr. 20 Kč. —
Všem dárcům „Zaplať Bůh!“ Administrace.}

Pánům p. t. odběratelům oznamujeme, že jest na skladě již
jen několik exemplářů I. a III. ročníku

revue „Života“

Roč. I. za 5 Kč; roč. III. 15 Kč pro studenty,
20 Kč pro inteligenci.

K hojně objednavce doporučujeme řeč **arcibiskupa**
Dr. Kordače:

„O manželství.“

Cena 1.50 Kč (i s poštou).

Objednávky přijímá:

Administrace „Života“, PRAHA II., Voršílská 1.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.“
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: JOSEF KATNAR. TISKLA: BISKUPSKÁ
KNIHTISKÁRNA V HRADCI KRÁLOVÉ. ADALBERTINUM.



M Y Š L E N K Y
O S O C I A L I S M U, U M Ě N Í
N Á B O Ž E N S T V Í A P O L I T I C E
* B O Ć N Í K *
I V

SVATÝ OTEC UMŘEL

NEZNÁME PLÁNŮ BOŽÍCH, ALE VĚŘÍME V JEHO PROZŘETELNOST. A PROTO ODŇAL-LI NÁM NYNÍ SVÉHO ZÁSTUPCE NA ZEMI, VÍME A VĚŘÍME, ŽE SPLNIL BENEDIKT XV. DÍLO, NA JEHOŽ VYKONÁNÍ BYL POSAZEN NA TRŮN BOŽÍHO NÁMĚSTKA. BYL PAPEŽEM VÁLKY A PŘECE BUDE NAZÝVÁN PAPEŽEM MÍRU, BYL PAPEŽEM EGOISTICKÉHO STOLETÍ A PROTO BUDE NAZÝVÁN PAPEŽEM LÁSKY A MILOSRDENSTVÍ, A BYL PAPEŽEM LIDÍ, JEŽ VĚŘÍ JEN VĚDĚ A SVÉMU ROZUMU A PŘES TO BYL PAPEŽEM AUTORITY SLOVA BOŽÍHO. NÁROD NÁŠ POSLAL K NĚMU NĚKOLIKRÁT SVÉ POSLY; JEDNI CHTĚLI HROZITI, ALE JEHO SLOVO JE UMLČELO. MY PŘIDÁME SE K TĚM, KTEŘÍ SLIBOVALI JEMU A JEHO NÁSTUPCŮM VĚRNOST. A TAK BYLO-LI U NÁS ZA JEHO PONTIFIKÁTU NÁBOŽENSTVÍ SPUSTOŠENO, BUDE ZA PONTIFIKÁTU JEHO NÁSTUPCE VÍRA UPEVNĚNA. NEBOŤ VĚŘÍME, ŽE TAK A JENOM TAK, NÁROD NÁŠ BUDE ZACHRÁNĚN.

Dr. Fr. Xav. Novák:

KATOLICKÉ ČERVÁNKY.

(Pokračování.)

Jmenoval jsem, jaksi úvodem, dva závažné svědky*) o tom, jak prostřed moderních zmatků a hrozících katastrof kulturní lidstvo počíná zraky své znovu obracet k církvi katolické. Mohl jsem jich jmenovati deset a dvacet a více, kteří jasněji nebo zastřeněji podobně se vyslovují. Kdo umí čísti mezi řádky, téměř denně se s nimi setkává. I z klasické země náboženské povrchnosti, náboženské frivolnosti, z Čech, ozval se o posledních vánocích hlas,**) jež lze prozatím ovšem jen negativně a nepřímo tím směrem hodnotit — vždyť náboženská otázka česká je a zůstane otázkou katolickou.

V dalších pojednáních rád bych ukázal příčiny, proč dnešní kulturní lidstvo znovu obrací se k církvi, od čtyř set let tak zuřivě mnohými pronásledované, tupené a nenáviděné. Proč právě v té církvi spatřuje záchranu od záhuby jinak neuniknutelné. Jsou druhu trojího:

I. Nezadržitelný úpadek náboženského života, jak jej viděti všude mimo církve katolickou.

II. Pořád obecnější a pronikavější rozklad kulturní lidské společnosti vůbec.

III. Hodnoty a dary vlastní jen církvi katolické, v níž jest absolutní pravda, jejíž jest Bohem zřízená autorita a ona vyšší milost, bez níž nedovede člověk správně luštití problému hříchu a tím ani ne problému života.

I.

V posmrtně vydaném díle „Myšlenky o náboženství“ (Thoughts on Religion) píše anglický přírodovědec a horlivý Darwinův přívrženec G. J. Romanes: „Bez Boha je člověk skrz na skrz bídný (the nature of man is thoroughly miserable without God). Někteří lidé nejsou si sice vědomi příčiny té své bídy; ale to nikterak nebrání, že skutečně bídní jsou. Nejobyčejněji snaží se zakrýti to, jak jen možná, sami před sebou, tím, že ducha svého vyplňují veřejností, sportem, všelikými frivolnostmi. Anebo, jsou-li intelektuálně založeni, že se věnují vědě, umění, literatuře, různým podnikům atd. To pomůže právě tolik, jako kdyby chtěl někdo hladem kručící žaludek ukojit prázdnými slupkami. Znam z vlastní zkušenosti, kterak možno lidský intelekt zabaviti vědeckým badáním, filosofickými spekulacemi, uměleckými požitky; avšak stejně znám dobře i to, že když se to všechno vezme dohromady a když to člověku i lahodí vzhledem na čest

*) Zapomněl jsem poznamenati, že jeden z nich, filosof Max Scheler je protestant.

***) Jar. Hilbert, „Zpověď“, „Venkov“, vánoce 1921 (viz „Lid“ č. 292, rok 1921). „Podivno, jak my Češi jsme vyschli nábožensky vůbec. Podivno, jak jest možno, aby země, která byla jednou klasickou půdou křesťanství (ne byla, pozn. pis.), tak citově sprahla, jak skutečně tomu u nás je, a při tom byla i tak pyšna na tuto vyprahlost. Podivno, že nejdryáčtější a nejvíce negativní materialism zmocnil se nyní našeho lidu a že „vzdělanci“ považují přímo za hanbu a slabost, slyší-li o slušnějším vztahu k náboženství, než jest jejich chlad, posměšek a ironie (mírně řečeno). Podivno, jak jsme citově suši (i duševně z ostatní, pozn. pis.), a jak jsme hrdí na každou hrubost v tom směru; podivno, zkrátka, jak jsme splošili, co tuto plochost považujeme za vítězství osvěty a světla . . .“

„Tu českou náboženskou poušť cítil jsem již dávno jako národní chudobu, ale teprve poslední léta dala mně ji pocítovati jako škodu. Pamatuji se na příklad, jak hluboce se mne dotklo, když 11. listopadu 1918 Lloyd George v parlamentu anglickém jedinou větou oznámil „skončení největší války dějin“ a dodal: „a nyní půjdeme do chrámu poděkovati Bohu.“ — Pamatuji se, jak se mi srdce sevřelo lítostí že v nejbližších dnech našich novodobých dějin myšlenky na Boha vůbec nebylo, ba naopak, jak jsme byli, nuceni napínati všechny síly, aby triumfující národ aspoň nezničil památky náboženské vroucnosti svých předků . . .“

„Svět nezůstane, neklamte se, v onom nazírání, které dnes dominuje; svět nebude nevěrecký, protože prostě nevěrecký nemůže býti, aniž by se rozpadl; svět (ten hlubší, pozn. pis.) jím, konec konců v hloubí duše není . . .“

příjmy, společenské postavení atd., že přece veškeren ten lektvař, všecka ta lahodná svařenina vydá asi tolik, kolik pomůže hladem hynoucímu nějaký sladký pamlsek. Jest možno, že takový člověk sám sobě bude namlouvat po nějaký čas — zvláště je-li mužem silné vůle — kterak dostatečně je živěn, ani když nepoprává si stravy přirozeně potřebné. Ale brzo bude si přece musiti doznati, že jeho ústrojí vyžaduje pokrmu zcela jiného, byť i méně sladce chutnal mlsnému jazyčku.

„Jsou takoví, kteří sami sobě, určitě a přesně, nikdy toho nedoznají. Avšak před jinými svého stavu sotva dovedou zakrýti . . . Měl jsem možnost a příležitost (jako univ. profesor a spisovatel žil na konci v Londýně, poznámka pis.) poznati osobně nemálo ze slavných mužů naší doby.*) Ale vždycky jsem pozoroval, kterak hluboká pravda jest v tom, že

Z á k o n B o ž í j e s t ,
Ž e b í d u d u š e n e j v y š š í p ř e c n e u k o j í č e s t . **)

Jako všecko ostatní „mravní“ uspokojení, vybledne brzo i tato (čest a sláva) zvykem a člověk sotva dosáhnuvši jednoho konce vyznamenání, již touží po druhém. Není na světě nic, v čem by člověk konečně mohl spočinouti, kdežto v pozadí stále číhá nemoc a smrt. Ovšem je možno, že člověk i tomu tak si přivykne, že se stane slepým ke své vlastní bídě, že ani necítí, co mu chybí; ale proto přece ta bída je zde.“

Romanes mluví o lidech postavených na nejvyšších stupních lidské kultury a lidského blahobytu. Jeho slova platí tím více, sestupujeme-li níže do šachet různé lidské opuštěnosti, zaostalosti, utrpení tělesného i duševního. A jeho slova svědčí měrou nejvyšší i společnosti lidské vůbec. S větším právem než o jednotlivci dá se o ní říci: Bez Boha je lidská společnost bídná skrz na skrz. Neboť při jednotlivci zastírá jaksi tu bídu na venek vnější kultura, bohatství, příjemné okolnosti životní. Při společnosti naopak, ta bída vnější kulturou, bohatstvím, jen ještě více roste, jen nepokrytěji se dere na povrch. Vždyť každá společnost (stát, národ, lidstvo vůbec) je pojem mravní, na duši spoléhající, a tím má přímo ba skoro výlučně kořeny své v Bohu. Opakuji a zdůrazňuji: při jednotlivci může vysoká kultura znamenati zmírnění duševní bídy člověka žijícího bez Boha. Při společnosti vysoká kultura znamená nikoliv zmírnění té bídy, nýbrž její zvýšení. Při společnosti vrcholná kultura, je-li bez Boha, je vrcholné neštěstí. Čtěte, abych namátkou jen něco poznamenal, o nejkulturnějších národech světa, o Francouzích a Angličanech knihy, jako Paul Bureau, *La Crise Morale de temps nouveaux*, ***) nebo Georges Méran, *La Natalité en France*, ****) nebo za války již vydanou zprávu anglické královské komise o venerických nemocích, *****) nebo, chcete-li ještě, zprávy podobných státních komisí o rozvodech v Anglii, *****) Americe a pod. Komu pak ty a podobné knihy nestačí, ať se zamyslí nad poslední hroznou válkou. Ta sama o sobě na provedení plného důkazu o tom postačí.

(A když toto vše uvážíme, jaký soud proneseme nad lidmi jako jsou Bartošek, (sám prezident republiky nazval ho „prázdnou hlavou“), Farský a jiní toho druhu, kteří beztrestně, za účinné neb alespoň trpné asistence jisté části naší inteligence smějí ubíjeti, co ještě víry zůstalo v národě?)

Organická síla, míza společnosti lidské je Bůh. Průtok, kanál, jímž ta požehnaná síla se vlévá do života jak jednotlivců tak národů, je náboženství. Kdo chce žít, kdo se chce zachovati při plné životní síle (ve smyslu mravním mluvím), neobejde se bez náboženství.

*) Romanes zemřel 1894.

***) „Fame shall not satisfy the highest need It is by God decreed.“

****) 9. édit Paris, 1908.

*****) Paris, 1906.

*****) The Report of the Royal Commission on Venereal Diseases.

*****) Vyšla, nemýlím-li se, r. 1912. A asi ten čas i druhá zpráva o rozvodech v Americe. Nemám nyní těch děl po ruce a cituji po paměti.

Není zde naší věcí šířiti se o tom, jak povstala různost náboženská. To, co o vývoji náboženství napsala moderní věda,^{*)} je tak bludné, jako bludné jsou její názory o Bohu, o zjevení, ba o člověku samém. Kdo i přirozeně správně myslí o Bohu, dojde toho závěru, že každá neznalost Boha, každé nepravdivé pojmání Boha, může mít pramen jen jediný: lidský hřích.

Ani není naším úmyslem dokazovati, že náboženství jest jen jedno, jako jeden jest Bůh, jedna pravda, jedna ctnost. Kdo jinak smýšlí, uráží Boha, věčnou Pravdu a věčnou Lásku. Jen to budiž zde zdůrazněno, že již přirozený, třebaž věrou osvěcený rozum musí doznat, že mezi všemi učenými náboženskými je křesťanství nejen náboženstvím nejdokonalejším, nejvyšším, nejčistším, nýbrž že je náboženstvím oním jediným, náboženstvím absolutním. I pro budoucnost absolutním, takže vůbec jest vyloučeno, aby po něm (ve smyslu naší pantheisticky myslící a se cítící inteligence) přišlo ještě náboženství lepší, pokročilejší.**)

Bylo již řečeno, že ani jednotlivec ani společnost, ba ta ještě méně, se neobejdou bez Boha. A totéž se týká náboženství.

A tu nastává hned otázka další. Stačí člověku, lidstvu, každé náboženství? Jest pro jednotlivce i pro lidstvo stejným, uctívají-li bůžka místo pravého Boha? Jisto jest dvojí. Že jen pravdou, čistou pravdou, jen ctností, neporušenou ctností žije, roste, kvete člověk i lidstvo. A že míra té pravdy, té ctnosti rozhoduje i o stupni toho života, rozvoje jak při jednotlivci tak při společnosti. Rozvoj na venek, jemuž neodpovídá vnitřní síla pravdy a dobra, jest rozvoj zdánlivý, který časem nutně musí vésti k bankrotu. Jsou spojené, komunikační nádobí kultura a pravda i dobro, jichž zase není bez Boha a náboženství. Společnost, národ na vrcholu svého rozvoje neobejde se bez vrcholné míry pravdy a dobra, bez náboženství jedině pravého, absolutního. (Jako ani silný, plně rozvinutý muž neudrží se trvale při síle nikotinem, alkoholem, pamlskami.)

Národům střední Afriky stačí nejnižší idea o božství, fetišismus — k jejich živoření. Japonsko, Vých. Indie před stoletím a méně obešly se s šintonstvím, brahmanstvím, v nichž nepochybně mnoho je pravd přirozených o Bohu i paprsků zachycených z prvního nadpřirozeného zjevení. Dnes, kdy na vrata těch zemí pořád silněji tlouče nejvyšší kulturní rozvoj evropský, nastává jim otázka, která kdysi rozhodla o bytí a nebytí staré říše římské: otázka přijetí víry křesťanské, ne pouze jednotlivci, ale národy celými. Tak dlužno rozuměti koketování s křesťanstvím, které pozorovati u nejosvěcenějších duchů těch národů.***) Ale nestačí koketovati s křesťanstvím ani modernímu Japonsku ani modernisující se Vých. Indii, jako nestačilo klasickému Římu koketování novoplatonické. Tak rozuměti třeba výroku Bellocovu, že víra je kultura a kultura že je víra. To jest právě tak jisté, jako že pokrm dělá krev a krev že dělá člověka. Ovšem ta pravda týká se duše, a proto jí mnozí nevidí. Ale budou nuceni prohlédnouti i ti, kteří dosud viděti nechtěli.

Křesťanství jest ono náboženství jedině, absolutní. Křesťanství jest ona víra vrcholná, bez níž neobejde se kultura vrcholná. Byly velké dávné kultury, na příklad egyptská, babylonská a nezůstalo po nich téměř ani sledu. Z kultury řecko-římské zachovalo se tolik, kolik přešlo do křesťanství a s ním bylo předáno věkům. A dnešní nesmírně vyspělá kultura evropská? I ona ocitá se před otázkou: Evropa buď se vrátí k víře, nebo zahyne, jak citovali jsme hned z počátku.

*) Na počátku prý byl fetišismus, animismus, magie, šamanismus. Z nich prý různými cestami (na př. uctíváním předků) vyvinuly se rozličné formy polytheismu. A konečně, když časem úcta jednoho bůžka nabyla převahy, dospělo prý se k monotheismu.

**) Viz o tom hlubokou studii v díle již uvedeném, Max Scheler, I. sv., str. 677 násl.

***) Viz o tom různé články v (předválečných) ročnících angl. časop. „Hibbert Journal“, kterých tu nemám po ruce. Nebo i časop. „International Journal of Ethics“, vol. XXVII. (1917), čl. R a d h a K r i s m a n, Religion and Life.

Než ta životní síla vyšší kultury, křesťanství, utrpělo těžké rány, nejdříve východním rozkolem, zvláště pak před čtyřmi sty lety protestantským odpadem. Nynější křesťanství je rozděleno na čtyři hlavní rodiny, na protestantství anglikánské, na protestantství německé, na rozkol církve východní a na církev katolickou. Až dosud žila moderní kultura se všemi těmi křesťanskými odnožemi ve zdánlivém alespoň přátelství — až na církev katolickou. Ano bývali často spojenci v urputném boji protikatolickém světská moderní kultura a zvláště protestantství, které v nejednom ze stejných vyvěřely pramenů.

Dnes, kdy jde o bytí nebo nebytí moderní společnosti, objevují se příšerné trhliny v budovách těch odpadlých společností křesťanských, nastává vystříivění. Dnes i z těch společností samých i ze světa moderně kulturního počínají mnozí^z zraky své obracet jinam, k církvi katolické, která jedinečně zachovala si učení a milost Kristovou cele i neporušeně.

Přesvědčme se o tom, jak to vypadá v těch společnostech křesťanských, které se odloučily od církve.

J. Krlín:

MOLIÈRE.

(15. I. 1622 — 15. I. 1922):

Století sedmnácté jest jedním z nejbohatších a z nejkrásnějších v literatuře francouzské. Jest klasickým a vytvořilo za velké vlády Ludvíka XIV. díla, jež přetrvávají věky. Dalo Francii a lidstvu vůbec dva dramatiky, či chcete-li dva skladatele tragedií, Corneilla a Racinea, jejichž *Polyeukt* a *Athalie* dýší opravdovou vznešeností. La Fontaine okouzloval svými úchvatnými *Bajkami* — *Les fables*, Boileau svými zákony klasického tvoření, jež podal v precizních verších svého veledíla: *Umění básnické*, *L'Art poétique*. Na stromu katolické tradice vyrostl Bortaloue, Bossuet a Fénélon. A konečně, nebylo by stoletím veselého Ludvíka XIV., kdyby nebylo zrodilo velikého komika a jedinečného skladatele komedií, Jana B. Poquelina, jenž později se nazval Molièrem.

Králové francouzští, mezi nimiž nečinil Ludvík XIV. výjimku, se vyznačovali svou láskou k umění, svým duchem — *esprit* říkají Francouzové — a svou veselostí. Charles IX. a Henry III. podporují nadšeně snahy Plejady, a Ronsard a Baif jsou oblíbenými u dvora. František I. obdivuje Rabelaisa a nikterak není pohoršen *Gargantuou* a *Pantagruelem*. A když dvůr jest pohoršen rozpustilostí *Tartuffa* a toto dílo se nesmí v Paříži provozovat, Ludvík XIV. rozhoduje ve prospěch Molièrův a dovoluje, aby se *Tartuffe* hrál. A čím byl uchvácen tento panovník, milující poesii a umění, při prvním představení, jež dávala Molièrova společnost v Paříži 24. října 1658 v sále des Gardes v Louvru před královskou rodinou? Malou komedií, jež se nazývala *Zamilovaný doktor* — *Docteur amoureux*, v níž hrál Molière lékaře. Předmluva k prvému vydání Molièrových děl z r. 1682 praví, že „způsob, jímž sehrál svoji roli, se tak zalíbil, že Jeho Veličenstvo dalo rozkaz, aby hrál Molière se svými druhy v Paříži.“*) Jeho „královské divadlo“, jak se mohla nazývat společnost Molièrova, bylo divadlem dvora a král byl vznešeným jeho protektorem. Tehdy začal Poquelin vedle své činnosti herecké psátí své komedie, první svá veliká díla, jež ho tolik proslavila.

I.

Jan B. Poquelin se narodil v Paříži, pravděpodobně v ulici Saint-Honoré, 15. ledna 1622. Dva domy se prou o slávu býti rodným domem velikého umělce: jeden v ulici

*) Préface uveřejněná v *Oeuvres complètes* z r. 1873, sv. I., str. XV,

S. Honoré, farnosti Svatého Eustacha, kde bydlili rodiče Molièrovi po své svatbě, jak to dosvědčuje manželská smlouva mezi Janem Poquelinem a Marií Cresséovou a druhý v *Sous les piliers des Halles*, kterému přiřkl to právo životopisec Molièrův, Grimarest. Ale poněvadž otec koupil dům *Sous les piliers* až roku 1633 a správy jeho se ujal až r. 1643*), připadá ta čest domu v S. Honoré, který byl též o slavnostech lednových ověnčen a vyzdoben.

Otec Molièrův byl *tapissier du roi* — královským čalouníkem, což tehdy bylo velikým vyznamenáním. Obdržel tuto hodnost od svého bratra Mikuláše a budoucí umělec měl ji rovněž zastávati. Ostatně, nikdy se jí nezřekl a leckdy se nazýval „*tapissier du roi*.“ Ale hlavně poutalo mladého Jana divadlo, do něhož ho vodil jeho děd. Byly to komedie v *Hotel de Bourgogne* a *herci*, kteří uchvacovali nejvíce pozornost hochovu. Otec, který chtěl mít ze syna *tapissiera*, nebyl asi příliš spokojen s těmito zálibami. Vytýkal dědovi, jak sděluje Grimarest, že chce učiniti z Jana herce, *un comédien*. On prý mu odvětil: „Dej Bůh, aby byl takovým komikem, jakým jest *Bellerosse*.“ To tak působilo, pokračuje Grimarest na hocha, že se mu znelíbilo řemeslo i školy a chtěl býti jen a jen hercem. Neboť otec ho učil sám řemeslu a posílal do farní školy, v níž se vyučovalo katechismu, latině, frančtině, počtům a zpěvu. Aby byl ještě více vzdělán, a snad i na naléhání dědovo, dal ho do koleje de *Clermont*, již navštěvovali synové z nejpřednějších rodin pařížských, a kde se seznámil i s princem *Contim*, jenž později se stal jeho protektorem, když Molière hrál se svými druhy v jihofrancouzských městech. V koleji byli jeho přáteli *Cyrano de Bergerac*, *Bernier* a *Chapelle*, kteří společně s Molièrem poslouchali přednášky filosofa *Gassendiho* a klonili se s ním k epikureismu. Ač na Molièrea tolik nepůsobil jako na ostatní, nicméně i u něho zanechalo jeho učení stopy a nepřímo alespoň vedlo hlavně doporučováním četby *Lucrecia* mladého studujícího k náboženské lhostejnosti. Strávil v koleji pět let od 1636—1641 a nejoblíbenější jeho četbou byli antičtí skladatelé komedií; *Terentius*, *Aristofanes*, *Plautus* a *Ménadros*. Zákem byl Molière prostředním a *Předmluva* z r. 1682 příliš nadsazuje, když praví, že „úspěch jeho studií byl takovým, jakého mohl dosáhnouti jeho genius. Byl-li výborným humanistou, byl ještě větším filosofem.“***) V koleji též se hrála díla umělců řeckých a *Jan Poquelin* se radoval ze zamilovaných autorů, jež měl na jevišti.

Když dokončil svá studia v koleji, uposlechl otce a odebral se do *Orleanu*, kde otec mu koupil diplom právníka; snad pracoval i v nějakém úřadu, ač ne s velikou chutí. *Boulanger de Chalussay* v *Eléomiru* *hypocondru* se mu vysmívá, že „místo aby se věnoval studiím, zalíbil se svému otci a učeně obhajoval, byl v paláci jenom jedním.“****) *Boulanger* nemiloval Molière a chtěl ho sesměšňiti. *Scapin* ze *Šibalství Scapinova* a notář *Bonnefoy* z *Domnělého nemocného* jsou důkazem, že dobře odpozoroval za krátkou dobu zvyky i řeč právníků, a třeba dobře viděl, že přece jeho právníká praxe trvala více než den. Pravdou jest, že tedy měl Molière jedinou touhu: státi se hercem. A marně se namáhá otec, když ho posílá k *G. Pinelovi*, který přednáší účetnictví, či vzdaluje ho z *Paříže*, posílaje ho se dvorem do *Perpignan* a *Rousillonu*. Když se vracel dvůr do *Paříže*, setkal se Molière v *Montfrin*, nedaleko *Nimes*, s *Madeleine Bèjartovou*, kde tato žena hrála v jedné společnosti a byl rozhodnut. Vrátiv se, sdělil otci, že se věnuje divadlu, odstěhoval se z otcovského domu, kde ho nic nepoutalo a s *Bèjartovými* založil divadelní společnost r. 1643, „*Illustre Théâtre*“.

Scházel mu matka. Zemřela, když Janu bylo něco přes 10 let, zanechavši čtyři děti od 4—11 let. Měla chatrné zdraví, vlastnost, již Molière od ní přijal. Byla ženou dobrou, čistotnou, milující nádhery jako Molière. Příliš se na ni nepamatoval a zaráží až, že v celém svém rozsáhlém díle nevykreslil ani jedné ženy, která by jednala jako matka. Ale vylíčil macechu (*Beline* z *Domnělého nemocného*). Měl snad vzorem druhou ženu svého otce, *Kateřinu Fleuretteovu*? Otec se s ní oženil r. 1633, a měl s ní dvě dcery, z nichž se stala jedna řeholnicí a druhá zemřela brzy po své matce

*) M. A. Vitu, *Mémoires de la Société de l' Histoire*, sv. XI., str. 249—264.

**) Préface, I., str. XIII.

***) *Eléomire hypocondre*, 1670, akt II.

r. 1636. Loiseleur to tvrdí*), ale jeho mínění není asi pravdivým. Kateřina byla ženou tichou, která hleděla si domácnosti, jež jevila vzorný pořádek a pokud se týče postavy macechy z Domnělého nemocného, byla spíše Molièrovi vzorem některá žena ze současné hry (P. Mesnard uvádí Arsinoë z Nicomède)**) či jak v pozdější době odpozoroval v životě. Ale matka mu scházela a vysvětlíme si odtud to ustavičné příklánění se Molièrovo k ženě, to hledání něžného prvku v životě. Nenalezl-li ho u matky, která mu brzy odešla, doufal jej nalézt u jiných.

Společnost, již utvořili 1643, skládala se z několika cizích herců, ze členů rodiny Bèjartové a Molièrea. V čele jejím byli Bèjartovi dva synové a dvě dcery; matka jejich po smrti svého muže zapůjčila či dala jim peníze, potřebné na nájem sálu, a Madeleine se starala o finanční stránku podniku. Mnoho se jim nedařilo a Molière poznává bídu, která byla jeho společníci téměř po patnáct dalších let. V Élo mire hyp. vysmívá se Chalussay, že prvý den měli divadlo plné a pak hráli před prázdným hledištěm a má pravdu.***)) Otec pokusil se odvrátiti syna od divadla, ale nezdařilo se mu to. Když nepomohly prosby, poslal k němu G. Pinela, bývalého učitele, ale ten nejen nepřesvědčil syna, nýbrž dal se od něho sám přemluvíti a vstoupil též do společnosti. Pomocí Pinelovou vylákal na zámožném a skrblicím otci 200 liber (nevzpomínáte na Scapina?), nepřijav dříve části podílu po své matce.

Hráli u brány Neslé, odkudž se přestěhovali k Saint Paul a později na předměstí S. Germanské. Aby zaplatil výdaje i nájemné byl nucen Molière si vypůjčovati. Tak si vypůjčil r. 1644 od L. Bouldta 1.100 liber, v březnu 1645 od Levého 291 liber, jemuž dává v zástavu dva pláště zlatem a stříbrem vyšívané. V srpnu téhož roku jest uvězněn v Châtelet, ježto nezaplatil jakémusi Jauserovi dluhu 143 liber a byl teprve propuštěn, když za něho L. Aubry dluh zaplatil. Teprve když r. 1646 opouští Illustre Théâtre — tak se totiž společnost jmenovala — Paříž a odjíždí na venkov, uvoluje se otec zaň zaplatili. Nečinil tak asi z otcovské lásky, ale spíše boje se soudního stíhání. Molière byl plnoletý a patřilo mu dědictvím po matce 5000 liber. Otec za něho zaplatil něco přes 1000 liber.

Z Paříže odjíždějí na jih, odvázejíce s sebou matku Bèjartových a malou Armandu, jež se později stala Molièrovou ženou. Je to roku 1645 a zdá se, že již stál v čele podniku Jan Poquelin, který se podepisuje od r. 1644 De Molière. Hrají v Mansu, Bordeaux, Toulonsu, Albě, Fontenay, Montpellieru, Narbonně společně s jinou společností, již řídí Fresne. V Agen hráli několikrát v Pézénas, kamž byli pozváni, aby obveselovali pány, kteří měli v oněch městech svá zasedání. Několikrát byli v Lyoně, jež byl asi středem jejich výjizdek. Lyon byl městem, kde kvetlo umění a poesie. Spojoval v sobě vliv francouzský a italský a již Plejada před sto lety vzniknuvší mu mnoho vděčí. V Lyoně se setkal r. 1653 se společností, nazývající se „Théâtre de Son Altesse Royale“, v jejímž čele byl Mittalat; z ní přejal Molière herečku De Brieu, jež se později stala jeho milostnicí.****)) V té době býval Molière zván k zasedáním, jimž předsedal princ Conti, jež si ho zamiloval a chtěl ho učiniti svým sekretářem r. 1655. Ale Molière znaje dobře svéhlavého prince, „a miluje nezávislost i své divadlo, prosil prince De Conti, aby mu dovolil věnovati se jen divadlu****)), a princ jeho přání vyhověl. Důležitým jest pobyt jeho v Avignonu, kde se setkal se slavným umělcem Petrem Mignardem, s nímž se úzce spřátelil a jejich přátelství trvalo od 1658 až do Molièrovy smrti.

Tehdy již si stál Molière finančně dobře a mohl se odvážiti do Paříže. V Rouen, bydlišti Corneillových, prožili léto a v polovici října 1658 přijeli do Paříže. Molière měl již známosti, a měl i jméno. Byly známy a oblíbeny jeho komedie Étourdi — Ztřeštěnec a Le Dépit amoureux, z nichž první dával v Lyoně 1655 a druhou v Beuers před stavy 1656. I ty známosti i to jméno mu vymohly přístup ke králi, který mu zajistil svoji ochranu, a jehož hned při prvém představení tolik svou hrou

*) Loiseleur Jules, Les points obscurs de la vie de Molière, 1877, str. 24.

***) P. Mesnard, Ouvres, sv. X., 13.

****) Elémire hyp., Acte du divorce comique, scène II., 78.

*****) Grimarest, La Vie de M. Molière, 250 ss.

*****) ibid 24.

uchvátil. Hráli zprvu v sále Petit Bourbon, a když byl rozbořen, byl jim vykázán sál v Palais Royal.

R. 1658 jest skončena prvá perioda života a činnosti Molièreovy. Jest vyplněna strádáním a prací. Molière byl hercem, který hrál nejtěžší a nejdelsí úlohy. Byl vůdcem, který se musil starati o všechny a o všechno a v tomto směru mu pomáhala opravdově a nezištně Magdalena Bėjartová, žena, jež spojovala inteligenci s dovedností a jež šetrností i známostmi dopomohla Molièreovi ke jmění. Molière poznal na svém dlouhém putování lidi, pozoroval povahy, měl k tomu příležitost, a bez toho by nemohl býti komikem. Pokud se týče vlastních jeho děl, složil dvě. Jest v nich již vidět Molièra a ačkoliv malba mravů a charakterů není ještě ucelená, nicméně živost scen, veselost, jaká z nich tryská a částečně i styl připomínají umělce, jenž nám dal Misanropa a Tartuffa.

Je třeba si všimnouti jich charakteru. Zmínil jsem se již o tom a znova to zdůrazňuji: Scházela mu matka. Otec jeho byl člověkem, který měl nejradši peníze a dobré bydlo, a který se stáral o syna, jen pokud v něm viděl svého nástupce v hodnosti tapisiera. Zapomněl na duši svého dítěte, bylo nad jeho síly pochopiti jeho talent a jeho sklony a když syn nepřizpůsobil se jeho přání, zřekl se ho. Od desíti let jest Jan v životě sám, lidé, jež vidí, kupci, herci a herečky a lascivní hry ho nepovznášejí, spíše ničí, co matka mu vštípila. Je proto přirozeno, že hned se stává přítelem Bėjartových, kteří ho chápou, věří jim a miluje je. Ani není divu, že se zamiloval do Magdaleny, která mu imponovala svou inteligencí, dovedností i starostlivostí, již o něho měla. Sotva lze věriti názoru, jež zastává Laroumet, že mezi Magdalenou a Molièrem byl poměr pouze přátelský.*) Milovali se, dlužno přiznati, byť to vrhalo skvrnu na čest Molièrovu. Budu mít ještě příležitost zmíniti se, proč si jí nevzal za choť. Žil životem volným, jako žila tehdejší „lepší společnost.“ Neměl pevných zásad mravních, jež vlivem četby a studia děl, jež jsem jmenoval, byly v něm zviklány. Toto jest často pozorovati v jeho rozsáhlém díle.

Ale vedle těchto špatných vlastností měl i dobré. Byl upřímný a byl dobrý. Upřímný ke všem a dobrý rovněž. Uvedu dva případy. Otcí jeho přestaly se dařiti jeho obchody. Ztratil svého syna a prohospodaril jmění, jež mu svěřil Bodet, odjíždějící po smrti své ženy z Paříže. V domě jeho byl nepořádek, dostavovala se nouze a dům sám byl na spadnutí. A co učinil Molière, jež se dověděl o bídném postavení svého otce? Dal svému příteli Rohanetovi 10.000 liber, aby je půjčil otcí. Nechtěl ho zahanbiti a proto je půjčil prostřednictvím cizí osoby. Zdá se, že jich nikdy otec nesplatil. S radostí pozval ho na svou svatbu s Armandou Bėjartovou a všemožně hleděl ulehčiti mu v jeho bídě. Druhý případ vypravuje Grimarest.***) R. 1657 se setkal v Pézénas se společností Magnotovou. Magnot byl v takové bídě, že neměl ani čím vyplatit herce, hraditi výlohy, ani co jísti. I poslal Barona k Molièrovi, aby ho poprosil o nějaký dar. „Kolik potřebujete?“ tázal se Molière. — „Myslím že mu stačí čtyři pistole.“ — „Dobrá za mne mu dejte čtyři pistole a za sebe dvacet a divadelní háv.“ — A vyplatil mu sumu. Grimarest dodává, že háv byl nový a stál 2400 liber.

Temný stín vrhá na Molièra poměr k Magdaleně a Armandě, již si vzal později, r. 1662 za choť. Dlouho bylo mnoho nejasností o této otázce a Molièrovi se přičítaly věci hrozné. Setkal se s Magdalenou r. 1642 nebo 1643. Ale spíše 1642, ježto roku dalšího byla ujednána smlouva v domě Bėjartových a když odjížděli z Paříže, odváželi s sebou matku-vdovu a maličkou dcerušku. Či bylo toto dítě? Bylo Magdalenino a Molièrovo, či bylo matky Magdaleny? Byla Armanda sestrou Magdaleninou nebo dcerou? Magdalena měla dceru s Esprit Raymondem, rytířem de Modène, jež se narodila r. 1638 a již bylo tedy r. 1643 pět let. V protokolu sepsaném po smrti Bėjartové roku 1643 jest zmínka o „malé dcerušce, ještě nepokřtěné.“****) Nemůže jí býti Františka Magdalenina, narozená 1638, ale jest jí, jak dokazuje listina, sepsaná při křtu dítěte, dcera Bėjartova, již bylo dáno jméno Armande. Byla tedy sestrou Magdaleninou. Nuže Molière miloval dvě sestry, z nichž si vzal mladší za choť. Ovšem všichni současníci

*) Laroumet, La Comédie de Molière, 5. vyd. 1900.

***) Grimarest, ibid. 131—126.

****) Oeuvres, t. x. 250.

tak nesoudili. Boileau, který byl přítelem Molièreovým, mínil, že „Molière miloval herečku Bédartovou (Magdalenu), jejíž dceru pojal za choť“*) a i Racine psal v tom smyslu svému příteli Lavasseurovi. Montfleury rovněž obvinil Molièrea a obžaloval u krále, že si vzal za ženu dceru, ač dříve miloval matku. Obvinění Montfleuryovo přejal Guichard a ve sporu vzniklém za několik let po smrti Molièree nazval Armande „sirotkem svého manžela“ a „vdovou svého otce.“**) Věc dostala se k soudu a Guichard byl přísně potrestán. Molière za svého života ještě byl nucen zakročiti proti podobným pověstem, jež rozšiřoval De Chalussay. Dnes jest již zjištěno, že tato nařčení jsou nepravdivá potud, pokud jistí, že Magdalena byla matkou Armandinou. Ovšem ta skvrna lpí na památce Molièrově, že snad dlouho miloval Magdalenu a nepojal jí za ženu, dav přednost mladší a krásnější. Můžeme se jenom dohadovati, že snad chtěl si vzíti Magdalenu, ale ta odmítla, čekajíc, že se stane choťí rytíře de Modène. A když tento tak neučinil a oženil se po smrti své první choťi se ženou jinou, nechtěla se vdávat. V té době již Armande dospívala.

Když se usadil Molière v Paříži, mohl se věnovati skládání spíše než dříve. Pensí královskou, jež mu byla vyplácena, bylo mu odpomoženo finančně a kromě toho doba se změnila. Před patnácti lety odjížděl z Paříže, kde hlediště bylo při všech hrách prázdné; po svém návratu, když též počal hráti lidu, bylo vždy plné. Předmluva z 1682 zmiňuje se o velikém úspěchu jeho Směšných preciesek, které byly dávány asi rok po jeho příjezdu jako pro obveselení po tragedii při obyčejných cenách. Molière vida úspěch, zdvojnásobil druhého dne ceny, ale návštěva se nemensila a nadšení neutuchalo. Doba od let šedesátých až do jeho smrti jest ověncena veledíly.

(Pokračování.)

Jar. Znořov

MODLITBA ZA BRATRY HLEDAJÍCÍ.

Stojím tu jako most — ku dvěma břehům
jsou ruce moje rozepiaty —
Což není přechodu,
můj věčný Pane svatý?
Jdou proudy dva — a oba bratří mých;
vzdor mají na čelech a záští v očích svých.

Pane ty svatý můj — slabým dejž pažím mým
Ty svojí síly podepření
a srdci našemu
dej pravé osvícení:
nechť proudy dva — a oba bratří mých —
si ruce podají, a ve stopách jdou Tvých.

Dvojí tu z břehů zní — po pravdě mocný vzlyk.
Dejž jedněm více pokornosti
a druhým soucitu;
nechť kráčí ku Moudrosti
ne proudy dva — než jeden velký voj
těch drahých, lidských bratří mých.

*) Correspondance entre Boileau, Despreaux et Brossette, 1858, str. 517.

**) Loiseleur, Molière, Nouvelles controverses sur sa vie et sa famille. 1886, III, 2.

Dr. František Cínek:

CÍRKEV ČESKOSLOVENSKÁ.

(Myšlenky z konf. řeči v Týnském chrámě v Praze. — 8. listopadu 1921.)

(Dokončení).

Úplnější a ucelnější pojem o ideových směrech, jimiž se suně nové církevní hnutí, lze si utvořit z programových projevů ideových vůdců církve československé a hlavně z oficiálního prohlášení, tlumočeného na letošním valném sjezdu referentem dogmatickým. Na sněmě mělo se rozhodovat o palčivých otázkách věroučných a jak výslovně slíbeno — a mělo se zaujít stanovisko k mešnímu kředu, k stvoření, k duši, životu posmrtnému, kultu eucharistickému, mariánskému, úctě svatých, smyslu života atd.

Slíbené stanovisko se nezaujalo a o otázkách dogmatických v programu uvedených se nic neusneslo a nerozhodlo. Referent dogmatický prohlásil, že by to bylo nevědecké a nedemokratické. Otázky věroučné nebyly prý dosud theologicky ventilovány a nebyla pro řešení jejich vytvořena žádoucí resonance v církvi československé. K řešení posud nedozrály.

V polemice s prof. Rádlem před sjezdem prohlášeno to ještě otevřeněji: „Dnes ještě nelze mluvit o učení církve československé. Jsme zatím ve stadiu více méně negativním a k pozitivní práci teprve se chystáme. Je nerozumno, žádá-li část inteligence, abychom už nyní předložili své učení. Učení to je věcí vývoje.“ (M. Pavlík.)

Tomuto vývoji nezbylo než na sněmě vytýčiti jen několik všeobecných směrnic. Více prý učiniti nemožno.

Směrnice ty přes všechnu svou všeobecnost a neujasněnost ukazují dostatečně podstatu i dosah reformy křesťanství v lůně nové církve. Ústřední směrnice opírá se o evolucionismus a historický relativismus.

„Jsme přesvědčeni o všeobecné platnosti zákona vývoje, jemuž podrobena jest i myšlenka náboženská, a že i křesťanství spadá do tohoto vývoje. S tohoto stanoviska díváme se i na dogmata křesťanská a všechna usnesení církevních sněmů, jež chápeme jako svou dobou podmíněnou etapy ve vývoji křesťanské myšlenky.

Uplatněním tohoto vývojového nazírání chceme se uschnout ke kritické revisi a nové klasifikaci všech pojmů křesťanské myšlenky, jak nám minulými generacemi byly dochovány, vzhledem k jejich životnosti, a nebudeme se rozpakovati nechat opadat vše, co uschlo a nepřináší nám žádného podnětu a žádné mízy. — Naší touhou je znovuzrození a vzrůst života náboženského a mravního.

Vývojovým nazíráním doufáme dospěti i k poznání toho, co je v křesťanství podstatné a co nepodstatné a pouze projevem křesťanské společnosti určité doby. — Doufáme, že touto cestou zbavíme se těžkého balastu ztrnulých formulí, pocházejících z mentality určitých národů (hlavně řeckého, římského a východních) a dob dávno minulých a že dosáhneme svobody synů božích na základě čisté radostné zvěsti Kristovy.“ (M. Pavlík na valném sjezdu 8. ledna 1921.)

Tím se přiznává církev československá otevřeně k evolucionismu a dějinnému relativismu. Toť stěžejní opěrné body revise křesťanství v československé církvi. Toť základna, na níž se chce budovat. Avšak už tímto přiznáním pozbývají budovatelé nové církve nároku, aby pojmání byli ve smyslu pozitivních věřících křesťanů. Idea evoluční, již přijala moderní filosofie z věd přírodních jako základní dogma, vylučuje naprosto zjevené náboženství, zakazuje myslit na jakýkoliv vliv nadpřirozený a z kořene vyvrací všechnu víru v nadpřirozené. Zakladatelé nové církve nepřinášejí nic nového, nic originálního. Nenesou nové ideje, jak neustále tvrdí. Theorii, o níž chtějí opírat svou revisi křesťanství, učinili již od desítiletí mnozí theologové protestantští základem při projednávání křesťanských pravd nadpřirozených.

A výsledky? Pokud se v protestantské bohovědě tato nová metoda uplatnila, není protestantismus dnes již nic než jakousi náboženskou filosofií a předělává se stále více na humanisticko-idealistický názor světový, který si zachoval z křesťanství velmi

málo. Víra v Ježíše Krista, vtěleného Boha, v nadpřirozené objektivní zjevení již dávno odvržena. Ba i relativní výlučná dokonalost učení Kristova jakožto čistě přirozeného náboženství je pouhým problemem.

Totéž platí o druhém opěrném bodu, dějinném relativismu. I dle něho nutno všechny zjevy nadpřirozené v náboženství a limine odmítnouti. Pod jeho měřítky neznačí zjevení křesťanské nic víc než pouhý vyšší stupeň přirozeného rozvoje ideje náboženské. Křesťanství nelze přiřknouti ani výlučnou relativní prioritu mezi ostatními náboženstvími. I nejuzvešenější ideje, s nimiž se jindy počítalo jako s nezměnitelnými veličinami, nejsou než psychické jevy, relativní produkty duchovní evoluce. Revise křesťanství dle těchto zásad vede neúprosně k negaci všeho nadpřirozeného v křesťanství čili jinými slovy podráží všechny pozitivní opory křesťanství vůbec.

V důsledcích těchto základních směrnic jest vše oficiální prohlašování dogmatického referenta sjezdového, že Ježíš Kristus je úhelným kamenem veškerého úsilí náboženského v církvi československé, že jeho učení i život je metou této církve a Synovství jím žité a hlášané kotvou a nadějí — pouhým slovem nebo žalostným sebeklamem. Vždyť zásadami své revise či reformy kladou budovatelé nové církve podkopy pod sám úhelný kámen. Evolucionismus a relativismus nemůže přisoudit v posledních důsledcích Kristu nic než jakousi prioritu mezi plně rozvinutými individuy, pokud v něm sebezjevení lidského rozumu v relativně čistší formě vkročilo do dějin lidstva. Kristus není pak než jednou z hybných vzpruh v dějinném rozvoji náboženském, přirozeným, čistě přirozeným článkem v evoluční linii. Zde se tedy nebuduje na úhelném kamenu, na němž stavěli své dílo apoštolé (jestli Kristus dle prohlášení téhož referenta jednou ze složek náboženské otázky, k nimž se teprv stanovisko zaujme), zde se staví na sypkém písku systémů nazírání na svět, které značí problémy a nikoliv pravdu nade vší pochybnost vyvýšenou, a v jejich jménu vydávají se nejvyšší statky víry a mravnosti v šanc anorganickému, rozkladnému subjektivismu, který ve všech oborech vyššího lidského snažení novodobé člověčenstvo jen rozerval, seslabil a ochromil. Hlásat stěžejní zásada církve československé úplnou svobodu svědomí a náboženského přesvědčení jednoho každého. Touto nedomyšlenou zásadou vzdává se církev československá skutečně principiálních nároků býti vůdkyní a učitelkou ve věcech víry a křesťanského života, což je dle slov Kristových podstatou církve a jejím jádrem.

Tato zásada neznamena svobodu, nýbrž chaos, rozklad a zahynutí dle slov Kristových: „Každé království proti sobě rozdělené zpusťne a dům na dům padne.“ (Lukáš 11, 17.) Náš věhlasný Dr. F. X. Novák, jehož nejedna myšlenka v posledních větách reprodukována, poukazuje ve své kritice nedomyšlených zásad církve československé na slova Klementa Alex., která plných 1700 let zní dějinami církve jako krutý smích nad anarchií rozervanosti všech, kteří od církve odpadli: „Chtěl-li by kacír dle zásad své školy státi se učitelem své víry, takto by musil mluvit (těm, jež chce získati): Volnost víry budiž vašim základním kamenem. Nezkrácená svoboda u výkladu svatých písem nejvyšší zásadou vaší církve. Co činíte vy sami, nebudiž nijak závazným pro vaše potomky, kteří též budou volně písmo vykládati a nepochybně též v něm naleznou něco zcela jiného než vy, jako i já v něm nalezl věci zcela různé od mínění jiných, kteří se výlučně pokládají za křesťany.“

Jestliže v oficiálním projevu valného sjezdu uznává církev československá sedm prvních všeobecných sněmů a při tom zdůrazňuje vývojové nazírání na myšlenku křesťanskou jakož i trvání na zásadě svobody svědomí a náboženského přesvědčení, pak přestává věčná disputace a nezbyvá než počkat, kterak nová církev překlene zející propasti, jež zatím zastírá jen blyskavými slovy.

Z projevů nejvlivnějšího theoretika a budoucího patriarchy církve československé patrné, že o nějakém skutečném uznávání sedmi koncilů nemůže býti řeči a že rozkladný proces v lůně nové církve spěje nezadržitelně ku předu.

Náboženství mu není objektivní, všeobecně platný souhrn zjevení Božího o poměru člověka k svému Tvůrci; je souborem představ, které si člověk sám o Bohu a o svém poměru k němu tvoří, dle toho se prakticky zařizuje a dospívá k „náboženskosti“. Kořenem a základem těchto představ čili náboženství jsou výsledky věd. Ježto pak

věda neřekla ještě poslední slovo a na dlouho neřekne, je ochoten novodobý náboženský člověk přijímatí její pokroky a tím ovšem i měnití své náboženství.

Druhým pramenem, z něhož vyvěrá víra, je „cit“, kterým vystupuje nový člověk nad vědu a filosofii k pravdám, jichž rozum nechápe, k radostnému nadlidskému, nadsvětovému, absolutnímu, věčnému, božskému, čímž se propracovává k náboženství a ukojuje cit po nekonečném, metafysickém, jehož žádná věda neuspokojí a také nevykoření z lidského nitra. To, co je křesťanství, věčnými pravdami, které jako Atlas nesou veškeren mravně vzatý svět — je dle hlavního apoštola nové církve výronem planého, mlhavého, subjektivně různotvárného, chvilkového a nestálého citu. Citem nadsvětového, absolutního, věčného, božského dospívá prý člověk k náboženství, k životní víře, k životnímu centrálnímu názoru, přesvědčení. A toto jeho „náboženské nazírání“ dává účel životu, důvody, proč žítí, určuje poměr k společnosti, řeší otázku poměru k budoucnosti.

Tam tedy, kde víra, kde nadpřirozené zjevení křesťanské v lidstvu postavilo věčně neochvějně kvádry příkazů — tam zůstává nejhlubší theolog nové církve neujasněně odpovědi citu.

O nějaké přesné závaznosti učení Kristova nelze ovšem mluvit. „Z Kristova učení přejímá nový člověk pouze jeho čisté náboženství, to, co má hodnotu všelidskou, věčnou, nepřijímá toho, co má ráz dobového stupně ve vývoji myšlení lidského.“ V podstatě jeví se toto čisté náboženství Kristovo hlavě církve československé v kázání na hoře a krátce shrnuto je v Otčenáši; jádrem pak jeho slova: „Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého, z celé duše své, ze vší mysli své a ze vší síly své“, a „Milovati budeš bližního svého jako sebe samého.“ (Marek, 12, 30.—31.) Z celého evangelia Kristova jeví se mu tedy převzetí hodným pouze přikázání lásky k Bohu a k bližnímu.

Než ani zde není konečného pevného bodu. Není principu, dle něhož by bylo lze neochvějnou základnu vytvořit. Znemožňuje to stěžejní zásada svobody svědomí a náboženského přesvědčení, která vydává vše v šanc neomezenému subjektivismu.

Mnozí se pozastavují nad rozporem mezi ideovým stanoviskem církve československé a dosavadní její praxí v ohledu liturgickém. Jeť tu liturgický řád přejatý od katolické církve, který budí ve vrstvách věřícího lidu, vstupujícího do církve československé dojem, že v nové církvi neběží o nějakou hlubší zásadní změnu ve věcech víry. Slouží se mše svatá, udělují se všechny svátosti. Věřící venkovský lid, jehož náboženská — vyvěrající ovšem z fondu katolicismu — dodává dodnes církvi československé jakéhosi pozitivního rázu křesťanského a opojuje jejich vůdce — ten prostý, hluboce věřící lid, který dodnes přichází lockde na bohoslužbu církve československé s velkým kancionálem pod pažďím a růžencem v ruce, dodnes tvrdí: „Máme to v té nové církvi všechno jako v církvi staré, jenže je to české.“

Je skutečně mezi dosavadní praxí církve československé v ohledu liturgickém a jejím stanoviskem ideovým veliká propast. A vůdcové nové církve jsou si toho vědomí. Je prý to však jenom „prozatím“, jenom vzhledem „na poměry dneška“, pro lidi „dneška“, kteří dosud „nedomyslili.“ Reformují se sice přejaté obřady napořád, odstraňuje se z nich vše „nedemokratické a nečeské“, ale k důsledným radikálním řezům odvahy není. Pořád se zdůrazňuje ohled na sílu tradice. Je v tom mnoho nedůslednosti a neupřímnosti, kterou těžko nevinití z vypočítavosti.

Ve skutečnosti je otázka liturgická právě tak palčivá a neujasněná jako otázky dogmatické.

Liturgický referent na valném sjezdě otevřeně to konstatoval. Poněvadž prý církev československá nemá dosud kredo, nelze nic stanoviti a rozhodnouti o otázce liturgie, která vkládá kredo do obřadů a modliteb. Dogmatika církve československé prý teprv rozhodne o kultu mariánském a eucharistickém, o úctě svatých, obrazů, ostatků, o životě posmrtném, o smyslu života, o Trojici atd. — „liturgie zatím musí čekati, až bude dogmatika hotova, aby pak tomu mohla dátí výraz v obřadech a modlitbě.“ Proto nelze stanoviti žádných definitivních forem a nebude to ani za rok, nýbrž „teprve praxe a vývoj ukáže, v jakém dosahu a rozsahu bude obřad změněn.“

Co říci závěrem ?

Církev československá je sekta, jež vchází v život na předpokladech nedomyšlených, nauce Kristově protichůdných a nábožensky rozkladných. Živoří ze zbytků duševního fondu katolicismu, marně hledajíc pevnou základnu, na níž by se ideově zkonstituovala. Bude-li důsledna, nikdy jí nenajde. Má veliká hesla, jimiž se opájí, ve skutečnosti však každým krokem pranýřuje svou vnitřnou nemohoucnost, duchovní plochost a ideovou chudobu. Za dva roky nemůže se vykáhati leč několika mlhavými, problematickými směrnicemi, jež pracně sestavila a jimiž se pokouší dáti svému principiálně chaotickému ideovému tápání čili volnému vývoji jakýs takýs směr. Směrnice ty však ukazují neúprosně k propastem negace.

Pozoruhodno, že prohlédnuta byla rázem. Přední historikové a filosofové naši, kteří vážně sledují náboženský život v našem národě, třebaš nestojí na stanovisku katolickém, prohlásili ihned, že tu běží o zrůdu a zploštění, nikoliv o novou ideu a náboženskou výpjetí.

Nemá nic originelního, nenese nic nového. Je v podstatě tuctovou kopií sekt protestantských, které se rodí po každém silnějším ideovém otřesu a politickém přelomu. Její sny o svérázném českém nebo všeslovanském typu křesťanství na tradicích husitských a česko-bratrských jsou v důsledku proklamovaných stěžejních zásad — utopií. Její dosavadní pojmání husitství a česko-bratrství je příliš negativní a žalostně plýtké. I kdyby na ně skutečně kladně navázala, je otázka, zda přinese něco ideově, svérázně českého a slovanského.

Jako t. zv. česká reformace byla stěží něco specificky, výlučně českého (byloť to pojetí křesťanství, jaké se za analogických okolností i jinde dostavilo), tak ani dnešní klasifikace křesťanské myšlenky, pokud se v určitějších rysech obráží v projevech hlavních ideových vůdců církve československé, není nic zvlášť českého, žádný hledaný typ křesťanství slovanského.

Je to rozšířená dnes západoevropská a středoevropská Allerweltsfilosofie, jejíž nejbližší filiací je novokantismus. Ani pro církev východní není to nic nového a také nic slovanského. Theologové východní církve, studující na protestantských fakultách, dávno tento myšlenkový směr znají, buď mu podléhajíce, buď se mu bráníce.

Církev československá je mátožný polotvar, nevyhraněný ani ideově, ani programově. Sama doznává, že nezná dosud vlastní nauky Kristovy, nemá žádného kředa, nemá věrouky a důsledně žádné pevné mravouky; nemá základní jednotící ideje, nemá pevného slučujícího vnitřního tmelu. Nemůže se vykáhati žádnou složkou nábožensko-mravně prohlubující, žije po většině jen negací katolicismu, jednostranným, plýtkým bojem proti němu a několika povrchními, líbivě zabarvenými hesly, jež mohou vyvolávat přechodný ohlas v době nábožensky tak zpovrchnělé a nezdravě pohnuté, jako je doba naše. Ve skutečnosti vnáší v široké vrstvy hlavně venkovského lidu neuvěřitelný zmatek a náboženský rozvrat a radí bratrovražednou, nesmiřitelnou nenávist, jakou dosud ani nejvášnivější politické boje v lidu našem nedovedly vyvolat.

A zda tato církev dokumentuje na fóru veškerého kulturního světa — jak frázovitě slyšet dnes namnoze deklamovat — náboženskou výpjetí duše moderního českého člověka na přelomu věků, v gigantické ideové tavírně XX. století, jež přehodnocuje a likviduje lživé, talmové hodnoty všech pseudonáboženských a pseudofilosofických systémů, v nichž novodobé lidstvo hledalo východisko z dnešní komplikované krise náboženské — to je otázka, hořká otázka.

A lze doufat, že zvítězí v nové církvi národní křesťanství, pozitivní křesťanství a jeho požehnání? Ci je víc než pravděpodobno, že celé toto hnutí skončí jen rozmnožením, zpovrchněním nevěry?

U vzniku viděli jsme — naprostou téměř chudobu pozitivních, hlubších ideí. Dva roky pak nevidíme leč neujasněnost a tápání vzhledem k pevné směrnicí pro budoucnost a vedle toho slabou, rozbitou a tudíž v nejpodstatnějších věcech bezmocnou vládu centrální vůči živlům tak různým (vzpomeňme velikého počtu theoretických i praktických bezvěrců, kteří se k této církvi přidali ze zřejmého vzdoru k „Římu“ a následkem stranické agitace pod různými hesly národními) a tak vlivnými právy církevními nadaným.

Nedomyšlené principy posléz a rozkladné stěžejní zásady, s nimiž tato církev stojí a padá, ukazují určitě, co lze uzavíratí o budoucnosti její.

To, co přichází k nám pod krásnými hesly nové církve národní i pod prapory náboženské reformy — je duch náboženského rozkladu a rozvratu.

Dosud je vše ve stavu více méně zárodkovitém a proto namnoze v zhoubných důsledcích nepochopeno; ale až se ty zárodky plně rozvinou, poznají a zakusí se účinky této neblahé, záhubné infiltrace.

Dejž Bůh, aby národ náš nedospěl k tomuto poznání a přesvědčení pozdě — po hořkých zkušenostech a bolestných vnitřních pohromách!

J a r. Z n o r o v :

ZA ODEŠLOU.

Já vím, má sestřičko,
že se tam v království míru máš lépe,
já vím, že je tam víc světla a krásy;
a přece mi tekou po tvářích slzy.

Já vím, má sestřičko,
že se tam v království světla a krásy
nezapomíná na ty,
s nimiž je vázáno srdce i duše hlubokou láskou;
a přece mi tekou po tvářích slzy.

Já vím, má sestřičko,
že se tam v království lásky
dál žije a vzrůstá,
a třebaže nechci tě nářkem svým odvolávat
z Tvých cest a ze Tvého L e t u,
přec i ze zavřených očí tekou mi slzy.

Já vím, má sestřičko,
že v onom království oslavených
není již potřeba slov, ani pohledů,
má duše však vězněná tělem,
když smyslů neslyší hlasy,
dosud tak málo chápe.

A proto pláču:
že tě už nevidím,
že tě už neuslyším,
že mi neporadíš,
že mne nepohládíš.

— — — — —
Nechci Tě zdržovat v L e t u,
a pláču, že Ti v něm nepostačím.
Proto i z zavřených očí tekou mně slzy.
sestřičko moje!

ÚČINKY REFORMACE.

(Z knihy „Europe and the Faith“ kapitola poslední.)

Hlavním účinkem reformace byla izolace duše.

Toto bylo jejím ovocem; z toho plynou všechny důsledky; nejen ty zjevně škodlivé, které ohrožují celou naši tradici a celé naše štěstí, nýbrž i důsledky zdánlivě prospěšné, zvláště ve věcech hmotných.

Jejího vývoje však nepostřehneme, vezmeme-li speciální datum, — zvláště příliš časné datum — a nazveme-li je okamžikem katastrofy. Neboť napřed nastala dlouhá doba zmatku a pochybnosti, kdy nebylo jisté, zda katastrofa bude definitivní či ne, v níž její konečný ráz zůstával nerozhodnut. Teprve po ukončení této doby zmatku a pochybnosti bylo možno jasně postřehnouti novou Evropu, nové její dělení a osudy. Rozchod s autoritou nastal již v prvních letech šestnáctého století. Avšak teprve v polovici sedmnáctého století, snad i něco později, počíná nová éra.

Pojetí zápasu jako zápasu oekumenického, jako něčeho, co se týká celého těla Evropy, trvalo po více než sto roků. Všeobecné zdvižení, vzpoura, která otřásla Západem v prvních letech šestnáctého století — abychom vzali speciální rok, tedy roku 1517 — která směřovala proti celé naší civilizaci, byla přetřásána všude, vyvolává všeobecnou reakci po tři generace lidstva. Žádný mladý muž, který zažil první výbuch bouře, nemohl si, ani ve starém věku představit, že se jedná o roztrhnutí Evropy. Nikdo nežil déle než polovici té doby.

Teprve v téže době — vlastně později v následujícím století, až Alžběta v Anglii a Jindřich IV. ve Francii byli mrtvi, (a až také všichni soupeři: na jedné straně Reformátoři, na druhé straně Loyola, Neri, dlouho byli už mrtvi,) až kariéra Richelieu-ova a počátky aristokratického parlamentu v Anglii byly zjevné, teprve tehdy lze viděti, že Reformace oddělila jisté kraje od obecných tradic celku a vytvořila, ve zvláštních krajích a zvláštních vrstvách společnosti protestantský typ, jenž je v budoucnosti vyznačuje.

Lze říci, že dílo Reformace bylo dovršeno krátce po vypuknutí třicetileté války. Anglie byla definitivně protestantskou kolem let 1620—1630, stěží dříve. Francouzští Hugenoti, třeba ještě politicky zaměstnaní, posléze dospěli k samostatné a skutečné existenci v též čas. Podobně oligarchie nizozemských kupců oddělila svou část Nizozemí od vlády císařské a utvořila samostatný stát. Severoněmecká knížectví a jiné malé státy horské (zvláště Ženeva) obdržely definitivně nový ráz. Francie, Čechy, Podunají, Polsko, Itálie a Jih byly však definitivně zachráněny.

Třebas ozbrojený zápas trval ještě dlouho a třeba Němci severní byli téměř znovu dobytí císařskou mocí a zachráněni pouze francouzskou politikou, třeba jsme u nás měli odraz v občanské válce a zničení království a třeba poslední zápas proti Stuartům a větší obecný boj proti Ludvíku IV. byly pouze doprovodem celkového zápasu, jeho velký následek byl určen dříve než tyto války počaly. První třetina 17. století otvírá novou epochu. Od tohoto času postupuje paralelně duševní a časný vývoj moderní Evropy. Ještě nebyl souzen, neboť ještě není naplněn. „Ale snad je soud blízko.“

Nuže, vývoj plní poslední tři sta let byl tento:

1. Rychlý rozvoj fyzických věd a s nimi všech jiných forem vědomostí o věcech dokazatelných a změřitelných.

2. Vznik toho, co se dnes nazývá „kapitalism“, to jest: několik málo lidí má prostředky a vykořisťuje masy, hlavně v protestantské části Evropy a jeho šíření odtamtud i do zemí slabě katolických.

3. Zhuba principu autority, až byla stotožněna s pouhou silou.

4. Všeobecný — třeba ne universální — vzrůst bohatství se vzrůstem fyzických vědomostí.

5. Stále rozšířenější účinky skepticismu, buď maskovaného pod formami tradičními, nebo otevřeného, byly od počátku duchem úplného záporu a jenž vedl posléze

nejenom k pochybování o kterékoliv lidské instituci, nýbrž o samých formách myšlení a matematických pravdách.

6. A toto vše bylo doprovázeno universální značkou: zoufalstvím.

Kdyby někdo mohl z veliké vzdálenosti časové pohlédnouti na tato tři století, viděl by je jako epizodu, v níž se neobyčejně šířily věci, které by měly býti od sebe odděleny: jednak vědění a bohatství, jednak neštěstí. A viděl by, že jak proces uzrával, nebo lépe: jak zkušenost nabývala hloubky, všechny její známky byly hnány tak daleko, že ohrozily i strukturu evropské společnosti. Fysická věda nabyla takové síly, útlak chudých byl tak pokročil, hloubající duch lidský dospěl takové vratké výše nejistoty, že vyvstala pro Evropu otázka, jako nikdy před tím, zda Evropa nezemře nikoliv nepřáteli zevnějšími, nýbrž vnitřními, vlastními poruchami.

A právě vzhledem k této strašné a dosud nezodpověděné otázce — o vyvrcholení tolika zla, — nutně vyvstává jediná životní formule naší doby: „Evropa se musí vrátiti k víře, sice zhyne.“

Pravil jsem, že prvním účinkem reformace byla izolace duše. Tato pravda, rozvíme-li ji, obsahuje mnohem více, než slibuje její pouhé vyřknutí.

Izolace duše znamená ztrátu společenské opory; zdravé rovnováhy pocházející ze zkušenosti všech, veřejné jistoty, a všeobecné vůle. Izolace duše je pravou podstatou jejího neštěstí. Ale tato rozluka, jak se jeví ve společnosti, znamená ještě mnohem více než dovršení a potvrzení lidské bídy.

Na prvním místě, a to jako podklad všeho, izolace duše uvolňuje ve společnosti zuřivý (divoký) záchvat síly. Zánik kteréhokoliv stabilního systému ať v přírodovědě nebo ve společnosti, uvádí v pohyb ohromné zásoby potentiální energie. Přeměňuje sílu, jež držela věci pohromadě, v sílu, jež žene jednotlivé složky od sebe: je to účinek výbuchu.

Z tohoto důvodu uvedla reformace v pohyb celou řadu pokroků hmotných, ale uvedla je v pohyb chaotický a směry excentrickými, které mohly skončiti jen katastrofou. Ale věc měla mnoho jiných účinků.

Tak pozorujeme dále, že nová izolace duše donutila duši izolovanou k silným záběhům. Duše nemůže zůstat v prázdnu. Oslepíte-li ji, bude tápati. Nemůže-li uchvátiti to, čeho si váží, všemi smysly, uchvátí to pouze jedním. Proto po zničení korporálního pouta a korporálního náboženství byly stavěny na oltář modla za modlou, hodné a nehodné, žádná z nich však trvalá. Nejvyšší a nejtrvalejší byl návrat ke korporálnímu životu v podobě uctívání národnosti — vlastenectví.

Na konci tohoto vývoje stojí neobyčejný zmatek: šílený, krvežíznivý bůh, předmět hrůzy na jednom místě; jinde (nebo tamtéž) nový divný rituál nedělního svěcení ničeho. Jinde nerozumná láska k jedné tištěné knize. Jinde postupně tyto představy: že lidský rozum stačí jako základ celého života, že není mysterií; potom extrém opačný, že rozum není konečnou autoritou ani ve své vlastní sféře. Obě měly společný kořen. Racionalismus 18. století vedl materialismem století devatenáctého, nerozumnými pochybnostmi Kantovými k čirému chaosu pozdějších metafysiků, popírajících kontradičci, ba i existenci; vše vzniklo tím, že duše ocitnuvši se bez pomoci, nutně snažila se vytvořiti si systém ze sebe.

Zdalo by se, že tento první vnitřní účinek reformace, silný v poměru k síle reformačního hnutí, mocný v krajích a sekcích, které se odtrhly, mnohem méně mocný v těch, které udržely víru, již dokonal svůj běh a vyzněl posléze ve všeobecnou negaci výzvu, vrženou v tvář každé instituci a každému postulátu. Ale jelikož lidstvo nemůže zůstat stát v takovém stadiu anarchie, lze se nadíti, že přichází, nebo již začalo jiné stadium, ve kterém osamocení duše zplodí pokusy o divná náboženství: Čarodějnictví a nekromancii.

Snad se tak stane. Snad velký spor bude definitivně rozřešen dříve než se nové choroby rozšíří. Ať jest tomu jakkoliv, tolik je jisto, že nyní jsme ve stadiu úplné negace. Jest však nutno opakovati, že toto rozdrobení základů se liší stupněm s měnícími se společnostmi, že dosud v převážné většině Evropy, — početně snad asi polovici,

— nutné kotvy zdraví pevně drží. A tato polovice je ona, kde buď přímo životem víry nebo nepřímo držbou některé části tradice katolická církev jest uznávanou nebo nepřímou autoritou nad myslí lidí.

I další následek — někomu se snad bude to zdáti paradoxním — tkví v osamocení duše. Je to vzrůst vědění. Lidé, jednající způsobem korporacním nejsou tak náklonní k pochybnosti, — zkoumání — než lidé jednající sami. Lidé, kteří jsou opření o uznávanou filosofii nejsou puzeni takovou potřebou pátrati (badati) jako ti, kteří opustili onoho vůdce. Kdysi, více než před tisíci léty, kdy vlna evangelisace ještě stála vysoko, jeden veliký člověk napsal o fysických vědách: „A takovými hračkami jsem utratil svůj život.“ A jiný napsal, mluvě o vědění božském: „Vše ostatní je dým.“

Ale není-li víry, jsou věci dokazatelné jedinou útěchou. Jsou tři způsoby, jakým lidská mysl může držeti pravdu: způsob vědy, což znamená, že uznáváme věc důkazem a nemůžeme připustiti možnost opaku. Forma domněnky, t. j. přijímáme věc jako pravděpodobnou, důkazem částečným, nikoliv úplným a proto nepopíráme možnosti opaku. Formou víry, kde přijímáme věc bez důkazu a popíráme možnost opaku; tak, na př. víra všech lidí zdravého rozumu v existenci vesmíru a jiných lidí kolem nás.

Kde rozumná a definovaná víra vyprchá, tam se nemůže domněnka udržeti proti víře. To, co lze dokázati, se zmocní celého pole. Jest vskutku příznakem moderní nedostatečnosti, že nemůže pojmout jiné formy jistoty než jistoty důkazem, a proto pravidelně neuznává ani svých prvých nedokázaných principů.

Tento následek osamocené duše, badání, nutnost důkazu, nutnost individuálního přesvědčení měřením a pevnou fysickou vědou zaujímal, jak víme, tři moderní století. Její báječné úspěchy jsou nám všem dostatečně známy. Avšak ani jeden z nich dosud o nic nezvětšil lidské štěstí, nýbrž nezůstal ani jeden z nich, jenž by nebyl zneužit k lidské bídě. V této tragedii jest zároveň něco komického: je to neustálý údiv samých původců vynálezů, že objev sám nepůsobí radost, že velkého vědění může býti zneužito, tak jak může být zneužito vše jiné. Ve svém úžasu pak mnozí očekávají, že ještě větší rozšíření věd fysických přinese útěchu.

Pokrok ve fysických vědách a užívání přístrojů je něco člověku tak přirozeného, že by byl — ne sice tak rychle, ale stejně jistě nastal i tehdy, kdyby jednota Evropy byla zachována. Ale zničení této jednoty osudně urychlilo krok a vyhnalo osudně hnutí s pravé cesty.

Renesance, věc velkolepá a živě evropská, byla mnohem starší než reformace, která byla jejím převrácením a pokažením. Dveře, vedoucí do moderní vědy, byly otevřeny ještě dříve než duše byla odřezána od svých druhů. Nezdár všech našich velkých snah leží tu, nikoliv v té vzpruze snahy, nýbrž v jejím poblouzení. Jest rouhavé popírání cenu pokračující vědy a zároveň zbabělostím a pošetilostí, obávají se jejích domnělých důsledků. Její důsledky stávají se špatnými pouze špatným užitím, to jest, špatnou filosofií.

Ve spojení s tímto uvolněním úsilovného badání, způsobeného osamocností duše, jest zdánlivě kontradiktorní, ale přirozený účinek: uznávání neodůvodněné zevnější autority. Jest to pozoruhodný vývoj, který jest velmi málo uznáván, ale jež stále pozorování moderního světa ihned odhalí; a ti, kteří jej postřehnou, jsou vždy v údivu nad velikostí jeho působivosti. Lidé pod vlivem skepticizmu dospěli tak daleko, že přijímají téměř vše tištěné, každé opakované jméno jako neomylnou autoritu, autoritu, která se musí přijímatí bez pochybnosti. Popření takové autority pokládají za šílenství, nebo lépe ve všech praktických záležitostech jsou rozdělení ve dvě skupiny: malá skupina lidí, kteří vědí pravdu, dejme tomu, o nějaké politické záležitosti nebo finanční otázce nebo nerozřešeném problému; a ohromná většina, která přijímá bez pochybování řešení vždycky neúplné, obyčejně úplně špatné, proto z toho důvodu, že bylo opakováno v denním tisku nebo šířeno sty knih.

Tento zvláštní výsledek dlouhé rozluky nekatolické mysli a rozumu působí hluboce na moderní svět. A vskutku velká bitva která se chystá mezi chaosem a pořádkem bude se větším dílem točiti kolem této formy suggesce, kolem tohoto přijímání neodůvodněné autority.

Konečně z větších důsledků reformace jest tu jev, jenž se nazývá kapitalism, a jež mnozí, uznávajíc jeho všeobecnou zhoubnost, neprávem pokládají za hlavní překážku správného uspořádání lidské společnosti a rozřešení nyní už nesnesitelného moderního napětí.

Co se zove kapitalism, povstalo ve všech svých odvětvích přímo z osamocení duše. Isolace dovolovala neomezenou soutěž. Větší dovednosti a většímu talentu skýtal se neomezená dráha. Rozpoutala nenasytnost. A z druhé strany zlámala společenská pouta, kterými se lidé udržují v ekonomické stabilitě. Tím poostal napřed v Anglii, později v životnějších protestantských státech a ještě později v rozmanitých stupních v ostatních zemích křesťanských systém, ve kterém několik málo lidí bylo majetníky půdy a produkce, kdežto zástupy byly postupně majetku zbavovány. Tyto mohly žít pouze z almužen udílených majiteli. Majitelé ovládli stát a všechny jeho orgány; odtud velké státní dluhy, které provázely systém; odtud finanční vláda vzdálených a cizích lidí nad ekonomickým životem provincií, odtud stahování bohatství nejen ze stále nespokojenějších poddaných za mořem, nýbrž i z jednotlivých producentů cizích samostatných států.

Za takové správy mizí správný pojem majetku, nelze nic jiného čekat, než že úleva přijde jen popřením principu majetku vůbec. I zde dvě zdánlivě sobě odporující věci mají jeden kořen: kapitalism, a ideální nelidský systém, neuskutečnitelný, zvaný socialism; oba pocházejí z jednoho druhu myslí, jednoho druhu choré společnosti.

Proti oběma je sloupem reakce rolnictvo. Rolnictvo se ukázalo po celé Evropě ve shodě se stávající autoritou katolické církve. Neboť rolnictvo neznamená jenom společnost skládající se z rolníků, nýbrž společnost, kde zemědělství stojí nad moderním průmyslovým systémem, kde zemědělství se provádí hlavně lidmi, kteří jsou majetníky produkčních sil a půdy, buď jako naprostí vlastníci nebo trvalí nájemci. V takové společnosti spočívají všechny instituce na základním pojmu jistého a dobře rozděleného soukromého majetku, o němž nelze pochybovat a jenž zajímá mysl všech lidí. A tato nauka má jako každá jiná nauka, třeba se dá užít jen na věci časné, pevnou podporu katolické církve.

Takto se daly věci, až jsme dospěli konečně jako ke konečnému výsledku oné katastrofy, jež se stala před třemi sty roky, ke stavu společnosti, který nemůže dále trvat, k roztavení duchovní kostry. Lidé cítí, že jít dále po této nekonečné a stále tmavší cestě znamená tolik, jako hromadit dluhy. Vzdalujeme se od uspořádání stále více a více. Naše rozmanité formy vědění se od sebe více a více rozbíhají. Autorita, podstata života, ztrácí smysl; a tato strašná budova civilisace, kterou jsme zdědili a která je nám dosud svěřena, se chvěje a hrozí, že spadne. Jest jasno, že jest nejistá. Může spadnouti každým okamžikem. Snad zažijem ještě její pád. Ale pád, když přijde, bude nejen náhlý, nýbrž pádem na vždy.

V takové trýzni stojí historická pravda: neboť tato naše evropská stavba, postavena na základech klasické starodávnosti byla utvořena, existuje a je ve shodě s katolickou církví a pouze jí bude státi.

Evropa se vrátí k víře, nebo zhyne!

Víra toť Evropa. A Evropa toť víra.

Přeložil Lad. Vymětal.

Ant. Novák:

„TRACTATUS CONTRA DOMINOS PRAELATOS.“

(Jak se řešila otázka církevního majetku v minulosti)

Obširně zabývá se Raynand zcizováním církevního majetku ve prospěch příbuzných. To jest největší a nejnebezpečnější mor, jehož jest se více báti než všech zlořádů pře-

dešlých. Neboť tento zlořád je téměř všeobecný. Dříve zcizoval se i majetek nemovitý; nyní je to nemožno, ale hotové peníze nashromážděné z majetku církevního rozdávají se zpravidla příbuzným. Když příbuzní jsou skutečně potřební, nemá se beneficiát zatvrzovati. Je to dovolená almužna chudým. Pakli sám na sobě ušetří, aby mohl pomoci příbuzným, není mu to podle soudu sv. Otců možno zazlívati. Nesmí býti však ochuzován fond, určený na dobré účely.

Koncil tridentský chtěl zákazem darů příbuzným každé zneužívání církevního majetku znemožniti. Praxe církevní dovoluje, aby kněží vlastní, dědictvím získaný majetek, rozdali chudým. Rovněž s penězi, které vlastním přičiněním získali, mohou volně nakládati.

Jinak každé obdarování z církevního majetku je hříšné, ať jde o příbuzné kteréhokoliv stupně. Všichni svatí Otcové to odsuzují a také církevní sněmy zakazují a klatbou stíhají takové ochuzování církve. Biskup, který by překročil tento zákaz, byl by počten mezi největší kacíře a antikristy. (Conc. Trident. sess. 25. Cap. 1 de reform.) Svatý Augustin vypravuje, že nedal nic svým příbuzným, když za ním přišli, poněvadž majetek církevní je (patrimoniem) dědictvím chudých. Chudí příbuzní jsou mu k větší cti než bohatí.

Svatý Bernard varuje rovněž kněze, aby z dědictví chudých a věna vdov obdarovávali své příbuzné. Svatý Jeroným dokonce praví, že mnozí kněží, kteří se smilovávají nad rodiči, ztrácejí duši. Ačkoliv každý je povinen rodičům prokazovati dobro, není nikdo povinen ztratiti pro jejich zaopatření duši.

Papežové mnozí byli v té věci příkladem (Benedikt XII., Urban V., Hadrián VI.), neboť nezaopatřovali na úkor církve svých příbuzných. Bůh zjevně několik prelátů, prohřešivších se tímto zločinem, potrestal. Až dosud jsou nepoti a jiní příbuzní bohy mnohých prelátů, neboť je nad Boha a proti němu milují a obdarují. O těch platí slova Hospodinova k Heliovi: Miloval jsi syny své více než mě a Offni a Fhines zahynuli.

O, kolik nepotů a příbuzných prelátů majetkem svádějí, aby je následovali do pekla!

Běda těm, kteří stavějí Jerusalém mezi příbuzenstvem, kteří církev Boží rodičům a příbuzným v žertvu dávají. *Vae, temporale et aeternum!*

IV.

Motto: Jest nesnesitelné rozumu, by jeden člověk rodil se přecpán statky a blahobytem, a aby druhý rodil se na dně hnojné jámy. Slovo Boha přišlo do chléva, opovrhujíc světem, dívky to vědí, a všechna sofismata demonů nezmění nic na tomto tajemství, že radost bohatcova tyje z bolesti chudého. Ach, kdyby moderní bohatci byli pravými pohany, zjevnými modloslužebníky! Nebylo by co říci. Jejich první povinností by bylo samozřejmě rozdělení slabé a povinností slabých bylo by zas rozpárati bohatce, kdykoli by se k tomu příležitost naskytla. Avšak oni chtějí býti nicméně katolíky a to katolíky obstojnými.

Leon Bloy: Krev chudého.

Novověk následoval rady Viklefovy a Jakoubkovy — ulehčoval čas od času církvi konfiskací majetku, jako se to stalo za revoluce anglické, francouzské v zemích západních, u nás za josefinismu.

Stížnosti do zneužívání církevního majetku nepřestávají. Ale neozývají se již z řad řádových a světských kněží. V posledních letech jsou to laici, kteří poukazují na nesprávné rozdělení církevního majetku. Pokud jsou to nepřátelé církve, netřeba si hlasů těch všimati. Není však možno pomínouti mlčením výkřik Leona Bloya, velkého katolíka a myslitele francouzského. Jeho „*Krev chudého*“ *) je velikým chvalo zpěvem na

*) Citováno podle překladu Josefa Floriana, vydaného ve Staré Říši na Moravě.

chudobu. Spis je zahrocen protikapitalisticky, přes to zapadá dobře do naší črty, protože jde až na kořen problému.

Peníze — mamon, toť krev chudého, „Jimi se žije a umírá po staletí. Zahrnují v sobě každé utrpení.“ (Str. 15.) „Chudoba seskupuje lidi, bída je osamocuje — Chudoba je křížována, bída je sám kříž.“ (Str. 35.) „Není možno vyrvatí tuto tasemnici, aniž by se nerozervaly vnitřnosti, a operace je naléhavá. Bůh se o to postará. — Nemáš práva radovati se, když tvůj bratr trpí! vyje každodenně hlasitěji a hlasitěji nekonečný dav zoufalců.“ (Str. 19.) „Každý člověk, který má nad to, co jest nevyhnutelno k jeho životu hmotnému a duchovnímu, jest milionářem, tudíž dlužníkem těch, kteří nic nemají. Nikdo nemá práva k nadbytku kromě Syna Božího.“ (Str. 66.) „Jest snad jediný kněz, který by se odvážil kázati na tento text?: „Vae vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram! Běda vám, bohatci, kteří máte útěchu svou!“ — Toť příliš vážné, příliš evangelické, příliš málo laskavé . . . Myšlenka, že nějaký nuzák si koupil tabáku, neb vypil šálek kávy, je jim nesnesitelná. (Str. 67.) Boháči, kteří nejsou nadobro zatraceni, mohou chápati chudobu, protože v jistém smyslu jsou sami chudí: nemohou pochopiti bídy.

„Nejohavnější zlobou jest utlačovati slabé, ty, kteří se nemohou brániti. Vzítí chléb dítky neb starce na příklad, a kolik jiných nespravedlivostí, nad nimiž srdce puká toto všechno bude do poslední kapky, přísně, věčně vyčítati bohatým.“ (Str. 69.)

„Když není člověk nadobro zlý, dává almužnu, která záleží v tom, že se uděluje velmi slabá část nadbytku, rozkoš to, rozněcovati žádost, aniž by se ukojila. Almužník dává . . . co náleží jiným, svůj přebytek. Milosrdný dává sebe sama, dává, co nezbytně sám potřebuje a tím žádost chudého se hasí. To jest Evangelium a není jiného.“ (Str. 70.)

„Mermomocí se chce, aby Evangelium bylo mluvilo o špatném bohatci, jako by mohli býti dobří. Text jest přece velmi jasný: „homo dives“ — bohatec, bez epitheta. Bylo by na čase připraviti o důvěru a zbaviti úvěru tento pleonasmus, který jediné směřuje k tomu, aby zpotvořil ve prospěch žroutů chudých evangelickou nauku.“ (Str. 71.) „Možno dovršiti jakoukoliv miru zpronevěry a každého dne bouřiti proti sobě celý roj zuřivostí a hněvů božích, jen ať se nedotýká žádosti chudých, která jest zřítelnicí oka Božího, Ránou Boku, již tryskají poslední krůpěje posledního pramínku Krve jeho Syna.“ (Str. 73.) „Lazar . . . není toliko evangelickým typem žebráka, jehož Bůh tak sladce miloval, oproti žravému a rozkošnickému bohatci, jehož zatratil. Je jeho prototypem.“ (Str. 78.) Kapka vody, „sklenice plná slzí soucitu, pokorné slovo srdce, které se třese láskou, a které kromě toho nic dáti nemůže . . .“ (str. 80.), jest nesmírné ceny, neboť touto vodou se opojíme pro život věčný.

O tom nevědí kněží světští, kteří dle slov „Svaté Panny stali se stokami nečistoty“ (Str. 95.) Bohatec je těmito „utvrzen a upevněn jako led kyselinou sírovou. To světský kněz praví bohatci: „Chudí budou povždy mezi vámi“ — zneužívaje . . . samého slova Ježíše Krista . . . Vždyť blahoslavení (jsou) chudí, (říkají) a „rozmnožujete je, rozmnožujete počet šťastných . . . Ať se chudí odevzdají do vůle Boží . . . a každý (nese své břímě.“ (96.) Miliony, bratře, nutno uchovati netknuté dítkám. Uložte je „nebe jim bude žehnati, budete-li se pečlivě chrániti odvážných zápalů charitativních, špatně pochopené křesťanské lásky

Sto ze sta . . . Takový je směnečný kurs ctností. My vás povedeme (říkají světští kněží) . . . V kostele dostanou bohatci přední místa, chudáas může stát vzadu v průvanu. Bohaté sňatky jsou velkou svátostí . . . světský kněz jest neskonale drahý boháčům . . . Spása, ať se dělá cokoliv, jest zajištěna. Stačí řídití úmysl . . . Chudý povinen jest postíti se ve dnech předepsaných, ba i ve všech dnech roku bez přerušeni. Bohatý křesťan je heroj, ba i mučedník, nahrazuje-li nadívaného krocana vodní slípkou neb lososovým pstruhem v dobách postních.“ (Str. 101.) „Jsou také kněží, kteří nevědí, co jest nebýti chudý, neviděvše nikdy než Krista ukřížovaného . . .“ „Světští kněží, ti, jež Panna se sedmi meči svými ústy pojmenovala stokami nečistoty, nenávidí těchto nezbytně a opovrhují jimi z hloubky své moci. Pokud mohou, utrhají jim, hanobí je, tupí, pranýřují, vyhladovují, usilujíce polapiti je do černých tenat své slepoty . . .“

(103.) „Bosuet zrobl kázání o neobyčejném důstojenství chudých v Církvi“, nyní by musel kázati „o povýšené důstojnosti kapitálu v téže Církvi.“

„Znám trpitele snilky, kteří praví, že přece každý člověk měl by míti svou střechu a . . . skrovné poličko k obdělávání. Že by se mělo sespolečniti všechno, jako v prvních dobách křesťanstva. Snění tak málo přiměřené skutečnosti, že vidíme i kněze domácimi pány a neukojitelnějšími než ostatní. Slyšíš to, ó Ježíši? Kněží domácími pány! Kdybys opět zavítal na tento svět, musel bys platit svou činži předem, tomu neb onomu kanovníkovi neb sluhovi z arcibiskupství, který by ti řekl, pozývaj svaté jméno Boha, že i pro něho platí zákon, že jsa Spasitelem majetníků domů a usedlostí, máš dáti dobrý příklad jejich galejním otrokům. Kdybys neměl kromě pastýřské Adorace nebo dřeva svého kříže co nabídnouti, byl bys nepochybně velmi hbitě vystrnaděn, o tom nepochybuj. Vystrnaděn těmi, kteří se praví býti tvými sluhy, nebo s jejich plným rozhřešením.“ (Str. 158.) Jsou farní sdružení neb bratrstva křesťanských domácích pánů . . . (Str. 159.)

Bohatství tak mocně člověka poskvřňuje, snižuje a olupuje, že nejúžasnejším zázrakem bylo by, kdyby taková slova nebyla vůbec ztracena. Výlučná touha po obohacení jest bez odporu nejohavnějším ze všeho, co možno si představití. Říká se sice: Nic se bez peněz, to jest bez potu a krve chudého, nespraví. Pro křesťany platí dosud Kristovo: Prodávajte a dávejte, vzdejte se všeho, co máte. Pak přijde království chudého, království chudých dobrovolných volbou a láskou.

„Nemůžete dvěma pánům sloužiti.“ *) Není důstojno člověka, tím méně křesťana a katolíka, aby jeho věrnost k Bohu byla polovičatá, povrchní. Kdo není s Kristem, je proti Kristu, kdo nemiluje Církev, je jejím nepřítelem. — Spravedlivé Kristus Pán miluje, nad hříšníky se slitovává, — ale o člověku vlašném praví Písmo sv.: „Poněvadž jsi vlašný, a nejsi ani horký ani studený, vyvrhnu tě z úst svých.“ **) — Kdo neplní přesně, svědomitě a statečně svých náboženských povinností, kdo myslí, že náboženství jest věcí soukromou, které není nutno na venek ukazovati, není v dnešní době hoden jména katolíka. — Proto jest přísnou povinností každého jednotlivce, aby se snažil opravdově a vážně poznávati svou víru, svého Pána, Stvořitele a Spasitele, osvojovati si jeho učení, jeho život — a svůj život stále věrněji podle něho zařizovati. Náboženství Kristovo není náboženstvím kompromisů, chce člověka celého a jedině pro sebe. Na prvním místě jsem katolíkem, potom Čechem, potom lékařem, profesorem atd. — Že tento výrok není smělý ani přepiatý, ukáže každému vážná odpověď na otázku: „Jaký je účel mého života?“

A která jest jiná cesta k poznání Spasitele, který prostředek (po sv. přijímání) k získání lásky Kristovy, nežli pokorná, zbožná četba Pisma svatého. Doctor Maximus, sv. Jeroným rozhodně praví: „Neznalost Písem jest neznalost Krista!“ ***)

Čtením evangelií nabýváme znenáhla i ducha Kristova, přijímáme a vtiskujeme jeho slova do srdce svého, oblékáme ho takřka, celé jeho smýšlení, jeho vystupování, způsob řeči, tichost, pokoru a skromnost, lásku, čistotu, moudrost si osvojujeme. A nejen ho poznáváme, dostáváme zároveň milost, abychom v tom věrně setrvali. „Jeden proud vychází z trůnu božího, to jest milost Ducha svatého — a tato milost Ducha svatého jest uložena v Písmě svatém.“ †)

Se slovy vtéká do duše víra, naděje, láska — Duch svatý.

Fr. Jan Evang. O. Fr. Min.: „Fons aquae vivae.“ (Pramen živé vody.)

*) Crf, Mat. 6, 24.

**) Zjev, 3, 16.

**) In Is., Prolog.

†) Sv. Jeron., Tract. de Ps. 1.

CO ŽIVOT DAL.

Smrt Svatého Otce překvapila všeobecně; vždyť poutníci římstí po návratu z Říma vyprávěli, jaký jadrný dojem činí postava Benedikta XV. a jeho vystupování. Nikdo tenkrát si z nich nepomyslel, že neuplyne ani půl roku a že sv. Otce nebude mezi námi. Ale přes to, i když odešel, jeho dílo zůstane. Neboť léta jeho Pontifikátu budou vždy ozdobou papežství. Byl papežem světové války, a bude přes to nebo proto nazýván papežem míru. Podle proctví Malachiášova bylo jeho údělem »religio depopulata«, ale jeho už zásluhou byly dány základy pro úděl jeho nástupce, aby totiž víra neotřesená, fides intrepida celým katolickým světem prochvívala. Jeho prozíravou politikou bylo mocenské postavení Vatikánu upevněno; Anglie a jiné velmoci poslaly tam své zástupce a ve Francii nebyl to nikdo jiný než Briand, tento původce zákonů rozlukových, jenž vynutil zastoupení francouzské republiky u Vatikánu. Pro nás Slovany byla zvláště důležitou jeho snaha po sjednocení s církví západní, a pro nás Čechy jeho rázná a briskní odpověď na volání po reformách. Jeho slova přinesla v rozumnějších hlavách dostatečné vyjasnění.

Jeho životopis a důležitost jeho pontifikátu je dobře zachycen v pamětním spisu, který byl vložen do rakve. Složil jej kanovník vatikánský, Msgr. Karel Galli. Zní v překladu:

Benedikt XV. papež. Narodil se v Janově dne 21. listopadu roku 1854 z rodiny šlechtické, markraběcí; otec jeho byl Josef Della Chiesa a matka Jana, rozená Migliorati. Při křtu sv. obdržel jméno Jakub. V mladém věku dosáhl ve svém rodišti doktorátu práv, v Římě pak v koleji Kapraniově vzdělal ducha svého v posvátných vědách. Byv posvěcen na kněze záhy síly své věnoval apoštolské Stolicy; nejprve byl auditorem nunciatury španělské, později v Římě zaměstnán byl v státním sekretariátě. Ctností kněžskými ozdoben bedlivě povinnosti úřadu svého konal, noční adorace nejsv. Sv. se účastňoval. R. 1907 stal se arcibiskupem v Bologni a po 7 letech kardinálem, při čemž svou

horlivou činností pastýřskou cestu k papežství sobě tvořil. Pročež když Pius X. svatě paměti v Pánu zemřel, zvolen byl velikou většinou hlasů dne 3. září r. 1914 za jeho nástupce a jméno Benedikta XV. přijal. V době počátku jeho pontifikátu nalézal se svět v největší — po lidské paměti — válce. Pročež naplněn duchem lásky Kristovy všemi silami snažil se tak velikou pohromu světa umenšiti a válčícím s otcovskou snahou mír doporučeti; ničeho neopomenul, čím by národy válčící usmířiti mohl. Všechnu bědu, již válka zrodila, hleděl zmírniti, podporoval nuzné všech národů, slitovnou pomocí skláněl se k hladovým dětem a k národům nouzí stíhaným. Všem pomáhal a všude pomoci pro ně vyhledával. Starostliv o spásu duší listy celé církvi psal, jak slovo Boží má se kázati; jubileum oslavující III. řád sv. Františka křesťanstvu doporučoval; při příležitosti 700letého narození sv. Dominika k lásce křesťanské moudrosti, poslušnosti apoštolské Stolicy a růžence Panny Marie svět vybízel. Velikou úctou k Matce Boží naplněn, nazval ji královnou míru a při 500letém jubileu svátku ochrany sv. Josefa tohoto pěstouna Páně vzývatí doporučoval. Sv. Janu z Arku, Markétu Ala-coque, sv. Gabriela ku svatým církevním připojil. Jako bedlivý strážce Písma sv. zásady výkladu jeho stanovil, sv. Efréma syrského učitelem církevním prohlásil. Pro rozšíření království božího na zemi podporoval mezi pohany misie a vydal pro ně věhlasná nařízení. Péči o církev východní projevil založením zvláštního poradního sboru a studia v městě Římě. Kázeň, časům nynějším přiměřenou církevním zákoníkem Pioým uspořádal a zachovávatí prohlásil. Vážnost apošt. Stolicy u států tak pozvedl, že i ty po skončené válce ve styk s ní vešly, které dříve toho opomíjely. Konečně když o všeobecné dobro a pokojný vývoj záležitostí světa pracoval, náhle neočekávanou nemocí stížen, 22. ledna 1922 k žalu celého světa blaženě zemřel. Žil 67 let, 2 měsíce a 1 den. Kéž Kristus tebe, sv. Otče, uvede ve věčný pokoj!

Šráček.

Pravoslaví a katolicismus. Je to jedna z nejpálčivějších otázek, jež čeká na rozřešení, a jež válečnými a poválečnými událostmi se ocitla v novém stadiu. Neboť vedle jiných stojíme před problemem ceny bolesti v životě velikého národa, bolesti nesmírné, která v Absolutnu volá po odměně hodnoty věčné. Má býti tou odměnou Jednota? Jednota, o níž mluví se v Písmě, když se praví, »aby všichni jedno byli«?

V roce 1917 bylo ruské pravoslaví ve stavu přímo zoufalém. Bylo bez hlavy a bylo desorganisováno. Mimo to, bolševičtí vůdcové se proti němu postavili co nejpřísněji. Socialismus Leninův jest žárlivý a oprávněně cítí, a jest si toho vědom, že jedině může býti zničen řádem, jež představuje náboženství. Proto ten vyhlazovací boj proti orthodoxii, odtud to popravování kněží a věřících. Ale Lenin se svými přívrženci nebyli s to shlédnouti, co značí *s a n q u i s m a r t y r u m* — *k r e v m u č e d n í k ů*. Nepochopili, že ona jest vždy *s e m e n c h r i s t i a n o r u m* — *s e m e n e m k ř e s t a n ů*. Nevěřili, že bolestí a utrpením byl kouspen svět, a že jest jimi kupováno znova a znova vše, co jest velikým v životě lidstva a národů. Pro přítomnost nesla ta bolest velidý dar. Semkla pravoslaví a dala mu hlavu v osobě nově zvoleného patriarchy z řad duchovenstva. Neboť od cara Petra Velikého byl patriarchát čestnou funkcí carů až do roku 1917. Pádem Mikulášovým zmizela i tato výsada a kněžstvo ruské zvolilo si 28. října 1917 nového patriarchu, který sídlí v Moskvě, a který má nesmírný vliv v celém Rusku. I bolševici mají k němu úctu a přes občasný týrán se neodvážili zbaviti ho jeho moci, která — již nyní to lze pozorovati — se jim stává velice nebezpečnou. Objasním to blíže.

Již dříve tu a tam se psalo, jak vzrůstá cítění náboženské u ruského lidu. Ukazovalo se na četná procesí, při nichž celé zástupy lidu s obnaženými hlavami veřejně projevují svoji zbožnost a svoji víru. Ti, kdož nevěřili v Boha, nemohli se smáti tomuto spontannímu projevu. Stáli tiše a ozvala-li se v nich nenávisť, měla často hlubší význam a byla voláním srdce, jež cítí, na něž doléhá prázdnota, byla voláním po naplnění, po vnitřním pokoji a radosti. Konec konců, mohl se tento vzrůst náboženský vykládati jako reakce

proti bolševickému materialismu a proti protináboženskému běsnění, která často nastupuje v podobných případech, ač toto mínění o chvilkové reakci jest samo sebou vyvráceno náboženskou tradicí, která jest v Rusku daleko mocnější než třeba v naší zemi. Ostatně, trvá již ta reakce plná tři léta a není vnějškovou, nýbrž má své hlubiny a své propasti. Jest jednou z těch hlubin vliv ruského kleru, neboť značí moc, která jímá duše. A pak, prvým činem patriarchovým bylo sjednocení kněžstva. — Jest mezi ním láska, již nelze přemoci žádnými násilnými zbraněmi. To bolševici pochopili a zhrozili se toho. —

Náboženství jest moc. Tuto větu opakovali již mnozí a mnozí a vývoj událostí v Rusku ji rovněž potvrzuje. Zůstává nepovšimnut jeden zjev v ruském porevolučním životě, který nicméně jest velice důležitý. Je to návrat inteligence, jedné její části ku pravoslaví. Zdálo by se, že netřeba zdůrazňovati tento moment, poněvadž na největších mužích minulého, předválečného Ruska se můžeme učiti lásce k náboženství, k Písmu svatému, k církvi. Dostojevský miloval pravoslaví a Bible mu byla dárce síly. Tolstoj meditoval Písmo, literatura jest plna náboženských reflexí. Ale na druhé straně hegelianism, nietscheism, nihilism a materialism odcizily mnohé a mnohé myslící každému zjevenému náboženství. Inteligentní mládež ruská zbožňovala Arcybaševa, Kuprina, Andrejeva, Gorkeho a vážní vychovatelé s bolestí zjišťovali fakta mravní zkázy, četných sebevražd a podobných následků odpoutání se od nadpřirozena. Nuže, dnes se ta inteligence přichyluje ku pravoslaví. Proč? Mohou ji vésti dvě pohnutky. První náboženského rázu a druhá politického. Ve Francii byl a jest podobný případ v Maurasově *A c t i o n f r a n ç a i s e*. Ch. Mauras, přívrženec filosofie Aug. Compta, filosofie pozitivistické, má ve svém programu, jež skutečně praktikuje — *A c t i o n f r a n ç a i s e* má ve Francii opravdovou důležitost — hájení katol. církve. Hájí ji jako morální sílu, jež po celé věky dosvědčuje, že jediná je s to řídit lidstvo. Církev jest mu prostředníkem k čemusi jinému. Nemá snad ten návrat části ruské inteligence ku pravoslaví nějakou podobnost s případem Maurasovým? Ti, kdož se vrací ku pravoslaví, zří ten pro-

stý fakt, že ono začíná býti ukázněnou mocí mravní, jedinou v Rusku, a tuší oprávněně, že v něm najdou prostředek k boji proti bolševismu. — Nenávist k bolševikům u nich jest — ať již prýští z jakéhokoliv pramene. Ať již ji přivedly ohledy sobecké, ať již láska k vlasti, zmírající a utrýzněné. Nepopírám, že u některých rozhoduje opravdová potřeba vnitřní víry, vždyť ta cesta, jíž prošli ti někteří inteligenti, jest dlouhá a trnitá, ale zdá se mi psychologicky nemožným, změřím-li ty spousty natropené různými filosofickými systémy, jež jsem jmenoval dříve, aby návrat ku pravoslaví tak četných byl jen a jen určován pohnutkami náboženskými. Snad během doby nabudou vrchu, ale dnes všechny ty akce různých společností v cizině i v Rusku, a ty kroužky přece tak četné, jsou určovány ohledy politickými. Jde o zničení bolševismu, a k tomu se musí využítí všech možných prostředků.

Nuže, pravoslaví se upevňuje a sbírá v Rusku. Naskytá se otázka, zda tímto sebráním a sílením přibližuje se k jednotě s římskou církví. Jedni z těch, kdož znají duši ruského lidu, domnívají se, že ano. Neschází však ani těch, kteří jsou dosti skeptičtí v nazírání na ruskou otázku. Jest pravda, že jest nemožno chtítí, aby bylo to veliké schisma, jež tisíce let brání jednotě, rázem odstraněno. Již hluboko se vžila v duši ruskou idea o méněcennosti římské církve, idea nenávisti k ní, již kdysi mistrně vyjádřil Dostojevský meditací o Velkém Inkvisitoru. Nebyl jen carism překážkou splynutí. A když ano, jak někteří soudí, zdaž patriarchát před čtyřmi lety zřízený, nemůže býti v tomto ohledu též takovou překážkou, ne-li větší než carism? Je to možné. Jsou zde ještě otázky dogmatické, a nemalé, liturgické, otázka kněžská a nač se nesmí zapomínati — Poláci. Mezi Rusy a Poláky jest, bohužel, propast. Tito bratří se nenávidí na smrt. A Rus často stotožňuje církev římsko-katolickou s Poláky. Oni mu reprezentují církev a v nich nenávidí jí. Je to nesprávné, ale dnes je takový stav a události minulého roku jen přiostrhly toto nazírání. Rovněž se nesmí zapomínati, že ruská pravoslavná církev není opuštěna, že nalezne svého spojence v jugoslávské, a snad i v rumunské, ač ta jest dosti slabá a nemohoucí.

Papež, který jest zástupcem Kristovým na zemi, a který jest hlasatelem Jednoty, by si přál, aby se konečně smířila církev ruská s katolickou. Proto vyzývá své věřící, aby se modlili za ono spojení. Arcibiskup pařížský nařídil na základě tohoto přání Sv. Otce oktávu, z níž jeden den modliteb jest věnován sjednocenosti obou církví. Aby nebyli katolíci ruští a i pravoslavní, sídlící ve Francii a hlavně v Paříži, bez hlavy, zřídil se svolením Sv. Otce arcibiskup Dubois nové biskupství a biskup právě jmenovaný, Chapelet, bývalý sekretář při francouzském vyslanectví v Petrohradě, má se starati o všechny národy slovanské, hlavně ovšem o ruský. Patriarcha moskevský Tychon rád uznal tuto péči a vyslal svého zvláštního vyslance do Paříže, který poděkoval kardinálovi Duboisovi za tu jeho lásku a ochotu a obětavost. Snad toto navázání styků bude blahodárným v postupu sjednocení. Bylo by si to jen přátí, ale nemožno to zatím tvrditi.

Inteligenci ruské není katolicism neznám. Na svých studiích v cizině měli již dříve četní příležitost přiměřiti se naň zahleděti. A v boji duchovním slavjanofilů a západníků, často a dosti hluboko, byla řešena otázka příklonění se pravoslaví ke katolicismu. Četné konverse význačných ruských učenců a politiků — ať jmenuji jen Solovieva, Gagarina, Šuvalova — jistě mocně působily na část mladých, kteří nemohli najíti ukojení pro svá znepokojená srdce v ortodoxii, a kteří rovněž nebyli upokojeni západní filosofií. Nechci tvrdit, že vliv těchto konversí se vyrovná onomu, který vykonávala a ještě dodnes po osmdesáti letech vykonává v Oxfordě a v celé vzdělané Anglii konverse a veliký příklad geniálního Newmanna, ale jistě byl značný. Čteme-li veliké dílo, v němž Šuvalov popisuje své obrácení, seznáváme, že okruh jeho přátel — inteligentních a myslících byl značný, a že mnozí z nich obraceli své zraky ke katolicismu, který studovali. A jistě, až budeme znáti psychologický postup u nynějších konvertitů, jichž jest dosti, budeme zřítí, že u mnohých mohutné ideje Solovjevovy byly prvním hlasem na dlouhé cestě k Bohu. Ostatně, častěji se vynořovala mezi inteligencí ruskou otázka jednoty církví a i v literatuře měla svůj ohlas. Západ nepůsobil jenom ve špatném směru na Východ a

dal vedle špatných ideí i ideje krásné Rusku. Nesmí se též zapomínati na dílo misionářů.

Dobrovolným exodem velké části ruské inteligence z otčiny běře na sebe problém sjednocení obou církví novou tvářností. Předně se dnes cítí daleko intenzivněji velikost božská té, která jest jedna, apoštolská a římská. Ona jest velmocí duchovní jedinou ve světě a všichni vážnější duchové vidí v ní záchranu lidstva zničeného. Ona jako matka utěšuje a pomáhá, kde může a jak může. Nejen fysicky, nýbrž jako kdysi její Zakladatel i duchovně. Rusové ji vidí a cítí i její sílu. Mohou ji viděti spíše než ji viděli z Ruska. Neboť bolest a vyhnanství a opuštěnost otvírají oči. Mohou ji poznati, mohou zřítí její krásu z děl, jež dali její synové a její dcery. Zří ten ohromný rozdíl mezi jen mystickým pravoslavím — De Maistre říkal: Rusové mají mystiku, ale nemají náboženství — a mezi katolicismem, v němž jest jednota, harmonie rozumu a citu. Poznávají literaturu, teologii, filosofii katolických spisovatelů, theologů, filosofů západních. Poznávají umění, celý život, který jest živým a plným a jsou nutně přivedeni pátrati po prameni, z něhož vytékají takové krásné bystřiny.

A i v Rusku samém jakoby se cosi dalo. Četl jsem v jednom listě francouzském před nějakým časem interview redaktora s komisařem bolševickým Lučnarským. Redaktor se ho tázal, která cizí dramata a vůbec hry, dávané v Rusku, nejvíce se líbily a uchvátily. A byl hluboce překvapen, když dostal za odpověď: Nejmohutnějším dojmem působí v Petrohradě *Zvěstování Panny Marie* od Pavla Claudela. Nuže, toto dílo jest inspirováno od počátku katolicismem a jest ve zdravém smyslu slova nejkatoličtějším a nejnábožnějším dramatem Claudelovým. A což, když v cizině poznají krásu děl Hellových, Ollé-Laprunových, Bloyových, Newmanových, Bensonových? Mají blíže ke zdroji, než měli v Rusku. A mnohé jiné a jiné okolnosti je přivádějí ku pravému poznání a není tudíž divu, že konverzí z pravoslaví ke katolicismu přibývá a jistě bude přibývatí v budoucnosti. Ovšem, jest třeba, aby co největší jich byl počet, neboť jde o veliký národ a o veliké věci.

Katolíci západní chtějí býti misionáři Rusku. Již tá radost, s jakou svými mod-

litbami prosí Boha, je toho důkazem. Mimo to v Holandsku, Francii se připravuje řada kněží k vznešenému úkolu misionářů ruského národa. Již dnes dosti jest jich v Rusku a působí tam. I němečtí řeholníci, kteří již před válkou tam působili, jistě i nyní budou na svých místech. Jaký úkol, má náš národ v tomto velikém připravování budoucích věcí? Jest bratrem Rusů, jest slovanským národem a katolíci čeští musí si býti vědomi, jaký jest úkol bratra.

Četl jsem o večeru, který připravila Česká liga akademická studujícím Rusům v Praze a hluboce to na mne působilo. Již z Prahy jsem věděl, že akademici v Lize se vši vážností se připravují na veliké dílo studiem a jsem přesvědčen, že jistě budou těm vyhoštěným dobrými ukazovateli vyšších cílů. Mají veliký úkol, jako i ti četní, kdož přijali k sobě nějaké ruské děcko a jsou mu vším opuštěnému, otcem i matkou.

J. K.

Několik zpráv. Na Institutu katolickém (universitě) v Paříži zřizuje se nová stolice pro mariologii. R. P. Aubriault zahájil přednášky krásným proslovem 17. ledna. I na ostatních universitách katol. se uvažuje o podobné stolici. — V sedmi anglických městech byli zvoleni při posledních volbách starosty katolíci. — Camile Saëns, veliký skladatel francouzský, zemřel ve vysokém věku v Alžíru. Slavný pohřeb mu vystrojil stát. — Anatole France obdržel Nobelovu cenu. Ve Francii z toho veliké radosti nemají. — Henry Lapanze objevil v Benátkách nádherné malby umělce Francesca Guardiho, které až dosud byly úplně neznámy. Vyrovnají se kresbám Tiépolovým. Jejich cena jest nesmírná. — V Montpelieru bylo slaveno okázalé sedmileté výročí úmrtí velikého katol. básníka a učence, Mistrala. Řečníci srovnávali jeho dílo s dílem Danteovým. — Katolíci němečtí pořádali říšský sjezd Centra, na němž hlavně řešili otázku sociální a školskou. — Francie slavila třistaleté výročí narození Molièrova. Dům, v němž se narodil, v ulici S. Honoré, byl slavnostně ozdoben, ve všech divadlech byly hrány jeho hry, končící korunováním Molièrovým. Sorbona v slavnostní schůzi oslavila památku jedinečného herce a skladatele komedií, rovněž i město a Opera comique. V Bibliothèque nationale a v Comédie française jsou uspořádány výstavy, na nichž jest

shromážděno vše, co připomíná život a dílo Molièrovo. — V Itálii bylo zahájeno vyučování na první katolické universitě v Miláně. — V Indii a Egyptě jsou stále nepokoje proti Angličanům. — Prozatímní irská vláda s Collinsem v čele se ujala svého úřadování a vydala proklamaci k irskému národu. — Srbský král Alexandr hodlá vyjednávat se Svatou stolicí o konkordát. Poměry v Jugoslavii v ohledu náboženském nejsou nejlepší a katolíci musí snášeti hojně křivdy. — V Alžíru jest kongres eucharistický, který jest hojně navštíven. — U příležitosti ukončení nepřátelství mezi Anglií a Irskem zaslal Benedikt XV. vřelý telegram Dail Eireduu i králi Jiřímu V.

Světloňši. V době našeho obrození na prvním místě stál i český učitel, bojoval, posiloval, sám byl příkladem. Přirozeně bychom očekávali nyní, když národ náš dosáhl svobody, že se z ní radovati bude upřímný český učitel a vynasnaží se, by svou prací pomáhal upevňovat základy svobodné republiky. Leč mezi učitelem doby obrození a státního osvobození jest veliký rozdíl. Tehdy učitel s knězem — dva to vlastenci, jak je krásně Rais líčí — pracovali společně, vedeni isouce stejnou ideou, oba ruku v ruce vychovávali děti pro Boha, vlast a národ. Dnešní učitel z veliké části ide jinou cestou. Chce býti — isa přemrštěně na ústavech jako nadčlověk vychováván — pokrokovým, moderním, jeho osobní »já« je na předním místě. Aby byl pokrokovým, aby osvětloval své okolí něčím novým, hlásí: Není Boha, rozum lidský je nvní Bohem. Proto nenávidí kněze, svého kolegu učitele, který dosud věří v Boha a se modlí, zve zpátečníkem, tmářem a j. V tom je hlavní tragédie českého pokrokového učitele, že ze svého srdce vyrval Boha a chtěl planými frázemi a předstíráním vlastenectví zakrvti svou duševní chudobu, páchnoucí materialismem a mamonem. Zapomněl na své vznešené poslání a stal se agitátorem

různých politických stran, klesl se své výše, stal se často nástrojem ulice. Vysmíval se tomu, co lidstvu po dva tisíce let bylo svatým; sám »vědátor« opravoval vědecké odborníky a z vědy uznával jen to, co se mu hodilo k agitaci. Zkrátka chtěl býti světloňšem XX. století, chtěl odstraniti všechnu tmu; proto odstranil ze školy kříže a děti jemu svěřené učinil obětí té »osvěty«. Kde byl přinucen kříž ve škole znovu zavěsit, tam ku posměchu pověsil také pŕlměsíc, macešku, židovské desatero a kalich, jako se to stalo v Mostech u Kumžaku. — Jejich nadšení, ideály a vlastenecké řeči umlkly v posledních dnech při zmenšení jejich platu! Vystupují ze stran, ze spolků, hrozí stávkou, nebudou prý již pracovati. . . Ejhle, vlastenci, idealisté XX. století! Zdá se mi to přirozeným důsledkem. Člověk, který neuznává nejvyšší ideje lidstva — sv. víry, nemůže mluvit o ideálech. Člověk, vysmívající se Bohu, jenž jest Moudrost sama, již uznávají a před níž se sklání největší učenci světa, nemá práva, aby poučoval jiné. A kdo věří, že člověk nebyl Bohem stvořen, nýbrž že je dokonalejší zvíře, nemůže mluvit o bratrské lásce k bližnímu (vzhledem k Bohu, Otci nás všech), ale v člověku vidí zase jen vyvinutější zvíře, podobné sobě. Pak se těžko mluví o ideálech, o lásce k vlasti a bližnímu, těžko se nabádá ke vzornému a mravnému životu. Pak se nelze diviti, je-li statistika o zločinnosti a nemravnosti mládeže čím dál tím hrozivější. — Jistě chování učitelstva pokrokového otevřelo mnohým oči a poznávají, co znamená učitel-nevěrec. Jest již na čase, aby se český učitel zamyslí sám nad sebou a uznal, že byl sveden, aby zanechal štvání a věnoval se svému povolání a svému lidu: třeba, aby poklekl před křížem, který vyhazoval: a Kristus milosrdný v jeho duši rozervanou vloží svatý klid. Potom se nadějeme, že budou zase vzorní učitelé, k nimž hleděti budeme s úctou.

Pelikán.

VĚDA.

Dr. Josef Tvrđv: Filosofie náboženství.
(Brno 1921.)

Úkolem filosofie náboženství dle Tvrđého je prozkoumati, jakou hodnotu má nábo-

ženství pro člověka vůbec, speciálně pro dnešního člověka, a jaký význam může míti pro člověka budoucnosti. Racionální chápání náboženství je v tom úkolu jako

součást zahrnuto, neboť pravda jest jedna z nejvyšších hodnot, nikoli však jako součást hlavní, jelikož dle něho větší význam nežli rozum má pro náboženství cit, jenž hodnoty oceňuje. Náboženství jest mu koncentrací hodnot lidských. Tuto definici náboženství opírá o vývojovou teorii Spencerovu o vzniku náboženství. Uvážíme-li, že Spencerova vývojová teorie je pouhá fantazie bez jakéhokoli empirického dokladu, objeví se nám i Tvrděho výklad o vývoji náboženství jako pouhá pohádka, a to tím více, že o náboženství křesťanském, které vyrůstá z objektivních a neúprosných logických zákonů lidského rozumu a jehož zakladatelem jest historicky rozumem dokázaná osobnost Boho-člověka, neukazuje Tvrdý ve svém spisku ani sebe menších vědomostí. Tvrdý dokonce myslí, že i křesťanství s počátku vystačilo s čistě citovým a pudovým náboženstvím. Teprve prý později, když přejímalo křesťanství víc a více úkoly kulturní a sociální, bylo nuceno čerpat z antické kultury. Proti původnímu protirozumovému stanovisku vítězí čím dále tím více stanovisko rozumové. Tvrdý nezná výroku sv. Pavla »vím, k o m u jsem uvěřil« (2. Tim. 1, 12), jímž řídili se první křesťané, hlavně mučedníci, jimž veškeru sílu k oběti života za víru dalo rozumové přesvědčení o božství Kristově. Již evangelium sv. Matouše je rozumovou apologií, která dokazuje Židům Krista jako pravého Mesiáše, poukazujíc na vyplnění proroctví a předobrazy St. Zákona. Evangelium pak sv. Jana je mohutným poukazem na božství Kristovo, plynoucí z jeho zázraků a vlastních výpovědí Kristových. Třeba jen čísti apoštolské sv. Otce, hlavně sv. Ignáce a Polykarpa, v nichž jasně vyniká, že jádrem náboženství bylo prvním křesťanům rozumové přesvědčení o božství Kristově. Též apologeté druhého století, jako Justin, Irenaeus, Klement Alex. náboženství křesťanské stavějí na tomtéž rozumovém základě — na přesvědčení o božství Kristově. Že spekulativně systematické zpracování nauk křesťanských objevilo se teprve později, to nedokazuje, že křesťanství nespočívalo hned od prvního počátku na základech rozumových. Stejně jako nezná Tvrdý podstaty křesťanského náboženství, nezná ani podstaty církve. Myslí, že filosofii náboženství může mít vlastně jen ten,

kdo přestal věřit v tradiční představy náboženské a chce si nyní zdůvodnit, jakou hodnotu pro něho má ještě náboženství. Což, ukáže-li člověku rozum, že náboženství má pro něho hodnotu pouze v církvi která dle ustanovení Syna Božího, zakladatele pravého náboženství, sprostředkuje mu jedině správný poměr k Bohu? Tvrdý se domnívá, že církve neuspokojují moderního člověka, poněvadž stavějí na zjevení a tak podtínají kořeny pravého náboženského života, který musí být člověkem uvnitř cítěn a prožíván. Což pravdy Bohem zjevené nemohou být člověkem uvnitř cítěny a prožívány? Je ono citové prožívání nejdůležitější částí náboženského života? Není jí spíše plnění vůle Boží zjevením poznané? Tvrdý říká, že moderní člověk, nechce-li se vzdát racionálního názoru vědeckého, nemůže připustit zjevení v žádné podobě. Tvrzení svého ovšem nedokazuje. Musel by opakovat apriorní dogmata deistů, ničím nedokázaná, že zjevení je buď Bohu nemožné nebo lidem nepoznatelné. Zjevení Boží je rozumem historicky vědecky poznané iaktum, a co je skutečné, je také možné.

Církev žádná nevyhovuje Tvrděmu ani se stanoviska mravního. Moderní člověk prý nemůže uznat náboženské morálky. Morálka dána je prý nám skutečnými společnostmi, majícími podklad ve skutečném životě. Je prý to hlavně stát, který se stal člověku takřka kategorií jeho normálního života.

Mohli bychom se tázati, zdali církev není také skutečná společnost, a to svou povahou daleko více oprávněná, by stávala, co je mravné. Nedopadalo by to s mravností prapodivně, kdyby ji kategoricky určoval jen stát? Nebylo by často mravné v jednom státě, co by bylo v jiném státě prohlášeno za nemravné?

I v tomtéž státě měnila by se často mravnost podle toho, jak by se měnila vládní většina. Všechny zločiny, které páchá vládnoucí bolševismus na ruském národě, musely by být prohlášeny za mravné činy. Mravnost musí mít zdroje objektivní. Těmi jest přirozený lidský rozum a nadpřirozené zjevení boží, které lidstvu neporušené zachovává jedině Kristem založená církev katolická, Duchem svatým řízená.

Tvrdý by si přál, aby všechny církve jako zbytečné se světa zmizely, jelikož

prý stát, který dnes tak zesílel, že zahrnuje veškeru činnost kulturní, dovede je nahraditi. Tvrdý měl by jen tehdy pravdu, kdyby stát mohl lidstvu zprostředkovat spásu duše. Zatím však nikdo ještě nedokázal, že by který stát měl od Boha toto poslání, ani že by jeho vlastní síly k tomu stačily. Kdo od náboženství a církve netouží dosíci spásy duše, může si své náboženství a mravnost učiniti závislé na státu, těm však, kteří chtějí skrze náboženství dosíci věčně blaženého života, předpisovati toho nikdo nemůže, jelikož církev katolická je pro ně největší náboženskou nutností a zbytečnou se jim nestane nikdy. Ostatně i co se týče pouze mravnosti, ať ukáže někdo, zda-li který stát svými předpisy a mocí dosáhl těch výsledků, jakými se může vykázať církev katolická u svých praktických stoupenců.

Myslím, že by ten, kdo chce psáti filosofii náboženství, měl aspoň poněkud znáti náboženství křesťanské s jeho nerozlučnou institucí katolickou církví, které má pro člověka vůbec, speciálně pro dnešního člověka, a také pro člověka budoucnosti největší náboženskou hodnotu.

C. Jež.

Filosofie a příroda. Němečtí katolíci se v posledních letech zmožili na filosofickou příručku »Philosophische Handbibliothek«, vydávanou u Koesela v Kemptenu. Universitní profesori, z nichž nejznámější jsou Grabmann, Schneider, Sawicki, Lindworsky, vytkli si za účel: vyhověti jak studujícím filosofie tak vzdělaným nefilosofům, aby světový názor křesťanský utvrdili a prohloubili. Proto volili formu a mluvu lehkou, přístupnou.

Dosud vyšlo z tuctu zamýšlených svazků pět.

1. Endres, Úvod do filosofie, váz. 25 M.

2. Sawicki, Filosofie dějin, váz. 30 M.

3. 4. Schwertschlager, Filosofie přírodní, váz. III. o 317 str. 8°, 38 M., IV. o 276 str. 8°, 36 M.

5. Lindworsky S. J., Psychologie experimentální.

Celá příručka je založena na »philosophia perennis«. Tím, že stojí na filosofii Aristotelově, nepřemítá všechny pomysly její, ba opravuje a doplňuje ji podle poznatků filosofie novodobé.

Tak na př. Schwertschlager ve »filosofii přírodní« (III. 197 a násl.) zamítá hylomorfismus Aristotelův, vytýkáje mu

nesprávné zaměňování částí metafysických s částmi fyzickými. Materia prima a forma substantialis (Aristoteles a scholastikové) jsou podle Schwertschlagra metafysické a výlučně metafysické prvky jedné a téže věci nerozlučné, tedy žádné části fyzické. (221.)

Také pověstná »eductio formarum e materia« nemá prý smyslu leč v podstatné měnitelnosti a vztažnosti hmoty jedné k jiné. Schwertschlager dává totiž tento výměr hmoty: »Tělesa jsou substance mající vztahy a to jak do své podstaty tak i do své působnosti vzhledem k jiným, sobě podobným tělesům.« (III. 201.)

Výměr ten se shoduje se skutečností a zkušeností, že veškerá hmota ve vesmíru je podrobena podstatným změnám, jimiž se jedna hmota přeměňuje v jinou, ale není v něm vysvětleno, jak se změna děje. Tato záhada není řešena a kdo ví, bude-li kdy vyřešena.

Schwertschlager hájí relativitu hmoty, ale správně vytýká Einsteinovi, že jí nelze s pole fyzikálního přenášeti na pole ontologické. Žádný filosof realistický nepřipustí, aby se hmota, projevující se v kvantitě, ontologicky změnila pouhým pohybem místním. (III. 143.)

První díl filosofie přírodní čili třetí svazek celé příručky je více kosmologie, druhý díl čili čtvrtý svazek zabývá se přírodou oživenou. Autor postupuje induktivně, chvalitebně rozlišuje zajištěná fakta vědecká od pravděpodobných a domnělých. Důsledněji však a rozhodněji by si měl počínat v otázce vývojové, zejména o původu těla lidského. Ani atavismy lidské, Schwertschlagrem ještě připuštěné (IV. 232), nemají toho významu, jaký se jim připisuje. Když Tvůrce nutně zasáhnouti musil, aby pro duši rozumnou připravil důstojný přibytěk hmotný, pak se nám zamlouvá výklad ideální čili přímé stvoření těla lidského více než přemodelování těla původně zvířecího. V té věci rozumujeme o pouhých možnostech, sotva kdy se dopracujeme jisté pravdy filosofické.

Jiné větší dílo něm. katolíků se jmenuje »das Buch der Natur«. Kdo zná dílo Lorinserovo stejného jména, najde toto dílo zcela přeměněno, bohatě vyzdobeno, takže se vyrovná vědeckým příručkám vůbec. Vyšlo dosud ve dvou svazcích u Manze v Řezně. První svazek jedná povšechně o zákonech přírodních, zvl. o ú-

čelnosti, druhý svazek o klimatologii, geologii atd. Dr. Zavadský.

K naší vědě historické. Není třeba opakovati jak se zneužívá historie při každé příležitosti, jak se historická pravda překrucuje a zneužívá k demagogii. Proti tomu lze bojovati historickou pravdou, sine ira et studio, neb jen pravdivé poznání minulosti jest nejlepší zbraní. Stále stesky, že nemáme katol. historiků, zdají se mi malichernými. Vždyť máme také naše akademiky historiky, máme i hotové pracovníky, ale hlavní příčinu bych hle-

dal v nepřístupnosti a neuspořádanosti našich archivů, zejména arcibiskupského a kapitulního, v neochotě některých klášterů atd. Je-li zde nějaká obava, pak je zbytečná, neboť budou-li prameny probádány a pravda objasněna, pak přestane také štvání četných nedouků při rozmanitých příležitostech. Dnešní demagogie těží právě z toho, že mnohé otázky nejsou zpracovány dle objektivních historických pramenů. Tož třeba počítati i zde s nápravou. O pracovníky nebude zle, třeba jen jim především umožniti vstup do archivů a badání v nich. Pelikán.

UMĚNÍ.

Moderní světec.

In margine Kvítků sv. Františka.

Co jest moderní? Nejmladší a nejnovější směr v umění, v literatuře a v sociálním životě.

Nejmladší a nejnovější směr v duchovním životě v přítomné době jest — *f r a n t i š k á n s k ý*. Sotva bychom mohli uvésti druhého světce katolické církve, o němž by se v posledních dvou neb třech decenních tolik badalo a psalo, jako o sv. Františku z Assisi.

Jím nezabývají se snad jen učení bratří světcem založeného řádu, ba spíše naopak, první podnět k mimořádnému interesu o světce vyšel z kruhů právě opačných, které s církví katolickou nemají nic společného. Mužové jako Paul Sabatier, býv. protestantský pastor ve Strassburgu, jehož *Vie de S. François d' Assise* má nyní již přes 30 vydání, profesori protestantské theologie Karl Hase a Adolf Harnack, nebo K. Müller a Henry Thode sklánějí se před patriarchou z Assisi. Těmto a jiným stal se *il glorioso poverello* ideálem moderního světce, heroldem nového, mladého světa. Zájem ten ještě více stupňován německými universitami, kde v seznamu přednášek shledáváme se též se sv. Františkem. Badatelé jako H. Böhmer nebo W. Goetz vydávají zvláštní sbírky, tak první: *Analekten zur Geschichte des Franziskus von Assisi* (1904), tento: *Die Quellen zur Geschichte des hl. Franz v. Assisi* (1904), v čele všech však stojí zmíněný

již P. Sabatier, kolem něhož nyní utvořila se již celá škola či společnost františkánská, soustřeďující muže nejrůznějších směrů, do jejíž ideového ovzduší patří také náš prof. Kybal, který vedle »prvního českého tributu velkému tematů mezinárodnímu« Sv. František z Assisi — Pokus o psychologii jeho života myšlení, knihy, o níž praví sám, že »jest psána krví mého srdce«, napsal ještě několik studií; byť v nich vystupuje v polemických digressích proti Sabatierovi, přece není dalek společného všem uvedeným stanoviska, jako by byl sv. František borcem moderního náboženského subjektivismu.

A zde jsme právě u pramene, proč se stal »slavný Chudáček« moderním světcem. Dogma, zjevené slovo Boží, církevní autorita, zdánlivý rozpor mezi kurií a světcem, to v těchto knihách protestantských badatelů tak podáno, že snadno mnohý čtenář může podlehnouti suggestci jejich slova a vtřebati tak nenápadně do duše své rationalistické zážitky.

Než nejsme nyní již odkázáni na tuto literaturu o světcích, máme krásné dílo ve sbírce učeného P. Edouarda d' Alençon, Hilar. Feldera, Mandonneta (*Les règles et le gouvernement de l' Ordo de poenitentia au XIII. siècle* — 1902), Gust. Schnürera, Joh. Joergensena, P. Holzapfela a v české literatuře dra Langa (v *Nov. Životě*), P. Leandra Brejchy O. F. M., Ant. Lud. Štříže. Joergensenova *Kniha poutníková z františkánské Italie v překladu dra K. Vrátného.*

Nyní vydává Družstvo Přátel studia prameny františkánské. Dosud vydalo Sv. Bonaventury Život svatého otce Františka, připravuje do tisku Legendu tří druhů sv. Františka a Bratra Lva Zrcadlo dokonalosti. Tyto prameny vytvoří spolehlivý podklad k správnému nazírání na sv. Františka ve světle katolickém.

Leží však přede mnou mystický květ, dýšící vůní a krásou života serafinského. Znáte malby mistra Giotta, tohoto pěvce františkánské chudoby? Pendant k nim jsou »Fioretti di san Francesco — Kvítky slavného Pána svatého Františka a jeho bratří« (z itaštiny přeložil dr. Karel Vrátný 1921 — Družstvo Přátel Studia v Praze).

Jsou tak prostičké, a přece uchvacující, blížíte se k nim s posvátnou bázní a cítíte, pohroužíte-li se do nich, že zavál do duše vaší hřejivý vánek mystického ovzduší — paradisí PAX. Toho byl si také vědom překladatel, který nám podal překladem vzorné dílo.

Kdo je autorem tohoto skvostu poesie křesťanské, není ještě dokázáno, má se za to, že spisovatelem jejich byl bratr Hugolin z Monte Giorgio, současník Danteův. První, kdo větší díl Fiorettů do češtiny přeložil, byl vedle Blokši básník Karel Dostál-Lutinov (53 kapitol čítá jeho překlad). Toto vydání je úplný překlad.

Dr. K. Vrátný spojuje tak svoji lásku k Dantovi, — jehož je nyní u nás beze sporu nejlepším znatelem a svojí řečí na oslavách Dantových v Ravenně vzbudil před nejširším forem vybraného posluchačstva obdiv — tuto svoji lásku s láskou k sv. Františku z Assisi, proto jen z tohoto motivu mohl podati takřka přebásnění originálu.

Josef Hronek.

Jules Barbey d' Aurevilly: Ženatý kněz. Přeložil Arn. Procházka. Nákl. Lad. Kunciče.

Kdo četl dříve Leona Bloye, než d' Aurevillyho Ženatého kněze, pochopí lásku a obdiv tohoto adoratora Absolutna k Barbeyovi. Je to Barbeyova d' A. absolutní víra a jeho — téměř — absolutní umění, mezi něž nesmlouvavý Leon Bloy rozdělil svůj obdiv a svoji lásku. D' Aurevillyho absolutní víra dává vrcholnému jeho umění absolutní jistotu, s jakou staví, do výše žene a jako na ostří nože kul-

minuje svoje dílo jako gotickou katedrálu o měsíčním světle, s jejími světly a stíny, s jejími křehce něžnými kružbami, sloupky a fiálami z věkovitě tvrdého materiálu, se znamením kříže i pitvornými chrličí... S úžasnými kontrasty pracuje d' Aurevilly, s nebeskou vírou a pekelnou nevěrou a k tomu spiatými pokrevní i duchovnou páskou lásky, jako dvě stránky jediné duše. Toho udivujícího splnutí dvou bytostí, dcery a otce, hotových dáti život jeden za druhého v nejkрутější oběť a dávajících jej — a té bezměrné dálky mezi nimi, na vzdálenost nebe a pekla a na celou věčnost! Jdete se spisovatelem od stránky ke stránce jako v závratí a přece s citem bezpečnosti a důvěry v jeho katolickou spravedlnost, již dá každému osudu zapadnouti ve správné místo jako kaménku v jamku pro něj od věků vyhloubenou...

Jsou v »Ženatém knězi« stránky takové víry ve Střed tajemství, jímž je Velebná svátost, moment Přepodstatnění a Přijímání, že je sotva kde najdete v románě; jsou tam stránky takového úžasu z hříchu nevěry, že připadaly některým obdivem hříchu; a věru obdivuhodná je někdy velikost ctností, jež dovede — ovšem do času — předstíratí Odvěký Lhář. Barbeyova poznámka o katolické hloubce platí plně o jeho díle.

Kromě dvou stěžejních hrdin, ženatého kněze Sombrevala a jeho dcery Kalixty je v románě řada postav do jedné nezapomenutelných, od rytířského Neela de Nébou a staré přadleny-jasnovidky Maligny, dvou šlechticů staříků, lékařů, venkovských lidí atd., z nichž každá je typem a zasloužila by zvláštního rozboru, až do dvojice černošských sluhů Sombrevalových. Tvrdě a výrazně je kreslena postava žebračky Julie la Gamase, již Sombreval jednou křísí a po druhé usmrcuje z lásky k dceři. S katolickou pietou je líčen abé Méautis a věru málo tak silných kněžských charakterů najdete ve francouzské literatuře vůbec. Líčení krajin a nálad přírody jsou jedinečná; jeho líčení větru štve vaši duši po smutných cestách, jeho líčení deště zanechává vám slzy na srdci. Psycholog jde v »Ženatém knězi« ruku v ruce s katolíkem — neboť konec konců k duši lidské, k jejím tajemným záhybům, k příčinám jejich tragických vin a nebeských svitů je jenom je-

den klíč: katolické stanovisko. A tak se v »Ženatém knězi« shledáte s větami, sentencemi a aforismy trvalých hodnot psychologických a celá ta výjimečná kniha se svojí »katolickou hloubkou« stane se vám drahou.

B. P.-D.

Camille Saint-Saëns. Přiznám se vám, že jsem ho neměl příliš rád, alespoň jsem se nikdy nepídil po jeho skladbách a ani zde ve Francii neměl jsem valné příležitosti slyšet jeho díla. Kromě toho jeho polemiky zkazily mi ještě to málo, co mi zbývalo příjemných vzpomínek na některé jeho skladby. Byv vyzván přítelem K., abych napsal o něm článek, jal jsem se studovati, a k svému podivu shledal jsem Saint-Saënse velmi zajímavým, byť poučení vyplývající nám z jeho života jevílo se často ve formě negativní.

Saint-Saëns zemřel v pozeňnaném věku 86 let. Zemřel tak pozdě jako brzo vystoupil, neboť počal skládati v 5 letech a v 10 hrál nejnepohodnější koncerty pro piano. »Zázračným dětem« jeho rodu hrozí vždy nebezpečí uhýčkáni se strany obecnstva. Toho úskalí mladý skladatel šťastně znikl, přece však technická neúhonnost, již mu bylo tak snadno dosíci a na niž býval tak zárliv, učinila ho zajatcem lidské dokonalosti. Nevzdávajíc se krásy nejvyšší a nejtajemnější leč těm odvážlivcům, kteří s nebezpečím býti nepochopen a kaceřován od vrstevníků překročili hranice ustálené formy a vrhli se se zanicením do žárného ústředí svého ideálu.

Přes to přese vše dlužno uznati, že Saint-Saëns byl jedním z nejtýpčtějších zjevů v dějinách francouzské hudby. Uvažte jenom jeho osmdesátiletou hudební činnost, naplněnou prací opravdu upoutávající, život bohatý dojmy nejrůznějšími a tlumočenými řečí upřímnou, delikátní a duchaplnou! Úžasná jeho čilost neobmezovala se jenom na hudbu. Již od útlého mládí měl Saint-Saëns právě takový zájem o ostatní umění či vědy jako o svoji vyvolenou musu. Hbitost ducha jevíla se i v jeho perutnosti, s jakou se přenášel z kraje do kraje, z říše do říše, z jednoho dílu světa na druhý.

První velikou prací Saint-Saënsovou byla opera *Samsón a Dalila*, složená r. 1877 a hraná poprvé ve Výmaru pod Lisztem, neboť ve Francii nebylo porozumění pro jeho dílo; do Paříže dostala

se opera ta až za 15 let po té. Byl tedy fascinující tvůrce symfonické básně tak protektorem Saint-Saënsovým, jako jím byl našemu Smetanovi. Ale tak jako nesmírně plodný Liszt vydal spousty skladeb technicky sice výborných, jež však se všedněly časem, nemajíce dosti obsahu vnitřního, i Saint-Saëns má mnoho skladeb, které již naší generace nevzrušují. Na štěstí setkáváme se v jeho díle s místy, kde úplně zapomíná sebe, své ploské antické filosofie umění a píše to, co mu diktuje Duch, který vane, kde chce, a nikdo neví, odkud přichází, ani kam jde. Tak vytvořil Saint-Saëns svoji symfonii pro varhany s orchestrem (op. 78) a mnoho jiných básní (připomínám jenom jeho »Alžírskou suitu«), které zůstanou živými součástkami hudebního jazyka lidského.

Abych nemluvil sám ze sebe, uvedu několik slov Vincenta d' Indyho, »velmistra« scholistů a pravého antipoda uměleckých principů Saint-Saënsových:

»Hudební sloh jest u Saint-Saënse vždy velmi klasický; často setkáváme se v jeho dílech se zjevem, že klade vedle sebe toniny, jichž sousedství by těžko bylo vysvětliti; on však umí vždy dáti nespodným těmto jukstapozicím rozřešení ladné a neúhonné, které nemá nic společného s tak četnými tenálními neohrabnostmi Brahmsa a německých novoklasiků. Zdá se spíše, že Saint-Saëns nemá vždy pevné důvěry ve vlastní hudební myšlenky, jako by sám cítil, že jsou poněkud suchy a nedostává se jim vroucího rozpětí a rozletu. Ať tomu jakkoliv, hodnotu jeho myšlenek zvyšuje vždycky velmi zajímavé zpracování, pro něž jistotně si autor zaslouhuje, aby byl zařazen mezi nejlepší umělce naší doby.«

Jak známo, nemá slovný ředitel Scholy Cantorum ve zvyku, by plýtvál chvalou, světové celebrity vzaly za své po škrtu jeho diskretního péra, a byl-li nucen napsati o Saint-Saënsovi uvedená slova, jistě ho k tomu přiměla reální hodnota jeho díla.

Ku konci povím ještě, co nám katolíkům se líbí na Saint-Saënsovi. Byl totiž po 20 let varhaníkem v kostele svaté Magdaleny v Paříži a tvorba jeho protkána vláknem opusů náboženských, ať jsou to již celá oratoria nebo drobnější skladby k bohoslužbám. Saint-Saëns křesťanství nepochopil v jeho absolutnu, jenom instink-

tivně pěl chválu Bohu, jako mu ji vzdává celá příroda. Naši moderní skladatelé zhrdají náboženskými formami, ale zdá se, že při vši své praegnantnosti a rafinovanosti (jež často halí ideově žebráctví) mohli by se něčemu přiučiti od klasika Kamila Saint-Saënsa.

René Bazin. Charles de Foucauld, Explorateur du Maroc, Ermite au Sahara. Paris, Libr. Plon. 10 Frs.

Ernest Psichari blahořečí ve své *Cestě Setníkovi v Africe*, volaje se zánícením: »Bénie sois Afrique! — Buď požehnána, Afriko!« Afrika se mu zdá býti obrazem věčnosti, od níž může žádati pravdu, dobro a krásno a všechnu skutečnou věčnost. Afrika ho naučila znáti samotu, neboť zákonem jejím jest mlčení. »Jako mnich v klášteře zmlká, mlčí i bílá poušť.« Tato samota, toto mlčení otvírá oči člověkovy, které dlouho byly zavřeny světem, snímá pásku klamů a lží a navrácuje jasnost.

A nejinak mluví o této zemi a o veliké poušti Sahaře jiný konvertita, kterého naučila znáti též velebnost Boží, Louis Bertrand. Poznal v ní, že »náboženství je duší národů,« poznal v ní »ohromnou důležitost náboženství ve světě východním. Možno říci, že ono tvoří celého člověka.« A čteme u něho slova, připomínající tolik chvály Psichariovy na Afriku. »Žádný klášter nepůsobí tolik jako Poušť, neboť ona přetíná nejen veškerá pouta, která vás pojí se světem, nýbrž dává vám pocitovati vaši závislost a zároveň vás samé obnovuje.« A Bertrand pokračuje nádhernými slovy líčícími, že Poušť řekne každému, jak jest velikým a jak jest bídným, a dovozuje z vlastní zkušenosti, »že jest nemožno žiti v těchto nepřátelských a zářících pustinách a neponožiti se v sebe a nehleděti uprchnouti výše. Poušť vás nutí přemýšlet. Modlitba a meditace jsou jediným ovocem této země bez stínu a bez vody. Vytržen z prostředí sociálního a vzdělaného, vidí se člověk, jakým jest ve své původní bídě, slabým a nahým. Poznává, že jest jen prane-

patrnou částičkou, ale částí Bytostí, která se mu zvolna zjevuje.«

Charles Foucauld jest jedním z těch, kteří jako Psichari a Bertrand zakusili očistující a blahodárnou moc Afriky. Jest i on z těch, které Afrika jako marnotratné syny navrátila Otci rozradostněnému, a který z vděčnosti za to stal se jejím misionářem. Neboť De Foucauld již z lycea odcházel nevěřící a začal žiti životem více méně nepořádným a rozmařilým. A to se nezměnilo ani, když vstoupil do vojenské školy Saint Cyr. Byl skeptikem a zůstal jím i když byl poslán jako lieutenant čtvrtého husarského pluku do Sétifu v Alžírsku. Jeho volný život budil pohoršení a De Foucauld musil se na čas zřici vojenské služby. Ale r. 1881 zachvátila ho opět touha shlédnouti Afriku a proto vstupuje do výpravy proti Bou-Amamovi, při níž zkoumá Maroc a stává se slavným. Po výpravě se vrací do Paříže a chystá do tisku své dílo o Maroku. Ale Afrika nejen nasýtila jeho ducha, ona nasýtila i jeho duši. Hluboká změna se dala v jeho životě vnitřním. Byl v Alžíru již, a ještě více v Maroku ve vytržení přímo, když zřel lidi vzývající ustavičně jméno Boží. — Byl zvláště překvapen tím voláním k modlitbě, jak je to zvykem u Musulmanů, pohledem na lidi, kteří se vrhali na zemi při každém vyslovení jména Allah. Zřel lidi věřící a jeho rty leckdy šeptaly, ale ne výsměšně, spíše vyčítavě: »Jen já nemám náboženství, V Paříži se cítil smutným, a ani jeho četbě, ani jeho studiu se nepodařilo ten smutek rozptýliti. Musil, chtě nechtě, si všimnouti zbožnosti lidí, s nimiž se stýkal, musil patřiti na jejich radost a jejich pokoj v Bohu a záviděl jim. Trpěl. A když ta jeho bolest byla největší, setkal se s knězem Auvelinem, vikářem od Svatého Augustina. Auvelin byl mužem inteligentním, ale při tom velice pokorným a těmi ctnostmi spojenými s modlitbou dovedl hledajícího k Bohu. Charles de Foucauld konvertoval a zasvětil všechny své síly a schopnosti, všechnu svoji energii a mladost, všechnu svoji lásku Bohu. Vstoupil r. 1890 do Trappy Naší Paní Sněžné v Ardèche.

(Dokončení.)

Ž I V O T

M Y Š L E N K Y
O S O C I A L I S M U, U M Ě N Í
N Á B O Ž E N S T V Í A P O L I T I C E

* R O Č N Í K *

IV



*

*

1 9 2 1 * 2 2

V Y D Á V Ā

* Č E S K Ā L I G A A K A D E M I C K Ā *

„ŽIVOT“ vychází 1. dne v měsíci kromě prázdnia v Hradci Králové
PŘEDPLATNĚ pro IV. ročník „Života“: 30 Kč pro ne-
studenty, 20 Kč pro studenty. REDAKCE a ADMINISTRACE v Praze-II.,
Voršílská 1. — Reklamace se zasílají do administrace v Praze.

O B S A H Č Í S L A 6.:

Jar. Znorov: Modlitba. — *Dr. František Kordač:* K reformě studií ducho-
stva. — *Dr. Fr. Xav. Novák:* Katolické červánky. — *J. Krlin:* Molière.
— *J. S. Bořita O. P.:* Prvky mravnostní nauky. — *Běla Pečínková-Dlouhá:*
Chopinův valčík minutový. — *Prof. Dr. Fr. W. Foerster:* Moderní člověk a
katolická církev. — Co život dal. — Umění.

**RUKOPISY a DOPISY pro redakci zasílány buďtež na ad-
resu: Jano Š r á č e k, redaktor „Života“, K r o m ě ř í ž,
arcibiskupské gymnasium.**

Sdělení redakční:

Že 6. číslo „Života“ vychází opožděně až 15. března, není vinou redakce. Ztratila se nám totiž poštou zásilka rukopisů z pařížské redakce; než se vše vysvětlilo a než byly opatřeny do zpráv jiné rukopisy, uplynulo půl měsíce. Laskaví čtenáři a odběratelé necht' nám laskavě prominou. Ze zaslanych rukopisů — nevyžádaných ovšem — nehodí se nám žádný. Dopisy týkající se administrace, byly odeslány do Prahy kol. administrátorovi, Pan J. P. v Olomouci: Článek „Fons aquae vivae“ je psán přímo pro „Život“, není to tedy žádný spis, z něhož citujeme úryvku. Srdečný pozdrav Vám i dp. Dru. C. — Pan J. Hat. na Král. Vinohradech: Básně jsou pěkné, ale nehodí se mi do rámce „Života“. Pošlete, chcete-li, nějaké zprávy o sobě. Pošlu pak dopis. Redakce.

Sdělení administrační:

Pány odběratele prosíme o laskavé zaslání předplatného, pokud již tak ne-
učinili, bychom mohli dostát svým povinnostem; zároveň prosíme, by ti, jimž
to možno, neomezovali se na předepsaný obnos, ale finanční svou podporou
umožnili nám, bychom mohli chudým našim studentům poskytnouti revui
za mírnější cenu.

Dary na revue „Život“ (nad 10 Kč): P. T.: Mrázková 10 Kč, J. Vlček
10 Kč, Reifova 70 Kč, Kydlíček 20 Kč, Heřman Kamelík 20 Kč, B. Pečínková-
Dlouhá 50 Kč, A. Silva Tarouca 30 Kč, V. Vorel 10 Kč, Klement 10 Kč, Dr.
Novák 10 Kč, E. Vaselová 30 Kč, L. Petr 10 Kč, Dr. Plch 10 Kč, J. Pospíšil
10 Kč, kolej redemptoristů v Obřísti a v Bisku po 30 Kč, F. Schwarzer 20
Kč, V. Synek 10 Kč, Tihelka 11 Kč, A. Trnka 10 Kč, F. Tuháček 10 Kč, K.
Valendín 10 Kč, R. Vaněk 20 Kč, Vejvodová 20 Kč, A. Binkova 10 Kč, F.
Bučil 10 Kč, E. Elíbzler 10 Kč, F. Fiala 10 Kč, J. Heger 10 Kč, Š. Hochin-
felsová 70 Kč, F. Jelínek 20 Kč, J. Konečný 70 Kč, V. Kratochvíl 10 Kč, J.
Kupka 50 Kč, Vrána 10 Kč, Zahradníková 10 Kč, J. Zeman 10 Kč, Dr. Svo-
boda 10 Kč. — Všem šlechetným dárcům „Zaplat' Bůh!“ Za administraci:
J. Pelikán.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.“
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: JOSEF KATNAR. TISKLA: BISKUPSKÁ
KNIHTISKÁRNA V HRADCI KRÁLOVÉ, ADALBERTINUM.



I

V

O

T

M Y Š L E N K Y
O S O C I A L I S M U, U M Ě N Í
N Á B O Ž E N S T V Í A P O L I T I C E
* R O Č N Í K *
IV

Jar. Ž n o r o v :

MODLITBA.

Ty, jehož Bohem a Pánem nazýváme,
Ty, jenž svým dechem život rozdáváš,
a o vše starost máš a řídíš světa běh,
hle! ruce mé jsou k Tobě rozepjaty.
O svatý, třikrát svatý, dej posvěcení žití mému!
Dejž mi, ať jsem jak řečiště široké,
v němž v mocném proudu Tvá milost se leje
a dary přináší, jak řeka perlorodá a plná vzácných ryb
všem, s nimiž na pouti své se potká.

A Pravdy nekonečné, jež symboly evangelia
jsi jak vidmem rozložil v řeč lidskou,
dejž, ať mé srdce přejímá celou svou šíří
a jako vása naplněná,
nechť vůní Tvojich zahrad osvěžuje ty,
jimž je sestrou v této zemi.

Já sama nejsem nic, jen nádoba jsem křehká:
Buď Ty mi obsahem, Bytosti svatá, velká,
již v nedostatku pomyslů a jmen
svým Pánem a svým Bohem zveň!

K REFORMĚ STUDIÍ DUCHOVENSTVA.

Apoštolským listem, Bohu žel již zvěčnělého papeže Benedikta XV. „Nobis saepe“, zasláným episkopátu československému, je reforma studií duchovenstva označena základní podmínkou reformy veškeré jeho výchovy. Reforma studií se týká nejen vyšších studií bohosloveckých, nýbrž i nižších gymnasiálních.

Vzhledem k studiu gymnasiálnímu se volání po reformě ozývá z nejrůznějších stran, u učitelů středních a vysokých škol, u vychovatelů, lékařů i rodičů. Proto má tato reforma význam všeobecný. Již Alexander Humboldt kárá ostře „veskrz škodlivý směr duševního přeremování („Ueberfütterung“) Byť by stará metoda (gymnasiální) měla též své vady, byla přece přirozenější a umožnila samostatný vývoj ducha.“

Starou metodu si v celku zachovali západoevropští, románští národové, novou, původu germánského, zavedli národové středoevropští. Nebude nikdo, poměrů znalý, tvrditi, že by k. př. klérus belgický neb francouzský byl v průměru méně vzdělaný než německý.

V čem se liší a v čem se shoduje metoda stará s novou?

Doba průpravných studií pro universitu je stejná. Stará metoda má šest let gymnasia („humaniora“) v užším smyslu a dvě neb tři léta lycea, tedy osm neb devět let jako moderní gymnasium. Též předměty výuky jsou celkem tytéž: latina, řečtina, dějepis, filosofie, matematika a vědy přírodní. Ale ve filosofii je jejím rozsahem i obsahem velký rozdíl, jak bude vyloženo.

Podstatný rozdíl jest též v postupu výuky předmětům v celku společným. Stará metoda odkládá matematiku a přírodní vědy až do lycea; nová je klade již do nižších tříd gymnasia.

Z toho vzniká základní rozdíl obou typů gymnasií: Předně jednotnost školy staré, pestrá rozmanitost školy nové. Staré gymnasium je úplně ovládáno latinou a v druhé řadě řečtinou. Ostatní předměty ustupují tak do pozadí, že jeden profesor, latino-řečtinář, vede celou třídu, aniž by jiných kolegů odborníků bylo zapotřebí.

V lyceum převládá podobně filosofie a s ní se jen podřadně spojuje matematika a vědy přírodní. Logika v prvním roce lycea se druží k matematice, která je aplikací jejích zákonů; v druhém roce lycea je speciální metafysika, psychologie a jmenovitě kosmologie, která dává přírodním vědám, do lycea vloženým, hlubší vědecký základ, kdežto vědy přírodní skýtají metafysice nutný empirický podklad. V třetím roce je theodicea (přirozená bohověda) s etikou a právem přirozeným v sociologii. To jsou nezbytné filosofické základy náboženství a světového názoru dospívajícího jinocha vůbec.

Naproti této jednotné metodě školy staré spojuje škola nová s klasickými řeči latiny a řečtiny dějepis, matematiku, přírodní vědy zoologie, botaniky, mineralogie, fysiky a chemie již v nižším gymnasiu. K zvýšení této pestré směsi se přidávají moderní řeči francouzštiny a angličtiny, dějiny literatury, zpěv, tělocvik atd. atd.

Místo jednoho učitele musili být ustanoveni pro každou třídu i nižší různí odborní učitelové pro jednotlivé předměty. Je při tom samozřejmo, že při výměně čtyř až pěti učitelů v jedné třídě, jednotná výchova studující mládeže („posluchačů“) ustupuje před „odbornou výukou“ množství předmětů a „profesorů“ do pozadí. Vynikající talenty toto „překrmení“ („Überfütterung“) nějak ztráví, ale většina průměrných a slabých odnáší si na krátký čas multa sed non multum, jen povrchní polovzdělání, které tak zlobně působí na tvoření charakterů.

Druhý rozdíl obou metod tvoří postup výuky jednotlivých předmětů. Podle školy starší jest postup výuky souběžný s přirozeným vývojem duševních potencií žákových takto: gramatika v nižších třídách cvičí paměť, poëtika a retorika ve vyšších bystří fantasií; filosofie a matematika v lyceu vzdělává rozum. Lehčí metoda analytická převládá v gymnasiu; těžší, synthetická v lyceu. Methoda nová tohoto pedagogického a psychologického vzestupu ve své pestré směsi předmětů nezná.

Třetí rozdíl jest, že častá praktická cvičení staré školy směřují ke vzdělání chovance pro život, jmenovitě retorikou a filosofii (vitae non scholae discimus), kdežto

metoda nová přetížením žáků množstvím předmětů duševně nestravitelných připravuje („dřením, Büffeln“) jen pro examen; po něm platí: jak nabyt, tak pozbyl. — Jmenovitě častá cvičení staré metody v disputacích filosofických (cirkuli, sabbatinae, menstruae před celou fakultou) tříbí ideje a prohlubují a duch nabývá pohotovosti k obraně pravdy ve veřejné debatě, čehož obzvláště naše doba vyžaduje.

Čtvrtý rozdíl tvoří patřičné oceňování filosofie ve škole staré a samostatný úsudek filosoficky vzdělaného kandidáta university.

Nová doba dává za dvou- až tříleté studium filosofie nedostatečnou náhražku dvouhodinového vyučování logiky a psychologie, obyčejně ceny velmi pochybné. Nová střední škola zaviňuje všeobecné nářky starších universitních profesorů nad nezralostí „maturantů“ pro akademické vyšší studium. *Lucus a non lucendo.*

Pátý rozdíl školy staré a nové tvoří vyučování náboženství. Nemluvím zde o nejnovější fási „náboženství bez Boha a mravouky bez náboženství“, jak je moderní škola zavádí. Až do té doby bylo náboženství předmětem dvouhodinového vyučování v každé třídě i ve škole nové. Ale ve škole staré bylo duší a náboženská cvičení byla nejen návodem k pozdějšímu náboženskému životu, nýbrž byla praktickým životem z víry již v době školní. Francouzský státník Guizot líčil tento význam náboženství ve francouzské sněmovně r. 1833 následovně: „Výuka mravovědy a náboženství není jen předmětem vyučování jako počítání, geometrie a orthografie, které v ustanovenou hodinu se koná a když uplyne, není více o ní řeči. Vědecká stránka této výuky jest nejmenší ze všech vzhledem k mravní a náboženské výchově. Nepostrádatelnou jest všeobecná mravní a náboženská atmosféra školy.“

Paulsen vyjádřil svou chválu staré školy (gymnasiální) v době její reformy řádem jezuitů touto jadrnou větou: Cílem veškerého vzdělání jest výmluvná a vzdělaná zbožnost, (*eloquens et sapiens pietas*).

V naší demokratické době všeobecných voleb cítíme živě potřebu tohoto cíle výchovy inteligence a její nedostatek v nové škole. Tím větší je tato potřeba pro dorost duchovenstva.

Zásady staré středoškolské výuky a výchovy jsou samy v sobě psychologicky i pedagogicky odůvodněné, staletou zkušeností osvědčené a z protikladu školy nové, která je opustila, potvrzené.

Západoevropské střední školy metodu staré školy v celku si zachovaly a skutečný výtěžek pokroku nové doby ve zdravém organismu této metody assimilovaly. Kdokoliv Benediktem XV. a jeho předchůdci Piem X. a Lvem XIII. předepsanou reformu studií duchovenstva pojímá vážně, důsledně uzná, že katolická církev nemůže zůstatí odkázána na „maturanty“ státní školy nové, nyní skoro bezvěrecké a z mnoha procent znemravnělé, nýbrž že musí dle nařízení sv. Stolice řečenou reformu současně začítí upravením diecézních seminářů pro školy gymnasiální podle metody staré, přizpůsobené potřebám doby nové.“)

Dr. Fr. Xav. Novák:

KATOLICKÉ ČERVÁNKY.

(P o k r a č o v á n í.)

A. Stav církví anglikánských.

Z onoho velkého odpadu od církve, který se počal Lutherem, dokonala se herese anglikánská nejposledněji, vlastně ne dříve než r. 1620. Jako dobou tak znamená odpad anglikánský i dosahem a účinkem korunování té velké katastrofy duchů 16. století, která

*) Důkladný rozbor otázky o reformě gymnasia viz v „*Stimmen von Maria Laach*, Band XVI—XVII, a XXVI. Jmenovitě: Josef Kleutgen, *Über die alten u. neuen Schulen*, 2 Aufl. Münster, Theissing 1889 G. M. Pachtler, *Die Reform unserer Gymnasien*, Paderborn, Bonifacius-Druckerei 1883.

nese jméno reformace. Bez odpadu Anglie bylo by t. zv. reformátorské dílo 16. století zůstalo nemocí místní, přes velký komplex míst a zemí jí zachvácených; bylo by zůstalo dle všeho i nemocí jen dočasnou. „Nížina baltická, různé jednotky zemí německých a Skandinávie, pravděpodobně Uhersko, možná Čechy, jistá horská údolí ve Švýcarsku a Savojsku, ve Francii a Pyreneích, která trpěla nedostatkem vzdělání a snadno mohla býti zpět dobytá — na ty asi by se byl obmezil protestantský odpad. To jsou vesměs země, které zůstaly vně vzdělanosti (bývalé) říše římské, a ty nechť by si byly odpadly. Avšak duše a inteligence Evropy byla by zůstala zdravou. Její povšechný celek byl by se zase sjednotil a křesťanství by se zase jednou objevilo zvelebeným i triumfujícím. Bylo by si, za dané příležitosti, znovu tyto vnější (odpadlé) části podmanilo: a Polsko bylo baštou nedobytnou. Než by bylo uplynulo sto let, byli bychom zase bývali svoji: jeden křesťanský lid .

„Že Britanie se zřítíla, že se nedovedla ubrániti roztržení, je událost ze všech nej-
smutnější. Jí se stalo konečné rozdvojení Evropy definitivním .“ Tak Angličan Belloc v díle často citovaném (na str. 285 a násl.). A kdo se s ním nad tím nešťastím opravdu zamyslí, kdo si uvědomí, co dnes ve světě znamená britský duch a britská moc, dá mu za pravdu a nebude ani pokládati upřílišením, nazývá-li Belloc o něco dále ten odpad Britanie „nejdůležitější událostí posledních tisíc let“, ba „snad událostí historickou, nad níž od ediktu Konstantinova (313) svět nepoznal závažnější“ (str. 289).

Proveden byl odpad v Anglii ne následkem nějakého hlubšího zanícení náboženského v kleru nebo v lidu, ba ani ne za jejich spoluúčinkování. Lid sám, ba i klerus, nechťeli o reformaci nic slyšet. Ještě r. 1549, tedy po Jindřichovi VIII. a za Eduarda VI., bylo jedenáct dvanáctin obyvatelstva katolickým.*) Sám veliký chvalořečník anglické reformace, anglikánský biskup Burnet jest nucen doznati, že všechno úsilí vlády přemoci odpor lidu proti nenáviděnému protestantismu ukázalo se marným. Musili býti z Calais povoláni cizáctí žoldáci němečtí a teprv zlomena katolická víra v národě.**)

Dva to vlastně byli, kdo tu duším „i kultuře nepřátelskou revoluci“ (Belloc 295) provedli: „the wealthy“, boháči, kteří jako všude i v Anglii nejvíce těžili ze zmatků náboženských***), a na fetiše povýšená moc královská tehdá již degenerovaných Tudorů.†)

*) Strype's eccl. memorials, II. Appendix H. H. (Viz Döllinger, Kirche u. Kirchen, 1861, 131.)

**) History of the Engl. Reformation. London 1681, fol. III. 190, 196. V Cornwalli vypukl ten odpor již 1548 hotovou revolucí. Quarterly Review, T. 102 (1957) p. 319. Velké povstání lidu na severu v roce 1569 bylo potlačeno jen hromadnými popravami. (Viz Döllinger, tamtéž.) Vůbec když se čte o ukrutnostech protestantů anglických, páchaných nejen na katol. Irčanech, ale i na vlastních katol. spoluobčanech, pak jsou t. zv. liechtensteinské dragonády proti tomu pravou hříčkou. Ale naši protestanté nevědí nic o ukrutnostech anglických, protestantských, jen o katolících je znají a co neznají — přílhou. Jak „lidovým“ byl ostatně v Německu podnik Lutherův, vysvítá z toho, že Luther bál se navštívit svého smrtelně nemocného otce, aby ho rozhněvaní sedláci po cestě nezabili. Aby lid byl udržen v domnění, že je katolickým, přikázal Luther sloužití mši, konati pozdvihování bez kánonu a konsecrace. Viz Brück, Kirchengeschichte, 1906, str. 603 a 589

***) „Když vně (v polobarbarském tehdá ještě Německu, Skandinávii atd., p. p.) povstala revoluce proti pořádku (reformace, p. p.), těžili z toho v srdci samé kultury boháči. Neboť vždycky v tom byl prospěch boháčů zapřítí obecné pojmy práva a bezpráví, uvésti v pochybnost zdravou filosofii lidu, se slabiti silnou a přímou jeho vůli, jak jest organisovaná v celé společnosti. Jest vždycky vlastností velkého bohatství, že je nerozumně pokoušeno, (neboť mělo by z vlastní zkušenosti znáti, jak málo jest, co může dáti bohatství) zmocniti se víry a vlády nad společností lidskou — a ono se mu to podaří nejlépe, prolomí-li pevné hráze společenské.

„A tak tedy venkovská šlechta, židovskými finančními společnostmi hlavních měst mocně podporovaní obchodníci cítili, že — s reformací — nadešla jejich chvíle. Majitelé největších bohatství, šlechtici, přístavní obchodníci, místní obchodníci i v samé Galii . . . oblizovali si rty. Všude v severní Itálii, v jižním Německu, na Rýně, kdekoli se bohatství octlo v několika málo rukou, dráždila mocně boháče vyhlídka na možnost zlomení starých mravů. A tak se stalo, že v celé Evropě, i v nejstarších sídlech kultury našli vnější barbaři (the outer barbarian — něm. protestantství, p. p.) své spojence.

„Tito boháti, jejichž lakota zradila Evropu, nezaslouží žádné omluvy . . . V Montpellieru a v Nimes, někteří i v samém Římě, mnozí v Miláně, v Lyoně, v Paříži verbovali tyto boháči duševně pomoc pro revoluci (pro protestantství, p. p.), pochlebovali nevěře renaissance, podporovali rozpálené karatele klerikálních kleriků, ano slavnostně mhouřili oči ke zřetěným inspiracím nízkých mužů a žen, blábolících, o „zích“. To všechno činili, jako by jim šlo o změnu náboženství. Ale jedině, o č jim běželo by ty peníze.“ (Belloc, str. 296 násl.)

Však též výsledky té reformní práce byly podle toho. Dvacet let po smrti Jindřicha VIII. náležela polovice půdy v Anglii šlechtě (Belloc 308). Jejich byly university, jejich soudní dvory, jejich největší část veřejných škol vůbec.*) A co moc bohatců „houbovitě“ (Bell.) rostla, klesal lid hloub a hlouběji do bídy fyzické i duševní, do nejtuzšího poddanství, ba skoro až do otroctví.**)

Všecka radost z života, jak jí v katolickém středověku oplýval i náboženský život, byla lidu vzata. Na jejím místě nastoupila nespokojená, nevrlá, vysávající práce. Pochmurnost kalvínská rozestřela se po kraji, po práci, po veřejném životě vůbec.***)

Není možná ani povrchně vylíčit všecko to neštěstí, které náboženská revoluce anglická uvalila na tamější lid. Kdo by se chtěl blíže a krátce o tom poučiti, toho odkazujeme zvláště na klasickou a zde často jmenovanou knihu: Döllinger, Kirche u. Kirchen (Mnichov, 1861). A mělo by se to vlastně znáti. Nejen abychom měli zbraň proti anglickým sektám, oklikou přes Ameriku k nám se deroucím a nám naši drahou víru tupícím, ale i pro snadnější pochopení doby, ve které žijeme. Anglie je kolébkou velkokapitalismu. A co temného, co někdy až strašného ten systém v sobě chová,†) toho kořeny myslivý badatel nalezne již v náboženském převratu století 16. a 17. Ne najde se nějaký český A. Denis, který by nám to všecko pěkně podle pramenů vylíčil? Pak asi nejednomu naše „Čechy po Bílé Hoře“ proti „Anglii po reformaci“ by připadaly rájem?

Jednoho se třeba vyvarovati, když stále mluvíme o protestantství anglickém, totiž abychom je nestotožňovali s protestantstvím německým. Jestli mezi nimi oběma veliký rozdíl od počátku až po naše dny. V Německu, ve Švýcarsku vyrostlo protestantství jaksi z vlastní půdy, z hlavy jednoho vlastního původce Luthera, Kalvína, v době poměrně krátké, jaksi systematicky. Jest v něm tudíž i jakási důslednost třeba byla důslednost šilence zapalujícího svatyně, rozbíjejícího oltáře. Rozumářsky nazaná povaha lidu německého rozvila též časem nešťastnou myšlenku Lutherovu pořád radikálněji, že dnes německý protestantismus namnoze už nezná božství Kristova, ba že i víru v jednoho osobního Boha nahraňuje pantheismem. Jinak bylo v Anglii.

Tam přišlo protestantství jako cizí zboží, vpašované do země od polounepřičetných vládců, od „málo tisíc šlechticů, lakotných boháčů i od málo více entusiastů“. Jak praví Belloc (308). Nebylo též zavedeno najednou, nýbrž trvalo plných sedmdesát let

„Pravím tedy, že ve válce proti církvi, byl reformátorům mocný spojenec k ruce. Ten spojenec to byla společnost nemravných boháčů, kteří doufali těžit z obecného povalení společenské organizace lidové. Bezbožství a bohatství, požívačnost a smyslnost, učená nadutost renaissance odpověděly přes hlavy katolického obyvatelstva, na volání barbarství (protestantismu, p. p.). Ikonoklasté lakoty podali síruce sikonoklasty slepoty a nepřičetností a sikonoklasty akademické pýchy.“ (Týž, na str. 298.)

†) Viz, co na str. 304 Belloc praví o reformátorech mezi Tudory (byli to Jindřich VIII., Eduard VI. a „panenská“ Alžběta): „Jejich rozum nebyl chápavý . . . ale jejich vášně byly prudké. A zmocnily-li se jich pýcha, smyslnost, žárlivost, zamilovanost, lakota neb i laciná vládychtivost, počínali si jako děti. Nikdy nebylo vládnoucí rodiny, která by byla méně obdařena houževnatostí v sledování svých cílů, rozhledem a tvůrčím duchem.“

Moderní historiografie je úplně ve vleku protestantském. A v otázkách společenských otrávení jsme jedem velkokapitalismu, jež je rodným bratrem protestantství. Pomaloučku počíná v dějepytu vítězit pravda. Pomaloučku i v otázkách společenských počíná se uplatňovat stanovisko křesťanské. To též náleží ke katolickým červánkům. A pak bude konec protestantskému chvástání o „čistém evangeliu“, o „osvobození z jařma římského“, o „světle z Wittenbergu“ a pod.

*) Belloc n. n. m. Döllinger, 209 násl.

**) „Jak v Anglii dobře jest známo, je to reformace, která anglickému lidu jako trvalý následek přinesla zákonitě zavedení a oficielně ustanovený pauperismus.“ Dublin Riview, XX. 208. (Viz Döll. 202.)

Döllinger 198. Zkracování, povrhování, olupování chudších tříd lidových tvoří všude hlavní známku revoluce, která se jmenuje „reformací.“ « „Nemilosrdná a nekřesťanská tvrdost zákonů, jak nyní (po r. 1548) zavládla, byla dříve neslýchaná. Osobám bez zaměstnání (a k těm se počítali, kdo tři dni nepracovali), cestujícím žebrákům měla na prsou býti vpálena značka, měli se státi otroky, pouze vodou a chlebem býti živeni, v okovech k nucené práci měli býti přidržováni, v případě útěku smrti potrestáni.“ Sir Fred. M. Eden, State of the Poor. London, 1797 I. 100, 101. P a s h l e y, Pauperism and Poor-laws, London, 1852, 180. I na chlapce 14 a 15leté se ta krutost vztahovala. Viz Döllinger, str. 200 násl.

***) Viz Döllinger, str. 202 násl.

†) Tak strašná kapitola dětské práce v dolech. Něco z toho v S o m b a r t, Das Proletariat, str. 50 násl.

(od 1550-1620) než se ustálilo. A nebyla to zase jedna hlava, která je provedla, ale pracovalo o něm za těch několik generací celá řada zákonodárců a státníků, kteří jen v jednom se shodovali (jak bývá u všech kacířů a odpadlíků), v nenávisti k církvi katolické. Lid sám, jak již podotknuto, nechtěl o tom odpadu ani slyšet. Lid anglický je, jako jeho původ, složité povahy, ale i bohaté a především nábožensky vroucí.)

Bylo nezbytno s tou povahou lidovou alespoň na venek počítati a alespoň vně zachovati jakýsi katolický nátěr. To všecko mělo za následek vnitřní roztržičnost, rozpoltnost učení a zřízení anglikánského, která cizinci se zdá zrovna nepochopitelnou; ale i stránka druhá z toho se vysvětluje, že anglikanismus, již pro ten základní náboženský rys svého lidu, nikdy nezašel, celkově vzato, tak daleko v odpadu od Krista jako protestantismus německý. „Anglie“, abych tu ještě uvedl pamětihodnou větu z Belloc (309) neztratila tehda katolické víry, poněvadž byla protestantskou, nýbrž je nyní protestantskou proto, poněvadž tehda ztratila katolickou víru. A konvertita kard. Manning ničím se nedal odvrátit od svého přesvědčení, „že anglický lid vůbec nikdy nezavrhl víry katolické“**) — byl o ni prostě oloupen a oklamán.

„Církev“ takto povstalá přijala jméno the Established Church, „státním zákonem zavedená církev.“ Později na rozlišení od různých sekt (dissenters) nazývána též High Church, „vysoká církev.“ Její učení opírá se hlavně o dvojí symbolický pramen: t. zv. 39 článků víry a t. zv. Common Prayer Book, jakési to anglické rituále. Döllinger (str. 16) o tom praví: „Jsouc zcela odlišna od lutheránství, jest (ta církev) co do dogmatu od počátku převážně kalvínskou, co do ústavy směsí katolických a protestantsko-teritoriálních nebo i cesaropapistických zásad a zřízení. Co do liturgie je zase více katolickou. Ve svém vyznání víry, v oněch 39 člancích, je opět více protestantskou. A tak trpěla (ta církev) vnitřními rozpory, podobala se budově vystavené z látek velmi různých a byla jen silnou rukou státu od rozpadnutí zachráněna.“

Mám ty křiklavé rozpory „státní anglikánské církve“ blíže označiti? Jen některé zde uvedu. Chce býti pokládána za opravdovou církev Kristovu, katolickou, a jest přece institucí národní, na státu závislou, ba státu zcela propadlou.**) Světí se v ní biskupové, kněží a jáhnové, ale s Lutherem a Kalvínem uznává pouze dvě svátosti, křest a svátost oltářní (čl. víry 25.) a neuznává tudíž svátosti svěcení kněžstva. Odvolává se na posloupnost apoštolskou (successio apostolica), a byla zavedena (established) z moci státní za Eduarda VI. Na venek slaví jakýsi způsob katolické mše a přece nazývá se v 39. čl. víry mše sv. „blasfemickým výmyslem a nebezpečným klamem.“ Mluví o „církevním učení“, o „autoritě církve“ (t. j. své vlastní, anglikánské), kdežto jejím základním článkem je učení o soukromém vykládání písem, naprosto nesrovnatelné s onou církevní autoritou. Jakožto nezbytnou podmínku spásy stanoví svátost křtu, svátostné milosti vůbec a zároveň učí, že všechna spása pochází od obrácení se k Bohu jednoho každého. V Prayer Book učí a zároveň se popírá skutečná přítomnost Pána Ježíše ve svátosti nejsvětější atd. atd. Zkrátka, není jednoho článku víry téměř, není jednoho výkonu liturgického, který by neměl svých nadšených zastánců a svých zuřivých odpůrců — zároveň. A to v téže církvi, v tomže kleru, někdy vedle sebe, když je na osadě více modliteben, někdy po sobě, když na př. po faráři „ritualistovi“, jenž sloužil „mši“ na „oltáři“, se svíčkami, kadídem, věrně dle katolických rubrik, který zpovídal†) atd., následuje farář liberální protestant, který i křest zavrhuje —

*) Back to Rome! (Zpět k Římu!) by „Scrutator“, London, 1903, str. 13. „Není pochybnosti, že normální povaha lidu anglického je upřímně náboženská.“

**) Ten Years in Anglican Orders (Deset let anglikánským duchovním) by „Viator.“ London, 1898 (stránku jsem zapomněl).

***) Döllinger: „Král nebo královna jsou držitelé nejvyšší moci církevní; moc biskupská je pouhým výronem moci královské“, str. 210. „Úřady církevní zadává od 150 let stát, hlavně s hlediska politického“ atd. str. 214.

†) Znal jsem se důvěrně s anglickým konvertitou, který jako londýnský církevník zpovídal dle Lehmkuhlovy morálky a „mši“ sloužil dle Schoberova velmi důkladného výkladu mešních rubrik! Znal obě díla výborně. Na kolíka našich farářů by se asi ta dvě díla našla? — —

Čtete úchvatnou opravdu knihu „Deset let anglikánským duchovním“,*) kde anglický konvertita toto všecko žhavými barvami, takřka krví srdce svého líčí. Kde vypravuje, jak v úzkostech duše své obracel se na biskupy, kněží, theology, universitní theol. profesory církve anglikánské a kterak všecko, co se mu dostalo v odpověď, byla jen nejistota, zmatek, nesmířitelné protivy, naprostá neschopnost podati duši až k smrti znavené chléb jisté, k životu věčnému sílicí pravdy

„Roztrhaným manuskriptem“ nazývá státní církev anglikánskou autor knihy tuto často jmenované „Ten Years“ (str. 184 násl.). Jednotné učení, jedna nejvyšší autorita, jedna nadpřirozená milost, jak uložena jest a působí v církvi katolické, onen Kristův „manuskript“ spásy, nebyl podle převrácené myslí světáckých reformátorův šestnáctého a sedmnáctého století. Pozvedli proti tomu „manuskriptu“, jímž žije a stojí lidstvo, úporný boj, snažice se strhnouti jej každý do své moci a libovůle. A výsledek toho boje, známého pode jménem „reformace“? Že onen svatý manuskript roztrhán na kusy. A tak má každý z nich, z těch t. zv. reformátorův a jejich stoupencův toho manuskriptu zlomek, větší nebo menší jeho částku, a všechna jejich snaha nese se k tomu, ten zlomek, tu jednu částku postavití na místo celého manuskriptu, dokázati sobě a svým následníkům, kterak částka je celek, jedna zed, jež zbyla z nádherné budovy, že je ona budova sama, že ratolest od kmene odřezaná je ještě pořád živý kmen vinný sám (Jan 14, 4. násl.). Marná snaha. Přes krásu a opravdovou hloubku toho, co obsaženo jest, co ještě zbylo z celku v jednotlivých útržcích, přes mohutnost a nádherný dojem, jež činí jednotlivé stěny zříceniny, jak ještě dnes ční k nebi — celek původní to není, ani se tím nenahradí, na delší čas bydleti po lidsku v té zřícenině jest a zůstane nemožným. A i to, co ještě z božské krásy, z nadlidské velebnosti v těch rozvalinách zbylo, má jen jednu tendenci — rozpadávati se dál a dále, nezadržitelně klesati k zemi, pořád níž a níže .

Jediný pohled na církev anglikánskou nám tu pravdu potvrdí. Začínám klerem. Jak líčí nám jej anglické prameny samy? Při vysoké kultuře společenské a světské, kterou vyznamenávají se lidé sáin klerus anglikánský,**) je tento klerus, pokud je anglikánským, bez onoho vyššího vzdělání theologického, jež vždy a všude tvořilo jednu z hlavních známek, ba co dím: podmínku a počátek hlubokého a pronikavého působení kněžského vůbec. „Není opravdu náboženské společnosti, jejíž duchovní by tak uboze byli ve vědách theologických vzdělání, jak tomu je při kleru církve anglikánské“ (Ten Years, str. 250). „Větší část kleru anglikánského přechází přímo z university, od kriketu a kopané, na kazatelnu, aby stádce své učili o věcech, o nichž až příliš často sami mají znalosti velmi nezralé. Mnoho kandidátů svčení nemá vůbec žádného theologického výcviku. Jedině že málo měsíců před svým svčením přečtou si něco k ordinační zkoušce (před biskupem), ale jinak nedostaló se jim žádného osobního vedení neb naučení (pro úřad duchovní) I ta zkouška před ordinací je čistě literární co do způsobu i věci, po osobních a mravních vlastnostech, po vlastním přesvědčení náboženském čekatelově nikdo se neptá“ (tamtéž 251).

*) Zmíněné již dílo *Ten Years in Anglican Orders*. Přál bych si, aby ta kniha byla přeložena do češtiny i s druhým dílem téhož autora: *Roads to Rome, Cesty do Říma*, London, 1901. Aby jí čtli naši Jednotáři i s J. Š. Baarem a Xav. Dvořákem v čele. Snad by se do duše zastydělí nad svou neláskou, nad svým nevděkem k církvi, které tyto konvertité („Cesty k Římu“ jsou autobiografie konvertitické) tak bolestně hledali, a kterou tak vděčně a šťastně našli. Přál bych si, aby ty knihy čtli naši „Čechoslováci“-kněží, aby měli příklad, co je duchovní boj a co zbahnění, co je oběť i nejdražších statků toho světa (až po rodinu a — hlad) pro víru a co oběť víry, jediné pravé, pro plné břicho a pro — ženu. Konečně bych si přál, aby ty knihy dostaly se do rukou naší inteligence, aby viděli, jak nejlepší synové tohoto světovládného národa, nežádka již v letech universitních studií, luštili nejhlubší problém náboženský mnohými vážnými studiemi, modlitbou a — častým (třebas z počátku jen domnělým), přijímáním svátosti nejsv. Nikde neukazuje se národní charakter, hloubka a síla jeho, tou měrou, jako právě v otázce náboženské — —

**) Anonymní spisovatel knihy *Back to Rome!* nazývá výchovu kleru anglikánského u porovnání s klerem katolickým „pravou dětskou hrou“ — mere child's play — a tvrdí, že kněz katolický z největší části jest „nekonečně lépe vychován než kněz anglikánský“ (str. 143). A přece jest nucen brániti katolický klerus anglický proti výtce, jakoby „většina jeho nebyla gentlemen“, na plné výši společenského mravu. (str. 141).

Jest se tu diviti, že v kleru takovém sotva může býti řeči o víře hluboké a obětí schopné? Vždyť to vidíme bohužel denně u nás doma, kam vedla ještě a vede theologická nevědomost v jisté části našeho kleru „Větší část anglikánských kleriků jest příliš povrchní a lhostejna (zaměstnávají se „největšími a nejpalcivějšími ze všech problémů“, základy víry). Žijí v ovzduší návyku a náboženských frází, jichž se sotva tu neb tam některý z nich dovede zbaviti. Jsem pevně přesvědčen, že ze šesti duchovních nedovedlo by jich pět napsati rozumně a souvisle, co opravdu v nejtajnějších záhybech srdce svého věří o Kristu. Pět set let náboženské kontroverse zbavilo je schopnosti jasně a kladně přilnouti k některé velké pravdě a přidržeti se jí prostě i bez ohrádky. Jejich (náboženský) směr je stále jen záporný, nikdy kladný, a následkem toho nemají v něm síly ani přesnosti a na konci ztrácejí každé přesvědčení vůbec“ (Roads to Rome. 29 násl.).*)

„Doctrinal vagueness“, neurčitá obojetnost náboženského přesvědčení je to k čemu nejraději se kloní průměr kleru anglikánského. Jak praví kard. Newman (Prospectas of the Anglican Church): „Kdo dovede vysloviti půl tuctu všeobecných vět tak, aby jedna nevyučovala druhé . . . ; kdo se šikovně dovede pohybovati mezi náhledy sobě odporujícími a při tom nenaraziti . . . ; kdo nikdy nevysloví nějakou pravdu tak, aby se zdálo, že tím zavrhuje protivnou lež; kdo je přesvědčen, že písmo sv. je ve víře autoritou nejvyšší a jedinou, ale že i církve (anglikánskou) třeba ve víře poslouchati; že víra sama ospravedlňuje, avšak že i dobré skutky jsou k spáse potřebné; že milost nezávisí na svátostech, ale že bez svátostí jí nelze dosíci; že biskupové jsou od Boha zřízeni, ale že ti, kteří jich (biskupů) nemají, jednají nábožensky právě tak správně jako ti, kteří je mají — na takového lze spolehnouti, takový je nadějí církve (anglikánské). Takových mužů ta církev potřebuje“ (viz Ten Years, 187 násl.).

Leč příliš pohnuta je doba, příliš hlasitě volá katolická pravda ze staletých lží, pomluv a předsudků historickým badáním znovu na světlo Boží vynesena. Ani anglický klerus nemůže úplně toho ignorovati, musí nějak s tím počítati. (Ten Years, 145. násl.) Nuže, které jest stanovisko, jež klerus ten zaujímá k modernímu vzrušujícímu vzkříšení pravdy katolické v národě anglickém? Ti nejslechetnější a nejdůslednější mezi nimi — a mezi nábožensky hlubokými laiky — vracejí se zpět do pravého ovčince Kristova, často za cenu nejtěžších obětí společenských, sociálních a rodinných, ani fysické bída nevyjímaje.***) Jiní mnozí (t. zv. ritualisté nebo traktariáni) chlácholí neklidné svědomí tím, že hledí v učení a praxi co nejúže se přivínouti k církvi katolické, aniž opouštějí formálně státní církve anglikánskou. Často již jmenovaný „Scrutator“ (Ten Years, 226) vypravuje: „V distriktě (kde působil, p. p.) byl farář, jenž byl nejpodarenější typem příslušníka vysoké církve. Přidržoval se theorie, že církve anglikánská je pokračováním církve od Krista zřízené (the „Continuity theory“). Na reformaci a její učení patřil jako na vyložené zlo, od jehož následků zbaviti nacionální církve, prý jest povinností lidí jemu rovně postavených. Učil skoro všechny články víry katolické — o proměnění chleba a vína v Tělo a Krev Páně, o očistci, o modlitbě za zemřelé, o vzývání svatých. Vedle toho se všemožně vynasnažoval přivesti lid svůj k tomu, aby se

*) Tu stále mi tanou na mysli poměry v našem vlastním kleru. Pět, ne šest set let kontroverse o Husa, o Bílou Horu učinilo nás neschopnými viděti radostně velké božské stránky katolického učení. Zavinilo, že o naši matce sv. církvi smýšlíme téměř jako protestanté. Viz poslední ročníky „Jednoty.“

**) O anglických konvertitech lze se krátce poučiti v HerdEROVĚ Církevním slovníku („Kirchenlexikon“) sv. III., sloupec 1068 násl. Dle protest listu „Whitehall Review“ ze dne 28. září 1878 vrátilo se do církve katol. 333 anglikánských bohoslovců a duchovních, 266 doktorů z university oxfordské, 128 z university cambridgejské, 43 z university dublinské. — Roku 1882 nabídl se slavný konvertita Orby Shipley, že listinně, dokumentárně dokáže, kterak od konce let šedesátých minulého století v Anglii 31.177 věřících se navrátilo do katol. církve. Mnozí z nich věnovali se pak stavu kněžskému a řeholnímu. Slavní kardinálové Newman (1843) a Manning (1851), asketický spisovatel a oratorián William Faber (1845), spisovatel Rob. H. Benson a j. m. náležejí do jejich počtu. Ovšem nejsou tato čísla ani zdaleka úplná (a platí tu slovo rovněž slavného konvertity Oakeleye v Timesích: „U pořád větším počtu hrnou se k nám konvertité. Nikdo mimo nás nezná velkého počtu protestantů, kteří se s námi spojili. Noviny sice čas od času přinášejí zprávy o některých nejznamenitějších obráceních, ale masy jiných zůstávají neznámy a jen Bůh a duchovní vědí jejich počet“ (tamtéž, sl. 1067). Pro dobu nejnovější potvrzuje totéž Ten Years, na str. 282,

u něho z hříchů zpovídal." A takových „kněží“ je v Anglii mnoho. Již v letech šedesátých minulého století hlásilo se k té straně na 1200 anglikánských duchovních (Döllinger, 226). Od té doby se počet jich sotva asi zmenšil, ale spíše rozmnožil.) Leč co pomůže „mše“ po katolicku sloužená, když ti, kdož jí slouží, nemají svěcení kněžského? Co prospěje po katolicku přizpůsobené učení, když vlastně je jen prostředkem zůstatí mimo vlastní ovčinec Kristův? Ba když ten, který se ho přidržuje, na druhé straně si to hledí nahradití tím, že tím účinněji brojí proti církvi katolické? **) (Naši „českosl.“ sektáři, kteří mají svědomí nejvíce rozbouřené, nejhrolivěji agituji proti církvi. Pes, který se nejvíce bojí, nejhlasitěji štěká.)

A ostatní část kleru anglikánského? Těžko o tom pronéstí soud všeobecný, když lehce by mohla býti porušena křesťanská láska. „Mám nejhlubší soucit s anglikánským klerem a s jeho stále rostoucím těžkým postavením. Připouštím plně účinek, který tu vyvírá výchova z mládí, okolí jak společenské tak duševní a ono národnostní cítění, kterým tak silně se vyznamenává anglická povaha a které tak úzce se pojí k státnímu náboženství anglikánskému. Ale mám-li býti zcela upřímným, nemohu nevyznati, že nevěřím, že větší část kleru anglikánského je při dobré víře. Můj vlastní dojem je ten, že jsou to ohledy sociální a rodinné, které tu činí největší obtíže, které tak často brání zcela prohlédnutí a které způsobují, že tak mnohý vůbec ani si netroufá přistoupiti k přezkoušení otázky návratu do církve. . . Měl jsem v rukou list ženatého duchovního anglikánského, psaný knězi mé známosti, ve kterém se onen duchovní tázal, mohl-li by mu býti pojištěn příjem pouze padesátí liber ročně, pro případ, že by se navrátil do církve katolické. Resignace na mou faru, praví v tom listě, značila by pro mne ztrátu čtyř set liber ročně a přivedla by mne na mizinu. A přece měl tak učiniti. Jiný duchovní psal, že je sice úplně přesvědčen o neudržitelnosti svého (anglikánského) postavení a o správnosti Říma. Že však má pět důvodů nepřestoupiti do církve katolické a těch pět důvodů že jest jeho pět nezaopatřených dětí. . .“ (Back to Rome! 135 násl.).

(Pokračování.)

J. Krlín:

MOLIÈRE.

(15. I. 1622 — 15. I. 1922).

(Pokračování.)

Ovšem nedospěl hned a nestvořil rázem děl, jež ho učinila slavným. Sganarelle z r. 1660 jest ještě fraškou, která jest místy dosti hrubá a i stylem nedokonalá. Ale již v Donu Garciovi z Navarry se objevují některé krásné verše, které přijal Molière do několika svých pozdějších veleděl: Misanthrop a Amphitrióna, aniž tím utrpěla na své ceně a kráse. Don Garcie má již mimo to náběhy k genu, v kterém Molière nejvíce vynikl, ke komedii charakterové. Kreslí vášeň, žárlivost, a ač Garcie se zdaleka nevyrovná Alcestovi, přece již jest na něm zřítí, že umělec zná povahu lidskou s jejími sklony a vášněmi.

Roku 1661 jest Molière velice plodným. V červnu dává Školu mužů, která má veliký úspěch a v srpnu Les Fâcheux (Podivíny.) Ve Škole mužů se již podařilo spisovateli vykreslití opravdové charaktery, odpozorované ze života a zápletky není již určena vnějšími různými okolnostmi, nýbrž jest výsledkem povahy jednotlivých jednajících osob. Dřívější díla měla účelem: pobavití, rozesmátí. Ve Škole mužů a o něco

*) Protest. časopis „Die Hochkirche,“ 1919, 57 o tom píše: „Schon heute gehören ungefähr zwei Drittel der Kirche von England, darunter die überwiegende Maszahl der Bischöfe, der hochkirchlichen oder wie sie sich lieber nannt, katholischen Richtung an.“

**) Bližší o tom směru v Herderově Církevním slovníku, sv. 11, sloupec 1931 násl.

pozdější Škole žen jest zároveň řešen vážný problem vzdělání a výchovy ženské. Arnolphe vychovává Agnès v úplné nevědomosti, přesvědčen, že jeho ženě stačí, dovede-li

„modlití se k Bohu, milovati ho, šíti a tkáti.“

Nevědomostí, měl za to, udrží si ji věrnou. Zklamal se však. Jest svědkem, že ho podvádí stále více. Arnolphe jest směšným, jako jest směšným i Sganarelle. Molière prohlásil se v těchto dílech pro svobodu a nezávislost ve výchově. Ale dopustil se chyby tím, že příliš daleko hnal svoji hesi, jako Arnolphe. Proto popudil proti sobě mnohé vlivné osoby, které užily všech zbraní, aby ho znemožnily. Ovšem marně. Molière se dovedl obhájití a učinil tak velice šťastně v Kritice školy žen a Versailleském Impromptu, velice živě a úsečně. Nicméně Molière sám na sobě zakusil, že jeho these není úplně správnou, a že není radno přepínat, nebo příliš dovolávat. Armanda jeho vlastní žena, mu dala příliš jasné důkazy.

Armanda jezdila se svou matkou a svou sestrou Magdalenou s družinou Molièrovou po jihofrancouzských městech. Vyrůstala volně jako ptáče, nejsouc nikým obmezoována ve své svobodě. Matka její, jak se zdá, nezdůrazňovala příliš váhy mravní velikosti o životě a Magdalena též nemůže býti vzorem čistoty, tak vyrostla sice Armanda v ženu krásnou, okouzující, ale koketní a frivolní. Měla tytéž chyby a tytéž přednosti jako její sestra, a zaráží až, že Molière, který měl dar viděti člověku do duše, toho nezpozoroval. Miloval ji vášnivě a byl ve své lásce slabochem, jako Alcèste. V La Jarnaise Comédieenne (Proslavené herečce) neznámá žena, která ale prozrazuje talent pozorovací a znala dobře Armandu i Molièra a jejich domácnost, uvádí slova, jimiž Molière, rozešedší se s Armandou, se zpovídal ze své lásky svému příteli, a z jeho bolestných slov vysvítá, jak trpěl rozlukou od své ženy. A Bourgeoisgentilhomme, jež napsal r. 1670, a kde vykreslil Armandu v postavě Lucilie, činí to Molière způsobem, který prozrazuje, že přes všechno hoře, jest nadšen její krásou a nevidí pro svou lásku jejich slabostí.

Molière slavil sňatek s Armandou 20. února 1662 v kostele Saint Germain l'Auxerrois. Bylo mu tehdy přes čtyřicet let a Armandě dvacet. Až do té doby zdá se, nehrála tato nejmladší dcera Bèjartových v žádném divadelním kusu. Ve Škole mužů jest pozorovati sice již její vliv na Molièrea, ale nehrála Lenory, které se velice podobá. Prvně vystoupila v Kritice školy žen, kteréžto dílo bylo dáváno rok po svatbě, a s dosti velikým úspěchem. Molière si ji dobře vychoval a litoval toho později. Životopisci Molièrovi snažili se odpověděti často na otázku: Proč učinil ze své ženy herečku, když znal Magdalenou a ostatní Bèjartovy a mohl tušit, že mu divadlo ženu odejme? Neboť dlouho šťastni nebyli a jak uvádí Grimarest, prvá veliká roztržka mezi manželi jest z roku 1664*) a zavinilo ji divadlo.

Toho roku totiž pořádal ve Versaillesch Ludvík XIV. veliké slavnosti pro svoji milostnici, k nimž byla pozvána i společnost Molièreova. Armanda vystupovala tam na scéně několikrát a hlavně v Princezně z Elidy, kde hrála princeznu, pro ni samu napsanou, okouzlovala mnohé. Byla hned obklopena obdivovateli a neměla tolik síly, aby jim odolala. Molière pocítil, že vlastní žena se mu odcizuje. Začínal pykat za svůj dřívější život a své dřívější přestupky, a nemusíme se bátí toho slova, začínal býti trestán. Spravedlnost stihla i Molièrea a třeba nevěříme všemu, co ze zášti napsala autorka Proslavené herečky proti Armandě, přece zříme, že muka, jež Armanda svému muži způsobila, byla hrozná. V Přinuceném manželství z r. 1664 (Mariage foré) a Jiřím Dandinovi z r. 1668 jsou četné narážky na domácnost Molièrovou. Armanda jest kreslena jako žena, jež dychtí po zábavách a radovánkách, a není s to udržovati hřejivé teplo v rodině. Ztěžovala život muži „nemocnému, přetíženému prací a starostmi.“ Molière toužil „po životě rodinném, intimním, skrytém“, kteréhož mu nedávala Armanda, „stvoření frivolní a nepříliš moudré“, jak ji charakterisuje Laronmet.**)

*) Grimarest, ibid. 68.

**) Laronmet, ibid 145.

v lednu 1664 a dcery v dubnu 1665. V červnu 1666 se úplně rozešli a žili odděleně až do r. 1671. Ve hrách, které Molière napsal v té době, hlavně v *Le Sicilien* a *Amphitriou*, dostává nejlepší role ne Armanda, s níž se stýká umělec pouze na jevišti, nýbrž slečna De Brie, která, zdá se, Molièrea utěšovala v jeho hoři.

O slavnostech versailských bylo dáváno po prvé jiné dílo Molièrovo, které se stalo předmětem velikých bojů proti Molièrovi: *Tartuffe*. Byly hrány jenom tři akty a další provozování bylo zakázáno přes všechny omluvy a výmluvy autorovy, že nechce útočiti na náboženství, nýbrž jen na náboženské pokrytectví. Jak ukáží dále, klamal sebe sama, byly-li jeho výmluvy opravdové. Ostatně spisovatel sám dal jasnou odpověď svým jednáním, že není ani čestným ani přímým. Přesvědčoval, jak nás o tom zpravuje Racine, *) jansenisty, že útočí na katolíky, a katolíky, že napadá jansenisty. A hned dílo, které napsal brzy po *Tartuffovi*, *Don Juan* zřejmě ukazuje, kam mířil svým *Oagonem*, který jest hlavní postavou *Tartuffa*: ku podvrácení náboženských, křesťanských ideí mravnosti, hlásaných ať jezuity, ať jansenisty, v nichž tušil hlavní nepřátele své filosofie. A liberální vláda francouzská a nepřátelé pozitivního náboženství v prvé čtvrtině XIX. století dobře věděli, jak nejlépe zviklají náboženství u lidu a dobře jednali, když rozdali tisíce exemplářů *Tartuffa* mezi lid a žactvo.

Zastánci Molièrovi vytýkají dvoru, který dal zákaz provozování hry, že cítil se dotčen ve svém pokrytectví, a že jednal čistě z ohledů sobeckých nebo politických. Tohoto názoru nelze úplně hájiti. Krivdilo by se královně-matce, Anně Rakouské, princovi Contimu, konvertitovi a bývalému protektoru Molièrovi, a jeho sestře vévodkyni de Longueville, na jejichž nátlak byl zákaz vydán, kdyby se pokládali za pokrytce. A rovněž nelze tak obviňovati Bossueta, nebo četné jansenisty, u dvora. Byli dosti inteligentní, aby rozeznali dobré stránky od špatných a znali jistě Molièrea i jeho filosofii, kterou hájil ve hře, i nebezpečí, které z ní vznikalo pro duše.**)

R. 1665 objevuje se v díle Molièrově jiný prvek: tvoří prvou komedii, v níž se vysmívá lékařům a útočí na jejich neupřímnost, strojenost a nevědomost. Získal si tím sice opět nové nepřátele, ale své dílo tím obohatil a hned *L' amour médecin*, třeba fraškovitě nahozena, jest malým veledílem.

Od r. 1665, až do r. 1773, kdy Molière umírá, vytvořil mnoho děl, která netřeba vypočítávati. Jenom o třech nejdůležitějších, a možno říci vůbec největších dílech se zde zmíním. Je to *Misanthrop*, *Lakómece* a *Amphitriou*. V prvním nejlépe vyličil žárlivost a vyšší soudobou společnost.

Žárlivost kreslil často. Uvidíme ji ve *Sganarellovi*, *Škole mužů*, *Škole žen* a *Jiřím Dandinovi*, kde se nám jeví spíše směšnou. V *Misanthropu* jest sice též směšnou tato vášeň, ale jest daleko hlubší a jeví chvíle bolesti. Ve *Škole mužů* jest *Sganarelle* klamán *Isabellou*. Jest směšným, ale ještě více jest směšným, že toho nepozoruje. Myslí, že za jeho vychování jest mu *Isabella* věrnou. *Arnolphe* ze *Školy žen* jest klamán *Anežkou*. Není jí však milován. Tuší a konečně se dovídá pravdu: že totiž jest podváděn. *Horace* miluje *Anežku*, jest jí milován a sdělují svoji radost z lásky *Arnolphovi*. Ten žárlí. Jest směšným, ale vzbuzuje zároveň litost či soucit divákův. *Sganarelle* jest oklamáván a jest odporný. Když seznává jak se věc má, viní všechny, aniž hledá v sobě příčinu. Nemá důvodu k žárlivosti. *Arnolphova* žárlivost prýští z nitra bytosti. Jest odůvodněna a jest lidská. Molière dovedl spojití v jedné osobě směšné s vážným. *Alcèste* má stále důvod k žárlivosti. Jeho žárlivost jest logickým důsledkem koketnosti *Célimeniny*. Jednání jest důsledkem vášní osob, a ne kombinací různých vnějších náhod, jako je tomu třeba v *Donu Garciovi*. V *Alcèstovi* již úplně mluví srdce a *Alcèste* jest nám symphatickým, jako jim byl samému Molièrovi. Jest slabochem, ale trpí, a to často nezaviněně vinou *Célimeny*, která jest zdařilým dítětem svého věku, dámou společnosti, znající všechny intriky. *Žárlivost Alcèstova* jest nejpravdivější a nejlidštější ze všech a nejdramatičtější.

*) cit. u Brunetièrea, *Littérature classique*, sv. II., 430.

***) Dílo mohlo býti celé hráno až roku 1669, kdy byla jeho censura zrušena na příkaz samého krále *Ludvíka XIV.*

V Lakomci se neomezil Molière jenom na vykreslení lakomcovy povahy. Šel dále a vytvořil více už komedii charakterovou. Dal nám komedii společenskou, sociální. Lakomec není sám. Jako Ludvík Helloův z Podivuhodných příběhů jest i lakomec Molièrův ceněn, a netoliko to, jest otcem rodiny. A umělec chtěl dokázat jedno a podařilo se mu to: že totiž lakota jednoho člověka zavinila pád, rozvrat celé rodiny.

Amphitrión jest jediným dílem, k němuž čerpal Molière látku ze starověku, z Plauta. Ale podařilo se mu převýšiti, vyniknouti nad starověkého komika. Nikdy nepodal Plautus tak krásných scen, jakou je třeba ona, v níž rozmlouvá Juppiter s Alcmenou či sceny, v nichž vystupují Sozius a Cléanthis. Amphitrión jest nejpoetičtější a nejjemnějším dílem velikého tvůrce komedií.

Nerozpisují se šíře o těchto třech stěžejných dílech Molièrových, poněvadž budu mít ještě příležitost mluvit o nich, až budu hodnotiti umělecký význam díla. Jen tolik podotýkám, že každé z nich, kdyby nic jiného nebyl vytvořil, by mu zaručilo slávu v literárním světě. Misanthropem a Lakomcem se povznesl Molière nad svůj čas a nad pojetí francouzského člověka a vytvořil typy lidí, typy člověka s jeho rysy a sklony, jak to poznáváme nejen v historii, nýbrž kolem sebe všude.

Život Molièrův od r. 1666 byl dosti těžký. Ze zájezdu do jihofrancouzských měst přinesl si nemoc, které nemohl vzdorovat, jsa od přirozenosti dosti slabého zdraví. Bída mu zdraví nepřidala a zármutek v manželství rovněž ne. Uvážíme-li stálé zápasy, které se všech stran byly proti němu podnikány, a jeho odpovědnost jako vůdce velké společnosti divadelní, i četné starosti a spousta věcí, jež dal divadlu, jeho činnost jako spisovatele, herce i šéfa, pochopíme snadno, že byl úplně vyčerpán a sesláblý. Života Molièrova jest již na krátkce. Roku 1670 umírá matka Bejartových a brzy na to se chystá na poslední cestu Magdalena velice zbožně a usebraně. Umírá v únoru 1671 a jediný Molière ji doprovází na poslední cestě z celé společnosti, která hraje v S. Germain. Tento akt má do sebe cosi tragického. Snad v té chvíli vyvstala před Molièrem celá jeho minulost a snad na té cestě veliká lítost smývala jeho viny. Magdalena mu přes vše byla nejbližší a nejvíce ji byl povinnován. Sotva by byl bez ní tím, čím byl. —

Téhož roku se smířil se svou chotí. Odstěhovali se z domu do ulice de Richelieu (kde dnes je pomník Molièrův nedaleko Národní bibliotéky), a Molière zařídil Armandě byt se vši nádherou, aby nic nepostrádala a byl až na nemoc spokojen.

V září příštího roku mu Armanda dala syna a radost jeho byla úplná; než neměla trvati dlouho. Po jedenácti dnech dítě zemřelo a to byla veliká rána pro Molièra, které dlouho nepřežil. Plícní nemoc, již byl dlouho sužován, se stále zhoršovala.

17. února 1673 hrál posledně ve své hře *Malade imaginaire* (Domuěle nemocný). Sotva dohrál, taková byla bolest, již trpěl. Odešel po hře, lehl a kašel, ježž, při hře přemáhal, sesílel. Blížila se chvíle poslední. „Jakmile cítil, praví předmluva z r. 1682, že jeho stav jest beznadějný, obrátil všechny své myšlenky k Nebesům; za chvíli ztratil řeč (a krev z prasklé žíly se mu [hrnula ústy a byl jí po půl hodině udušen.) Dvě milosrdné sestry, které přišly žebrati do Paříže, a jež Molière u sebe ponechal, mu zatlačily oči. Právě tento fakt podpírá a činí pravděpodobnou domněnku, již prvý pronesl Brunnetière**), a již téměř nikdo si nepovšiml, že totiž byl Molière zaopatřen dříve než umřel, že umřel jako pravý věřící křesťan, který litoval a kterému bylo odpuštěno. Jistě bylo prvou starostí sestřiček povolati kněze k těžce nemocnému a není příčiny domnívati se, že by si ho nepřál Molière, který přece měl svého zpovědníka, kněze Bernarda, jenž byl kaplanem v Saint Germain l'Auxerrois. (Při rekviem, jež bylo tento měsíc slouženo u Sv. Rocha za duši Molièrovu, klečely dvě sestry z téhož řádu u oltáře, prosíce za duši nešťastného Molièra.)

Armanda provdala se po čtyřech letech po smrti prvního chotě za Guerina, r. 1694 se zřekla divadla a zemřela r. 1700. Premièrem společnosti Molièrovy stal se Charles Varler de la Grange.

*) Préface. Oeuvres, † I. XVIII.

**) Brunetière, Etudes critique, I., Paris 1888, str. 144.

Třistaleté výročí narození Molièrova bylo slaveno ve Francii, a hlavně v Paříži se vši okázalostí a nádherou. A nejen Francie nýbrž celý svět vzpomněl či vzpomíná velkého komika a genia francouzského. Molièrovi dostalo se toho, čeho se nedostalo žádnému spisovateli. Má několik, ba příliš vydání děl, z nichž čtrnáctisvazkové, opatřené Mesnardem, jest definitivní a jedinečné. V letech osmdesátých byla založena revue „Moliériste,“ a ve všech archivech bylo pátráno, zda nenalezne se v nich něco ze života Molièrova. Měl vášnivé obdivovatele a čitatele, jejichž úcta hraničila až s pověrou. Belfara, jenž též psal o Molièrovi, nosil jako relikvii zub z čelisti, jež jest uschována v jednom museu, a dlouho nebylo možno kriticky hodnotiti život a dílo umělcovo, ježto každý, kdo tak činil, byl prostě ukřižen. Brunetière v letech devadesátých vytýká, že možno mluvití jakkoliv o Racineovi, Corneilleovi, ale ne o Molièrovi, „jehož chyby nejsou chybami, ale dobrými vlastnostmi. Co bychom u jiného zavrhlí jako špatné, máme obdivovati u Molièra. Styl Molièrův, jeho filosofie a morálka nepatří kritice. Molière jest povznesen nad všechnu kritiku a diskusi.“*)

Při nedávných slavnostech v Paříži bylo též mluveno o Molièrovi anebo psáno jako o nejlepším vzoru našem. Rektor Sorbonny, p. Appel nazval dílo jeho „nejbohatším na poučení, nejpoučnější ze všech, jež vytvořil duch lidský.“ Administrátor Comedie francouzské p. Faber mluvil o apotheose jako ritu náboženském, jako o „oběti“ (le sacrifice). Comédii francouzskou srovnával s chrámem, v němž jsou uctíváni dramatictí spisovatelé jako „polobozi“ (demidieux). Tam jest jim vzdáván kult, jehož předmětem byli kdysi larové a jiní domácí bůžkové (dieux lares et autres genies tutelaires). Co řekl E. Haraucourt, jest již neslavnostním, ale hloupým a směšným. Molière jest podle něho nevyrovnatelný lékař, utěšitel ve všem utrpení. Jest prorokem. Ba, jest ještě více. „Jednou, pravil, slovo z něho vytryskne, slovo, jež nebylo vysloveno na zemi od sedmnácti set let, kdy je měl pronésti Dante, ale jež čekáme stále od chvíle, kdy byl dán slib jeho na Golgotě. Marně ubíhají století zápasu a muk, aby zpusťovala život, a když charita křesťanská se chýlila ku pádu a říkala: Pro lásku Boží; Molière prvý řekl: Pro lásku k lidstvu (pour l'amour de l'Humanité)! Molière jest prorokem; snad i byl nejmoudřejším (le sage entre les sages) a skoro světcem pro svoji moudrost (un saint á force de sagesse). Nestačí obdivovati Molièra jako největšího učitele; jeho třeba milovati jako velkého bratra. Nosí trojí korunu: zlatou, trnovou a diamantovou. A prosím své čtenáře za prominutí, že uvedu ještě slova z řeči pana Roberta de Flers, jemuž jest Molière největším z lidí,“ „jakýmsi Bohem, jehož kult se obejde bez prostředníků.“ (Snad přece ne, když potřebuje p. de Fleurs a Harancourta!) —

Úmyslně jsem si všiml různých podrobností a činů Molièrových a z těch jest jasno, že to s tím božstvím a s tou velikostí Molièrovou není tak hrozné. Byl člověkem, který při nejmenším měl chyby, jaké má druhý člověk a kterému hodně scházelo do dokonalosti. Vzorem života velkého by býti nemohl.

Ovšem, jest zde jeho dílo. Snad v něm filosofie a morálka obsažená zasluhuje těch chval, jichž se Molièrovi dostalo? Ovšem jest třeba posuzovati zvláště uměleckou cenu zanechaného díla, filosofie a z té vyplývající morálku. Uzříme, pokud jsou pravdivými a do jaké míry různé ty chvály. (Pokračování.)

J. S. Bořita O. P.

PRVKY MRAVNOSTNÍ NAUKY.

Jsme tvory společenskými a úkony jedincovy se často stýkají s hranicemi cizího bytí. Někdy jdou tiše vedle sebe, jindy se střetnou a nastávají hrozné katastrofy. Proto ode dávna pátral lidský duch, jak upravit poměr mezi jednotlivými činnými jednotlivci a mezi celky z těchto jednotlivců.

*) Brunetière, L' Histoire de la littérature française, † II., 382—383.

Jaký byl zorný úhel, takové bylo řešení. Ale vždy řešení se pohybuje mezi dvěma základními póly, mezi přirozenem a nadpřirozenem. Filosofie hmoty, empirismu, racionalismu, subjektivismu, konečně i eudaimonismu se příšerně odráží od nadpřirozeného chápání lidských činů a životů. Ale za každým sluncem jde v patách potměšilý stín; — i nadpřirozenému pojmání života se takřka „přilepilo“ nedochůdce fideismu, známého pod různými „ismy“, z nichž nejznámější je traditionalism 18. a 19. století.

Jsou duchové malého, nízkého chtění, kteří snad věří anebo, kteří nejsou přesvědčeni o nemožnosti vyššího bytí, kteří však jsou příliš pohodlní, aby mysleli, promysleli a — domysleli. V hrozných procentech druží se k nim lidé, kteří ubíli v sobě vše čisté a svaté a kteří nic již od života nečekají. Za nimi, v téže armádě, belhají se duše, které život zranil, které nenalezly velké víry, které nemilovaly a nemilují a které proto zpívají též hymnus přítomnosti, hmotné, požitatelné přítomnosti. Jim jest život hroznem, jehož zrnka zvolna obírají, a jenž má pro ně jen potud význam, pokud jsou zrnka sladká a šťavnatá. Ty všechny nazýváme hedoniky — rozkošníky, jichž otec jest Aristippos. Neprávem sem zařazují Epikura, jemuž sice nepřísluší gloriola, ale sem rovněž nenáleží.

Co může zploditi filosofie rozkošnictví? Kabarety, kluzké scény, korunové románky. Nešťastné plození! Ani snad nechápete muka ubožáků, zaprodaných tomuto heslu. Nudou se ubíjejí, a ubíjejí se, aby se nudili. Kdybych si chtěl postavit na knihovničku alegorie filosofických systémů, postavil bych si za hedonism lebku, vyzáblou, odpornou lebku, držící v zubech nůž, nůž, jímž uštípoval člověk drobečky se stromu rozkoší a nůž, jímž si vjel do srdce.

Kdyby mělo rozkošnictví naplniti lidský život, musilo by naplniti jeho hlavní schopnosti. Již to, že člověk hledá rozkoše, že ví o nich, svědčí o existenci oněch vyšších schopností. A tělo, požitek jich nevyplní, protože jsou nutně nižšího řádu.

Není příznačné, že právě náš lid jeví tak silné sklony materialistické? Píši v cizině tyto řádky; pomalu vžívám se do ideí a života jiných národů a při srovnávání nejprve mne zarazila hrozná požívavost, která tak nepěkně stíní naši jinak dobrou povahu. Jakoby nás jen Židé předčili v této vlastnosti . . . Nebyl takový náš lid! Kdo jej pokazil? A pak prý jsou filosofické systémy školním inventářem! V abstraktní formě lid hedonismu nepřijímá a ani nechápe, ale pro jeho praktické podání je velmi účelivý. Což vás ještě nikdy neotrávil ustavičné hořekování: „Tak dobře jako před válkou se již nikdy nebudeme mítí . . .“

Jiní lékaři lidské bídě připouštěli, že vše jest účelné, a snažili se vyhledávati ve všem uspokojení potřeb, přání, ale jen přirozených. Nesnížili se výlučně k nízkému požitku, nýbrž prohlásili za princip lidského konání užitečnost naší lidské přirozenosti. Hledej, co ti může prospěti! Vše, co ti škodí, vylučuj! Ne proto, že by to nebylo mravné; neprospívá to! Jejich heslo se dá shrnouti v zásadu: Dobro jest můj užitek! Max Stirner vybičoval utilitarism až na zbožnění Sebe. Nešťastný Nietzsche zabloudil v hlubinách lidské bytosti a na svět přinesl svou šílenou teorii o nadčlověku.

Celé státy byly ovládnány utilitaristickým principem. Více válek bylo zcela úředně opověděno zásadou: Potřebuji toho, proto to chci Kupčik na Temži ztročil řadu území jen proto, že mu to bylo užitečné.

Ovšem, jest v lidské přirozenosti, že se před každým činem zastaví a řekne si: Co z toho? Ale kdo neuznává vyššího prospěchu, pro koho jest život směnným obchodem hmoty za hmotu, ten musí pochovati veškeren smysl pro právo bližního, ten je musí přirozeně nohama šlapati, jedině z důvodu, že jest to proň užitečné. Pro utilitaristu jest užitečné nestarati se o chudinu, protože to nic nevynese, odkopnouti staré rodiče, protože jest to lacinější; prospěchářství nastavělo moderní lidomorny, zvané továrny a v nich ssaje z mladých lidí mízu života, aby pak s odporem vyplivlo ruinu, která zůstala. Prospěchářství jest v jistém smyslu nebezpečnější než požitkářství, protože požitkářství stačí samo sobě, kdežto prospěchářství vztahuje chapadla daleko široko, otravujíc často studně veřejného mínění, z nichž tak rád pije dav.

Kant poznal nedostačitelnost pokynů, jež dává hmota a hmotné zájmy pro lidský život, a jež určují nižší schopnosti. Vycítil, že třeba vyššího vůdce. Protože byl dítkem své doby, která si postavila Rozum na oltář, tvrdil, že lidský rozum a sice pouze

lidský rozum může a smí určovat lidské kony, že jen on smí rozhodovat o jejich mravní povaze. „Čiň tak“, děl Kant, „aby tvé jednání mohlo se státi předpisem konání tvých bližních!“ Tak si toho podle Kanta přeje rozum řídící lidské úkony. Objektivního dobra Kant nepřipouštěl. Tím založil osudný systém subjektivismu, kolem něhož se dodnes točí skoro veškeré nové filosofické přeměny a systémy.

Ale netušil nemilosrdný filosof, že námi zachvívá příšerná hrůza, strach, aby náš život nevyzněl na prázdno, že naše subjektivní odpovědi duní hluše v duši, protože pocházejí od subjektivního, nedokonalého našeho poznání, které nemůže proniknouti tajemství bytí . . . ? To bychom pak musili věčně zoufat nad lidským pokolením, protože plane v nás jiskra dobra, my si je subjektivně nevyložíme a na objektivnost mysliti nemůžeme!

A zaslouží lidský rozum té cti, aby byl výlučně naším vůdcem? To by znamenalo, že ponoření do něho bylo by svrchovaným blahem. Leč, my si nemůžeme býti účelem, protože bych pak raději ani nebyl. My však chceme býti, protože cítíme vyšší bytí, a toto vyšší bytí musí býti naší směrnicí. Kant tvrdí, že nemáme jednat pro objektivní dobro, v němž nalézáme uspokojení; nazývá to nedůstojné člověka. Kdyby však pronikl poněkud hlouběji do analýzy lidského konání, seznal by, že nemůžeme nic konati, než to, co považujeme za dobro; ke zlu, jako ke zlu, nemůže nikdo směřovati. A když chci ono dobro, tož je chci jako své dobro, protože já jednám. Že to nazýváme odměnou, nad tím se nemusil Kant pohoršovati, protože je to slovíčkářské pohoršení. O mnoho nemravnější je motiv Kantova jednání, diktovaného subjektivním názorem rozumu: „Nejednej pro odměnu, proto, že jest to dobro, nýbrž protože je takové jednání důstojné lidské vznešenosti. Tedy, Boha tak celkem sesadil a na trůn posadil Člověka, nadutého, subjektivně myslícího a jednajícího člověka, a Lidství. Kdesi v koutku nechali ještě na krajíčku starého Boha. Aspoň prozatím, než co . . . Myslíte si, že tím někoho omráčíte, mluvíce mu o velké, subjektivní vznešenosti člověka? Kromě křesťanů, kteří připouštějí objektivní velikost, každý se vám vysměje do obličeje, zvláště vojáci, kteří prožili válku. Subjektivně jest člověk „Bestia triumphans“ — jen Bůh ho povznáší.

Znáte bizarní obraz Stoiků. Jsou bizarní jako je bizarní jejich filosofie, kterou obnovil Spinoza. Vůdčí myšlenkou jest jim jednat podle rozumu a nikoli podle vášní. Předmět vášní nezávisí na nás; stále se mění, není důstojným vůdcem lidských úkonů. Říd' se ve všem a jedine rozumem a rozum nechť řídí dobro, které on poznává. To jest pravý eudaemonism racionalistický. Tak si vysvětlíme, že stoikové snášeli klidně nejhorší muka, ježto chtěli býti rozumově silní a tím potřítí vášně. Spinoza jako pantheista popřel ještě k tomu lidskou svobodu. Aby jeho systém se nezdál tak přísný, určil v důsledku popření svobody i povinnost tohoto mravního jednání podle rozumu. A Comte opravil stoiky, že dlužno jednat z lásky k rozumnému dobru, jež dlužno milovati podle pravidel moudrého nazírání rozumu. Základní omyl stoiků, Comtea a Spinozy možno vymeziti v zásadě, že blaho lidské nespočívá ani v duši, ani v rozumu, především pak nikoliv v síle rozumu. Síla rozumu neb duše jest jen jakýsi doplněk, dokonalost a v lidské duši neb rozumu nemůže dojiti nekonečné náplně. Proto nemůže upokojiti hlad po Nekonečnu. Stoik si může z mužnosti přerezati žíly, ale vyplniti života nedovede.

Aby celé lidstvo nezachvátíl hnus ze života, o němž nevíme, co s ním, poslala Prozřetelnost mohutnou filosofickou školu, slavnou školu peripatetickou, Bůh dal světu Aristotela. Peripatetická filosofie klade za nejbližší základ skutečné dobro, a tento základ nám uvědomuje rozum, jenž nám zároveň praví, že závisí na Bohu jako na nejvyšším zákonodárci. Ale jenom sem došel lidský rozum. Marně rozbíjel si čelo o neproniknutelné záhady nadsvětí. Musil nejprve uznati svou slabost, svou ubohost, pak teprve bylo možno seslati světlo. Lidovský národ uchoval si sice původní tradici o nadpřirozeném hledisku na lidský život a jeho úkony, leč během času učitelské školy tak znešvařily tento vznešený pojem, že se mnoho blížil přirozené etice. Mimo to jen zlomku lidstva byl svěřen tento poklad.

Do husté tmy zablesklo Světlo, jež Kristus rozžal svým učením. Nesmrtelné zůstanou věty: „Budte dokonalí, jako jest dokonalý váš Otec v nebesích . . .“ „Co prospěje člověku, kdyby získal celý svět, ale uškodil si tím své duši . . .?“

Celé učení Kristovo směřuje k nejvyššímu cíli, naplňuje veškeré schopnosti lidského ducha, dá se použít ve všech okolnostech, ve všech stavech. Vodítkem lidského života jest božský zákon. Není to nic lidského, nemusíme se proto báti trapného pokorenění, že zapláčeme hořkými slzami nad lidskou slabostí, není to zpupné nadýmání ubohého tvora, jenž nic nemá a všeho potřebuje a přece by i hvězdy si ztočil podle svého. Můžeme jít klidně, protože bdí strážce Israelův, bezpečně kráčíme, ježto jsou to zákony nás milujícího Otce, jenž vidí lépe a dále než my, jenž vidí vše.

Srovnejme si nyní tyto základní prvky přirozeného i nadpřirozeného směru, srovnejme si i výsledky! Požitkářství nás táhne dolů, ke zvířeti, a konečně nás naplní nechutí a hnusem, požitkářství hubí celé národy. Prospěchářství rozeštvává bratry a činí ze světa jediné bojiště. Subjektivismus zbožňuje rozum a nakonec řekne: je-li tomu opravdu tak, jistě nevíme. Stoicismus vychovává znamenité herce, ale život není komedií. Pantheismus se krásně čte, ale těžko se podle něho žije. Přirozená etika nám nestačí, protože není s to dáti vážně zavazujícího zákona, jelikož ještě nikomu nedokázala právoplatnost svého poslání.

Co zbývá činiti?

„Klesněme na Boha ve své slabosti“ jako sv. Augustín, a v jeho světle uzříme cestu, která jest obtížná, daleká, ale která vede nás k přístavu, nezanechávajíc nás na moři jako trosečníky.

Běla Pečínková-Dlouhá:

CHOPINŮV VALČÍK MINUTOVÝ.

Ticho a šero . . . Tak to mám ráda.
Stoupnu si v koutek okenní.
Večerní ulice jeden chvat.
Po sněhu, v mrazu — eh, krev hřeje
mladá
a nožka má křídla, hoj v tanec! Kdy
počnou už hrát?

— — — — —
Chvíle mně miji v zasnění.
Vracím se v pokoj. Teplo tu dýchá,
od kamen běží rudý pruh,
jiskřičky tančí. Usedám zticha
a stará hudba plní mi sluch.
Všechno se propadlo v tajemnou dáli.
Na dlouho — na mžik jen? — Kdož pak to ví?
V reminiscencích, či tajemné tuše? —
Vzbudila slza, jak na líci pálí.
Na klavíru duše
přebral Kdos' Valčík minutový

MODERNÍ ČLOVĚK A KATOLICKÁ CÍRKEV. *)

Než přikročím k vlastním úvahám, předeslal bych rád krátký úvod, jenž je čistě osobní. Nejsem členem katolické církve — naopak byl jsem po mnoho let jejím zavilým nepřítelem. Zdržoval jsem se totiž po delší dobu v katolických krajích, kde jsem poznal řadu neutěšených zlořádů, přestřelek a slabin v katolické duchovní správě a propagandě. Tehdy znal jsem málo život lidský i lidstvo a proto jsem vinil církevní zřízení z věcí, které pocházejí ze všeobecné nedokonalosti lidí. Vždyť s chybami lidskými musí počítati na světě každá sebe vyšší idea i instituce sebeideálnější.

Nato jsem se zabýval základními etickými otázkami lidské společnosti. Tím a pak teoretickým a praktickým studiem problému, jak vypěstiti charakter, objevoval se mně kulturní význam církve v úplně novém světle. A dnes, opíraje se o vlastní zkušenost, nepochybuji ani trochu, že vášnivá zaujatost proti katolické církvi u mnohého moderního člověka prýští odtud, že neměl příležitosti nebo času, aby se delší dobu zabýval pozorováním a přemýšlením o skutečné duši lidské, jejími silami a slabostmi. Celá řada svůdných a oslňujících abstrakcí a ilusí moderního nazírání na život má v tom svůj původ.

Toto týká se zvláště stanoviska, které zaujala v poslední době velká část studující mládeže ke katolické církvi. Podnět k tomu dalo hnutí proti katolickým spolkům na vysokých školách německých. Tehdy jsem poznal úplnou neznalost toho, co bylo napadáno. Bylo to pro mne tak trapné, že jsem se rozhodl nepřihlížeti k tomu déle mlčky, nýbrž obrátiti se na rozvážnější živly mezi studentstvem s touto výzvou.

Jako základ beru si zásadu, že jedině správné stanovisko nekatolického studenta ke katolické církvi je dáno slovíčkem „student.“ Má tedy student církev důkladně prostudovati a pak ji teprve souditi. Když však místo tohoto postupu, který je jedině důstojný „učeníka vědy“, se ozývají jiné úsudky, které na př. severoněmečtí studenti pronášejí o katolické církvi, když přijdou do Německa jižního, které odvažují se uveřejňovati ve svých časopisech a které i na jejich schůzích lze slýchat, pak maně vtírá se člověku myšlenka, že věda je dnes pouze „řemeslem“ a ne činností ducha. Vždyť je to právě činnost ducha, která zavazuje stoupence k své vznešené zdrženlivosti v úsudku o všech problémech a která nutně vzniká tam, kde zvykl člověk metodě nepředpojatého, svědomitého zkoumání. Nesmíme tedy tuze kárati protivníky, byť byli i hodně radikální, nýbrž spíše nevědeckou lehkomyšlnost. Dnešní mladé pokolení se hlásí k výzkumné metodě, která neřádá předpokladů. Jakmile však běží o posouzení institucí, spočívajících na jiném kulturním názoru, na rozdílné psychologii a odlišném o lidech úsudku než je ten, pod jehož vlivem nekatolík byl vychován, tu osvobozuje se lehkovážně od ducha důkladného zkoumání. Někdo může býti naprostým nepřítelem hnutí ženského. Chce-li se však, aby jeho důvody byly veřejností přijaty, musí pádně dokázati, že zná důkladně skrovné výdělky, duševní prázdnotu a mravní konflikty, z nichž právě povstalo toto hnutí. Musí ukázati dále, že studoval i požadavky žen, dav se poučiti jejich předními vůdkyněmi. Někdo jiný může býti radikálním odpůrcem sociální demokracie. Musí však ukázati, že má jasný přehled o rozsahu sociální bídy, že dokonale zná podstatu moderního hnutí dělnického, že nestranně a bez předsudků studoval nejlepší díla o socialismu a že přece dospěl k závěru, postavití se proti sociální demokracii. Stejně nutno si počínati i při posuzování katolické církve. Kdo už předem zaujme určité stanovisko v této tak těžké otázce, aniž by prostudoval sociální, psychologické a pedagogické základní otázky, na nichž spočívají všechna zařízení církevní, aniž by si byl přečetl klasické autory a apologety, aniž by se byl pokusil svědomitě poznati podstatu a smysl jejich nauk a jejího působení, ten ať si nečiní nároků, že jeho úsudek je přísně vědecký. Mnoho vzdělaných lidí jeví velký

*) Podávajíc s laskavým svolením autorovým překlad jeho úvah, přejeme si, aby nejen přispěly k větší účtě a lásce k sv. církvi, nýbrž aby zvýšily též počet přátel slovatného učence, kteří by jemu, tak blízko již jsoucímu katolické církvi, vyprosili milost úplné konverse. Pozn. překladatelova.

zájem o náboženské zvyky a obyčeje ostrovanů Fidžijských a Tibeťanů, o katolické církvi však je i u mužů vážnějších nevědomost přímo do nebe volající. A neběží tu přece o zřízení, které trvá ode dneška neb od včerejška a které je udržováno nějakou sektou neb několika bláznů a pedanty. Nikoliv! Zřízení to je matkou vši naší kultury, po mnoho století naplňovalo nadšením největší veleduchy a do dnes řadí k upřímným vyznavačům čestné, vážné a zkušené muže i ženy ze všech háródů. Svými duchovními řády koná dosud doma i v cizině divy sebeobětavosti, které jí veřejně i potají závidí všichni, kdož jsou mimo ni.

Nemám naprosto v úmyslu široce se rozepisovati na obranu církve. Nechci, leč podati nekatolickým studentům nějaký námět, jak možno opustiti stanovisko nesvobodné zaujatosti ke katolické církvi a začíti opravdové studium jejího ducha a jejích forem.^{*)} Nevycházím při tom od nějakých theologických předpokladů, nýbrž zkoumám prostě některé z hlavních žalob proti katolické církvi se stanoviska sociologického, psychologického a pedagogického a pokusím se ukázati, že hluboké problémy se skrývají tam, kde se něco beze všeho popírá a zavrhuje, jichž člověk v jich plném rozsahu nedbal a neoceníl.

Především bývá „kriticky“ posuzován princip neb zásada autority v katolické církvi. „Princip autority nutno naprosto zavrhnouti, neboť je to jen obyčejný, ku podivu však houževnatý pozůstatek zašlého životního řádu.“ Tvrzení toto pokládají moderní lidé již předem za jisté. Jejich axiomem je, že člověku třeba se řídit na poli mravním a náboženském pouze tím, co může vlastním rozumem prozkoumati anebo ve vlastní duši prožítí. Uvažujeme-li však o tom axiomu blíže, tu shledáme, e je hodně nového data a že se naprosto nemůže odvolati na důkladné zkoumání sociologické a psychologické.

Táží se nyní: Je správné, že každé individuum je skutečně schopné ze sebe pochopiti základní pravdy etického a náboženského života a jim rozuměti? A což otázka kompetence? Jakou kompetenci k prozkoumání a pověření má na př. mladičkový student, neb obchodní příručí, abstraktní a teoretický učenec, neb prací přetížený obchodník? Jakou kompetenci mají neščetní mužové a ženy, kteří hovějí otrocky svým vášním a zvykům a kteří se nedovedou povznéstí nad vlastní nepatrnou zkušenost životní? Ti všichni mají býti „velekněžímí“ vlastního já? Celá řada lidí není dále schopna a nejeví ani náklonnosti k poznání sebe sama.^{**)} To však je první podmínkou vši moudrosti. Všichni ti lidé mají býti tedy sami sobě zákonodárci a vykladači základních otázek bytí? Velmi mnoho lidí nedovede psychologicky porozuměti ani vlastním dětem, s nimiž jsou přece úzce a podstatně spřízněni a s nimiž den ze dne se stýkají. V rukou těchto lidí má býti úkol rozřešiti problémy a zkoumati řešení, která vyžadují velmi hlubokého porozumění lidské povahy? Jak nesmírně zřídka se najde šťastný člověk, jenž psychologicky rozumí nešťastným, boháč, jenž dovede spravedlivě pochopiti chudáka a chudý, jenž dovede pochopiti boháče podle jeho vnitřního žití a pohnutek! A přece mají všichni lidé, i ti, kteří znají jen jednostranně život a člověka, býti schopni rozhodovati o názorech na život, čerpaných z celku, nabytých z nejširšího přehledu všech stránek života. Jak málo je lidí, kteří si dovedou učiniti správný závěr z toho, co sami zažili a zkusili! Jak málo těch, kteří dovedou vyložiti souvislost příčiny s následky vlastních příhod. Kolik bezohledného sebepoznání je tu třeba, jak je nutno zde povznéstí se nad vlastní zkušenost! — Konečně jsou tu lidé — a je jich velmi mnoho — chorobně zatížení přemrštěnci a slaboši. Ti potřebují nutně opory velkých, neochvějných norem a požadavků. Jejich individuální myšlení trpí stále více méně následky poruchy jejich přirozené povahy a stavu. Co ti si počnou, budou-li odkázáni na svůj individuální rozum a svědomí? Poslouchal jsem jednou, jak homosexuelní muž vykládal své etické a náboženské názory; podával však jen odraz svých zvrhlých pudů. On však si myslil, že je to výsledek činnosti rozumové. A poněvadž

Mnozí lidé (a je jich velmi mnoho) myslí, že jsou „volnými mysliteli“, když se prostě „uvolnili“ od náhledů jiných lidí. Opravdová volnost myšlení spočívá však v tom, že se člověk snaží osvoboditi se od své vlastní omezenosti a povznéstí se opravdu objektivně nad hranice svého já.

^{**) Pascal tvrdí, že většina lidských snah a rozkoší vyvěrá z přání člověka uniknouti poznání sebe sama.}

ho moderní myslitelé odkázali na chatrnou činnost jeho rozumu jako na poslední instanci, ocitl se ubožák v situaci barona Prášila: za vlastní cop se vyťahoval z bažiny. Je jistě dobré, ano potřebné, upozornit člověka, aby vycítil, že vyšší věci, hlas Boží, jsou slyšitelné v jádru vlastní osobnosti, ve vlastním svědomí a rozumu. Právě církev upevnila velmi mocně toto osobní svědomí. „Quiquid fit contra conscientiam, aedificat ad gehennam“, praví koncil lateránský. Leč osobní toto svědomí potřebuje stálého opravování, probuzení a řízení ustavičným srovnáváním se svatými a osvědčenými pravdami, jichž je reprezentantem. Dnes má téměř každý člověk hodinky a řídí se jejich údaji. Kam by však došel, kdyby je pravidelně nereguloval podle normálního času hvězdáren, nýbrž kdyby ručičky posunoval prostě podle všemožných osobních spekulantů, dojmů a potřeb? Naše svědomí záleží právě v tom, že k nám v nitru mluví a naši libovůli brzdí něco nadosobního, něco, co subjektivní naši omezenost stále koriguje. Nemusíme tedy právě na ochranu této svatyně výroky svého svědomí srovnávat se svatou tradicí práva a pravdy, která jako nejvyšší instance stojí nad našim individuálním úsudkem? Nevydáváme se jinak v nemalé nebezpečí, že nižší subjekt v nás svědomí poruší a osobnost smyslná umlčí duševní?

Rozum a svědomí jsou nesporně vzácné dary, ale samy potřebují ještě výchovy, očisty, uvolnění a stálého styku s vyšší moudrostí a pak teprve jim se může svěřit vedení člověka. Kdo si důkladně přečetl spisy Schopenhauerovy, tomu je jednou pro vždy jasno, jak velice smýšlení naše podléhá vlivu pudů, přání a vášní, a jak skutečné užívání rozumu shledáváme pouze u veleduchů, již dostoupili nejvyššího stupně v ovládnutí přirozeného člověka.

Hlubší poznání právě v rozhodujících etických otázkách životních je proto výjimečně těžké, poněvadž jsou v rozporu s lidským pudem sebezáchovy; pravá etika je vždy „harakiri“, srdnatý řez do vlastního těla smyslného člověka, a to tím více, čím je důslednější. Proto se podaří nalézt pravdu v tomto oboru jen nejvybranějším, kteří dostoupili v přemáhání sebe nejvyššího cimbuří. Nejvážnější pravda nepřichází nikdy jako lichocením smyslnému člověku, nýbrž vždy v podobě anděla, který přináší tvorbu kalich. Kdo tomu chce porozumět, musí se zcela Bohu odevzdati.

„Svatého Grálu nelze dojít, leč tomu, kdo dostane příkaz s nebe, kdo je přidělen jeho službě.“

Dnes se cituje stále jen část Goetheovy prúpovědi: „Opovrhuj rozumem a vědou.“ a zapomíná se na ostatní: „Nazývá to rozumem a řídí se jím, aby byl zvířectějším než zvíře.“ To znamená: dokud člověk si nevydobył vysokého stupně nadvlády nad svými žádostmi a vášněmi, je jeho rozum jen jako Leporello, který vyhledává Donu Juanovi příležitosti. Starověk, který žádal na pravých filosofech přísnou zkušební dobu asketickou, a vědychtivému žákovi ukládal těžké závazky, než ho uznal za schopna a důstojna vniknouti jen do předsíně hlubokých pravd životních, znal opravdu lépe než my moderní lidé, kolik krutých vítězství nad smyslností, vášní a leností je třeba, aby člověk mohl myslet a posuzovat skutečně nezávisle na svých subjektivních stavech.

Proto vlády rozumu v životě nedocílíme nikdy tím, že individuální rozum povýšíme za nejvyšší instanci v zásadách jeho nazírání na život a způsob žití. Tím utvrdila by se jen slepá nadvláda pudů a vznětlivé subjektivní náklonnosti. Vláda rozumu může být vpravdě jen tam, kde vládou lidé, mající vskutku rozum, t. j. kde se uznává v řešení základních otázek životních širší rozhled opravdu svatých a moudrých lidí, kteří v životě pomocí milosti s hůry a železnou kázní vůle dospěli k oné mravní svobodě, v jejímž dosahu vůbec teprve lze mluvit o opravdovém užívání rozumu. To uznal i Goethe: Ve Faustovi ke konci pozoruje světec s výšinou, z čistounké cely konečné rozuzlení všech spleťtých dějů Faustových a při tom praví: „Odtud je rozhled volný, zde je duch povýšen .!“

To je jediný a vlastní smysl a důvod církevní autority a žádný jiný. O rozsahu jejího užití může mít člověk své náhledy, zásadně však smí ji zahrnouti jen tehdy, když si důkladně objasnil otázku, jak třeba konkrétně provést princip individualismu a absolutní svobody úsudku. Že onen individualistický princip nebyl ve větším měřítku proveden, že ho nebylo užito ve způsobu žití a nazírání na život, toho příčinou je, že ve skutečnosti stará náboženská autorita působí stále ještě mocnou sugescí. Stoupencům

tohoto principu lze tedy jen poukázat se značnějším úspěchem na některé přestřelky a stinné stránky principu církevní autority, jež jsou zcela zřejmé, kdežto neproveditelnost individualistického principu nebyla dosud skutečným pokusem dovedena „ad absurdum“. A přece, kdo má oči, může již teď viděti dosti! Nietzsche byl první, který s heroickou důsledností pohnal veškeren obsah tradice před soudnou stolicí svého individuálního rozumu a zavrhl vše, co rozum nemohl pojmouti. Toho, co zbylo, bylo málo — tak málo, že duše lidská chtějící z toho žítí, v šílenství zahynula. Faëton, který chtěl úplně sám řídit Appolonův vůz nejvyššího poznání, rozdrčen zůstal ležeti na zemi!

Právem vytýkal Nietzsche svým vrstevníkům, že principu, jehož jsou stoupenci, na sobě neprovádějí, právě v základních zásadách, které určují jejich jednání a mají vliv na jejich citění, oddávají se úplně nadvládě tradice, aniž by ji prozkoumali a odvažují se jen v některých oborech dáti se vésti konsekventně svým úsudkem. Od té dodal příklad Nietzscheho mnohým odvahy, aby se obrátili jen k svému já a proto již nyní pocíujeme znenáhla předzvěsti duševního, mravního a náboženského chaosu, výsledek to nekritického kultu individuálního rozumu, t. j. individuálních náruživostí, pudů, zájmů a omezeností filosoficky přestrojených.

Pozorujte jen novější literaturu o reformě sexuální etiky! Není to nic jiného, než skrz na skrz pohlavně určený směr myšlení. Erotická fantasmata neb sexuální potřeby diktují vědomě neb nevědomky celou argumentaci. Člověk by si myslil, že taková zaslíbenost a naprostá neznalost člověka a skutečného života, jaká se tu jeví, není vůbec možná, zvláště pro to ne, poněvadž mezi autory řečených spisů jsou namnoze i šlechtí a nadaní lidé. Proto celý zjev ten je tím poučnější, neboť nám otvírá oči, abychom poznali, jak veliká znalost životní je nutná, co duševní a mravní svobody již vyžaduje, abychom se v základních těchto problémech života vyprostili ze zřejmých ilusí a krátkozrakosti. Podobně je tomu i v otázce plemen. Je přímo neuvěřitelné, jak naivně se tu tvoří „theorie“. Ty nerodí se ve vlastním rozumu, který se vznášejí nad vášněmi jako duch Boží nad vodami, nýbrž v nejzákladnějších instinktech a egoismech plemenných. Ti, kteří tuto filosofii budují, budují ji z vlastní omezenosti a z pocitu sebevědomě nabubřelého, filosofii, která jako její původcové je plná neklidných nálad a nápadů, a která zanechává u čtenářů matný pocit, že obcovali ve zvrhlé společnosti s lidmi, kteří přes všechno svobodné chování ve způsobu, v řeči a vtipu jsou přece nesvobodní a hmotářští.

Mluví se mnoho o přírodovědecké theorii poznávací. Zapomíná se však, že etické pravdy kladou daleko přísnější podmínky poznávací, než předměty vnější přírody.

Plato to věděl. Proto si dal tolik práce, když sestavoval plán ideálního státu, aby třída filosofů byla pokud možno zabezpečena před zhoubnými následky sobectví a pohlavní vášně.

Zjev Kristův uskutečnil v jistém smyslu základní ideu jeho snu. Zde nejdokonalejší poznání životní, zakládající se na úplné nezištnosti a úplné odluce od „světa“, povýšena za nejvyšší autoritu a inspiraci lidské společnosti. Jenom že myšlenka Platonova po jedné stránce ještě doplněna. Osobnost Kristova nepředstavuje pouze nejvyšší a nejčistší nazírání, nýbrž i nejužší styk se skutečným životem. Ostatní systémy filosofické mluví k nám s abstraktní výše: Křesťanství však unášejí tím, že tam Bůh osobně prochází utrpením a pohanou, aby z opravdového života vzal, utvořil a hlásal nebeské pravdy. Moderní myslitelé nechtějí býti se svými názory na život ani po pravici, ani po levici Kristově, nýbrž chtějí trůnit nad nejvyšší Moudrostí a ji souditi. Měli by si však vzpomenouti na slova, která řekl Kristus Pán synů Zebedeovým, když se za ně matka jejich přimlouvala, aby v království Kristově jeden seděl po pravici a druhý po levici: „Zda můžete píti kalich, jež já se chystám píti?“ („Theologia Deutsch“ *) odůvodnila překrásně nejvyšší autoritu Kristovu. Mluví o dvou očích Kristových: Jedním patří Kristus do nedozírné věčnosti, druhým proniká, chápe a oživuje skutečný život. Nám naproti tomu je vždy dopřáno jen jednoho z obou. Buď žijeme ideálům a nevidíme proto skutečného života, anebo se pohroužíme do skutečna a pozbýváme smyslu pro věčné pravdy.

*) Záhlaví dvou německých spisů náboženských ze 14. a 16. stol. (1528 od Bertholda Chiem).

Až potud — co se týká nejvyšší autority Ježíše Krista — shoduje se učení protestantů a katolíků skoro úplně. Pak však se cesty dělí. Komu přísluší vykládati tradici Ježíše Krista? Komu výklad Písma sv.? Princip protestantský přenechává tu úlohu s nevyhnutelnou důsledností jednotlivci. Katolicismus podřizuje individuální výklad učitelskému úřadu církve. Církev pak stanoví v té věci hranice individuálnímu pojmání tím, že předkládá řadu pevných článků, jež mohutnými symboly vymezují podstatu a význam osoby Kristovy v čase i věčnosti. Zároveň si činí nároky na nejvyšší instanci ve výkladu a pojetí všech jednotlivostí tradice.

Namítá se, že to porušuje každý individuální vztah ke Kristu, a že je to vlastně poručníkování náboženského svědomí, což je pro dospělou osobnost nesnesitelné.

Předkládám k úvaze tyto věty, aniž bych zde nějak chtěl rozhodnouti spor konfessí. Myslím totiž: „Audiatur et altera pars!“

Vše, co bylo dříve řečeno o víře v individuální schopnost úsudku jednotlivců v nejhlubších otázkách životních, vztahuje se také na otázku, o niž právě běží, a to zcela zvláštním způsobem. Ukřížování Krista je nejen historická pravda, nýbrž i symbol životní pravdy. Nejvyšší Moudrost je pro většinu lidí tak daleko, že jí budou vždy a všude křížovati a že se jí budou rouhati. Dokonce i učení Kristovi spí tvrdě, když Mistr prožívá nejvýznamnější a nejtěžší hodiny. I to je symbolem. Přenecháme-li Krista individuálnímu úsudku, bude posmíván, zapřen a přibit na kříž i se svými následovníky; pak zbudou jen jednotliví vyznavači Kristovi, křesťanskou kulturu však vybudovati bude nemožno. Vždyť ta se zakládá jedině na úctě a autoritě, ne však na důvěře ve všeobecné porozumění Krista. Kdo této pravdy nevidí, nezná lidí a nerozumí smyslu kříže Kristova. Jenom pevné články věroučné a výklady, v něž největší následovníci Kristovi vložili podstatu a smysl jeho zjevu na základě hlubokého vnitřního poznání, jsou s to, aby většinu lidstva uvedly ve správný poměr k jeho celé velikosti a plnosti života. Jen pevné věroučné články dovedou dále vznítiti onu sílu pokorné vnímavosti a podřízenosti, neochvějnost ve víře v jeho jedinou pravdu, která jedině je s to, aby vybuodovala křesťanskou kulturu. Co zbude z křesťanství, neuznám-li hlubokého tajemství Syna Božího? Krista staví často moderní myslitelé na roveň s Kantem, Goethem a Schillerem, ba těmto mnohdy dávají i přednost před Kristem jako již „překonaným a zastaralým.“ A ještě i potom posledním důvodem „individuální“ interpretace je, že Kristus vůbec ani nežil. Dovolí-li se každému duchovnímu, aby libovolně a individuálně vysvětloval a hlásal Krista, rozplyne a zúží se brzy jeho velikost a hloubka, zmizí z kultury a zbude z něho pouze východní sociální demokrat, nebo vynikající etik, nebo veliký přítel lidu. Kristus není pak již pramenem vyššího života pro jednotlivce, nepěstí již v srdcích lidských úctu k nevyčerpatelným tajemstvím světa duchovního, nýbrž je pouze odrazem toho, co každý vlastním omezeným rozumem považuje za ideál života, ne však ideál čerpaný z hlubšího pramene, jehož úlohou by bylo stále se opravovati a prohlubovati. To, čím převyšuje Kristus každého jednotlivce s jeho osobním ideálem, cosi cizího, nového, nadlidského, nepochopitelného, to vše pak již nevniká do srdcí, aby je rozšířilo a uvolnilo. Snahou náboženského individualismu proti Římu bylo, zachrániti ducha před formou. V pozemském životě může se však duch uchovati jedině pevnou formou — kdo se vzdá formy, rozptýlí i ducha. Čím přesněji dodrží interpretace tajemství ustálenou formu, kterou ustanovili lidé nejduchovnější a od těla nejvíce uvolnění, tím více se také umožní všem lidem nejhlubší, nejbohatší a nejsrdečnější vztah k tajemství, třeba že k němu lidé dospěli zdánlivou velikou oklikou autority. A naopak — čím více se dají i nejduchovnější interpretace v šanc individuálnímu rozumu a čím více tisícere interpretace omezenějších a zesvětačtělých duší zaujmou pak jejich místo, tím zřejměji pak bude mizeti vše duchovní a tím prázdnější a chudší bude vztah jednotlivce k věcem nejvyšším. Celý stav věci nutno si objasniti, chceme-li pochopiti, proč Církev tak na tom lpí, aby se individuální hledání Krista vsunula v rámec představ, v jakých slavili nejhlubší veleduchové všech národností své duševní spojení s ním a v jakých uložili celkový dojem jeho osobnosti.“)

*) *Signa invisibilium.* — Znameními pro věci, jichž nelze viděti, ani vysloviti, nazývali sv. Otcové dogmata církve a chtěli tím říci, že symboly ty se nesmějí pojímati způsobem hrubě smyslovým, nýbrž jako znázornění a podobenství hlubokého tajemství, jež v osobnosti Kristově zázračně spojilo přiroze-

Takové podřízení neutlumuje vlastního života ani nazírání, naopak, ono je bystří a prohlubuje. Podobně jako velký umělec intenzitou svého nazírání a svých zkušeností nám živě předkládá naši vlastní zkušenost a to, co sami jsme viděli, vše to řídí, stupňuje a tříbí, a to tím, že hlavní věci staví do popředí, vedlejší pak umísťuje do pozadí. Tak působí také všechny význačné a svaté osobnosti na naše mravní a náboženské zkušenosti a poznatky. Tím, že se s pravou pokorou a plní důvěry skláníme před jejich velikostí, jim obětujeme svůj protest, v jejich svět takřka vcházíme, učíme se nazíratí jejich očima a dostává se nám mocného rozšíření naší osobnosti. Toho se nikdy nedostane tomu, kdo se ve jménu individualismu uzavírá před věcmi, které stojí nad jeho chvilkovou chápavostí a které jsou přece k tomu určeny, aby člověka pozvedly nad omezenou chápavost.

Je mnohem důležitější upozorniti lidstvo na tento pramen úsudku, než odkázati je jedině na vlastní závislý rozum a na jejich omezenou zkušenost jako na vůdce v životě. Kdo chce vše se svého stanoviska posuzovati, všemu rozuměti, kdo se nechce v ničem s důvěrou odevzdati vyšší moudrosti, aby mu otevřela oči, zůstane nevolníkem a zakrní ve vývoji.

(Dokončení.)

Jak bláhové a pošetilé by bylo jednání člověka žizní zmirajícího, který by přišel k čerstvému prameni a nechtěl by se z pýchy skloniti k osvěžující vodě.

S pokorou, láskou a touhou přístup k prameni života, chceš-li z něho pít světlo a sílu.

„Kdo k Písmu sv. přistupuje se zbožnou myslí, pokorným srdcem a s touhou po duchovním pokroku, ten tam nalezne a požívati bude chleba, který s nebe sestoupil a sám na sobě pozná onen Davidův výrok: „Zjevil jsi mi nejisté a skryté hlubiny své moudrosti.“ (Žalm 50, 8)“

Krásně učí nás čísti Písmo sv. „Následování Krista“: „Pravdu jest hledati v Písmě sv., nikoli výmluvnost; celé Písmo sv. musí se čísti v tom duchu, v jakém je sepsáno. Užitek máme raději hledati v Písmě, nežli sloh řečí, nežli krásné myšlenky a obraty.“ „Neptej se, kdo praví, ale co praví!“**)

Chceš-li užitek čerpati pro duši, čti pokorně, prostě a věrně, ne s úmyslem, získati si znalost, s níž bys se mohl chlubití.

Čti s láskou a touhou po pravdě! Srdce hořící láskou k Bohu je schopno přijímati jeho vnuknutí a milosti. Zamiluj si tento odkaz božského Spasitele, v němž nám otvírá tajemství svého Srdce. „Prosím tě, co jest nad tuto svatou věc světějšího? Co jest nad tuto rozkoš příjemnějšího? Které pokrmy, který med je sladší, nežli znáti Moudrost Boží, vkročití do jejich tajů, nahlédnouti do úmyslů Stvořitelových a poznati řeči svého Pána plné duchovní moudrosti? Naší rozkoší budiž rozjímání o zákoně Páně!***)

Fr. Jan Evang. O. Fr. Min.: „Fons aquae vivae.“ (Pramen živé vody.)

nost s nadpřirozeností a do něhož člověk, tím hlouběji vnikne, čím důkladněji pozná skutečný život a člověka tak, jak je i s jeho okolím. Pak bude hleděti na dogmata, ne jako na zastaralé strnulosti, nýbrž na věčnou a jediné důstojnou mluvu křesťanského mysteria a křesťanské jistoty.

Moderní člověk považuje rád — i v theologii — vše dogmatické, za věc definitivně překonanou. Tento extrémní subjektivismus bude však jen období lidské kultury. Jindřich Heine pravil, vzpomínaje na dóm antverpský: „Ona doba měla dogmata — my máme jen domněnky. Domněnky však nedají podnětu ke stavbě dómů.“ Možno zde i připojiti: z domněnek nevyrostou ani pravé povahy, nýbrž jen z nevyvratných pravd, z úplného přilnutí k něčemu, co trůní vysoko nad veškerým tvorstvem v zářící dokonalosti a co zve lidstvo k nadlidskému následování.

Mohutná křesťanská dogmata mají právě v tom svůj mocně výchovný význam pro povahu, že se v nich nejvyšší ideál jeví v úchvatné plnosti člověčenství a přece se zároveň zvedá daleko nade vši časností, že vychází člověku daleko vstříc, ale jen aby jeho zrak pozvedlo nad všechno stvořené, jen tak se probudí duch, pohroužený v hmotě, k síle, jen tak se spojí čas s věčností, jen tak se vytvoří charakter.

*) Encyklika Ben. XV.

**) I, 5.

***) Sv. Jer.; Ep. 30, 13.

CO ŽIVOT DAL.

Tu es Petrus . . . Ty jsi Petr, to jest skála a na té skále postavím Církev svou a brány pekelné jí nepřemohou, jako byste slyšeli tato slova po dvěstě šedesáté čtvrté, když přišla k vám zpráva, že 6. února zvolen byl milánský arcibiskup kardinál Achille Ratti papežem a že se bude jmenovati Pius XI. A maně napadnou vám jistě v tuto významnou chvíli — snad pro vás, snad pro váš národ, a jistě pro celý svět slova Goethova, že »dějiny Evropy jsou dějinami křesťanství, dějiny křesťanství dějinami církve katolické, dějiny církve dějinami papežství a dějiny papežství jsou dějinami mužů, poslaných od Boha jistého dne a jisté hodiny, aby rozřešili veliké problémy lidstva ku prospěchu jeho a ve smyslu Prozřetelnosti.« Těžké jsou problémy, jež nyní Duchem svatým vyvolený náměstek Kristův lidstvu má řešiti. Lidstvo se chvěje v základech svého bytí, kořeny existence jeho a jeho trvání jsou skoro přetrhány. Víra v nadpřirozeno skoro vymizela z duší a sobectví uhostilo se v srdcích. Je třeba provésti návrat lidstva ke Kristu, návrat bloudící ovce k Pastýři, aby nezahynula na poušti rozumové hypertrofie a mravního indiferentismu. Zdá se nám, hledíme-li na nového svého vůdce očima dneška, že musí všechny ty problémy řešiti cestou politickou a tak si přejeme, aby Svatý Otec byl zase papežem politickým. Snad bude i v politice jeho působení stejně prozíravé, stejně úspěšné jako působení jeho předchůdce. Ale čeho je více potřeba, než zevnějších úspěchů politických, je zvrácení náboženského života, rozmnožení křesťanské lásky a neohroženosti katolické víry. Uvědomíme-li si toto jasně a zařídíme-li podle toho svůj život, pomůžeme i my, třebas nepatrnými silami, vyplňovati úkoly Svatého Otce, jehož nám Bůh dlouhá léta chraň a zachovej. Šráček.

Ruský hlad. Je vůbec možno, že můžeme klidně spát, že můžeme pokojně jísti a že můžeme se i veseliti, aniž nás děsí příšera, jakou ani snad nebyla světová válka, příšera ruského hladu. Kdo někdy snášel jenom trochu hladu, ví, jaká zou-

falost se zmocní hladovějícího — a to ještě vždy je naděje na nějaké osvobození. Ale v Rusku není naděje na zmírnění. Jak je to možno, že dnes, kdy civilisace a technická kultura je modlou dne, jak jest to možno, že není lze zachrániti od smrti hladem 19 milionů lidí — jak je to možno, že Evropa a vůbec kulturní svět je vůbec nechá umíratí hladem a že nemá srdce, aby pomohla? Jak je to možno, že dosud ještě není v každém čísle novin na první straně místo úvodníku prostá věta tučným písmem vytištěná: devatenáct milionů lidí umírá hladem, pomozte; jak je to možno, že dosud nejsou na všech rozích ulic návěští: devatenáct milionů lidí umírá, pomozte! Jak je to možno, že denně neslyšíme oznamovati v kostelích: pomozte devatenácti milionům lidí, umírajících v Rusku hladem; jak je to možno, že vlády a obce denně nevyzývají občany: Rychle pomozte, devatenáct milionů lidí umírá hladem! A jak je to možno, že my to sami neříkáme každému na potkání: devatenáct milionů lidí umírá hladem! Když Landru byl souzen, celá Paříž a celý svět byl tím vzrušen více, než je vzrušen tím, že 19 milionů lidí umírá v Rusku hladem a 19 milionů lidí umře hladem! A umře jich daleko ještě více, nebude-li celá Evropa, nebude-li každý z nás ochoten pomoci. A jak dosud je situace, je málo ochoty. Je to zvrhlost, anebo co to je. 55 franků zachráni jedno dítě, tak mluvil Nansen v obrovském sále Trocadéře, 55 franků vyrve jedno ruské dítě jisté smrti, kdo z těch, kdo může pomoci, pomůže? Vždyť nepomůžeme-li, znamená to bankrot, znamená to mravní bankrot celé naší kultury. Nepomůžeme-li, je to znamení, že naše doba je už úplně odkřesťaněna. Znamená to, že my, kteří si říkáme křesťani, jsme sobci, že ti, kteří si říkají humanitáři, že jsou sobci. Hádáme se o schůze, o politiku, chodíme na koncerty a na divadla, na plesích a zábavách ve sele tančíme a necháváme při tom devatenáct milionů lidí mřítí hladem. Sokoli si říkají bratře, Orli si říkají bratři, československá církev si říká bratři, čeští socialisti si říkají bratři — jak malé mají ro-

diny, nejsou-li jejich bratřími i tito ubožáci, z nichž 19 milionů umírá hladem! Byly u nás kostelní sbírky, vláda cosi začala a jednolivé strany politické, agrárníci, sociální demokraté, komunisté a čeští socialisté zahájili též sbírky, nyní sbírají i legionáři na hladovějící Rusy. Bylo prý už od nás dopraveno 40 vagonů potravin, ale co to všecko pomůže, když miliony lidí umírají hladem. Je potřeba nějaké velké akce u nás a po celém světě, při níž nebude dávatí jednotlivec po koruně nebo po dvou, aby alespoň něco bylo zachráněno. Nansen procestoval poříčí Volhy a ličí hrůzy, jaké tam zpozoroval. Navštívil Švédsko, Norsko, Dánsko, Švýcarsko, mluvil se zesnulým papežem Benediktem XV., nyní agituje ve Francii a organizuje pomocnou akci. I Hoover živí už statisíce lidí, ale to všechno přece není poměrné počtu ohrožených — když 19 milionů umírá a umře jistě hladem a když hrozí ještě daleko větší katastrofa, nebude-li ostatním pomoheno zavčas. Není možno, tak pravil Nansen, zachrániti všechny. Ale nepomůžeme-li teď a nebude-li možno v jižním Rusku zaseti na jaře obilí, vyhyne celý ruský národ! A je ještě plno otázek, jak začíti záchrannou práci. Zachraňovati děti nebo dospělé, zachraňovati nyní lidi a nestarati se o osev Ruska, nebo už nechati k smrti určené vymřítí a pečovati o osev a tím zameziti pohromy další. Neboť ani technicky, i kdyby skutečně všechny nutné potraviny byly sebrány zavčas, z nedostatku dráh a vozidel, není možno rychle a účinně pomocnou akci podniknouti. A k tomu ještě přistupují další komplikace, politické. Má se dáti výtežek pomocných sbírek do rukou sovětské vlády. Je vůbec pak jisto, že pomoc bude poskytnuta potřebným? — Nansen tvrdí, že všechny pomocné vlaky s potravinami dojedou na určené místo v pořádku. Ale lze zneužití nasbíraných peněz — jedna aféra propukla právě teď v Americe, kdy bolševický Červený kříž využíval a zneužíval nasbíraných milodarů k bolševické propagandě v Americe! — a proto je nutno, aby celá akce byla podniknuta a provedena za ustavičné kontroly. (Že ovšem ta kontrola půjde u některých státech, abych jmenoval třeba Ameriku, i tak daleko, že využijí svépomoci k získání politického a hospodářského vlivu na Rusi, je samozřejmo!) Ale to všechno je vedlejší,

a nemůže býti omluvou naší nedbalosti, jakož nemohou býti ani omluvou nějaké rekriminace za hospodářství sovětů. Dnes není vhodná doba ptáti se, kdo hlad a bídu v Rusku více zavínil, zda špatné hospodaření bolševiků, či nedostatečné obdělání půdy, anebo loňský suchý rok. Dnes je třeba jenom pomoci. Snad může tu vláda dáti podnět k rozsáhlejší akci mezi občanstvem vůbec, ale i episkopát může věnovati více pozornosti této otázce. Jak velké pole má u nás katolická charita. Kolik vykonala a kolik nyní dobře prokazuje. Ale jednu vadu měla vždy a bude vždy míti: že jest příliš těžkopádná, že se nedovede okamžitě vpraviti do daných poměrů, že zkrátka bojíc se experimentů — leccos opomene. I pomoc Rusku je takovým experimentem, jak právě nedostatečnou informovaností, tak také velikostí katastrofy. Snad kdyby se našel u naší církevní vrchnosti některý člověk, který by měl dosti iniciativy, snad by se podařilo vyvolati opravdu takové hnutí, aby alespoň každá katolická rodina zachránila jednoho člověka. A pak bychom neinvestovali do Ruska jenom mrtvý kapitál — nýbrž bychom stavěli mosty, které snad kdysi by převáděly ne naše hmotné zájmy, ale duše! Najde se někdo — kdo u nás a kdo vůbec v katolickém světě dá podnět k těmto stavbám lásky? — Šráček.

Národní koncentrace.

Po zralé úvaze postavili se zástupcové českého lidu katolického na říšské radě za požadavek úplné samostatnosti českého národa a tím uzavřeli frontu, bojující za samostatný československý stát. To stalo se před převratem. Tenkrát nemluvilo se ještě určitě o formě budoucího státu. Řeklo se: to rozhodne lid anebo povolání zástupcové jeho v ústavodárném národním shromáždění. Ve chvíli převratu prokázal zástupce náš velmi důležité a platné služby rodícímu se státu.

Hned po prvých okamžicích všeobecného nadšení nad dosaženou samostatností ozývaly se silné hlasy: po sčítování s Vídní musí český národ sčítovat s Římem. Věděli jsme, co to znamená. Katolíci budou postaveni jako mimo zákon. Budou prý míti tolik práv, kolik si dobudou. Bylo jisto, že katolický lid nebude míti na různých ustláno v československém státě. Národní shromáždění téměř bez debaty při-

jalo republikánskou formu státní a zvolilo prvního presidenta. Bylo řečeno, že je to nutno. Lid otázan nebyl. Nová ústava byla dílem téměř okamžiku. Nesouhlasili jsme se vším, ale hlasovali jsme pro tuto ústavu, jsouce přesvědčeni, že lépe jest míti ústavu nedokonalou, nežli žádnou.

Jako živel státotvorný byli jsme přesvědčeni, že musí celý národ náš budovati, jako byl v jednotné frontě zaň bojoval. Ale do první vlády byl vzat zástupce strany lidové — jako slepý cestující — ministr bez odboru.

Bylo nám třeba stanovit politický postup. Bylo možno vzdorně postavit se proti státu a znemožňovati obstrukcí zákonodárnou i správní činnost státní, bylo možno také uznati formu státní, ale opozicí vynutiti si úctu a dobývati potřebných práv. A bylo konečně možno účastniti se veškeré práce na vybudování státu. Po velmi důkladných úvahách rozhodli se zástupcové lidové strany pro čestnou, upřímnou, poctivou práci se všemi českými stranami. Taktika tato není populární, ale byla nutna. Z á s a d y naše nejsou státoborné, nýbrž státotvorné: to je důvod první. Druhým důvodem byla a pro nás býti musela — p o t ř e b a m l a d é h o s t á t u , který se buduje v tak těžkých poměrech poválečných!

Z těchto důvodů jsme se rozhodli, že chceme a budeme poctivě pracovati se všemi stranami, jako r o v n o p r á v n ý a r o v n o c e n n ý č i n i t e l . Mnohým protivníkům našim bylo by bývalo milejším, kdybychom se byli rozhodli jinak. Byli by mohli — jak myslí — provésti zvláště rozluky Církve a státu podle své choutky bez nás a proti nám. A byli by svůj úmysl snad i provedli, ovšem jest otázka jiná, komu by tím byli nevíce uškodili. Z příkladu sekty československé vidíme, že by byli poškodili ne Řím, ale stát. Neboť dnes již jest jasno každému, kdo viděti chce a vidí, že sekta československá připravila sice nenříemnosti Církvi, ale těžkosti daleko větší připravila státu. V z á j m u m l a d é h o s t á t u s v é h o jsme proto pracovali a pracovati chceme a víme, že každá překotnost — ohrožuje stát.

Společná práce všech českých stran v zájmu státu je však možna jen — v d o h o d ě . Každé násilí musí býti vyloučeno a vše musí býti řešeno jedině vzájemnou, poctivou, upřímnou dohodou lidí dobré vů-

le. I nejtěžší otázky musejí a při dobré vůli i mohou býti takto uspokojivě rozřešeny. Ani úpravy poměrů mezi Církví a státem nevyjímáme. Ba právě těžké otázky vyžadují zvláštní opatrnosti a velmi mnoho dobré vůle.

To hlásali jsme všude a stále od počátku v době neblahé koalice agrárně-socialistické, to hlásali jsme v dobách vlády úřednické a to hlásáme posud, poněvadž nad zájem strany stavíme zájem — státu.

Trpkými zkušenostmi, drahými pokusy a těžkostmi doma i za hranicemi donucený podaly lidovcům ostatní české strany konečně ruce ke společné práci — ke koncentraci. Nebylo slušno zapřítí, co jsme léta hlásali. Proto přijali jsme podané ruce a pomohli vytvořiti koncentraci jako nutný podklad pro společnou, poctivou práci. A v této koncentraci smíme zůstatí a zůstaneme tak dlouho, pokud řízena a vedena bude dobrou vůlí —všech. V této koncentraci nesmí býti znásilněn nikdo — ani my! Jen jako rovnocenní a rovnoprávní chceme řešiti dohodou i těžké otázky kulturní. Nebude-li dobré vůle a upřímné dohody — nebude koncentrace. — Fr. Valoušek.

O naší loyaltě bývá často, nechci říci bona fide, pochybováno a v krajském tisku pokrokovém jsou hrůzostrašné zprávy o podvratné činnosti katolíků v republice velice oblíbeným tématem boje protikatolického. A nevytýká se nám toliko, že jsme nepřáteli osoby nejvyšší hlavy státu, presidenta Masaryka, nýbrž každý katolík je nepřitelem republiky samé, československého státu. Je zbytečno už dnes po tom všem, co všechno katolický lid pro republiku učinil a po všech těch důkazech, jak právě strana lidová vřdv poctivě všechny povinnosti k státu plnila, bez ohledu na demagogická hesla, lichotící davu a ulici, dokazovati, že všechny ty fráze o neupřímnosti a nelásce katolíků k republice jsou jenom pustým agitačním heslem, na něž se snad ještě tu a tam některý »vlastenec« dá nachytati. Ale tu chci zdůrazniti, že i náš poměr k hlavě státu je vždy korektní, pokud je korektní ona k nám. Víme a nikomu to není tajno, že nemá (a jeho žák nynější ministerský předseda rovněž) ve zvláštní lásce československé katolíky, jako je neměl rád před revolucí a před převrácením a že

jenom jeho vysoké postavení mu v tom brání, aby tuto »lásku« nedával i veřejně najevo a prakticky veřejně neuplatňoval. Víme, že právě v jeho osobě a v osobě ministra Beneše má u nás internacionální sdružení svobodného zednářství své exponenty na nejvlivnějších místech republiky. Dobře víme, že právě proto na hradě se sbíhají všechny nitky snah, aby lidová strana vyloučena byla z všennárodní vládní koncentrace a aby na její místo přišli do vlády němečtí socialisté a němečtí agráři. A známe konečně i výrok pana presidenta Masaryka, jež pronesl, nemýlím-li se už dnes, k Angličance miss Fletscherové, že katolíci budou mít v republice tolik práv, kolik si jich vybojují. Zamyslíme-li se nad tímto výrokem, vidíme, jak málo je v něm prozíravé státnické moudrosti, když některý občan nebo některá třída nebo některá skupina občanů je předem vylučována z participace všeobecného právního řádu, platného pro kohokoliv, kdykoliv a kdekoliv a když se jí dává jenom tolik práva, kolik si ho vybojuje. Kdyby to bylo řečeno jinými slovy, možná, že by to byla přímá výzva k občanským bojům! — A třebaže tohoto všeho jsme si dobře vědomi, přece nechceme a nesmíme autority presidentovy bořit, poněvadž víme, že bojem proti jeho autoritě podkopávali bychom vůbec autoritu státní a proto myslím, že není katolické stanovisko, když v přerovském našem listu »Právo« ze dne tuším 17. února je přímo napadena v článku »Klobouk dolů« osoba presidentova. Vždyť při volbě presidentově volili lidové zástupci ve sněmovně T. G. Masaryka za presidenta teprve po zralé úvaze a několikahodinové debatě, a když byl zvyšován jeho příjem, věděli, proč mu jej pak odhlasovali. A proto brojí-li dnes proti tomu, nebroují tím jenom proti T. G. Masarykovi (ačkoliv celý článek jistě obsahuje méně sporných bodů o loyaltě a neloyaltě, než onen výrok Masarykův), nýbrž také nepřímě proti lidovým zástupcům v parlamentě. A konečně, proč by hlava našeho státu neměla mít takový příjem, aby skutečně se mohla dostatečně reprezentovati, vždyť jsme státem, ať si mluví kdo chce, co chce. přece jenom hodně bohatým, třebaže nyní jsme v přechodné krizi, a je-li už někdo z naší vůle naší hlavou, jsme povinni jej dostatečně vybavit prostředky, jimiž podle

své libovůle právě jako hlava státu může volně disponovati. (Aby mi bylo rozuměno: nepíši tyto poznámky proto, že pan president věnoval při pořádání plesu Č. L. L. A. Lize dar tisíce korun a že tedy tyto řádky jsou jaksi »zaplacené«, to doufám, vyvracejí dostatečně moje slova dřívější!) Takový útok tedy — uvážíme-li, že lid je vždy náchylen k neúctě autority — že často spojuje nesprávně osoby a věci a že bychom možná proto zítra těžce museli stavěti, co dnes, třeba neúmyslně, boříme — takový tedy útok není správnou obranou. Zakalí zbytečně mnoho vody, vyvolá řadu zbytečných polemik a vzbudí zbytečnou nenávist u odpůrců. Katolicism se dovedl už jinde vypořádati, jak náleží, se svými protivníky, a katolicism to dovede i u nás. Všechny symptomy tomu nasvědčují. Neboť hle! náboženský život u nás po převratu zvroucňuje politika zbudovaná na principech náboženství katolického poněmhu začíná se uplatňovati, a řady i politicky organisovaných katolíků jsou stále větší, takže při dobývání těch práv katolíků už to půjde mnohem snáze, než si to mnozí představovali. Neboť to jsou záruky, že proti nám nesvede nic žádný náš nepřítel, i když je na nejvyšším místě a proto je jediná cesta správná: konsolidovati a sjednocovati veškeren katolický lid v jednotnou frontu jak na poli kulturním, tak na poli politickém. Pak budou mít katolíci rovná práva, jako každý jiný občan republiky.

Šráček.

Nedostatek kněžského dorostu začíná býti u nás stále citelnější a obzvláště nyní, kdy přes dvě stě kněží opustilo duchovní správu, aby jednak v úřadech — hlavně státních našlo si lehčí a placenější chléb anebo aby v československé sektě našlo si lehčí způsob života, stává se tento nedostatek přímo katastrofální. Pomalu tomu bude tak jako v třicátých letech minulého století, kdy na moravskou Hanou byli dosazováni němečtí kaplani. Pátráme-li po příčinách, není příliš nesnadno je najíti. Je to, jak píše Achilus Bernareggi, v prosincovém čísle ital. časopisu »Rivista del Clero« jednak oslabení náboženského přesvědčení a nedostatek obětavosti, jednak sociální postavení kněze a menší vážnost jeho stavu. Je přirozeno, že lhostejnost náboženská, jež zachvátila národ v nejširších vrstvách, přivádí vedle úpadku

víry jako trest i nedostatek hlasatelů slova Božího a bude to těžká nemoc, na niž budeme stonat mnoho let, nevzpamatuje-li se lid závčas ze své náboženské otupělosti, jež ještě nyní v době popřevratové nepřáteli nábožen. a protivníky víry úmyslně je zvětšována. Není divu, že při takovém všeobecném indiferentismu náboženském — jenž se pak vůbec mění v úplný nedostatek idealismu, není u mladých lidí dost odvahy oddati se povolání, jež nyní, do provedení odluky, jest příliš málo zajištěno materiálně. Vždyť i ve Francii rozluka způsobila rovněž veliký nedostatek kněžstva (ale za to vychovala kněze nechrzené a kněze svaté!). Konečně není u nás jenom krise kněžského povolání, ale vůbec všech duchovních povolání a tak se nedostává na příklad na 1500 profesorů středoškolských a stav soudcovský je skoro »na vymření.« Jsou to vesměs povolání, jež jsou málo praktická a jež málo nesou. Moderní výchova se začíná mstít a egoismus zachvacuje lid i v letech, kdy dříve jenm cynikové mohli mluvit, co to komu vynese. Ale mimo tyto dvě příčiny má u nás nedostatek dorostu kněžského ještě jinou, a řekl bych, hlavní příčinu v nedostatku konfesíonálních škol a následkem toho v nedostatku vůbec nábožensky uchovaného studentstva. A mnozí by zde mohli a měli sobě dávatí vinu za to, že nepochopili, jaký význam má organizace katolického studentstva a co vlastně i v tomto ohledu naše S.S.S. znamenají, co už vykonaly a co ještě musí vykonati. Bude sice naším požadavkem při projednávání poměru církve a státu, aby bylo zřízeno pro katolíky školství konfesíonální, poněvadž rodiče mají právo určovatí směr výchovy svých dětí, ale je otázkou, bude-li možno zřídití i střední školy konfes. v takovém rozsahu, aby všichni katolíčtí studující do nich mohli chodití; ačkoliv pochybují, že by i na těchto konfesíonálních školách dnes bez organizace katol. stu-

dentstva dalo se vypěstovatí náboženské přesvědčení a proto organizaci katolického studentstva bude tu třeba přiložití ruce k dílu. Vždyť i dnes, srovnáváme-li, můžeme leccos vypočítí. Letošní třeba abiturienti byli z roku, na nějž organizační práce měla částečný vliv, neboť začátek organizačního úsilí obrodného je zastihlo v sextě. Agitaci Ústředí podařilo se z tohoto ročníku získatí a udržetí až do maturity na všech školách v Čechách a na Moravě na 80 až 100 studentů, jež by patrně jinak v těchto třech nejvyšších třídách rovněž nábožensky odpadli. Šlo-li z nich na 40 studentů do bohosloví (dnes skoro každý bohoslovec je bývalým členem S.S.S.), znamená to tedy, že na 50 procent katolických abiturentů mělo odvalu zvolití si zaměstnání, jež dnes neslibuje žádné slasti, nýbrž jež vyžaduje jenom samé oběti! A bylo by nerozumem, chtítí, aby ještě větší procento oddalo se studiu theologie, poněvadž pak by vůbec nebyla naděje na nějakou inteligenci laickou, již je dnes také hodně zapotřebí. A pak nemá každý abiturent katolický vlohy pro stav duchovní, ani není každý povolán! A tak h'edíme-li s tohoto stanoviska na nedostatek kněžského dorostu, vidíme, že je vlastně částí náboženské krise českého studentstva a že jenom tehdy jest náprava možná, bude-li katolické studentstvo vzrůstati a budou-li zřízeny konfesíonální školy střední. Podaří-li se to druhé, nevím, ale jsem přesvědčen, že idealismu našeho studentského dorostu se podaří, aby všude organizačně se hnutí obrodné uchytílo a aby počet abiturentů katolických a tím také počet bohoslovců vzrůstal. Já pak si jenom přeji, aby tento střízlivý výpočet, jak jej podává holá skutečnost, jednou už opravdu upozornil všechny povoláné, kde je katolický život u nás nejvíce ohrožen a čemu je tedy nutno věnovatí nejvíce pozorností a podpory, jak duševní, tak hmotné. — Šráček.

UMĚNÍ.

Giosuè Borsi.

V listopadových dnech r. 1915 skácel se k zemi mladý muž italský, byv zasažen rakouskou kulkou. Vořín sahá po tužce a posledními tahy zaznamenává:

»O sladká, dobrá a krásná smrti, milostná sestřičko nás všech. Jak jsi drahá a milá všem, kteří po tobě touží a k tobě hledí v lásce Boží!«

Necítíte dech velké duše, jež toto napsalo? To vzletěl k nebi orel, ne maličerný střízlík.

Giosuè Borsi narodil se 10. června 1888 v Livorně. Z úcty k modernímu básníku Giosuè Garduccimu, obdržel Borsi od otce jméno Giosuè. Otec byl volnomyšlenkářský žurnalista. V době narození dítěte byl spolupracovníkem protikatolického deníku Livornského »Il Telegrafo«.

Rodina neubila sice úplně náboženského citu v hochovi, ale též jej nikterak neživila. Ve 14 letech přistoupil Giosuè poprvé ke sv. přijímání, k němuž pak znovu přistoupil až po obrácení. Potom studoval na lyceu v Livorně, leč nedal se studiem příliš rušiti. Proto též až v 25. roce svého života podařilo se mu obdržeti akademickou hodnost právnictví na malé krajinské universitě v Urbiniu. Jeho otec se stal zatím redaktorem socialistického deníku »Novo Giornale«. Po smrti svého otce převzal Giosuè vedení listu. Leč, Giosuè nebyl zrozen k žurnalistice. Neměl potřebných vlastností a proto i tuto práci velmi odbýval. Jen literární kritice věnoval pozornost. V ní ukazoval Giosuè Borsi hned slibný talent. Jenom se dlouho nemohl zřítci italského způsobu psaní, jeho sloh tonul v superlativech, hemžil se hromaděnými substantivy a adjektivy.

Leč jeho básně, jeho dramaturgická a recitátorská působnost ukazovala na jiný směr duše mladého žurnalisty, dávala tušiti, že pod žářem životní zkušenosti a vážně pojiímaného života uzraje hotový duch, schopný velikých věcí. Mladý Borsi stal se znamenitým přednášečem, jehož si proto oblíbily přední kruhy a literární salony v Římě i Florencii.

Přízvuk jeho hlasu, jeho žhavý pohled tryskal z nitra, prochvěného touhou zachytiti pravdu samu, uchopiti pravdu jedinou a věčnou a ukázati všem její lesk.

Giosuè vydává v 18 letech první svazek svých básní, jež rýmují rozpustilý život studentský a stýkají se s tóny anticých hostin. Některá čísla až zarážejí perverzností a sebekultem.

Groteskní titul uvádí jeho druhý svazek: »Scruta obsoleta« — »Staré střepy«, v nichž se snažil oživit staré italské básnické formy.

Poslední sbírka »All' Italia« chvěje se bolestí a láskou při pohledu na smutný

stav Italie v době, kdy byly básně napsány.

Na prosby svých přátel napsal zdařilé divadelní kusy, leč brzo se divadla nasytil. —

Ba, všeho se nasytil. Giosuè Borsi počíná zakoušeti vlivu milosti, jež ho silně a přece něžně vábí do tichého přístavu víry, jež již od dětství opustil.

Borsi se vrhl střemhlav do života. Natrhal tolik omanného kvítí na polích života a všecko si zanesl do svého srdce. A davy mu rozvášněně tleskaly, hlavně za rudé máky. Leč květy vadly a v duši nechávaly po sobě jen hrůzu stuchlosti, jen příšerný pocit prázdnoty. Potlesk zbožňovatelů, rozrušovaly až k zoufalství jeho zbičované nervy.

Borsi cítí, že v něm pokračuje rychle jakási otrava, jež mne upozorňuje na geniální stránky z Hellova »Člověka«, kde se člověk baví, aby se nudil a nechce »Života«, protože nenudí.

Poeta a dramaturg smělých náběhů cítí pojednou, že se pod ním boží půda, není si jist sám sebou a tak se ohlíží po vůdci.

Boží Prozřetelnost, která užívá svých cest, vede Borsiho k Danteovi. Borsi stává se vykladačem Danta ve Florencii. Bylo mu tenkrát 26 let! Měl před obecenstvem vykládati 13. zpěv Pekla.

Borsi mluví, leč pojednou mizí před ním skutečnost, Giosuè nevidí nikoho, jeho duch bloudí na luhách fantasie a madý přednášeč tvoří, tvoří svůj výklad, jenž je sám velkolepou básní. Jeho rysy se zjasňují, mění a obecenstvo myslí, že to Dante k nim mluví.

Dantem začíná obrat jeho života. Ne snad, že by nabytí víry. Jeho přítel Ramagnoli tvrdí, že jí nemusil nabývat, protože jí nikdy neztratil. Jen skutky oživila jeho víra. Borsi sám doznává, že se dříve obdivoval víře, než si ji zamiloval, že se mu zdála býti pravou, dříve než ji uznal za dobrou a že uznával katolickou morálku, dříve nežli ji prováděl.

Proto někteří tvrdí, že obrácení Borsiho bylo pouze morální.

To jest ostatně vedlejší. Chci jen poukázati na sílu působení milosti, jež dovedla skloniti se celou bytostí tohoto hrdého muže, chci, jen říci, že ta naše víra není jen vírou pro ty, »kteří nemohou mysliti a bojí se čerta«. Katolická víra a sice ve svém praktickém rozvedení vyplňuje

duši, která pila již z tolika pramenů, která trhala se všech stromů a na konec musila se uchýlit pod svatý strom kříže, jehož karmínové ovoce uhasilo její žížeň.

Dante povzbudil v Borsim touhu po novém životě a bolest ho vedla k němu. Rána za ránou stihala nešťastného mladíka. Smrt vyrvala mu otce, drahou sestru, a roztomilého synovce Dino. Básníku smíchu umřelo veselí na rtech a poslední rytmus zhořkl mu v bolesti. Borsi stanul před novou mocí, o kterou dosud jen mimoděk zavadil a kterou též smíchem vždy odbyl. Na bránu jeho srdce zaklepala bolest. Přišla bez zvaní a nedala se odpuditi. Borsi se musil s ní vypořádati. Zkouší ten i onen lék, ale na konec je mu z toho duchovního mastičkářství nanic. Chce nahmatati onu ruku, jež ho tepe, chce se zeptati Neznámého co s ním zamýšlí. Leč syn 20. stol. dlouho se bránil Bohu. Trvalo několik měsíců, nežli ustoupil.

Bolest vtiskla mu do rukou knihy velikých trpitelů a pěvců utrpení. Borsi se obdivuje uceleným postavám středověkých světců, kteří v záru bolesti stávají se čistými nádobami velkého Boha. Stále více a více okouší sladkost starých legend a na konec sám píše roztomilou knihu: Život sv. Krištofa a »Legendu o sv. Julianu.«

Konečný vliv na vytváření jeho nitra měl učenec P. Alfani z Florencie. Jen tento kněz nahlédl do jeho nitra, jen on směl býti svědkem zápasu dvojího člověka v Borsim. P. Alfanimu píše později: »Z vašeho setkání dostalo se mi více nežli života . . .« Byly to dlouhé rozpravy pohanského básníka a dramaturga řeckých mistrů, než bylo řečeno poslední: Ano! Co modliteb zaletělo k nebi!

Konečně 18. července 1914, po 14 letech, přikleká Giosuè Borsi znovu ke zpovědnicí a po tolika letech spojuje se zase s Původcem Života, se svým důstojným a vyplňujícím Cílem. Tichý františkánský kostelík na Monte alle Croci u Florencie vrátil Církvi a Bohu ztracenou ovečku.

Za měsíc oblékl na sebe Borsi šat malých a ponížených, stal se terciářem sv. Františka. . .

S nadšením, jež dříve věnoval světu, snažil se co nejvíce přiblížiti se ke svému Bohu, jež zase našel. Chtěl, aby všichni jeho bývalí přátelé a příznivci byli účast-

ni jeho štěstí a proto začal mezi nimi apoštolát víry.

Ó, svatá a živá byla jeho víra, když mohl napsati ve své Duchovní závěti: »Láska Boží jest nepřekonatelná a není lidské zloby, které by Pán nemohl zdotati, kdykoliv se mu zalíbí .

Dříve než odsoudíš a zavrhněš víru, poznej ji. Hledej a jistě nalezněš. Uzříš, že proti katolické nauce není jediné vážné námítky a přijatelného důvodu . .

Čtvrtého května 1915 přjal v Pise sv. biřmování od kardinála Maffi. Nyní začal pořádati svůj deník. Vyšel pak pod jménem »Colloqui«.

Já miluji spisovatele již za jedinou větu v nich: »Kdo dí pravdu, klaní se Bohu.« Neznám lepší čítanky pro moderního katolického inteligenta.

Giosuè Borsi bojoval též za vlast. Byl citlivou, jemnou duší a proto vše naň zanechávalo hluboké dojmy. Jsme šťastni, že máme jeho »Listy z fronty«.

V poli ho již bolest velmi očistila a posvětila. Nebál se utrpení, nýbrž radostně je snášel. Vždyť »Bolest jest velkou družkou Páně. Bolestí vykoupil svět . . Myslím, že kdyby chtěl někdo zničiti svět, měl by pouze odstraniti bolest . .

A jako triumfální píseň své lásky k Ukřižovanému Bohu píše třesoucí se rukou poslední řádky: »Nelituji svého života. Okusil jsem všech jeho omamujících výparů, a s hnusem a nepřekonatelným odporem jsem se od něho odvrátil. Neplač pro mne, matičko, neplač! Vždyť bys naříkala nad mým štěstím . . . Skončím svůj boj a dojdou pokoje. Dokončí se mé denní umírání a já se probudím v Životě, jenž nehasne

J. S. Bořita O. P.

Viktor Dyk: *Okno*. 1916—1917; vydal Ludvík Bradáč. *Tichý dům*, knihovny »Vltava« sv. I. 1921.

Jest přirozeno, že na dny děsivé války lidstvo nemůže zapomenout. Vzpomínky, které vhánějí slzy do očí, vrací se stále a stále do srdcí, do rodin, do celé společnosti. A především národ český, jemuž bylo dopíti kalich válečných strastí až do dna, ještě dnes ve chvílích šťastné samostatnosti přehlíží často nedávno prožité dny hrůzy, které díky Bohu patří neodvratně historii. Literatura byla vždy zrcadlem postaveným před lidské srdce a odrážejí-

cím věrný obraz jeho chtění, myšlení, vzpomínek. Dnes jest stále ještě tento obraz kolorován do krvava, anebo do temna smutného otroctví.

Válečných memoirů jest v naší literatuře celá řada. Jsou napsány nám divákům krvavého dramatu pro útěchu, generacím budoucím pro poučení a poznání. Bohužel mnohá kniha, kterou bychom zařadili do této literární skupiny, neplní a nesplní toto své poslání. Bylo vydáno mnoho efemérního, novinářského, psaného pod čáru večerníků, na které se příštího rána zapomíná.

Dykova kniha veršů »Okno«, doplněná »Tichým domem«, vydaným k vánocům 1921, jest radostnou výjimkou. Stačí otevřít kteroukoliv stránku, abyste poznali, že duše opravdového básníka vzpomíná na okno »tichého domu« — posádkového vězení vídeňského — které bylo po několik měsíců jejím nedobrovolným obydlím. Obě knihy »Okno« i »Tichý dům« byly napsány a z části v časopisech otištěny za doby války a rakouské censury. Proto pochopíme, že Dyk musel tlumit hlasité výkřiky na nespravedlnost, výsměch práva, jímž jeho bezdůvodné uvěznění skutečně bylo. Tichý dům byl napsán ve chvílích rachotu pušek a protože je knihou výjimečně českou, je knihou tichou. Není v těchto knihách efektních stránek Macharova »Kriminálu«, vypočítaných ostatně na aplaus davu a dělání reklamy. Dykovy knihy jsou knihy lyrické, vypravující o bolestech, příkořích, starostech českého člověka, pronásledovaného rakouskou justicí. Jednotvárný život vězňův — kde všechno šlo ve vyjetých kolejích, kde předepsán každý krok, osudy spoluvězněných, toť podklad, na němž vykreslen obraz »tichého domu«, jehož okno s úzkým útesem oblohy jest jediným pojitkem s ostatním světem. Co nového byste chtěli zvědět v tomto prostředí — kde zakázáno mluvit, zpívat, ano i klepat? A přece sensitivní duše básníka našla dosti chvílí vzrušení, ať už to byl odvážný útek spoluvězně Raabera, anebo smrt vrabce na vězeňském dvorku, aby nad ním zazpívala krásnou neuii.

Obě knihy jsou dokladem, že Dyk ani v žaláři nezapomněl, že jest básníkem českým, a že úkolem věštců bylo vždy narovnat, co bylo nalomeno a nový oheň národního sebevědomí vyvolat z doutnajíc-

cího popelu. Nesměl tenkrát obrátit se o pomoc k velkým postavám dějin svého národu — a proto šel třeba až za moře k dějinám Anglie od Macaulaye, aby českému lidu dokázal, že boj za národní právo — třeba po staletí vedený — končí pravidelně vítězstvím. Stránky, na nichž svým básnickým nadáním obeplul šťastně úskalí rakouské censury, patří k nejlepším z válečné poesie české. Poletující babí léto dovede varovati českého člověka před povahami bab v době, kdy bylo potřeba celých mužů.

Machar ve svém Kriminálu rád se chlubil, že dámy nosily jemu do vězení vonící růže. Viktor Dyk nebyl tak šťasten. Zato dal on sám k vánocům 1921 nám dvě knihy — dvě růže — které český lid radostně přijal.

Jos. Peška.

Louis Dumur: *Nach Paris!* Román.

Kdyby nebylo krvavé války, zařadili bychom Dumurův román »Nach Paris« mezi utopistické studie budoucnosti a řekli bychom, že autor pokusil se v něm změřit fantastickou hloubku mravní negace, do které může se sřítit kulturní národ, zaslepený národní vášní. Ale bohužel válka — jejíž hrůzy jsme prožili — ověřuje pravdivost těchto stran, dává jim ráz skutečnosti, ano dokonce ráz historického dokumentu.

Román »Nach Paris« je románem hrůzy a krve. Zachycuje ve vzpomínkách německého poručíka Heringa pochod germánských armád r. 1914 přes Belgii do Paříže. Armáda jest proniknuta jedním jediným heslem »Nach Paris« — do Paříže —, které v zázemí opakuje jako jedním dechem celý německý národ. Autor, umělec-realista, zachytil v něm dusivou atmosféru před mobilisací a slepé nadšení válečné, vykreslil řadu typických pruských vojáků, ale ovládl úplně svým pérem hromadné výjevy pochodů německých armád, drtících šťastný život bezbranných lidí. Tendenční realismus Dumurův připodobnil knihu velikému filmu: Na obzoru hořící belgická města a dědiny, ohavně zpustošené chrámy, nesčetná násilí a vraždy ubohých starců, žen, dětí. Skutečně děsivý film, promítající podrobně každý zločin německých vojsk proti kultuře, jejichž míra byla dovršena barbarským zapálením lovaňské knihovny, z níž zachránil vítr jen jediný svitek starého textu se slovy: »At

Germani in summa feritate versatissimi, metumque mendacio genus.« Realismus, s kterým všechny kapitoly jsou propracovány, jest často až na škodu jejich pravděpodobnosti.

Jest jisto, že román »Nach Paris« jest knihou tendenční. Vyznívá z ní vážné memento francouzskému lidu, varující důrazně před hrozným jeho nepřítelem, který ačkoliv poražen, žije dál a stále je hroživě nebezpečný. To je jediná pozitivní myšlenka celé knihy a všechno ostatní jest jen připsáno na rozrušení nervů.

Daleko více dobra by kniha mohla způsobit, kdyby býval autor popsal nám cestu, která dovedla kulturní německý národ až k úplné negaci mravního řádu a vší vzdělanosti. Stačilo, aby otevřel knihu dějin a dokázal, že příčinou vzdálenou celého neštěstí byla Lutherova reformace, která vzdálila německého člověka od Boha a Církve. Zde je kořen zla, zde počíná bludná pouť za ztracenou Jednotou a Pravdou. Luther vytrhl německý národ z Církve a svým národním náboženstvím otevřel bránu nacionální vášni, která chtěla triumfovát ve XX. věku v nešťastné Belgii heslem »Nach Paris«. Dumur snad toto vše tušil. Dosvědčuje to kapitola, v níž němečtí vojáci modlí se v katolickém kostele protestantský »Otčenáš« a volají: Otče náš, Otče Němců! Na Marně nebyl poražen jenom německý militarismus, ale také poražena a odsouzena reformace se všemi ateistickými systémy nové německé filosofie, k nimž nutně musela vésti. Dumur chtěl varovat před německým nacionalismem, ale mimoděk varuje také před jeho myšlenkovým podkladem. Av tomto směru může jeho kniha i u nás v překladu p. Arnošta Procházky vykonatí dobré dílo.

Jos. Peška.

René Bazin. Charles de Foucauld, Explorateur du Maroc, Ermite au Sahara. Paris, Libr. Plon. 10 Frs.

(Dokončení.)

Až do této chvíle má jeho život mnoho společného i s životem Psychariovým i s Bertrandovým. U všech Afrika byla prvním voláním, prvním hlasem milosrdného Boha. De Foucauld byl vojínem jako Psychari a vypověděn z Afriky, znova po ní touží a do ní se vrací jako Psychari a

Bertrand. Jeho poznávání náboženského života Musulmanů připomíná, co řekl Bertrand, a ještě více ony rozmluvy Maxencovy (hrdina v Cestě Setníkové a v Hlasech volajících na Poušti Psychariových s Maurem: »Vy, Francouzové«, praví Maur Maxencovi, »máte království země, kdežto my, Maurové, máme království nebeské.« Maxence rozesmutnila ta slova, jako rozesmutnila De Foucaulda modlitba a víra Musulmanů. V Paříži se dokonal přerod, konverse Psychariova i Foucauldova a oba, jistě i Bertrand, který prvně přijímal Boha v Jerusalémě, chtěli po konversi jen hlásat slávu Boží. De Foucauld se stal později knězem, Psychari zamýšlel se státi dominikánem, a jen válka mu v tom zabránila. Padi s růžencem na ruce.

De Foucauld byl řeholníkem řádným, řeholníkem pokorným, zbožným a přísným. Jediná ctnost byla mu těžkou: poslušnost. Takové bylo o něm mínění jeho bratří z Trappy v Ardèche, když je opustil, aby odjel do kláštera Akbès v Syrii. Toužil po samotě a toužil po poušti. Bazin, vysvětluje jeho jednání, praví, že šel do Orientu, aby byl ještě chudším, ještě skrytějším, ještě neznámějším, a aby byl hlasatelem Slova těm ubohým a zapomenutým, kteří neznají Krista. Ale z jeho listu, který psal z Akbès svému bratranci, jest zřítí, že ani tam nenalezl, čeho hledal. »Chutnám«, píše, »stále více lahodnost samoty a hledám místa, na němž bych se mohl ponořiti v samotu co nejhlubší.« I opouští se svolením představených klášter a ubírá se do poustevny, nedaleko kláštera klarisek, poblíže Nazaretu. Chýška, v níž bydlí, jest prostá, sbitá s prken. Od rána do noci a i v noci medituje, modlí se a pracuje. Připravuje se též ke kněžství a jest vysvěcen na kněze ve Viviers r. 1901. Po krátké době, již strávil ve Francii, neodehírá se již do Nazaretu, nýbrž odjíždí do Sahary. »Jest mým cílem pomáhati duchovně našim vojínům, zabraňovati, aby hynuly jejich duše bez zaopatření, a zvláště posvěcovati nevěřící národy a nésti mezi ně Ježíše v Ne sv. Svátosti.« Za východisko svého apoštolátu zvolil Ain Sefra, oisu Beni-Abbès v Jižní Orangii, blíže Maroka, poněvadž věděl, že v krajinách těch žije lid ve veliké vnitřní bídě, a že není tam žádný kněz, jež by je povznášel a utěšoval.

Vystavěl kapli a několik chýší, jež měly býti k různým účelům a zároveň nemocnicí. Pracoval i duševně i ručně, četl, meditoval, modlil se, pomáhal vojínům, daleko vzdáleným od svých domovů a učil tuzemce pravdám evangelia. R. 1904 jde do Tonatu v Sahaře, připravuje grammatiku a slovník jazyka tonaregského a začíná překládat evangelium. R. 1905 usazuje se v Tomanrassetu, v horách, v srdci Hoggaru, a žije mezi tonaregskými pastýři, kteří vyznávají islam a začíná mezi nimi apoštolskou práci. Jest obtížná. Má proti sobě nevšimavost, nepřátelství, nenávisť. Myslí, když začal, že se mu podaří přivést ku pravé víře celý kraj, a zatím vidí, že jenom těžce a s bolestí se mu bude dařit svaté dílo pokřesťanění národa. Chce svým příkladem ukazovati sílu ctnosti a svatosti, čerpaných z víry, nakloniti si je. »Chci býti co nejtěsněji spojen s těmi, kteří mne obklopují a dáti jim vše, co mohu a mám. Když jest již mezi námi přátelství, mluvím s nimi, s každým zvláště o dobrém Bohu, mluvím jim o lásce pravé a jediné, o dokonalé lítosti, o dvou přikázáních lásky k Bohu a k bližnímu, o zpytování svědomí, o uvažování o věcech posledních, o povinnosti stvoření mysliti na Stvořitele, dáváje každému podle jeho sil a postupuje pomalu a rozumně. Občas zajížděl do Beni-Abbès, Sahary a všudy nese radostnou zvěst spásy.

Vypukla válka. Do Sahary byli posláni turečtí emisáři, aby hlásali svatou válku. Otec De Foucauld cítí, že se blíží jeho chvíle poslední a jest připraven ke všemu. Skutečně prvního prosince 1916 jest zrazen jedním Tonaregem, vytažen ze své cely a zastřelen. Tak skončil tento podivuhodný muž a nadšený misionář svůj život, jež biskup z Viviersu charakterisoval slovy: »Poznal jsem ve svém dlouhém životě málo duší tak milujících, tak oddaných, šlechetných a planoucích jako byla jeho. Byl světcem. Bůh ho tak pronikal, že celá jeho bytost vyzařovala světlo a lásku.«

Celé dílo Bazinovo rozpadá se na dvě části. Prvá kreslí duši člověka, zmítanou a potřebující. Hledající a nalezší. Tato část připadá mi jako příprava ku povolání, je muž jest věnován oddíl druhý, jádro celého díla. Neboť až při líčení povolání de Foucaulda, stává se dílo opravdu mohutným. —

Jakási mlhavost v líčení povahy a bojů de Foucaulda úplně mizí a máme před sebou krásnou postavu kněze, člověka — světce, mluvícího a obětujícího se. Bazin krásně zachytil to vinění duše, která by ráda byla všem vším, která trpí, když se jí to nedaří, ale která stále jest plná naděje, neboť má s sebou kříž a Srdce Páně. Kněz stojí uprostřed širých pustin, nad ním klene se nebe, jež ho pobízí, stojí a modlí se. A jde mezi nevěřící, s úsměvem na rtech. Jako svatý František z Assisi mi někdy připadá tento misionář, zřikající se všeho. Bazinovi se podařilo ukázati nám ho živého, jednajícího. Není to fantom, který mluví, co mu spisovatel klade do úst, je to živá postava, trpící jako my, mající ideály jako my, mající slabosti jako my. Ale on stojí výše na tom žebří svatosti a dokonalosti, po němž stoupáme k nebesům.

Stil Bazinův jest bohatý a při tom prostý. Dovedeť Bazin vládnouti slovem, dovede malovati krásu africké krajiny, jinými sice barvami než Psichari, ale též krásně. Výstižně se mu zdařilo vylíčiti krásu i význam Syrie. Bazin jest si vědom významu této země a zná duši syrského lidu, toužícího po samostatnosti, ale zvyklého stálým útlakem od Musulmanů trpět. Jeho Syrie není krásně kreslenou zemí, jaké, aniž je kdy poznal, kdysi maloval veliký básník, Hugo, ona naopak má duši, žije, trpí, úpí, ale i doufá. A všechny její záchvěvy lze sledovati v Bazinově knize. Celé dílo vydechuje pokoj a radost, jako je vydechoval Charles de Foucauld. —

J. K.

KNIHY DRUŽSTVA PŘÁTEL STUDIA
Pořádá a vydává Lad. Kuncíř v Praze VII., Ovenecká 4.

- | | |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|
| 1. Hilaire Belloc: <i>Cesta do Říma</i> . Přeložil Ant. L. Stříž. S 30 autorovými vyobrazeními. Upravil Jar. Benda | Kč 24:20 |
| 2. Thomas de Quincey: <i>Johanna z Arku</i> . Přeložil Ant. Stříž. Upravil Jan Zrzavý | Kč 10— |
| 3. Sv. Bonaventura: <i>Život svatého otce Františka</i> . Přeložil Ant. L. Stříž. Upravil a dřevoryty ozdobil Ferdiš Duša | Rozebráno. |
| 4. Blah. Rabanus Maurus: <i>Život blažené Maří Magdaleny a její sestry sv. Marty</i> . Přeložil Antonín Stříž. Upravil a 4 obrazy ozdobil Jan Konůpek | Kč 26:40 |
| 5. Kasimír Edschmid: <i>Šestero ústí</i> . Povídky. Přeložil Boh. Reynek. Upravil a ilustroval Vlast. Hofman | Kč 19:80 |
| 6. Paul Claudel: <i>Den sedmý odpočinkem</i> . Drama o třech dějstvích. Přeložil Dr. Fr. Odvalil. Vypravil Vlast. Hofman | Kč 15:40 |
| 7. Fulcher Chartreský: <i>Historie Jeruzalémská</i> , aneb Děje křesťanského rytířstva na výpravě do Svaté země a panování obou Balduinů. Přeložil Ant. Stříž. Upravil a dřevoryty ozdobil K. Votlučka | Kč 33— |
| 8. Paul Claudel: <i>Patero velkých od provázených processionálem na pozdrav novému věku</i> . Přeložil Boh. Reynek | Kč 27:50 |
| 9. Arnošt Hello: <i>Divné příběhy</i> . Povídky. Přeložil Josef Krlín | Kč 39:60 |
| 10. Francis Jammes: <i>Růženec ve slunci</i> . Přeložil Frant. Pastor | Kč 16:50 |
| 11. Melanie Kalvatová: <i>Zjevení přesvaté Panny na hoře La Saletske dne 19. září 1841</i> . Přeložil Josef Florian. Upravil Ant. Lískovec. Frontispice a kresbu v titulu navrhl Frant. Vik | Kč 10— |
| lepší vydání | Kč 20— |
| vydání na ručním papíře v polokož. vazbě | Kč 100— |
| vydání v celokožené vazbě | Rozebráno. |
| 12. Boh. Reynek: <i>Žizně</i> . Básně. Obálku a kresbu v titulu navrhl F. Vik | Kč 22— |
| 13. Paul Claudel: <i>Tři básně z války</i> . Přeložil Boh. Reynek | Kč 2:20 |
| 14. Fra. Fr. Konečný: <i>Svatý Dominik, zakladatel řádu kazatelského</i> . S 20 obrazy v textu a titulním obrazem sv. Dominika od Fra. Angelica | Kč 33— |
| 15. <i>Almanach třetího řádu sv. Františka</i> . Uspořádal Leander Brejcha. O. F. M. | Kč 15:40 |
| 16. Křišťan: <i>Život a umučení sv. Václava a báby jeho sv. Ludmily</i> . Přeložil Ant. Stříž. Předmluvu a poznámky napsal prof. Dr. Josef Pekař. Upravil Ant. Lískovec. Lid. vydání rozebráno. Lepší vyd. vázané v plátně | Kč 19:80
Kč 44— |
| 17. Jules Barbey d' Aurevilly: <i>Ženatý kněz</i> . Román. Přeložil Arnošt Procházka. Upravil V. H. Brunner. (Spisy. sv. I.) | Kč 37:40 |
| lepší vydání | Kč 49:50 |
| vázané v plátně | Kč 88— |
| vydání na ručním papíře v celokož. vazbě | Rozebráno. |
| 18. <i>Kvítky slavného pána svatého Františka a jeho bratři</i> . Přeložil Dr. Karel Vrátný. Upravil Ant. Lískovec. Kresbu v titulu navrhl Fr. Vik. Lidové vydání rozebráno, lepší vydání vázané | Kč 30:80
Kč 55— |
| 19. Jiří Karásek ze Lvovic: <i>Legenda o ctihodné Marii Elektě z Ježíše</i> . Obálku, frontispice a kresbu v titulu navrhl Frant. Vik | Kč 18— |
| 20. Svatá Terezie Ježíšova: <i>Meditace duše o Bohu</i> . Přeložil Rudolf Linhart. Z literární jeho pozůstalosti vydal Vilém Bitnar. Upravil Ant. Lískovec | Kč 8:80 |
| 21. Ludvík M. Grignon z Montfortu: <i>O pravé pobožnosti k Panně Marii</i> . Přeložil Otto Albert Tichý. Upravil Ant. Lískovec | V tisku. |
| Zvláštní otisky z této knihy: <i>Litanie k Duchu Svatému</i> | Kč —:40 |
| <i>Modlitba o apoštoly posledních dob</i> | Kč —:80 |
| 22. Dr. Alois Lang: <i>Jacopone da Todi</i> . Upravil V. H. Brunner. (Spisy svazek I.) | V tisku. |
| 23. Jules Barbey d' Aurevilly: <i>Rytíř des Touches</i> . Román. Přeložil Jos. R. Marek. Upravil V. H. Brunner. (Spisy sv. II.) | V tisku. |

Ž I V O T

MUŠLENKY
O SOCIALISMU, UMĚNÍ
NÁBOŽENSTVÍ A POLITICE

* R O Č N Í K *
IV



*

*

1 0 2 1 * 2 !

V Y D Á V Ā

* ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ *

„ŽIVOT“ vychází 1. dne v měsíci kromě prázdnin v Hradci Králové.
PŘEDPLATNÉ pro IV. ročník „Života“: 30 Kč pro ne-
studenty, 20 Kč pro studenty. REDAKCE a ADMINISTRACE v Praze-IL,
Voršílská 1. — Reklamace se zasílají do administrace v Praze.

O B S A H Č Í S L A 7.:

✓ *Jar. Znorov*: Píseň raněného dělníka. — *Dr. Fr. Xav. Novák*: Katolické čer-
vánky. — *Cyril Jež T. J.*: Je křesťanství negací života a jeho radostí?
J. Krlín: Molière. — *Ant. Novák*: „Tractatus contra dominos praelatos.“ —
J. Žal: Noc. — *Prof. Dr. Fr. W. Foerster*: Moderní člověk a katolická cír-
kev. — Co život dal. — Věda.

**RUKOPISY a DOPISY pro redakci zasílány buďtež na ad-
resu: Jano Š r á č e k, redaktor „Života“, K r o m ě ř í ž,
arcibiskupské gymnasium.**

Sdělení redakční:

Ze zasláných básní nám nevyhovuje žádná. „Jarní reflexe“ je starý motiv „Velký pátek“, „Mrtvé objetí“ jsou slibné sice náběhy, ale dosud příliš ještě podle jednostranného vzoru, „Jarní ze Stromovky“ nemá pravého poetického kouzla. Zdravím všechny, kdož básně zaslali; ať laskavě prominou, že nelze z nich nic uveřejniti.

Autory uveřejněných prací žádám, aby mi zaslali seznam tiskových chyb, jež ve svých pracích našli. Chceme v posledním čísle při ukončení ročníku tyto chyby opravit. — Redakce.

Knihy redakci zasláné: Rimski misal, Zagreb 1921. — Duchovní knihovna v Brně: Pokoj Vám! Sestavil Jos. Mika. — Cesta k míru duše. P. Lehen, T. J. Přeložil P. Gunther Schössler. 2. vydání. — V. Kramář: Nové umění a kritika. Nákladem Moravsko-Slezské Revue, v Brně 1922.

Sdělení administrační:

Pány odběratele prosíme o laskavé zaslání předplatného, pokud již tak neučinili, bychom mohli dostát svým povinnostem; zároveň prosíme, by ti, jimž to možno, neomezovali se na předepsaný obnos, ale finanční svou podporou umožnili nám, bychom mohli chudým našim studentům poskytnouti revui za mírnější cenu.

Dary na revue „Život“ zaslali (nad 10 Kč): P. T.: M. Hubáčková 10 Kč, P. Črhák 20 Kč, P. Kvasnička 30 Kč, St. Gabriel 10 Kč, J. Kokta 15 Kč, Jokl 50 Kč. — Všem šlechetným dárcům „Zaplať Bůh!“ Za administraci J. Pelikán.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.“
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: JOSEF KATNAR. TISKLA: BISKUPSKÁ
KNIHTISKÁRNA V HRADCI KRÁLOVÉ, ADALBERTINUM.

Z I V O T

M Y Š L E N K Y O S O C I A L I S M U, U M Ě N Í N Á B O Ž E N S T V Í A P O L I T I C E * B O Ć N Í K * I V

Jar. Žnórov:

PÍSEŇ RANĚNÉHO DĚLNÍKA.

Pro Vás, děti mé,
pro oči vaše nevinné,
úsměv mi nezhyne
v strhané tváři.

Pro Vás a pro chleba v robotu spěchám.
Doléhá hlad a těžké s ním zápasy — musíme jíst.

Od noci do dne
a ze dne v noc
se potácím
a krev mi teče z ran.
Však nutno žít i v bolestech;
snad přijde někdy úsvit i nám.
Nemohu volat dnes slova modliteb:
jsou rty mé příliš zatrpkle staženy.
Nemohu sepjat dnes rukou svých:
jsou jako bleskem sraženy.
A srdce mi hoří ještě od toho,
jak bil v ně života blesk a hrom.
Jsem jako po bouři rozfatý strom.

Mé děti!

Pro Vás však nutno dál žít.
A musím pracovat, když nutno jíst.
Jest práce lékem nejvíc opojným;
buď zabije neb uzdraví.
Tož k životu či ke smrti!
Dáá!

Dr. Fr. Xav. Novák:

KATOLICKÉ ČERVÁNKY.

(P o k r a č o v á n í.)

A jak to vypadá ve stádcí, takovému kleru svěřeném? Nezapomínejme, co již nahoře bylo řečeno, že lid anglický je přirozeně hluboce zbožný. A že ten lid, podle rovněž shora uvedeného výroku kard. Manninga, byv o víru otců svých klamem a násilím oloupen, v podstatě zůstal katolickým. Tak vysvětlíme si, že i v církvi anglikánské nenedostává se příkladů hluboké zbožnosti i účinné lásky křesťanské *) — nemluvě ani o konvertitech a jejich někdy až heroických obětech pro víru a pravdu. Tak se nám vysvětlí přesvědčení katolíků anglických, že kdyby lid anglický poznal veškerou krásu a jistotu i rozumnost učení katolického, nic by ho nezdrželo vrátit se do lůna církve katolické (Back to Rome! 103, tamtéž 98).

Ale přes tyto výjimečné zjevy zaníceného života náboženského sotva se ubráníme dojmu, že na duchovní život lidu anglického, jako celek vzatý, reformace padla jako mráz na jarní kvetoucí kraj. Veliká část duchovních spokojuje se nedělním čtením a výkladem některé částky sv. písma, ostatní čas náleží ženě, dítkám a návštěvám přátel. Anglie má, jak se posměšně sami Angličané vyslovují, dvě herese. The gentleman-heresy, dle níž jest hlavní povinností duchovního žiti a ve společnosti se objevovatí jako „gentleman“. A the domestic heresy, která záleží v tom, že pro samý rodinný život nic se nedostane duším osadníků, mezi nimiž takový duchovní „pracuje“ **) O hlubší pastorální činnosti anglického duchovního, vzaté jako celek, nemůže býti řeči. „Anglický farář jest instituce zcela zvláštní a jedinečná. Chce býti a jest vždycky raději silou sociální než duchovní, a podle jeho ženatého stavu i sociálního postavení a vnějšího lesku, které s tím souvisí, má též prvnější přednost před poslednějším“ (Back to Rome! 152). A tak si vysvětlíme, že v Anglii žijí miliony příslušníků státní církve, o nichž duchovní té církve naprosto nic nevědí; tisíce a tisíce příslušníků, kteří jména Spasitelova ani neznají ani nikdy nevyslovili. I nejvroucnější zastánci té církve nařikají na její nedostatek hlubšího účinku na lid, ba na duchovní a mravní její malomocnost. Alexandr Knox mínil (Remains. London, 1832, I. 51): vnitřně prý je anglikánská církev nejlepší ze všech, ale ovšem i prakticky nejnevlivnější. A Hallam (Constitutional History of England. II. 238) praví, že kdyby se odstranila celá episkopální ústava, v náboženství lidu že nic by se tím nezměnilo. Katolická představa, že církev jest opatrovníci zjevené pravdy, že jest Bohem ustanovenou její vykladatelkou a učitelkou, jest Angličanovi vůbec neznámá. Místo reformátorů nebo papežů zaujali, jak praví Carlyle (Miscellanies II. 165) vydavatelé politických denníků; ti denně a týdně s autoritou „poučují“ lid o věcech lidských i božských.***) „To je ta církev“, praví moderní jeden konvertita (Roads to Rome, 30), „která po tři sta a více let měla plnou moc, nesmírný vliv nad celou zemí. Vydávala se za katolickou odnož církve Boží. Avšak lid nic z toho všeho

*) Tak píše „Viator“ (Ten Years, 189 násl.) o paní (lady), která na jeho osadě s mnohým sebezáporem konala skutky křesťanské lásky. Ale ve víře netroufala si přidati se k některému vyznání, pro hrozná duševní muka, která jí působily rozpory z těch vyznání zející.

Konvertita Filip Fletcher (Roads to Rome, 87) mluví o své „svaté matce“, která ho vychovala. Tamtéž (Roads to Rome, 63 násl.) vypravuje o sobě konvertita Matthew Culley: „Bylo mi 12 let, když ztratil jsem svou matku. Její příklad a napomínání účinkovaly na mou mysl dojmem hlubokým a trvalým. Dvě léta po její smrti počal jsem, z vlastního popudu, modliti se před obrazem Matky Boží a svatého Dítka, které mi několik let před tím má matka byla darovala a které stále visely v mém pokoji. Tentýž čas . . . naučil jsem se sám od sebe modliti se růženec . . . A tu nutno připomněti, že náš farní kostel náležel k směru výlučně evangelickému a že hlavní ovduší celého distriktu bylo, i dosud jest, protestantské a presbyterianské (kalvínské) . . . V Londýně jsem se zpovídal . . . bylo mi na sedmáctý rok . . . Když mi minulo sedmáct, byl jsem poslán do Oxfordu, abych se připravoval na universitu.“ Tam se stal katolíkem, ve věku osmnácti let!

Jiné příklady vroucího života náboženského, jakož i prohlubeného zájmu o otázky a vědu náboženskou již za doby studií universitních v jmenované právě knize novějších konvertitů angl. „Roads to Rom.“

**) Döllinger, 236. Tam ještě i další o tom doklady.

***) Citáty naléztí u Döllingera, str. 237.

nepoznal, nic nepoznal z víry — prakticky vzato, zůstal opravdově pohanským. Jim je neznámá idea hříchu — vždyť církev ve skutečnosti odstranila svátost pokání. Oni nevědí, jak vzbudit lítost. Neznají vůbec ani nejobyčejnějších povinností katolických, jako jest závazek slyšeti v neděli mši sv., přijímati v době velikonoční Tělo Páně . . .“ A ovoce toho naprostého náboženského zanedbání lidu? Že v zemi šíří se a zavládá „nejstrašnější a nejzhoubnější ze všech lidských kacířstev, náboženská lhostejnost“ (Back to Rome! 220. *) Ale o té bude nám ještě více říci při kapitole o anglikánských sektách.

Nábožensky zaschlá nacionální církev anglikánská vydala alespoň jedním směrem ovoce, ovoce velmi smutné — stala se plodnou matkou nových a nových sekt, neboli po anglicku disenteristů (dissenters) či nonkonformistů (nonconformists).

Kdo se chce přesvědčit, co jsou náboženství dělana, od lidí nastrojená, ten ať studuje podstatu anglických a amerických sekt a stran. V rukou těch sekt jest křesťanství těstem, jemuž dávají formu, která se jim nejlépe zamlouvá, která jest jim nejpočetnější.**) První podmínkou takové „víry“ je učení, které se dá lehce přehlédnouti, které je obsaženo v několika málo myšlenkách a citech, jež zase musí se příjemně přizpůsobiti vládnoucím náklonnostem a životním směrům středních, obchodem a řemeslem se zabývajících tříd anglických. Jen aby to učení nebylo pevné, což se pocituje jako nepohodlné jho, jemuž se náboženské obce i jejich kazatelé dle možnosti vyhýbají. (Tout cōme chez nous — všecko jako u naší „československé“ sekty!) Daleko by se pravdou minul, kdo by myslil, že příslušníci těch sekt si jich (svých „církví“) nějak váží, že je jim sekta jejich tím, čím je katolíkům církev: božským, mocí a autoritou shůry obdařeným ústavem. Vždyť přece dobře je jim známo, že jejich náboženská společnost je něčím, co velmi pozdě a jen za určitým cílem bylo od lidí vytvořeno. ***)

What shop do you go to? „Do kterého krámků chodíte nakupovat?“ táže se Angličan a rozumí tím, ke které sektě náležíte? Není též v těch sektách pevné ústavy: tu dávají si nebo i mění zcela dle své libovůle. A objektivní, od bludu chránící jistota nadpřirozeného učení, jak církev katolická je hlásá? Tě „praktičtí“ Angličané středních tříd ani nepotřebují. Jim stačí neomylnost vlastní, osobní. Co takový Angličan hledá, je systém, který mu hodně lacino poskytuje jistotu jeho vyvolení, omilostnění a spásy. Má-li tu, pak se o dogmatické námitky, o biblické nejasnosti již dále nestará. A vůbec, co není kázáním, spadá u něho pod hodně široký pojem „pověry“. „Sobotu“ (neděli) sice rád světí, t. j. nepracuje v neděli, jde na kázání; ale místo aby se pokořil před Bohem a jemu se klaněl, kritizuje raději kazatele a jeho řečnický výkon.

Jak málo celkem ty disenterské obce konají pro miliony chudých, jež se jim svěřily vysvítá z poznámky dra Humea, učiněné před výborem horní sněmovny anglické, že jakmile některý distrikt zchudne, odtáhne kongregace sektářská a ustanoví se jinde (Christian Remembrancer, 1860, II. 97). Vyjma Methodisty jsou kazatelé zcela odvislí na svých obcích, obyčejně bídě placení a i tak ve stálé úzkosti, aby ani to málo ještě neztratili, kdyby pozbyli přízně svého shromáždění. Musí kázati to, co se jejich posluchačům líbí a co opět a opět chtějí slyšeti: že člověk, aby byl spasen, nepotřebuje nic

*) „Náboženská lhostejnost“, praví jinde, na str. 36. týž autor, „považuje se v naší době za znamení vyšší kultury; jest však ve skutečnosti opravdovou heresí časovou. Jest daleko nejnebezpečnější nemocí, jíž trpí moderní společnost. Jsme od přírody tak učiněni, že není možná zachovati k víře směr záporný a přece s prospěchem pěstiti duševní vlohy. Duše musí míti jistou pevnou pravdu, na které by budovala svůj život. Nerozhodnost v náboženství jest praktická nevěra. Každý má dobu, kdy zkouší a zkoumá víru. Protáhla-li se však ta doba přespříliš, stává se pevným stavem duševním, který není ničím jiným leč nevěrou. Ta oslabuje ducha a způsobuje jistý druh duchovní paralýse. Ani mravnost . . . nedá se mysliti beze spojení s pevnou věrou. Lidstvo nedovede žiti on a diet of negation, z čiré negace.“

**) U nás v tom našli následovníka: sektu československou.

***) U nás od Farského a Zahradníka-Brodského k vůli kněžské ženitbě.

jiného činiti, jen zásluhy Kristovy si přivlastní a pevně ve své vyvolení věřiti. Že oni náleží mezi vyvolené. Že jen oni mají čisté, nezkrácené evangelium. Že jejich společnost je pravá a ta nejlepší církev. Běda, kdyby kazatel byl tak neprozřetelným a dotkl se hříchů rozšířených v jeho obci, zvláště mezi bohatšími jejími členy. Hned by se proti němu utvořila v náboženské obci strana a nepohodlný kazatel — by mohl jíti.*)

Těchto sekt — „buřičských dětí buřičské matky“, jak praví „Scrutator“ — je v Anglii na tři sta.***) Nejznámější mezi nimi jsou baptisté (1 mil. a asi 300 tisíc příslušníků), kongregationalisté (jeden a půl milionu), presbyteriáni (170 tisíc), Methodisté,***) Kvakeri (Friends), Moravští bratři (Moravians, 10.000) a j.

Svědék nad jiné povolaný, „Scrutator“ se o těch sektách vyslovuje mezi jiným takto: „Dovedu zcela pochopiti, že někdo může býti výtečným a přesvědčeným Wesleyanem nebo baptistou nebo kongregationalistou, jestliže výchova z mládí, vliv a příklad rodičů ho k tomu přivedly a žádná pochybnost ani potíž mu nikdy nevstoupily do cesty. Ale jak může někdo, jenž studiem dějin, studiem přítomného chaotického stavu nekatolického světa, jakož i moderní biblické vědy jen poněkud se přiblížil našemu způsobu myšlení, jak muž takový může přijati některý z těch systémů náboženských jakožto nejlepší a nejúplnější výraz zjevené pravdy, toho nijak pochopiti nedovedu. A nemohu ani uvěřiti, že by v moderních našich dnech takových se opravdu mělo více nalézt. †)

„Dále, věřím pevně i to, že ty sekty budou ještě hráti důležitou úlohu v náboženském životě této země (Anglie), jak to odpovídá zvláštnímu sklonu anglické povahy a jak to jest ospravedlněno radikálním přijetím a provedením principu protestantského.

„Ale zasluhuje plné pozornosti a důkladného zamýšlení, že tyto neodvislé a samostatné náboženské společnosti jen v Anglii a v zemích s řečí anglickou povstaly, rostly a rozkvétaly. A že v žádné jiné zemi ani mezi žádným jiným národem (tedy ani ne v Čechách, p. p.) nedovedly zapustiti kořenů anebo státi se nějak náboženskou neb mravní mocí, s níž by se počítalo.

„Náboženská rozštěpení a již pouhé trvání těch sekt, založení různých stran a škol v církvi anglikánské, známé spory mezi badateli a vykladateli sv. písem, cokoli jinak lze říci v jejich prospěch, měla nesporně ten účinek, že podkopala základy náboženství křesťanského. To ona způsobila toho ducha neklidu a nedůvěry v masách věřících, to ona zavinila naprostou nevěru a náboženskou lhostejnost v hlavách myslících.

„Zatím, co se „církve“ mezi sebou hádaly, odvrátil se svět od víry a ono nejstrašnější i nejzhoubnější ze všech lidských kacířstev, náboženská lhostejnost rozšířila se po zemi. Ta pak otrávil prameny lidského života a lidské energie a přivedla ještě jednou tisíce duší do onoho stavu mravní bída a pesimistického zoufalství, v němž kdysi křesťanství nalezlo pohanský svět římský.

„Tak se stalo, že církev anglikánská i sekty tam vzešlé nade vši pochybnost k tomu byly určeny, aby **sloužily nepříteli Kristovu** a že na nich úchvatná modlitba Kristova za jeho církev (ut sint unum. Jan 17, 11) jistotně se nesplnila — —“

To jsou ty sekty, které s dolary v Americe nasbíranými ††) k nám se derou, aby ještě dorazily, co u nás nábožensky zkomírá. Počítají při tom asi na náboženskou za-

*) To líčení vzato z Döllingera, 243—247.

**) Buchberger, Handlexikon, s. v. „Dissenters.“

***) Založení 1729 v Oxfordě od Karla Wesleye. Od r. 1769 rozpadají se jak v Anglii tak v Americe v pořád četnější odvětví: Wesleyan Methodists (2 mil. 216 tisíc), Primitive Methodists (1 mil.), Calvinistic Methodists (asi 1/2 mil.), United Methodist free Churches (400 tisíc), Methodist New Connexion atd. atd. T. zv. Armáda spásy též k nim náleží.

†) Kdyby p. autor byl znal naše sektářské haruspiky a moc amerických dolarů, byl by se asi opatrněji vyjádřil.

††) Dle zpráv z Washingtonu upsal asi třicet protestantských sekt ve státech severoamerických 7920 milionů (t. j. podle nynějšího stavu měny 400 miliard čsl. kor.) na protestantisaci Evropy. Značná část obnosu byla již sebrána. Víc než 2000 úředníků bylo ustanoveno, aby další příspěvky mohly býti sebrány. Robert Lansing, bývalý státní tajemník (původu židovského) je předsedou ústředí pro to zřízeného. Čtyři nové časopisy mají býti vydávány; a mimo to ohromná spousta brožur a letáků má se rozdati. Všecky sekty pojí jedna páska — nenávisť proti Řimu. „Hlídká“, 1921, 227.

ostalost jisté části našeho lidu (zprávy v jejich amerických listech o nás šířené tomu nasvědčují), spoléhají se nepochybně i na právě toho lidu „slabý charakter“ (pres. Masaryk), který za peníze i duši prodá. Ti, kteří je do země volají, tajně i veřejně podporují, jsou zarytí nepřátelé jména Kristova a nevolají je jistotně, aby šířily učení Kristovo, ale aby je v podstatě (třeba nevědomky) ničily, aby „sloužily nepříteli Kristovu“ u nás jako v Anglii, jako v Americe. — —

O otázce božství Kristova, a tudíž i otázce církve, která v jeho nadpřirozeném díle pokračuje, vyslovil se kdysi velký syn Anglie Gladstone (Back to Rome! 31), že na správném jejím zodpovědění spočívá štěstí a pokrok světa. Že s ní jediné sloučena jest naděje svěhlavé (waywood) rasy anglické. Církev ona, kterou v lidu anglickém materialističtí boháči a poloušlení vladaři (dle Belloc) od Jindřicha VIII. až po Jakuba I. železem a krví zavedli, ta církev otázky té správně rozluštění nedovede. Odtud ty těžké obžaloby, které v národě anglickém proti ní se ozývají. „Snad jsou herese hlubší než anglikanismus; ale tak opovržení hodná jako on je málokterá“, praví bývalý té církve příslušník C. Bredin (Roads to Rome, 16). Jiní její bývalí synové nazývají stav její přítomný „beznadějným“ (Ten Years, 110), praví, že už není „ani protestantskou, ba ani vůbec křesťanskou“ (tamtéž, 156). „Anglikánské katolictví je rozumová anomálie, je nestvůra, je dítě nezřízené fantasmie. A jakkoli se ještě protáhne jeho chvilkové trvání, jest nemožno, aby ono bylo posledním výrazem víry národa anglického. Mnozí hlubocí mužové opět a opět obraceli zřetel svůj k této jasné a nepopíratelné věci a ukazovali na naprostou beznadějnost jejího postavení ať již s hlediska zdravého rozumu nebo se stanoviska badání dějinného“ (Ten Years, 151 násl.).

Který tedy bude „poslední výraz víry národa anglického?“ O tom nemůže býti pochybnosti. „Lidé opravdu náboženští jsou již znuďeni věrou, která v sobě nemá nic pozitivního, která nedovede živiti jejich duše, vybudovati jejich duchovní život. Jsou až k smrti unaveni tou protestantskou chvástavostí (známe ji též dobře u nás doma! p. p.), která se roztahuje v revuích i časopisech a která se dává oslavovat od lidí, věci buď zcela neznalých nebo obmezených. Sami čtou a přemýšlejí a vzrývá se v nich přesvědčení, které je již více než pouhé podezření, že tu vlastně běží jen o slova a že za těmi hlasitými a domyšlivými tvrzeními není ani duchovní síly, ani jakéhos učení vyššího. Touží po onom klidu a pokoji spořádané pozitivní víry, jak toho jsou svědky u katolíků. A jak dlouho ještě podaří se jim ostouzeti jako systém hrubé pověry*) onu velkou Církev, již nejlepší duchové všech dob z celého srdce zachovali věrnosta jež v přítomnosti mezi horlivé své přívržence počítá i nejjasnější světla v každém oboru lidské myšlenky a lidského badání?“ (Ten Years, 228.) (Pokračování.)

Cyril Jež T. J.:

JE KŘESŤANSTVÍ NEGACÍ ŽIVOTA A JEHO RADOSTÍ?

Životnímu názoru křesťanskému bývá činěna výtku, že cílem jeho není život ve stupni co možná nejvyšším, nýbrž spíše jeho negace, že nevede člověka k účasti na radostech života, nýbrž spíše ke zřeknutí se jich. Proto nad křesťanství výše ceněna antická kultura, která pěstila lásku k životu a jeho radostem, a renesance, která ná-

*) „Svůj celý život, co jsem náležel k církvi anglikánské, nepoznal jsem ani jednoho anglikánského duchovního, který by měl dokonalou znalost katolického učení a který by, mluvě o katolické církvi, soukromě nebo veřejně nebyl o ní rozšiřoval pouhou její karikaturu“ (Ten Years, 227). Když tak duchovní, jak teprv lid.

vratem ke kultuře antické chce pokračovati v jejím naturalismu a ideály humanismu přivésti lidstvo k životu co možná nejdokonalejšímu a nejblaženějšímu.

Tato výtka křesťanství činěná musí se objeviti podezřelou, uvážíme-li jen, že Bůh, jenž jest centrem náboženství, podle křesťanského názoru světového jakožto absolutní duch je též absolutní, věčný, nejdokonalejší život a původce všeho života ve světě i v lidstvu. Bůh křesťanský je zároveň nekonečně blažená bytost a původce každé radosti, již jakákoli bytost mimo něj mítí může. Nelze pochopiti, proč by Bůh, jenž podle křesťanského názoru je původce všeho života a vší radosti, pouze svým čtitelům života a radosti nepřál. Křesťanský názor světový učí, že Bůh určil lidstvo k nejvyššímu stupni života a blaženosti — k účasti na svém vlastním božském životě a své vlastní božské blaženosti, a to nejen na nějakou prchavou dobu, nýbrž pro celou věčnost.

Než právě tento supranaturalismus křesťanský bývá činěn východiskem zmíněných výtek, a to proto, že s přirozenou blažeností bývá uváděn v přímou protivu. Chybně. Bůh v původním svém plánu spojit nadpřirozený cíl člověka s největší přirozenou blažeností, když jej stvořil v ráji, v němž neměl mítí ani sebe nejmenší bolesti, přirozených pak radostí všeho druhu měl požívatí v největší míře. Byla to jen maličkost, již si měl odříci, když mu bylo přikázáno, aby z jednoho stromu nejedl ovoce a takto ukázal Bohu, že se mu jako nejvyššímu pánu a dobrodinci podrobuje. Mimořádných oněch darů Božích, které podmiňovaly dokonalou přirozenou blaženost člověka, zbavil ho hřích, jehož následky přešly na celé lidstvo.

Ztrátou mimořádných darů Božích neztratilo lidstvo schopností přirozených ani nebylo zbaveno všech přirozených radostí. Přirozenost lidská byla pouze ponechána svým nedokonalostem, které plynou z její konečnosti a omezenosti. S přirozenou nutností radostí smíchaný tu s bolestmi. Snahy lidstva směřovaly ovšem k tomu, aby bolestí bylo co nejméně a radostí co nejvíce. Ukázalo se, že krajní hedonismus, hledající co nejvíce radostí smyslných, je velkým omylem, poněvadž nemírné užívání rozkoší, k nimž vedou nižší náklonnosti člověka, mívá za následek daleko větší bolesti, ba že může i předčasně přivoditi katastrofu lidského organismu. Proto již staří poznali, že vyšší část člověka, rozum, musí řídití nižší náklonnosti. Řekové nazvali onu ctnost *σωφροσύνη* (rozvaha). Její význam vyjádřen též v přísloví: *μηδὲν ἄγαν* (všeho s měrou).

Dokonaleji nežli lidský rozum zná rozum božský, jak různé náklonnosti lidské musejí býti umírnovány a řízeny, aby dospělo lidstvo co možná k největší přirozené blaženosti. Páté, šesté a deváté přikázání Boží je dáno pouze v zájmu přirozeného dobra jak jednotlivců tak celého lidského rodu. Zachováním těchto přikázání zamezil by se větší počet nemocí, nežli kolik jich věda lékařská dovede uzdraviti. Bůh, jenž je nejlepší znatel lidské přirozenosti, dobře ví, že v odpírání tělesným rozkošem musí se vyžadovati rozhodnost naprostá a že každé dobrovolné povolení v tomto ohledu je krok na šikmou rovinu, na níž zastaviti se je velmi těžké nebo snad i nemožné. Proto zakazuje přísně ve stavu svobodném i každou dobrovolnou myšlenku a v manželství každou dobrovolnou myšlenku nevěrnosti. Zachování těchto přikázání Božích, hlavně šestého a devátého, stojí ovšem člověka mnoho přemáhání, neznamena to však tlumiti v sobě život a touhu po jeho radostech, nýbrž znamená to splniti nutné podmínky, aby život jak jednotlivců tak i jejich potomků bylo co nejzdatnější, prostý tak četných a bolestných nemocí, které pocházejí z naruživosti tělesných. Od řecké *σωφροσύνη* liší se páté, šesté a deváté přikázání jen tím, že rozum lidský je tu prohlouben rozumem božským. V obojím případě je cílem pozemské blaha člověka. Rozdíl je v tom, že pouhý lidský rozum nevolí k dosažení toho cíle prostředků tak účinných a všestranných jako přikázání Boží.

Také v životě společenském křesťanství poskytuje nejmocnější posilu všemu co směřuje k zdokonalení pozemského života a blaha. Prvkem společenského života je rodina. Život rodinný je zdrojem největších radostí, ovšem jen tam, kde kvete v rodině opravdová láska. Ve které rodině není lásky, tam je sídlo největších vnitřních bolů. Vzájemnou lásku členů rodiny nejvíce posiluje křesťanství čtvrtým přikázáním Božím, když dítkám velí milovati rodiče, jako zástupce Boží a rodičům káže milovati dítky nejen jako dítky jejich, nýbrž zároveň jako dítky Boží, jimiž se staly sv. křtem. Největším blahem naplňuje křesťanství srdce všech členů rodiny, když jim dává naději, že

smrt dovede je oddělití od sebe jen na čas, že je však čeká trvalá shledaná v životě lepším.

Křesťanství posiluje základy přirozeného blaha i v širším společenském životě sedmým, osmým a desátým přikázáním Božím, která jsou pevnými pilíři spravedlnosti a nutnou podmínkou pravého altruismu. Při tom snaží se odstranití největší překážku k jejich realizování, totiž egoismus, vytyčujíc ideu vzájemného bratrství se zřetelem k společnému Otci všeho lidstva — Bohu a hlásajíc nezištnou lásku k bližnímu jako nejvyšší ideál křesťanské dokonalosti. Morálka křesťanská dovoluje jednotlivci i stavovským třídám bojovati za práva, která jim náleží, nepřipouští však, aby jednotlivec nebo některý stav zakládal svůj blahobyt na troskách blahobytu jiných. Křesťanská spravedlnost a láska jediné může zájmy jednotlivců a různých tříd uvéstí v rovnováhu, bez níž společenské blaho nedá se vůbec mysliti.

Kolik bolestí odstraňuje a kolik útěchy vlévá do srdcí nejnešťastnějších z lidí láska milosrdná! Této lásky starověk neznal, proto neměl ústavů, v nichž by láska tato soustavně byla v heroickém stupni realizována. Květ tento vypučel teprve na stromě křesťanství a vůně jeho naplňuje již druhé tisíciletí celý svět. Kristus sám stal se jejím nejkrásnějším příkladem. Nemohl dáti k lásce této větší vzpružiny, než když prohlásil, že všechno, cokoli kdo učiní z lásky k svému bližnímu, přijme a odmění mu to, jako by to učinil jemu samému. Nemožno sice upříti, že i v církvi Kristově byli a jsou lidé, kteří se dopustili chyb proti lásce k bližnímu. Takové jednání však nevyrostlo z ducha křesťanství, nýbrž jemu vždy odporovalo. Srovnáme-li pak, kolik pomníků lásky nezištné a heroické postavila si církev katolická ve všech dílech světa, s tím, co učinily jiné společnosti náboženské a občanské, obdrží první místo v odstraňování bolestí a v šíření pozemského blaha lidstva.

Největší zhoubou lidských životů a hrobem blaha celých národů jsou války. Toho nejlepší důkaz podala nám nedávno válka světová. Proto se objevila při jejím ukončení touha založití svaz národů, jímž by pro budoucnost všechny války se odstranily. Nikdo nevěří, že by se to podařilo. Bylo ostatně zbytečno jej zakládati, když již dávno založen byl svaz národů celého světa, jenž by zcela jistě všechny války dávno byl odstranil, jen kdyby do něho všichni národové byli vstoupili a řídili se jeho zásadami. Svazem tím jest církev katolická, založená Kristem. Nic neodporuje duchu křesťanství tolik jako války. Proto nazval Pius X. začínající se válku světovou triumfem pekla. Křesťanství může nanejvýše dovoliti, aby se bránil stát, jenž je ve své existenci napaden, jako se může v sebeobraně hájiti každý jednotlivec, nikdy však nemůže dovoliti války z nějakých egoistických důvodů. A právě tento egoismus, jenž tolik ovládá jednotlivce i státy, dovedlo by odstraniti jediné křesťanství svým vznešeným názorem světovým. Nelze upříti, že i zde staly se v dějinách i od členů církve katolické některé chyby. Byly to však jen výjimky, které opět nevyrostly z kmene křesťanství nýbrž z lidské slabosti a z ducha křesťanství nepřátelského.

Život pozemský a jeho radosti mají konec. Co se končí, nemá ceny absolutní a nemůže dokonale člověka šťastným učiniti. Není tudíž ani pravé štěstí pozemské možné bez jistoty, že budeme po smrti dále žiti, a to blaženě. Jistotu onu zaručuje pouze křesťanství, proto není vůbec možno bez něho blaho pozemské zakládati. Záruka ta záleží v poměru člověka k Bohu, jež určuje jen křesťanství: Je to poměr dítko k otci, jenž nám zabezpečuje posmrtný život v nebi. Tento supranaturalistický charakter křesťanství pozemské blaženosti nejen nezmenšuje, nýbrž ji v největší míře zvětšuje. Vědomí, že žije v poměru přátelském s Bohem — bytostí to nekonečně dokonalou, na níž závisí všechn život a všechna blaženost, dovede naplniti srdce blahým pokojem, jehož svět dáti nemůže. Moderní humanismus, jenž Boha nalézá v sobě, jemuž lidství je zdrojem a cílem všeho, nedovede lidstvu zjednati pravé spokojenosti a radosti ani na zemi, jako nedovede nikdo upevniti lodi na jejím vlastním stožáru. První tři přikázání Boží, která upravují poměr člověka k Bohu, jsou základem nejen nadzemské jeho blaženosti, nýbrž i pozemské. Žářem lásky k Bohu nejen mírněna je každá bolest, nýbrž i každá čistá pozemská radost teprve začíná býti pravou radostí. Negací života a jeho radostí není tudíž křesťanství, nýbrž moderní naturalistický humanismus, jenž chce lidstvo odtrhnouti od nevyčerpatelného zdroje všeho života a všech radostí — Boha, jenž chce

lidstvo odloučiti od křesťanství a od církve Kristovy, které nám pravý život a pravé radosti jak nadpřirozené tak přirozené zprostředkují. Jádrem křesťanského názoru životního je trojí láska: k sobě, k bližnímu a k Bohu. V jaké míře tato trojí láska naplňuje srdce lidské, v takové míře je v něm také pravý život a pravá radost. Theoretický i praktický pessimismus moderního člověka, jenž jest výkvětem naturalistického humanismu, plíží se lidstvem jako stín čině protivu k jasnému světovému názoru křesťanskému, plnému ideálů, života a radostí.

Oprava: V čísle 3., na str. 69., řádek 5. místo „neuznává“ má být „uznává“ a řádek 6. místo „jež“ má být „jež.“

J. K r l i n :

MOLIÈRE.

(15. I. 1622 — 15. I. 1922).

(Pokračování.)

Francouzské komedii, kterou renesance začala pěstíti podle vzoru komedií antických, scházelo jedno: život. Skladatelé komedií nedovedli pozorovat život, který kolem nich vřel a nedovedli vzít a vykreslit postavy, s nimiž se setkáváme. Vzbuzovali smích vnějškem. Molière cítil tuto nedokonalost komedie a chtěl ji odstranit. Ve své *Kritice Školy žen* ukázal, jaký má cíl jeho umění i cesty, jimiž se třeba ubírat, aby toho cíle dosáhl. Toto dílko jest i obhajobou Molièreova směru. Sešlo se u Uranie několik osob právě v den, kdy společnost hraje v Palais Royal Školu žen a z debaty jest patrné, že většina je tím dílem pohoršena. Climène shledává to dílo nemravným a básník Lysidas dokonce prohlašuje, že by se Francie měla hanbit dávajíc přednost takovým komediím před hrami vážnými. Ale tu vystupují Urania a Dorante na obranu Molièreovu. „Myslíte“, praví Dorante, „že všechen esprit a všechna krása tkví v básních vážných? Že díla komická nezasluhují žádné chvály?“ „Nikoliv“, dodává Urania, „tragedie, zdaří-li se, jest čímsi krásným. Ale komedie má též své kouzlo a soudím, že umělec jí nestvoří snáze než tragedii.“ „Rozhodně“, zdůrazňuje Dorante, „kdybyste řekla, že snáze se napíše tragedie, nepřestřelila byste. Snáze se básní o velikých citech, obžalovává Osud, činí výčitky bohům, než proniká lidské směšno a vystavují se lidské chyby. Malujete-li hrdiny, děláte, co chcete. Básník kreslí osoby, jež nežijí skutečně. Sledujete volné výmysly umělcovy obraznosti, která často obětuje pravdu smyšlenému. Ale když kreslíte lidi, musíte tak činit podle přírody. Chceme, aby byli skutečnými osobami, a nic jste neučinil, nevidíme-li v nich lidi svého století.“*) Ta slova nejsou namířena jen proti Corneilleovi, nýbrž platí celé škole.

Jest patrné z této rozmluvy, že Molièreovi se jednalo o kresbu charakterů a mravů společnosti. Na jevišti musí vystupovati skutečné, živé a žijící osoby. Ony musí přivést svým jednáním zápletku. Děj i zauzlení mají být jimi motivovány a ne vyvolávány vnějšími okolnostmi a různými náhodami, jak tomu bylo u dřívějších autorů a i v prvých komediích Molièreových. Všimněme si několika jeho her a stopujme, pokud se mu podařilo vykreslit charaktery a mravy společnosti. Neboť jest jisté, že toho chtěl docílit. Nestačilo mu rozesmát posluchačstvo žertem nebo vtipy, to konečně dokázala středověká fraška též, ani pobavit uměle hledaným veselým, někdy i nepřirozeným volením děje a zápletky, v čemž vynikala renesanční komedie, nýbrž chtěl jako komik sestoupiti v nitro, až ke kořenům lidských vad a ukázat jejich důsledky. Není nadarmo, že leckdy

*) *Kritika Školy žen*, scena VI.

jeho komedie jsou až bolestně smutné, musily takovými býti, neboť se setkává často s hříchem v nejčernější jeho podobě.

Ve *Směšných Precioskách* prvně vylíčil důsledky zvrácených názorů žen z vyšší společnosti, které v době Molièreově byly již jen nenáviděny. Dcera a neteř Gorgibusova přibližují se svým nazíráním na muže a na život ku precioskám. Nikdy by nesvolily, aby si vzaly za muže takového La Grange či Croisyho, kteří nikterak neodpovídali snům, jež si učinily o muži z různých románů tehdejších. Svým otcem jen pohrdají. Zaslouhují potrestání a jsou potrestány. Charaktery nejsou dokonané, jsou spíše nahozeny, ale *Směšné Preciosky* jsou i přes nedokonalost pěkným odpozorováním mravů určité třídy společenské. Jsou dobrou satyrou, která obstojí vedle *Les Femmes savantes* — *Mudrlantek*, ač ty stojí o mnoho výše.

Srovnáme-li obě tyto komedie, zříme, jaké dramatické velikosti Molière dospěl. Mezi oběma jest mezera dvacetitřítiletá, která jest vyplněna veledíly: *Misanthropem*, *Tartufem*, *Lakomcem*, jejichž hrdinové: Alcèste, Orgnon a Tartufe, Harpagon jsou nezapomenutelnými typy. Domácnost Chrysalova v *Mudrlantkách* podobá se domácnosti Gorgibusově. Bélisa a Armanda, sestra a dcera Chrysalovy připomínají dceru a neteř Gorgibusovy. Ale jak již vykreslil Molière otce, který jest loutkou v ruce své choti Philaminty! Chrysal je buržoa, který rád má pokoj, a kterému dobré bydlo jest nade vše. Jest sobcem. Bouří se, křičí, ale nevyvolává jeho zlosti tolik pedanterie a velikášství jeho ženy; je třeba, aby někým byl ponoukán. Ona chce, aby Henriette pojala za chotě hloupou figurku — Trissotina, skládajícího nechutné verše, čímž si získal náklonnost i Armandy i Philaminty i Bélišy. Bratr Chrysalův však žádá o ruku Henriettinu pro svého syna Clitandra, který jí miluje a jest jí milován. (Scena I. a II., jednání II.) Chrysal svoluje a prohlašuje Béliše, která protestuje proti tomu, že „věc jest již smluvena“ a že hned to oznámí své ženě (j. II., sc. 4.); ta zatím propustila kuchařku Martinu, ježto se neuctivě vyslovila o gramatice, a to Chryšala, kterému nesmírně chutnala jídla jí připravovaná, rozčílí. Musí se pomstít, vyzlobit se, říci, že on jest pánem v domě. Čekali bychom, že Philaminta uslyší všechny jeho výčitky, ale zklamali bychom se. Zná ji dobře, a odváží se jen na Bélišu (j. II., sc. 7.). Jakmile se ocitne tváří v tvář své ženě, umlká a vyslechně i její rozhodnutí, že Henriette bude provdána za Trissotina (j. II., sc. 9.). Ale někdo ho ponouká a dokonce se mu vysmívá — jeho bratr Ariste. Cítí své ponížení a Armanda, druhá dcera, jest hromosvodem jeho hněvu — ovšem za nepřítomnosti matčiny (j. III., sc. 5. a 6.). S klidem prohlašuje Clitandrovi, že jemu dá dceru, a že všem ukáže

„je leur ferai voir si, pour donner la loi,
il est dans ma maison d'autre maître que moi

že podle zákona on sám jest pánem v domě a nikdo jiný.“ (j. IV., sc. 5.)

Molière výborně odpozoroval tohoto starce, jakých je tolik v životě. Jejich Kredem je břicho, pro ně by obětovali vše. Nikdy by se nevzbouřil proti těm „latinníkům“, kteří navštěvují jeho dům, ať již se jmenují Trissotin, nebo Vadius, svolil by dokonce, aby jeho dcera, již má rád, byla obětována hlupci Trissotinovi, a v celém jeho křiku před Bélišou (j. II., sc. 7.) jde mu jen o jídlo, aby nebylo spáleno, aby byl řádně obsluhován; a vše, nač se zmohl, dá se shrnouti ve verš:

„Je vis de bonne soupe et nonde beau langage
Žiji z dobré polévky a ne z pěkných slov.“

Kdyby ho Ariste nepopuzoval, ani by nereptl. Proti ženě hubuje jen po straně. Nic mu neschází, tak pěkně ho Molière odpozoroval a vykreslil. A co říci o Béliše a Armandě? Jsou lépe podány, než dívky ze *Směšných Preciosek*. Cathos a Magdelon byly zkaženy četbou románů sl. Seudéry nebo La Calprenèdea. Nelíbí se jim Gorgibus, ježto není učený a elegantní (sc. VI.), odbývají nápadníky La Grange a Croisyho, poněvadž by rády nějaké markýze, kteří by je zavedli do společnosti, znali by literaturu,

básnili by třeba a p. (sc. 9, 10, 11). Jest vidět, že Molière je kreslí docela vnějškově. Jsou směšné, ale nejsou komické. Kdyby měly matku, byly by i při své neinteligenci správnými dívkami. Ani zdaleka není v díle té dramatickosti jako v *Mudrlantkách*, kde přemrštěné ženy způsobily úplný rozvrat v rodině. Bélisu úplně pobláznila četba románů. Odvedly ji od světa skutečného a má za to, že všichni jsou do ní zamilováni, i sám Clitandre. Jest směšná, ovšem již hlubším způsobem než Cathos nebo Magdelon. Francouz by nazval prvé: *les femmes plaisantes*, druhou, totiž Bélisu: *ridicule*. Armanda nenávidí manželství, a mluvení o něm ji přivádí do mdloby. (j. I., sc. 1; j. IV., sc. 2.). Je to *precioska*, která pěstuje vědu, poesii, filosofii, a která nerozumí ani vědě, ani poesii ani filosofii. Ovšem, je přesvědčena o opaku. Má se za povznesenu nad „hrubost smyslů a hmoty“ (j. I. sc. 1.), jak nazývá manželství, pokládá se za velikou ženu, za ctnostnou ženu a vzbuzuje jen náš smích, jak třeba tleská nicotným básničkám Trissotinovým (j. III., sc. 2.). Neodlišovala by se příliš od Bělisy, byla by jen směšnou, jako ona. Ale Molière, který byl geniem komickým v nejpřísnějším slova smyslu, šel dále. Docela psychologicky se vyvinula Armandina zášť k manželství v nenávist a zášť k Henriettě, která si chce vzít za muže Clitandra. Molière sesiluje, ne zdůvodňuje, tuto zášť žárlivostí. Clitandre se kdysi ucházel o Armandu a byl odmítnut. Armanda může vytknouti Henriettě, že „jí odnímá, čeho ona sama dobyla“, a může sama u sebe ospravedlniti svoji nenávist. Zášť stále roste a místo, aby jako sestra mírnila matku, ještě ji ponouká. Jednáním těchto dvou žen jest děj zbaven směšnosti a stává se vážným a smutným. Rozvrácená rodina, nenávist mezi jednotlivými jejími členy, bolest Henrietty, která má si vzít nenáviděného muže, ač miluje jiného, s nímž by žila šťastna a spojena; takový jest základ hry.

A všimněme si *Lakomce* a analyzujme trochu tuto hru, která by byla tragedií, kdyby děti Harpagonovy byly duševně krásnými a velkými, kdyby třeba Elísa, dcera, měla duši dcery Ludvíkovy z první povídky v *Helloových Podivuhodných příbězích*. Ale přesto jest *Lakomec* hrou těžce smutnou, a přece je komedií. Elísa má ráda Valera a Cléante, její bratr, miluje Mariannu. Otec jejich však ve své lakotě soudí jinak. Sám si vezme Mariannu, Cléante pojme za ženu „jakousi vdovu“, která jest bohata a Elísa se ožení s Anselmem, „který nemá přes padesát let, o jehož velikém jmění se všude mluví, a který žádného věna nežádá.“ (j. I. sc. 6., 7.)

Až se zatřeseme, když na pláč Elisin a výčitky Cléantovy odpovídá otec důvodem, že Anselm nechce peněz a řече přímo jeho: *bez věna — sans dot*. (j. I. sc. 10.). A zamrazí nás, když Cléante, který hraje v karty, se ocitl tváří v tvář lichváři, který mu půjčoval na veliké úroky, a jímž není nikdo jiný než — Harpagon. Nečekejte, že otec bude zrazovat syna, nikoliv. Těší ho toto dobrodružství a radí mu jen, jak sázet, aby vyhrál (j. II., sc. 2. a 3.), poněvadž jeho poklad z toho má prospěch. Nepůsobí jinak okamžik, kdy otec zlořečí synovi, který se mu jen směje. (jed. IV., sc. 4.)

Ostatně zříme totéž, co v *Mudrlantkách*: rozvrácenou rodinu, nenávist dětí proti otci a otce proti dětem a zdá se, že příliš daleko zašel Molière, když dává v sázku i budoucnost, celý život dvou dětí, jako v *Lakomci*, či jen dcery jako v *Mudrlantkách*. A přesto jsou obě hry komediemi.

Již jsem řekl, že Molière chtěl jedno: vykresliti život. Pozoroval jednotlivé zjevy kolem sebe a nespokojil se jenom s vnějškem, jež zřel, sestupoval do hlubin lidské bytosti, ke kořenům faktů a viděl. Viděl lakomce, jeho děti a rodinu, v níž není lásky. Zřel postavy, které vylíčil v *Misanthropu*, v *Mudrlantkách* či v *Tartufu*, viděl jejich skutky a i zlo, jež způsobily. Jest jisto, že člověk, který pozoruje, vidí kolem sebe mnoho bídy fyzické i mravní. Rovněž jest jisto, že často hřích jest příčinou toho zla, a ten není ničím veselým, a spíše vzbuzuje pláč než smích. Lakota Harpagonova, zloba Philementina a Armandina mají smutné důsledky, a uvědomujeme si je, jsme-li svědky či pozorovateli. Vidíme věci, které jsou ve svých hlubinách smutné a bolestné: lakotu otcovu, zlobu matčinu.

Kdybychom hleděli na podstatu, kdyby umělec jen k ní měl zřetel, dal by drama nebo tragedii. Molière však si povšiml určitých nahodilostí, jež vyvolala ta ona vada lidská. Patří na podstatu těmito nahodilostmi, a tím mění situaci vážnou v situaci

komickou. Základ jest smutný nebo vážný a cítíte leckdy smutek i vážnost přes ten jejich rub.

Starý, hamizný Harpagon, který má smysl jen pro svoji skříňku, v níž jest schován poklad, se zamiluje do mladé a sličné Marianny. Jeho syn ji rovněž miluje. Dochází k hádkám mezi nimi, padají silná slova, ale před námi se jen mihá postava zamilovaného lakomce a nemyslíme na hluboký rozpor mezi otcem a synem.

Phileminta, matka, zavínala úplný chlad v rodině. Není v ní lásky, jest v ní nezávist jednoho člena proti druhému. Henriette, dobrá duše, jest nešťastná a pláče. Molière patří na tu bolest a vidí matku, která jest úplně ve vleku převrácených názorů. Co učiní? Maje zřetel k jejím vadám, ukáže směšnou stránku jejího chování, „filosofické debaty“, čtení básní Thissotinových, rozhovory její s Vadiem, jednání Chrysalu a podobně, čímž ji úplně sesměšňuje a dává zapomínati na bolest Henriettinu a ostatní věci.

(Dokončení.)

Ant. Novák:

„TRACTATUS CONTRA DOMINOS PRAELATOS.“

(Jak se řešila otázka církevního majetku v minulosti)

(Dokončení.)

V.

Statě o užívání a zneužívání církevního majetku nepsali jsme jen z lásky k minulosti. Historia est magistra vitae! Co nevidět přijde otázka církevního majetku na přetřes a velmi mnoho bude záležeti na tom, jak bude řešena. Zabořila nás výtku kteréhosi socialistického listu, který komentoval podmínky, za kterých by katolíci přistoupili na rozlučku, ironickou poznámkou, že první starostí katolických kruhů je zachránit církev jmění. Je to skoro pravda. Nechceme odsuzovat toto úsilí, poněvadž i zde platí „primum vivere, dein philosophari“ ale na druhé straně je jisto, že otázka školy zdaleka tak nezajímá určité kruhy, jako otázka církevního majetku. Jsou to zvláště „beati possidentes“, kteří se rozlučky v tomto směru bojí.

Co zla natropila se u nás honba po mamonu a obsazování výnosných církevních obročí od válek husitských až po naše časy. Už Hus, když viděl zápas prelátů o prebendy, poznamenal: „Psi se rvou o kost! Vezmi jim kost a přestanou se rváti.“ Je dost takých, kteří by poslechli rady Husovy, bohužel i mezi kněžstvem. (Jednota!) Majetku církevního se neužívá vždy správně a využívá se toho k agitaci. Cítí to i někteří hierarchové. (Viz výroky opata Methoda Zavorala v hlavičce „Jednoty“!) Bylo by možno, aby na důležitá místa dostali se často lidé nepraví, kdyby nebyla spojena s tučnou prebendou? Kdyby se jednalo jen o práci a odpovědný úřad, nebylo by často tolik ucházečů. Bídne sociální poměry nižšího kleru volají po nápravě v tomto směru. Nedopusťme, aby stát se míchal do majetkových poměrů církevních. Byl již několikrát k tomu ponoukán a nebezpečí přes závazné sliby prezidentovy docela odstraněno není. Našlo by se pěkné slovičko místo výrazů konfiskace, krádež, aby to nekřičelo za hranicemi — ale výsledek by byl týž.

Je pravda, že církev dnes nevládne takovým majetkem, aby sociálně někoho ohrožovala. Jmění „mrtvé ruky“ nemá dravčích sklonů kapitalismu. Kdyby se církevní jmění dobře užívalo, zanikly by hlasy nepřátelské. Církev byla za války a je dodnes povolána k velikým sociálním úkolům. Žel, že v mnohých státech neporozuměla dobře svému poslání. Oč lépe středověká církev řešila sociální otázky? Kláštery, toť byly asyly, chorobince a nemocnice zároveň. Nebylo otázky, v níž by církev neuplatnila své hledisko. Zákaz lichvářských úroků, systém věčných rent, odstranění otroctví a nevol-

nictví lidu selského — to jsou namátkou vybrané sociální otázky, kterými se středověká církev obírala. K tomu stavěly se katedrály!

Jakmile začínají kláštery starat se o latifundie, (často padělaly se za tím účelem i listiny na př. v Břevnově) preláti („nosatí“, dodává Chelčický) o výnosná obročí, začíná upadat mravnost. Vyšší klerus se separuje od nižšího a to tam je bratrství dítek Božích. Vysoký klerus spolčuje se s pány (šlechtou) a hledí si více politiky a světských věcí než otázek duchovního života. Došlo to na př. u nás tak daleko, že ztotožnily se zájmy církve a dynastie, ač dynastie nikdy nedbala duchovních ani hmotných prerogativ duchovenstva.

Josef usiloval nadělat z duchovenstva státních úředníků a z řad našich kněží neozývá se tenkrát mnoho protestů, protože hmotné zaopatření k tomu nutilo. Nepodceňujme sociální otázku kněžskou! „Nec divitias, neque paupertatem“ sv. Augustina mělo by býti směrnicí pro oba tábory.

I u nás bude duchovenstvo lákáno světskými důvody k revoltě, dojde-li ke kulturnímu boji. Mnozí při sociální mizerii, v jaké se nižší klerus nalézá, neviděli by v tom ani zradu svého kněžského ideálu. Je nutno tedy začít nahoře, dokud je čas. Mnoho se již propáslo. Jak by se bývalo dobře rentovalo, kdyby kláštery zřídily ve válce dětské kolonie a pod., kdyby dnes byl umožněn nějakým způsobem život pensistům deficientům, kdyby bohatí preláti dobrovolně zřekli se části svých příjmů ve prospěch chudých a trpících spolubratrů!

Mnohé kláštery ztratily „raison d'être“, ač pole činnosti tak široké a úhorů u nás tak mnoho.

Lidé se ztučnělymi srdci neodhodlají se k reformě. Měli jsme smutné zkušenosti, když jsme žádali v kláštorech byty pro chudé katolické studenty. Pro studenty nebyly, ale státní úřady zabraly tam pak řadu místností. Se správou církevních velkostatků není také vše v pořádku. Jest nám známo několik případů, že kostel, jehož patronem jest duchovní držitel velkostatku, zůstává bez potřebných oprav. Jinde zas musí si farář těžce opatřovati obilí k výživě od sedláků výměnou za církevní úkony, ač v místě je arcibiskupský velkostatek.

Hospodaření na církevních velkostatecích nebylo také do nedávna v pořádku. Stále a stále se na schůzích a v tisku předhazují lidovcům církevní velkostatky a zatím statistika by ukázala, že z církevních velkostatků tyje 90% „pokrokově“ a protikatolicky smýšlející armáda úředníků a agrárních nájemců. Velkostatky církevní byly za války pasivní. Vypravuje se anekdota, že biskup pasivní velkostatek pronajal židovi a když se ho po roce ptal, jak se mu vede, řekl nájemce: „Dobře, Vaše Milosti! A víte proč? Vy jste ráčil krmit úředníky, já ale krmil voly.“

Uvedli jsme spoustu citátů proti zneužívání církevního majetku, abychom jimi probudili spáče a řekli jim: Je čas, abyste ze sna povstali a oblékli se v odění světla... Nová doba přišla, není možno odvolávat se na mrtvé pergameny! Vestra res agitur! Hora ruit! Serpit hodie putida tabes per corpus ecclesiae! Nepotřebuji snad se sv. Jeronýmem ujišťovat, že co jsem psal, psal jsem pro dobro svaté církve a ve službách lásky k Ní. Prosím, aby v tomto smyslu byly tyto roztroušené a na úplnost neaspirující kapitoly pojímány.*)

*) Poznámka redakce: Během uveřejňování tohoto článku, došlo do redakce několik příspěvů, jež přinášely tolik materiálu o zneužívání církevního majetku, že ani věřit se tomu nechtělo a přece to vše je trpkou pravdou. Nechceme býti soudci a proto tyto dokumenty, tak bolestné a tak pravdivé, necháme v redakčním stolku. Snad se někteří, jichž se to týká, vzpamatují zavčas, ne-li, těžko se budou kdysi odpovídat. Jen jediný doklad, jak příbuzní nakládají s církevním majetkem, jež zdědili po prelátech, jak právě teď po úmrtí preláta Tesaře zaznamenal denní tisk: Přerovské Právo (III., č 8., str. 5) píše). Dražba po zesnulém členu metropolitní kapitoly olomoucké prelátu Tesařovi vzbudila krajní rozhořčení mezi katolíky olomouckými. Ještě neuklidnily se mysle jejich nad skandálním prodejem pozůstalosti po prelátu Potulickém a již jsme opět svědky skandálu ještě horšího! Kanovnícké roucho preláta Tesaře (kožíšek a žilovou tuniku) koupila si židovka Donátová, prelátské mitry zakoupila divadelní garderoba olomoucká a zlatý kříž kanovnícký s ostatky mučovníků z katakomb koupil rovněž žid!! „Není to skandál?“

J. Žal:

N O C.

Noc je jarní a vlahá.
Nad stropem svatebním rozpjata mléčná dráha.
V půlnočních rozcestích větérků jarních vání
ty, kdož se milují, s sebou zve.
Dnes zasednou k stolu i nikým nepozvaní.

Do snů mých hvězdy prší.
I touha má, smutná a nahá,
poklekla na návrší
a do noci rozpjala průsvitné ruce své.

Prof. Dr. Fr. W. Foerster:

MODERNÍ ČLOVĚK A KATOLICKÁ CÍRKEV.

(P o k r a č o v á n í.)

Zde je vhodné se také zmíniti, jak se dá sloučiti úcta před vyšší moudrostí s volností. Všichni „volní myslitelé“ tvrdí a považují za samozřejmou pravdu, že podřízení autoritě se nedá sloučiti s vývojem osobního života. Výše uvedené věty však naznačují, proč toto tvrzení je bludné a proč právě pro vývoj osobnosti je nutné uznání vyšší moudrosti a styk s ní. Není to přec jen pouhá náhoda, že právě v době individualismu žije vyjimečně málo opravdu velkých a bohatě vyvinutých osobností spokojeně. Moderní individuum se vyvinouti ani n e m ů ž e, nemůže vyrůst ani nad vlastní já, poněvadž nechce uznati a přizpůsobiti se než tomu, co není víc, než ono samo, t. j., co je pochopitelné jeho rozumu. Věrou proniknuté uznání autority neznamena však proti tomu nikterak zahoditi vlastní život. Úctyplné podřízení vyšší moudrosti je tedy spíše n e v y h n u t e l n ý ú k o n s e b e z á p o r u, který nás vlastně činí schopnými vyvýšiti se nad vlastní omezenost a poddati se se vši odevzdaností a sebraností vlivu mocnosti vyšší a vyspělejší. Proto se také právem říká: „Credo, ut intelligam,“ t. j. pokorná jistota, že se mohu od dokonalejší soudnosti něčemu přiučiti, místo abych se sebevědomou jistotou příliš důvěřoval v první řadě sobě a svému rozumu, — ta úctyhodná jistota je psychologický předpoklad každého skutečného rozšíření vlastního já. *)

*) Právě sebeurčení a podřízení náboženské autoritě nikterak si neodporují. Spíše tuší snad každý člověk nejasně, že náboženství se ujímá nejlaskavěji naší pravé, lepší bytosti a křísí ji k plnému životu, abychom se pak z něho sami „určili.“ Jakmile toto jasně poznáme, poddáme se s radostnou důvěrou náboženské autoritě, věduce, že styk s ní nás dovede k vyššímu a správnějšímu sebeurčení, než by to dovedla ztrnulá domyšlivost a sebedůvěra, jež nás dosud zdržovala v těsných mezích naší osůbky a překážela jejímu rozvoji.

Schopenhauer praví kdesi správně, že se máme před velkým uměleckým dílem chovati jako před králem. Tu nesmíme sami nejdříve mluvit, nýbrž musíme čekat, až nás osloví. Tímto pokynem třeba se především řídit i v úpravě našeho poměru k velkým pravdám náboženského podání. Mlčme, jako když král k nám mluví, a nerozumíme-li přese všechno skromné hloubání, není přece příčiny, abychom je zavrhli, nýbrž musíme se ptáti: „Nedostává se mi snad schopností, abych je pochopil.“ (Tato otázka je rozhodující, neboť je jisto, že různých tajemství víry nemohu svým lidským rozumem pochopiti a veskrz proniknouti, na př. nejsv. Trojici; k tomu však má schopnost rozumová stačí, abych poznal, že není v těchto tajemstvích vnitřního rozporu. Pozn. překl.) Mám dosti patřičné životní zkušenosti? Nejsem snad dosud příliš upoután dobry pomíjejícími? Neměl jsem snad málo příležitosti k sebe — poznání?

Proto je úplně nesprávné myslit si, že kdo vážně věří v autoritu, slepě papouškuje Nikoliv! Jeho pokora je jen prostředek, aby viděl a rozuměl; dopomáhá mu k pravému duševnímu stavu neziskného přijímání a naslouchání.

Ostatně přese všechny theorie, životu tak cizí, ví člověk zcela dobře, jak málo dovede vlastním rozumem a zkušeností pochopit. Kdo se tedy vzdá velké autority a jejích pevných směrnic životního poznání a sebevýchovy, dožije se vždy toho, že za náhradu bude hledat střídavě beze vsí opory všechny možné autority nepatrné. To je divadlo dneška, to prožíváme nyní. Vidíme, jak hned Nietzsche, hned Haeckel neb Marx, hned zase Ellen Key a pak Morgenzeitung nastupují u nesčetných lidí na místo, kde dříve trůnila autorita církve. My tedy ve skutečnosti nemáme volby mezi autoritou a volností, nýbrž mezi velkou autoritou, spočívající na souhlasu velkých, moudrých mužů a mezi modloslužbou denních a modních veličin, jimž se dnes oltáře stavějí a zítra boří, a jichž kult odsuzuje člověka k věčnému neklidu a otupělosti. Člověk tu a tam pocituje přece v nejhlubších záhybech duše slabost všech těch náhražek a tu budí se v jeho nitru tajemná touha po jistotě veliké víry, která skýtá všem silám vůle neklamný cíl a duši jistou otčinu.

S otázkou autority v celém jejím rozsahu těsně souvisí problém církve a státu. O tom podávám tyto myšlenky na uváženou. Právě v Německu slyšíme často z úst nekatolíků: „My musíme stát hájiti proti církvi.“ Myslí si totiž ve své naivnosti, že „stát“ tvoří nekatolíci. A zatím dobrá polovice ostatních občanů Německa jsou katolíci. Katolík není nepřítelem státu, nýbrž má jen rozdílný pojem o psychologických základnách a duchovních podkladech státu. Neutkává se tu tedy církev se státem, nýbrž dva rozdílné filosofické názory na stát. Se stejným právem by mohl i katolík tvrdit: My musíme proti vám státu hájiti, vy nemáte ani ponětí o filosofii státu, o předpokladu státu v nitru člověka; k tomu však obrací zřetel církev. Její kulturní činností byl stát povznesen z chaosu, ona zjedнала a nově upevnila společenské svazky a přivedla je k rozkvětu. Antika toho dosíci nedovedla, a to proto, že se opravdově neujala individuálního svědomí. Individuum však je podkladem státu.

Vyloživše toto, dospěli jsme k jádru celé otázky. Věci, v nichž církev zdánlivě uplatňuje svůj protisociální vliv, a které ji proto přivádějí do konfliktu s okamžitými zájmy státu, jako koncentrace církevních snah na duševního člověka, boj o jeho výchovu, zachování a jistotu, tvoří však právě její sociální dílo, práci pro stát. To lze snadno a nevývratně dokázat.

Na čem se zakládá každá státní společnost? Konec konců na schopnosti jednotlivců sociálně jednat. V čem záleží tato schopnost? Nepochybně v síle sebepřemáhání, v rozsahu lásky, v pevnosti a neochvějnosti osobního svědomí, v němž jsou zastoupeny a ztělesněny základní podmínky soužití. Aby pak člověk mohl ve všech těch i sebe menších vztazích života v sobě potlačovati nižší zvířecí část a šetřiti zákonů ducha a lásky, musí být vychován k tomu, aby se naučil zákony nejvyšší a ideály nade vše milovati a ctíti, aby takřka s nimi srostl a jim obětoval všechny časné a světské přednosti. Proto praví Kristus o rodině: „Kdo nenávidí pro jméno mé . . . atd.“ Zdánlivě slova ta rodinu ruší. Avšak ve skutečnosti dávají teprve podklad k nejvyšší možné vroucnosti a jednotě, poněvadž jen bezpodmínečná oddanost nejvyššímu ideálu člověka osvobozuje od nižšího já a uvolňuje jeho vyšší síly, že je i s to, aby v opravdové lásce a sebepřemáhání byl za jedno se svým bližním. Sem patří také ono krásné rčení:

Toť jediný správný způsob oceňování a takřka řešení problému svého vlastního já v důležitých základních otázkách tohoto i posmrtného života, tato jediná možnost, jak by nás to, co je v životě velkého, obohatilo a očistilo. Jsouce takto duševně uzpůsobeni, budeme znenáhla nejen lépe chápati vyšší pravdy, nýbrž i uvědomíme si teprve svou vlastní životní zkušenost. Leccos, co jsme v životě viděli a procitili, co však leželo v našem nitru jako zlomek bez pravé spojitosti, teprve nyní vsune se na pravé místo a zjeví nám své nejhlubší příčiny a účinky. Je to jako v církevní liturgii, kde na stará věčná slova zazní zbožná odpověď věřících: vyšší pravda, vnikne-li opravdu do duše, vzbudí tisíce ohlas ze všech hlubin osobní zkušenosti – nejvnitřnější duše člověka, jež před tím trpělivě se dala týratí abstraktními teoriemi a byla překřížena hlučným žvastem rozumu; probudí se a vydává radostné svědectví živé pravdě! Tak se snoubí úcta a svoboda, autorita a osobnost!

„I could not love thee dear so much — loved I not honor more!“ Teprve když miluji věci vyšší tak, že pro ně dovedu se všeho zřítí, pak teprve se osvobodím od vší nižší podrobenosti a uvolním své vyšší síly, které pak prospějí celku. Dále když upevním nadvládu svědomí, že nekolísá ani vzhledem k státu a jeho chvilkovým snahám, pak teprve vytvořil jsem individuum schopné a spolehlivé ve společenském žití. Jak střízlivě hájí Antigona právo osobního svědomí proti státu! V jejím protestu proti Kreonovi jest ukryt v zárodku již celý problém církve a státu. Zdánlivě jedná proti zákonům státním, — avšak nejen ve jménu náboženství, které od ní žádá lásku a pietu k bratrovi, nýbrž i ve jménu budoucího, hlouběji založeného státu. Neboť to, co tam žádá náboženství, totiž pevný a vroucí vztah k jednotlivcům, jest i opravdovou základnou státu, jehož jistota spočívá právě na pevné a neochvějně věrnosti jednotlivců k sobě.

Církev, — a to je její velkolepé kulturní dílo, — upevnila osobní svědomí jednotlivců proti jejich okolí a také proti státu.

Vyjádríme-li to sociálně a bez zřetele na obsah náboženský, pak to znamená, že základní a trvalé podmínky každé lidské společnosti byly zabezpečeny před prospěchářskými účely a povrchnostmi. Velebná postava Tomáše Mora, který vystoupil na popraviště, aby svěřil a zpečetil svou věrnost církevně-náboženskému pojmu manželství proti smyslým a politickým choutkám královým, oslavuje toto kulturní dílo církve lépe, než všechny abstraktní argumenty.

Až dosud nejlépe ocenil a oslavil tuto sociální a politickou činnost církve se stanoviska sociologického volný myslitel August Comte. Přesvědčivě ukazuje, že je třeba „duchovní moci“ proti státu, duševně mravní organizace, která pečuje o psychologické a etické základny lidské společnosti a hájí jich proti chvilkové účelnosti a materiálním žádostem. Comte nás upozorňuje, jak emancipace světské společnosti od duchovní autority v základních otázkách životních znamená, že osobní svědomí necháno je pak vlastně bez ochrany, zbaveno pevné opory mohutné instituce a vydáno v šanc státu, společnosti a všem jejím sofismatům, jejímu sobectví, vášním a krátkozrakostem. Protestantismu pak vytýká, že právě z nedostatku autoritativní organizace nemá ani síly chrániti hluboký obsah osobního svědomí před „reální politikou“ světské společnosti a jejími prospěchy. „Lehce a aniž bere na sebe určitou formu, jako ranní mlha, přizpůsobuje se protestantismus stávajícím okolnostem“, praví Comte. Važte si sebe více významných stránek protestantského ducha, oprávněnosti této výtky nemůžete přece nadobro popřítí a vy musíte se zamyslet nad důležitostí církevní autority. Stát je „oheň vše ztravující“, který mnohdy velmi rychle zachvátí i svědomí, nepostaví-li se mu v cestu s ohromující velebností práva duševní a potřeby lidstva. Komu toto je úplně jasné, nebude se již oháněti lacinou frazí „ultra montes“ — uvědomí se jasně, že člověk potřebuje pevné půdy mimo státní celek, aby, obklopí-li ho společenské pokušení a vlivy, a dostaví-li se nesčetné povinnosti společenské, mohl konati to, co lidskou společnost v jádru pojí a neporušenou zachovává. Na té půdě pevné pěstí se věčné statky duše, z ní člověk čerpá potřebnou sílu k charakternímu odporu proti všemu, co v reálném a politickém životě bojuje proti Ježíši Kristu a co tím se i prohřešuje proti hlubším základům státu. Stát — i stát demokratický — by zachvátilo vždy v poměru k individuu šílenství cesarů, kdyby mu v tom nebránil Ježíš Kristus všemi nároky na lidskou duši, a to Ježíš Kristus ne pouze jako duch, nýbrž i vtělený v úctyhodné instituci, která všechny národy objímá a která chrání své nároky ve vší síle a vznešenosti. Svou slavnou a vladařskou mocí nade všemi státními svazky představuje také symbolicky vznešenost a realitu duševních zájmů. To však věc nutná pro smrtelníka, jenž potřebuje zevnějších znamení, a to nevyhnutelně, neboť ona mu napomáhají a napomínají k pravé duševní stálosti. Jinak uchvátí a zničí člověka snadno hrubá a lákavá věc zevnějšího života se všemi svými smyslými potřebami a nároky, neb alespoň zbaví ho odvahy.

(Dokončení.)

CO ŽIVOT DAL.

Exercicie. Více než kdy jindy platí slova Spasitelova: »Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a jste obtíženi, a já vás občerstvím.« Více než kdy jindy potřebuje si duše odlehčiti a usebrati se ve svatém rozjímání, načerpati hojně sil a hojně odvahy. Je třeba postních duchovních cvičení.

Vzpomínám si, jak se u nás v Čechách rozumí této veliké povinnosti, nezbytné pro růst člověka. Či lépe, jak se u nás nerozumí duchovním cvičením. Žijeme příliš rychle, a bojíme se, že kdybychom přerušili rychle se valící proud své činnosti, že bychom zničili své dílo. Nechápeme nadpřirozené milosti, prýšící z tohoto odcho du ze světa záležitostí do světa odpočinku, jenž jest životem v hlubším slova smyslu, neboť se v něm člověk očisťuje. A ke každému velikému dílu je třeba přistoupit s velikou čistotou srdce. A s jasností. Pracující člověk jest, jak se lidově říká, na roztrhání. Neví, kam hlavu položit, do čeho se dříve dát. Hned to, hned ono má vykonat. A v tom shonu ať fyzickém, ať intelektuelním vězí nesmírné nebezpečí. Může se zapomenout na jedno, čeho »jedině jest zapotřebí«. Člověk může uschnout a státi se tak »stromem, který nenese ovoce«. Ale může i zabloudit, ježto se na dlouhé cestě neohlédl ani dozadu ani dopředu. Má nadšení, které jest vyvoláno třeba překážkami, nebojí se nepřátel, má i odvalu, která leckdy bývá jen setrvačností, ale schází mu slovo. Všimněte si jednoho! Všimněte si našich řečníků. sledujte je a co budete vidět, vás naplní bolestí: uzříte prázdnotu ducha i srdce. Budete svědky mluvení, jemuž schází slovo: Zapomněli se ohlédnout. Všimněte si života v našich spolcích a často budete svědky malicherného škorpení a velikého »katoličení«. Schází vůdců duší, a dělá se často z politiky náboženství.

Albert de Mun, který jest tvůrcem katolického socialismu francouzského, napsal o exerciciích, jež každý rok konal, slova: »Nikdo, kdo toho nezkusil, neví, co znamenají čtyři dny prožité v meditacích, vyrvané hřmotu, zmatku, záležitostí, věnované uvažování a zkoumání sebe sama.

Odvažují se tvrditi, že není nad ně mocnější a spasitelnější přípravy ať pro život soukromý, ať pro život veřejný, ať pro úkoly rodinné, ať pro práci sociální, ať pro státníky a politiky, ať pro lidi prosté. Exercicie se stávají pro nás opravdovou školou píle. Kteří v našem životě něco znamenají, kdož jsou v našich sekretariátech vůdci, byli vytvořeni v těchto duchovních cvičeních. Tam byli duševně i duchovně tvořeni charakterově, jež v zápasech nic nedovedlo zviklati. Tam ve zbožnosti a v usebrání se proměňují bázlivi v nadšené bojovníky... A vraceli jsme se do denního shonu obrnění novou odvahou. Kolikrát, opustiv svatý dům, v němž jsem konal své exercicie, jsem za dvě hodiny se octl na bojišti parlamentním, maje vůli silnou a důvěřivou jasnost!« (A. de Mun, Une vocation sociale, VII. kap.)

Ovšem francouzští katolíci, konající duchovní cvičení, katólíci všech stavů, konají duchovní cvičení a nedělají při tom nic jiného. Odloučí se od všeho a shromáždí se v domě, oddělení od světa. Před několika dny jsem četl výzvy katolických politiků z Canady a Holandska, inteligence z Belgie, v nichž jsou ustanoveny dny, kdy na určitém místě se budou konat exercicie pro různé stavy.

Jak tomu jest u nás? Máme nějaký dům, kam by se mohli odebrati, kdož chtějí se do sebe zahledět a v mlčení, za vedení zkušeného kněze se prozpytovat? Loni konaly se v Praze exercicie pro Orly. Tři večery po sobě byly promluvy a v neděli ráno sv. přijímání. Ano, ale nebyla to duchovní cvičení. A svíralo se srdce, když jsem vyšel z chrámu a zřel jsem tu »usebranost«. Naši studující konají duchovní cvičení, a při tom pilně navštěvují všechny přednášky. A mají svůj dům v Praze a měsíc před Velikonocemi se na fakultách nepřednáší.

Duchovní cvičení svatého Ignáce jsou těžká a nepřijde se jim hned na chuť. Ale svatý Ignác má jednu velikou přednost: zná člověka. Ví, jak ohromnou jest cena duše lidské, a jak veliký jest rozmach touhy lidské. A kde možno dáti tomu rozmachu křídla, že je mlčení. Člověk jest

sám se sebou, jest sám s Bohem. Velcí světci, chtějíce býti blízko Bohu, utíkají na poušť, in solitudinem, do samoty.

A svatý Pavel, jehož dílo je tak ohromné, že velikostí jeho neobejme člověk, připravoval se na poušti. Mluvil s Bohem a stal se svatým Pavlem.

J. Krlín.

Montserrat—Manrèse—Řim.

1522 — 1622 — 1922.

K Matce Boží Montserratské přišel poutník 21. března 1522. Byl oděn v šlechtický oděv a přišel dáti své síly Marii Panně. Před krátkým časem se obrátil na víru a šel říci Bohu, že po celý svůj život chce náležeti jen Jemu. Tři dny konal generální svatou zpověď, chtěje se připravit na svoji cestu do Svaté Země a 24. března večer, čist a posílněn vyšel z kláštera, aby obdaroval nějakého chudáka svým nádherným rouchem a oděl se v pytlou, již si koupil na svém putování z otcovského domu do kláštera. Noc před Zvěstováním promodlil a proplakal před oltářem Matky Boží. Co se dalo asi v jeho nitru? Nikdy nikomu toho nesdělil sv. Ignác z Loyoly — neboť o něm mluvím — a prostý nápis na sloupu chrámovém jenom hlásá, že »před tímto oltářem v slzách a modlitbě se zasvětil blahoslavený Ignác z Loyoly Bohu a Marii; tam, oděn pytlem jako zbraní duchovní, probděl celou noc; odtud odešel, aby založil tovaryšstvo Ježíšovo.«

Odešel odtud, snad aby jeho usebranost nebyla rušena davem poutníků, a zastavil se v Manrèse. Přišel do tohoto města odpoledne 25. března, chtěje se v něm zdržeti tři dny. A prodlel v něm deset měsíců. »Čím jest Manrèse?« tázal se veliký politik francouzský těch, kteří s ním navštívili r. 1909 Montserrat a odpověděl: »Jest východiskem hnutí, jež změnilo šestnácté století.«

Lidé manrèsští potkávali po deset měsíců muže, jenž žebral, aby měl z čeho žít. Děti volali za ním: L'home del sach (muž v pytli) a všichni divili se jeho pokoře a svatosti. Bydlil v klášteře dominikánském a účastnil se pilně všech pobožností. Jeho četbou byly Hodinky Panny Marie, Následování Krista, jež prvně se mu dostalo do ruky a Exercitatore od Cisnero-

sa, před dvanácti lety zemřelého opata montserratského. Ty mu pomáhaly odrážeti střely, kterými nepřítel duše hleděl udusiti sémě svatosti, jež vzklíčilo v jeho nitru. Chtěl mu ďábel nejdříve namluviti, že špatnou byla jeho zpověď. Chtěl ho přesvědčiti, jaká bída a ostuda jest v jeho prostém odívání se. Chtěl ho přinutiti, aby opustil samotu a šel do světa. Ale marně. Vytrval Inigo de Loyola a brzy odměněn bohatě.

Nebe odhaluje svoji clonu a chudý prosebník zří Svatou Trojici. Zří, jak Bůh stvořil svět a jak jest Ježíš Kristus v Nejsvětější Svátosti. Vidí Marii.

Jednou šel do kaple, ležící asi míli od Manrèse. Unaven sedl si u řeky, vinoucí se mezi skalami. Pojednou se jeho oči otevřely a bylo mu dáno pochopiti mnoho věcí i duchovních, i světských. Bylo to oslňující světlo. Kdyby srovnal, řekl před svou smrtí, všechny milosti, jež obdržel od Boha ve svém životě a všechno poznání, jehož nabyl studiem, sotva by převážily zázračné osvětlení na březích Cardoneru. —

»Manrèse jest východiskem hnutí, jež změnilo celé šestnácté století.«

Ve dvaatřiceti letech začal se učití Inigo de Loyola latinsky. Studoval v Barceloně, Alcalé, Salamance a konečně od 1528 až 1535 v Paříži, kde soustředil kolem sebe několik šlechticů, mezi nimiž byl i František Xaverský. S nimi složil 15. srpna 1534 slib chudoby a čistoty v Sanctum Martyrium na Montmartru a přidali ještě slib, že půjdou do Jerusalema obracetí nevěřící. Tovaryšstvo Ježíšovo je v zárodku stvořeno. Ubírají se do Říma, aby si vyžádali od papeže Pavla III. svolení na cestu. Jsou blahovonně přijati a po dvou letech podávají papeži ke schválení stanovy, regule Řádu, které jsou 1540 schváleny.

Tovaryšstvo Ježíšovo jest stvořeno a Ignác řídí je v Římě až do roku 1556, kdy umírá. Zázraky se dějí všude, nejen na hrobě Světcově a tak 27. července 1609 jest podepsána bulla beatifikační a 16. února 1622 bulla kanonisační.

František Xaverský, druh Ignácův, rovněž šlechtic, přistál v květnu 1542 v Goa. Evangelisuje národy a ve své touze přivésti Bohu co nejvíce duší, odjíždí roku 1549 do Japonska. Působil tam dvě léta a

po blahodárné činnosti odjíždí na missie do Sanchoanu, kde umírá 2. prosince r. 1552, dříve než začal pokřesťanovati uzavřenou Čínu. Dílo, které sv. František Xaverský vykonal, jest zázračné. Kolik obrácení, jaké obtíže, jaká víra a láska září z cest tohoto svatého muže!

Mohlo jásat Španělsko, že zrodila jeho půda ty dva muže, tyto dva rytíře. Ale jakoby nebe si oblíbilo tu katolickou zemi, hle, 12. března 1622 byli vedle svatého Ignáce a Františka kanonisováni ještě sv. Isidor, patron Madridu a veliká žena, mystická Terezie z Ježíše. Rozjímáme-li exercicie svatého Ignáce, nebo některé dílo svaté Terezie, sledujeme-li na jeho cestách svatého Františka nebo zastavujeme-li se ve svých myšlenkách u pracujícího rolníka, sv. Isidora, chápeme, jaká síla vane z odevzdání se, z odevzdání úplného Bohu. A jaká radost!

Česká otázka. (Cuius regio, eius religio.) Četl jsem nedávno výbornou stať Dr. F. X. Nováka v »Životě« z článku »Katolické červánky«. Práví tam otevřeně, že není pravda, co si neustále namlouváme, že to tiž český národ je hluboce nábožensky založený. Je to odvažné tvrzení, přece však pravdivé.

Nechceme husitství upírat všechno mravní úsilí, ale bylo to přece jen hnutí nábožensky povrchní. Už ten zevní symbol — kalich to naznačuje. V celém husitství i česko-bratrství není jedné velké opravdu revoluční myšlenky. Vzpouza proti papeži? To převzal Hus od Wiklefa a nemoc tu prodělaly všechny národy. Volání po návratu k apoštolské církvi? S tím přišli už dávno Waldenští a prakticky prováděly tu myšlenku duchovní řády. Volnost slova Božího — trestání hříchů atd., to byly věci církevní disciplíny.

A s čím přišlo lutherství? Člověk byl tak oslaben dědičným hříchem, že pro své spasení nic nemůže učiniti. Vše za nás učinil Kristus a je-li člověk předurčen k spáse, bude spasen, ať žije jakkoli, jen když bude v Krista věřit. Takové náboženství, otvírající lidské slabosti dvéře dokořán, nebylo jistě žádným pokrokem — a Čechové, rozbiti vnitřně husitstvím, je přijali. O hloubce náboženského života to nesvědčí. Připomeneme-li, že to způsobila

světská vrchnost, již nová církev se dala úplně k službám, pochopíme, proč ten proces se odehrál tak rychle zvláště u Němců, praktických a vezdy materialistických. Románi i Slované — až na nás — se mu ubránili. U nás komplikoval otázku náboženskou boj za svobodu národní. Přece však nutno přiznat, že návrat ke katolicismu z 90 proc. byl dobrovolný a upřímný. Že to nebyly »násilné praktiky jezovitské« a »lichtenstejnští dragouni«, jak čteme v historických »románech«, ale touha národa po vyšším životě, o tom svědčí řada nádherných poutních a farních chrámů, které tato restaurační doba nám zanechala. Také nacionalismu byl český katolicismus vždy příznivější než lutheranismus.

Přišel převrat. K vládě se dostali lidé, kteří nenáviděli katolicismus. Protestantské aspirace rostly. Mnozí se těšili, že národ vrátí se k víře Husově. Proto lutheráni rychle přebarvovali své církve na česko-bratrskou, evangelickou a když ani to netáhlo, objevila se československá »národní« církev, aby zdůrazněním vystupňovaného citu národního nalákala římské katolíky k odpadu. Zase tu nenajdeme idey, jen malost a plytkost. Nedávno četl jsem v třídním katalogu záznam katechetův, že si rodiče (otec je vyšším státním úředníkem), kteří sami přestoupili do československé církve, výslovně přejí, aby dítě bylo vychováváno katolicky a dostalo známku z katolického náboženství. Tatík ctí heslo: cuius regio, eius religio, ale nevěří v budoucnost sekty. Proto dítě chce mít vychováno po katolicku. A takových případů je mnoho. Povrchní názor na náboženství opět tu nepěkně ilustrován. Našim měšťákům je náboženství buď zdravotní hygienou, aby nebyli rovni obyvatelům Pankráce, nebo — a to je ještě smutnější — obchodním artiklem stejně jako politické přesvědčení. Výbornou satiru na tuto laxnost a povrchnost náboženskou napsal kdysi ve »Venkově« Cassius. Podáváme aspoň útržky:

Žijeme ve vlasti náboženství, toť jasné.
Náboženství je užitečné, náboženství je krásné
Trošičku věřiti musí, kdo chce mít dobré mravy
a potlačiti svoje hříšné sklony,
Hříšný člověk škodí svému zdraví,
a co více — horribile dictu —
může přijít lehce do konfliktu
se zákony.

Prošičku věřit se musí, jinak člověk zhřeší
(nemyslím právě v čerta a v andělíčky v nebi).

Zvláště my Češi

nějaké víry máme zapotřebí —

víry, která pochybnosti plaší.

Jaké? Můj ty bože! To se ví, že naší.

Jaká je ta naše? Myslíte, že mne spletete?

Je vidět, že nic nečtete.

Katolická? Užíváte fantasie spoře

a naivnost vám velmi dobře sluší.

Vypadá to, na mou duši,

jako byste nevěděl, co bylo na Bílé hoře?

Uplynulo ovšem mnoho vody,

dneska už to není vážná věc

Tuhle hádal jsem se o víru ve vinárně

s nějakými volnomyšlenkáři.

Vždycky něco spíská tohle pití!

Víte, že jsem ve své ráži

chtěl okamžitě z církve vystoupit!?

Přesvědčení, panečku, je nebezpečná síla.

Ale žena mi to doma vymluvila.

Povídala: Hlouposti.

(Víra totiž zakořeněna je v ženské bytosti.)

Ať si věří, nechal jsem ji být

Doma chci mít klid.

Evangelická? Hlupáčku, ba že ne.

Zavání Berlínem a je to kožené.

Ať už augspuráci nebo helvíté,

sedíte-li s nimi, nikdy nevíte,

mluví-li k vám vážně, nebo se vám smějí,

a tak divně na vás zahlížejí

jako na pohana.

I pro Krista Pána,

co pak se to v společnosti patří!

Těď si představte můj vztek,

když ten jeden řek':

— »Naši víru měli Čeští bratří!

Křik' jsem na něj, až se chudák lek':

— »Vašnosti, to byl ale středověk!«

Trochu jsem se ukvapil, ale jak jsem vydech'!

Víte nyní, co si myslím o takových lidech.

Dobrá může být každá víra,

ale musí být zachována míra.

Trochu Husa, — echm — Komenského

nemůže nám způsobit nic zlého.

Takhle neuvažují jen čeští manšestráci, jak myslí Cassius, ale celá naše »pokroková« inteligence. Jenže těch nadávek na Řím bývá více a respektu k českým bratřím, československým, židům i armádě spásy více. Do módy přichází také Ywka a Ymka, díky milionovým dotacím americkým. To si ještě Čechové dají líbit, ale když jim tam začali kázat o Kristu (třeba

sektářsky zhyzděném), byla z toho bouře. Český lid totiž přes všechnu volnomyšlenkářskou škrabošku je vnitřně katolickým a nespokojí se lečjakou náhražkou. Proto všechny ty cizí sekty, kterých se sem nastěhovalo, jako kdybychom byli v náboženském vývoji za Zulukafry, brzo zas zmizí.

Jisto jest, že mnoho lidí vystoupilo z církve katolické proto, že ta »udatnost« byla honorována. Do úřadů a na exponovaná místa byli dosazováni protestanti. Odpadlí kněží byli zaměstnáváni v ministerstvech, boj proti katolíkům byl kvitován úřednictvu lépe než odborná kvalifikace. Došlo to tak daleko, že byli zakřikováni vědátoři, že myslí jinak než pan prezident. Nedávno to byl prof. Vančura, který napadl prof. Stloukala, že vlídně posoudil učebnici dra Pekaře. To přece hrad nemá rád a Stloukal si může dát pozor. Kdyby nebyl v zemských službách, neměl by do smrti nadějí na postup. Tedy hotová protestantská reformace. Ale poněvadž působí tu totéž násilí se shora, které bylo odsuzováno u Habsburků, zmizí tím spíše, čím méně životní síly má protestantismus proti katolicismu.

(Pokračování.)

Náš prezident a veřejná mravopověstnost. Název článku dosti podivný. Ale hned ukáží, že odůvodněný. Předně proto, že náš prezident jakožto první prezident naší republiky a jako prezident, s jehož činností v době války těsně souvisí naše osvobození, provozuje mnohem větší vliv na život naší republiky, než bývá zvykem v jiných republikách již ode dávna trvajících. Proto také se od našeho presidenta leccos očekává, s čím se jinde na presidenta nechodí, proto také od něho se snese a vyslechne, o čem by jinde prezident jakožto prezident nemohl tak snadně se vyjadřovati. Ale protože náš národ a naše veřejnost jsou celkem ochotni leccos od našeho presidenta vyslechnouti, tím větší zdá se býti jeho povinnost, povznášeti svého hlasu tam, kde jde nesporně o blaho národa a republiky. A taková věc, o jejíž nesmírné důležitosti pro národ nemůže snad býti sporu, jest veřejná mravopověstnost, a ovšem vůbec veškerá mravnost ať na veřejnosti, ať v nejsoukromějším soukromí. Jenže de internis non curat praetor —

státní strážce dobrých mravů přihlíží jen k veřejné mravnosti, a proto jen ona byla pojata do názvu článku. Bylo řečeno, že náš prezident měl by býti v jakési spojitosti s veřejnou mravopočestností, jednak pro její svrchovanou důležitost, jednak pro své výjimečné postavení. A skutečně náš prezident nedávno projevil, že taková věc a péče o ni mu nejsou cizí. Myslím na jeho promluvu k vojsku při podzimní jeho návštěvě v Jičíně. Litoval jsem, že se tenkrát v lidové straně, které by mravnost národa, tedy i vojska, zvláště měla ležeti na srdci, nenašel nikdo, kdo by ve sněmovně byl vzdal prezidentovi veřejné díky za slova opravdu vzácná, a kdo by třeba — po francouzském zvyku — byl navrhl, aby slova presidentova, týkající se mravnosti vojákovy a mravnosti každého muže vůbec, byla plakátována a vylepena aspoň ve všech kasárnách. Velmi dobře a vhodně tenkrát některý poslanec lidové strany byl by mohl užítí té příležitosti a žádati, aby slova presidentova byla vojákům často a důtklivě připomínána a vážně před nimi rozebírána, a to ovšem s takovým duchem a s takovým smýšlením, s jakými prezident k jičínské posádce je pronesl. Lidová strana vůbec by měla, jakožto strana zásad křesťanských, věnovati otázkám mravnosti ať veřejné ať soukromé co největší pozornost, a protože tyto otázky jsou vlastně otázky zákona přirozeného, našli by se i v jiných stranách poslanci, kteří by lidovou stranu v takových snahách podporovali. Vzpomínám na př. na velmi vážný a vroucně psaný článek, který již před válkou jednou přineslo České Slovo o našich zpěvních lidových síních a jejich žalostně nemravném ozduší. —

Měl jsem ještě jinou příčinu, proč uváděti presidenta v souvislost s veřejnou mravopočestností. Pamatuji se, že kdysi, před mnoha lety, byl rozmanitým vynikajícím osobnostem rozeslán dotazník asi tohoto znění: »Kdybyste byl vypovězen někam na poušť . . . a směl s sebou vzítí jenom tolik a tolik knih, které byste volil?« Dotazník byl, jak se četlo v novinách, poslán též tehdejšímu profesorovi Masarykovi, a četla se také jeho odpověď. Mezi knihami, jež by byl tenkrát volil, byla také Björnsonova brožurka »Jednoženství a mnohoženství« — brožurka, která obsahuje neje-

den názor protivný názorům katol. mravouky, ale která usiluje o zvýšení mravní úrovně kulturního člověčenstva. Mezi příčinami, které jsou vinny úpadkem mravnosti nebo nedostatkem mravní síly, uvádí Björnson mnoho věcí, které podněcují fantasií a touhu po zvrácených požitcích. »Proti mnohému«, praví Björnson, »co podněcuje fantasií a touhu (po požitcích, o nichž výše), nevystupuje se nikterak způsobem, kterým by měla vystupovati společnost, kdyby měla na takové věci přísný dozor. Potkáváme se s tím v městech na každém rohu, uvedli jsme to do naší literatury a umění, lokáme to do sebe v každém divadle, v každé umělecké výstavě, šíříme to novinami, obchody, zanášíme do domů výzdobou bytů, plesovými šaty, zvyky. Vkus společnosti neodvrací od pokušení, nýbrž k němu obrací.«

Tak tedy Björnson. Ale jestliže náš prezident tolik sobě knížky Björnsonovy váží, není snad opovážливо projevití přání, aby užil svého vlivu, aby se u nás věnovala větší péče veřejné mravopočestnosti — než se děje posud. Nahotiny, které na př. bio Alma nedávno slibovalo svým návštěvníkům, nahotiny, kterými v těchto dnech naplnil na př. obchod Jedličkův na Národní třídě jeden svůj výklad, jako jindy »Minerva« ty spousty lascivních nebo vybízivě erotických pohlednic, které lze spatřovati ve všech ulicích pražských, ty dráždivé názvy a nestoudné obálky knih ve většině knihkupectví, nahotiny v obchodech s uměleckými předměty a v časopisech atd. — to všechno náleží do oboru těch věcí, o nichž Björnson správně praví, že dráždí fantasií a rozněcují smyslné žádosti. Myslím tedy, že není nelogické uváděti našeho presidenta jakožto čitele Björnsonova v souvislost s veřejnou mravopočestností. Ovšem již napřed lze očekávati, že se odpoví cynickým poukazem na svobodu umění. Na to dává jedinou správnou odpověď nezkažená lidská přirozenost. Utkvěl mi po té stránce v paměti případ, který lapidárností slov při tom pronesených, připomíná onoho napoleonského seržanta, jenž v bitvě u Waterloo na vyzvání anglického důstojníka, aby se se svým hloučkem vzdal, odpověděl jedním slovem, jenž se nesluší překládati: *Merde!* Viktor Hugo věnoval tomu muži pro to slovo nadšenou stránku ve svých Bíd-

nících. V Praze tedy, na bývalém Františkově nábřeží, v domě bývalé kavárny Bellevue, býval obchod s uměleckými předměty — nevím, byl-li to již Artěl. Jednoho času tam vystavovali velikou, dokonale nahatou sochu ženy — nevím, zda sádrovou čili dřevěnou bíle natřenou. Šel jsem mimo, a blízko kavárny se honili dva malí kluci, asi osmiletí nebo devítiletí. Jeden běže, mrskl okem do výkladu, a nezastaviv se a běže dále, zavolal na svého druhá: »Koukej, Pepo, to je ňáká svině?« — Hle, to jest odpověď přirozeně cítícího kluka na žvásty o právech umění. K. V.

Literární ceny. Olomoucká literární jednota a pražská Rada čl. katolíků vypsalý soutěž na nejlepší literární díla katolických spisovatelů. Čin ten jest hodný chvály a jistě nemálo přispěje ku povznesení naší literární tvorby. Ale přes to dovolil bych si několik poznámek. Rada katolíků hodlá udělití prvou cenu románu historickému. Nevím, zda chce, aby dílem, které by čerpalo látku z ovzduší minulosti, a jež by bylo psáno se stanoviska katolického, bylo napraveno zlo, jež páchaly romány Jiráskovy. Snahu tu nelze a limine odmítat, ale není, myslím, správné, když jenom dílo historického rázu má býti odměněno. Což kdyby bylo podáno jiné dílo, které čerpá látku ze současného života, a bylo opravdu uměleckým. Nebylo by lepším je odměnití, dáti jemu přednost před jiným? I ono by vykonalo mezi lidem svůj úkol. Není radno v této věci rozlišovat. Každý umělecký výtvar jest a má býti výrazem krásna a katolický umělec ví, jaký jest vztah mezi Dobrem, Pravdou a Krásnem. Ať již umělec ohlíží se po ní do minulosti (J. Durych Svatým Vojtěchem, Claudel Zvěstováním Panny Marie), nebo do přítomnosti (Jammes knihou o Svatém Josefu), ať již hledá v sobě (Psichari), nebo kdesi ve třináctém století, všude vidí její vznešenost a zří jí s ním i ti, kdož čtou. —

Byl jsem přímo překvapen, když najednou jsou vydány dvě velké soutěže a jen na díla literární. Nebylo by bývalo lepším, kdyby Rada katolíků byla vypsalá ceny na díla vědecká, když již v Olomouci se rozhodli pro umělecká? Není dobré opomenout vědu a zde mohlo býti spíše

zdůrazněno, požadavek díla historického. Ač je třeba nám děl ze sociologie, přírodních věd, filosofie, mystiky, vychovatelství atd. atd. Když dnes umělec podá své dílo, když napíše své dílo, nalezne si při té horečce: čísti nakladatele, ale co historik, filosof a j.? A nesmí se zapomenouti, že leckterý filosof, než napíše své dílo, potřebuje k tomu více námahy, a zaslouhuje též té odměny. Měl by se též naléztí nějaký dobrodinec, který by pamatoval na vědce, a který by pomohl rozkvětu katolické vědy. Dejte hlavně těm našim mladým pracovníkům příležitost, aby mohli předložiti svá díla, žijte v nich touhu po činnosti a jsem přesvědčen, že ve všech oborech se rozvine ruch, kterého si všichni přejeme, a kterého potřebujeme.

Právo kladivem. Jest nepříjemno vraceti se znovu a znovu s přímou polemikou k těm, ke kterým stojíme v ideovém rozporu — a obírat se jimi právě v té době, kdy propukají u nich dlouho utajované nechutné aféry. Svaz československého studentstva není dnes, o tom už není žádné pochyby, svazem veškerého studentstva československého, nýbrž přímo naším ideovým odpůrcem. Kdysi se zdálo, že bude lze dosíci jednotné fronty studentské a že Svaz se stane stavovským mluvčím všech studentů, ať jsou politického a náboženského směru jakéhokoliv, dnes, kdy Svaz nepojal do organizačního rámce všestudentského — k našemu ovšem prospěchu! — organizace sloučené v Ústředí katol. studentstva a kdy mimo to vystupuje i přímo proti církvi římsko-katolické, je nemožno vůbec ani mluvit o nějaké spolupráci Ústředí a Svazu. Svaz je reprezentantem pokrokového studentstva a ničím více, to ať už dnes si uvědomí každý, neboť podle slov letáku, uveřejněného Svazem při sčítání lidu, nesmí býti opravdový český student členem římsko-katolické církve. Ale ku podivu zapomíná Svaz velmi lehkou na tyto svoje zásady, jakmile může něco ukořistit od nenáviděných katolíků. A to je právě příčina, proč dnes znovu se zabýváme Svazem. Neboť nedávno celá veřejnost byla rozrušena senačním odhalením »Pražského večerníku« (Lidu) o neslýchané troufalosti pokrokového Svazu, jenž hledí se podloudným způsobem proti zřejmé vůli zaklada-

telově zmocnění fondů a budovy Strakovy akademie. Slechtic Straka založil velký fond, určený k vydržování chudých šlechtických studentů, katolíků, kteří za požívané dobrodiní denně se mají modliti při mši svaté za zakladatele nadace. Z tohoto fondu byla vystavěna rozsáhlá budova Strakovy akademie, jmění pak samo spravuje nyní český zemský výbor. Je přirozeno, že zákonem, jímž se ruší šlechtictví, byl zrušen i právní nárok nějakých šlechticů na užívání tohoto jmění a tak není-li šlechticů, je nutno rozšířit právo na užívání nadačního jmění na širší kruhy studentské. V každém právním státu ohlížel by se v takovém případě správce svěřeného jmění, i kdyby byl sebe liberálnější, po takových studentech, kteří by alespoň jiným podmínkám závěti vyhovovali a kteří by byli ochotni uložené povinnosti s užíváním tohoto dobrodiní vykonávat. V daném případě, kteří by se tedy za zakladatele nadace modlili. Katolictví ještě zákonem zrušeno nebylo a rozumí se to tedy samo sebou, že požitky jmění případně katolickému studentstvu. Ale hleďte na pokrokový Svaz; nenávidí církev, ale dobrodiní, jímž člen této církve jiným členům téže církve římsko-katolické studie ulehčuje, chce uchvátiti pro sebe. Podle jeho názorů žádný český student nesmí býti členem církve římsko-katolické a přece chce a reklamuje pro sebe majetek, jenž jest spojen s mravním závazkem, splnitelným jen a jen členům právě této církve. Rozumíte takové filosofii? Kdysi kterýsi filosof napsal o filosofii kladivem; Svaz chtěl by v Československé republice zaváděti už i právní stav kladivem. Pevně však doufáme, že u nás ještě tak daleko nejsme a že si katolíci i toto svoje právo na svůj majetek dovedou uhájiti. Šráček.

Svaz pokrokového studentstva a naše organisace. Jest dostatečně známo, že Svaz českoslov. studentstva, ač ze svého středu vyloučil katol. studenty a ačkoli vydává »protiklerikální letáky« a j., přece jen si hraje rád na representanta celého studentstva čsl. Katol. studentstvo se zorganizovalo ve svém samostatném »Ústředí«. Mezi oběma je ideový rozpor, jež nelze dnes za stávajícího režimu Sva-

zu vůbec překlenouti ani organizačně. Na obou stranách mimo vlastní práci organizační vydávají se časopisy: katol. kulturní revue »Život« a »Jitro« pro studenty středoškolské, naproti pokrokovým: »Studentský věstník«, »Studentská revue« a »Mladé Slovensko«. Jest otázka, jak se tento spor vede, s jakým cílem, s jakými ideály, nadšením, obětavostí atd. Na to nám odpovídají samy události posledních dnů. V pokrokovém Svazu vznikají trhliny, dosud uměle zalepované. Spolky sdružené ve Svazu (jako medicí) žádají, by byli voláni k odpovědnosti všichni funkcionáři! Po tolika křiku, representaci — najednou se objevil deficit v podnicích. »Studentský věstník« (II. roč. č. 5) přináší novinky ne právě lichotivé: »Administrace časopisů byla špatná. Administrátor Špachta úplně zklamal. Nejen, že neměl odborných znalostí, naopak jeho záležitost musila býti odevzdána našemu právnímu zástupci. Finanční stránka časopisů je neutěšena.

Dluh u »Stud. tiskárny« 36.485 Kč. Příčiny těchto smutných číslic jsou mnohé: Administrace byla úplně diletantská. »Mladé Slovensko« má 133 přímých abonentů, z toho zaplatilo pouze 17 osob (!), »Stud. Revue« 132 odběratelů, z nichž 14 nezaplatilo. Vyplácejí se autorské honoráře (994 Kč), platí se 2 ženské síly, za 1 stránku korektury se platí 4 Kč. . . a j. To jsou opravdu pro nás novinky! Vždyť patřičného odsouzení pokrokovému studentstvu se dostalo z jeho vlastních řad. Tak pisatel do »Věstníku čes. lékařů« (r. XXXIV. č. 7) praví: »Shrme-li tyto údaje, dojdeme k závěru: Svaz nemá odborně školených sil, které by dovedly řídit jeho podniky. (Stud. podniky bez výjimky mají stejné nedostatky: krachují a končí se účetními nepořádky a deficity, tedy ničí studentské jmění. Příklady: Mensa Pražského Ústředí v Sanssoucci, Akadema — výroba krému na boty . . .) tak, aby prosperovaly; nemá potřebného kapitálu, aby se mohl do podniků pouštět.*) Jeho funkcionáři to vědí (rozhodně to vědět musí!), jsou však tak lehkomyšní, že dělají na firmu studentskou dluhy, vydávají pro pár platících abonentů drahé a nečtené časopisy. Neškodilo by tento idealismus slov pode-

*) Kde jsou desetitisícové podpory od státu?

přítí idealismem skutků? Nepředpokládá tento idealismus také nadšené pracovníky, kteří v době, kdy Svaz zápasí s finančními nesnáze, zřeknou se svých honorářů? Důsledně vyvozujeme: ti, kteří tak lehkomyšlně hospodařili »se svěřením jménem studentským« — jejich fráze — musí býti pohnáni k odpovědnosti a studentstvo jako celek pak musí býti k sobě samému tak poctivé a k veřejnosti tak otevřené, že dozná, že v daných poměrech není s to studentský tisk v dnešním rozsahu udržeti.« Tolik zatím z vlastních řad. — Zde vizme, jak hospodaří a reprezentuje se pokrokové studentstvo. Kdež je jeho soudružnost, jeho obětavost? Vždyť Svaz počítá své členy na tisíce, jak možno, by jeho časopis měl 133 abonentů? Kde je zájem členstva o Svaz? Podobných otázek kladli bychom ještě více, u všech bychom postrádali to hlavní — ideu, která by je sdružila, a té zde vůbec není a nebylo! Snad si myslí páni předáci, že stačí vydávati letáky na vystupování z církve a mluvit o veřejnosti, jak je povinna studentstvo všestranně podporovati! Tím ovšem nepravím, že veřejnost nemá mítí zájmu o otázku studentskou, ale také má právo kritiky! Nijak nazávidím Svazu jeho tisícové řady členů. Jedná se zde o kvalitu a ne o kvantitu. Studentstvo katol. nemá těch tisícových podpor, jeho práce nebývá oceněna (často zúmyslně!) Ono ale jde za svým cílem: Vše obnoviti v Kristu!, klade u každého člena důraz na jeho vnitřní náboženský život. V tom je největší jeho síla a rozdíl od Svazu, jež nelze překlenouti. K tomu Svaz chce do svého hospodářství dostat také »Strakovu akademii«, což je a priori věc nesprávná. Či chtějí také tak v ní hospodařiti, jak hospodařili dosud? Zdá se nám už nyní jasno, proč nás kolegové nechtěli mítí ve »Svazu« — neboť k takovému hospodářství jistě by naši zástupci nemlčeli, a dávno už by ukázali, jak to vyhlíží v domácnosti Svazu v »županu«.

J. Pelikán.

Náboženské poměry v Rusku. Mgr. de Ropp, arcibiskup mohylevský, uveřejňuje v La Croix (2. března 1922) studii o tomto tématě. Poněvadž je v současné době jedním z nejlepších znatelů Ruska, dovolím si stručně podati obsah jeho článku. Aby-

chom pochopili náboženský stav v Rusku, je třeba rozdělití národ na několik tříd: vysoký klerus, žijící v klášteřích, z něhož jsou biskupové jmenováni; klerus venkovský a městský; skupinu »intelektuálů«, jež teror zdecimoval nejvíce, a k nimž náleží úředníci, profesori a p. a posléze lid, který jest rozdělen na venkovský a dělnický.

Vysoký klerus je dosti inteligentní, ale schází mu, co my jmenujeme »povoláním«. Hledá spíše kariéru, klidný život, nebo studium. Stálé otřesy, jež Rusko prožívalo, jakož i schisma, zavivily, že mnoho jich ztratilo víru a puzeno nenávisí ke katolicismu, hledalo v protestantských dílech rozřešení svých pochyb. Proto jest mezi představiteli ruské hierarchie dosti těch, kteří jsou naplněni protestantským racionalismem. — Nizký klerus nemá tolik vědomostí. Venkovský kněz jest duševně málo vyvinut. Kněz jest chudý, téměř vždy má mnoho dětí. Žije životem, neodlišujícím se příliš od života prostého venkovana. Má též jeho chyby a vady. Lid ho příliš nemiluje a nábožensky není od něho vzděláván, takže se účastní bohoslužeb většinou jen ze zvyku. Mezi intelektuály se setkáváme s materialismem, který jest velice rozšířen a který v oblasti víry plodí racionalism. Ti, kteří odporují tomuto hnutí, kloní se jednak ke katolicismu, jednak si přejí obroditi pravoslaví. — Dělníci téměř nevěří. Snad se obrátí, neudusil-li v nich již materialism a zločiny citu víry. Venkovský lid jest nevědomý v náboženských otázkách, ale zvykl si již na jisté formy, jimž se slepě podřizuje. — Katolicism se může šířiti v Rusku různými způsoby: ve své formě latinské a pak v ritu slávském. Ritus latinský přivábí jistý počet intelektuálů, neboť »mnozí z nich si nepřejí slovanského ritu a často slyšíte z úst Rusa větu: »Chci býti pravým katolíkem, totiž katolíkem latinským.« Pro lid ovšem je třeba užití ritu slovanského. Měli bychom tedy dva rity a tudíž dvě moci na jednom území. Výsledkem by byl, jako je tomu ve Východní Haliči, zápas mezi dvojím kněžstvem. Katolicism takto vnitřně rozdělený by tvořil dvě nepřátelské fronty a v době možného pronásledování by dával nepříteli do ruky zbraň. Jak dospěti, aby byl v Rusku katolicism sjednocený?

Mgr. Ropp odpovídá na tu otázku v

druhé části své studie takto: Nechť zavede Řím bisritualitu: biskup nechť vykonává obřady v ritu latinském nebo slovanském podle potřeby a přání věřících. Podobně i kněžstvo. Konverse by se dala lehce ve formě, kterou by si ten onen přál. Podobně i křest. Tento systém by přivedl lid k uznání jednoty katolicismu při různých ritech. Mizela by i nenávisť Rusů proti Církvi římské, »latinské«. Tento systém by oživil i ritus slovanský a zavedl by, co oživuje a povznáší lidi ritu latinského: klanění se Největější Svátosti, větší úctu k Matce Boží, mariánský měsíc, úctu Srdce Páně a pod. Vše to by pudilo slovanský ritus, aby se přizpůsoboval více potřebám doby a ukázal svoji životnost. Ona by dala slovanskému ritu možnost sjednotiti veškerý ruský lid v témže náboženství, což by bylo jinak nemožné.

Ovšem, je třeba vymýtití při apoštolátu v Rusku všechny ohledy politické i národnostní. »Pravda, dobro duší, láska k lidu, toť jediné zdravé motivy veškeré činnosti: vše, co by mělo jinou pohnutku, musí býti potlačeno.« Polský kněz, který pracuje v Rusku, musí odvrhnouti všechny ohledy nacionální a býti knězem pro všechny. Podobně platí i pro Szeptyckého a jemu podrobené biskupy a klerus.

Mgr. Ropp jest přesvědčen, že polský kněz nejvíce může vykonati pro jednotu. Polský lid jest katolický, zná dobře ruskou duši a dovede se jí brzy přizpůsobiti. Proto Mgr. Ropp zakládá při katolické universitě lublinské Seminář pro misie podle vzoru Semináře pro misie mezi pohany, který jest ve Francii, v Paříži. »Začínám bez peněz, bez zkušenosti, bez pomoci nějakého bohatého patrona; ale mám na své straně Svatého Otce, biskupa lublinského a rektora university. Mám kandidáty. Polsko jest upřímně věřící a katolické. Mám již dva kandidáty Rusy. Když Bůh požehná, najdu i prostředky. Kde? Nevím, ale jsem tím jist.«

J. Krlín.

Berlin—Moskva. Přátelské styky mezi Berlínem a Moskvou se stále více utužují. Je to přátelství, které jest sice rázu spíše obchodního, ale které znepokojuje hlavně Francii právě nyní před konferencí v Janově. Přátelské styky mezi oběma říšemi navázal r. 1919 Radek, nakloniv si Rache-

naua a přívržence jeho strany. Od té doby vysílali Němci do Ruska jednu vědeckou výpravu za druhou a nebylo tomu jinak ani se strany komunistického Ruska. Válkou polsko-ruskou bylo sice toto přátelství na chvíli přerušeno, ale bylo obnoveno hned po válce. Tak v květnu 1921 byla podepsána mezi oběma státy obchodní smlouva, jejíž platnost trvá dodnes.

Hned po podepsání smlouvy ustavila se v Berlíně společnost »Deutsch-Russische Transport Gesellschaft«, která obstarává Rusku nákup u německých firem a dodává nakoupené věci do Ruska. Jest v jejích službách tři sta úředníků a má své místnosti v domě, jenž jest majetkem říše. Jak se rozšiřuje její činnost, svědčí to, že nestačí již jí čtyřicet místností, jež dostala k dispozici a vyjednává s vládou o vhodnější ubytování.

Německo dodává hospodářské stroje, lokomotivy a vagony, produkty chemické, a v neposlední řadě i knihy. V říjnu 1921 dopravili Němci do Ruska ze všeho dovozu (Anglie, Amerika, Francie) 26 proc., o 3 proc. více než za dřívějších 9 měsíců. Vláda německá vyslala do Ruska komisi obchodní, jež dnes má v Petrohradě nesmírný význam, ježto polovic veškerého dovozu řídí tato delegace. R. 1921 přistálo v Petrohradu 224 lodí obchodních, z nichž 106 německých. Od října do prosince vypravilo Německo 76 parníků.

Právě nyní uzavřela Die Deutsche Luft Rhuderei smlouvu, jíž se zřizuje od května 1922 vzduchové spojení mezi Königsbergem a Moskvou.

Francie, zdá se, dlouho podceňovala vliv, který Německo má a může míti v Rusku. Nyní, když Německu se daří jeho politika s Anglií, kdy se schyluje k uznání sovětů hlavními státy světovými a kdy Italie, jež vždy byla žárlivou na mocnou Francii, navazuje užší styky s Německem, vidí Francie nebezpečí a bojí se růstu Německa. Vliv tohoto jejího soupeře v Rusku je tím větší, že do Ruska vedle různých produktů materiálních se dostává i německá kultura. A toho se Francie nejvíce bojí. Německými knihami bude ještě více prohlubováno nepřátelství mezi nynějším Ruskem a nynější Francií, které jest již dosti značné.

J. Krlín.

Obnovení Evropy. Kolik již bylo učiněno pokusů, aby obnovena byla po válce Evropa! Všechny ztroskotaly a proto nový pokus — Janovská konference. Anglie, Německo a Rusko si jí přejí z celé duše. Francie se příkře staví proti. Malé státy jsou prostě postaveny mimo. Francouzská veřejnost žádá, aby dříve byla upravena otázka reparací, která musí být vyřešena, chce-li se jednati dále o rekonstrukci Evropy. George, který proti Francii podporuje Německo, nechce takové řeči rozuměti. Jest mu milejší Německo než Francie, a možná, že tato jeho láska má hluboké kořeny, že není významu jen politického. Je ještě v živé paměti věta, již před čtyřiceti lety pronesl Bismarck: »Nechci a nesmíme připustiti katolické Francie.« Bismarck byl urputným protestantem, který chtěl vyhladiti ideu katolicismu z duše německého lidu a vyhlásil a vedl svůj Kulturkampf, jež prohrál. Francie katolická jest dnes silnější, ucelenější, než byla tehdy, kdy jí německý kancléř diktoval těžké podmínky. A právě proto, že jest katolickou, stále více katolickou, může míti nepřitele v Georgeovi, který jest anglikánem, a který jest zednářem.

Revue Universelle z 5. srpna zaznamenává výrok Brianda, bývalého předsedy francouzské vlády, který jest velice poučný: Od té doby, co blíže jsem přihlídl k politice, jsem se ničemu nenaučil; ale přece jsem seznal tuto pravdu: V politice vnější i vnitřní jde vždy o jednu věc, zápas na smrt mezi katolicismem a protestantismem. A po chvíli dodal: Francie jest pokládána všude za katolickou.«

A všimněme si ještě, jaký vliv v Anglii mají Židé, kteří jsou postaveni na nejčelnějších místech, a bude se nám jevit pozice a jednání anglického premiera k Francii v trochu jiném světle.

A ještě jeden důležitý moment. Četl jsem v krásné knize Guenonově o Theosophismu, že theosofie jest zbrání v rukou tajné anglické policie, a že všechny náboženské snahy její jsou jen rouškou, jež má zakryti anglickou rozpínavost a imperialism. Guenon je toho názoru, že tato sekta jest ve službách Veliké Británie. George jest theosofem. A jest ještě v živé paměti, jakým radostným přípisem pozdravil loni sjezd, který v Praze byl pořádán jakousi theosofickou společností.

Má své cíle a jeho snahy pro rekonstrukci Evropy nemusí býti zrovna diktovány láskou.

Povšimneme-li si, kdo horuje nejvíce pro rekonstrukci Evropy, zřime tyto státy: Německo, které Evropu rozbořilo; Itálie, jejíž politika nestojí na základech příliš spravedlivých; Rusko, sovětské Rusko Lenina a Trockého, kteří mají na svědomí zkázu veliké říše. A ještě jeden moment jest příznačný. Ministrem zahraničních záležitostí v Německu jest Žid Rathenau. V Itálii je to Žid Schanzer, který pravděpodobně bude konferenci janovské předsedat. Trocký jest Žid, a třeba vyobcován z obce židovské, jest Židem stále. O vlivu Židů v Anglii jsem se již zmínil. Ovšem, je třeba obnovy Evropy po stránce hospodářské, ale sotva lze věřit, že ona bude sjednána, zůstane-li nitro stejné. A lze míti nedůvěru v ni, uvážíme-li, jací činitelé ji budou provádět. Můžeme soudit, jak ji budou provádět. Jest jisto, — minulost nás o tom dostatečně poučuje, a budoucnost nepřinese nic jiného, — že obroda jest možná jedině na principech lásky a na principech nábožensko-mravních.

J. Krlín.

Les Cercles ouvriers — dělnické kroužky. Francouzští katolíci oslavili letos v den Svatého Josefa padesátileté výročí spolku, který značí pro katolický socialism a život francouzský plus, jehož cenu sotva si uvědomujeme, když jen povrchně patříme na celé dílo. Založení »Dělnických kroužků« jest jednou z nejpohnutlivějších a nejkrásnějších kapitol hnutí náboženského ve Francii ve století minulém a zaslouží si, aby i naši čtenáři byli o ní blíže poučeni.

Století XIX. jest ve Francii stoletím mládeže. Mainage, shrnuje ve svém díle *La Jeunesse catholique française* zásluhy mládeže, praví, že vykonala věci přímo zázračné. Na počátku století nasáklého ještě encyklopedistickými doktrinami XVIII. věku a pronikáného ideami ideologů, zakládá P. Dupuits Kongregaci, jejíž cesta jest opravdově cestou slávy. Po ní přicházejí opět mladí s Lamennaisem a Lacordairem v čele a jsou hlasateli křesťanského liberalismu. Lamennais bloudí, ale Lacordaire s Montalembertem se ujímá vedení. Na základech čistě náboženských a charitativních za-

kládá v letech čtyřicátých veliký B. Oznam Spolek Vincenciánský, který soustřeďuje na počátku jen studující, mající cílem křesťanskou dokonalost, činy lásky. Konference svatého Vincence rostou, rozšiřují se, přijímají do svých řad všechny, kdož chtějí pomáhati chudým a zachovávatí předeepsaný řád, ale ideově se nemění. —

V letech sedmdesátých lze pozorovati vzrůst socialismu. Ač na počátku vůdcové a zakladatelé zdůrazňují jen moment sociální spíše než kulturní, jest přece záhy pozorovat odvržení Kreda náboženského. Začíná boj o duši, a ten boj je stejně mocný ve Francii jako v Německu. Pomůže jedině: Proti organisaci spočívající na vědeckých principech evolučních (jak se jim tehdy rozumělo) postaviti organisaci na základech křesťanských.

Albert de Mun byl vyvolen Prozřetelností, aby takovou společnost založil. Spolu s jiným důstojníkem, kapitánem, hrabětem de la Tour du Pin Chambly si vymysleli celý plán, když se octli za války prusko-francouzské v r. 1870 v zajetí. Měli příležitost poznati v Německu růst katolických spolků i nadšení katolíků německých a věděli, že Francie jen tehdy dovede odolat nepříteli, jakým jest Německo, když bude nejtěsněji spojena s ideami Kristovými. Nebezpečí odkřesťanění lidu bylo veliké a ještě dnes jsou celé masy nábožensky indiferentní. Politika, která byla protinábožensky naladěna, šířila názory o toleranci, o snášlivosti dobra i zla, o úplném odloučení kněze od veškerého života atd. (These liberalistické byly hájeny tehdy v celé Evropě a ne nadarmo vydal proti nim Pius IX. svoji encykliku Quanta cura a Syllabus 8. prosince 1864.) Myslitel křesťanský a poslanec Emile Keller, ve svém hlubokém díle: L'Encyclique du 8 décembre 1864 et les principes de 1789 odhalil nebezpečí liberalistických ideí, jimiž byla zmitána doba a poučil mladé důstojníky, kteří studovali jeho dílo za vedení R. P. Ecka S. J., že kořeny zla, jimiž trpí Francie, nemožno hledati ve válce, nýbrž v rozšíření a praktikování thesí, jež Pius IX. odsoudil. Rozhodli se, až se vrátí, že budou pracovati dvěma směry: 1.) Budou potírati bludy, jež Syllabus odsuzuje a 2.) budou se sna-

žiti o jednotu v lásce mezi svými spoluobčany. —

Přišli do Paříže ze zajetí a zřeli hrůzy komuny. Vraždění důstojníků, kněží a řeholníků. Zápas Francouzů s Francouzi. Válku občanskou. Co mohli dělat? Čekali chvíli, až budou zavoláni. Chvíle ta se dostavila v prosinci r. 1871.

V Paříži existoval na boulevardu Montparnasse kroužek mladých dělníků, jehož duší byl Auguste Cochin. Byl milován od jinochů a když zemřel roku 70., byla to pro kroužek rána velice bolestná. Připojme ještě, že Revoluce rozehnala všechny jeho příznivce a dluhy byly tak značné, že kroužek stál před svým pádem. A přece se stal východiskem nového, velkého a úplného díla. Konvertita a kněz, vůdce Montparnasského kroužku, duše ušlechtilá a obětavá, abbé Maurice Maiguen, viděl, že nikde již nesežene nezbytých 100.000 franků a bolestně nesl, že by měl zřítí kroužek zahynouti. V té době zaslechl o důstojníku, který chtěl pracovati pro dělnictvo, o Chamblym. I navštívil ho konajícího službu v Louvru a odnášel si od něho slib, že bude předsedat valnému shromáždění kroužku a pronese několik povzbuzujících slov. Za měsíc přišel abbé znova a v rozhovoru sdělil důstojníku všechny své starosti a bolesti. Nežádal peněz, žádal, by obětoval se mladý muž spolku a zachránil jej. »Dobře«, odpověděl vojín, »myslím, že mám, čeho si přejete. Přivedu vám jednoho svého přítele«, a došel do vedlejší místnosti pro nadporučíka Alberta de Mun. »Hleďte, příteli« — pravil mu — »máme co hledáme.«

Kněz, jakoby věděl, co zamýšlí Bůh s de Mun, vykládal nadšeně, že Francie ještě není ztracena, a že může býti zachráněna, bude-li učiněna křesťanskou; že jest možno obrátiti lid, který byl sveden, jen třeba k němu jíti a upřímně a s láskou k němu mluvití. A pak mluvil o svém kroužku, který by se mohl státí středem a nositelem života a spásy. »Ale dodávati spínaje ruce k nebi, já jsem sám a co si mám počítí? Ah? Kdybyste šli se mnou, kdybychom našli ještě několik mužů, dobyli bychom Francie, a položili bychom ji před Boha!«

(Pokračování.)

Zprávy. Francouzští katoličtí studenti se usnesli na svém sjezdu 27. února v Paříži pořádaném založit federaci katolických studentů francouzských se sídlem v Paříži. Přítomni byli delegáti 35 krajských skupin, zastupující 5200 delegátů. Zvolené předsednictvo má provést v nejbližší době sjednocení všeho katolického studentstva francouzského. — Básník a dramatik francouzský, naturalista Henry Bataille, náhle zemřel. — Do Akademie Krásných Umění po zemřelém Saënsovi byl zvolen skladatel Georges Hue. — Vláda polská vypracovala provisorní stanovy, týkající se pravoslavné Církve v Polsku. Pravoslavná církev jest oficiálně představena synodou biskupů, jíž předsedá exarcha, který ve srozumění s vládou má právo jmenovati biskupy. Synoda má právo založit theologickou fakultu. Kněz ortodoxní může býti důstojníkem jako katolický. Klerus jest placen státem. Žactvu obecních i středních škol vyznání prav. jest umožněno učiti se svému náboženství. Arcibiskup Georges, první metropolita ortodoxní v Polsku, podepsal tento návrh a 15. února slavnostně přejal katedrálu ve Varšavě. — Mezi Francií a Polskem byla podepsána v Paříži 6. února smlouva, týkající se hospodářských otázek. — Australští katolíci oslavovali stoleté výročí vystavění první katedrály v Sydney. Slavnostem, jimž předsedal delegát papežské Stolice, byli přítomni všichni arcibiskupové a biskupové z Austrálie a Nového Zelandu. Arcibiskup brisbanský ve své řeči o růstu katolicismu v těchto zemích pravil: »Před sto lety byla církev v Australii pronásledována. Neměla ani jednoho chrámu, a jen jediný kněz se staral o spásu duší. Nyní má Austrálie již zástupce Sváté Stolice, Msgra Catanea. Austrálie s Novým Zelandem mají přes 1,200.000 katolíků, 9 arcibiskupů a 19 biskupů; bohoslužby se konají ve 2200 chrámech. Kněží jest 1600, kteří se starají jen o kult, nepočítaje četných jiných, kteří vyučují na školách, jichž jest dosud 1600. Počet kněžstva, původem z Austrálie, stále vzrůstá a může vykonávati misie, jež až dosud konali kněží a řeholníci, příšedší z Evropy.« — Pius XI., přijímaje kněze římské, vybízel je hlavně, aby se co nejvíce starali o dorost: »Jste mi skutečně nesmírně drazí. Mám důvěru ve vás, kteří můžete tolik dobrého učiniti

v Římě. Chápu se této příležitosti tak vzácné, abych vám zvláště odporučil dílo děl: dílo povolání. Vzpomínám Milánu, co učinil vše pro to dílo! A dnes má 2115 kněží, nepočítaje řádových, a jsou to kněží výborní. Hlavní zásluha patří farářům, jejichž horlivost je v tom směru skutečně podivuhodná. Oni dovedou vytušiti v dětech a jinoších prvé klíčení povolání, dovedou je řídit, uchovati, hmotně zajistiti. Nepochybuji, že vaše horlivost v tomto vznešeném městě nebude menší, a je toho třeba, ježto zde Satan vyvíjí největší úsilí proti duším. Tak díky vám ten božský dar milostí ještě více rozkveté: kněžství, svaté kněžství, poněvadž národové jsou dobrými, mají-li dostatečný počet kněží, dobrých kněží.« — V Dublině vydalo Komité pro založení Akademie irské zprávu, z níž jest patrno, že všechny přípravné práce pro založení Akademie jsou skončeny. Vzorem jejím jest Institut francouzský, který jest rozdělen na pět sekcí. Tak tomu bude i v Irsku. — Král španělský přijal delegaci biskupů, kteří mu byli představeni kardinálem-arcibiskupem tarragonským. Ohlásili králi, že, aby zastavili rozklad národa způsobený revolučními živly, vyhlašují sociální křížovou výpravu. V každé, i nejzapadlejší vesničce, budou pořádaný přednášky, pobožnosti, sbírky a programem jsou soc. otázky. V nejbližší době musí býti zřízena dělnická universita, která má připravovati dělníky v duchu zdravě náboženském k funkcím veřejným a vychovávat zdatné pracovníky pro tisk. Bude podniknuta propaganda, aby bylo umožněno křesťanským rodinám slušně žiti a rodičům věnovati se výchově dítek. Budou zřízeny nové konfesijní školy hlavně obecné a průmyslové pro všechny obory působnosti. Bude pamatováno též na útulky pro staré lidi a nemocné. Katolické syndikáty, které mají na 800.000 dělníků, začaly již pracovati v tom smyslu. Komité, které připravuje tento veliký podnik, jest složeno z lidí ze všech sociálních stavů. Mimo jiné jest v něm i Bergamin, ministr financí a Silio, ministr vyučování, oba hluboce věřící lidé. — Ve Španělsku se pomýšlí na založení katolické lidové strany, která by měla program hodně podobný italské lidové straně. — Catholic Directy 1921 uveřejňuje nynější stav katol. Církve v Anglii. Arcidieceze wenstminsterská jest

řízena kardinálem Bournem, který má k ruce dva biskupy. Čítá 260.000 duší. V obecných a středních školách jest 40.000 dětí. Kněží jest 487, z nichž 190 řeholníků. Diecése liverpoolská má 400.000 věřících,

322 kněží, 182 řeholníků. V roce 1919 obrátilo se v ní ke katolicismu 1502 lidí. Skotsko má dvě arcibiskupství: v Edimbourgu a Glasgowě, čtyři biskupy a 600 kněží. V Anglii jest nyní 5,600.000 katolíků.

VĚDA.

Dr. František Kordač: Člověk. V Praze 1922, str. 31. (Zvláštní otisk z »Českého slovníku bohovědného.)

Je to velmi obsažná monografie, která důstojně řadí se ke dvěma dřívějším, od téhož autora vydaným, »Bůh« a »Církev«. Jsou to spisy trvalé ceny, jimiž česká literatura apologetická velmi jest obohacena. Úvaha o člověku děje se v uvedeném spisku se stanoviska přirozeného a nadpřirozeného. Člověk, jakožto nejvyšší bytost organická je především předmětem vědy biologické. Když vyložen pojem života a jeho stupně (vegetativní, sensitivní a rozumový), uvádějí se důkazy pro podstatný rozdíl mezi pouhou energií mechanickou a mezi činností životní z různého chování se prvků v přírodě anorganické a organické a z teleologie organismu. Poslední immanentní příčina, která řídí příčiny účinné k cíli jedince a jeho druhu, jest duše. Pak jedná o životě sensitivní po stránce anatomie a fyziologie i po stránce psychologické, popisuje činnost smyslového poznání, vytýká různorodost psychického a mechanicko-fysického dění a zdůrazňuje objektivnost smyslového poznání. Ukazuje, jaké důsledky z popření této objektivnosti vplynuly pro tvoření různých světových názorů (Descartes, Berkeley, Hume, Kant, Fichte, Schelling, Hegel) a dobře dí, že kořenem moderních bludů ideologických je násilné roztržení podstatné jednoty přirozenosti člověka intelektualismem Descartovým a empirismem anglickým.

Dále jedná o poznání rozumovém. Říše pravdy, dobra a krásna (věda a umění) je člověku v tomto světě výlučně vlastní, obecné pojmy a obecné soudy (identity, příčinnosti a j.), jakož i předměty těchto pojmů, soudů a úsudků, rovněž vědomí zákonů mravních přesahují schop-

nost smyslů a vyžadují vniternou nezávislost rozumu na hmotě. Proto je schopnost rozumová bytostně dokonalejší nežli smyslová.

Pravda, dobro, krásno nejsou nic hmotného, tedy nic, co by mohlo býti předmětem představy pouze smyslové. Proto nic z toho nepoznává zvíře. Totéž platí o pojmech obecných, zvláště o pojmu příčinnosti. Proto rozum, který to vše poznává, je princip nadsmyslný, nehmotný. I rozumové poznání hmotných věcí je zcela jiné nežli smyslové. Smysl poznává pouze jednotlivá fakta, rozum též obecné zákony.

Duchovost rozumu plyne hlavně z reflexe, ze sebevědomí. Hmotný princip činnosti působí tělesem na těleso jiné. »Já« uvědomuje si sebe samo — jeho činnost obrací se reflexí k sobě samému. Také princip činnosti svobodné je nehmotný a duchový. Kdyby byl hmotný, přemohla by jej vždy vis maior. Duchovost rozumového principu dokazuje též řeč, která jest Rubikon, jehož žádné zvíře nepřekročí. (M. Müller.)

Duše lidská jakožto duchová je vnitřně nezávislá ve své bytnosti a činnosti na hmotě. Závislost její na činnosti nervů je pouze vnější, proto od těla jsouc oddělena, může býti činna.

O vzniku ideí staví proti modernímu směšování poznání rozumového a smyslového theorii aristotelicko-thomistickou. Podle ní duše je společný princip poznání smyslového i rozumového. Jsouc tedy determinována čivostí smyslů k smyslovým představám, přechází zároveň v činnost intelektuální. Sjednocení subjektu s objektem má poslední důvod ve společné prvopříčině — Bohu. Předměty v Kosmu jsou uskutečněné exemplární ideje Božské, proto je rozum schopen ideje Božské v

Kosmu poznati. Jiné theorie ideologické se vyvinuly, když filosofie moderní počala podstatnou jednotu člověka z těla a duše dělití a klásti v protivu.

Z rozumu jako z kořene vyrůstá rozumová snaha čili vůle, která jest svobodná. Uvádějí se důkazy svobody vůle lidské 1.) z vědomí této svobody jak před činem tak po činu, 2.) z absurdních důsledků, které plynou z negace svobody vůle (zmizel by rozdíl mezi mravním dobrem a zlem, při tom však by svědomí stále ten rozdíl činilo), 3.) ze souhlasu lidského pokolení. Vyvracejí se zároveň všechny formy determinismu.

Dále je řeč o citu, jeho rozdělení a vlivu na rozum a o letorách. Pak se pojednává o bytnosti duše (duše je podstata duchová, v každém člověku jediná a individuální). Substancialita duše hájí se proti moderní theorii aktuality čili proti psychologii bez duše (Paulsen, Fechner, Wundt, James, Höffding). Každý soud předpokládá totožnost myslícího subjektu, který srovnává a v paměti udržuje pojmy jednotlivých soudů, úsudků, celé řeči a díla. O jedinství duše svědčí sebevědomí. Totéž já myslí, čije i má život vegetativní. Duše je podstatnou formou těla, nesprávný je tudíž názor o poměru duše k tělu, který hájili Platon, Descartes, Malebranche, Leibniz, Kant, Günther a stoupenci psychofysického parallelismu. O původu člověka staví se názor theistický proti monistickému a vyvrací se původ člověka z opice podle theorie evoluční. Dále je řeč o jednotě pokolení lidského, o jeho stáří, vyvracejí se bludné názory o stavu prvních lidí a vykládá se křesťanský názor o původu duše lidské tvůrčí činností Boží (creatianismus). Konečně dokazuje se nesmrtnost duše lidské z její jednoducho-
sti, duchovosti a z moudrosti Boží, již neodpovídá názor, že by Bůh duši lidskou snad chtěl zničití. Dále připojují se důkazy ze souhlasu lidstva, z touhy duše lidské po blaženosti (důkaz teleologický) a důkaz mravní (ze svatosti a spravedlnosti Boží).

Ke konci spisku připojuje se úvaha o člověku se stanoviska nadpřirozeného. Základem nadpřirozeného stavu lidstva je Boží zjevení St. a Nov. Zákona, které je veřejným historickým faktem, ověřené vnitřním kriteriem ducha pravdy a svato-

sti a vnějším kriteriem zázraků a prorocství. Messias Kristus je úhelným kamenem spojujícím oba náboženské světy (St. a N. Zákona). Z tohoto historického zjevení se dovídáme o vnitřních nadpřirozených darech, Bohem člověku určených: o nadpřirozeném cíli, bezprostředním patření na Boha v nebi a o nadpřirozené cestě k tomu cíli vedoucí životem víry a milosti. Spisek končí výkladem o nadpřirozeném stavu prarodičů v ráji, o degeneraci lidského pokolení skrze hřích Adamův a regeneraci lidstva skrze »druhého Adama« — Ježíše Krista.

Msgr. Dr. Kordač ve spise svém »Člověk« nejen shrnul všechno nejdůležitější, co možno o člověku se stanoviska křesťanské filosofie a theologie pověděti, nýbrž ovládl též veškeru moderní literaturu člověka se týkající a vrhl mocné světlo v temnotu tak četných bludů o předmětu každému nejbližším a nejdůležitějším.

C. Jež T. J.

Novotného Hus.

Universitní profesor dr. Novotný dokončil dlouho ohlašované dílo o Husovi (Život a dílo, Laichter XLVI. 1919 str. 508). Novotný je znám jako milý, ochotný a pilný člověk, ale svým dílem o Husovi prokázal, že na díla větší koncepce se nehodí. Nemá k takové práci dosti klidu a nestrannosti. Jeho Hus je vtíravě tendenční. Novotný sám mluví o slepé lásce k Husovi a historik nesmí býti slepý, zaujatý. Když vyšel Sedlákův Hus, vyčítal Novotný autorovi, že uplatnil své katolické smýšlení. Sedlák se ale k této tendenci, která v díle proniká co nejméně, hlásí hned v úvodu, kdežto Novotný chce vzbudit zdání nestrannosti a vědeckosti.

Nestavíme se sice za heslo: věda pro vědu, poněvadž vědu a historii zvláště nutno postavit do služeb života. Nikdy však nesmí se postavit do služeb bezduchého pokrokářství neb nenávisť. Pravdu, padni komu padni, říkal (Palacký) bez ohledu na to, jestli předsudek, proti ní stojící, má do sebe něco lichotného (Tomek). Pravdomluvnost, duševní i mravní poctivost jest u historika požadavkem samozřejmým. Politické ohledy musí u historika ustoupiti stranou, neboť povinností historika je hlásati to, co poznal za pravdu, nikoli to, čeho si přeje ta neb ona strana. (Kalou-

sek.), Nemožno žádati úplné potlačení svého já, potlačiti politické, náboženské a národní přesvědčení, ale možno omluviti jen ušlechtilou tendenci, ne malování oblíbených vidin a domyslů spisovatelových. (Rezek.)

Novotný vyzdvihuje Husa jako velikána nejen dějin našich, nýbrž i dějin světových. Zapomíná, že husitství je jen malou epizodou, etapou vývoje a že svět útrpně dívá se na paralelu Hus—Kristus a pod. Husa znehodnocují naši historici svým bezduchým přeceňováním.

K velikosti Husově není třeba zastírat jeho lidské slabosti a znehodnocovat odpůrce, jak to činí Novotný. Sedlákův Hus stojí nesporně výše než Hus Novotného. Jaký pak je to velikán, když nedovedl najíti formu pro své reformní myšlenky, že musil sáhnout k fraseologii Wiclifově? Novotný totiž pokouší se o kuriosní výklad, že Hus vše samostatně promyslel a že není tudíž na Wiclifovi závislý, i když opisuje z něho celé stati.

Nebylo by lépe přiznat závislost než uvalit na Husa podezření, že jeho horlení bylo tak povrchní a plané, že nedovedlo najít vlastních slov? Opravdovost najde vždy výraz.

Kritikové Novotného Husa při vši kolegialnosti a milosrdnosti nemohli přejíti základní vady jeho díla: maloduchou koncepci a tendenčnost. Univ. prof. Kamil Krofta (nyní vyslanec ve Vídni) učinil tak v Č. Č. H. (1920, 191–207.) »Dílo nevyniká novostí látky.« »Vzácná důkladnost a úzkostlivá svědomitost ve zjišťování věcných podrobností jsou dílu spíše na závalu než na prospěch.« »Novotný je převahou duch kritický a analytický, je muž mnohem více svědčí podrobné rozbírání a uvažování, vyšetřování a zjišťování, než plynňý a jasný výklad, více drobná kritika, než souborná práce velkých rysů« čili jinými slovy: Novotný se k sepsání životopisu Husova (a dějin českých) nehodí. »Očekávali bychom jen podstatné výsledky, nikoli podrobné předvádění předchozí práce kritické a rozborné.« »Novotný nedává čtenáři možnost vnímati nerušeně živý obraz minulosti, neboť všude se vtírá kritický autor mezi nás a dějinné události.«

Novotný terorizuje, vnucuje své mínění s umíněností skutečně podivuhodnou.

Každou lidskou chybičku, která by nám Husa lidsky přiblížila, Novotný sofisticky omlouvá. »Nekázeň a ohavenství«, z nichž se Hus sám obviňuje, může býti podle Novotného »důkazem bystrosti a přemýšlivosti«. Husovo přiznání, že jako žáček chtěl býti knězem, aby měl »dobré bydlo a rúcho a byl lidem vzáčen«, jest ochoten Novotný pokládati za »nezvratné přiznání, že již tehda chápal věc jinak, než většina kněží táborských a netoužil státi se bohatým prelátem a velkým kanovníkem«

Jak vidno, záliba Novotného zahrnala apologetika do směšností, neboť z černého dělá bílé a naopak.

Krofta není spokojen s přílišným uplatňováním »osobních názorů, sklonů, zálib a nechutí« autorových, poněvadž ono příliš okázalé vystupování osobnosti autorovy škodí tím více, že jeho projevy nespovídčí vždy o dosti klidném a povýšeném chápání dějinných zjevů.«

Co se týče zjišťování Husovy závislosti na domácích vlivech a Wiclifovi, je Novotný tak směšně malicherný, že Krofta ve své kritice odkrývá tuto eskamotáž docela bezohledně. (Str. 196.) Novotný soustavně svým stranictvím a slepou láskou Husa snižuje. Imputuje mu, že neměl odvahu přijmouti radikální myšlenky Wiclifovy, »pokud nebyly vysloveny neb aspoň nadhozeny předchozím domácím vývojem.« Tvrdí, že Hus byl v duši nakloněn k remanenci (nevěřil v předpodstatnění darů obětních), ale »neopustil učení církevního jen proto, aby neohrozil svého mravního úsilí.« Hus, který obětoval za svůj blud život, jest zde líčen jako slaboch a oportunist. Dokonce má zato, že Hus »dovedl mluvíti pravověrně i slovy Wiclifovými«, což není nic jiného, než vyčítati mu farizejství, neboť Wiclif byl odsouzeným kacířem. Ve snaze vylíčiti Husa jako světce upadl Novotný v extrem, že ho totiž snižuje.

Krofta přiznává otevřeně, že nerozhodnost Husova v otázce remanence je následkem »nedostatečné hloubky a rozhodnosti myšlenkové«. Hus nebyl duchem v pravdě filosofickým. Názor Novotného na arcibiskupa Zbyňka je tak tendenčně nepřátelský, že se nad tím Krofta pozastavuje. Tento arcibiskup, který tak benevolentně se zachoval k Husovi, je Novotným obviňován, že chikanoval nepohodlného

ducha, je mu vytýkána rozmařilost, zbabělá tvrdohlavost, věrolomnost, zbrkllost, osobní pomstychtivost, pro kteréžto kalumnie nenajdeme nikde opory.

Výrazy církevnictví, zpátečnictví jsou Novotnému běžné. Krofta se diví Novotnému, proč klidně nepřizná, že Hus se od-cizil a rozešel s církví, jak dokazují prameny. Proč zatajuje wiklefství Husovo, proč hříchy a násilnosti krále Václava? »Neubráníme se dojmu«, píše Krofta, »že Novotný neměří oběma stranám stejně, neboť jedné vše ochotně promíjí, vše omlouvá a vysvětluje v její prospěch, kdežto na druhé vše přísně soudí a odsuzuje. Novotný dává se strhnouti svými velmi silnými a zřetelnými sympatiemi a antipatiemi k mravním soudům věcně nedosti odůvodněným.«

Hlídka (č. 1 str. 24—31) správně poukazuje na neakademické výrazy Novotného (zvrhlé církevnictví, zpovrchnělý formalismus církevnické zbožnosti, zezevnějšťení církve a pod.), na jeho křiklavou stranickost. Závislost Husova na Wiklefovi je přece nade vši pochybnost dokázána.

Také v »Čsl. republice« bylo dílo Novotného nepříznivě posouzeno. Náš názor na Husa je znám. Dobře Husa vystihl Sedlák. Nebyl to člověk povahově bezúhonný. Rád užil demagogie a ulice, v kritice byl nevybíravý ve výrazech a generalisoval, neváhal postavit za sebe státní moc, ač viděl, že tato sleduje osobní, světské cíle. Jeho subjektivismus dovedl ho na kacírskou hranici. V tom smyslu byl představitelem reformace lutherské a zůstane revolucionářem — vlastnost to, kterou osvobozený národ neměl by příliš vyzdvihoval. Ant. Novák.

G. Esser und J. Mausbach: Religion, Christentum, Kirche. Eine Apologetik für wiesenschaft Gebildete (3 svazky, 4. vydání,) Kösel'sche Buchh. Kempten und München. —

Žijeme v době boje veleduchů o názory světové, slyšíme stále hesla: proti tisku tisk, proti knize knihu. Vzdělávací knihovna kat., Dědictví svatojanské, svatoprokopské, Družstvo přátel studia, Knihovna Obnovy atd., Čas. kat. duchovenstva, Hlídka a j. ukazují též větší čilost na naší straně, ale mnoho schází nám je-

ště zvláště v oboru apologetiky, filosofie a naší historie. — V Německu právě vyšlo 4. vydání výše uvedeného díla, jež by i nám v mnohém mohlo sloužiti za vzor naší vědecké práce apologetické.

Obsahuje jednotlivé samostatné práce, jež lze i jednotlivé koupiti. V prvním svazku: Univ. prof. Dr. J. Mausbach: Náboženství a moderní život duševní. — Univ. prof. Dr. G. Esser: Bůh a svět. — Univ. prof. Dr. J. Pohle: Přirozenost a nadpřirozenost. — Prof. P. V. Schmidt S. V. D.: Prazjevení počátkem zjevení Boha. — Univ. prof. Dr. N. Peters: Náboženství starého zákona. V druhém svazku: Doc. Dr. F. Tillmann: Prameny života Ježíšova. — Univ. prof. Dr. G. Esser: Ježíš Kristus, božský učitel lidstva. — St. Dunin-Borkowski S. J.: Církev zřízením Ježíše Krista. — Ve svazku třetím: Univ. prof. Dr. J. Kirsche: Dějiny církve důkazem jejího vyššího poslání. — Univ. prof. Dr. J. Mausbach: Církev a moderní kultura.

Celé dílo nebylo napsáno jedním učencem, nýbrž jednotlivé části svěřeny příslušným odborníkům, universitním profesorům, jichž známá jména zaručovala již předem úplný zdar. Tím bylo možno, že jednotlivé části pracovány jsou na základě speciálních, odborných studií, že každý článek jest výsledkem životní práce vynikajících učenců. Proto též podávájí samostatné své názory, bez citátů z autorů jiných, pouze na konci každé části uvádějí odbornou literaturu pro ty, kdož si přejí dále ještě se vzdělati. Ovšem jednu chybu mívá takto rozdělená práce — totiž nedostatek jednotnosti a stejného postupu; avšak i tu vhodným rozdělením látky docíleno stejnoměrné ucelenosti.

V celém díle lze cítiti zvláštní zájem, s jakým odborník pracuje ve svém oboru, jasnost a důkladnost v řešení rozličných námitek. Tak celá první stať podává moderní psychologii náboženskou s pěknými články o vývoji psychologickém, náboženství, citu atd. Jinde opět nalezneme důkladné pojednání o monismu, podvědomí, immanentním zjevení, výkladu geneze, theorie o původu člověka, animismu, magismu, historičnosti Ježíše Krista, o jeho osobě, o úkolech církve v staré i moderní době atd. Na všechny moderní problémy bere se zřetel a všechny otázky

luštěny se stanoviska nejnovějších pokroků vědeckých.

Dílo psáno jest pro inteligenci vůbec a proto předpokládá všeobecné přiměřené vzdělání, jakýsi rozhled po různých proudech myšlenkových dnešní doby a zájem pro ně, avšak přece není psáno pouze pro theology a proto nevyžaduje u čtenářů speciálních odborných studií filosofických nebo theologických, zdržuje se abstrakce, učené terminologie, takže se pěkně čte při jednoduchém a jasném slohu. Možno je tudíž doporučit všem, kteří touží rozmnožit své náboženské poznatky s plnou jistotou, že stojí na pevné půdě učení církve a na základě badání moderní doby. — Možno však je doporučit též i k přednáškám, apologetickým úvahám inteligenci naší vůbec a theologům zvláště.

Toto dílo má však ještě větší význam, jsouc obhajobou našich vysokých učelíšť. Podává totiž aspoň ukázkou studia bohovědného na našich fakultách, jak studium theologické kráčí v moderním duchu s celým životem lidstva, dotýkajíc se všech časových otázek dnešní doby. A proto jest si přát, nejen snad, by uvedený spis i u nás se rozšířil, ale by i naše literatura česká podobnými vědeckými díly co nejvíce obohacena byla. V některých oborech máme skutečně u nás díla již prvotřídní, jak ku př. v biblickém studiu, morálce, sociologii atd., jimž možno jen snad jedno vytknouti, že totiž inteligence česká si jich nevšímá, neodebírá a nečte, takže mnohý i dobré vůle ani neví, co vše v naší theologické literatuře i česky lze obdržeti. Nepoužíváme pro ně všech prostředků moderní reklamy. Chybí nám ještě veliké moderní katolické knihkupectví s antikvariátem, než doufejme, že se snad

některé ze stávajících na tuto výši povznesou. —
Kudrnovský.

Sv. Terezie Ježíšova: Meditace duše o Bohu. Přeložil R. Linhart, vydal L. Kunčíř v Praze, cena 8.80 Kč.

V březnu slaveno bylo 300leté výročí blahoslavené Terezie Ježíšovy. Proto, pro lepší poznání a rozšíření její úcty, vydána jmenovaná knížka meditací. Je to snůška cenných a bohatých myšlenek, nadšených a vroucích rozjímání, jichž jen duše svatá a Bohu oddaná je schopna. Podkladem jest upřímná »láska k mému Bohu«, která »roste tím více, čím větší je počet milujících a ubývá její blaženosti, když pozoruje, že nepožívají všichni téhož dobra«. Bůh splácí zase lidským tvorům svou věčnou, Božskou a neumdlévající láskou, která nezná obětí, odpouští i zradu, zahrnuje nás novými a novými důkazy, dovedeme-li prositi. Ona »raní a léčí, udeří a nevidět rány, usmrcuje a údílí nový život«, jedná-li se o naše dobro. Doprovází nás od křtu sv. až před trůn Boží, jása a raduje se, jsme-li v posvěcující milosti Boží. Člověk však nedbá často jejího hlasu, hřeší, jeho duše je nemocna. Láska Věčná krvácí, prosí lékaře duší o smilování: »Přijď Ty k nim, Bože můj. Prosím Tě o to jejich jménem; vím, jakmile se vzpamatují a poznají a okusí Tebe, že procitnou.« To nestačí. Lidstvo hřeší mnoho, jeho hříchy jsou veliké. Proto Věčná Láska za lidstvo trpí, sténá a umírá. . . — Jednotlivé myšlenky jsou stručně načrtnuty a rozděleny v kapitoly. Jest si jen přát, by došly tyto meditace hojného rozšíření a staly se svým hlubokým obsahem posilou širokých vrstev katolického lidu.

J. Pelikán.

Ž I V O. T

MUŠLENKY
O SOCIALISMU, UMĚNÍ
NÁBOŽENSTVÍ A POLITICE

* R O Č N Í K *
IV



*

*

1 0 2 1 * 2 2

V Y D Á V Ā

* ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ *

„ŽIVOT“ vychází 1. dne v měsíci kromě prázdnin v Hradci Králové.
PŘEDPLATNÉ pro IV. ročník „Života“: 30 Kč pro ne-
studenty, 20 Kč pro studenty. REDAKCE a ADMINISTRACE v Praze-II.,
Voršílská 1. — Reklamace se zasílají do administrace v Praze.

O B S A H Č Í S L A 8.:

M. Linhartova: Hallelujah. — *Vilém Bitnar*: Na okraj literárního díla Aloise Langy. — *Jul. Kunczek*: O významu tělesné výchovy. — *J. M. Znorov*: Proměna. — *J. Krlln*: Molière. — *Prof. Dr. Fr. W. Foerster*: Moderní člověk a katolická církev. — Co život dal. — Věda. — Umění.

**RUKOPISY a DOPISY pro redakci zasílány buďtež na ad-
resu: J a n o Š r á č e k, redaktor „Života“, K r o m ě ř í ž,
arcibiskupské gymnasium.**

Sdělení redakční:

Nevyžádaných nehodících se nám rukopisů nezasíláme autorům zpět, není-li k rukopisu přiložena dostatečně ohrančená obálka s autorovou adresou. — *J. E. U. v U. H.* Napiši vám dopis, nebo přijedu teď do U. H. a promluvíme o všem s vámi. — *J. Hav. v Brně.* Pojednání poněkud zkrácené uveřejníme v příštím čísle. *J. Hud., Brno.* Bude uveřejněno v příštím čísle. — Ostatní zasláné práce do rámce našeho listu se nehodí,

Autory uveřejněných prací žádám, aby mi zaslali seznam tiskových chyb, jež ve svých pracích našli. Chceme v posledním čísle při ukončení ročníku tyto chyby opravit. — Redakce.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.“
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: JOSEF KATNAR. TISKLA: BISKUPSKÁ
KNIHTISKÁRNA V HRADCI KRÁLOVÉ, ADALBERTINUM.

Ž I V O T

M Y Š L E N K Y
O S O C I A L I S M U, U M Ě N Í
N Á B O Ž E N S T V Í A P O L I T I C E

* R O Č N Í K *
IV

M. Linhartová:

HALLELUJAH!

Otroci práce i její proroci
okovy vlečeme od jitra do noci
zvyků svých, tužeb a nemožných přání —
V nitrech svých lhostejní, tvrdí i zranění,
s úsměvem hledíme na bratrů snažení,
na jejich výkřiky, slzy i umírání .
Tvrdí i zranění ve vlastních nitrech,
po jiných toužíme růžových jitrech,
okovy vlekouce s prokletím, němě —
synové země! —

Řetězem bolestí spoutané ruce
spínáme ve vzdoru i v teskné muce
k hříšných i věřících prostředníku —
zástupy rouhačů i kajcníků
a voláme:

Ty, kterýs vstal
a duše tisíců trpících bratří
z soumraku neznáma, bídy a viny
vykoupil, viz i nás, bloudící syny
a dej, ať zástupy naše sbratří
a kráčí dál
s vírou a nadějí nového člověka,
prostého hříchu a zrady i viny,
čistého, hrdého na vlastní činy,
ježž oběť neleká
a bratru necítě vlastní svou muku,
soucítě nabídně pomocnou ruku,
aniž ho výsměchem zraní —
setřese okovy zvyků i zmatků,
neklesá pod tíží Velikých pátků,
pln lásky k bratrům a smilování.

Řetězem lásky pak spoj naše ruce,
ať jdeme v radostném bratrském kruhu,
zástupy bratrů a druhů,
slavíce vzkříšení
svých vlastních niter
jež povstala z hrobů
vášni a zloby a nízkosti robů —
a plni nadšení
zapějeme Tobě slavné a vítězné:
H a l l e l u j a h ! —

Vilém Bitnar:

NA OKRAJ LITERÁRNÍHO DÍLA ALOISE LANGA.

Alois Lang jest jedním z mála katolických spisovatelů, kterým se dostalo uznání i od zástupců současné oficiální literatury. Úvádím aspoň literárního historika, prof. Arne Nováka, jenž si Langa vždy velice vážil, zařadil jeho charakteristiku do svých „Přehledných dějin české literatury“, psal o něm s uznáním v berlínské literární revui „Literarisches Echo“ a jenž se mne kdysi ptal: „Což by nebylo možno dostatí Langa na střední školu do Prahy, aby se zde mohl habilitovati pro středověkou literaturu mystickou?“

Ano, česká universita měla již dávno využití obrovských vědomostí Langových v oboru světových literatur, ve filosofii a mystice. Takto zůstává vedle jiných katolických pracovníků i jeho vzácná síla v národě našem jenom částečně využita.

Čtenářům a znalcům dobré literatury není jméno Langovo ovšem cizí. Lang má nevelkou snad, ale jistě vybranou obec přátel, mezi něž náleží i Otakar Březina, a mnoho vroucích obdivovatelů. Přílišná skromnost a nevtíravost jeho snad zavinily, že zůstal do jisté míry záhadným cizincem i těm, kdož po jeho knihách často sahají, aby se ponořili do jejich vzácného obsahu.

Alois Lang narodil se 12. června 1869 v Držovicích u Prostějova. Roku 1880 počal studovati na gymnasiu v Kroměříži, kde 1888 maturoval a vstoupil pak v Olomouci do bohosloví. Na kněze vysvěcen byl 1892, působil jako katecheta na měšťanských školách v Moravské Ostravě do konce roku 1898. Již v září 1897 ustanoven byl výpomocným učitelem při matičním reálném gymnasiu v Mor. Ostravě a, když byl 1898 promován v Olomouci doktorem bohosloví, jmenován brzo na to profesorem téhož ústavu. Teprve 1904 přešel Lang na vyšší státní reálku v Mor. Ostravě, kdež působí podnes.

Lang jest vášnivým cestovatelem. Před vypuknutím světové války nebyl doma ani o jediných prázdninách. Již koncem 19. století navštívil Itálii, chodil tam v Umbrii po stopách Svatého Františka z Assisi, zastavil se v Sieně, maje úmysl psáti jednou i o Svaté Kateřině Sienské. V červenci a srpnu 1900 podnikl cestu po Dunaji na Krym. Později cestoval několikrát k moři Severnímu a Baltickému, pobýval ve Warnemünde, na Syltě a vracel se přes Hamburk domů. K vůli literatuře a umění konal mnoho cest do Prahy a do Vídně. V době války trávil pak prázdniny s oblibou v Jaroměřicích u Mor. Budějovic, stýkaje se denně s básníkem Otakarem Březinou.

V české tvorbě literární zařazujeme Langa mezi filosofické essayisty. Šťastnou náhodou sloučil se v něm vědecký badatel s rozeným básníkem. Jeho psychologické portréty světových básníků a myslitelů jsou v naší literatuře zjevem jedinečným.

Lang počal literárně pracovati v oboru filosofie náboženské a v oblastech jí příbuzných. Otiskl již jako bohoslovec studii „O neodvislé ethice“ (Museum 1891), studii „Theorie o původu náboženství“ (Obzor 1891), srovnávací práci „Filosofie a kře-

stanství" (Museum 1892), článek „Buddha a ženy“ (Hlídka 1904) a knižní monografii „Buddhismus“ (Moravská Ostrava 1904). Obíral se i studiem spiritismu a okkultismu.

Jako literární essayista obíral se s úspěchem vynikajícími zjevy literatur moderních. Zachytil profily četných kulturních pracovníků ve svých feuilletonech, které otiskoval v letech kolem 1900 v „Ostravském Deníku“. Najde se tam mezi jinými i portret Julia Zeyera. Podstatu díla Gabriela d' Annunzia osvětlil v essayi „Dítě rozkoše“ (Nový Život 1899), napsal hlubokou studii „August Strindberg“ (Nový Život 1900), kritickou poznámku „Stanislav Przybyszewski“ (Nový Život 1901), studii „Problém Krista u Roseggera“ (Nový Věk 1908), protějškem k tomu studii „Problém Krista ve Frenssenově Hilligenlei“ (Nový Věk 1908), o náboženském vývoji Jindřicha Heine-a otiskl studii „Lidský dokument“ (revue Meditace 1909) a o ruském romanopisci Arcybaševovi studii „Sanin“ (revue Meditace 1909). Sem náleží i řada bystrých literárních posudků.

Stěžejný význam Langova díla tkví však v jeho studiích o filosofii a poesii mystické. Zahájil je básnickou meditací „Ekstatikové umění“ (Nový Život 1899) a pak již pracoval v tomto oboru soustavně. Italské mystice středověké věnoval práce „Po stopách světce z Assisi“ (Program gymnasia, Mor. Ostrava 1901), studii „Světlo z Assisi“ (Nový Život 1902), studii o františkánském básníku „Jacopone da Todi“ (Nový Život 1905), knižně monografii „Jacopone da Todi“ (sborník Studium, Mor. Ostrava 1906), kterou pro druhé vydání přepracoval a rozhojnil (Spisy Aloise Langa, sv. 1. Praha 1922). Středověkou mystiku německou studuje v knižní monografii „Úvod do německé mystiky“ (Praha 1909), v knižní edici „Jindřich Suso“ (Praha 1911) a mystiku německé romantiky v knize „Náboženský problém Novalisův“ (Olomouc 1919). Středověk francouzský líčí v essayích „Abelard“ (Nový Život 1901) a „Heloisa“ (Nový Život 1903). Mystiku starokřesťanskou vykládá v studii „Dionysius Areopagita“ (revue Meditace 1908) a obzvláště podrobně v uměleckém profilu vydaném knižně „Otec pouště Svatý Jeronym“ (Olomouc 1920). Do tohoto oboru náleží i velká monografie o moderní ruské duši „Dostojevský a křesťanství“, o níž Lang již několik let pracuje a která vyjde v jeho sebraných spisech.

Tuto bohatou literární žeň původní doplňují četné a dokonalé Langovy překlady z několika literatur. Překládání počal záhy z literatury ruské a otiskl překlad Dančenkovy prósy „Přeludy“ (Květy 1893) a Sologubovy „Stíny“ (Obrázková Revue 1902). Z literatury italské přeložil Svatého Františka „Píseň tvorů“ (Program gymnasia, Mor. Ostrava 1901; znova Nový Život 1902), cyklus duchovní lyriky středověkého františkána Jacopona da Todi (Nový Život 1905, pak knižně 1906 a 1922) a hodlá doplnit své překlady „Kvítků Svatého Františka“. Z literatury německé přeložil ukázkou „Život Jindřicha Susa, jak jej sám vypravuje“ (Nový Život 1901), z díla Mistra Eckeharta „Traktát o odloučenosti“ (Studium 1906), Angela Silesia „Poutník cherubínský“ (Praha 1909), Jindřicha Susa „Aforismy“ (Suso, Praha 1911) a Novalisovy „Hymny k Noci“ (Novalis, Olomouc 1919). Z latiny středověké má přeložený a k tisku zcela připravený duchovní román „Listy Abelarda s Heloisou“. Z literatury starokřesťanské jest přeložen traktát Dionysia Areopagity „O mystické theologii“ (revue Meditace 1908), řada překladů z díla Svatého Jeronyma, zejména jeho legenda „Život Svatého Pavla Poustevníka“ (Jeronym, Olomouc 1920), povídka „Život Malcha zajatce“, několik „Listů Svatého Jeronyma“, ukázkou jeho spisu „Adversus Jovinianum“, překlad „Předmluvy ke komentáři proroka Oseáše“, výbor „Aforismů Jeronymových“ a překlad dvou veršovaných „Náhrobních nápisů Pavle“ v Betlémě, vesměs v knize „Otec pouště“ (Olomouc 1920). Sem patří i překlad důležitého dokumentu ze čtvrtého století, epištola starokřesťanského Anonyma „Valerius Rufinovi, aby se neženil“ (Jeronym, Olomouc 1920). K vůli úplnosti uvádím i Langovy překlady budhistických podobenství a legend (Buddhismus 1904), kterých však nepřekládal z originálu.

Lang pracuje i v homiletice a bylo by záhodno vydati jeho hluboce založené exhorty k studující mládeži, z nichž jen některé otiskl. Upozorňuji aspoň na exhortu

„Budha, Mohamed a Kristus“ (Kazatelna 1905) a „Obnova světa Kristem“ (Kazatelna 1907).

Avšak Aloise Langa musíme hodnotiti též jako katolického básníka, písničho silnou básnickou prosou. Sem náleží sytá malba dvou moravských měst, diptych „Ostrava a Vítkovice“ (Nový Život 1899), cestopisná prósa „Po Dunaji na Krym“ (Obrázková Revue 1902), krásná zeyerovská „Legenda o sestře Beatrice“ (Nový Život 1902), šest „Epitafů římských křesťanů“ (Jeronym, Olomouc 1920) a dlouhá řada básní prosou, jimiž Lang prokládá epiku svých essayí.

Lang jest mistrem svého jazyka a skvělým stylistou. Čtete na příklad úryvek jeho básně prosou „Pontifikální mše v Římě“ (Jeronym, 1920):

„Díval jsem se jednou se schodiště v kopuli basiliky Svatého Petra v Římě dolů do prostory chrámové, kde se sloužila mše pontifikální.

Polokruh u oltáře rudnul nacheť kardinálských baretů, bělal, brunátněl, šedivěl, modral, černal taláry a habity světských i řeholních hodnostářů církevních. Jiskřily, blýskaly, žihaly zlaté ornáty, dalmatiky, pluvíály přísluhujících.

Průsvitný dým vonného kadidla velebně jako obláčky za bezvětrí plul nádhernou rotundou.

Zpěv sikstinských pěvců šelestil hedvábným pianisimem ve výškách klenutí. Súžil se mi dech. Srdce se na chvíli zastavilo, aby ssálo krev k mocným úderům. Pak se dalo do prudkého tluku. Po zádech mi pobíhalo mrazení . . .“

Nezdá se Vám, že z barevného obrazu pontifikální mše zaznívá k vám stlumené echo slavného *decrescenda* Březinovy básně ze „Svítání na západě“?

Podrobné studium básnických obrazů prósy Langovy prokáže, že specifickým rysem jeho stylistiky jest *apercepce antiteticá*, objevující se jak ve skladbě celých odstavců, tak i v podrobnostech básnických metafor a figur. Vzpomeňme jen krásné „Paralely Františka z Assisi a Jindřicha Susa“ (Suso 53 n), jeho „Charakteristiky mystiky řecké a románské“ (Jeronym 68 n), jeho „Paralely satiry pohanské a Jeronymovy“ (Jeronym 80 n) a „Paralely Jana Miláčka a Jeronyma“:

„Jeronym nenáležel mezi světce rázu Jana Miláčka, kteří se rodí s duší tichou a pokornou, připomínající studánku, skrytou v klínu lesním, chráněnou vysokými hvozdy před divokými vichřicemi a zrcadlící věrně ve své stále klidné hladině sladkou tvář Kristovu.

Jeronymovi obíhala v žilách krev vlčice římské. Mimořádná jeho záliba pro apoštola Pavla, „dravého vlka“, ukazuje zřejmě na duchovní příbuzenství s apoštolem národů.

Jeronym je z rodu světců dobyvatelů. Podobá se moři zvichřenému větry milosti, jež bije lačnými vlnami o břehy, trhá je kus za kusem do svých hlubin a tam je svou slání rozpouští.

Říci, že jeho duše je stále v neklidu, je málo. Ona kypí, vře, bouří . . . Slova Evangelíí o království božím, jež trpí násilím a jež jen násilníci urvou, zdají se býti ražena pro Jeronyma.“

Langova prósa, vzrušeně barvitá a hudební, zhušťuje v sobě i jednotlivé krásné leptané básnické obrazy antiteticke. Vzpomeňme jenom rozvětveného obrazu, v němž Lang přirovnává Susa k orlu (Suso 34 n):

„Průměrný život klášterní není s to, aby vyplnil jeho divoké srdce. Zákonné prostředí, v němž žije, neposkytuje mu klidu, ale působí hrýzení. Počíná ho ovládat závratná touha po svatosti. Je mu jako orlímu mláděti před prvním vzletem. Pohled se strmé skály do nedohledných hlubin údolí ho dráždí tajuplným kouzlem a opíjí sladkou závratí. Mává nepokojně svýma neforemnýma křídloma, jejichž nevyzkoušené síle nedůvěruje. Úzkost a touha v něm zápasí. Konečně nahodilý pohyb ho zbaví rovnováhy a on se střemhlav sřítí do hlubin, jež mají býti potom jeho královstvím.“

Ale právě tak, jako těžší z volně k určitému cíli se rozvinujícího trsu vět, umí stejně dobře zhustiti svoji metaforu do aforismu, který jako bílé tvrdé jádro vězí v šfavnatém mase peridy: „Našel vysoké hory o z á ř e n é č e r v á n k y a našel hluboká údolí, ponořená do stínu“

Staré umění hugovské antithese rodí se v Langovu básnickém portretu k nové slávě. Na pozadí velehor a propastí, oslňujících jasů a temných soumraků maluje pobledlé tváře středověkých mystiků. Antithese jest určujícím živlem jeho umělecké povahy.

Třeba poukázati ještě jednou na jiný rys jeho tvůrčí metody, na koncentrování určujících prvků každé zpracovávané látky, na z h u š ť o v á n í. Ve svém díle o Jeronýmovi vytvořil Lang šest „Epitafů římských křesťanů“, v nichž podal trest šesti listů Jeronýmových slovy básnickými, formou aforistickou. Sleduje jakoby z povzdálí uměleckou metodu mistra Vrchlického, jak ji počal praktikovati v prvním svém cyklu sonetů masek a profilů ve sbírce „Dojmy a rozmazy“, nebo spíše ještě metodu Remy de Gourinonta v cyklu „Rajské svěťice.“ Epitafy lze pokládati za drobnou původní lyriku Langovu.

Pavčina.

Planá růže.

Spíše nebeská družka vznešeného Pammachia nežli jeho choť.

Majíc klín zavřený

odkázala svému muži

při své smrti místo dětí

římskou chudinu.

Družstvo Studia v Praze počalo právě vydávati souborně „Spisy Aloise Langa.“ Obsáhnou celé dosavadní rozsáhlé dílo a připojí k němu i práce nově vzniklé. Přejeme mnoho zdaru vzácnému tomuto kulturnímu podniku.

Jul. K u n c e k :

O VÝZNAMU TĚLESNÉ VÝCHOVY.

Mnoho se dnes mluví o tělesné výchově, ale málo se o ní a o jejím významu ví. A co se doposud napsalo, téměř všecko je provanuto čistě materialistickým názorem tendenčně namířeným proti křesťanství resp. proti katolicismu. Požadavky tělesné výchovy vlivem kultury stoupají dnes tou měrou, že poradní sbor pro tělesnou výchovu při ministerstvu zdravotnictví vypracoval návrh zákona o povinné tělesné výchově v našem státě; to znamená, že naše mládež má býti donucena ku pěstování tělesné výchovy methodou sokolskou. Nesouhlasím s takovým řešením tak důležitého problému celostátního, poněvadž tělesná výchova při naší povaze vlivem drakonického zákona se velikému množství znechutí, a tím zákon mine se svým cílem. Lepší by bylo podporovati státem tělovýchovné instituce, poněvadž by se tím dokázalo více; tam totiž pracuje se s přesvědčením a s láskou, ne z donucení. Aby se činnost těchto institucí rozšířila, je třeba nejprve řádného poučení o tělesné výchově, potom větší peněžitě podpory a státní ochrany aneb aspoň zachování spravedlnosti a ne stranickosti. V první řadě třeba informovati inteligenci, aby tato tento názor šířila mezi lid; v našem případě je třeba poučení katolické inteligence a jejím přispěním poučení katolického lidu, aby naše orelská organisace mohutněla vnitřně i zevně.

V posledním století doznaly vědy velikého rozmachu, jevícího ohlas též v běžném životě. Dokázalo se tím, že věda poskytuje mnoho vědomostí pro život užitečných; nejvyšší lidský intelekt a všechna poznávací mohutnost je určena ke službě životu, k jeho zlepšení. Přírozeným plodem kulturní práce je blahobyť hmotný i duševní, který má své světlé i stinné stránky; dostavuje se rychlý rozvoj sociální. Rozvíjí se průmysl,

stoupá blahobyt, ale na druhé straně vylidňuje se venkov a přepřuhují města, čímž vznikají pohromy zdravotní. Technickými vymoženostmi šetří se na lidské síle, ale tím slábnou svaly, dostavuje se porucha výživy, chudokrevnost, choroby duševní, zkrátka dostavuje se tělesný úpadek. A všimněme si také, jaký vliv má dnešní způsob sociálního zápasu o uhájení svého bytí na jednotlivce určitých stavů; všimněme si nohou pekařů, číšníků, schýlených postav kancelářských úředníků, ohnutých těl studentů a vůbec lidí studiu oddaných, vpadlých hrudníků těžce pracujícího dělnictva továrního, slabých a nešťastně rodících matek atd.! Jest jisto, že způsob života a zaměstnání dávají jednotlivci zcela určitý a charakteristický rys tělesný. Kultura zvyšuje všechny potřeby a požadavky, zvyšuje soutěž v boji o život až do krajního napjetí, rozmnožuje také přebytek a přepych, poněvadž vzdaluje člověka přirozenému životu. Na nedávné světové válce máme vystižný příklad, kam až vede vysoká kultura se všemi svými vynálezy, poznatky a mravními zásadami. Veliký rozmach vědecký není ještě zárukou stejně vysoké mravní úrovně; kulturní národové prací se unavují, jejich cit a zápal pro ideály se vyčerpává, nastává degenerace a konečně vyhynutí. Vidíme to na starých kulturních národech, kteří přes vysokou na svou dobu kulturu přece jenom vyhynuli, ač jednotlivým obdobím dávali svůj kulturní ráz: Assyřané, Egypťané, Řekové, Římané. — To vše třeba si v dnešní kulturní době uvědomiti a z toho hlediska pak posuzovati tělesnou výchovu jako vysvobození z degenerace dostavující se úměrně se stoupající kulturou.

Jest jisto, že tento stav nutně vyžaduje tělovýchovy, poněvadž dnešního člověka při dnešním způsobu života, při všech těch poznacích a vymoženostech nelze přímo vrátiti tomu prostému, přirozenému životu. Diktuje to nepředpojatý rozum počítající se skutečností, stejně jako křesťanství s jeho vznešeným názorem na život a s jeho příkázáním: Nezabiješ. Zde je kořen eugenického hnutí, jehož programem je ozdravení lidu po stránce tělesné i duševní. Tělesná výchova, jež je složkou eugeniky a hygieny, usiluje o tělesný rozvoj jednotlivce, o zvýšení tělesné zdatnosti, o zdraví člověka. Je samozřejmé, že základem budoucnosti národa jsou silní, zdraví jedinci. Tito jedinci však rozvrstvení jsou podle společenského postavení na jednotlivé třídy společenské spolu navzájem související. Proto měl by se stát starati o tělovýchovu a ona měla by býti důležitou složkou výchovy vůbec; částečně se to děje ve školách, ale to nestačí pro nedostatečné pochopení jednak státu (není řádných tělocvičen, hřišť, náradí, dosti vyučovacích hodin, řádně honorovaných sil), tak i ze strany učitelů, kteří to odbývají. Ale při naší mentalitě a nedostatečném uvědomění by toho stát nedosáhl, i kdyby tyto předpoklady byly splněny. Předně je nám třeba výchovy a poučení v tom směru. Zde nejlépe mohou působiti tělovýchovné organizace za podpory a ochrany státní. Dále třeba uvážiti, že složkou lidského života je stránka psychická a fyzická; nelze vychovávat pouze tělo, jako nelze vychovávat pouze ducha, nýbrž je třeba vychovávat celého člověka majícího tělo a nesmrtelnou duši. A máme-li na zřeteli stránku psychickou, vidíme, že náš národ je opět rozdělen na několik jednotek podle nazírání na základní otázky života, podle světového názoru. Proto jsem na počátku napsal, že stát jako celek těmto úkolům nemůže dostáti nehledě ani k mínění vůdcích osobností na jedné a mínění národa zobrazenému v lonském sčítání lidu na druhé straně; a konečně nemůže stát těmto požadavkům vyhověti ani neutralitou ani stranickostí, zde jsou na svém místě jen tělovýchovné instituce. Pro katolíky jediné místo jest ve stávající mohutné organizaci orelské. Proto nelze souhlasiti s návrhem poradního sboru, aby výchova tělesná dala se ve smyslu sokolském; Sokolstvo s ideového hlediska je katolíkům dnes vzdáleno a nemůže býti institucí všenárodní.

Tolik stručně úvodem k odůvodnění tělovýchovy. Jsou však lidé, a je jich mnoho i mezi inteligencí, kteří si to vše neuvědomili a jsou proti tělesné výchově. Jiní jsou neteční a považují tělesnou výchovu za zbytečnost. Konečně jsou tací, kteří sice uznávají důležitost a jakýsi význam tělovýchovy, ale neuznávají ani potřeby nějaké soustavy ani nějaké instituce. Všem třeba poučení.

Úkolem tělesné výchovy jest vychovati zdravý, silný, charakterní dorost národa, schopný životních úkolů, jež naň čekají. Tělovýchova usiluje o harmonický vývoj těla, jenž projevuje se rovnováhou všech životních úkonů, zabezpečuje zdraví; ona nepřináší člověku nových hodnot, ale rozvíjí hodnoty v těle ukryté, posiluje celého člo-

věka, zvyšuje jeho zdraví, sílu a sociální užitečnost. Dnes chápe se jasně, že náš způsob životosprávy a ráz zaměstnání vtiskují tělu určité rysy, namnoze podlamují zdraví tou měrou, že rozumnými lidmi je uznávána náprava. Jak by se náprava měla brát, o tom nás poučuje znalost stavby a úkonů těla lidského; mezi stavbou ústrojů a mezi jich úkony jsou tak těsné vztahy, že mění se stavba ústrojů, mění-li se jejich funkce. Proto musí mít tělovýchova základy vědecké; je třeba znáti lidský organismus (anatomie), jeho úkony (chemie, fyzika, fyziologie). Dále musí se tělesná výchova brát podle hodnoty člověka; hodnota každého člověka je vyjádřena souhrnem jeho individuálních vlastností tělesných, rozumových i mravních, vrozených i získaných; není ve světě dvou totožných lidí. Vedle toho jsou různosti, plynoucí z různého věku, pohlaví, rodové a rassové příslušnosti. To všechno musí mít na zřeteli ti, kdož tuto výchovu vedou. Konečně je třeba mít určitý systém, je potřebí znáti theoretické základy jednotlivých odvětví tělesné výchovy. Není tedy tělesná výchova věcí tak jednoduchou, poněvadž její theoretické ovládnutí vyžaduje opravdu inteligentních lidí.

Obsahem tělesné výchovy je práce tělesná. Nyní může nám namítnouti každý, kdo pracuje: nepotřebuji tělesné výchovy, poněvadž celý svůj život konám tělesnou prací. Avšak je podstatný rozdíl mezi tělesnou prací a tělesnou výchovou (tělocvikem, hrami, sportem) a sice v cíli pracovním. Výdělečnou prací opatřujeme si prostředky k uhájení existence; je to zisk hmotný, který k našemu tělu nemá bezprostředních vztahů. Naproti tomu tělesná cvičení získávají člověku hodnoty, jež jsou jemu, jeho tělu přímo ku prospěchu, jak z dalšího uvidíme. A pro ty, kteří v životě více mozkiem pracují, třeba ještě zdůrazniti, že tělesná práce je vůbec životní podmínkou k zachování správné výkonnosti celého organismu. Aby smysl práce byl úplně chápán, je třeba znáti smysl života. Život lidský je tvoření, práce. Člověk tvořící, činný, dávající naplňuje život, povznáší jej, určuje jeho hodnotu. A poněvadž život lidský má dvě stránky: psychickou a fysickou, je potřeba duševní i tělesné práce, aby jednotlivec žil pravý, cele naplněný život.

Výchova tělesná neobmezuje se jen na výcvik ústrojí hybného, ale všech schopností a sil těla lidského k nejvyššímu možnému stupni. Působení tělesné výchovy jeví se nejnápadněji objemovým vzrůstem, zmožutněním kostry, zvýšenou výkonností svalstva. Ovšem záleží na stejnoměrném rozvoji; varovati se dlužno všech cvičení jednostranně působících na určité skupiny svalové. Jsou však výjimky, kde volíme jednostranné cviky na př. při tělocviku léčebném; nebo u dětí, jež mají slabé svalstvo zádové, u školní mládeže nebo řemeslného dorostu, kde vlivem sedění ve škole nebo působením určitého zaměstnání dostavuje se nesprávné držení těla. Že také kostra sílí a mohutní při mohutnění svalstva je samozřejmé, poněvadž svalstvo se upíná na kosti, které zvýšenou činností mají též zvýšený příjem kyslíku a živných látek. Nutno též podotknouti, že svalstvo nesmí býti nikdy přepínáno, poněvadž to škodí. Při volbě cviků nutno znáti, jak určité cviky působí na rozvoj jednotlivých složek hybného ústrojí. Daleko významnější je působení tělovýchovy na rozvoj dýchadel a cévního ústrojí.

Potřeba kyslíku pro tělo je stejně důležitá jako potravy. Kyslík je nutný ke všem životním projevům, poněvadž všechny mají ráz oxydace. Krev dodává všem buňkám, celému tělu kyslík zároveň s živnými látkami; do krve dostává se kyslík v plicní tkáni, kamž cirkulující krev z celého těla odvádí opotřebovaný kyslík ve formě kysličníku uhličitého. Proto dýcháme kyslík a vydechujeme kysličník uhčitý. Při větší práci je také větší spotřeba kyslíku a výdej kysličníku uhličitého; potřebu dýchání nejvíce podporuje a zvyšuje svalová práce. Zadržování neb popadání dechu je tím větší, čím kdo je tělesně námaze méně uvyklý; dýchací ústrojí dovede se cvikem přizpůsobiti zvýšeným požadavkům. Gymnastika dýchadel zakládá se ve cvičení hlubokých vdechů, jimiž hrudní koš se co nejvíce rozšiřuje; tím zvětšuje se množství vzduchu, jež se má dostat do plic, tím roste rozsah pohybů dýchacích, sílí dýchací svaly i svaly pomocné. S gymnastikou dýchadel jdou ruku v ruce cvičení, jichž cílem je dosažení správného držení těla. Cviky dýchání jsou nejpotřebnější vyvíjejícímu se organismu, kdy tělo potřebuje nejvíce kyslíku, t. j. v období nejsilnějšího vzrůstu před pohlavní zralostí a za pohlavního dospívání; jsou tedy pro děti a pro dorůstající mládež životní nutností. Vykonávají se hlavně na čerstvém vzduchu, v krajních případech v místnosti při ote-

vřených oknech. Potřebny jsou i pro ty, kdož pracují duševně, poněvadž při déle trvající práci duševní dostavuje se snížené, povrchní dýchání, špatná ventilace zvláště ve hrotech, v nichž pak obyčejně usazují se tuberkulosní bacily. Nedostatečné dýchání škodí dospělému, ale ještě více dospívajícím a vůbec nedospělým, kdy hrudník nemá ještě patřičných rozměrů.

Zvýšenou činností svalovou zvýší se také přítok krve, obsahující kyslík a živné látky, mrtvé to zdroje energie svalové. Podobně jako plíce vyhovuje těmto požadavkům srdce větším počtem tepů a vháněním většího množství krve do cév. Aby srdce to dovedlo, musí býti k větší výkonnosti cvičeno; to děje se nepřímo. Srdeční sval má jiné složení nežli sval obyčejný, skládá se z vláken hladkého svalstva; nepodléhá naší vůli jako příčně pruhovaná vlákna obyčejného svalu. Srdce pracuje rytmicky, samočinně. Nepřímým působením, nucením k zvýšené činnosti, srdce se přizpůsobuje, jeho stěny mohutní a tím zvětší se i jeho smršťovací síla. V dětství a v dospívání je důležité přivést srdce k plnému rozvoji; tedy u mládeže, kde pobyt ve škole působí nepříznivě na rozvoj cévní soustavy, je z tělesné výchovy nejdůležitější výcvik srdce cvíky rychlosti (běh). Ovšem srdce musí býti zdravé, a tělesná práce nesmí trvati dlouho, nesmí míti rázu výdrží; proto nedospělí se nesmí účastňovati závodů jakéhokoliv druhu. Běh a vůbec cvičení rychlostní musí býti rozumně stupňovány; pak přivede se srdce k rozvoji, cévy stanou se pružné, a takové tělo zůstane svěží až do pokročilého věku.

S námahou svalovou, s níž stoupá funkce plic a srdce, přibývá také lepší a vydatnější činnosti ústrojů zažívacích; tím vzrůstá množství živných látek v krvi, lepší se koloběh a jeví se přírůstek na váze tělesné, ovšem nikoliv tuku.

Těž na nervovou soustavu působí tělovýchova příznivě. Cvikem dosahuje se toho, že příslušný pohyb je proveden správně a přesně, plynule; centrum motorické a sensitive v mozku pracuje přesně. Člověk cvičící vynaloží na svalovou práci přiměřenou sílu ve správném čase. Smysl svalový je zde rádně vyvinut. Pohyby jsou koordinovány, uspořádány, t. j. k určité práci svalové diriguje mozkové centrum motorické jen příslušné skupiny svalové; cvičící člověk dobře hospodáří se svou silou. Srovnáme tytéž pohyby u borce a začátečníka a posuďme jejich provedení a únavu u obou a dobře pochopíme ten význačný rozdíl. Další důležitou složkou příznivého účinku tělovýchovy je duševní nálada, radost z práce, chut k práci; veliký vliv na náladu myslí mají tělové pocity, jež jsou vzbuzovány proměnami vlastního těla. Nejsou tak přesné jako pocity smyslové, ale přece podmiňují náladu myslí, takže i průběh našich představ a našeho myšlení na nich závisí; potlačují představy, jež jim odporují. Tělové pocity zdraví a síly vzbuzují radostnou náladu myslí, odvahu, nebojácnost. Tělesná cvičení přispívají též ku cvičení vůle a to tím, že nutno snášeti i stinné stránky tělesné námahy (bolestné údery, pády). Tělesná výchova přispívá ku pěstění povahy, charakteru; je řada příležitostí ku pěstění přátelství, dobroty srdce, lásky k věci, bratrství, oddanosti, citu pro zájmy celku atd. Snad netřeba podotýkati, že tělovýchovou je také bystřena činnost ústrojů smyslových.

Taková jsou dnešní hlediska na význam tělesné výchovy; jsme jisti, že tento názor není nijak v rozporu s názorem katolickým. Jest velikým nesmyslem a známkou základní neznalosti katolicismu, napíše-li se třeba ve „Zdravotní čítance“, že „v křesťanství člověk je pro tento svět spoután bezútěšným názorem, že hříšné tělo je toliko bezcennou schránkou duše; názor, že tělo stojí v cestě spáse duše, nepochopuje těla ani jeho základních potřeb.“ To všecko ani zdaleka není pravda; nevím, odkud byly tyto fráze p. pisatelem čerpány, ale katolicismus podobných vůbec nezná. Je samozřejmé, že nám katolíkům není vzorem „antický člověk harmonicky vychovaný, silný, samostatný a volný.“, jak psáno je v téže knize; antický člověk je pro křesťana příliš málo, je krokem dozadu, poněvadž „antickému člověku harmonickému“ schází ono vysoké mravní hodnocení křesťanské, jímž musí býti provanuta tělovýchova ve smyslu křesťanském. Nám katolíkům je tělovýchova prostředkem k uskutečnění našeho velikého cíle, k výchově silných, ucelených, vyrovnaných, harmonických jedinců-

*) Kdo se blíže o tu otázku zajímá, najde bližší pojednání v loňském roč. Života č. 5.

katolíků. My plně stojíme na zásadě: zdravá mysl ve zdravém těle; my nevylučujeme péče o tělo, my nečiníme z těla „bezennou schránku duše“, poněvadž člověk je stvořen k obrazu Božímu. Rozdíl při naší výchově je pouze ten, že na prvním místě pečujeme o řádnou výchovu duše ve smyslu křesťanském jako vůdkyně těla a na druhém místě teprve o výchovu těla, takže právě u nás jest úplná harmonie.

A ještě jeden veliký cíl a úkol máme před sebou. V úvodě jsem se zmínil, že staří kulturní národové vyhynuli degenerací mravní a tělesnou, poněvadž ani vysoká kultura nepřináší s sebou mravní úroveň; ztratili se z dějin, a jejich mezery byly vyplněny jinými národy. Střídají se národové, a s nimi i kultura udávající světu určitý ráz. A dnes podle všech známek je na radě Slovanstvo, aby vstoupilo do první řady kulturních bojovníků světa; Slovanům bude tvořiti nové kulturní ideály, usilovati o vyšší vývoj člověčenství. A mezi Slovany zaujme jistě čelné místo náš národ jako jeden z duševně nejvyspělejších. Ovšem silně pochybuji, že by ateismus mohl splniti ten ohromně vážný a zodpovědný úkol, poněvadž není kladnou hodnotou; jí jest jedině náboženství katolické, jež v každém směru jest dobrým vůdcem, víra, v níž člověk a celý národ tvoří si ideály dobra a krásna, jimiž povznáší sebe i ty, kdož s nimi jdou, poněvadž je vede Kristus, Cesta, Pravda a Život.

J. M. Znořov:

PROMĚNA.

O Bolesti! tvé meče
jak kořeny mi v srdce pronikají
a střebou z mojích sil jak ze země.
A krev mi pijí, úsměv zajídají —
Jsem pro tě jenom
v jinou formu připravená zem.
O ukrutná,
tož pij! a ssaj! a jez!
Jen pro Boha tě prosím,
potom dej
těm silám mojim odňatým
vykvést v zlatý květ
a uzrát v plody sladké.
Jen zhořknout, zjedovatit nedej mi,
jen to mi nedej!

A vyrost chceš-li v strom,
jenž k obloze svá ramena
ne s menší láskou rozpíná než člověk,
tož ne jen srdce mé,
ale i celé tělo své
ti kladu půdu za živnou.
Jen pij! a ssaj! a jez!
Jen zakrnět a zhořknout, zkamenět
mi nesmí dřevo toho stromu.

Můj pot a pláč se v myrhu proměň vonnou,
 vzlyk ve ptačí se proměň chvalozpěvy.
 A všecka láska má
 zde odpovědí nezárodněná
 v poupatech tvých ať poznovu
 rozkveté nadějemi.
 A plody sladkými nechť i ty bratry podělím,
 kteří má slova nechápou
 pak výmluvnějším mlčením.
 ☛ ☛

O Bolesti! tvé meče
 jak kořeny mi v srdce pronikají
 a střebou z mojich sil jak ze země.
 A krev mi pijí, úsměv zajídají.
 Jsem pro tě jenom
 v jinou formu připravená zem.
 O ukrutná,
 tož pij! a ssaj! a jez!
 Jen pro Boha tě prosím, potom dej
 těm silám mojim odňatým
 vykvéstí v zlatý květ
 a uzrát v plody sladké.

J. K r l i n :

MOLIÈRE.

(15. I. 1622 — 15. I. 1922).

(D o k o n ě n í.)

Mohl bych podobně rozbíratí Misanthropu či Tartufa. Alceste zří ve společnosti jen nespravedlnost, nízkost, malost, a přece se zamiluje do koketky Celimény. Lze smířiti Alcestovu přímou, lásku k čistotě s koketností Celimeninou? Lze vůbec smířiti názory Alcestovy s názory společnosti, jež se u Celimény schází? Nelze a Alceste jest směšným, poněvadž příliš mluví. Kdyby hned unikl z té společnosti a v mlčení trpěl, a třeba kvílel vnitřní bolestí, nemohl by býti hlavní postavou komedie Misanthropu. Mlčení a bolest, která se nevystavuje, vzbuzují úctu nebo náš obdiv a nikdy nevyvolávají smích.

Molière jest genius komický a jako takový jest ve svých hlubinách smutný. Největšími díly jeho jsou ona, kde se mohl tento genius úplně rozvinout. V nich nejlépe pozorujeme, jaké charaktery nakreslil, jaké umělecké výše dosáhl. Kreslil lidi podle přírody, ale nescházel mu ani dar obraznosti. Dovedl jej však podříditi skutečnosti, čehož nedokázal nikdo před ním. Jest Molière jedním z největších malířů společnosti a jeho šlechtici v Misanthropu, jeho falešní vědci a básníci, jeho pokrytci jsou originelními postavami. Ba dospěl až tam, že vykreslil typy, kteří žijí stále. Harpagon jest jedním z nich.

Ve své touze vykresliti charaktery a podati co nejvěrnější obraz společnosti, zapomněl Molière často i na sužety i na zauzlení. Zápletky bývají u něho velice křehké a jednání leckdy téměř žádné. Sveden zálibou v kreslení své postavy, vyžene často věc až tam, že musí užiti často prostředků, jež nijak nezapadají v děj, aby konec nebyl tragickým. V Lakomci, v Mudrlantkách třeba užívá takových deus ex machina.

Stilu Molièreovu bylo již vytýkáno mnoho chyb. Tak Bruyère brzy po jeho smrti shledává v díle mnoho slov a vět, které připomínají žargon. Fénelon praví o něm, že „mysle dobře, píše často špatně; užívá násilných rčení a nepřirozených. Terencius řekne čtyřmi slovy a velice elegantně, co říká Molière v mnohých metaforách, které jsou pravým galimatiasem.“ *) Výtka La Bruyèrea jest správná jen do jisté míry. Mnohé archaismy Molièrovy jsou správné a ujaly se. Ovšem, mnohdy jest znáti na něm příliš vliv jeho vychování ve čtvrti Marais, i vliv jeho cest v provinciích. Nesmí se však zapomínati, že chtěl-li kresliti žijící osoby a žijící společnost, nemohl se úplně vyhýbati řeči, jakou se tehdy v té společnosti mluvilo. Brunetière má za to, že Molière vyhledával nová a nová slova, aby jimi reagoval proti názvům a pojmenováním, které zaváděly preciosky. Jest ještě jeden důvod, že v jeho i nejlepších dílech jest často dosti nesprávností. Molière nesmírně rychle pracoval. Často přijal do svého díla celé statě z díla dřívějšího (Don Garcie — Misanthrop), a neměl ani kdy dokončiti dílo. (5. jednání Lakomce, nebo L' E'tourdi jsou velice slabá.)

Názor Fénelonův, že lepší jest Molièrova proza než poesie, je sotva správný. Leckdy kolísá jeho verš, jeho rytmus, **) nedaří se mu alexandrin, ale jak pěkný jest jeho volný verš! Jaké živé obrazy! Jaká bohatost ve výběru!

Molière zaujímá přední místo v literaturách světových jako umělec, který vytvořil opravdové karaktery a jeho význam v XVII. stol. tkví zároveň, že obrátil svůj pohled ku přirozenosti věcí a osob. Vyšel od přírody a od člověka, a takový musí býti prvý krok každého umění.

A jeho filosofie a morálka?

Ve svém díle se nám jeví jako hluboký pozorovatel lidské povahy, kterému téměř nic neuniklo z lidských činů. Tomu pozorování vděčíme za nejlepší postavy, které až dosud komedie podala. Ale jeví se nám ještě jinak: jako obdivovatel Lucreciův a Rabelaisův a žák Gassendův. V době, kdy se vyvíjela jeho duše, byl podroben vlivu posledního a jím poznal i nauku naturalismu Lucreciova. Jím vděčí za svůj názor o dobrotě lidské přirozenosti, který můžeme často v jeho díle pozorovati. Jak šel daleko ve svém tvrzení? Dospěl až ku popření křesťanské nauky, ať již hlásané jezuity ať jansenisty, že společnost lidská jest zkažena hříchem a nedostatečná? Že je třeba proti ní bojovat? Největší kritici se snažili rozřešiti tento problém, opíraje se o dílo samo, hlavně o Tartufa a dosáhli často výsledků sobě odporujících.

F. Brunetière †) uvádí názor křesťanský, že přirozenost lidská jest porušena hříchem, že máme v sobě největšího svého nepřítele, jímž jsou některé naše instinkty. Že řídíce se jimi, spějeme k zavržení věčnému. Že je třeba držeti je na uzdě a bojovati proti své přirozenosti ustavičně. Molière, soudí kritik, věří opaku. Věří, že poslouchajíc svých instinktů, posloucháme hlas přírody. Že je bláznovstvím chtít žít mimo ni, nebo dokonce proti ní. Cléante si nevšímá náboženství potud, pokud ono nechce býti vůdcem v životě. Jakmile však ono chce řídit život lidský, již se mu stává podezřelým. Aby sesílil své tvrzení, zdůrazňuje Brunetière úlohu těch nejprostších osob a služek, „pravých dcer přírody“ v komedii Molièrově. Jsou to nepříjemnější postavy. A proč, táže se dále, vystupuje Molière proti lékařům? Domnívají se jako zbožní býti moudřejšími než příroda sama a chtějí ji opravovati a zdokonalovati. Slova Brunetièrova, napsána v devadesátých letech minulého století, častěji opakována a co nejvíce zdůvodněna, vyvolala řadu polemik. Dva spisovatelé hlavně odpověděli: R. Doumic a E. Jaguet. Prvý ††) odmítá výtky Brunetièrovy pokud se týkají Tartufa. Má zato, že Molière útočí v tomto díle na falešnou zbožnost, na pokrytectví a ne na zbožnost samu. Jasně to praví umělec ve své předmluvě a Cléante rozlišuje mezi opravdovými zbožnými a falešnými, když praví:

„Il est de faux dévots, comme il est de faux braves
Jsou falešní pobožní jako falešní hrdinové.“

*) Fénelon, Lettres, sur les occupations de l' Ac. fr., 6.

**) Brunetière uvádí četné příklady v Histoire de la lit. franc. class., sv. II., Molière.

†) Brunetière, Littérature, classique, L. II. 429 ss.

††) R. Doumic, La Question du Tartuffe, 1890.

Doumic nevidí v roli Cléantově „ani slova, kterého by nepotvrdil člověk opravdově věřící.“ (Uvádím, že Doumic vždy věřil.) Námítku Brunetièrovu, že úloha Cléantova nemá nic společného s dějem a jest do díla vsunuta čistě proto, aby, bylo-li by třeba, Molièra chránila, vyvrací Doumic, poukazuje, že jako Ariste ve Škole mužů, Chrysalde ve Škole žen, Uranie v Kritice školy žen i Cléante jest nejlepším hlasatelem nejnvtírnějších názorů umèlcových.

Jaguet *) ne drží se ani stanoviska prvního ani druhého. Sleduje, řekl bych, střední cestu mezi oběma. Molièrovi jest idea Boha lhostejnou. Ba jest mu základně lhostejnou každá náboženská idea. Pozoruje rovněž, že jeho postavy, které jsou směšné, jsou zbožné, kdežto osoby moudré citu náboženského nemají. Srovnává hlavní postavy z Tartufa, dochází k závěru, že „není protináboženským, ale má protináboženské sklony a že jest mu jedno, zda někdo bude moci si vzít z jeho díla důkazy proti náboženství či opáčně.“ Celkem, dokládá Jaguet, soudí Molière, jako soudila větší část tehdejší t zv. buržoistické společnosti, jejímž byl interpretem. Nesouhlasí však Jaguet s Brunetièrovým tvrzením o Molièrově naturismu, pro nějž umèlec sesměšňuje pak každého, kdo se proti přírodě vzpírá.

Je těžko věřit tvrzení o náboženské lhostejnosti, uvážíme-li, že jsme v XVII. století. A pak myslím, že umèlce tím Jaguet snižuje. Jsou určité otázky, na něž si odpovídá každý hlouběji myslící duch. Jest jednou z nich i otázka o cíli člověka, o platnosti jeho činů, o věčnosti. Je to otázka základní a duše žádá na ni odpovědi. Ať již si na ni člověk odpoví tak nebo onak, musí mít zde cosi jako jistotu. Tím spíše, když život jest rozrýván bolestí, jako u Molièra. A tento genius nebyl malým člověkem, neboť malí lidé nevytvoří velikého díla, jež svou hodnotou žije po věky. Uvažme dále, jakým jest XVII. století. Čtème-li mohutnou práci H. Brémonda, čtyřsvazkové jeho dílo: *L' Histoire du sentiment religieux*, které jest zasvěceno století XVII, či hlubokou knihu Prunelovu o témže století: *La Renaissance catholique en France en XVII siècle* vedle četných jiných, jsme přímo zaraženi nesmírností a velebností citění náboženského doby Ludvíka XIV. a jeho předchůdce. Vyrostly z té úrodné půdy duše tak jedinečné, jako Pascal, Bossuet, Corneille. Ovšem, zříme v historii národů zvláštní zjev, který se vždy opakuje: Doba úrodná na genie a světce plodí i největší nevěrce a ubožáky. Je to hluboce logickým, pohlížíme-li na věc se stanoviska nadpřirozena. A Fortunat Strowski ve svém trojsvazkovém díle: *Pascal et son temps* podrobněji se rozepisuje o vlivu libertinismu, který zanesli do Francie na počátku století vlastní umèlci a učenci Campanella a j. Jest známo, jakým vlivem působil libertinism na Pascala. Pascal je tvůrcem britkých a často nespravedlivých *Provinciales*, které četl a znal i Molière, a které jistě chutnal, ježto výtky v nich obsažené platily i jeho nepřátelům. Těch měl od počátku dosti. Vždyť již některé scény ze Školy žen se zdály bezbožnými některým nepřátelům Molièrovým, jak se dovídáme ze 7. scény *Kritiky Školy žen* od Lysida. A mluví-li, pronášejí-li ty výtky osoby, které zrovna nejsou nejcharakternějšími: Clémène a Lysidas, není to důkazem, že by charakterní lidé byli spokojeni se slovy Arnolfovými k Agnès a s „Maximym manželství“ v témže díle. Nepřátel umèlci stále přibývalo, a byli mezi nimi lidé opravdově zbožní: Bossuet, matka králova, Conti, který znal život umèlcův velice dobře. A hlavně na nátlak těchto bylo zakázáno provozování *Tartufa*.

Je třeba si uvědomiti, jak poznamenává Brunetière, že osou *Tartufa* není *Tartufe*, nýbrž *Orgon*. *Tartufe* vystupuje až ve třetím jednání a není směšným. Jest bídáčkem, řekl bych, a bídáka můžeme nenávidět, ale sotva se mu můžeme smát. Jak se nám jeví *Orgon*? Jest zbožný a jest směšný. Jest synem matky, která jest zbožná a směšná. Byl jí vychován. Zdá se mi nemožným, aby byl hned napálen, ba posedlý přímo *Tartufem*, kdyby jeho výchova, hlavně náboženská, byla zdravou. Jest ochoten obětovat tomuto bídáku i svoji dceru, zapomíná pro něho i své churavé ženy *Elmiry*, jen pro něho žije.

„il en est fou ; e' est son tout, son héros ;
Il l' admire à tous coups, le cite à tous propos ;

*) E. Jaguet, *En lisant Molière*, 93 ss.

Ses moindres actions lui semblent des miracles,
et tous les monts qu'il dit sont pour lui des oracles."

(Jest jím posedlý, jest mu vším, jest jeho hrdinou. Obdivuje se mu úplně, při každé příležitosti se ho dovolává. Jeho nejmenší činy se mu zdají zázrakem a všechna jeho slova jsou mu věštbou.)

Zničil by pro něho štěstí své i celé své rodiny. Matka Orgónova opouští synův dům, zlořečíc, že jeho obyvatelé nemilují Tartufa a neřídí se jeho „svatými příkazy“. Ostatní osoby? Elmire, mladá choť Orgónova jest ženou důmyslnou, dobrou a nikterak nezasluhuje obvinění paní Pernellové, že jest světačkou, že pořádá bály, které jsou vynálezem zlého ducha atd. Věří? Snad ano, snad ne. Proti Tartufovi nestaví svoji zbožnost, jíž by ho hleděla i u manžela přemoci. Dorine jest služkou, prostou a dobrou a oddanou, která miluje děti Orgónovy, jež vychovávala po smrti první jeho ženy. Jest největší nepřítelkyní Tartufovou a odvažuje se samého Orgóna kárati za jeho zpozdilost. Cléante jest filosofem hry, Nenávidí každé pokrytectví, tím spíše pokrytce zbožné, jakým třeba jest Tartufe. S dějem nemá nic společného a nevím, proč potírati názor Jaguetův a Brunetièrův, že „jest určen, jak praví Jaguet, aby chránil Molièrea proti bleskům authority.“ Jest při nejmenším stejně odůvodněn jako Doumicův. Ostatně, kdybychom i uznali přesvědčení Doumicovo, zarazí nás při pozornějším čtení soud Cléantův o náboženství. Myslím scénu pátou prvního jednání.

Cléante jmenuje řadu lidí, kteří jsou „zbožní v srdci“, a kteří jsou krásnými příklady zbožnosti: Aristona, Périandre, Oronta, Alcidas, a j. a pokračuje:

Ce ne sont point du tout fanfarons de vertu ;
On ne voit point en eux ce faste insupportable,
et leur dévotion est humaine, est traitable.

Nechvástají se nikterak ctností ;
nevidíme v nich té nesnesitelné okázalosti
a jejich zbožnost jest lidskou a povolnou."

Co chce říci Molière tím posledním veršem? Takový výměr zbožnosti by spíše se hodil k nějakému náboženství přirozenému, než nadpřirozenému. Ci má jím býti naznačena tolerantnost opravdových zbožných? Ta, již doporučuje svatý František Saleský? Lze přijati obojí, ale pravdivějším se mi zdá býti první.

Nuže, osoby, které jsou špatnými a směšnými v Tartufovi jsou i věřícími. Osoby, které jsou moudrými a dobrými a vzbuzují naši úctu, jakoby o víře nevěděly. Jest úmyslným toto rozlišení? Odpůrci umělcovi byli přesvědčeni, že ano, a byli mezi nimi i ti, kteří znali jeho názory a život. Snad se nám mnohé objasní, když k jeho životu blíže přihlédneme.

Nevěřím, že mu byla lhostejnou každá náboženská idea, a zvláště idea o Bohu. Vždyť měl svého zpovědníka a jistě v určitých chvílích rozmlouval opravdově s Bohem. Ale Molière žil životem, který po stránce mravní nemůže býti nikomu vzorem a dával mnohým pohoršení. Byl zato ostatně předmětem četných útoků i u těch, kteří byli opravdově zbožní. Molière se též dovedl mstít a spojoval pak opravdově s pokrytci, ježto v obou zřel své nepřátele. Uvažme ještě, co působí přestupování šestého přikázání v lidské duši a v lidském životě. Rozbije život, ale leckdy nezničí víry. Pýcha ji vyrve, lakota ji nahradí, lenost ji utlumí, ale nespořádanost, poklesky mravní jí přece ponechávají jakési, třeba maličké místečko v srdci. Clovek prchá od Boha, jde i proti Bohu, ale ten malý plamének přece hoří a zachraňuje duši. Zpovědníci by o tom mohli vyprávěti více. Myslím, že tomu tak bylo i u Molièrea. Vášeň jest schopna každé i sebe větší msty.

Tartufe byl napsán proti nepřátelům, a tím jest dosti řečeno. Sotva by se byl objevil, kdyby ho nebyli zahrnovali výtkami. A jinak by vypadal, kdyby Molière byl žil životem čistým. A celé jeho dílo by bylo mluvilo k duši poslouchajících hlasem, proniknutým poznáním pravdy, dobra a krásy.

Shrnu stručně. Molière nesl v sobě vzpomínky výchovy z domova, které byly zatemněny studiem Lucrecia a naukou naturismu Gassendiova. Jeho zápas se životem,

s bídou, jeho poklesky mravní vzdalovaly ho od poznání jediné krásy, která tkví v Bohu. A někdy ho vzdálily tolik, že nerozeznával vznešenost od nízkosti, či prvé vůbec zapomněl. Jeho morálka bude jen důsledkem toho zapomenutí, a sotva nám bude vzorem jednání některá postava velikého komika. Život jest cosi příliš vážného a zodpovědného a je třeba jiných směrnic, abychom jej prožili krásně, než které podává Molière a po něm odporučují jeho obdivovatelé.

Prof. Dr. Fr. W. Foerster:

MODERNÍ ČLOVĚK A KATOLICKÁ CÍRKEV.

(Dokončení.)

S hledisky, jež jsem vytkl, souvisí dále častá výtka, jež se činí členům katolické církve a tu chci ještě objasnit. Není prý to německé, ba je prý to zpronevěra na příslušenství k německé národnosti, přeloží-li se těžiště svědomí do „Říma“, místo aby zůstalo v německém národním sebevědomí. Na to lze odpovědět, že německá kultura byla nejmocněji a nejplodněji podporována k vlastnímu rozkvětu z Říma a bez onoho vlivu z Říma by byla nemyslitelná. Jen slabá svéráznost zmírání pod cizím vlivem, kdežto silný svéráz tím jen mohutní a sílí. Úzkostlivá bázeň před cizím vlivem je vždy znamením, že síla vlastního charakteru upadá. Čím více pocítujeme svůj svéráz, tím více roste v nás pocit jeho jednostrannosti, přání jej doplnit a zároveň mocné sebevědomí, že můžeme všechno nové, co k nám proudí, ve vlastní život proměnit. Měli jsme v národním životě doby nadbytečné síly. Byly to doby rozkvětu nacionálního tvoření ve všech směrech a bylo to tehdy, kdy Němci byli přístupni kulturním vlivům románských národů. Toto sblížení mělo velký a hluboký smysl: Individualistický Němec touží po kultuře formy, kterou se zvláště vyznamenával římský genius a která je způsobilá doplnit jednostrannost neukázněného individuálního citění a vůbec posílit a prohloubit duševní mohutnost tím, že je soustřeďuje a ohraničuje. Proto pravého ducha německého ukazuje právě ten, kdo hledí v náboženském ohledu své vědomosti římskou formou ucelit a rozšířit. Nesmíme zapomínati, co věřící křesťan hledá v Římě, to že není nic římského ve smyslu jistého národa a národnosti, nýbrž že je to prastará tradice křesťanství, kterou bylo možno právě za vlády pevné autoritativní formy tak věrně zachovati a uhájiti, aniž bychom přihlíželi k vnějším zlořádům, které mohou býti násilnými prostředky příležitostně způsobeny a udržovány.

S diskusí o principu autority souvisí boj o nezávislost vědy. Nejprudší útoky i na katolické korporace na universitách jsou spojovány s obžalobou, že katolicismus právě svým principem autority znamená smrt veškerého vědeckého ducha.

Je-li tomu tak, odkud to, že moderní věda povstala a kvetla právě v zemích, kde po staletí blahodárně působily katolické instituce? *) Odkud to, že právě nejpronikavější objevy vědecké jsou od mužů hluboce věřících? Přesná svědomitost a péče v práci, která je tak potřebná k exaktnímu badání, věrnost v maličkostech, nezištnost, od světa se odvracející, oddaná láska a oslava duševního života, jež tvoří psychologickou základnu veškeré vědecké kultury — to vše jsou plody křesťanství, které přivedlo k největšímu rozkvětu to, co začala antika. Baco Verulámský praví: „Náboženství křesťanské je koření, které chrání vědu před zkázou.“ Každé vážné vědecké badání závisí, jak již Liebig důrazně podotýká, nesmírně na mravním založení jednotlivce, ba i celé kultury. Již z toho důvodu je křesťanské náboženství

*) Domýšlivá „kritika“ metafysická je dle soudu Aug. Comteho tak nerozumná, že nazývá právě ony památné doby tmářskými — což však se vyvrací již tím, že celý duševní, filosofický a hospodářský rozmach vznikl prvně v Itálii, centru katolicismu.

předním nositelem vědeckého ducha, byť je touha zachovati a zajistiti si své inspirace občas svedla k přehmatům a výstřelkům. Všichni učenci jsou vychovávaní v atmosféře křesťanské kultury, neb alespoň podléhají jejímu vlivu, a to i v literatuře. Kdo však neznamena nanejvýš povážlivých a neblahých účinků vzrůstajícího materialismu na vědeckou činnost? Dějiny dokáží bohužel „experimentálně“, jak věda sama o sobě, bez předpokladů křesťanských nutně se zvrhne a zakrní. Církev nepotřebuje toho experimentu předem zakusiti sama na sobě. Její psychologická intuice je odedávna o zmíněné souvislosti orientována. Proto žádá po badatelích, kteří k ní patří, aby dbali velmi přísně na ustanovení církve v otázkách základních víry a mravů. Pomáhá tak zachovati psychologické předpoklady každé opravdvn vědecké kultury.*) V tom, co nad to sahá, je naprostá volnost — alespoň z á s a d n ě — my jednáme jedině se zásadou a ne se zneužitím a pochybením, proti nimž dnes vážné kruhy katolické zřejmě vystupují. Podřizuje-li církev otázky týkající se víry a mravů svému nejvyššímu úřadu učitelckému, nevylučuje tím již vědecké badání v těch oborech. Zdůrazňuje tím pouze, že věda tam najde pole omezené a že pravdy, které tam přijdou na přetřes, jen v nepatrném zlomku může svou metodou a svými orgány zjistiti. Základní poznatky v tom oboru prýští z velmi hluboké zkušenosti životní. Aby byl vyloučen chaos subjektivního výkladu a byly vyňaty z diskuse určité základní životní otázky, přidržuje se církev jednohlasného názoru velkých mužů, kteří jsouce osvíceni světlem Kristovým různé základní poznatky přesvědčivě dokázali a církev jen chce, aby tyto poznatky a výklad církve k nim byly bezpodmínečně uznány. Proti mnohému přírodovědeckému badání, týkajícímu se podstaty člověka, nebo postavení země v kosmu, jevila církev jakýsi nervosní neklid; byl však často zbytečný, avšak beze všeho se zamítnouti také nesmí, jestliže se tím stavěla církev proti propagandě nezralých názorů a tím podporovala právě to, co je podstatou vědy: obezřetně zkoumat! Není naprosto na škodu, přijme-li církev výsledky badání teprve tehdy mezi všeobecné názory životní, jsou-li zbaveny vši nevypěstlosti a jednostrannosti, s nimiž je první badatelé a hlasatelé přinesli a jsou-li přizpůsobeny souhlasné životní moudrosti generací. Kolik svědomí znepokojeno, když mnozí „vědători“ začali hlučně a směle dovozovati důsledky z jistých nových biologických objevů a teorií a kolikrát bylo nutno již theorie ty od té doby opravit a omeziti!

Ostatně má podřízení hlavním pravdám, které ne mohou naprosto nikdy odporovati pravé vědě, které církev udává, ještě zvláštní, nepostradatelnou funkci, totiž osvoboditi vědeckého badatele, zvlášť v jistých otázkách o člověku, od některých předpokladů, jež jsou pro čest a výsledek vědeckého myšlení daleko nebezpečnější, než všechny příležitostné omyly církevní censury. K těmto předpokladům náležejí všechny nezpracované pudy a vášně, národnostní a třídní předsudky, ješitnost a osobní omezenosti temperamentu a životní zkušenosti, jež vrhají myšlení o životních a lidských otázkách již předem v nevolnost a je svádějí na scestí. Je na př. pan Houston Stewart Chamberlain myslitel „bez předpokladů?“ Jsou snad všechny ty spisy o sociální otázce, inspirované zájmy třídními psány bez předpokladů? O teoriích reformy sexuální etiky zmínil jsem se již dříve. Všechny ty příklady nechť jsou dokladem, jak je důležité, aby každý, kdo se chystá přikročiti k vědeckému pojednání o nejdůležitějších otázkách lidstva, skláněl se uctivě před určitými vyššími „předpoklady.“ Jeho rozum bude takto bezpečěn, že nepracuje pod vlivem nízkých pudů a podlostí, že není ve vleku neprozkoumaných a nepročištěných předpokladů a předpojatostí, pocházejících z podmíněnosti a omezenosti individuální organisace.

Je pravou zásadou pokroku nabádáme-li každého, aby začal od základu, beze všech předpokladů badati o tom, na čem se hluboké duše již dávno v úchvatném souladu shodly? Není to ve skutečnosti princip nečinnosti, nebo spíše zpátečnictví? Nevrací se skutečně moderní literatura, pojednávající o základních otázkách životních a kulturních většinou opravdu smutným způsobem k prastarým bludům a omezenostem? A jaký u-

*) Nietzsche, bystrozraký ve všem, co v našem duševním ovzduší pochází z nábožensko-křesťanské tradice, upozorňuje často „volné myslitele“, jak i vášnivá láska k pravdě, u nich dosud tolik živá, představuje dědictví platonicko-křesťanského myšlenkového ovzduší a že z těch předpokladů čerpá sílu a oheň,

žitek má lidstvo z tohoto pohlouzení? *) Co by se tu mohlo dále vybudovati, doplniti a prohloubiti, kdyby badatelé se snažili pravdy dávno pevně stanovené uctivě přijmouti, je promysleti a je v životě pak uplatniti, místo aby beze vší kritiky vlastních poznávacích prostředků zacházeli s hodnotami a hledisky posvátného podání se stanoviska ješitného „lépevědění.“ Sám Goethe praví: „Pravda dávno nalezena svazkem duší posvěcena; staré pravdy ty se chop!“

Na konec ještě slovíčko o výpočtu minulých a přítomných zlořádů v církvi! Každému obránci světlých stránek katolického principu bývají vytýkány. Při tom však se lehko zapomíná, že instituce, která pojí tolik milionů, je bohužel nucena, vláčiti s sebou přiměřený počet „dědičných hříchů.“ Když již mezi dvanácti apoštoly Kristovými se našel jeden, který ho třikrát zapřel, a jiný, který ho zradil, nebude rozumný člověk žádati také na církvi něco nemožného. Co se týká zlořádů a krutosti ve středověku, kladou se tyto zcela neprávem na vrub křesťanství a církve. Tu viniti třeba nové, nezkracené dosud národy, které tehdy přijaly křesťanství a které pravdy křesťanství mohly teprve časem úplně proniknouti. Církev ve středověku nebyla snad něco, co se vznášelo nad životem. Její představitelé byli lidé, kteří vyrostli ve zkažené a upadlé kultuře, kteří ještě před nedávnem spávali na medvědích kožích a zápasili s turem. Jak podivuhodná je však rychlost, s jakou církev zcivilisovala na př. severní kmeny evropské, jichž se před tím žádná kulturní téměř netkla! A národové ti založili sami pak bohatou kulturu a my dnes žasneme, pozorujeme-li jejich obdivuhodná díla. Vyдалa by snad monistická etika svobodných myslitelů v tak krátké době podobné plody obrození, výchovy, sebevlády a i uměleckého výkvětu? Je velmi lehké a svůdné všechen nezdar, zaviněný křehkostí materiálu, sváděti beze všeho na umělce a jeho dláto.

Podnes vyskytují se zlořády, církev však se opravdově snaží, aby je odstranila. Nejvíce třeba želeť, že dosud se zneužívá užívání ostatků svatých a legend; *) zde je církev namnoze tuze shovívavá k hrubým přehmatům proti rozumové poctivosti. **) Zde právem protestuje věda, pokud zde totiž běží o historické nepravdy. Avšak ani zde nelze vše přirůznouti podle téhož měřítka. Často se pojí s nepravdivými představami a historickými omyly šlechetné a vznešené city a s těmi nutno šetrně a jemně zacházeti, objasňují-li se duševní názory, s nimiž těsně souvisejí. Církev jich nemůže najednou odstraniti, neboť by tím zasáhla citelně vlastní princip. Proč se tolik volá po shovívavosti a trpělivosti pro stinné stránky a přestřelky principu svobodomyšlného a proč na druhé straně se tak přísně a beze všeho spravedlivého psychologického uznání odsuzují různé obtíže a stinné stránky principu autority?

Končím. Víím, že je ještě celá řada vážných námitek proti kulturní ceně principu autority v mravně náboženských otázkách. K zevrubnému výkladu toto není určeno. Mimo to nechci se v rámci této studie postavit v této sporné otázce na stranické stanovisko. Mně běželo pouze o to, abych uvedl několik námitek pro známé „audiatur et altera pars.“ Chtěl jsem ukázati, že jsou určité hluboké kulturní problémy,

*) Jeremiáš Gotthelf bičuje tento duševní směr takto: „... Chtěl sám prožiti světové dějiny a neuvážil, jak pošetile jedná ten, kdo chce všechny jedy přezkoušeti na svém těle a nepokládá žádné rostliny za jedovatou, leč by ji sám na sobě vyzkoušel a po ní zemřel.“

Moderní člověk, který se chce při vysvětlení života jen tím řídit, co jeho omezený rozum a krátkozraká zkušenost může pochopiti, — tento člověk nemá dostatečné průpravy pro život; jeho duševní výzbroj pro konflikty, požadavky a osudy skutečného života je naprosto neuspokojivá a kouskovitá. Teprve ke konci svého žití tuší občas základní pravdy, od nichž se emancipoval, aby se tím odsoudil k živoření a vyznává pak s bolestí: „Ach, kdybych to byl věděl!“

*) Vyskytuje se také zneužívání církevní autority a já svojí obranou, že nutná je ta autorita, nikterak neschvaluji zejména příliš úzkostlivou censuru, která pro literu ducha ochromuje. Přisnost tato mnohdy i lidí věřící vypuzuje z církve a celé instituci odnímá onen velkolepý a vznešený klid, který se zakládá na důvěře, že Duch Boží řídí církev za všech okolností. Velkou vinu na této nervositě má hrubá a nevědomost prozrazující nevážnost, z níž dnes tak zvaný „osvícený svět“ ve všech zemích vystupuje proti učení a zařízení církve, která pak bere těm, kdož stojí v čele církve, klidnou rozvahu při oceňování nebezpečí, která hrozí církvi ze světa svobody.

Čím více však budeme spravedliví k nutnosti autority, tím více také nutnost autority bude spravedlivá ke svobodě.

** Člověk se diví, jak naivně na př. i hrabě Montalembert, jinak svědomitý a čelný spisovatel, mísí v životopise sv. Alžběty živel legendární s historickým.

s nimiž se sociolog i paedagog setká a jichž nemůže se stanoviska čistého individualismu objasnit. Kéž hlediska, jež jsem v tom směru udal, otřesou poněkud trapnou a nepřejnou sebejistotu protivníků autority a kéž dají podnět ke „kritice individuálního rozumu!“ Takové uvědomění je také v nacionálním zájmu německé kultury. Neboť způsob, s jakým se dnes polemizuje s tak zvaného „germánského“ stanoviska proti „římským“ mravům a institucím, je velmi antinacionální. Neboť tak zvaní „Římané“ nejsou cizí roty, ohrožující hranice říše, nýbrž miliony našich spoluobčanů. Naší usilovnou snahou musí být účta a porozumění pro to, co jim je svaté. Nesmíme se k nim chovati jako k vnitřním nepřátelům. Tím způsobili bychom jen trhlinu v celé své kultuře a dokázali bychom, že německý individualismus nemůže ze sebe kultury ani založiti, ani zachovati.

Přeložil S. K. Rones.

Avšak ne každému jest četba Písma sv. „pramenem vody, tryskající do života věčného.“ Čteš-li proto Písmo, abys poznával vždy více Boha, jeho vůli a své povinnosti k němu, — nejsi kritikem, nejsi studujícím, — jsi a musíš být pokorným, prostým žákem Ducha svatého. „Bůh se pyšným protiví, . . .“ Tak přistupuj k četbě, jako ona žena Samaritánka dychtivě pravila ke Spasiteli: „Pane, dej mi té živé vody!“ —

Jasně popisuje dobrý úmysl sv. Bernard (Sermo 36. in Cant.): Někteří čtou Písmo jen proto, aby je znali, a to je hanebná zvědavost; a jiní čtou, aby pro znalost byli chváleni, což jest hanebná marnivost; a opět jiní také proto, aby své vědomosti prodávali, a to jest hanebná ziskuchtivost. Ale někteří čtou proto, aby jiné poučili, a to je láska; a jiní zase, aby se sami poučili, to je moudrost. Z těchto všech pouze dva poslední nezneužívají svých vědomostí, neboť chtějí Písmo proto znáti, aby dobře činili.

Odlož prve všechnu pýchu, všechnu samolibost, svou domnělou nebo snad i skutečnou učenost a čti jako dítě. Čti, abys poznával svého Stvořitele, svého Spasitele, abys si zamíloval zákon Boží.

Běda tomu, kdo čte slova Ducha svatého s nečistým úmyslem a zneužívá jich k dokázání svých nízkých cílů.

Není málo vzdělaných katolíků, kterým liberální výchova na našich školách vštípila proti vůli názor nebo aspoň zanechala nedobrovolný dojem, že Písmo sv. je kniha přežilá, nehodící se nikterak do dnešní pokrokové doby, kniha naivního slohu i obsahu, kniha minulosti, na niž pohlíží dnes i historik s rezervou. — Myslím, že vyvracetí tyto náhledy by bylo zbytečno, neboť každý uvědomělý katolík si je musí zodpověděti. Ale viz, jak na ně odpovídáš svým životem!

Pohlédni upřímně do své duše a pak odpověz, zda máš k Písmu svatému takovou úctu, jako ke knize diktované věčnou Moudrostí, — Bohem? Umíš pochopiti, co to znamená kniha Boží? Umíš podle toho také oceniti vznešenost Písma sv. nad ostatními spisy lidského ducha, byť i vznešenými a hlubokými? Zpytuj hlubiny svého srdce a řekni, zda to nebyla zaujatost proti Písmu sv. jakožto knize nevědecké, která způsobila, že jsi dosud tak málo času věnoval četbě Knihy knih!

O slohu slyš sv. Jeronýma, jenž nadšeně obdivoval a horlivě četl Cicerona, Plauta a jiné latinské i řecké klassiky: „Začal-li jsem někdy čísti proroky, zhrozil jsem se té barbarské řeči, a protože jsem byl slepým (duchovně od čtení pohanských spisů) a neviděl jsem očima světla, ale věřil jsem, že to není vina mých očí, ale vina slunce, v něž jsem hleděl. (Písma sv.)“

„Děkuji ti, Otče, že jsi skryl tyto věci před moudrými a chytrými a zjevil je maličkým.“**)

Fr. Jan Evang. O. Fr. Min.: „Fons aquae vivae.“ (Pramen živé vody.)

*) (Epist. 22, 30, 2. **) Crf. Mat. 11, 25.

CO ŽIVOT DAL.

Janovská konference. Zdá se, že výsledky konference nebudou dosti uspokojivými, a že jimi nebude získána hospodářská rovnováha v Evropě. Nepřekvapuje to, uvážíme-li, jak se k ní jednotlivé státy chystaly. Možno říci, že zástupci Západu a Východu přišli na konferenci jako nepřátelé, a tím již jest dán do jisté míry výsledek celého jednání. A není možno dosíci pozitivních výsledků, bude-li jeden stát patřiti na druhého ne jako na rovnocenného, nýbrž jako na největšího nepřítele. Jest ostatně podivno, že až dosud západní velmoci, v Cannes na př., jednaly a určily předpoklady pro konferenci janovskou bez vědomí německé a ruské vlády. Jest pochopitelným protest Čičerinův proti Rumunsku a Japonsku, které drží ruská území, jež jim přiřkla konference velvyslanců. George jednal po válce jako svrchovaný pán nad celým světem a jest velice překvapen, když vidí proti sobě politiky německé a ruské, nechtějící si dáti jako Francie diktovati jeho rozkazy. A politiky, které se mu vyrovnají.

Jest samozřejmo, že musili býti pozváni Němci a Rusové, neboť bez obou těchto říší není možným nějaké uspořádání evropských poměrů. — Ale nebylo již správným, že tyto státy měly býti postaveny před určitá rozhodnutí a je pouze přijmouti. Otázka ruská jest něčím větším než otázkou anglických nebo francouzských peněz, o které tyto státy revolucí ruskou byly připraveny. Nejedná se jenom o bolševiky, a ostatně jsou dnes vládci ohromné říše, která revolucí spěje k určitému cíli. A až k němu dospěje, snad budou bolševici smeteni. Jedná se o ten mnohamilionový národ a v zájmu toho národa jest třeba přinést největší oběti a co nejvíce se přemoci. Francie jest již dosti poučena, že přátelství anglické a americké jest spíše vždy materielnějšího rázu a musí jí záležeti, aby se uplatnila na Východě co nejvíce. Proto musí překousnout i ten tvrdý oříšek vyjednávání s Německem. —

Spojené mocnosti byly překvapeny nejvíce smlouvou mezi Ruskem a Německem. Francie proto, že se musí obávat, aby jednou nestála osamocena proti přesile ně-

mecké, která by byla tím nebezpečnější, kdyby byla ještě podporována, ať již jakkoliv, od velikého Ruska. George vidí opět v této smlouvě nebezpečí pro obchod anglický. Německo, při nynější valutě může se uplatnit v Rusku co nejširěji a do jisté míry znemožnit tím Anglii do Ruska vyvážet. Rozčilení Georgovo, že o smlouvě nevěděl, se jeví trochu směšným.

Jaká jest vlastně ta smlouva? Francouzský a anglický tisk uveřejnil z ní několik bodů: 1. Německo se zavazuje zaplatiti zbožím Ukrajině 20 milionů liber šterlinků jako náhradu za německou okupaci. 2. Německo propustí zajatce ruské, kteří jsou dnes uvězněni v táborech a postará se o jejich dopravení do otčiny. 3. Německo zakáže na svém území každou činnost carských důstojníků a potlačí všechny organisace, směřující proti sovětskému Rusku. 4. Rovněž nedovolí přes své území transport zbraní nebo střeliva ze Západu do Polska, Rumunska nebo Esthonska. 5. Rusko dovolí Kruppovi pracovati v některých ruských zbrojovkách.

Jak lze pozorovat z tohoto načrtnutí, může se obávat nejvíce Polsko tohoto spolku. A proto též Francie naléhá, aby byla smlouva zrušena, poněvadž její přátelské vztahy s Polskem jsou upřímné. Nemluví se však ve smlouvě o spojenectví v případě války. Nescházejí však hlasy, které tvrdí, že jistě i v této věci jest cosi ujednáno. Na konferenci ovšem i Rathenau i Čičerin vyvracejí všechny dohady v tom směru. Dochází k výstupům dosti ostrým, v nichž italští zástupci se snaží sjednati klid, a překonati překážky, aby vyjednávání neztroskotalo. Podaří se jim to?

Laicisace. Toto hloupé slovo jest dnes kredem českých lidí. Není novým — již osmnácté století se jím honosilo, devatenácté století jím trpělo. Nemoc, kterou mu způsobila, nebyla malou, a zdá se, že tato rakovina až do kosti rozhlodala zdravé dřívě údy. Dvacáté století jí vděčí za hrozné neštěstí válečné, a jakoby se nechtělo zbaviti té nemoci. Laicisace podrývá základy společnosti, a kdyby dnešní člověk ještě viděl, hnusil by si tu bídu, do níž ho uvrhla. Jedním slovem, laicisace

zbavuje člověka světla, jehož nezbytně potřebuje, aby mohl žít, zbavujíc ho Boha. A ve tmě se daří zločinům.

Nebezpečí je tím větší, ježto nepřítel přichází ve jménu svobody. Nechce, aby člověk sloužil Bohu a dospívá k výsledkům, které jsou ironií, jíž hloubky nelze vystihnouti: člověk není s to sloužiti ani sobě. Laicisace má znakem nepořádek, který jest hrobem každé společnosti. A stát, který laicisuje školu, činí společnost semeništem zločinnosti. »Svoboda« zabíjí mladou duši, která může růsti jediné ve světle. Pravá svoboda jest cestou pokory pod dohledem Božím. Svoboda, jak ji chápe náš člověk, nevázanost jest cestou pýchy pod dohledem člověkovým. Pravá svoboda se modlí, nepravá se chvástá. Humanita jest strojem, jež vynalezl člověk, a který každý den vpouští do světa miliony povídavých frází. Humanita má nahraditi náboženství, a dítě se bude učit laické morálce, aby bylo umravněným a mluvilo o lásce k člověčenstvu. Tisk bude moci psáti o rozvrácené škole a věnovati přes polovici obsahu soud. síni. Ostatně, i na to si již člověk zvykl. Jedno jest při tom bolestné. Jakoby ti, kdož chtějí zničiti Boha v srdcích lidských, chtěli člověku — proto od malička ho zbavují víry — znemožniti i ten výkřik, který v největší bídě bývá záchranou mnohých: *Domine; quid me vis facere — Co chceš, abych činil, ó Pane!* Krlín.

O umění sloužiti. Máme-li si říci upřímně, co vlastně jest snahou moderního člověka, co jest zdrojem jeho nespokojenosti, co znovu a znovu jitrí jeho záští, třeba si říci, že to jest ono Luciferovo »Non serviam«. Nic není dnešnímu lidstvu protivnějšího, než sloužiti, protiví si to v životě, protiví si to ve vědě, v umění, ba i v náboženství. Nebylo by neúčelné sledovati tuto hadí nenávisť v historii i v dějinách soudobých (poukazují jenom na Německo, které bylo tak zřejmě určeno ke sloužení Francii a Evropě), ale ke své bolesti shledáváme se s touto praxí i u nejlepších lidí svého okolí, a proto začneme odmaskováním obludy v jejich nejbližších živitelích. —

Ke svým úvahám byl jsem přiveden pozorováním sama sebe a svých sourodáků ve Francii. Přesazením lidské bytosti do jiného prostředí vystupují všesky její dob-

ré i špatné vlastnosti a řekl bych, že co jiných duší kolem ní, tolik nových zrcadel, v nichž lze studovati její fysiognomii

Co jsem tedy spatřil? Přijde-li Čechoslovák (podle úředního termínu) do Paříže, je pln ideálů a nadšení pro národ francouzský. Zná historii, ví jaký má význam francouzská kultura pro svět, má úctu — jest-li jemnějšího zrna — k obroditelům francouzské literatury ve smyslu křesťanském. Brzo však jeho smýšlení bere jiný obrat. Konstatuje, že »u nás jest to lepší«, že my v té příčině jsme praktičtější, pokročilejší, že Němci jsou neskonale dále než Francouzi a že vůbec francouzská civilisace jest pouhý bluff. Mladý občan českého světodílu zaujme stanovisko k duchu francouzskému a dojde k poznání, že od Francouzů nemá se čemu naučiti. — Zřídka kdy však jest až na tolik upřímným, aby si řekl, nač tedy tu jsem a proč jsem sem jezdil. Národní povaha Čechoslováka se vybarvuje. Tak jako lze pozorovati jeho charakter v dějinách, tak vidíte ho na pařížské dlažbě, s hlavou zobláčenou výparý ješitnosti, v podpaždí s leksikonem české moudrosti a oposiční teorie. Jeho heslem jest *non serviam*, a nedopraská-li ho osud, aby vystřízlivěl ze své zpozdilosti, odejde s nenávisť a závisť v srdci a jme se milovati Němce, jen ovšem dotud, dokud s nimi nepřijde do přímého styku.

Nechci tvrditi, že by jen národ český byl v odboji, Němci dali nám Reformací barbarský příklad (nemluvě ani o poslední válce), ale na vylíčení toho všeho bylo by třeba celého svazku. Účelem této studie jest obrátiti zřetel našich čtenářů ke slovu našeho Pána »*filius hominis non venit ministrari, sed ministrare*«. Sloužiti, býti sluhou, otrokem — jaké to »černé« pojmy, a přece jsme nuceni užiti těchto slov, chceme-li vyjádřiti to, čím projevujeme svoji lásku, a čím vroucnější jest naše láska, tím většími jsme jejími otroky. Nechceme-li již sloužiti, přestáváme milovati.

Táže se mne někdo, ale komu vlastně nám sloužiti? Odpovídám, že v té otázce jest lépe býti universálním než příliš obozřelým, aby na vás nepadalo podobenství o milosrdném Samaritánu. Nechci však mávati mečem do větru a odpovím heslem středověkých rytířů: Hajte Božího

hrobu, ujímejte se vdov a sirotek a služte paním.

Boží hrob, toť místa posvěcená přítomností Boží a jeho svatých. Není v naší moci hájiti a dobývati jich fysicky, ale zůstává nám zbraň lásky, jejíž ostří vniká do srdcí, by je buď zabilo nebo rozžhavilo týmž žárem, jakým samo sálá. Milujme vlast Boží, milujme zejména Francii, dějiště křesťanské kultury a domov Nejsv. Srdce i Matky Boží.

Je opravdu bolestno poslouchati všechny ty žvásty, jež kolují u nás o Francii, ať v ústech liberálů, šikovných oportunistů, či lidí pobožných, kteří nevybočí nikdy z úzkého okruhu své zbabělosti. Nenabádám k patolízalství, jde mi jen o to, abych vzbudil cit hluboké lásky a úcty v těch, kdož vstupují na půdu francouzskou, na půdu zbrocenou krví nesčetných mučedníků z dob prvokřesťanských, na půdu Karla Velikého, svatého Ludvíka, Johany z Arku a Napoleona, abych nemluvil než o velikánech, kteří světskou mocí byli náměstky Božími a nástroji Pána žárlivého na svoje království.

Řeknete: není už království ve Francii. Mluvíte jako krátkozrací. »Cui servire regnare est«, praví mešní modlitba za mír. Královská Francie trvá ve svých chudých, v těch mocnářích Lásky, kteří pohrdše pompou světa stonásob obdrželi od Pána. U nich se učte moudrosti a buďte vděční. —

Ujímejte se jejich vdov a sirotek: modlete se za ty její nešťastné duše, které jako vdovy lkají svého Ženicha, jehož ztratily, které jako sirotky oplakávají Matičky, již nepoznaly.

Služte jejím paním, těm útlým bytostem, jež tají ve svém srdci poklady zbožštěné Pannou Neposkvrněnou, a smím-li použití přirovnání, služte jejím básníkům, jichž duše jsou paní vznešené, zpívající rajske nešpory
O. A. Tichý.

Pronásledování věřících v Rusku. Sovětská vláda vystupuje v poslední době nesmírně ostře proti pravoslaví a i proti katolicismu, kterého se hlavně přidržují Poláci, v Rusku bydlící. Metropolita Tychon byl opět uvězněn, a proti kněžím se jedná způsobem, který jim má znemožniti veškeru pastorační činnost. Uvedu několik dokladů. Školství v Rusku jest od roku 1918 beznáboženským. Kněží až do ro-

ku 1922 se snažili vyučovati děti katechismu v soukromí, buď v kostele nebo v některých domech, které se uvolili věřící propůjčiti k tomu účelu. Dekretem vlády v lednu 1922 je i toto zakázáno. »Chrám, podle zmíněného výnosu, jsou určeny jenom ke konání služeb Božích.« Kněz sice může soukromě mimo kostel theologicky vzdělávati věřící, ale jenom ty, kteří jsou starší osmnácti let, kteří již mají pochybnosti, svůj úsudek a mohou se vysloviti o tom, co se jim přednáší. Mimo to, musí míti kněz svolení úřadů k takovým »theologickým kursům«. Ustanovení dodává, že vláda »bude pronásledovati se vši přísností revolučních zákonů každý pokus kněží vyučovati katechismu nedospělou mládež do 18 let a vychovávati je v náboženských tradicích a v úctě k Bohu.« Dokonce je zakázáno i v rozhovorech kněze s dětmi zmiňovati se o náboženství, vysvětlovati jim smysl svátků a voditi je do chrámu. Neuposlechnutí se tresce vězením.

Před tímto výnosem byl vydán jiný 26. prosince 1921. Jedná se v něm o kázání. Kněz jest povinen předložiti sovětským úřadům svá kázání, jež chce v kostele přednésti. Židé a nevěrci mají a schvalují knězi, co má mluvit o Bohu, jehož neuznají a neuznávají.

R. 1918 vláda vypracovala a prohlásila zákon o rozluce církve od státu. Je těžký a jeho aplikace by byla vyvolala velikou roztrpčenost. Po tři léta proto se neodvážila sáhnouti na chrám a chrámové věci. V únoru 1922 však učinila pokus. Žádá, aby při každém kostele bylo zřízeno komité, které by vyjednávalo se sověty o užívání chrámu a o zužitkování majetku, který chrámu přináleží. Brzy po tom nový rozkaz. 19. února 1922 nařízeno bylo všem místním sovětům provésti ve prospěch hladovějících rekvisici zlatých a stříbrných nádob a památek kostelních. Mimo to jsou ukládány veliké daně kněžím, dosavadním majitelům chrámů, které nemohou býti placeny, poněvadž jim byly již dávno odňaty všechny zdroje příjmů.

Tato usnesení vztahují se i na náboženství katolické a chrámy. Polskému knězi, faráři katolíků v Petrohradě, bylo pohroženo trestem smrti, kdyby se vzpíral proti některému usnesení, která jsou zřejmě proti ustanovením řížského míru.

Maně napadají při těchto pronásledováních veliké tresty, které ve St. Zákoně stihly ty, kteří vzali věci Bohu posvěcené. Nebudou i sovětům tím hrozným: *Mane, Thekel, Fares?*

Zda napadne některého státníka na konferenci v Janově všimnouti si náboženského pronásledování na Východě? Vždyť západní mocnosti brávali v ochranu utiskované věřící v Číně, Turecku a i v Japonsku. Či musí Rusko ještě více trpěti?

J. Krlin.

Česká otázka. (Cuius regio, eius religio). (Dokončení).

Není vlastně už věřících protestantů u nás, v Čechách. Poslední z nich dr. Hromádka, profesor ev. bohosloví, do kterého podle oficiálního »Času« skládali svého času čeští evangelíci veliké naděje, napsal do realistické Stráže (č. 3.) pozoruhodné články o náboženském životě českém.

»Čas« píše: »Články tyto vzbudily oprávněný rozruch, neboť nad jiné veřejné projevy autorovy dokumentován jimi pozoruhodný vývoj autorův, který vyšel kdysi od krajní levice teologické, směrem k ortodoxii. Dr. Hromádka je jistě pronikavý pozorovatel náboženského života, ale ve své snaze proniknouti k podstatě křesťanské zbožnosti dospěl k závěrům, jež zainteresovanou veřejnost překvapily.«

Podle jeho názoru žádné náboženské hnutí neobejde se bez výrazů hřích, pokání, milost, spasení, Spasitel, vůle Boží, Duch sv., krev Kristova. Dr. Hromádka píše: Křesťanství neztratilo svou moc a sílu. Srdce lidské je pořád stejné; žije ve stejné hříšnosti jako před 100 lety, je stejně bezmocné, aby vlastní silou naplnilo vůli Boží a potřebuje stejné pomoci, aby plně žilo v obecenství s Bohem. Vezměte svatost Boží absolutně, podívejte se na sebe bez brejlí kulturní povýšenosti a porozumíte snad dříve než si myslíte, že Kristus je více než prorokem. Autor myslí, že teprve lze mluvit o náboženském probuzení, až se začne doopravdy kázat ve jménu Kristově, až lidé v pokání začnou s pláčem revidovat svůj život a volit nový směr životní praxe... Nevidí žádné proměny života u lidí vystouplých z katolické církve. Má podezření, že kazatelé se bojí dnes žádat od lidí tak nepopulární

věci jako vědomí stálého obecenství s Bohem a životní kázeň. »V katolicismu dřímostou jistě velké síly náboženské — a nebude-li u nás hnutí opravdu náboženského, neprobudí-li se církev československá nábožensky, tisíce lidí se budou vracet do Říma a ti, kteří zůstanou, nebudou plodni ani nábožensky, ani kulturně. Slabost, zbabělost, přizpůsobivost a strach před silnou, závaznou zbožností ještě nikdy vážné duše nenasytila. Kdo slevuje a dělá náboženství snadnějším a lehčím, kdo buduje církev s úmyslem, aby nábožensky byla méně náročnou a aby se líbila průměrnému člověku — ten v boji náboženském jistě nevyhraje. V tom je vážné memento pro církev československou i všechny církve evangelické. Český člověk přes všechnu povrchnost a přechodnou otrávenost na konec přece jen se obrátí k církvi, která bude od jeho života nejvíce požadovat. Polovičaté pokusy se po čase znechutí i těm, kdo po nich dříve z prázdného liberalismu sáhli. Leč nejde jen o nás, nýbrž o ostatní svět. Je možno, aby vodnatá, rozmělněná zbožnost dala nám kulturní sílu a odolnost v životě světovém? Nedá-li se český člověk na dlouho udržet na náboženské poušti, tím méně svět přesvědčíme o své síle, ztratíme-li se v náboženské kaši. Teprve, když se nám stane plné křesťanství nejvyšší pravdou a až začneme svou zbožností soudit a hodnotiti kulturu (nikoli naopak), budeme mít dost odolnosti v duchovním i mravním zápase mezinárodním. Chceme náboženství? Tedy náboženství doopravdy anebo raději nemluvit o náboženství.«

Na tento rozhodný hlas nemohli protestantští nevěrci ovšem mlčet. Vytýkají dr. Hromádkovi, že vrací se k ortodoxům (jak pěkný to výraz!) a přejímá od nich. Druhý evangelík docent fil. dr. Kozák chce viděti náboženský problém »z jiné strany«. Ortodoxie prý všude umrtvuje, ba zabíjí náboženský život lidu a odpuzuje od kostelů a kazatelů. Neboť ortodoxie znamená dnes prostě přejímání tradičních názorů; v dnešním stavu však všechno prostě přejímání musí býti neplodno. Náboženská obroda bývá vulkanická — lid, který přichází se učit, musí býti žárem přetavován, ale toho ortodoxie, či lépe lidé staré zbožnosti nedokáží, neboť jejich náboženství nevytryskalo se všemi bolest-

mi zrodu a se vší silou a nutností nových myšlenek. Přejímali.

Dr. Kozák tvrdí, »že evangelictví není a nemůže být návratem k původnímu křesťanství. Ukázal, jak Pavel závisel na vědeckých názorech své doby, jak zejména vnesl do křesťanství magii (?), jak původní význam slova pneuma t. j. duch nedává nám oprávnění, pokládati pojem Duch sv. za biblický; ukazuje na pohanských mysteriích, řecké filosofii, že křesťanství bylo synkretistické náboženství, což umožňovalo mu rozšíření, že však zvítězilo právě hlubším etickým založením; z pavlovského magismu vyvíjelo se katolictví, protestantismus navázal na jeho nábožensko-etické názory, ale nevrátil se k Pavlovi, ať jakkoliv se o tom klame. V zájmu náboženského vývoje právě jest, abychom se neklamali, že návrat možný a žádoucí je.«

Dr. Kozák rád by — podle »Času« — svými přednáškami, jež pražské evangelíky vzrušily, »učinil počátek otevřeného boje pokrokových názorů náboženských s náboženskou ortodoxií. Ukazuje, že na fakultách učí se kritice biblické, o vývoji dogmatu, ale mimo universitu církve zachovávají přežití, historií i kritikou zavržené názory theologické, které znešvařují zdravé jádro křesťanské a způsobují nepochopení veřejného mínění o tom; co náboženství jest.«

Nepotřebujeme dokládat, že náboženství Kozákovo není náboženstvím a pakli tento rozumářský směr nabude vrchu, je veta po českobratrské církvi evangelické. Zároděk smrti má rozhodně v sobě. Pan dr. Kozák neuznává absolutních pravd, neuznává zjevení. Neví, že náboženství není toliko věcí rozumu, nýbrž i srdce a vůle. Život lidský není tak dlouhý, aby člověk mohl prodělávat veškeré fáse náboženského vývoje (kdybychom mysli s p. Kozákem jen na náboženství přírodní) a pak proč by přišel Kristus na svět. Dr. Kozák nevěří v Krista-Boha. Záhad přes veškeré pokroky vědecké je tu ještě tolik, že člověk stále bude volat »chci vědět« a stále se bude přetavovat zářem nových myšlenek, i když bude jako poklad ostříhat »imponderabilia«, které Kristus zvěstoval světu. Věda a náboženství jsou dva různorodé pojmy, tomu měl se přece pan Kozák na filosofii naučit.

Pan Kozák vpadl svým souvěrcům vzad, je-li referát v »Času« autentickým. Dokonce odporuje panu ministru školství a národní osvěty, který v doprovodu k novému církevnímu zřízení českobratrské církve evangelické ve sbírce zákonů snaží se pracně dokázat, že »navazují na českou reformaci husitskou, na církev podobojí a Jednotu bratrskou a majíce prý jeden původ slučují se dle odkazu Komenského ve »Kšaftu« v jednu církev«. Církev augšburská a helvétská se na tom aspoň na svých sjezdech dne 17. a 18. prosince 1918 usnesly (!!) a do § své ústavy si to vtělily. V § 1. mluví o její historické a duchovní souvislosti s církvemi husitskými a českou reformací, o snaze a odhodlání žítí nábožensky a pracovat o vzdělání království Božího v národě českém. Církev ta jest prý vzdělána na základě evangelia Kristova (§ 4.) a zřizuje se dle zásad Písma svatého, jest církví národní, (§ 5.), tvoří samostatnou českou církev.

Nyní přijde kovaný evangelík dr. Kozák a na vzdory všem snahám dr. Šrobára kacířsky dovozuje, že návrat k starým církvím není možný ani žádoucí. Kde pak moderní protestant by mohl věřit s Husem nebo Komenským! Nač má mozek? Kam s vědou, která »překonala« náboženská dogmata. Mimochodem řečeno bylo z té argumentace Šrobárovy i »Tribuně« úzko. Píše: »Nemůžeme si naprosto vysvětliti eskamotáž, jaká se v úřední vyhlášce provádí identifikací protestantských církví (augšburské a helvétské) s českou reformací, s českou církví pod obojí a čistým Českobratrstvím, jež se vždycky a vždycky tak úzkostlivě bránilo sloučení s německým protestantismem. Co námluv podnikl u Českých bratří sám Luther a jeho následovníci, ale všechny zůstaly bez úspěchu. Jak bránil se zvláště Komenský, jenž svým nejkrásnějším »Kšaftem umírající matky« promluvil tak k srdci Čechům a právě svým vyznáním z r. 1662 chtěl odlišiti české bratrství od německého protestantismu! A nyní chce sama česká vláda přišiti německý protestantismus na Českobratrství! Tak se nám zdá, že v Čechách jde všecko dělati a že řemeslné »uniifikování« v hledání cest a prostředků tak vynalézavé, zvrhá se v hotovou manii a prohlásí ještě německý protestantismus za českou státní církev.«

Takhle končí pokus s protestantskou protireformací u nás. Na hrob její klademe ještě tuto kytičku. Tvrdívá se, že protestantismus svou skepsí, svým bojem proti církevní autoritě umožnil rozkvět vědeckého badání. Není to pravda, poněvadž už před lutherstvím se badalo a hodně badalo a prof. Šusta tvrdí, že církev ponechávala lidskému badání více volnosti než lutheráni a zvláště kalvíni. Církev bránila jen popularisaci nehotových ještě teorií. A i kdyby platilo, že se protestantismus skutečně v tomto směru zasloužil, učinila věda materiálně chápaná člověka šťastnějším?

A pak máme tu výrok anglického Pa-lackého — historika Macaulaye, rovněž protestanta: Slýcháme často mluvíti, že svět stává se pořádě osvěcenějším a že toto osvěcení musí býti příznivé protestantismu a nepříznivé katolicismu. Ale vidíme mocnou příčinu pochybovati, zda jest to důvodné očekávání. Vidíme, že přes veliké vynálezy posledních 250 let protestantství nevybojovalo nic, co by stálo za řeč. Ano máme za to, že pokud se stala změna, tato změna byla celkem prospěšna církvi římské.«

Česká náboženská otázka dostala se zase kousek ku předu, ne však ve smyslu filosofů a reformátorů.

A. Novák.

Karel Habsburk, bývalý císař rakouský, dokončil zemskou pouť ve vyhnanství na cizím, dalekém ostrově, snad aby ušetřen byl ještě trpčích ran, jež naň a na jeho smrt dopadaly; jeho smrtí jest nadobro zažehnáno každé nebezpečí restaurace Habsburků u nás; snad toto, co jsem předeslal, stačí, abych nebyl obviněn z vlastizrady za to, co napíši dále. Karel Habsburk byl kdysi naším pánem ne dobrým, ne zlým; proto náš tisk český a náš český kabaret (jaká čest!) musil naň chrliti všechnu špínu, jež spíše znečišťuje útroby našich žurnalistických nádeníků a kabaretních křiklounů, jen aby tím spíše bylo zjevno, že dosud jsme nic nepozbyli z mentality otroků, kteří náhodou jsou puštěni z řetězu. Neboť co se dosud v českém tisku a v kabaretních šantánech (jež jsou tak rády projevem všeobecné nálady) tradovalo o něm, o jeho domácích poměrech, o jeho

nešťastné vášni, je dosud velmi málo dokázáno a dokonce lidé, kteří žili v užším styku s bývalou panovnickou rodinou, všechny téměř tyto senační zprávy prohlašují ze klepy a pomluvy a my jako katolíci nemáme práva, abychom se přidržovali pomluv a klepů. Víme, že jako katolík plnil svědomitě své náboženské povinnosti, víme, že byl pečlivým otcem a řádným manželem a divíme se přímo cynismu liberálního tisku (a bohužel i kteréhosi katolického deníku), když se Karlovi vysmívá proto, že neuplatňoval v manželství zhoubné názory novomalthusianismu či jakých to neřestí. Snad kdysi národ zapláče, že byl cynismem tisku takovým způsobem vychováván v názorech na manželství, a na rodinu. Byla kdysi doba, kdy před panujícím domem habsburským v prachu se plazil kdekterý redaktor, učitel, úředník; dnes, kdy z vůle Prozřetelnosti Boží kolo osudu se otočilo, považuje se to za hrdinství, i takovými infamiemi zkreslovati poslední strany knihy života Habsburků. Jak to zní směšně, když dnes před vřiskavou ulicí vykřikují šarlatáni vedle nedomyšlených frází o účtování s Římem domýšlivou frází, že *oni* súčtovali s Habsburky. Jak je to ubohé, že lid se ještě dá krmiti takovou stravou, místo aby se teď, před majestátem Smrti vážněji zamyslí nad hlubokými problémy bytí lidského a po případě i nad tím problémem bytí císařova. Snad by mu to ani na škodu nebylo, kdyby zase jednou uvažoval nad tím, co je to monarchie a co je to republika a nevím, nepřišel-li by dnes mnohý člověk (který ovšem nesedí u plného korýtka) k tomu náhledu, že dobrá republika je sice lepší než dobrá monarchie, ale že špatná republika je daleko horší než špatná monarchie (počítáme-li bývalou říši habsburskou za špatnou). Bylo a bývá často vyčítáno katolíkům, že jsou monarchisty, protože přikládají panovníkům větší moc, než soudný rozum připouští, považující je za panovníky z Boží milosti. I nad tím pojmem »z Boží milosti« bychom se měli poněkud více zamyslíti a rozhovořiti se o něm, třebaže to dnes není populární, dnes, kdy ten člen rodiny Habsbursko-lotrinské, jenž byl z Boží milosti posledním císařem našim, dnes už sám stojí před veličenstvím smrti. »V širším smyslu může i doktor, redaktor, předseda

o sobě říci, že jest doktorem, předsedou, redaktorem z Boží milosti; tím se však nic jiného nepraví, nežli základní pravda, že všecko jest od Pána Boha. Ale přece to není všecko, co měl Kristus na mysli, když pravil Židům o soudcích a králích jejich: »Zdaliž není v zákoně vašem psáno: Já jsem řekl, bohové jste.« (Jan 10, 34). Na Habsburky ovšem již nešlo aplikovati pojem z Boží milosti v tom nejužším smyslu bez prostřední nadvlády Boha skrze soudce a krále; ale přece byla tím vyjádřena idea autority z vůle a uznání Božího; idea autority, která byla postavená na nejvyšší světské místo, aby spolumloužila a spolumpůsobila v souladu křesťanského života a světa. Omnia ad maiorem Dei gloriam. A hlouběji-li se zamyslíme nad touto filosofií dějin, možná že si uvědomíme, že důvod neštěstí Habsburků nemůže spočívat jenom ve faktu, že nebylo vyhověno spravedlivým požadavkům národů, že musí býti přece jenom mnohem hlubší, snad ten, že poslední císař, byť byl i vzornou katolickou osobou, a poslední Habsburkové přestali býti *katolickými mocnáři* a proto že je stihlo jejich neštěstí.« (Amadéo Silva Tarouca.) A možná že i další důsledek této myšlenky někomu připadne, že podobný trest, jako stihl Habsburky a jejich říši za to, že nespolumpůsobili v souladu křesťanského života, stihne neodvratně každou jinou říši, která se oddálí od směrodatných linií křesťanského řádu. Snad nebude tento trest tak očividný, jako bylo neštěstí Habsburků, ale možná, že bude tím osudnější pro národ a pro naši vlast. Leccos už dnes můžeme zjišťovati; obrátí se u nás vítr a předejdeme neodvratné záhubě? Dnes, zdá se, že skryté síly katolicismu se začínají uplatňovati. Dej Bůh, aby pronikly veškeren náš život a připravily nám lepší budoucnost, než byla naše minulost. Tomu pak, jenž zaplatil osudem svého života a svou smrtí daň za viny otců, nechť Bůh dá život lepší. R. J. P.

Šráček.

Les Cercles ouvriers — dělnické kroužky. (Pokračování).

Našel je a Albert de Mun konal 10. prosince prvou přednášku v kroužku a strhl přítomné svým přednesem, v němž chvělo se zanícení a jenž byl pln hlubokých myšlenek a pln odvahy. Mladý řečník našel své povolání a zůstal mu věren až do

smrti. Neotáleli a hned po schůzi se ustavilo Comité pro založení katol. kroužků v Paříži, jež tvořili: Vrignault (předseda, Robert de Mun — bratr Albertův (pokladník), de la Tour du Pin (sekretář). Měli vypracovati stanovy, jež by vyjadřovaly cíl nového spolku i ukazovaly cesty, jimiž je třeba se bráti. Za nedlouho měli vypracovaný »manifest k lidem dobré vůle«, který jest důležitý, a proto jej zde podám. Zní:

»O otázce dělnické nestačí dnes jen debatovati. Vystupuje před námi jako hrozba, jako ustavičné nebezpečí. Je jí třeba rozřešiti. Jinak společnost, podobající se mocem, jež jsou v posledním tažení a nemohou se již nikterak zachrániti, ani když se vzdají, by musila slyšeti i říci toto hrozné slovo: »Jest již příliš pozdě.«

»Filosofie dosáhla svého cíle. Z mozku filosofů sestoupila do srdce lidu, a organizuje dnes k rozhodnému boji dělníky, kteří jsou substancí národa.

»Necháme ty děti, necháme ty dělníky, jejichž vášním a pýše se lichotí, aby dokonali zkázu vlasti a světa, či spíše, čerpající nepřemožitelné síly v srdci Ježíše pracujícího, rozpomínající se na slávu Francie a na její název nejstarší dcery Církve, se pokusíme se vším úsilím zachrániti lid a uspíšiti království Boží v obrozené dílně?

»Taková jest otázka. Není čas mluvit: je třeba jednati. Voláme k těm, kdož nezoufají nad naší drahou Francií, ani nad sebou.

»Proti podvratným naukám, zhloubnému učení musíme bojovati zdravými naukami Evangelia; proti materialismu postavme oběť; proti ideji kosmopolitismu ideu vlasti; proti beznáboženskému záporu katolický klad.

»Mimo to je třeba zničit ty předsudky, které rozdělují, plodí s jedné strany pohrdání nebo lhostejnost a s druhé nenávisť a zášť.

»Lidé vyšších tříd jsou povinni zřítí v dělníku svého bratra; a má-li společnost právo hájiti se se zbraní v ruce, ví též, že kulky a střely neuzdravují, že je třeba čeho jiného.

»Jedině na půdě katolické pravdy se mohou ruce spojit a duše si porozumět.

»Nuže, existuje v Paříži kroužek mladých dělníků, kde se uskutečňují ty zása-

dy. Tento kroužek jest prvním kamenem budoucí stavby a živým typem dělnických katolických spolků, jež jednoho dne užijeme v plném rozkvětu. Potírá se v něm ustavičně nebezpečí, jež zotročuje dělnictvo hlavně v Paříži. Káže se slovo Boží, obcuje se mši svaté, praktikuje se činná láska; dobré a zdravé knihy se půjčují; tvoří se v něm opravdová přátelství; nikdy nevyschl pramen dobrých rad a příkladů. Milují v něm Církev a Francii.

»Nuže! Zde jest lék! Je ho třeba jen užiti a rozšířiti všude.

»Místo jednoho kroužku v Paříži jest jich třeba dvacet: musí býti v každém městě: Anglie a Německo jich mají na sta.

»Lidé temnot se sdružují, sdružujeme se i my — — —

»Bude to státi 100.000 franků, milion: což na tom? Nemyslíte, že potlačení komuny Paříží stálo více?

»Obracíme se na všechny dobré vůle: uvažujte a pochopte.

»Vlast jest v tísní a všichni jí mají ulehčiti: je to přísná povinnost; ale je třeba jiných obětí, a v této dějinné chvíli, kdy by zábava byla národní bezbožností, myslíme, že uskutečňující reformu, vyvolanou událostmi, shromáždíme prostředky nezbytné k utvoření díla, které jest nyní, můžeme říci dílem, jež Bůh chce, dílem nejdůležitějším.

»Proto Comité, které si vytklo uskutečnění této instituce sociálního blaha s pomocí Boží, vypisuje k omu cíli sukskripci, aby:

1. mohla býti dokončena budova kroužku již trvajících (126 Vv. Montparnasse),

2. a aby mohly býti v Paříži na týchž základech založeny kroužky nové.« (Manifest jest uveřejněn v Vie de Maurice Moignen par Ote de Marolles, 131.)

(Pokračování.)

VĚDA.

Dvě jubilea. Poněvadž u českých inteligentů bývá a jest už dnes téměř pravidlem, že »catholica non leguntur«, není tedy také divu, že bývá pravidelně vždy ticho v národě, když některý katolík na poli vědeckém nebo filosofickém ztrávil celý svůj život v opravdové práci, stane u dne, v němž jeho přátelé vzpomínají na všechno to, co byl už pro dobrou věc vykonal, a kdy mu připomínají, co práce jej na jeho lánu ještě čeká. A proto se ani nedivíme, když česká žurnalistika přešla namnoze tichým mlčením den, v němž dovršil *prof. Dr. J. L. Sýkora* sedmdesátý rok svého života, anebo den, v němž přešel benediktin *Dr. Pavel Julius Vychodil* také už šedesátku. A přece význam obou těchto mužů je takový, že každý nestranný pozorovatel musí oběma vykázati hodně čestné místo, nemá-li jim ukřivditi. Není dnes našim úkolem rozebírati dopodrobna jejich dílo, ani vyličovati jejich život; chceme jenom upozorniti a připomenouti jejich význam, jehož si vlastní úsilovnou prací sami vydobyli. Životní osud byl příznivější

nynějšímu proboštovi *prof. Dru Sýkorovi*, jenž vedle jiných čestných úradů došel cíle svého vědeckého úsilí tím, že byl jmenován profesorem theol. fakulty na universitě pražské, z jmenování *Dra Vychodila*, ač se jednalo o tom dvakrát, sešlo. Ovšem není to na újmu práce *prof. Sýkory*, že to byla práce jeho vytouženého povolání. Jeho moderní převod Písma sv. Nového Zákona s tak obsáhlými vysvětlivkami, jeho úvod do Písma sv. Nového Zákona a jiné jeho práce byly a jsou důkazem, že i na theologické fakultě lze vážně vědecky pracovati, jen když na theologickou fakultu dosedne opravdový vědec, kterému věda sama je cílem jeho jmenování a ne pouhé jmenování. *Dr. Vychodil* se profesorem universitním nestal, ale snad proto jeho působení je tím obsáhlejší a také pronikavější, že nemusel svou práci koncentrovati na úzký kruh posluchačů fakultních. A tak vidíme, jak jeho působení zasahuje už od let osmdesátých do vývoje literárního; — od r. 1886 byl spoluredaktorem *Hlídky literární* a ohlas mo-

ravské kritiky tenkrát pronikal hodně daleko za hranice, třeba až do Prahy! — I jeho životopisy Kosmáka a Sušila osvětlují nám nejen oba tyto význačné literáty katolické, nýbrž pronikají výstižně i ráz doby a literární poměry, v nichž pracovali. Jeho překlady Aristotela jsou ve filologii či filologii velmi ceněny i od odborníků a jeho dva svazky Apologie křesťanství jenom proto našly u nás ve veřejnosti tak málo ohlasu, poněvadž rozhodně náš národ není hluboce nábožensky založen, aby náboženství vážně studoval. A konečně přes pětadvacet let redaktorem »Hlídky«! Vynořili se nějaká otázka — která budí naše rozpaky, že nevíme, jak se máme na věc dívat, stačí, počkáme-li na příští číslo »Hlídky«. Vychodilovo stanovisko, jež bývá pravidelně vždy v Rozhledech jasně a stručně precisováno, bývá namnoze správným vodítkem pro nesamostatné a nerozhodné. A tak oba dva jubilanti, onen na universitním stolci, tento jako soukromý vědecký pracovník, jsou vůdci nás mladých a my jim dnes za jejich práci, za jejich lásku k vědě veřejně děkujeme.

Šráček.

Thomistická metoda v psychologii. V *Revue des Jeunes* z 10. dubna 1922 se rozpisuje o tomto předmětu prof. Sertillanges u příležitosti úmrtí Ribota, zakladatele experimentální psychologie ve Francii. Ribot zastával metodu, která je stejná s metodou, již užívá přírodovědec. Měl úspěch a znemožnil spolu s Tainem další růst spiritualistického eklekticismu, který od Consina byl modní filosofií. Ovšem, upadl sám v nebezpečí materialismu a leckdy svými závěry v něm utonul. Vysvětloval duši, nemluvě o duši, neboť »duše« byla míněním druhých. Psycholog má pracovat jen s fenomény a s jejich hmotnými podmínkami a důsledky. Myslí, že v tom jest vše a obhajoval se, říká: Nejsem filosofem, jsem jen vědcem, který zkoumá bezprostřední příčiny. Byl zastancem pozitivistické metody, která již dříve měla své obhájce v Německu a v Anglii. Ona vylučuje veškeru metafysiku, nechce znáti otázky původu a cíle života, obírá se jen zjevy, jejich podmínkami a důsledky. Chce býti objektivní a induktivní na způsob věd přírodních, poněvadž dedukce

klame, připouštějíc jako nutné cosi, co vlastně má býti dokázáno. »Usuzování jest důvěra ducha v sebe sama a víra v jednoduchost věcí. Nová psychologie tvrdí, že duch musí sebou pohrdati a věřiti ve složitost věcí«, praví Ribot. Dále musí býti srovnávací, neboť psychologické případy bývají ozřejmovány srovnáním dvou fenomen. Chce býti genetickou, berouc v úvahu hlavně dědičnost a pathologičnost. Odtud její úzký vztah s anatomii a fyziologií, anthropologií a jinými vědami.

To vše nemusí znepokojovali. I thomisté jednají o duši ve spojení s hmotou, s tělem a definujíce jednotlivé zjevy, jako myšlení, usuzování a j., berou zřetel k různým hmotným podmínkám. A je třeba, často co nejbližší, studovati ty hmotné činnosti a určiti jejich platnost. Ovšem, jest nesprávné, když vědec a priori odvrhne metafysiku a přilíží jen k hmotnému. Zkoumaje duši, dospěje vědec ku poznatkům, jež nemohou býti rozřešeny experimentální cestou. Může je odkázati do oboru metafysika, ale nesmí je odmítnouti, pomáhaje si hypothesami o oduševněné hmotě a p., kterých experimentálně nezjistil.

Sv. Tomáš, mluvě o duši, užívá též metody objektivní, induktivní, genetické, srovnávací a pathologické. Srovnává člověka se živočichem, člověka vzdělaného s barbarem. Dělá paralelu mezi dítětem a dospělým, člověkem zdravým a nemocným. Užil indukci Aristotelových a rozšiřuje je. Mluví o poruchách mysli a vysvětluje je. V zárodku jsou znaky metody Ribotovy u velikého filosofa křesťanského. Mluví-li filosofie křesťanská o duši, o jejích schopnostech, inteligenci, vůli, citu, nepraví tím, že duše a její schopnosti samy o sobě vše vysvětlují. Řekne-li: Duše řídí tělo, neznačí to, že duše sama s jedné strany a tělo samo s druhé jsou činitelem na způsob dvou bytostí. Značí to, že duše v těle určuje užití sil, které příroda do něho vložila, a že ty síly jsou nezbytné k myšlení, chtění, k cítění a k ostatním činnostem podobným. Nemyslíme samotnou inteligenci, nechceme jen vůli. To, co myslí, chce, zakouší, pohybuje se, jest člověk a člověk jest bytostí složitou. Je třeba studovati každý zjev, každou schopnost ve funkci různých

základních prvků toho složení. Máme psychologii ontologickou s jedné a psychofysiologii s druhé strany. Thomism přijme výsledky, k nimž dospěje psychofysiologie i aplikaci jejích metod. Nelze upírat, že se setkáváme v duševním světě se zjevy, které vyvolávají a předpokládají podmínění hmotná, které mají účinky, jež můžeme okem zkoumat. Zdaž anatomie a physiologie nemá co zkoumat ve stigmatu, experimentální psychologie v extasi, pathologie ve vášni a v sociálních revolucích? Ale jest na těchto faktech zříti, že nemůže věda osobovati si výlučnost v jednotlivých otázkách, že sama všeho nevysvětlí. Ribot ovšem nedovolil ani filosofii, aby ona řekla své slovo, nazvav ji »básní«, která nemá nic společného s vážnou vědou. A přece nevysvětlí svou metodou povahy myšlenky, chtění a jejich vztahy s bytostí a j. a j. Potřebuje podpory metafysiky a když ne ona, alespoň kdo přijímá její badání a chce dospěti jistých a uspokojujících závěrů.

Krlín.

Studium thomistické filosofie. Politik italský, Philippo Meda, opakuje často větu, již kdysi proslovil Persico: »Nynějším katolíkům scházejí mužové, jakým byl Dante, poněvadž nemají a nehledí míti ty, kteří by dobře znali svatého Tomáše.« Lev XIII. a Pius X. jistě by byli podepsali tu větu a jejich snahy o rozšíření a poznání thomistické filosofie vzbudily ve světě katolickém ohlas, který dobou se nezmenšuje, ba spíše vzrůstá. Chci se stručně zmíniti o několika nových dílech, pojednávajících o filosofii svatého Tomáše, jež vyšla ve Francii. Vůbec jest pozorovati v nynější Francii veliký zájem o středověkou filosofii a dva velcí její zastupci: svatý Augustin a sv. Tomáš jsou studováni velice důkladně a s velikou láskou. Nebudu se dnes zmiňovati o hlubokých dílech Batiffolových, Boyerových, Guillouevých, jež v posledním roce řeší poměr sv. Augustina k platonismu a novoplatonismu, jež hledí vytýčiti hlavní zásady katolicismu toho světce a jeho duši. Všimnu si děl dvou největších znatelů thomistické filosofie: R. P. Th. Pèguesa a Et. Gillsona. Prvý jest dominikánem a profesorem na Andělské koleji v Římě, druhý profesorem středověké filosofie na Sorbonně v Paříži.

Th. Pègues pracuje již dlouho ve filosofii a jeho »Commentaire francais littéral de la Somme théologique«, jehož vyšlo dosud 14 velikých svazků a další 2 jsou oznámeny, bylo poctěno chválou a uznáním Pia X. jako jedinečné svého druhu. Autor chce, aby »theologická suma«, »to to vedělo myšlenky lidské ve službách víry a nejkrásnější vědecká kniha, jež dosud byla napsána«, mohla býti čtena v originále a proto vykládá těžký text sv. Tomáše a pojmy, jež třeba znáti, bychom chápali. Má svoji práci rozvrženu na 20 svazků, jež obsáhnou celou Summu. Jakýmsi výtahem z těchto studií jest jím vydána: La Summe théologique de S. Thomas d' Aquin au forme de Catéchisme pour tous les fidèles. Toto dílko by nemělo scházeti žádnému knězi ani inteligentu. Ve formě dialogu, otázek a odpovědí jako v katechismu, jest v něm vyjádřena celá nauka Církve, jak ji podal jeden z nejhlubších jejích synů, sv. Tomáš.

Až dosud scházelo francouzské inteligenci dílo, které by bylo přípravou do studia filosofie sv. Tomáše. P. Sertillanges napsal sice svoje dvousvazkové dílo: Saint Thomas d' Aquin, ale tak vysokým stylem, že ku pochopení je třeba již znalosti myšlenky sv. Tomáše. Mimo to, všímá si Sertillanges více morálních ideí filosofových a opomíjí ostatní. Th. Pègues vydal dílo, které by zasvětilo studujícího do děl světcových a které by v něm roznítilo touhu intensivně se zahlubovati do studia a čísti dílo. Jest jím Initiation Thomiste, které vyšlo v Paříži u Téquiho (82 Rue Bonaparte), a které stojí 8 franků. Má cílem »zasvětiti do otázek thomistických« a rozumí tím posledním slovem »filosofické i theologické hnutí, které se soustřeďuje u svatého Tomáše Aquinského«.

Rozdělil si své dílo na tři části. Prvá má nadpis: Co připravovalo sv. Tomáše a obsahuje čtyři kapitoly. V první vymezuje pojem filosofie, jako lásky k moudrosti. Filosofie jest věcí mudrce a moudrý člověk jest zosobněním pořádku. Řád jest v jeho rozumu a v jeho jednání. Chápe, soudí a rozsuzuje správně. Z tohoto řádu vnitřního vysvítá i řád vnější, který se objevuje ve styku jeho s okolním světem. Není filosofie výsadním vlastnictvím určité třídy, neboť rozumem jsou

obdařeni všichni lidé. A přece zříme ve světě nepořádek. Někteří lidé, kteří zřeli ten nesoulad a uvědomili si jej, chtěli dáti pravidla jednání jedině správného. Historie nám mluví o filosofech ionských, v jejichž čele je Thales Miletský. Předmětem jeho studia jest řád věcí. On a s ním Anaximenes a Anaximandros oplodňovali řecké myšlení a v mnohém se od nich učili největší řečtí filosofové. Sv. Tomáš v leccems se drží jejich názoru. Pègues přechází celou filosofii řeckou, v hlavních rysech načrtává názory filosofů a ukazuje, v čem přispěli filosofu křesťanskému. Aristoteles nebyl příliš znám do 13. stol., vyjma Organon byla jeho díla v zapomenutí. Sv. Tomáš zmocnil se jeho díla, studoval je, přeložil a »sleduje krok za krokem učení svého učitele, postavil je do světla tak čistého, tak plného, tak harmonického, že čteme-li jeho Komentář, máme dojem, jakoby Aristotelova myšlenka více se uvědomovala sama sobě a se rozvíjela ve své čisté linii, beze změny, v plné pravdě, již někdy v celosti neměla« (17—18). Vedle Aristotela hlavně v otázkách morálky poskytli trochu světla sv. Tomáši myslitelé latinští: Cicero, Seneca a jiní. Hlavně ve svém pojednání o vášních a ctnostech často čerpá z latinského epikureismu a stoicismu. Možno říci, že »se učinil dědicem jejich myšlenek. Věda dobře, že veškeré rozumové světlo má principem Slovo Boha, které osvětluje každého člověka přicházejícího na tento svět, nebál se čerpati z prostých filosofů, žijících před Kristem a nemohoucích tudíž se účastniti dobrodiní plné jasnosti Zjevení. Studoval svým mocným rozumem, ozářeným září nadpřirozeného zjevení, co mohl jejich rozum, ponechaný sobě samému, poznati. (19.) Vážil si všech těchto svých předchůdců, přijímá, co jest pravdivého v jejich filosofii a tak »soustředil v sobě všechnu moudrost staletí.« (20.)

V druhé kapitole zmiňuje se Pègues o svatých spisovatelích Starého i Nového Zákona, kteří poskytli světcům prvek víry. Uvádí od Genese jedno dílo za druhým až k Apokalypse. Sv. Tomáš byl přesvědčen, že původcem všech těchto knih jest Bůh sám a proto vše jest v nich svědectvím Božím. Proto přijímá vše, co jest v nich obsaženo. Víra jeho byla mohutná a láska k Bohu bez mezí. Studoval vše, co

řekl Bůh a jeho slovo pokládá za pravé a autentické.

V další kapitole pojednává Pègues, jak oplodnila myšlenku sv. Tomáše středověká filosofie do 13. st. Otce apoštolské zná málo z jejich spisů. Sbíral jejich myšlenky roztroušené u spisovatelů 4. a 5. st. Tato století dala Západu i Východu veliké obhajce víry a muže a světce mohutné inteligence: Athanasia, Cyrilla Jerusalemského, Hilaria, Basila, Řehoře Naziánského, Jana Zlatoústého a hlavně Augustina. Po sv. Augustinovi jakoby nebylo kde čerpati. A přece v díle sv. Tomáše zříme citáty ze sv. Řehoře Vel., Jana Damascenského, autora díla, které »pět století před Summou theologickou bylo prvním jejím náčrtem« (47): *Πηγή γνώσεως*. Všimá si škol klášterních a biskupských, na nichž učil Rhabanus Maurus, Alcuin, Isidor Sevilský a j., a čerpá z jejich poznatků vědomosti. Studuje i Abelarda i jeho protivníka sv. Bernarda, zná výborně Petra Lombardského a prvé jeho dílo jest výkladem jeho slavných »Sentencí«.

V poslední kapitole prvé části zmiňuje se stručně, zač vděčí sv. Tomáš Církvi, která jest rozdatelkou milosti a ostříhá Pravdu. Vymezuje pojem Církve, jak mu rozuměl sv. Tomáš, shoduje se úplně s názory a definicemi koncilů a končí chválou na světce, který se stal opravdovým učitelem neomylné Církve.

(Pokračování.)

Josef Pekař: Objevy Bretholzovy čili od které doby sedí Němci v našich zemích. V Brně 1922. Nákladem Historického klubu v Praze, Klementinum.

Brožurka tato je soubor článků, uveřejněných prof. dr. Pekařem proti Bretholzovým »*Geschichte Böhmens und Mährens*« (díl I., v Liberci 1921). Cílem česko-německého historika Bretholze je dokázat, že Němci usazení dnes v zemích českých nepřišli sem teprve v 13. a 14. stol. proudem kolonizačním, nýbrž že zde byli mnohem dříve. Němci u nás usazení jsou podle Bretholze pokračovateli starých Markomannů a Quadů, národa to svobodného vedle nesvobodných kmenů slovanských, později přistěhovalých. Němci tedy jako pokračovatelé Markomannů a Quadů jsou u nás od narození Kristova (!). Těto své tendenčně politické thesi obětoval Bretholz vše; chytal se kde jakých domnělých

fakt, pochybných i nemožných; co mu odporovalo, to prostě opomenul, vynechal. Je to příznačný zjev, jak vědátor (?), chce-li pracovat ve prospěch jedné strany, přijde na úplné bezcestí. Celá česká historie je Bretholzovi obětí lži a klamu. Teprve on — Bretholz — zde učinil objev — našel pravdu (!). Proti tomuto nestoudnému překrucování dějin českých vystoupil český historik prof. dr. Pekař. Poukazuje na základní fakta, jichž nelze přejítí mlčením a vyvrací nesmyslné pojetí Bretholzových českých dějin. Starší doba až do XII. stol. o Němcích v Čechách vůbec neví. »Jak by to bylo možné (str. 13.), aby v Čechách a na Moravě seděly na stu neb snad na dvou stech místech roztroušené obce markomanských Germanů, mluvící ještě podle všeho starým markomanským jazykem, obce záležející z mužů svobodných («pánů»), jak by tu seděly pultisíciletí mezi slovanským obyvatelstvem a jak by ani jediná zmínka o tom podivném stavu nevnikla na příklad do bohaté české kronikářské tradice 12. století nebo do některé zprávy zahraniční? Jak by bylo možné, abychom nečetli o německých (či markomanských) jménech místních v zemi, neslyšeli v kronikách hojná germánská jména, nedověděli se nic o vlivu této svobodné početné vrstvy cizí v životě právním, ústavním, kulturním, církevním? Jak vyložiti, že ze staré markomannštiny nezachovalo se nic v české němčině 13.—14. století, po případě že není z ní přejatých slov v staré češtině, a jak vyložiti, že naši Němci mluví nářečímí svých zahraničních sousedů? Jak vysvětliti sonální privilegovanost těchto markomanských osad, když je a priori pravdě podobno, že zbytky Markomannů záležely z barbarů, nestojících kulturně pranic výše nežli čeští Slované? Jak vysvětliti posice jejich a poměr k slovanskému okolí hospodářsky? atd. Žádnou z těchto otázek si však Bretholz opravdově nepoložil a na žádnou neodpověděl.« Podobně vyvrací dr. Pekař a na pravou cestu uvádí Bretholzovy zprávy o mincích, němčině jako obřadném jazyce v X.—XII. stol. a j. Důležitou oporou Bretholzovi je privilegium Němců pražských ze 12. století, zachované však v prepisech z doby XV. st. Původní privilegium Soběslavovo je pozměněné (originál není) v listinách Přemysla

Otakara I. a krále Václava I.; takto vzniklý celek je potvrzen králem Přemyslem II. a Janem I. Originál zachován však není, jen prepis v městských knihách pražských. A toto privilegium (pochybné) z XV. st. promítá Bretholz do staré doby a odvozuje z toho své klamné důvody: Protože Němci u nás ve XIV. století byli usazeni ve velikém počtu, je zřejmo ze všeho, že tu ve velikém počtu byli od nepaměti, od doby markomanské. Tito Němci — Markomanni byli svobodni, a žádného stěhování Němců do Čech a Moravy mimo skrovné výjimky nebylo. Není tedy podle Bretholze příchod Němců do Čech dílo kolonisace. Prof. dr. Pekař vysvětliv, že se zde jedná jen o malou hrstku Němců, o 12—36 mužů, kteří přišli do Čech za obchodem, hodnotí práci Bretholzovu: »Co věta, to klam a na jednom klamu je vybudován klam druhý. Lituji, že jiného slova nemohu užítí — klamal bych sám čtenáře, kdybych to pojmenoval jiným jménem (str. 25.). Dále se ptá dr. Pekař něm. vědátora, jak se tedy zakládaly něm. kláštery, něm. vesnice? Jak z pánů Markomannů stali se sedláci? Kde je souvislost s ostatní kolonizací v Uhrách, Polsku, Slezsku, Lužici? Toho Bretholz nevysvětluje. Zato popírá, že zakládání měst přišlo k nám ze západu; to prý je z kultury markomanské. Dr. Pekař ukazuje na nesprávnost Bretholzova tvrzení, neb »čeští Markomanni žádného vlastního právního typu autonomní obce nebo svérázného typu v půdorysu jejím nevytvořili. A to by bylo sotva možné, kdyby byli začali tvořiti městské obce již (jak tvrdí Bretholz) od XI. století, to jest od doby, kdy jich ještě nebylo v německém sousedství. Neboť práva městská, jež v našich zemích ovládla, byla vesměs práva měst zahraničních (na příklad magdeburské, norimberské, vídeňské a j.). To, jakož i fakt, že česká města měla své stolice odvolací v řízení soudním v zmíněných městech cizích, dosvědčuje také velmi určitě a velmi výmluvně, že naše městské právo, náš městský stav je dílem cizí německé kolonisace a naprosto ne plodem úsilí domnělých Markomannů (37. str.). Podobně je u Bretholze zkreslena i otázka národnostní. Celé pojetí české historie je u něm. nacionalisty falešné, tendenčně zbarvené a má sloužiti jako zbraň »v po-

litickém boji o politické sebeurčení něm. národa v našem státě«. Zasludou dr. Peckaře je, že ihned patřičným způsobem odsoudil tento cár německého záští a ukázal veřejnosti, jak pan Bretholz, který si rád

hraje na knížete něm. vědy, jak »vědec-ky«, »na základě badání« pracuje. Bret-holzovi snad je dobrou odpovědí nepodařený sjezd němec. historiků, jím svolaný.
J. Pelikán.

UMĚNÍ.

Elizabeth Barrett Browningová: Aurora Leigh. Přeložil Fr. Balej. Nákladem J. Šnajdra v Kladně, 1921, cena 42.90 Kč.

»Žel — knihy nejlepší jsou v Umění jen slovem, které brzy scvrká se, let tíží přibývá mu vratkosti, tu spadne přízvuk mu, tu digamma v hloub kterous' času nevyzpytného —« napsala básnířka na kterémsi straně své podivuhodné knihy, o níž, zdá se, její auto-kritické verše neplatí. Aspoň po 65 letech čte se Aurora Leigh tak dobře, jako dílo nejmodernější; to pravdy v něm uložené přetrvávají generace. A nepřekvapí vás to u básnířky, jež měla k Pravdě vztah tak upřímný a pokorný:

»Vždycky cítíme, jak vyřkneme jen slovo
pravdivé,

že od Boha, ne od nás vychází . . .«

Aurora Leigh je vrcholným dílem Browningové, román, jež psala »pro své lepší já« a o němž v dedikaci praví, že v něj uložila své nejvyšší názory o Životě a Umění. Pak jí už ovšem nezbylo, než umřít . . . Kniha Browningové byla by s to, zachrániti nimbus ženské literatury. Je to kniha ryzího ženství při duchu muž-ně samostatném a hlubokém. Její básnická erudice je rovnoměrná jejímu velikému vzdělání. I směs citu a vůle je podivuhodná, jako lyrika v její epice; a básnířka to tuší sama, řkouc: Já nejsem ženou tak, bych nedovedla jednou mužem být . . .

V Auroře luští Browningová problém, kým je a má býti básník a je-li rovnocenný sociálnímu pracovníku. Spor je personifikován ve dva hrdiny románu, Auroru Leigh a jejího bratrance Romneye. Pro-rocká slova mladisté Aurory:

Nedojdeš
svých malých cílů — krmě ječmenné,
hmotného blahobytu — jestliže
básníkův individualismus
ti nepomůže stavět vesmír tvůj —

naplní šlechetný Romney strastiplným ži-votem, až dozná:

»Já mýlil se, já prohrál, vzdávám se, ty's
zvítězila.«

»Básník vniká v duši příměji, než všichni hospodáři národní Svět, má-li zlepšit se v své mnohosti, se z jednotek svých musí vyvíjet . . . Umění má uká-zat, čo za jevem zde jest . . . Vzruk včel-ky utlumený v lilii jest nějak spřízněn s vírnou hudbou hvězd; oblázek v cestě svědčí o sférách atd.« — to jsou některé z jejích sentencí, vykládajících básníka a jeho úkol: Za jevem reálným vytušit ú-mysly Boží. Browningová je duch hluboce náboženský, duch noblesní a vznešený; přes to zaplatila daň anglikánsko-prote-stantské výchově v některých žahavých výrociích o církvi; jeden z nich o »pape-ženkách« zaběhl až do sprostoty — a to je dost krutý trest pro ni samu, vzneše-nou básnířku.

Děj je esentiálně takový: Romney a Aurora, ač se milují, rozejdou se proto, že Romney podceňuje básníky a zvláště bás-nířky, Aurora pak nedoceňuje jeho snahy po rovnosti sociální. Ale životem jsou po různých zklamáních v sobě i jiných pře-vedeni k ocenění druh druhá a shledávají se v lásce. Oba hrdinové jsou duše jemné, hrdé a vznešené; vedlejší postavy a jed-notlivé scény kreslí dobře dvě třídy lidí nepřeklenutou propastí společenského po-stavení rozdělené. Jsou jasy a stíny tu i tam — a Browningová kreslí zvláště ženy na svoji dobu nezvykle realisticky.

Co však je trvale cenného v její knize, jsou postřehy ženské mentality při tom výsostně básnické. Ukázkou jen málo z toho pokladu:

Jest ženě dáno (dlužno doznati)
tajemství, kterak dítě pěstiti,
ten způsob prostý, něžný, rozmilý,
jak stužku vázat, about střevíček

a splétat milá slova bez smyslu
a v prázdna vlíbat smysl úplný . . .

. Jest někde žena, která mateřstvím
se nepovznesla k dobru, pravdě blíž?
Nebo jinde:

Zaměstnání žen

jsou symbolická. Šijem, šijem jen,
své prsty pícháme, zrak kazíme,
tvořice — co? Pár trepek, pane, vám,
když unaven jste, byste obul je . . .
Neb při nejlepším podušku, kamž vy
svou hlavu skloníte a zdřímnete
a sníte o něčem, co nejsme, my
však chtěly bychom pro vás být

Krásnou ženskou hrdost dokumentují
verše:

. Pro vás třeba zemřeme,
ba nepochybně; ale ani píď
svě plné výšky neprominem vám,
svou celou míru budem mít — pět stop,
až budem v rakvích ležet

O ženě-básnířce má pojem vrcholný:
Nemůž' dokonalý umělec
se rozvíť z ženy nedokonalé — a:
Ční zpřímá palma v písku království.

Staví tedy básnířce zároveň cíl ethický:
Jeť Umění jen. nebe symbolem,
leč Lásky — Bůh a tvoří nebesa . . .

A jinde: Umělec jest přece zmocněným
jen člověkem . . .

Aurora Leigh je jednou z knih, ke kte-
ré se po léta rádi vracíte. A ve které inteli-
gentní, věřící žena najde kus sebe.

B. P.-D.

Andrej Sládkovič.

. . . přídu časy, a slávu tvoju
spomínat veky budú!

predpovedel Ján Botto r. 1872 nad telesnou
pamiatkou veľikého básnika Sládkoviča,
ktorá navždy opúšťala svet a slovenský
národ, zatým čo vyzdvihol hore pamiatky
na Sládkoviča večné — jeho nesmrteľné
spisy.

Andrej Sládkovič (vl. menom Braxa-
toris) narodený 30. marca 1820 v Krupine,
už ako študent na piaristskej škole, nes-
koršie na lyceume v Báňskej Štiavnici u-
pútal k sebe pozornosť profesorov svo-
jou bystrosťou a nadaním.

Na theologii v Prešporku bol jeho učí-
teľom Štúr. Vplyv Štúrovho ducha hlboko
vtiskol Sládkovičovi: poesia, nesúca pe-
čaď vážnej dумы, čo charakterisuje ľudí
zavčasu bojujúcich s tvrdosťou života,
bola im obidvom spoločná.

Chtia sa podobrať na universitu do
Halle, musel si najprv ako učiteľ v Hodru-
ši zarabať skrovný groš. Vtedy zalúbil si
Puškina a Hegela. Onegin spôsobil pravú
búrku v duši mladého básnika, ako vidieť
z jeho lyrické skladby »Marína«, ktorú na-
písal, súc vychovateľom u zemánskej ro-
diny v Rybároch pod Sliacom. Je to prvšia
reflexivná báseň slovenská; písaná je svie-
že, moderným teplým dychom, a tým sa
líši od starej, prísnej lyriky ako je na pr.
Sláv J. Hollého. Vnútorňý impuls bola
ztratená láska. Sládkovič zvečnil tu ne-
pokoj ducha, ožiariac prítom čistým svet-
lom slovenskú dušu. Prvotiny Sládkovi-
čovy vyšly v Tatranskom Orle. V r. 1848
—49 vytrpel veľ'a ako všetcia roduverní
Slováci. Nato žil od r. 1850 v Radvani u
Bystrice, kde napísal svoje najlepšie dielo
»Detvan«, báseň to lyricko-epickú v pia-
tich spevoch, asíce: Martin, Družina, Sla-
tinský jarmok, bohľady, Lapačka. Cha-
rakteristiky hlavných osob — Martina,
driečneho Detvana otvorenej duše, a Ele-
ny, sviežej ani horský kvietok — sú klas-
sické. Sládkovič hlboko miloval ľud det-
vanský: tichúčko plynie mu život, »cudzí
mu strach, cudzia nádeje«, zná spev i žiaľ,
ale o bohatom, umnom živote, ktorý v
ňom drieme nezobudený, nemá ani tuše-
nia. »Len, Pane Bože, svetla a tepla viac«,
volá Sládkovič, »aby zišlo v kvet, bo tak-
to srdce nad ním bolí!«

V »Detvanu« staví nám pred oči vysokú
Pol'anu s čarokrásnym výhl'adom po
Detve:

Stojí vysoká, divá Pol'ana,
mať stará ohromných stínov
— pod ňou dedina Detvou volaná —
mať bujná vysokých synov.

Jeden z týchto synov Detvy, driečny
Martin, zabije raz v hore sokola, súc pri-
nutený citom spravodlivosti, lebo sokol
napadol malého zajačka. Keď pozná, dl'a
zlatého krúžku na nôžke sokolíkovej, že
je to sokol kráľ'a Mateja, ktorý prišiel po-
ľovať do zvolenskej krajiny, povie: ved'
mu mohol povedať, že on je kráľ'ov! Na to
osvobodí z rúk dvoch zbojníkov svoju
Eleny, ktorá strachom sužovaná, pohne sa
ho hl'adať do hory. Jeden zbojník padne
mrtvý, súc zasiahnutý Martinkovho va-
laškou.

O slatinskom jarmoku vypovie Martin
kráľ'ovi statočne príhodu so sokolom, aj

so zbojníky, kteří napadli Eleny: ako jastraby nevinné holubä! Král', mile prekvapený otvoreným vyznaním, namiesto trestu podaruje Martina najkrajším opaskom z celého jarmoku a najbystrejším koňom z kráľovskej stajne. — V noci potom pošle vojakov po Martina. Ten, počujúc, kto ich posiela, povie: »Ah kráľ? tak darmo je!« A zastanúc pred kráľom, srdce otvára: nemôže sa zrieknuť valašky, ani klobúčka od Eleny podpereného, ani vrkočov svojich — veď by bol ani ovca ostriehaná, jeho Elena nepoznala by ho! Kráľ mu ponechá splnenie všetkých jeho požiadavkov, lež od svojho tiež neustúpi. Sama jeho smelosť, zmužilá odvaha rozhodla o ňom: vezme si ho kráľ do svojho Čierneho pluku, medzi šľachticov a najmilších svojich!

Sládkovič verne zachytil tu originálnu, žiadnym vplyvom nepodľahajúcu povahu Detvanov. Stvoril tak literatúru slovenskej diela majstrovské, že si ho všimáť a ceníť budú všetky veky.

Kamila Karenová.

Paul Claudel: Výměna. (Drama o třech dějstvích. Hráno na Král. Vinohradech po prvé dne 16. března 1922.)

Kdysi před válkou ještě dávali v Národním divadle Claudelovo »Zvěstování Panny Marie«; hra tenkrát úplně zapadla. Nebylo ještě smyslu a nebylo vytríbeného kritéria uměleckého, které by hru tak katolickou, jako je »Zvěstování«, bylo ochránilo. Teprve po nervosních letech války začalo se i u nás jinak hleděti na duchovní život a jádro ethické ušlechtilosti přestalo býti závadou her. Naší scénou přešel Duhamel, přešel Verhaeren a hle, nikdo se nepozastavil nad tím, že ve hrách bojuje myšlenka anebo ethická pravda. A proto bylo možno znovu se odvážiti na scénu i s Claudelem, třebaže pozitivistická realistická kritika zase cosi křičí o Claudelovštině. Ve hře vystupují čtyři toliko

osoby: Marta, mladá chudá dívka, již byl světoběžník Ludvík Laine vylákal s sebou a zavedl na americký východ, herečka a chcete-li také nevěstka Léchy Elbernonová, jež má svého partnera v podnikateli Tomáši Pollocku Nageoirovi, aby žádná jiná osoba nezatěžovala děj, který se má z jejich vlastních niter vyvinouti. A o to jde ve hře: muži už jsou syti svých žen a proto Ludvík prodá za peníze právo na Martu a ujede s herečkou. Ale Léchy Elbernonová je ženou, která rozžehá svou vášní jenom plameny ničící každého, kdo k ní se přiblíží, aniž mohou býti uhašeny. A tak i Ludvík zatouží po oddaném srdci Marty a vrací se k ní. Ale opilá kurtisána dvojí pomstou hledí utišiti své neřestné srdce: požárem domu Pollockova a vraždou Ludvíka Laina. To je prostý děj, jenž se odehrává pouze mezi těmito čtyřmi osobami. Vyvěrá z nich, z jejich duševních dispozic, aniž při tom dbá na pravděpodobnost a skutečnost. Tak jak by lidé předvedených typů žili, kdyby byli sami, bez ohledu na okolí, tak vystupují a jednají osoby v dramatu, jsouce každá o sobě problémem, těžkým problémem, jakým jenom může býti člověk se svým často nevysvětlitelným jednáním. A tak odcházíte z divadla stísněni a vzrušeni; rádi byste byli někde o samotě, daleko od lidí, neboť víte, že uprostřed vás žijí opravdu takové ženy, přinášející zkázu; cítíte, jak v celém životě vašem, kamkoliv se podíváte, více ještě než ve hře znemravňuje lesk zlata kupčícího lidmi i jejich dílem veškeré vztahy životní a při tom doznívají vám v sluchu slova Claudelova, plná lyrismu a citovosti.

Šráček.

Rozbor a referát o nových hrách českých autorů, hraných poslední dobou na pražských scénách, přineseme pro nedostatek místa v čísle příštím.

Redakce.

KNIHY DRUŽSTVA PŘÁTEL STUDIA

Pořádá a vydává Lad. Kuncíř v Praze VII., Ověnecká 4.

- | | |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------|
| 1. Hilaire Belloc: <i>Cesta do Říma</i> . Přeložil Ant. L. Stříž. S 30 autorovými vyobrazeními. Upravil Jar. Benda | Kč 24'20 |
| 2. Thomas de Quincey: <i>Johanna z Arku</i> . Přeložil Ant. Stříž. Upravil Jan Zrzavý | Kč 10'— |
| 3. Sv. Bonaventura: <i>Život svatého otce Františka</i> . Přeložil Ant. L. Stříž. Upravil a dřevoryty ozdobil Ferdiš Duša | Rozebráno. |
| 4. Blah. Rabanus Maurus: <i>Život blažené Maří Magdaleny a její sestry sv. Marty</i> . Přeložil Antonín Stříž. Upravil a 4 obrazy ozdobil Jan Konůpek | Kč 26'40 |
| 5. Kasimír Edschmid: <i>Šestero ústí</i> . Povídky. Přeložil Boh. Reynek. Upravil a ilustroval Vlast. Hofman | Kč 19'80 |
| 6. Paul Claudel: <i>Den sedmý odpočinkem</i> . Drama o třech dějstvích. Přeložil Dr. Fr. Odvalil. Vypravil Vlast. Hofman | Kč 15'40 |
| 7. Fulcher Chartreský: <i>Historie Jeruzalémská</i> , aneb Děje křesťanského rytířstva na výpravě do Svaté země a panování obou Balduinů. Přeložil Ant. Stříž. Upravil a dřevoryty ozdobil K. Vořtučka | Kč 33'— |
| 8. Paul Claudel: <i>Patěro velkých ód provázených processioálem na pozdrav novému věku</i> . Přeložil Boh. Reynek | Kč 27'50 |
| 9. Arnošt Hello: <i>Divné příběhy</i> . Povídky. Přeložil Josef Krlín | Kč 39'60 |
| 10. Francis Jammes: <i>Růženec ve slunci</i> . Přeložil Frant. Pastor | Kč 16'50 |
| 11. Melanie Kalvatová: <i>Zjevení přesvaté Panny na hoře La Saletské dne 19. září 1841</i> . Přeložil Josef Florian. Upravil Ant. Lískovec. Frontispice a kresbu v titulu navrhl Frant. Vik | Kč 10'— |
| lepší vydání | Kč 20'— |
| vydání na ručním papíře v polokož. vazbě | Kč 100'— |
| vydání v celokožené vazbě | Rozebráno. |
| 12. Boh. Reynek: <i>Žizně</i> . Básně. Obálku a kresbu v titulu navrhl F. Vik. | Kč 22'— |
| 13. Paul Claudel: <i>Tři básně z války</i> . Přeložil Boh. Reynek | Kč 2'20 |
| 14. Fra. Filip Konečný: <i>Svatý Dominik, zakladatel řádu kazatelského</i> . S 20 obrazy v textu a titulním obrazem sv. Dominika od Fra. Angelica | Kč 33'— |
| 15. <i>Almanach třetího řádu sv. Františka</i> . Uspořádal Leander Brejcha. O. F. M. Dřevoryty F. Duši | Kč 15'40 |
| 16. Křiřtan: <i>Život a umučení sv. Václava a báby jeho sv. Ludmily</i> . Přeložil Ant. Stříž. Předmluvu a poznámky napsal prof. Dr. Josef Pekař. Upravil Ant. Lískovec. Lid. vydání rozebráno. Lepší vyd. vázané v plátně | Kč 19'80
Kč 44'— |
| 17. Jules Barbey d' Aurevilly: <i>Ženatý kněz</i> . Román. Přeložil Arnošt Procházka. Upravil V. H. Brunner. (Spisy, sv. I.) | Kč 37'40 |
| lepší vydání | Kč 49'50 |
| vázané v plátně | Kč 88'— |
| vydání na ručním papíře v celokož. vazbě | Rozebráno. |
| 18. <i>Kvítky slavného pána svatého Františka a jeho bratří</i> . Přeložil Dr. Karel Vrátný. Upravil Ant. Lískovec. Kresbu v titulu navrhl Fr. Vik. Lidové vydání rozebráno, lepší vydání vázané | Kč 30'80
Kč 55'— |
| 19. Jiří Karásek ze Lvovic: <i>Legenda o ctihodné Marii Elektě z Ježiše</i> . Obálku, frontispice a kresbu v titulu navrhl Frant. Vik | Kč 18'— |
| 20. Svatá Terezie Ježiřova: <i>Meditace duše o Bohu</i> . Přeložil Rudolf Linhart. Z literární jeho pozůstalosti vydal Vilém Bitnar. Upravil Ant. Lískovec | Kč 8'80 |
| 21. Ludvík M. Grignon z Montfortu: <i>O pravé pobožnosti k Panně Marii</i> . Přeložil Otto Albert Tichý. Kresbu v titulu upravil Fr. Vik | Kč 15'— |
| lepší vydání | Kč 22'— |
| Zvláštní otisky z této knihy: <i>Litanie k Duchu Svatému</i> | Kč —'40 |
| <i>Modlitba o apořtoly posledních dob</i> | Kč —'80 |
| 22. Dr. Alois Lang: <i>Jacopone da Todi</i> . Upravil V. H. Brunner. (Spisy svazek I.) | Kč 20'— |
| 23. Jules Barbey d' Aurevilly: <i>Rytíř des Touches</i> . Román. Přeložil Jos. R. Marek. Upravil V. H. Brunner. (Spisy sv. II.) | V tisku. |

24. Henry Ghèon: <i>Člověk zrozený z války</i> . Konverse. Přeložil Dr. Fr. Odvalil	V tisku.
25. Alexej Remizov: <i>Rybník</i> . Román. Přeložil Lad. Ryšavý. Upravil V. H. Brunner.	V tisku.
26. Francis Jammes: <i>Farář ozeronský</i> . Román. Přeložil Dr. Fr. Odvalil.	V tisku.
27. Arnošt Hello: <i>Svěcení dne Páně</i> . Přeložil Jos. Krlín. (Spisy sv. I.)	V tisku.
28. Vlad. S. Solovjev: <i>Základy duchovního života</i> . Přeložila a předmluvu napsala A. Tesková. Upravil V. H. Brunner	V tisku.
29. Jaroslav Durych: <i>Obrazy</i> . Upravil Jar. Benda	V tisku.
30. Pavel Bernriedský: <i>Život sv. papeže Řehoře VII.</i> Upravil J. Pavlík.	V tisku.

Do tisku se připravují: Spisy J. Barbeye d' Aurevilly, Léona Bloye, Arnošta Hella, Paul Claudela, Dra. Al. Langa, Al. Remizova, ctih. A. K. Emerichové. — Knihy konversí. — Svatí Otcové Církevní (sv. Augustin, sv. Alfons Liguori, sv. Řehoř Veliký, sv. Bernard). — Legenda aurea. — Životy českých světců. — Martyrologium Romanum. — Dante Alighieri, Božská komedie. — Jørgensen, Na výšinách. — de Rezende, Můj Flos Sanctorum. — Balbín, Obrana jazyka českého. — Jammes, Kniha o sv. Josefovi. — Belloc, Marie Antoinetta. *Malogranatum* -- slavná památka českého písemnictví z doby předhusitské v překladu P. J. Fořtela.

Letorosty: Sborník D. P. S. Svazek 1. a 2. po Kč 10.—. Svazek 3. Kč 25.—.

DOBŘÉ DÍLO :

Em. Baumann, <i>Tři svatá města</i> . Přeložil Dr. Jos. Vašica. Upravil Jar. Benda	Kč 16'50
Hil. Belloc, <i>Čtyři pocesní</i> . Směs. Přeložil Ant. Stříž. Upravil Jar. Benda	Kč 26'40
R. H. Benson, <i>Historie Richarda Raynala</i> . Přel. Ant. Stříž. Upravil Jar. Benda	Kč 6'50
Leon Bloy, <i>Chudá žena</i> . Přel. Jos. Florian. Upravil Jar. Benda	Kč 38'50
Jar. Durych, <i>Cestou domů</i> . Upravil J. Benda	Kč 13'20
— <i>Svatý Vojtěch</i> . Upravil J. Benda	Kč 39'60
— <i>Tři dukáty</i> . Upravil Jar. Benda	Kč 13'20
Francia, <i>Pohřební řeč nad s. Marií z Kříže, rozenou Melanií Kalvatovou pas. La Saletskou</i> . Přel. A. Stříž	Kč 4'—
A. Hello, <i>Slova Boží. Úvahy o některých textech Písma svatého</i> . Přel. Otto A. Tichý	Kč 30'—
Sv. Eusebius Jeronym, <i>Listy</i> . Přel. Ant. Stříž	Kč 30'—
Sv. Kateřina Síenská, <i>Listy</i> . Přel. Ant. Stříž.	Kč 25'—
F. Odvalil, <i>Kvetoucí meze. Básně</i>	Kč 10'—
P. Schmøger, <i>Život ctih. Anny Kateřiny Emmerichové</i> . Přeložil M. Fencel. Upravil Jar. Benda. Díl I.	Kč 30'—
Díl II.	Kč 60'—
Sv. Terezie Ježíšova, <i>Kniha o zakládání</i> . Přel. Rud. Linhart. Upravil Jar. Benda	Kč 25'—

KNIHOVNA NÁVŠTĚVY :

1. Paul Bourget, <i>Lazarina</i> . Román. Přel. B. Kyselý	Rozebráno.
2. René Bazin, <i>Davidka Birotová</i> . Román učitelky. Přel. Dom. Pecka	Kč 7'70
3. Const. Plastrierová, <i>Vyhnaný dědic</i> . Román. Přel. Prok. Holý	Kč 9'90
4. Dr. J. Klug, <i>Věčná tesknota</i> . Trpícím a hledajícím Boha. Román. Přel. Stan. Domin.	Kč 12'40
5. Isidor Cankar, <i>Z cesty</i> . Přel. B. Vybíral.	Kč 12'—

Roční příspěvek členský Kč 60'—. Členové dostávají všechny publikace se slevou a mimo to bezplatnou premií, výhradně pro členy D. P. S. vydanou. Na ceny zde uvedené nepřipočítává se žádná přírážka a též porto se neúčtuje.

Příhlášky nových členů přijímá a objednávky knih vyřizuje

ADMINISTRACE DRUŽSTVA PŘÁTEL STUDIA
v Praze VII., Ovenecká 4.

Ž I V O T

M Y Š L E N K Y
O S O C I A L I S M U, U M Ě N Ě
N Á B O Ž E N S T V Í A P O L I T I C E

* R O Č N Í K *
I V



1 9 2 1 * 2 2

V Y D Á V Á

* Č E S K Á L I G A A K A D E M I C K Á *

„ŽIVOT“ vychází 1. dne v měsíci kromě prázdnin v Hradci Králové.
PŘEDPLATNÉ pro IV. ročník „Života“: 30 Kč pro ne-
studenty, 20 Kč pro studenty. REDAKCE a ADMINISTRACE v Praze-III,
Vršilská 1. — Reklamace se zasílají do administrace v Praze.

O B S A H Č Í S L A 9.:

J. M. Znorov: Jen pyšní nebudme! — *Josef Zeman*: Dopis z Číny. — *Otto Albert Tichý*: Vincent d'Indy. — *F. A. Modrý*: Hořký sonet. — *Oluf Kolsrud*: Čin svatého Olava. — *Dr. Josef Miklík C.S.S.R.*: Od Luthera po De-
litzsche. — Co život dal. — Věda. — Umění.

**RUKOPISY a DOPISY pro redakci zasílány buďtež na ad-
resu: Jano Š r á č e k, redaktor „Života“, K r o m ě ř í ž,
arcibiskupské gymnasium.**

Sdělení redakční:

Příští, poslední číslo tohoto ročníku vyjde 25. června, aby mohlo být ještě
včas rozesláno všem studujícím před odjezdem na prázdniny.

Nevyžádaných dopisů nelze autorům zpět zasílati, není-li přiložena k ruko-
pisu dostatečně ofrankovaná obálka s autorovou adresou.

*Autory uveřejněných prací žádám, aby mi zaslali seznam tiskových chyb, jež
ve svých pracích našli. Chceme v posledním čísle při ukončení ročníku tyto
chyby opravit. — Redakce.*

Sdělení administrační:

Kdo z pánů P. T. odběratelů neobdržel některého čísla tohoto ročníku,
nechť to laskavě sdělí administraci. Žádáme zároveň, kdo by mohl postrádati
číslo 5. tohoto ročníku, by nám laskavě jím vypomohl a zaslal na administraci.

Dary na revue „Život“ (nad 10 Kč) P. T. Sl. Hlavová 50 Kč, Luž 30
Kč, Orel v Písku 50 Kč, P. V. Novotný 20 Kč, Sahulova 10 Kč, Dr. Sedlák
70 Kč, Šváb 30 Kč, Kongregace mil. sester v B. 50 Kč, Jokl 50 Kč, Dr.
Vrátný 40 Kč, V. E. Hochinfels 20 Kč, Dr. F. Vitek 20 Kč, Ing. F. Fähnrich
20 Kč, A. Quis 10 Kč, P. Jirounek 62 Kč, J. Fojtík 20 Kč, J. Slámka 20
Kč, P. J. Boháč 30 Kč. Všem šlechetným dárcům upřímně „Zaplat Bůh!“
Za administraci: J. Pelikán.

SPOLEK KATOL. AKADEMIKŮ „M O R A V A N“
přesídlil od 1. června t. r. do nových místností
V BRNĚ, Koliště č. 5.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMIČKÁ.“
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: JOSEF KATNAR. TISKLA: BISKUPSKÁ
KNIHTISKÁRNA V HRADCI KRÁLOVÉ, ADALBERTINUM.

Z I V O T

M Y Š L E N K Y O S O C I A L I S M U, U M Ě N Í N Á B O Ž E N S T V Í A P O L I T I C E * R O Č N Í K * I V

J. M. Z n o r o v :

J E N P Y Š N Í N E B U Ď M E !

Ještě jsme ze všech nepili číší,
neznáme ještě všecku hořkost
a neznáme ještě všecek bol.
Ještě jsme nežili zoufalství hrůzu,
ještě jsme nepřešli všecky pády
a nepotkali příšery smrti.
Ještě jsme neslyšeli všecky otázky,
které nás čekají a jimž snad
zůstanem odpověď dlužni.
Ještě jsme nepadli v agonie úzkosti,
neznáme hrůzy opuštěnosti,
vyhnanství, nenávisti a zloby.

— — — — —
Dokud jsme nepřešli všecky hory,
dokud jsme nesešli v údolí všecka,
dokud jsme nepřepluli široká moře
vod i písku a skal i lidského bolu,
nebuďte pyšní a tvrdí
a neříkejme, že jsme nezabloudili.
Což není bloudit největší bolest,
což není bloudit ten nejhlubší žal?
Je to jak žízeň a horší než hlad,
je to jak výheň i ledu chlad,
je to jak zoufalý pláč a šílené smání,
v pralese otázek na duše zavolání
pouhá jen ozvěna našeho výkřiku,
když vrací se k nám
a láme nám poslední síly.

Štasten jsi, komu v to šero
paprsek zlatý víry dětinné padá.
V něm všechny stíny dostanou barvu a lesk,
a všechny vzdechy a zvuky se promění v zpěv,
jenž dá ti touženou na všechno odpověď.
Jdeš-li však za ním a dojdeš-li slunce,
je to víc milost nebe, než tvoje zásluha.
Jen pyšní nebuďme a odpusťme si mýlky,
a milujme se vespolek!

Josef Zeman:

DOPIS Z ČÍNY.

† P. b. J. K!

Kashing v prosinci 1921, v lednu 1922.

Drazí bratři v Kristu!

Přáli byste si nějakých údajů o mé daleké-cestě; s radostí Vám vyhovím, ač počítám s každým okamžikem. Ty dojmy jsou zcela osobní. Cesta trvala 38 dní po moři z Marseille do Šanghai. Dne 2. září jsem odjel o 8. h. večer rychlíkem z Paříže do Marseille. V Paříži jsem opustil ten drahý útulný dům v rue de Sevres 95, který nazýváme Saint Lazare na upomínku našeho prvního ústředního domu „Saint Lazare“ (odtud Lazaristé). Byl to můj druhý domov, přijali mne tam přede dvěma léty — cizince a opuštěného sirotka — jako svého a prožil jsem tam dva roky, z nejkrásnějších v mém životě, v tichu a mlčení noviciátu, tam uprostřed bouřícího středu samé Paříže. Miloval jsem ten dům i jeho obyvatele, staré, upracované misionáře, které po strastech a úzkostech apoštolského života již nic nepřekvapuje, — ostatní spolubratry mladé, ohnivé Francouze z různých koutů té milé Francie, kteří tam přicházejí, aby společně se připravili na tažení za zářivými ideály až do nejzazších končin okrsku. Kristova láska nás spojila v rodině apoštolské lásky sv. Vincence z Pauly, jehož tělo odpočívá v kapli našeho ústředního domu.

Naposled jsem dával s Bohem představeným a s jejich požehnáním odešel do dalekých končin mi určených. Naposled jsem spěchal těmi hlučícími ulicemi pařížskými dát poslední s Bohem Máti Páně v rue du Bac v kapli našich sester, kde se zjevila roku 1830 Panna Maria ze sv. Numismatu. Miloval jsem velmi tu útulnou kapli, kterou jsem navštěvoval dvakrát týdně a kde se mi dostalo nesčetných milostí. Jsem ujištěn, že požehnání mé drahé Matky mne provází všude. V duchu jsem se poklonil ještě na Montmartru, kdež jsem vykonal toho dne ráno pouť. Sestoupil jsem do podzemní dráhy, přeplněné dělníky, vracejícími se z továren, a v malé čtvrtině jsem byl na Lyonském nádraží. Tam mne čekal můj společník. O půl 9. h. jsme odjeli z Paříže.

Noc minula klidně, ráno jsme se probudili v Provence. Bylo cítit jih; vlahý čistý vzduch od jihu byl první pozdrav moře. V dále se rysovaly na žlutém, jasném nebi vrcholky Alp. Spolucestující byli dva páni s dvěma dámami, mimo to jedna mladá paní — všichni jeli do mořských lázní — do Nizy. Když zvěděli, že my odjíždíme do Číny, pohlíželi na nás jako na „bêtes curieuses“, jak říkají Francouzi. Zvláště mladá paní nemohla pochopit, jak možno opustit krásnou Francii a odejet do Číny; ukazovala nám krásný kraj provençalský a čarovné zálivy mořské, kol kterých jsme jeli. Pochopíte, že je těžko mluvit o ideálu, jehož uskutečnění vyžaduje na člověku oběť všeho, na čem lpí srdce — těmto buržoům, slunícím se v pohodlí života, jedoucím do mořských lázní do Nizy!

V Marseilli přivítalo nás žhavé slunce jižní, jehož zázraky vyluzují pomeranče a bohatou středozevní floru, u nás neznámou. Město má ráz kosmopolitní — viděti spousty lidí, dělníků neb obchodníků různého vzhledu a různé pleti. Jsou tam snad zástupci všech národů evropských a z Orientu. — Příštího dne přijeli tři ostatní spolubratři. Jeden od Toulouse byl naposled u svých staříčkových rodičů, které již zde na zemi vícekrát neuvidí. Jeden z Avignonu, kde se byl rozloučit chladně se svým otcem-nevěrcem, a třetí byl v rodišti v Lotrinsku u Nancy; jest již stařec s bílou, po pás sahající bradou. Okolo druhé hodiny odpoledne jsme odjeli tramwayí na přístaviště, několik kilometrů zděli, kdež jsme vyhledali naši loď „André Lebon“, která nás měla dopravit na dálný Východ. — Pro Francouze to znamenalo odjezd a rozloučení s drahou Francií, já odjížděl z ciziny do ciziny, odjev přede dvěma roky z drahé Moravěny. Než, zasílal jsem poslední „S Bohem“ své vlasti i já, neb jsem opouštěl evropskou půdu — pravděpodobně navždy. Kol 6. hod. zavzněla lodní siréna mocným dusivým hlasem, který se rozléhal po dálném přístavišti; okolo kotvící lodi odpovídaly. Šerilo se. V přístavišti vycházeli dělníci, lidé drsného vzhledu, sluncem osmahlí, opouštěli doky, na kamenné výspě stála spousta lidí, známých a příbuzných odjíždějících krajanů, mávali šátky. Byli jsme taženi malým parníčkem z přístaviště až k ochranné hrázi. Slunce zlatilo vrcholky kopců a výběžků Alp v pozadí — z basiliky Notre Dame de la Garde Božská Máti nám naposledy žehnalâ, její socha na vrcholku věže mizela znenáhla ve večerních mlhách, pevnina mizela, až úzký její proužek byl pohlcen ohromným kotoučem moře. Na lodi jsme byli vším zaopatřeni; kabina pro čtyři: můj spolubratr z jižní Francie, jeden Švýcar (protestant), který jel do Singapuru na 4 roky za obchodem, a jeden Ind, temné pleti z jižní části Přední Indie z Pondišery; odbýval si ve Francii právnické zkoušky, mluví perfektně francouzsky a anglicky. Byl v Paříži, v Londýně, — u Verdunu prohlédnouti si bojiště, v Lurdech na pouti — je dobrý katolík — dobrák — má 21 roků, já mu čítal přes 30; to je to předčasné stáří v tropech. Mnoho jsme spolu mluvili za večerů — jeli jsme spolu až do Kolombo — zajímal se o naši vlast osvobozenou a slíbil mi, že se při příští návštěvě Evropy zajede podívat na zlatou Prahu. Jest vzdělaný, sebevědomý Ind a těžce nese jho anglické.

Ohromné moře, mírně se vlnící, působí mocným dojmem, staví člověka před obraz něčeho nesmírného, co se dá těžko vymezit — pojem nekonečna. Slunce vstává z moře a lehá do moře, opisujíc velký polokruh nad tou neomezenou plochou. Krásné jsou východy a ještě krásnější západy. Když slunce vychází neb se chýlí k západu, stříbrná pěšina běží po vlnách, úžic se až ke slunci. Vlnka stihá vlnku, moře si hude svoji věkovitou píseň. Vzpomněl jsem si na verše, jež napsal Znorov loni v „Životě“:

„Tak náš je život, jako to moře houpavý;
naděj a lítost, smích a zas slzy, jak den to nese střídavý.“

Propluli jsme mezi Korsikou, rodištěm Napoleonovým, a Sardinii. Rozeklané a vypráhlé skály, pouze kol břehů trochu zeleně — několik menších ostrovů a opět ta nesmírná plocha. Zdravý silný vzduch mořský nám dodává notné chuti. Minuli jsme zeměpisnou výšku Říma — věčného města.

4. září jsme jeli okolo pověstného Stromboli, dva prudce z moře se tyčící kopce. Projeli jsme úžinou Messínskou; viděti ještě trosky z poslední pohromy zemětřesení v Messině: v pozadí se zdvihají modré holé skály — na Sicilii bylo lze spatřiti v dáli kouřící Etnu. Po modré hladině se šine občas plachta lodiček rybářů, bílá jak labuť. Moře bylo dosud výtečné, klidné, trochu zčeřené — ráno vždy klidné jak ohromné zrcadlo s dlouhými pruhy a skvrnami, jakoby „zadýchané“. Náš „André Lebon“ majestátně brázdil k východu. Charybda, okolo které jsme jeli, nás nepohltila; je to vír, který možno pozorovati podle spirálovitého pění a točení se vln. Dnešním lodím ovšem mnoho neuškodí. — Ráno jsme měli mši sv. v hudebním saloně I. tř. na horní palubě. Účast byla dosti značná vzhledem ke společnosti a prostředí. Mši sv. sloužil jeden biskup-jesuita, již stařeček, vracející se do své misie v Maduras v Přední Indii s dvěma misionáři a několika bohoslovci. Cestující zpívali: Reine de France, priez pour nous. Jeden z důstojníků námořních zpíval s doprovodem piana: „O salutaris Hostia“ a „Ave maris Stella“. Ta Hvězda mořská nás provázela a bděla nad námi. V první řadě vě-

řících byl Paul Claudel, vyslanec francouzský v Japonsku, který jel s námi. Je to muž neobyčejně vzdělaný, zná dopodrobna Summu theologicu sv. Tomáše Aq. a každý měsíc přečítá všech 150 žalmů. Byl s námi též jeden biskup-misionář z Nové Guineye, vracel se do své pustiny mezi lidožrouty, u nichž prožil 23 let; vyprávěl nám mnoho zajímavostí ze života těch dětí přírody. Když konají jeho divoší hostinu, trvá celých 5 dní; v noci pořádají tance — šestého dne zabijí a snědí pozvané hosty. On však vždy zavčas zmizel. Jsou s ním: jeden misionář (prodělal válku jako letec a jest rytířem řádu čestné legie), jeden bratr a sestra misijní. My jsme měli místo na zadní části paluby nad restaurantem a hudebním salonem II. tř., kdež jsme obcovali denně několika mším sv., které byly slouženy na malém, přenosném oltáříku. Byli s námi rovněž dva misionáři ze zahraničních misí Pařížských (jeden jel do Koreje, druhý do Annamu), mimo to dvě sestřičky z naší sesterské Kongregace, Vincenciánky neb Vincetky (Filles de la Charité, založené rovněž sv. Vincencem z Pauly); jely s námi do Číny, kdež jim je svěřeno na 25 nemocnic, sirotčinců, chudobinců a škol. Případaly mi mnohdy jako dvě holubičky s bílými křídly, které přechívají na jejich plachetkách, jako by letěly daleko za okeán ku pomoci a záchraně těch ubohých tvorečků, hynoucích bédou a hladem.

Barva moře je hluboce modrá, takže nebe, to jasné, azurné jižní nebe se zdá býti šedým, srovnáme-li je s mořem. Když jsem hledíval se zádi lodi na stopy, které zanechává loď, míval jsem zvláštní dojem. Je to jako široký pás rozvířený a zpěněný, který mizí v dáli a úplně se ztrácí v plošině vodních spoust. Jak věrný to obraz života! — Bylo nás na 1200 cestujících a plujeme na lodi životem. Co činíme jiného, než že rozvíříme trochu své okolí, že způsobilme nějakou tu vlnu, která se houpá do dálky — než brzy se ztrácí v chladné jednotvárnosti okolí. Tak nás 1200 propluje životem a po nějakých 100 letech nezbude po nás na moři lidstva ani vlnka, ani pěna, ani stopa. — Okolo pevniny v blízkosti ostrovů a opuštěných skalisk krouží v jasných výšinách rackové; klidný, vážný let těchto ptáků-bouřliváků na azurné plachtě tohoto světa mi připomíná cosi jako posly ze záhrobí, neb oni krouží výše, níže, rychleji, pomaleji, než vždy vážně a jistě, hledajíce kořist ve vlnách — tak popluje nad našimi hlavami posel z věčnosti; — kdy nás vyloví z vln života a postaví tváří v tvář Absolutnu?

Za dlouhých nádherných večerů na Středozezemním moři jsem hledíval k severu, vzpomínaje na léta nedobrovolných toulek v císařské armádě. Terst — Oděssa — Kolumea — potom Olomouc — odjezd z Prahy — Paříž — dvě léta tam prožitá. Z hloubi srdce jsem děkoval Prozřetelnosti za ochranu tak viditelnou; kéž Bůh sám odplatí těm, kteří byt jen kapkou radosti rozmnožili blaho neb umírnili trpký osud opuštěného sirotka.

Dne 7. září jsme přistáli v Port-Saïd v „Dobré Přístavě.“ Starý Arab nás převezl z lodi na pevninu. Město nepatrné; jedno- až dvoupatrové domy s plochými střechami s verandami. Ulicemi vanul horký, dusivý van, bylo k večeru; africká půda oddýchala. Zašli jsme k našim sestrám nedaleko francouzského vyslanectví, předložily nám šálky silné mokky. Město čistě orientální, živé, plno statných, silných Arabů s červenými fezy. Černoši většinou pracují v přístavišti. Můj kolega Francouz zašel k jednomu hodináři, Řekovi, spravit hodinky. Podivno — nic nežádal za správkou. — Poseděli jsme chvíli v arabském restaurantu u teplého, nechutného piva, pozorující pestrý, vířivý život v ulicích. Ženy mohamedánské chodí se zahalenou tváří — jsou oděny černě — a pouze pro oči jest otvor; mezi očima jest závoj spjat žlutou sponou. Mnohé ty oči na nás pohlížely zvědavě, drze, nenávislně. — Po západu slunce jsme vyšli za město na výspu v moři, kde počíná Suezský kanál. Je tam socha Ferdinanda de Lessepse, francouzského inženýra; mohutná, energická postava muže, který ukazuje ke kanálu, jehož zřízení hrdinně podnikl. Na podstavci jest vyryto heslo jeho života: „Aperire terram Gentibus“

Večer jsem pohlízel s lodi na přístav, halící se do průsvitných mlh; stříbrná luna prostírala široký, chvějící se pás na temně zelených vlnách, loďky Arabů se šinuly tiše kolem lodi, kluci, plovající jako ryby, šplouchali ve vlnách, občas zavzněla kusá, melancholická píseň Araba. Kotvili jsme před holandským vyslanectvím, elegantní, jedno-

patrovou budovou v arabském slohu, s arkádami kolkolem. Měsíc stříbřil ty štíhlé pilíře a vrhal temné stíny po verandách — přístav i město usínalo, hluk a šum odumíral — nádherná, čarovná východní noc.

Na Narození Panny Marie jsme jeli Suezským kanálem (zřízeném v letech 1858-69), zdělí asi 160 km; Suez, malé městečko, jest na jižním konci kanálu při ústí do Rudého moře. Je to důležité místo, most mezi Asií a Afrikou. Vzpomínal jsem, že se tudy ubíral kdysi Josef, Maria a Syn Boží do vyhnanství egyptského, věrný to obraz misionáře, který opouští vše a odebírá se do Egypta pohanství, by tam kácel sochy model. Vody kanálu jsou smaragdově zelené. Po levici Asie, žlutá, vyprahlá poušť. Za dne třeba obrnit zrak zelenými skly a hlavu tropickou helmou proti slunci, které začíná býti nebezpečným. Poušť na Sinajském poloostrově budila ve mně mimoděk pocit hrůzy. Kam oko dohlédne, spousty žlutého písku; ani keříčku, ani traviny. Sluneční paprsky, které bijí do těchto pustin, tvoří z nich pravou výheň, neb na obzoru, nad vyprahlými skalisky a kolkolem vystupují jakoby šlehy, zář výhně.

Kol kanálu pracovali hulákající Arabi; odváželi na malých vozících na kolejích písek dále do vnitra pouště, aby se zabránilo zasypání kanálu. Na asijské straně jsme spatřili karavanu velbloudů, odpočívajících na písku. Africká strana je poněkud veselější, sem tam temně zelený terebinth, občas nízké domky Arabů a zřízenců kanálu. Asi uprostřed kanálu na africké straně jest nemocnice a lékárna našich sester pro dělníky při kanálu. Jak neobdivovati hrdinnost těch žen, které zřeknuvše se a opustivše vše, odebírají se tam do nitra pouště pro blaho cizích lidí, jinověrců. Jedna sestra, bíle oděná, stála na náspi a mávala nám šátkem. — Suez při vchodu do Rudého moře jest malý ostrůvek před vyprahlými skalami, za něž zapadalo slunce, vrhajíc po roklinách a pouštích dlouhé fialové stíny — moře temně zelené, nebesa žlutá, rudá na západě — podivuhodná hra barev, které jsem se nejednou obdivoval při západech a východech slunce. Nedaleko od Suezu, kde se břehy rozbíhají a mizejí na obzoru, je místo, kde podle podání přešli Israelité. Četli jsme si líčení přechodu z bible, plující v oněch místech. Kolik tajemství tu skryto! Bože věčný, budíž stále veleben, že pomáháš vždy slabým a utiskovaným! My rovněž přecházíme suchou nohou ohromnými oceány pro Tvou slávu a spásu duší Tvých, pomoz, Pane dobrý, na přímluvu Marie, pohleď, že nečiníme nic pro sebe a pro lidi. Nedbej mé slabosti — ba jednej Ty sám, Bože zázraků!

Rudým mořem po čtyři dny; bylo trochu živější než moře Středozevní. Bílí „berani“ (hřebený vln) se objevují sem tam po celé ploše až k obzoru. Z Arabie a z Libyjské pouště vanul horký vítr, dnem i nocí jsme se koupali v potu — všeobecná únava, ochablost. U strojů pracují Čiňané nazí a topiče polévají vodou. Vynesli jednoho důstojníka v bezvědomí, omdlel v atmosféře 55°. — 12. září jsme dospěli do Djibouti na východním pobřeží Afriky — francouzský přístav naproti anglickému Adenu na arabské straně. Když jsme zakotvili, přišli k nám na palubu malí černoši — Somalci — prodávali pštrosí péra, korály mořské, datle, a jeden ve své naivnosti nabízel dlouhé píky na prodej a výrazem tváře a pitvořením se snažil přesvědčiti o potřebě té zbraně k obraně. Černoši nakládali uhlí k večeru, až vedro poněkud minulo. Kluci hnědí jakoby z čokolády skákali z lodiček do moře a pod vodou lovili mince, které jim cestující s paluby házeli. Jsou jako ryby, dovedou být celé hodiny nad vodou, jsou hubení, vlasy kudrnaté, dobráctí a prostí — i ti velcí — jako malé děti. Opět ti ptáci-bouřliváci, hnědí jako naši holubi, poletují celé dny okolo lodi, mají hnízda na blízkém, skalnatém pobřeží.

Opustili jsme Djibouti za ranních červánků a rozjeli se vstříc tomu z vln stoupajícímu slunci. Po dlouhých 8 dní jsme se plavili po ploše Indického Oceánu, rychlostí osobního vlaku, do Colombo. Posunovali jsme denně hodinky o 20 min., jedouce přímo k východu, vždy blíže k Číně, vždy dále od těch, které jsme opustili. Tak jsme zůstali mezi nebem, oceánem a pod žhavými paprsky tropického slunce. Jakmile jsme přejeli Sokotru, prudký jihozápadní vítr zakymácel lodí — a to kymácení trvalo 4 dny — byl to musson, který dul od Madagaskaru. Vlny stříkají až do oken kabin, 10 metrů nad hladinou. V jídelně velké mezery, na palubě poloprázdno; vítr jakoby vymetl ty jemné tvářičky a toaletty. Já jsem sáhl po knihách. Neposkytl jsem nic delfinům. Jest zají-

mavo se stanoviska psychologického pozorovati zde svůj duševní stav. Nemoc mořská jest ponejvíc působena illusí a autosuggescí. Člověk, dívaje se na rozbouřené moře, jehož vlny se řítí proti lodi jako stáda divokých, splašených koní, cítí svoji opuštěnost na lodi, která jest jako skořápka, zmítaná sem a tam; přirozeně pojímá člověka zavrať. Čin vůle je velmi důležitý v tomto střetnutí se rozpoutaného živlu a lidského ducha. Třeba reakce. Jest dobré nedívatí se zbytečně na pěníci se vlny, nemyslíti na svůj stav a vmysliti se takřka v opak — že jsme na pevnině. Upoután-li duch vůlí, tělo se podvolí. — Uetl jsem více knih o Číně. Zvláště však mne zajímal Léon Bloy od René Martineau (Souvenirs d' un ami). Poznal jsem tu mnoho, co mi bylo dosud hádankou — občas jsem se od srdce zasmál zuřivosti toho bijáka „Caïna Marchenoira.“ Doufám, že vldp. Dr. Cinek dostal tuto knížečku, poslal jsem mu ji z Kolombo. Snad by uspokojilo nejednoho milovníka „Dobrého Díla“ několik statí z těch vzpomínek na toho Chudého.

Moře se utišilo, vítr ustal. Občas viděti nad hladinou létací ryby, které mají ploutve více vyvinuté a jichž mohou užití jako křídel v čas nebezpečí — letí nad vodou 10-20 metrů a opět zmizí pod hladinou. Někdy jich viděti celá stáda, jindy velká ryba se vymrští nad vlny. Šineme se nad hlubinami 4500 metrů a více — oceán, toť něco nesmírného. K jihu se rozprostírá až k jižní točně a na druhé straně polokoule se dělí po obou stranách Ameriky a běží až k severní točně. Jaký to dojem na tom široším moři! Hlubiny pod námi, hlubiny nad námi, s nichž zářily za nocí miliony hvězd; tu člověk cítí někoho, který proniká tyto propasti, který zná jejich tajemství a stanoví zákony, které řídí obměny těch nescetných těles a tvorů. Kolik tu tajemství, známých jen Jemu, Jedinému, Věčnému. Na severní straně omývá oceán břehy Arabie, jižní Persie. Tam kdesi stála kolébka lidstva, k níž zalétají dosud teskné elegie národů o prvotním blahu, o ztraceném štěstí . . . Tisíceletí přeletěly již od té doby nad vlnami národů, kteří povstávali a zaníkali, nad vlnami velehor a nad vlnami oceánů — přišel Ten, který vrátil ztracené štěstí. Již tomu 1900 let, a dosud dvě třetiny lidstva žijí v bludu a nevěře!

Hovořili jsme o našich misiích. Djibouti, které jsme posledně opustili, je přístav pro Habeš; máme několik misionářů v Habeši, kde jest jim překonávati nesmírné obtíže. P. Baeteman, který tam žije v přestrojení jako obchodník, nám psal loni do Paříže: „Přese všechno vytrváme! Bůh nám vnukuje odvahu, která není z nás, která působí, že jsme hotovi žíti v tom stavu, který, lidsky řečeno, jest bláznovstvím a zbytečností — že jsme hotovi tu žíti až do soudného dne. Jest potřebí, aby ve vojšti Páně bylo několik těch vojinů-bláznů, kteří jsou ochotni dáti se pohřbíti zde v nejpřednějších zákopech — bez naděje na záchranu. Vždyť oni vědí předem, že zemrou — a to je neodstrašuje; než oni vědí rovněž, že vše jest čítáno tam nahoře, že díla Boží začínají se v katakombách a že jednoho dne skonají s křížem v ruce a že budou nahrazeni jinými, kteří sklídí, co oni zasévali — co záleží na tom, kdo rozsévač a kdo žnec — vždyť vše to jest pro Pána Boha.“ Pronásledování jim nepopřává oddechu. — Dále k jihu máme misie na jižní části Madagaskaru. Tu žijí naši spolubratři s dětmi přírody, kteří se často odívají „paprskem slunečním.“ Náboženství Shalgašů spočívá ve víře v posmrtný život. Děti jest snadno získati, a ty obracejí starší. Dobrá misie, ale podněbí vražedné; 7 let v misiích vyčerpá nejsilnějšího muže. „Než, co na tom, vždyť vše to jest pro Pána Boha.“

A naše misie v Persii? Před válkou tak kvetoucí — přes odpor a překážky Ruska — leží dnes v zříceninách. Turci rozpoutali v Armenii a v Persii kruté pronásledování křesťanů a našich misionářů — mohamedáni je hromadně vraždili pro jakoukoliv záminku — pro jednoduché odepření vzývání „Allah“. Jistému knězi sedrali kůži s těla a rozsekali ho sekerami — byl v pravdě mučedníkem, jelikož odepřel obřad mohamedánský, k němuž ho nutili. Našemu spolubratru, Msgrovi Sontagovi prohnali hlavu koulí, jeden perský kněz, Elias Abraham, s nímž se dobře znám z Paříže, stál vedle něho, když ho stříleli. Zastřeleného hodili — nahého — na hnojiště — neví se, co se stalo s jeho tělem. Byl to v pravdě svatý misionář-biskup, znám a milován v celé Chaldejí. — Jak vidíte, krev mučedníků nepřestala téci a počet těch milionů vítězných „svědků“ Ježíšových stále vzrůstá. Hle, tisíce misionářů odcházejí daleko za moře, kde

je čekají jen svízele, utrpení všeho druhu a předčasný hrob — a to pro svědectví a rozšíření Katolické pravdy, kterou cení si výše než vlastní život. — S bolestí jsem vzpomínal na vlast a na národ, jehož 20% zapírá tu katolickou pravdu, za níž jiní krvácejí, jehož mnozí kněží „degradují kněžský ideál na rovnici pohlaví a žaludku.“ Běda! V cizině ti, kteří ani nevěří, mají pro tyto naše kněze pouze útrpný úsměv — a katolíci a kněží jiných národů se pohoršují! — — — A běda tomu, skrze koho pohoršení přichází!

Dne 20. září jsme objeli za ranních červánků mys Komorin, kde sv. František Xaverský hlásal evangelium rybářům a lovcům perel z kmene Paraver. K poledni jsme přistáli v Colombo na Ceyloně. Tu jsme poprvé pocítili omamný dech tropů, poprvé obdivovali tu nádhernou přírodu. Po přehlédnutí pasů malý motorový člun nás dopravil na pevninu. Co nejvíce bije do očí cizinců, jest ta směs národů, plemen a úborů. Běloši, Angličané vládnou — jsou oděni vesměs bíle, s tropickými helmami. Arabi v dlouhých togách s černými fezy na hlavě — jsou ponejvíce obchodníci neuvěřitelně drzí, táhnou vás za rukáv do svých bazarů, neb pronásledují po ulicích, stavíce vám před oči své zboží a výrobky. Z domorodců vynikají vyšší kasty, bílé oděni brahmíni s turbany na hlavách — pohlížejí nenávistně na cizince — vetřelce. A jakby jinak? Vždyť brahmíni praví o sobě, že vyšli přímo z úst Budhových, říkají sami sobě: „Já jsem bohem nezměnitelným.“ Když obětuje, říká: „Já jsem bohem, kterému tuto obět přináším.“ Co je vzhledem k nim „vulgus profanum?“ Tato pýcha ponížila jiné kasty, sudras a parias. Sudras je brahmovi nečistým, pouhý dech jeho znečišťuje. Odtud ta nepřeklenutná propast mezi kastami. A parias? Toť „vyvrhel vyvrhelů“, kterému brahma poprává z pouhé milosti místo na slunci, který smí nanejvýš čistiti cesty od mršin, bydletí v džungli a odívati se cáry z mrtvol; jeho hrobem je břicho šakalů. Dnes ti z nejnižších tříd pracují v různých řemeslech a pouze křesťanství je povznáší na pravou lidskou důstojnost. V Colombo a v okolí je na 50.000 katolíků, misionáři jsou z řádu Oblátů Panny Marie. Zavítali jsme k nim. Byl dusný den. Ulice se hemžily těmi polonahými Indy, Malabary, Singhalci, těla různých odstínů — až do nejtemnější hnědi. Ve městě domorodců po obou stranách cesty nízké domky „otevřené“ do ulice, bez dveří, bez oken; pouze tkaniny z listů kokosovníků dělí světnice a kuchyně od ulice. Bylo lze viděti celé zařízení, velmi jednoduché, dělníky pracující, neb celé rodiny, sedící „po turecku“ na rohožkách. Neměli na spěch, „dolce fars niente“ je zde domovem. Člověk by řekl, že je někde v nejzazší vesnici Indie, než sem tam anglický nápis vedle indického nebo arabského upozorní, že jsme blízko přístavu. Co je charakteristické a co na mne učinilo nejhlubší dojem — jsou dvojkolky, tažené domorodci. V ulicích, v nichž proudí spousty chodců a povozů, tažených hrbatými buvoly, vidíte občas dvojkolku. Běloch, klidně sedící, kouří nedbale cigaretu a před ním běží jeho „tahoun“ — domorodec, v prachu, v úžasném vedru tropickém, pot se leje po jeho shrbeném těle. Říkaly nám sestry sv. Františka, které mají v Colombo nemocnici, že jim přinášívali ty „tahouny“ umírající vysílením. Jest to zvykem po celém Dálném Východě. Jaká ironie — jest to nejpohodlnější dopravní prostředek! Není-liž to zbytek otroctví, které se dodnes trpí a jehož se využívá? — Sedl jsem s hlubokým vnitřním odporem do jedné z těchto dvojkolek. Zajeli jsme do colombského musea. Jest to elegantní — jednopatrová budova v krásném parku, mizející v stínu kokosovníků a různých tropických stromů. V houštinách kolem září nádherné květy, velikosti u nás neznámé, bílé, rudé, žluté. Po obou stranách vchodu se kývají dvě vějířovité palmy, t. zv. „strom poutníků“, pocházející z Madagaskaru. Museum má dvoje oddělení. V přízemí kulturní předměty, v prvním poschodí přírodopisné sbírky. V části národopisné jest vyložena v malém celá tisíciletí trvající kultura indická. Viděti mince z r. 2500 př. Kr. Různé předměty mají vysokou cenu historickou a kulturní, dary vasalů a radžů panovníkům, vzácně pracovaná žezla ze slonoviny, jilce zahnutých šavlí, bohatě drahokamy vykládané, spousty šperků, naušnic, řetězů a hřebenů krasavic indických, velké prsteny několik centimetrů vysoké, pravé pyramidy drahých kamenů. Nádobí od nejstarších dob až dodnes, zdobené keramikami velmi vkusnými, lodě, původně prámy hrubě svázané, i dnešní kanoe indických rybářů, lehké a hbité, malé domečky s celým zařízením, kroje prosté i oslňující bohatostí. Nejvíce mne poutalo náboženské oddělení. Po stěnách jsou

rozvěšeny fotografie předních chrámů říše Budhovy, ponejvíce v ssutinách, překvapujících rozměrů. Kol stěn rozestaveny sochy model, bůžků, zooanthropických netvorů — polou netopýrů — polou lidí — slonů, ptáků, ryb atd. Smutný to obraz převrácených pojmů o Bohu; v té směsi bludných představ snadno lze odkrýti potřebu člověka klaněti se něčemu vyššímu. To mnohobožství indické jest jako džungle, spleť, tajuplné. Každý národ přinesl něco ze svého. Poražené kmeny z dob předhistorických, cizinci neb Dravidové se vyznačují klaněním se hadům, kouzly a slavnostmi znemravňujícími. Brahmíni svým poměrně čistým pantheismem přikryli tyto pověry, utvořili jakousi báječnou mythologii. To prý je dobré — a je toho třeba pro lid. Sami se zahalili do jakési esoterické nauky, složené z metafysiky a mysticismu; a to se tolik líbí těm našim turistům-diletantům, vždyť se ta nauka snáší s mravními výstřednostmi; nedivno, že i v Paříži jsou budhisté! — Lidový polytheism tu zastoupen spoustou bohů a bůžků. Šiva, bůh plodnosti a stád, než zároveň ničitel, vůdce duchů zlých, bůh zuřivosti a zároveň asketismu. Má mnohdy kol krku růženec z lidských lebek. Bohyně Káli — jeho žena, jest ještě zuřivější, její ctitelé byli tak zvaní Tugové, rdousíci, ještě před sto lety jí každoročně obětovány lidské oběti, zvláště těhotné ženy. Někteří tvrdí, že oběti ty se konají dodnes (Edg. Thurston: „Ethnographical notes in Southern India“, Madras 1906). — Tu opět obrovský Rama ztrnulého vzezření, Puléar s hlavou sloní neb na hřbetě potkana, vedle něho neumělý kůň z červené hlíny, kterého používají bohové k „projíždkám v temnotách.“ Bohové s třemi hlavami, jinak bystrého rozumu, bohové se šesti rukami, znak moci, bohové se čtyřmi nohama — znak rychlosti; dále Višnu-lev, Višnu-kanec, Višnu-želva atd. Jaká to směs bizarních představ o Bohu! Než, hle, ty některé modly představují ďábla, příšerně se šklebicího, s očima vyvstávajícíma, tělo pomalováno křiklavými barvami. Vzpomínal jsem na mikulášské večery a na masky šklebicích se „čertů.“ Nedivno, že tito národové, odvrácení od pravdy, klesli tak hluboko, „ďábel byl vrahem od počátku a neustál v pravdě — jest lhář a otec lži.“ (Jan, VIII, 44.) a ďábel pokoušel i Syna Božího, aby se mu klaněl.

(Dokončení.)

Otto Albert Tichý.

VINCENT D' INDY.

Dvě hvězdy vzešly na nebi francouzské hudby koncem minulého století. První bych nazval stálicí, druhou snad kometou pro její lesk a nezvyklou krásu. Každý hudebník ví, koho tím myslím, neboť ty hvězdy strhly za sebou mnoho satelitův a udaly koloběh všemu svému okolí i konstelacím příštím.

Nemíním rozsuzovati, která z nich jest krásnější, neb kdo by se přel na příklad, že jest úchvatnější lev nežli slavík, abych použil jiného přirovnání. Oba slavní hudebníci vyrostli samostatně, a podobá-li se první rajskému stromu osypanému zralými plody, není mi to důvodem, bych se nepodivoval druhému, který vybujel v rostlinu s nádhernými listy a opojnými tropickými květy. Ani bych se neodvážil tvrditi apodykticky, že hudba Debussyho popírá úplně tradici; neboť staví-li d' Indy přímo na díle svých předchůdcův a mistrů, jeho sok přese vše, co přináší nového, žije z obecné umělecké tradice francouzského ducha, tak silné a vrozené u každého Francouze vlivem nesčetných generací umělců, které vydala jeho země v minulých stoletích. Směšno ovšem bylo by vyčítati řediteli Scholy Cantorum zpátečnictví, neboť stačí otevřít kteroukoliv jeho partituru, bychom se přesvědčili o pravém opaku, o přítomnosti logických smělostí a novot.

Nebudu zde mlúviti o významu Vincenta d' Indyho pro moderní hudbu francouzskou ani neohodlám rozebíratí jeho děl, stavěných ve stylu hudebních katedrál.

Vypíšu toliko svůj osobní dojem, jaký na mne činil staříčkový, ale dosud statný mistr za mého pobytu na Schole Cantorum.

Prvně uviděl jsem d' Indyho při zápisu. Sníval jsem o něm celé desetiletí, kdy mi Francie a její umělecký svět byl jen krásným ale nedostížitelným viděním, a nyní ocital jsem se tváří v tvář s autorem „Písně o zvonu“ a krásných symfonií.

Upřímně řečeno byl jsem dosti zklamán. Jako Čech a Slovan zvykl jsem si na pohostinnou vřoucnost, s jakou my přichozí vítáváme, té však jsem nenašel ve Francii, v zemi románské a v kraji individualismu; a tak chladné ač velmi noblesní přijetí do Scholy přidalo jen k mému vystřízlivění z francouzského elanu.

Neuvědomil jsem si, že jsem přicházel přímo po válce, za níž Francouzové byli povinni stříci se všeho, co přicházelo ze Záryní, a že mezi námi a Francouzy zeje propast povahových rozdílů, takže náš temperament jim západníkům vyvolává představu orientálců.

S bázní vcházel jsem do salonu Scholy, kde koná d' Indy své kursy komposiční. Ač disciplína a respekt nejsou pojmy příliš domácí mladým Francouům, pravňukům hlasatelů Volnosti, Rovnosti a Bratrství, zjev d' Indyho příliš imponuje, by si nedovolili žádného kamarádkého vyrušování. Při tom dlužno říci, že d' Indy rád vyslechne jejich mínění, ale nikdy si nikdo nedovolil přestřeliti, jsa si jist, že by se setkal s klidným pohledem mistrovým, který mluví i beze slov a rázem obnovuje pořádek. Ocítáte se před soudcem, kterému není potřebí svědků, který čte ve svědomí umělců jemu svěřených.

Usednuv za klavír a vyňav zápisník počal filosofickým pojmem umění a základními pojmy estetiky vůbec. Bylo mi novým takové vyučování komposici a tím vzácnější, že jsem slyšel ta aksiomata z úst umělce, který ručil za svoje abstraktní tvrzení realitou celého svého díla.

U d' Indyho není učení pouhým řemeslem. Nepotřeboval by toho jsa poměrně bohat. Ale dohaduji se, že jest k tomu puzen přirozenou potřebou potomstva, a snahu i schopnost vychovávatí příští generace pozorovati u něho již od prvních let jeho uměleckého působení. R. 1893 byl pověřen francouzskou vládou, aby zreorganizoval národní konservatoř, ale zkostnatělí tatíci v ministerstvu zamítli jeho revoluční opravy, chyba, za niž pýká pařížská konservatoř až do dneška, neboť přes pozoruhodnou výši technickou nehonosí se žádným mistrem na škole komposiční a vychovává pouhé hudební řemeslníky.

Nezdar ten d' Indyho nijak nezastrašil, založil prostě s Bordesem a Guilmantem Scholu Cantorum a tam uplatnil — byť i za cenu jakési diktatury — svoje opravy. Svoje výchovné principy vyslovuje v úvodu ke své Nauce o hudební skladbě:

„Člověk jest m i k r o k o s m o s.

Lidský život může zobrazovati svými periodami všecka veliká období lidstva.

Zdá se tedy přirozeno, aby umělec, u něhož prvním požadavkem jest znáti až do základů svoje umění, sám znovu prožil život tohoto umění a pochopením f o r e m, jež vytvořeny byly uměleckým vývojem, dospěl k vybavení své vlastní osobivosti způsobem neskonale jistějším než kdyby si počínal empiricky.“

Tuto geniální myšlenku uměl d' Indy rozvésti do nejzazších důsledků. Právě tím liší se jeho škola od škol jeho odpůrců, majících dosti na studiu moderních mistrů, jichž umění nelze si s pochopením osvojití, leč studiem jejich předchůdců, nemá-li ulpěti tvorba hudebního dorostu na pouhé kopii zevnějšku, na vyrábění nových harmonií a jiných pomíjivých efektů. Není to pravidlo bez výjimky, Debussy sám byl toho královskou ukázkou, ale co talentů ztroskotalo jeho napodobením!

D' Indy nešťítíl se zařaditi do své učební osnovy studium chorálu gregorianského a polyfonních skladeb středověkých věda, co krásy a umělecké zkušenosti jest utajeno v díle zapomenutých geniův z těch dávných dob. Rovněž formy pozdější a novodobé sleduje od samého jejich vzniku a dává nahlédnouti žáku v jejich organickou strukturu. Sám o sobě mrtvý kadlub stává se mladému skladateli živoucím tělem hudebního ducha.

Třeba dodati, že smysl pro formu, a řeknu raději nevyhnutelná potřeba formy,

jest cosi speciálně francouzského, že tedy badání d' Indyho v tomto oboru studia bylo podporováno přirozeným nadáním a dvojnásob šťastno.

Jasnost pojetí, duchaplné zpracování myšlenek a soulad celku jsou každému Francouzi vrozeny, byť i nedospěl každý k tomu, by je realizoval nějakým dílem. Co bychom jim mohli vytýkati, byla by jejich těkavost a právě tu d' Indy zdolal úplně a uměl spojití bez úhony svoje francouzské esprit s německou solidností, jak se jí byl naučil na svých dlouhých cestách po Německu.

Posuzuje-li práce svých žáků, hledá nejprve výraznost, *expression*. Nestáčí mu učené kontrapunkt, ani formální konstrukce, chce v prvé řadě hudbu, to, čím hovoří srdce autorovo. Není to tedy upjatý profesor hudební theorie, jak ostatně se o tom přesvědčili všichni ti, jimž bylo dopřáno ho poslouchati.

Jeho komposiční kursy nejsou akademickými přednáškami, ač jim nechybí vědecké erudice. Jsou to spíše přátelské besedy se vším kouzlem a teplem rodinného krbu. D' Indy mluví prostě, nemiluje blysknavých slov, ale co řekne, to jest myšlenka a rada milujícího otce synovi.

Končím, neboť nač hovořiti příliš, když hudba mistrova jest mnohem výmluvnější než tyto poznámky o jeho zevnějšku. Jest ovšem otázka, možno-li v Praze slyšeti všechny jeho skladby, a tu věru bylo by třeba promluvití. Když naše první scéna dopřává místa menším nebo i konvenčním representantům francouzské literatury, proč nehraje se nic od d' Indyho? Jeho dvě opery jsou díla tak zdravá, tak zralá, tak přirozeně a mocně dramatická, že by to byla pevná čísla repertoíru a s hlediska umělecké ceny bylo by jejich provedení opravdovým krokem do předu. Co do „Legendy o sv. Křištofu“, nesnadné k provozování na jevišti, proč jí nesehrati na př. ve Hlaholu, který již tolik vykonal v reprodukci veděl toho rodu? Totéž umělecké sdružení jistě by nechybilo, kdyby se ujalo jeho „Písně o zvonu“, d' Indyho díla mládí, ale přece tak úplného a strhujícího.

Přehlížení d' Indyho na scéně Národního divadla a v koncertech Hlaholu třeba nazvati vážným nedostatkem a jest na kompetentních osobnostech, by nám co nejdříve dali spravedlivé dostiučinění.

Četba, má-li býti k užítku, potřebuje přípravy, jako většina duchovních cvičení přípravy vzdálenější a bližší.

V z d á l e n ě j š í přípravou jest celý život. K čistým duším mluví Pán a tiší slyší vanutí Ducha sv. Bouří-li v srdci tvém vášně, jak chceš zaslechnouti a rozuměti tichému vnukání Ducha milosti? „Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou.“ Nediv se, že nechápeš smyslu slova Božího. Redite ad cor, zpytuj své srdce! Nediv se, že nemáš zalíbení v jeho četbě, že tě zanechala chladným tato slova! Očisť srdce své, umyj okna své duše, aby jimi mohly vniknouti paprsky milosti.

A bližší příprava? Modli se, pros před začátkem čtení Ducha svatého za světlo pro rozum, — za oheň pro lásku, — za sílu pro vůli; očisť své srdce povzdechem vroucí lítosti nad hříchy, a pak čti! Pokorně, zbožně! Loquere, Domine, quia audit servus tuus! Domine, da mihi aquam, quia anima mea sicut terra sine aqua tibi!

Čti p o m a l u, uvažuj, rozjímej, zastav se u vět, které se tě zvlášt týkají nebo které tě dojaly. Čti soustavně! „Náhodná četba nevzdělává, ale činí duši vrátkou.“ (Sv. Bonaventura). Nežli přestaneš čísti a knihu odložíš, pros za sílu k provedení poznanych pravd, — vroucně, krátce!

Věnuješ-li denně této četbě deset, patnáct minut, budou ti tyto chvíle na smrtelném loži posilou a útěhou.

Fr. Jan Evang. O. Fr. Min.: „Fons aquae vivae.“ (Pramen živé vody.)

F. A. M o d r ý :

HOŘKÝ SONET.

Vy dívky neznámé, jež kolem za večera jdete,
lze touhu jedinou jen zřít vám v oku pláti:
zda v sladkých loktech již dnes toho spočínáte,
jímž osud života vám těžké dluhy splatí.

Nuž vězte: K života-li stolu s ním dnes zasednete,
tož s myslí jedinou, mu všechno v obět dáti,
už s cest těch nadějí dnes na vždy odejdete.
Neb ti, kdož odejdou, sem už se nenavráti.

A vy, jež marně dnes jste vyšly roztouženy,
kam láká večera vás denně přelud sladký,
zpět domů vraťte se, a z hodů vyvrženy,
teď v náruč pospěšte boléstné svojí matky.
Snad splyne vyznání dnes se rtů zralé ženy,
že lépe nedojít, než chtít se vrátit zpátky.

Oluf Kolsrud

ČIN SVATÉHO OLAVA.*)

Světlo přede mnou a tma za mnou, stojí v pohádce. Tam, kudy se ubíral sv. Olav, byla tma před ním, ale za ním svítalo v údolí. Doláci byli pohany, když přišel; stali se křesťany, když odešel.

V saze je rozestřena světelná záře po celém životě sv. Olava. Někteří viděli světélkovat nad starým zpustlým domem, kam byl Olav pohozen jako novorozeně, aby zahynul. Na bitevním poli u Stiklestadu viděl Thore Hund záři, když andělé nesli padlého krále do nebe. Lidé, kteří měli za to, že mohou vidět do budoucna, vyprávěli už za mladých let Olavových, kterak nad ním viděli paprsek jasu a světla. Když Olav stál onoho letního časného rána na Hundorpu před 900 lety, tu vyšlo slunce nad hory, a Bůh dal svému světlu rozproudit po údolí.

V jediném velikém obrazu lze shrnouti čin sv. Olava: Světlo zvítězilo nade tmou. Tak to chápali ti, kteří zažili tuto podivuhodnou změnu, a ještě jasněji to chápala mladší pokolení, která tyto zvěsti přejala od starých; ba vždy onen veliký protiklad oživne tomu, kdo slyší o činu tohoto svatého krále.

Setkání mezi světlem a tmou jest boj — tvrdý, tuhý boj; protože staré stojí proti novému. Dvě doby se stýkají, a dějiny Norska se obracejí.

Kudy se ubíral Olav Haraldsson, odkládal lid otcovské zvyky a otcovskou víru, a skláněl se před Olavovou vůlí, přijímal jeho víru, přijímal jeho mrav.

Větší převrát se nikdy neudal v dějinách norského lidu. To, co bylo svaté, to, co životu dávalo síly a štěstí, už neplatilo, bylo to zlé a bezcenné. Olav zvěstoval poselství, jež bylo lepší než veškeren starý, zděděný zvyk a víra; to chtěl dát lidu. Přinášel světlo tam, kde byla tma, a postavil je tak, aby je všichni viděli.

*) Řeč, pronesená na Hundorpu ve Fronu 29. července 1921 o devítistiletém výročí na paměť pokřesťení Gudbrandsdalů. Z norského landsmaalů se souhlasem autorovým přeložil Emil Walter.

Paprsky dopadly až do nejzazšího údolí a na nejkrásnější ostrov jeho říše, nikde nesměla tma vládnout. A neučinil tak jen proto, aby se tím naplnila jeho královská vůle. Stál ve službě většího Pána; věděl to a ve svém královském činu hledal Boží právo. Sloužil-li lid Bohu, přišlo spasení, ale do záhuby vedlo, nabyli-li tma vlády nad světlem.

Starý zvyk a víra nebyly stejné u všech lidí a ve všech krajích. Severské náboženství není ulito do jediné formy, stejné pro raba i jarla, pro vikinga i domorodce, pro Telské i Frónské. Někteří prožili celý život v jednom kraji a v tomže sousedství, a nikdy se nedostali do širého světa. Jiní sjížděli daleké země na obchodních cestách i válečných výpravách. Ně kterým byl dvůr a práce, rod a ves vším, a ti toto všechno naplňovali životem božstva a posvátnosti. V myšlenkách se vybudovávala jsoucnost nad tu, již sami znali, Aasgard a Jotunheim, Helheim a Valhallu, s hemživými zástupy bohů a bésů.

Sogy a skaldské básně nám skýtají bohatý a měnivý obraz mnohotvárnosti o náboženství našich otců. Ale tato mnohotvárnost je svědectvím, jak srdce lidská hledají a tíhnou vlastní pomocí po čemsi větším, než je všednost. Při vši různosti je tato touha stejná. A proto stará víra byla všude našim otcům skutečnou hodnotou.

Hledali božství různým způsobem ve dřevě, v háji, vodopádu, v kamení, ve skále, v kopci; věděli, že je na slavnostním místě za stolem i v krbovém ohni; síla požehnání bydlila v býku i krávi, vepři i hřebci, byla moc v nápoji i slově, daru i jméně; byla svatost v míru i přátelství. Byli bozi i běsy, velcí i malí, od Odina a Thora po vily a trpaslíky, byly norny a dísy, obři a čarodějnice. Byli lidé s většími silami a vědomostmi nežli jiní, berserkové a hamskiftingové, vědmy a kouzelníci.

Jsoucnost byla plna mocností, dobrých i zlých. Dobré poskytovaly pomoci, zlé ubližovaly. Veškeren lidský život musil být v souvisu s tím, co bylo dobré a chránilo. Lidé se chtěli chránit před tím, co škodí, a rozmnožovat to, co prospívá. Mysl našich starých otců se nesla po životní síle, zdaru a úspěchu, úrodě a míru, bohatství a cti.

Ale všechno to, čeho si přáli, leželo vnitř tohoto života a tohoto jsoucna. To, co chtěli, bylo zažití přebytek denního, cítit sílu růsti a radost stoupati, vidět, jak se daří dobytku a pole jak roste, přinášet domů vítězství a slávu z dalekých výprav.

Spočívalo v ruce kohokoli dosíci toho všeho. Tu tíhl člověk tam, kde sídlily štěstí a síla, k posvátným místům: mohyle, háji, obětišti. Tam otec kmene přednášel obět za sebe i všechny ty, kdož mu náleželi, na jídle i pití, v čerstvě poraženém mase i krvi. Obět činila bohy milostivými. Obětování bylo zdrojem života, bylo novým a novým životem, plným božské síly. Obětováním uvolňoval člověk dary milosti, ty proudily vším a všemi, kdož brali účast na onom svatém činu. Slavností se posvěcuje bytí, zejména pitím. Pivo neslo v sobě požehnání, když posvěcený roh slavnostně koloval od úst k ústům síní; skýtalo radost a odvahu, bylo božským nápojem.

Bozi nebyli universalními mocnostmi světa. Náleželi kmene nebo župě, nebo kraji, někdy zemi. Asové nebyli všemocnými vládci, byli pomocníky těch, kdož jich následoval; byli přáteli a druhy. Dísy a skřeti byli ochránci kmene a sousedstva. Mocí i lidé náleželi k sobě, — obydlí bohů i příbytek lidí byly blízko sebe; nikdy se od sebe nedělily.

Svaté dřevo rostlo v nádvoří, rodová mohyla byla vnitř ohrady, kruh kamenů i obětiště bylo uprostřed dvora, k svatyni vedla cesta se všech stran.

Náboženský život byl společenským životem; nebylo víry jednotlivce, všichni náleželi k sobě, všichni šli vedle sebe, — ale jen tak daleko, kam až sahalo krevní pouto a společnost. Náboženská společnost byla pevně ztesána, ale měla sama v sobě dosti; byl to kruh, kde všechno se obracelo dovnitř. Kruhy byly velké nebo malé, měnily se podle kraje. Ale v širokých rovinách i v úzkých údolích bylo všude stejně: kruh sahal tak daleko, kam až šla obydlí, kde začínaly lesy a skály, tam byla pustina. Tam byla hranice pospolitého života a společnosti. Vnitř byl mír a klid, vně bylo nejisto pro zlé moci. Jiní národové měli své bohy, my jsme měli také své.

Když přišlo křesťanství, otevřela se společnost na všechny strany. Norové vstoupili z lidové víry do světového náboženství. Daleko putovali a mnohé zažili, ale nová víra sahalo dále než všechno to, co věděli. Náboženství Eddy nepohřešuje velkolepých rysů. Mohutné je líčení stvoření světa a soumraků bohů. Pohanští skaldí snili o zlatozářném

Gimlu, jenž jednou se snese nad zemi, a ledově studeném Nivlhetu, v němž zločinní lidé naleznou zahynutí. Ale tato víra nevnikla nikdy mezi množství. Byla zrcadlovým odrazem křesťanské nauky; byl to dozvuk církevních zvonů, které bylo slyšet přes moře do Norska. — Mnozí věděli, že daleko v cizí zemi měli ásové své bytoviště, tam byla jejich říše, tam se klenuly božské síně, Trudvang a Breidablik a jiné. A o životě z Asgard byla vyprávěna mnoha zajímavá skazka. Ale Edda byla theologií. Lidová víra byla méně učená. Myšlenka sedláková se nesla především k domácí božnici, kde stála socha uctívaného boha, k mohylám, kde sídlili kmenoví otcové. Svět jeho byl rozdělen ve dvě; v zemi obydlenou a neobydlenou. V obydlené bydlili lidé a bozi, v neobydlené běsi a čarodějnice; ti se zdržovali v lese a skalách a bařinách, v noční tmě vycházeli ze skrýší a tékali mezi obydlími lidí. Ale obětí a kouzly, čarami a zařikáváním, runami a hesly snažili se lidé zabezpečovat a chránit sebe i své.

Život v pohanských norských osadách připadá uzavřeným a ponurým. Uctívali dřevo a kámen, spoléhali na skryté síly.

Když přišlo křesťanství, tu jakoby se střecha byla zdvihla. Nová nebe se klenula jako zářivý stan nad lidským životem. Vyšší než všichni velcí i malí bohové a skřeti vystoupil On, jediný Bůh, jenž stvořil všechno a vládne všem.

Boží obraz byl vykreslen naším otcům silnými a velkými rysy. Bůh je tvůrce, světovládce, je vyšší než nebesa! Ve skaldských básních září Bůh ve skvoucí jasnosti, slunce a hvězdy zdobí jeho jméno. Jeho sídlo se jmenuje „příbytek dne“. Je král, je nazýván knížetem, a všechna básnická jména, která označují „pána“ shromažďují se kolem jeho trůnu. Jeho komonstvem jsou andělé, jeho moc obsáhá všechny národy.

V Kristu sestoupil Bůh mezi nás. Sám se oděl Tvůrce v lidskou podobu, narozen z čisté Panny Marie. Život jeho je pln velikých činů. On vysvobodil všechno lidstvo ze zlých mocí. Kristus přemohl peklo a vstal z mrtvých. Sedí na královském trůnu, silný a vznešený, jasný a vlídný. Všechna sláva a moc, kterou vládne Bůh, jest jeho. Kristus je králem všech králů. Je světlem světa, jasným paprskem slunce smilování. Přišel s mírem, osvobozuje a uzdravuje, dává život a poskytuje pomoci, sílí a chrání.

Ne všeho mohl pohan chápat najednou. Ale jedna veliká myšlenka jej zarazila v prvním slově: Boží všemohoucnost. Bílý Kristus byl největší hövding, jakého kdo dovedl jmenovat, s ním se nikdo nemohl měřit.

Tu klesli bozi a běsy. Nor měl k nim důvěru, dokud dávali na jevo, že mají moc. Ale když severští bohové pozbyli štěstí, když síly jejich se ochromily, a oni tu stáli bezmocní mezi svými uctívači, tu bylo jasno všem, že Bůh krále Olava zvítězí.

Změna náboženství je bojem bohů, silné mocnosti zápasí vespolek, výsledek nemá v rukou člověk, nýbrž bozi sami. To, co se má stát, přijde jednou na bílý den, bojovat za bohy, kteří se sami nedovedou obhájit, je marné. Nor věděl, že nikdo, je-li tomu tak, nemůže zabránit tomu, co se mělo stát; křesťanství se stalo jeho řádem, a on šel do nové víry, nikoli s lehkou myslí a lhostejně, nikoli skleslý a zjařmený, ale bezpečně se silnou vůlí, jasný.

(Dokončení.)

Dr. Josef Miklík, C. S. S. R.:

OD LUTHERA PO DELITZSCHE.

V krásné řeči před svým utrpením prohlásil se božský Spasitel za vinný kmen (Jan 15, 5—6) a varoval své apoštolů, aby se od něho neodlučovali. Jenom tak dlouho zůstanou živými ratolestmi, pokud budou na jeho božském kmeni. Jak-

mile se oddělí, čeká je pozvolné usýchání a žalostná duchovní smrt.

Snad nikde nesplnila se slova Kristova makavěji, nežli na protestantismu. Byla to veliká větev, kterou urval Martin Luther se stromu církve katolické — a přece

neušla svému osudu. Odumírala pomalu — až uschla docela. Nejlépe pozorujeme tento ponenáhly rozklad na protestantském učení o Bibli — jemu buďtež věnovány tyto řádky.

Když se Luther odtrhl od církve, zavrhl tradici jako pramen víry a na její místo dosadil Bibli.¹⁾ Její auktorita byla časem vystupňována až k nemožnosti. Prohlášena slovní inspirace, podle níž Bůh diktoval svatopisci každé jednotlivé slovo²⁾; Bůh nemohl dopustiti, aby časem nastala v textu nějaká změna³⁾. Proto naše Písmo shoduje se do poslední písmenky s původními spisy svatopisců. Kdo by tvrdil, že Bible není úplně jasná a všem srozumitelná, prohlášen za rouhače.⁴⁾ Provolána úplná volnost badání; nesrovnalosti snad povstanou, avšak netřeba se jich obávat, poněvadž všechny výklady pocházejí koneč konců od Boha.⁵⁾ Došlo to tak daleko, že na počátku 18. století probíral superintendent Jiří Nitsche vážně otázku: »Jest Písmo svaté Bohem anebo pouze tvorem?«

Vše upřílišené vyvolává odpor a reakci. Podobně bylo tomu také s protestantskými názory o Bibli. Z počátku odvolávali se protestanté ve svých sporech na Bibli — na ní spočívalo všechno. Ale

¹⁾ Ovšem jen v theorii. Když byl Luther v nesnázích, dovolával se ústního podání také. Ve svém sporu o veleb. Svátost připomínal Zwinglimu učení sv. Otců a denní praxi církevní. (List z února nebo března 1532.)

²⁾ Katolický názor možno nazvat inspirací větnou. Bůh vyvolává v duši svatopiscově jednotlivé myšlenky, ale jejich slovné vyjádření ponechává spisovateli — aspoň obyčejně. Bůh pouze dbal, aby svatopisec tyto pojmy a myšlenky vyjádřil případně. Tak si vyložíme veliký rozdíl slohový mezi jednotlivými knihami Pisma sv.

³⁾ Ani přehlédnutím při opisování. Skutečnost dokazuje opak.

⁴⁾ Luther praví: »Na světě nebylo napsáno jasnější knihy nad Bibli. Vyniká jasností nad všechny ostatní knihy, jako slunce nad všechna světla.« To bylo v theorii. V praxi horlil Luther proti lidem, kteří zanášejí do Pisma »své nápady« a prohlásil, že žádné knihy se tak nezneužívají, jako Bible.

⁵⁾ Když mu však Jindřich Brunšvický ve výkladu odporoval, prohlásil o něm, že »se vyzná v Bibli, jako pra v hudbě.«

již za života Lutherova vynořila se osudná otázka: A na čem spočívá Bible? Kdo nám zaručuje její božský původ, její pravdomluvnost a její neomylnost? Reformátoři odpovídali, že její auktorita se zakládá na samé neomylnosti božské. Avšak tato odpověď byla v podstatě jenom polovičatá a vyhýbavá a proto neuspokojila.⁶⁾

Nejvíce si usnadnili odpověď Luther a Kalvín. Prohlásili inspiraci Bible za samozřejmou (evidentní), o které je každý tak přesvědčen, jako že 2 krát 2 jsou 4. Dokázati jí nelze a také důkazů nepotřebuje. Kdo nás naučil rozeznávat bílé od černého a sladké od hořkého? Nikdo! Toto poznání je nám vrozené právě tak, jako přesvědčení o božském původu Pisma svatého.⁷⁾

Tak zbořili reformátoři obrannou hráz, která až dosud Bibli chránila. Myslím neomylné učení církve. Svou zásadou volného badání vydali Písmo na pospas lidským vášním. Následky nedaly na sebe dlouho čekat. Símě zaseté Lutherem počalo klíčiti, až dozrálo ve zhoubné ovoce bibl. rationalismu a dnešní úplné nevěry.

Hugo Grotius (1583—1644) byl první, který počal bourati.⁸⁾ Oslabil pojem inspirace, poněvadž popíral, že by novozákonní spisovatelé potřebovali přímé pomoci Boží, když skládali své knihy. Jeho důvodům nasvědčovala okolnost, že tito mužové se nikde nedovolávají své inspirace; právě naopak. Lukáš odůvodňuje svoji pravdomluvnost tím, že pečlivě sbíral prameny a podle nich sestavoval svoje Evangelium. Pavel diktoval svoje listy podle toho, komu psal a kdo se ho tázal.⁹⁾

Jeho výklady narazily s počátku na veliký odpor a Grotius prohlášen od protestantů za nebezpečného kacíře — ale jeho myšlenka žila dále. Veliké podpory se

⁶⁾ U nás, katolíků, je tomu jinak. Nám zaručuje božský původ Bible nepřetržitě podání církve a neomylný úřad učitelský.

⁷⁾ Streitigkeit mit dem König Heinrich VIII. č. 166. a Institution de la religion chrétienne, I. 7. č. 2. —

⁸⁾ Votum pro pace Ecclesiae, odst. De canonicis Scripturis.

⁹⁾ Jak souvisí zevnější popud s inspirací, vyložíme v některém pozdějším článku o katol. pojmu inspirace.

ji dostalo od anglické deistické filosofie. Uznávala, že svět pochází od Boha — ale popírala jakýkoli vliv Boží na vývoj lidstva — tedy také zjevení a zázraky. Jejich myšlenky rozšířil v Německu Voltaire, zvláště za svého pobytu na dvoře Bedřicha II.

Až do té doby věřili protestanté v neporušenost posvátného textu. Jejich věrou otrásl 1751 Y. J. Wettstein svým vydáním Nového Zákona, ve kterém připojil po kraji odchylná čtení některých kodiků. V textu samém nezměnil ještě nic. — Dále pokročil Jan Jakub Griesbach. Ve svém vydání N. Zákona z r. 1774—1776 provedl četné opravy v textu. Těmito opravami urovnána cesta pověstnému Lessingovi, který se tehdy těšil neobyčejné popularitě. Lessing se domníval, že křesťanství je na Bibli úplně nezávislé — právě naopak. Veliký vliv Bible zdál se mu největší překážkou zdárného rozvoje učení Kristova. Svoje přesvědčení projevil nejostřeji v polemice proti pastoru Götzovi: »Luther nás osvobodil ode jha tradice; kdo nás osvobodí ode jha ještě nesnesitelnějšího — ode jha litery?«

Tohoto úkolu podjal se Lessing. Byl však příliš opatrný, než aby se pustil do otevřeného boje a proto čekal na vhodnou příležitost. Naskytla se mu r. 1768. Toho roku zemřel v Hamburku prof. filosofie Samuel Reimarus.¹⁰⁾ Mezi jeho rukopisy našlo se také dílo: »Schutzschrift für die věrnünftigen Verehrer Gottes.« Dědicové Reimarovi poslali opis rukopisu Lessingovi, který byl v té době bibliotekářem ve Wolfenbüttelu. Lessing byl darem mile překvapen, poněvadž jeho názory srovnávaly se téměř úplně s vývodem Reimarovými. R. 1774 uveřejnil první část rukopisu pod jménem »Zlomky neznámého«. R. 1777 vyšlo dalších pět výňatků; r. 1778 dotištěn poslední oddíl. Nazývají se v dějinách společným jménem »Zlomky Wolfenbüttelské«.

Kniha působila v Německu jako blesk z jasného nebe a měla neobyčejný úspěch. Lessing prohlašuje znova a znova, že není nijak proti křesťanství. Jeho názor možno krátce vyjádřiti slovy: Ježíš měl nejlepší úmysl. Chtěl obnoviti bývalou bohovládu

a povznéstí svůj národ. Aby tohoto cíle dosáhl, neštlítil se žádných prostředků. Smluvil se s vlivným Janem Křtitelem, že se budou vzájemně podporovati a doporučovati. Před velikonoce mělo dojít k rozhodnému boji. Vítězný vjezd Ježíšův do Jerusalema se zdařil — avšak rázným vystoupením velerady byli jeho stoupenci tak zastrašeni, že ho opustili. Ježíš zajat a ukřižován. Jeho učedníci si však uměli pomoci z nemilé situace. Vymyslili si jeho zmrtvýchvstání a Kristovo království a učení počali vykládati ve smyslu duchovním.¹¹⁾

Zlo Lessingem způsobené nebylo by nikdy nabylo takových rozměrů, kdyby německý protestantismus měl vynikající bohoslovce, kteří by se mu byli rázně opřeli. Bohužel! protestanté jich neměli! Některé námitky Neznámého zdály se čtenářům nerozluštitelné — a protestantští theologové počali couvati a ustupovati. Uznali zásadu Lessingovu, že duch křesťanství nezáleží na Bibli, nýbrž v obnovení vnitřního člověka. I ten, kdo úplně popírá auktoritu Bible, může býti ještě dobrým křesťanem.

Tak padla božská auktorita Bible — ale dosud měla aspoň auktoritu lidskou, historickou. Věřilo se jí, jako věříme každému pravdomluvnému spisovateli. Tak to nemohlo dlouho zůstat. Písmo vypravuje o četných zázracích, kterých racionalisté zásadně neuznávali. Šlo tedy o to, jak připravit Bibli také o tuto čistě lidskou hodnověrnost, ovšem tak, aby se lid zbytečně nebouřil.

První se podjal tohoto úkolu Jan Bohumír Eichhorn (1752—1827). Rozhodně nesouhlasil s Lessingem, že by svatopisci chtěli klamati: vše mluví pro jejich pravdomluvnost. Z druhé strany však nelze také připustiti, že by Bůh přímo zasahoval do dějin vyvolaného národa. Jak si tedy vyložíme tak četné zázraky biblické? Tehdejšími náboženskými názory. Ve staré době bylo prý zvykem, připisovati všechno, co se dalo ve světě, přímému vlivu Božímu. Proto stačí převést jejich

¹⁰⁾ Ostatní data Strauss, *Viè de Jésus*, I. str. 28. Překl. Littré-ův.

¹¹⁾ Úmyslně jsem podal Lessingův názor podrobněji. Čtenář si jistě povšiml, že německý racionalista připisuje podvod Kristu, který se mohl tázati i největších nepřátel: »Kdo z vás bude mne viniti z hříchu?«

slova do moderní mluvy a v Bibli nebude žádných zázraků.¹²⁾ »Zázraky« povstaly teprve tím, že pozdější staletí rozuměla špatně obrazné a básnické řeči východní. Tak na př. vykládá Hospodinův hlas v ráji o hromu, který si prý první lidé vykládali jako volání Boží. Spolu s Eichhornem pracoval Sember. Na zázraky novozákonní se dosud neodvážili sáhnouti.

To učinil teprve Jindřich Bohuslav Paulus (1761—1850). Vychází od zásady, že jakýkoli zázrak je nemožný, poněvadž by odporoval jednou stanoveným zákonům přírodním.¹³⁾ Proto setřel se všeho nadpřirozený ráz svým »psychologickým výkladem«. Neobyčejnost těchto úkonů nemá prý svůj pramen v Ježíšovi, nýbrž v obrazotvornosti diváků, po př. posluchačů. Teprve tito oděli je v roucho zázračné. Tak na př. proměnění vody ve víno byl jen zdařilý žert. Ježíš přinesl na svatbu víno a nalil je do nádob — avšak hostům řekl, že je to voda. Z tohoto »vtipu« povstal prý časem a neporozuměním zázrak.¹⁴⁾ Podobně vykládá nasycení velikého zástupu několika chleby¹⁵⁾ a ostatní.

Těmito výklady zhabována byla Bible svého nadpřirozeného řádu — avšak dosud se věřilo, že jednotlivé knihy pocházejí opravdu od těch mužů, kterým se připisují. I toto přesvědčení muselo býti podkopáno — tato smutná zásluha připadla biblické kritice textové.

Průkopníkem této myšlenky byl David Bedřich Strauss. On první prohlásil za pouhý předsudek domněnku, že bibl. spisovatelé byli bezprostředními svědky událostí, o kterých vypravují. Žádná kniha biblická nepochází od toho muže, kterému se připisuje, nýbrž z doby hodně pozdější.¹⁶⁾ Zázračné události jsou myty, vymyšlená vypravování, kterými se má znázorniti některá pravda filosofická anebo

mravní. Myty nemáme pohrdati, nýbrž je studovati, abychom vypátrali jádro, které se v nich skrývá. Pro Starý zákon použil Straussových myšlenek Vilém Martin de Wette (1880—1849); pro Nový zákon je pokládal za nevhodné, poněvadž jde o dobu historickou a poměrně blízkou.¹⁷⁾ Strauss podobných rozpaků neznal a po prvé vyslovil pochybnost, je-li Ježíš opravdu osobou historickou.

Zásady Straussovy o pozdějším původu bibl. knih nabyly časem vrchu — avšak dosud se aspoň věřilo, že každá jednotlivá kniha jest dílem jednoho spisovatele. Touto věrou otřásla pro Nový zákon škola tubinská. Poněvadž výstřední učenci hegelianští prohlašovali celý Nový zákon za mytus, umínili si umírněnější živlové stanoviti přesně dobu, kdy povstala jednotlivá evangelia. Nazýváme je školou tubinskou.

Jejím zakladatelem byl Ferdinand Kristian Baur (1792 — 1860). Za pevný bod svých prací zvolil si listy Pavlovy, poněvadž jejich pravost se mu zdála dosti zaručená. Dle něho byly v křesťanství původně dva proudy: Petrův, omezený pouze na židy a universální směr Pavlův. S počátku se obě strany rozhodně potíraly, ale časem se přesvědčily, že bude lépe uzavřítí kompromis. Výsledkem tohoto kompromisu jsou novozákonní knihy, ve kterých třeba přesně rozlišovati prvky Petrovy a Pavlovy. Dle toho pochází naše evangelia teprve z druhé poloviny druhého století po Kr.¹⁸⁾

Když byl »historicky« vyložen vznik Nového Zákona, obrátila protestantská věda svou pozornost na Zákon starý. I tu se mělo dokázati, že jednotlivé knihy pocházejí od více spisovatelů, kteří se opravovali a doplňovali. Již de Wette tvrdil, že Pentateuch je sbírkou samostatných zlomků, které byly až později spojeny v jednotné dílo. Žádný z těchto zlomků není prý starší doby Davidovy.¹⁹⁾ Dále pokračil Jindřich Ewald (1803—1875). Prohlásil celý Starý zákon za pouhou sbírku dokumentů, které vypisovaly tradice a vzpo-

¹²⁾ Allgemeine Bibliothek, sv. I., str. 3. a 261.

¹³⁾ Je to obvyklé nadsazování racionalistů. Nikdo netvrdí, že zázrakem ruší se některý zákon přírodní. Kristus šel po moři, poněvadž zrušil na chvíli vliv gravitace zemské na svou osobu. Všude jinde však zákon v téže době platil.

¹⁴⁾ Philologisch-kritischer Commentar, 1804. sv. IV., str. 150.

¹⁵⁾ Tamtéž, str. 205.

¹⁶⁾ Život Ježíšův, I. str. 80—81.

¹⁷⁾ Beiträge zur Einleitung in das N. Test. — 1806—1807.

¹⁸⁾ Das Christenthum und die christl. Kirche, 2. vyd., Tubinky, 1860.

¹⁹⁾ Dissertatio critica, Jena, 1805.

mínky národa israelského. Ewald poslal dokonce Piovi IX. otevřený dopis, ve kterém se jej pokoušel přesvědčiti o správnosti svého výkladu.²⁰⁾ Později přijata ještě Darwinova zásada vývoje náboženského a podle ní se hleděla stanoviti doba, kdy asi jednotlivé knihy starozákonní povstaly. Různá jména Boží, kterých Bible užívá, konala velmi platné služby. Rozhodující vliv měla »Prolegomena zur Geschichte Israels«, vydaná r. 1883. Juliem Wellhausenem. Dle něho je nejstarší částí Pentateuchu dekalog — ač i on pochází z doby po Mojžišovi. Dnešní Pentateuch povstal teprve za Esdráše r. 444. Přesně vymezeno, co pochází od Jahvisty, co od Elohisty a co přejato z kněžského spisu, zvaného »Priesterkodex«. Wellhausenovy zásady přeneseny také na ostatní knihy starozákonní a dnes není snad jediné posvátné knihy, která by se pokládala za dílo jednoho spisovatele.

Rozvratný vývoj dokončen spisem Bedřicha Dilitzsche »Die grosse Täuschung« z r. 1920. V něm zavrhuje celý Starý zá-

²⁰⁾ Über die Heiligkeit der Bibel. (Jahrbücher der bibl. Wiss. 1855, VIII, str. 68.

kon a prohlašuje jej za veliký podvod, který spáchali Semité na kultuře ostatních národů. Pro křesťanství nemá významu a bylo by opravdu na čase jej odvrhnouti. Proroci byli štvavými demagogy, kteří se nehrozili ani královraždy, jen aby dosáhli svých strannických cílů.

Tak daleko dospěla reformace, která zavrhlá učitelský úřad církve. Odtud si vyložíme duševní hnutí k Římu, které dnes ovládá protestantismus. Přesvědčili se na vlastní oči, že jenom Petrova skála byla s to, aby odolala všem nárazům moderní nevěry. Proto nepřekvapilo, že staříčkový a konservativní protestantský exegeta Ed. König poslal protest proti Delitzschovi do papežského časopisu »Biblica«. (1922 str. 74. a násl.)

A ještě jedna důležitá poznámka. Protestantismus odumíral celých 400 let. Naše československá církev pokračuje rychleji. Neuplynula ani 4 léta a její zakladatel popírá existenci osob. Boha a faktum vykoupení. I na ní se splní prorocká slova Kristova: »Jestliže kdo ve mně nezůstane, vyvržen bude ven jako ratolesť; i uschne a seberou ji a uvrhnou na oheň a bude hořeti.« (Jan 15, 6.)

Čti horlivě! Vzpomeň, že podle výkladů sv. Otců znamená prosba v modlitbě Páně: „Panem nostrum quotidianum da nobis hodie“, (Chléb náš vezdejší dej nám dnes) prosbu za chléb slova Božího. Panem quotidianum! Čím častěji budeš Písmo sv. čísti, tím hlouběji vnikneš do jeho ducha, do ducha Kristova. A to má a musí býti tvou opravdovou a vážnou snahou, — jinak nezasluhuješ jména křesťana. „Často čti a uč se co nejvíce. Spánek nechť tě překvapí s Písmem v ruce a tvou klesající tvář ať zachytí svatá stránka“,*) píše sv. Jeroným svatě panně Eustochium. A ve výkladu epištoly k Efezským napomíná: „Proč s horlivostí jest nám čísti Písmo a rozjímatí v zákoně Páně ve dne v noci.“**) Ke knězi Nepotianovi: „Častěji čti Písmo svaté a nikdy neodkládej svaté četby z rukou!“***)

V tom hledejme na prvním místě náboženský obrod, v poznání Krista, v přiblížení k němu, v oživení a zvroucnění evangelia jeho v srdci svém.

Fr. Jan Evang. O. Fr. Min.: „Fons aquae vivae.“ (Pramen živé vody.)

*) Ep. 22, 17, 2. **) In Eph. 4, 31. ***) Ep. 52, 7, 1.

CO ŽIVOT DAL.

Papež a Rusko. V pařížských listech byl otištěn dopis ruského spisovatele, adresovaný Piv XI. Merežkovský, který dopis napsal, ostře útočí na Svatého Otce, že chce se spřátelit s bolševiky, s vrahy a ničemy, kterým není nic svatým, kteří zničili celé Rusko, a kteří chtějí rozvrátit celou Evropu. Merežkovský by se měl též zamyslet nad svou dřívější činností a jeho svědomí by nebylo tolik klidným, poněvadž by zřelo, že i na něm lpí trochu viny za poměry v Rusku, že i on leckteré duše zničil. Ale to jest vedlejší. Jedná se o jeho list a o postavení Říma k Rusku.

Bolševici jsou vrahy, a neuvědomujeme si ani, do jaké ohromné míry platí o nich ta slova: zavraždili miliony duší. Neboť oni jsou vrahy těl i duší a můžeme jistiti, že, kdyby dnes byli svrženi, katastrofa by nebyla zastavena. Rozvrátili Rusko, poněvadž zaměnili principy zdravé, na nichž jedině může spočívat stát, za falešné. Budují na základech, jež jsou špatné a až se jednou sřítí celá budova, kterou vystavěli, bude její pád hrozný a trosky bolestné. Každý, kdo dnes vidí, zahlédne jedno: *Rusko potřebu e Boha*. Má-li Rusko se vzpamatovat, potřebuje Boha. Vše ostatní mizí před srovnáním velikosti té potřeby. Odstraní se bída a hlad, zahladí se vzpomínky na fyzickou bídu, ale prázdná v duši se vyplní jen tehdy, bude-li ukojena potřeba Boha. Největším zločinem, jehož se dopustili Lenin a Trocký a jejich pomocníci, není vražda, kterou zdecimovali obyvatelstvo ruské, jest vyrvání Boha z duší. A v tom nebyli prvními. Dělal jemnějším způsobem totéž Tolstoj a celé legie ruských spisovatelů, mezi něž náleží i Merežkovský, nejsou zde bez viny ruští filosofové, a konec konců car Mikuláš pykal svou strašnou smrtí a smrtí svých za to, čeho opominuli dobrého v tomto ohledu četní panovníci ruští, nebo co vykonali zlého. Svět toho nevidí, a myslí, že zahladí nebezpečí, spoutá-li bolševiky smlouvami. Klame se.

Rusko potřebuje Boha. Kdo více chápe hloubku toho slova než papež, který jest nástupcem Krista, jenž tak miloval svět? Pius X. umírá bolestmi nad vražděním,

jež se začínalo. Benedikt XV. napomíná stále k míru, jenž jest ovocem Lásky, která umírala na kříži. Pius XI. volal úpěnlivě k národům sjíždějícím se na konferenci do Janova, aby vykořenili nenávisť ze svých srdcí a setkali se v Lásce. Svět, který jest stížen kletbou: Non pro mundo rogo — Neprosím za svět, nedbá těch slov. Delegáti přišli do Janova se svými rozumy a jsou každé chvíle u konce. Jako se, osvícení, zmítali od uzavření příměří, tak se zmítají i v Janově. Či uplynul jeden den od Versaillské mírové smlouvy, v němž se nebylo třeba obávat dalších hrůz hroznějších prvních?

Bolševici jsou v Janově, a je třeba s nimi jednat. Premiéři jednotlivých států, kteří mají na zřeteli jenom hmotné blaho svých zemí, řeší těžké problémy, jež musí býti rozřešeny, aby nová válka, ať jakéhokoliv druhu neničila opět zemi, ještě se neprobravších z dřívějších pohrom.

Papež nebyl pozván, a přece má poslání nejvznešenější. Sledujme celou historii papežů, všimněme si těch nejnepohodnějších, všichni jsou si vědomi tíhy těch slov, jež byla řečena Ježíšem, Zakladatelem apoštolům: »Jděte do celého světa, učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého.« Co jiného praví ta slova, ne-li: Neste všem národům Boha, v němž jedině jest život? Může se divit Merežkovský a s ním četní jiní, když Pius XI., píně prostě vůli Toho, který ho poslal, chce politickou cestou, neboť jinou to dnes není možno — vymoci na zástupcích sovětského Ruska, aby zajištěn byl pokoj a vývoj těch katolíků, kteří rozšiřují světlo ve tmě, již Rusko jest obeštěno? Když žádá svobodu náboženského přesvědčení pro všechna vyznání? Není-liž otcem všeho křesťanstva? Nikdy se sebe Evropa neseřese, ať utíká ku protestantismu či jinam, toho požehnání, jež ostatně skoro jedině jí zbývá, a jež proudí z toho nadpřirozeného otcovství. Kde jsou ti »otcové« protestantismu, či orthodoxie — carové? A papež, vědom si povinnosti, již má jako otec, mluvil ke všem národům bez rozdílu vyznání, před konferencí, jako ke všem mluvil Benedikt XV. za války,

ač mnohým hypervlastencům francouzským se nelíbilo, že se obrací i k národům Německa a Rakouska.

Pohled papežův zalétá k Rusku, které střeží bolševičtí komisaři. Vidí vše, čím trpí lidé těch krajů, jimž v Absolutnu jest otcem. Ví, že potřebují Světla. Je třeba jim je donést. Proto je třeba vyjednávat s těmi, kteří střeží ten kraj: Merezkovský má pravdu, když je nazývá vrahy. Ale má otec nechati umřítí tolik a tolik dětí, když by bylo možno je zachrániti? Jest povinen jednat, jest povinen, aby mohl jednat, i vyjednávat. *Má slitování s hladovými zástupy*, které potřebují chleba, který jim může jedině on dáti mocí, jež mu byla svěřena od Pána. Proto vyjednává a proto se modlí a prosí, aby všichni věřící se s ním spojili v modlitbě, aby Bůh nasýtil potřebující.

Nevíme ještě dnes, jaký úspěch bude mítí nota papežova, jež byla odevzdána všem delegátům, shromážděným v Janově a týkající se Ruska. Ale s jistotou můžeme tvrditi, že odmítnou-li bolševičtí vyslanci žádost papežovu, bude tento sice rozbolestněn, ale bude dále prosit, aby Bůh mu ukázal jinou cestu. Neboť jest otcem a otec nezříká se po prvém nezdaru pomoci svým dětem a hledá znova, jak by jim mohl pomoci. Ale zdá se, že bolševici budou přístupni k vyjednávání, ať již mají jakékoliv důvody. Krlín.

Orthodoxní církev řecká. Od r. 1916 nění se athénští metropolitě velice často. Ined byl jím ustanoven přivrženec Venizelův, hned jeho odpůrce, podle politických přeměn, jež Řecko stihly. R. 1918 ustanovil Venizelos Msgra Meletios metropolitou; avšak tento byl svržen již r. 1920 po návratu krále Konstantina. Ujel do Ameriky, kdež o řecké církvi nemluví nejmňijemněji. Byl sice synodem zbaven kněžství, ale, zdá se, že ho to nijak nezarmuje. V *Echos d' Orient* jsou uveřejněny některé podrobnosti z jeho přednášky v New Yorku. Tak mluví o kněžstvu a zprávy jeho vrhají temné světlo na řecký klerus. V Řecku jest 3.802 farností se 4432 kněžími. Jaké jest jejich vzdělání? 1708 kněží má vzdělání gymnasiální. 197 kněží navštěvovalo theologické učeliště v Rhizariou, 22 studuje na universitě a 26 na fakultě theologické. Celkem vzato, šest

procent ze sta nedovede řádně přečísti epištolu a evangelium. Obraz jistě neutěšený. Meletios dělal v Americe značnou propagandu mezi Řeky, jichž je tam asi 150 tisíc. Zdálo se zprvu, že hodlá založiti zvláštní církev proti mateřské církvi řecké. Nyní se však ukázalo, když byl jmenován patriarchou cařihradským, že vlastně se snažil, aby odtrhl ony Řeky od Athén a naklonil je k Cařihradu. Činnost Méletiova v Americe nebyla jen reakcí bořící athénskou církev. Ze své zkušenosti, již si odnesl z Řecka, nabyt přesvědčení, že třeba se přičiniti, aby kněžstvu se dostalo co největší inteligence. I rozhodl se zříditi v N. Yorku vysoké theologické učení pro americké Řeky a za krátkou dobu sebral k tomu účelu na 200.000 dolarů. I Venizelos mu poslal 1000 dolarů. — Učení bylo slavnostně zahájeno 19. listopadu r. 1921 proslovem Méletia, který prosil všechny, aby podporovali nově zřízený ústav, který, jak doufá, bude vychovávat dobré kněze nejen pravoslavným Řekům, sídlícím v Novém světě, nýbrž i církvi athénské. Zajímavost jest, že oné slavnosti se účastnili i biskupové protestantští, anglikánští. Méletios jest s nimi v dosti přátelském poměru a vyjednává s nimi pravděpodobně o jednotu mezi orthodoxní církví a anglikánskou. — Krlín.

Les Cercles ouvriers — dělnické kroužky. (Pokračování).

Toto prohlášení podepsali lidé různých zaměstnání: L. Gautier, profesor na École des Chartes; Baron Léonce Guiraud, poslanec; E. Keller, poslanec; de la Tour a Albert de Mun, důstojníci, M. Maignen, kněz; A. Ravelet, advokát; Vrignault, šef kanceláře v min. zahraničí. Manifest, jenž jest psán slovy přetékaajícími nadšením a láskou, a jenž obsahuje program Cerklů, byl napsán Albertem de Mun, který se stal duší nového podniku a věnoval mu všechny své síly, všechny svoji lásku, zůstal při něm i ve chvílích nejtěžších, které se brzy dostavily.

Organisace se brzy ustálila. Byla řízena Všeobecným výborem (Comité général), který měl k ruce Sekretariát, obsahující čtyři sekce: Propagandistickou pro vztahy mezi ním a kněžstvem, tiskem a úřady; zakladatelskou, jež měla zakládati nové kroužky a udržovati s nimi stále sty-

ky; finanční a posléze výchovatelkou, která byla ustavena až ke konci r. 1872. Měla studovati otázky týkající se doktrinní stránky Díla. Byla řízena radou Ježíše-dělníka, v níž zasedali: P. Monsabré, P. de Pascal a H. Lorim. Od r. 1875 vydávala list L' Assôciation catholique. Paralelně v touto organisaci mužů byly zakládány spolky ženské: Les Dames patronnesses.

Růst Cerklu byl nesmírný. Ve svém prvním sezení se výbor usnesl zřídit v Paříži 20 kroužků, v každé čtvrti jeden a 7. dubna 1872 byl utvořen prvý v Belleville, nedaleko místa, jež vidělo za revoluce tolik popravených. A. de Mun, vyložil, proč právě tam se začalo: »Předpokládejte«, pravil, »že žijete ve dni, kdy zástup mučedníků se ubíral jako na Calvarii, na tento pahorek. Slyšíte jejich hlasy, jež vrhají k nebesům? Zpívají velepišně prosb a díky, hymnu odpuštění a oběti. Blah řečí Bohu, který je vyvolil za mučedníky; prosí za ten lid, který je zahrnuje nadávkami a žádají, aby jejich krev usmířila Pána. Předpokládejte ještě, že jste v rovině té bezejmenné bitvy, v níž crčí potoky zbarvené krví; přeneste se v tu událost a dovolte, abych vyvolával osobní vzpomínky. Sem mne zavedla má vojenská povinnost. Zde proniknut nesmírnou bolestí a ponižením, poprvé jsem promyslel dílo spásy, jež dnes zakládáme; vstoupil jsem do znesvěceného chrámu, v němž nepořádek mluvil o spáchané svatokrádeži a prosil jsem Boha, aby se brzy objevil kříž na půdč zúrodněné krví mučedníků.«

14. dubna proslovil Mgr. Mermillod u Sv. Clotildy řeč ve prospěch Cerklů, která vzbudila ohlas a vážné příznivce ve všech řádech. V červnu 1872 zakládá de Mun nový Cerkl na Montmartru, kde byla krvavě potlačena vzpoura komunardů a kde o rok později se začalo se stavbou Basiliky Nejsvětějšího Srdce. Po Montmartru zřízeny Cercly ve čtvrtích: Vaugviard, du Faubourg S. Antoine, de la Villete, de Passy a de Batignolles.

Ale idea obrody neplatila jen pro Paříž. Proto ještě téhož roku odjíždí de Mun na prvou svou cestu po Francii a zakládá Cercle v Lyoně. A z Lyona do jiných měst a všude jest nadšeně vítán a jeho slovo vzbuzuje bojovníky. — Proto mohl říci: »Prošel jsem celou Francii a všude jsem

spatřil naše milované dílo s praporem, jeho odznaky a jeho radostné bratrství. Nalezl jsem je ráno ve chrámě .. a večer v jiném městě, vítající svého hosta, na něhož čekalo — a všude táž rodina. Shledal jsem je na březích Středozemního moře takovým, jako na svazích bretangských Všude bylo.«

Na počátku roku 1873 výchovatelská sekce zavedla v kapli des Carmes v ulici de Vaugirard kázání, jimž naslouchalo vždy s největším zájmem 600 dělníků. Papež, který sledoval toto dílo a radoval se z něho, vyznamenal jeho šířitele řádcem a poslal výboru na účely spolkově 2000 franků. Ježto dílo se rozmáhalo, mohla býti svolána na květen 1873 prvá valná hromada, na kterou se sešli delegáti všech kroužků a četní příznivci z řad duchovenstva i laiků. Ovšem, nescházel se jen na valných shromážděních. Scházeli se i na poutních místech, hlavně mariánských. — »Naše pouti«, praví de Mun, »nám přinášejí dvoje dobrodiní: napájíme svoji duši z pramenů zbožnosti a čerpáme nadpřirozené milosti, bez nichž by bylo naše úsilí neplodným. Zároveň radíce se kolem svého praporu, jak jest naším zvykem, jsme posilováni a ještě více rozněcováni.« Tak se sešlo 17. srpna 1873 u Naší Paní de Liesse (Aisne) dva tisíce dělníků s křížky na prsou a zpívající: »Naděje Francie, dělníci, buďte křesťany«. A de Mun, když patřil na toto moře lidstva, jako by zřel, jakoby viděl v minulosti »ta stará bratrstva umělců, kteří byli chloubou a silou národa... Jaký okamžik a jak vám vypověděti, co se ve mně dalo?« R. 1878 je zřely Chartres, 1883 Lourdy, kde pozdravil je A. de Mun: »Hleďte se mnou na tu skládu, a na tu bystřinu, která valí své vody, divoce se řítíc. Každého dne získalo si dílo Boží kousek země a zatím co zázrak se zvětšuje, bystřina revolucionářská zvolna uniká, lůžko se zmenšuje a stává se zuřivější, čím více jest bezmocnou. Jest to obraz našeho díla, a zatím, co ty prapory — jež vidíte se vlnit tam nahoře — vzdají Matce povinnou daň vašich modliteb, uvažte, že při každém kroku, jež činíte ku předu, bystřina revolucionářská před vámi ustupuje, stěsnává se do svého koryta, řve zběsile, ale ztrácí svoji moc a vy nastupujete na její místo.« I do Říma dvakrát zajeli vzdáti hold veleknězi.

R. 1875 jest již ve Francii 130 Výborů, 150 Cerklů a 18.000 členů, z nichž jest 15 tisíc dělníků. Vláda nebránila šíření toho díla, ba četní důstojníci byli šířiteli jeho, i četní úředníci. Přichází však 16. květen 1875 a rázem se mění všechny okolnosti. Nová vláda jme se pronásledovati Cerkly, jako pronásleduje všechno, co jest katolické, chtějíc různými výnosy vyhladit ideu zasetou v duši. A. de Mun byl na svém místě a nepovolil. Vedl dále své mladé kroužky, a ačkoliv nerostly za pronásledování tolik vnějškově, prohlubovaly se a mohutněly vnitřně. Ježto bylo zakázáno důstojnictvu účastniti se činnosti ve spolcích, odhodlává se de Mun k těžkému a pro něho jako vojáka bolestnému kroku a opouští jako kapitán a důstojník ordonnance generála de Ladmirault vojenskou službu, odkládá meč a věnuje se cele dílu.

(Dokončení.)

Zprávy. Presidentem brazilským zvolen byl upřímný katolík, Arthur Bethardes. — V nynější Palestině jest zřízeno 137 židovských škol s 605 učiteli a profesory a 12.830 žáky. — V Uruquay byly vydány výnosy, zakazující mládeži do 14 let návštěvu divadel a mládeži do 18 let návštěvu místností, v nichž se hraje o peníze. — Organisece železničních dělníků a úředníků katolických španělských čítá přes 50.000 členů. — R. 1921 navštívilo Lurdy přes 800.000 poutníků. Ve svatyních massabielských přijímalo 793.000 lidí, slouženo bylo 44.000 mší sv., 390 lékařů různých národností se účastnilo zkoumání zvláštních zázraků. — O velikonocích přijímalo jeden den v Notre Dame de Paris, 900 žáků a bývalých žáků z L'École centrale des Arts et Manufactures. — 14. května byla v Paříži a v celé Francii veliká národní slavnost na počest Johanky z Arku. Illuminace, průvody. Presi-

dent Republiky a vláda, a všechny ústavy složili věnce k soše svěťce, jež byla nádherně osvětlena. — Katolíci francouzští želí ztráty svých dvou významných mužů, členů Akademie: A. Cochina, býv. poslanec a ministra, který r. 1906 vzal do svého domu kardinála Richarda, vypověděného z paláce a Duchesneho, historika a rektora francouzského semináře v Římě. Některé statě z jeho Historie byly bludny a dány na index. Autor své bludy odvolal. — Kardinál anglický Burne zmiňuje se ve svém pastýřském listu o růstu katolicismu v Anglii a hlavně jest potěšen, že mnoho mladých mužů studuje theologii. Opět noví misionáři. — Katolíci amerických Spojených států obnovili v minulém postě náboženské hry a dílo mělo veliký úspěch. — Vůdce katolíků belgických Westle zemřel. Byl výborným politikem a vedl stranu k vítězstvím, z nichž jest největším rovnoprávnost před zákonem škol konfesijských a škol laických. — Nevím, proč si katolické listy nevšimly zprávy, uveřejněné v minulých dnech v Lidových novinách o populačním problému; hlavně pak o výsledcích zkoumání dr. Marcuse. »Dr. Marcuse získal, výpovědí od 100 žen a 300 mužů a zjistil, že ze 400 lidí v manželství žijících pouze 97 nemyslílo vůbec na jakékoliv omezení počtu dětí. V značném počtu sdělení byly zdůrazňovány motivy náboženské. Velmi vážný odpor proti jakýmkoli prostředkům početí zabraňujícím jevil se u katolíků, u nichž vůle ploditi i roditi děti je vůbec velmi živá. Za jediný mravně přípustný prostředek k omezení porodů prohlašovali úplnou pohlavní zdržlivost manželů... U židů jevil se podobné náboženské důvody, kdežto u protestantů schvalují novomalthusianismus.«. Myslím, že k tomu není potřeba poznámek. —

VĚDA.

Ph. Dr. Eugen Kadeřávek, Soustava filosofie křesťanské čili aristotelicko-thomistické. Tři díly. Nákladem vlastním. Komise Družstevního knihkupectví a naklad. v Hradci Králové. 1920.

Životní dílo profesora. Tato tři slova vyjadřují též i kritiku jeho díla. Kdo slyšel přednášky prof. Kadeřávka, na theol. fakultě v Praze, obdivoval se píli a svědomitostí tohoto horlivého pracovníka ve

svém oboru. Známý jsou též mnohé jeho cenné spisy obsahu apologetického. V letech 1891—1904 přednášel filosofii křesťanskou, psal jednotlivé její části a vydával tiskem. A tak nyní na odpočinku v svém klášteře v Želivě, pojal myšlenku podati tento výsledek svého života nejen studentstvu, ale inteligenci vůbec a tak sám velikými vlastními obětmi vydává tuto soustavu, jež zahrnuje všechny jeho práce v jeden celek. Tím také korunuje svoji vědeckou i spisovatelskou činnost a věren svému povolání, dílo své věnuje staroslavné české universitě Karlově.

Úvod již dosvědčuje o jeho veliké lásce k filosofii a o jeho nejhlubším přesvědčení o její správnosti.

Zvláštní předností celého díla sluší naznačiti přesnost v líčení nauky Aristoteliko-thomistické. Skutečně ji prožil. Při tom přichází nutně na mínění cizí, různé soustavy filosofické starší i novější, k nimž své stanovisko zaujímá.

Někdo by mohl pohřešovati, že neuvádí nikde příslušnou literaturu ani filosofie scholastické ani soustav jiných, nýbrž podává pouze látku filosofickou více po způsobu francouzském a italském, bez udání pramenů. A v dřívějších dílech pečlivě vždy tak činil; že pak zde od toho upustil, toho sluší důvod hledati podle všeho ve velikých obtížích vydavatelských, neboť dílo bylo by tím příliš vzrostlo a sotva bylo by možno je vydati.

Jinou však vlastností celé soustavy je, že autor tvoří si vlastní českou terminologii, jež proto někdy zaráží a studium znesnadňuje. Jistě každý filosof se octne v těchto nesnázích, naše řeč nemá speciálních, odborných výrazů pro jednotlivé termíny filosofie vůbec a scholastické zvláště. Proto tvořili si scholastikové u nás své vlastní výrazy a tak různou terminologii má ku př. Hlavatý, Pospíšil, Vychodil, Procházka atd. Jiní opětně přizpůsobují se terminologii jiných soustav filosofických nebo používají výrazů cizích aspoň poněkud obvyklých (jako činí arcib. pražský a býv. prof. Dr. Fr. Kordač).

Autor též chtěl zůstatí pouze při českých názvech a proto tvoří si slova, jež jsou často příliš uměle sestrojena, a čtenáři, jenž nesleduje celou látku, nýbrž který chce se rychleji poučiti jen o některé části, stěžuje práci.

Mimochodem řečeno před lety sdružili se horliví doktoři scholastiky, v jichž čele byli prof. Dr. Fr. Stejskal, Dr. J. Vajs a Dr. K. Vrátný, a vzali si za úkol vydati slovník scholastiky, vykonali práci již celou s mravenčí pílí a dnes čeká rukopis, namáhavě sestavený snad již jen na posledního redaktora a mecenáše nakladatele. Jen si jest přátí, by byl co nejdříve vydán, neboť pak jen bude možné soustavné vydání spisů scholastických, k čemuž již jest hotov překlad Summy contra gentiles od Pospíšila. Zatím byl by autor velmi dobře učinil, kdyby byl připojil ke své Soustavě malý seznam terminologie s udáním latinského výrazu a dnešních pojmů u filosofů jiných, třeba po způsobu lovaňské university v díle: *Traité elementaire de Philosophie* (1920).

Ke konci naznačme kratičce obsah celého díla, abychom nahlédli v hloubi pokladů zde shromážděných.

I. Úvod do filosofie a obrana filosofie křesťanské. — Logika formálná. — Logika kritická či noetická: O cíli našeho myšlení; O možnosti dosažení cíle; Skutečné dosažení cíle, kde se zvláštní důkladností probírá názory všech soustav. — Metafysika obecná: O přesaznostech bytnosti. O nejvyšších rodech bytců. O příčinách. — V dodatku: O krasovědě a aesthetice obecné.

II. Metafysika o přírodě čili kosmologie: O samé jsoucnosti přírody. O bytnosti přírody. O rostlinách a zvířatech. O Darwinismu. — Metafysika o duši lidské čili psychologie: O jsoucnosti těla a duše. O bytnosti těla a duše. O činnosti duše lidské. O původu člověka. O cíli člověka. — Metafysika o Bohu čili theologie přirozená: O jsoucnosti Boží. O bytnosti Boží. —

III. Morálka filosofická čili ethika, část obecná: Účelná příčina mravnosti lidské. Vzorná příčina. Formálná příčina. Příčina látková činů lidských. Účinnivá příčina. Vlastnosti účinků mravního jednání. Následky mravního jednání. Část zvláštní: O jedinečných povinnostech a právech. Společenské poměry člověka. (O rodině, státu, o právu mezinárodním.)

Při tom ovšem autor probírá moderní otázky do každého oboru spadající se skutečně profesorským taktem. Proto v žád-

né naší knihovně neměla by Soustava Kadeřávkova chyběti.

Kudrnovský.

Poznámka redakce. Posudek o životní práci PhDr. Eugena Kadeřávky uveřejňujeme zvláštní náhodou teprve nyní, kdy autor tohoto obsáhlého díla odešel už na věčnost. Ti, kdož jej znali jako profesora universitního a rektora, velmi si ho vážili; my mladší znají jsme jeho působení jenom podle doslechu a byl přes to v našich očích vždy ušlechtilým vzorem. Vždyť není to jistě málo, lze-li o někom říci, že je anebo že byl vzorným knězem, svědomitým učitelem a neúnavným badatelem. A proto třeba-li umřel žít bude i dále s námi.

Thomism. Druhá část díla Pèguesova jest nejdůležitější. V ní podává autor filosofii svatého Tomáše a srovnává jeho nauku s naukou jeho učitele, Aristotela. Sv. Tomáš žil ve 13. stol., v době, která jest nejdůležitější pro další vývoj myšlenkový vůbec. V letech padesátých tohoto století srazila se filosofie platonsko-augustinovská s filosofií aristotelovskou a arabskou. Až do té doby ozařoval genius s. Augustina všechny duchy. Na universitě pařížské, kam právě přicházel sv. Tomáš, byl jejím posledním zastáncem františkán Alexandre de Halès, který byl sv. Bonaventurovi, čím byl Albert Veliký sv. Tomáši.

Albert podnikal veliké dílo: chtěl studovati dílo Aristotelovo, očistiti je od příměsí a změn učiněných arabskými vykladatelii a podati dílo řeckého filosofa v celé jeho kráse. Po sedm let byl Tomáš, žák Albertův, svědkem této práce, studuje přesně a svědomitě. Projevoval takový talent, že Albert žádal generála Řádu — sv. Tomáš byl dominikánem — aby byl promován na mistra theologie a přednášel. Sv. Tomáš začal, jak bylo zvykem, výkladem *Sentenci* Petra Lombardského. Dílo předchází pojednání *De ente et essentia*. Z téže doby pochází kniha proti Vilemovi de Saint Amour, nepříteli řádů mnišských. Všechna tato díla ukazují již dokonalost, hlubokost myšlenky a pohotovost příštího tvůrce *Summy theologické*.

Sv. Tomáš zůstal v Paříži do r. 1260 a složil ještě *De Veritate* a svoji *Summu contra Gentiles*. Pak odjíždí do Říma, kde meškal devět let, jež jsou nejplodnější dobou jeho činnosti. Na přání Urbana IV.

napsal mohutné dílo, v němž na základě studia 60 Otců a spisovatelů církevních vykládá literární i mystický smysl evangelií. Po stránce filosofické jest důležitým jeho *Komentář* ke spisům Aristotelovým. V tomto díle třeba hledati filosofii sv. Tomáše a filosofii vůbec. Ale všechna tato díla byla přípravou k nejkrásnějšímu dílu, jímž se může chlubit filosofie, k *Summě theologické*, kterou začal r. 1265. Pracoval na ni snad až do své smrti r. 1274, ovšem s přestávkami jež zaujaly jiná jeho díla: výklad Joba, Žalmů, Isaiáše, Jeremiáše, Evangelií, Listů sv. Pavla, *Commentáře* Jmen Božích od Dionisia a j.

Chceme-li studovat filosofii sv. Tomáše, je třeba ji hledati v *Komentáři* na Aristotela. *Summa contra Gentiles* jest dílem theologickým. Nejdříve sáhneme na *Organu*, jež vykládá sv. Tomáš ve dvou knihách. Po studiu těchto dvou prací se ponoříme do četby *Summy veškeré logiky*, v níž nejlépe poznáme logiku světcovu. Potom přijdou *Physica*, v nichž se pojednává o organismu, o přírodě a čtyřech příčinách; o pohybu a nekonečnu; o čase a prostoru; o různých druzích pohybu; o nezbytnosti prvního hýbatele. V knize *O duši* budeme studovati trojí princip života vegetativního, sensitivního a rozumového, čím se ocitáme již u metafysiky. Sv. Doktor probírá soustavy prvých filosofů, mluví o pravdě a jistotě prvých principů v řádu poznání, o přirozenosti bytí jako takového o Bytosti první, způsobem nesmírně jasným, dotýká se největších hlubin a pojmů, jež řeší duch lidský. V *Komentáři ethiky Nikomachovy* podává plán všech částí filosofie podle pojmu pořádku. Řád v činnosti rozumové jest cílem a předmětem Logiky. Zmocniti se rozumem takto ukázněným hlubokého a posledního řádu věcí, toť úkol Fysiky a Metafysiky. Podle takto pojatého řádu věcí zaříditi lidské jednání, jest úkolem morálky, obsahující Ethiku, když se jedná o jednotlivce. Ekonomiku, jedná-li se o rodinu a Politiku, jedná-li se o stát.

Avšak ani tehdy filosofie nestačí. Jest ještě věda vyšší. Řád věcí rozumem takto poznáný, jest projevením světa vnějšího, v němž žijeme. Nuže, tento vnější svět nepoučí nás dostatečně, co jest v srdci světa metafysického, duchovního, božského. Jediné bytosti s onoho světa a zvláště

Bytost nejvyšší, která jest jejich Králem, a která má svůj vlastní svět, svět božský, nás mohou zpravit o tajemství jejich bytosti a jejich života. Bůh nám ukázal tento svět a chce, abychom podle něho zařídili svůj život vlastní, rodinný i sociální. Odtud nezbytnost, abychom se snažili jej poznati. Stává se nám známým vírou a vědou té víry, theologií. Tímto rozborem začíná sv. Tomáš svoji *Summu theologicam* kapitolou: *Zda jest nezbytnou jiná nauka mimo filosofii?* Jest zřejmo z tohoto postupu, že studium theologie má následovati po studium filosofie, hned po něm ještě před studiem Zjevení. Ostatně Zjevení jest obsaženo v *Evangelích*, jež třeba čísti ustavičně. Buď je přijmeme jako slovo Boží, které je poznáním naprostým, nebo ne. Sv. Tomáš řídil se prvním a spokojil se proto s několika kapitolami v *Summē contra Gentiles* o Zjevení.

Summa theologická zná všechny pravdy, ať ony řádu přirozeného a rozumového či řádu nadpřirozeného a víry. O všech mluví, nevylučujíc žádných, naopak svádějíc všechny v jednotu, v dokonalou harmonii. »Když vnikl jednou duch do tohoto města světla a umístnil se v něm, zakouší takový odpočinek rozjímání, takový klid držení pravdy, že již netouží po ničem jiném. Trpí skoro, musí-li z něho vyjít.« (85.). —

V kapitole 3—11 druhé části mluví Pègues o filosofii sv. Tomáše, sleduje postup, jež sám vytkl: nejdříve rozbírá díla filosofická, z nich přechází na theologická, k studiu Písma a následují jeho skladby ku počtē Nejsv. Svátosti. Končí velebným hymnem: *Lauda Sion Salvatorem*. Není mi možno v tomto krátkém postřehu šířiti se o nauce sv. Tomáše, jak ji zřetelně podává a shrnuje Pègues. Dá-li Bůh, učiním tak později, až budu psáti o dílech Gillsonových, Fargesových a molitné knize Rousselotově: *Intellectualisme de Saint Thomas*.
(Dokončení.)

P. Klemeus Minařík O. Fr. M.: »*Večeře Páně.*« Pobožnosti k sv. přijímání na každý den v měsíci. Vydala »Stud. Kolej sv. Antonína« v Uh. Hradišti 1922. Stran 384 + XIV. Cena váz. 25 Kč.

Od vydání dekretu »*Sacra Tridentina Synodus*« rozšířilo se netušeně denní sv. přijímání. Skoro u všech národů vyvolalo

to nový směr v eucharistické literatuře. Bylo zajisté třeba prohloubení vědomostí o Nejsv. Svátosti v širších vrstvách a poskytnutí dostatečného množství různých myšlenek a námětů, nemělo-li denní přijímání Těla Páně státi se pouhým zvykem bez vroucnější a živější přípravy a poděkování. I u nás měli jsme podobné pomůcky, ale tato kniha jest první, která přináší celé, rozvedené pobožnosti se všemi úkony ctností, jak je radí katechismus. Těžko je uvést všechny její přednosti. Rozdělena jest na čtyři týdny, každý s vlastním programem. Není zapomenuto ani na časné potřeby, ani na potřeby bližního, ani národa a vlasti. Že celé dílo je založeno na učení církve, o tom svědčí množství citátů ze sv. Otců a učitelů církevních, jakož i z novějších spisů eucharistických. Ježto spisovatel se snažil, aby hlavně vůli povzbudil k dobrému a neplýtvat »sladkými« afekty, je tón celé knihy více střízlivý a působí více na rozum nežli na cit. Z toho důvodu, myslím, hodí se spíše pro vzdělanější kruhy nežli pro lid, ačkoliv každý tam nalezne, co potřebuje. Jsem jist, že není možno, aby ten, kdo se u p ř í m n ě tyto pobožnosti modlí a předsevzetí uvedená plní, nezanechal hříchu a nestoupal v dokonalosti. Uchvacující je myšlenka v úvodu o založení světového svazu denně přijímajících. Kéž se jí někdo ujme!

Co by se dalo vytknouti, jest, že místy, jak již podotknuto, je přece jen málo dbáno citu a vroucnosti, což jistě bude chyběti lidem živějšího temperamentu.

Uprava takového díla by mohla býti lepší. Působí skoro dojmem, že se příliš šetřilo místem. — Zasilá »Stud. Kolej sv. Antonína« v Uher. Hradišti, Morava.

Jan Ev. Urban O. Fr. M.

Fr. Riegl: *Cvičení prostrná.* Vydala Náčelnická rada Orla čsl. Brno 1922. Stran 68.

Je to již třetí svazek technických příruček orelských; první dvě jsou dobré. Záslužným činem Náčelnické rady je vydávání technických příruček, jichž orelské hnutí doposud pohřešovalo; je potěšitelným, že i po stránce technické jde se do hloubky. Ale nelze něčeho vydávati jen proto, aby to bylo, nýbrž při vydávání takové knihy je třeba míti na zřeteli v první řadě správnost, poněvadž kniha má býti

dobrou příručkou, učebnicí našim technickým pracovníkům; dále musí býti úplná, aby vyhověla plně svému účelu nehledě ani k tomu, že je vystavena všeobecné kritice. Jmenovaná »Cvičení prostná« mně nepřipadají jako kniha theorie cvičení prostných, ale místy jako extrakt či přehled mnohde neúplný, jenž naprosto nemůžou postačiti tomu, kdo chce této theorii porozuměti a do ní vniknouti. Celou knihu znešvařují chyby gramatické, kterých dnes by tam opravdu již nemuselo býti. Důsledně až k omrzení jest v celé knize užíváno nesprávných tvarů slovesa napnouti, jinde jsou špatné pády: místo paží píše se paž, místo při obratu zase při obratě, místo »Postoje o nohou . . . stojí tam »Postoje o nohách . . .«, nebo užívá se důsledně: připažmo, úpažmo, zápažmo místo správného: připažmo, upažmo, zapražmo. Veliká stručnost a snad i rychlost celého zpracování je asi na některých místech příčinou chyb věcných, což má v zápětí vynechávání, nerozvedení, nepřehlednost mnohých částí; do detailů nemohu zacházeti, vybírám jen to nejnápadnější každému, kdo zná třeba podobná díla česká, německá, slovinská. Vynechány jsou některé v prostných důležité úpolnické postoje nohou a pohyby paží, postoje symbolické, při »postojích o nohou skrčených a ohnutých« je vynechán důležitý »únik«. Některé obrázky, jež jsou doprovodem slovního vyjádření a jež mají sloužiti za vzor našim technickým pracovníkům, jsou naprosto chybné (na př. výpad, neb podřep únožmo v levo), na jiných obrázcích jsou drobnější nesprávnosti, jako chybné postavení hlavy, špiček nohou, prohnutí. V textu schází mnoho velmi důležitých podrobností, mnohé věci jsou bezdůvodně zpřeházeny, mnohé části jsou nepřehledné nebo ledabyle jen několika slovy odbyty, mnohé definice jsou neúplné a následkem toho nelogické. Bylo by třeba mnohé věci opravit, určité části rozšířiti a doplniti, aby kniha byla opravdu dobrou příručkou technickou; o to měla pečovati Náčelnická rada před vytisknutím. Snad omlouvá ji příliš mnoho práce, spojené se sletem; to ale nikterak nenapraví fakt, že vydaná »Cvičení prostná« v dnešním rouše dobrou příručkou rozhodně nejsou.

J. Kuncek.

Prof. Al. Dostál: »Tělesná výchova«.
Vydala Ústřední Rada Orla čsl.

S radostí uvítali jsme první technické příručky orelské, byloť jich nutně třeba, aby rostoucí hnutí nezůstalo tělocvičně za rozmachem ideovým. — Poněvadž však byly vesměs psány na rychlo, jest na všech patrna značná nedokonalost. Aspoň po stránce mluvnické měla býti příručkám věnována větší péče. Avšak i několik věcných nesprávností tam najdete. — Tak v »Tělesné výchově« od prof. Dostála přes to, že je velikým krokem vpřed a cenna co do stavby a hutnosti obsahové.

Hned v první kapitole nevhodně a již zastarale dělí tělesnou výchovu v užším a širším smyslu a do širšího pojmu zahrnuje pouze »veškeru činnost *tělesnou* (!), směřující k zdokonalení člověka vůbec, jeho schopností tělesných i duševních«, ač hned v nejbližších řádcích uvádí vědecké základy těl. výchovy: somatologii, fyziologii, hygienu, psychologii a pedagogiku (eugemiku ne), tedy i činnost netělesnou a ač se lze domnívati, že zná nejširší definici těl. výchovy, jako »všechna činnost kromě činnosti duševní za účelem (výhradně) duševním« (prof. Švácha). V rozřídění těl. vých. na tělocvik, hry, sport a *výdělečná* zaměstnání bylo by snad lépe říci *tělesná* práce (zaměstnání) místo *výdělečná*, neboť z každé práce, jež ještě není hrou, neplyne vždy výdělek. Citovaná definice těl. vých. od dra Scheinera jest již dávno přežita a zde zbytečna. — Rovněž nelze souhlasiti s větou, že »poměr tělocviku k těl. vých. jest ve formě výluky«, poněvadž pojmy těl. vých. a tělocviku nejsou souřadny a tudíž se nevyklučují, nýbrž tělocvik jak část těl. vých., jak vysvítá z hořejšího rozdělení, je celý obsažen v jejím pojmu. Netvrdili bychom také správně, že »athletika je *původně* (!) umění závodníků řemeslných (při závodech řeckých)«, neboť řecká atletika teprve v době úpadku se zvrhla v řemeslo (hysteron proteron). — Že autor »Tělesné vých.« ve stati o tělocviku branném logicky klopýtl, vidno z věty: »Důležitý požadavek při tělocviku branném jest aby tento a celá výchova odpovídala brannému zřízení, t. j. před oči budiž předkládán cíl, jenž odpovídá přesvědčení. Toto pak jest takové, že nepátrá po původech, neboť *německý duch* (!) jest výbojný.« — S roz-

tříděním na původní a odvozené soustavy nelze také souhlasiti. Hébertův eklektický systém nenazveme přece původním! Že »Jahnův tělocvik směřoval *výhradně*(!) k obraně«, zdá se poněkud neodůvodněné tvrzení.

V sešitu o 44 stranách nebylo snad potřeba některé these opakovati. Ve spisku pro *orelské* cvičitele neměl se autor spokojiti stručným popisem Tyršovy soustavy, nýbrž měl aspoň načrtnouti, v čem se liší a má i musí lišiti těl. výchovą orelská od sokolské. Nadějeme se právem, že tyto nedostatky autor příště poopraví a doplní, slibujef v úvodu k »Těl. vých.«, že bude v tomto vděčném tématě pokračovati. Skoumal.

Dr. Josef Vacek: Církev římsko-katolická a manželství.

»Ironie osudu chtěla tomu, že nescházelo mnoho a náš mladý samostatný stát československý byl by pro neschopnost liberálních kruhů zákonodárných dostal do kolébky dárek«, jehož z širokých kruhů liberálního občanstva nikdo nečekal: totiž: uzákonění naprosté nerozlučitelnosti manželství katolíků, »a to přes to, že celá akce, jež směřovala k reformě manželského práva, byla vlastně vyvolána jenom právě proto, že pravidlo o naprosté nerozlučitelnosti manželství katolíků, uzákoněné v rakouském zákoně občanském, mělo býti zrušeno.« (47) ¹⁾

Aby tuto pověst liberalismu, pošramocenou jednak »neschopností zákonodárců«, tedy předáků liberálních, jednak »obratností zákonodárců klerikálních« (48) zachránil, vydal prof. dr. Vacek »vědeckou knihu«: Církev ř.-katolická a manželství, v níž hledí autor aspoň »vědecky« dokázati, že stanovisko liberální, ovšem již ve zmírněném stupni, je správné. Jak se mu to podařilo, ukažme na rozboru některých statí jeho knihy!

V úvodu staví se autor na stanovisko přísné vědy. Co ovšem p. profesor pokládá za vědu, mohl by nám objasniti přesnou definicí vědy a jejím výkladem. Podle jmenovaného traktátu, který podle názvu měl by se zabývati jen názorem církevním na manželství, ve skutečnosti však

plete se nevědeckým způsobem do všech možných otázek náboženských a filosofických, které s otázkou manželskou nemají nic společného, podle tohoto traktátu uznává pan profesor vědu pozitivistickou »věda« ať pracuje v jakémkoli oboru, »nevěří ničemu, co se nedaří lidskému rozumu nahmatati, pochopiti a dokázati.« (51)

Jest zcela přirozeno a myslím nikoli nevědecké, že ten, kdo chce se poučiti o vzniku nějaké společnosti, podívá se nejprve na to, co ona sama praví o svém původu, zakladateli a účelu a nevěří-li jejímu tvrzení, anebo zdají-li se mu historické doklady k jejímu názoru slabé, neb nesprávné, pak vyvrátí vědecky její doklady, aneb z jiných historických pramenů dokáže opak. Takové úmorné práci historické se ovšem vyhnul p. profesor Vacek. Snad je vynikajícím odborníkem v oboru právním, avšak jak smutně to dopadá s jeho vědomostmi historickými, vidíme z jeho díla.

Církev římsko-katolická a křesťanská jsou podle p. profesora dvě od sebe odlišné církve. Církev římsko-katolická, jak p. profesor a jeho »moderní věda« tvrdí, »vznikla z nejprudšího rozmachu imperialismu, jež snad svět vůbec byl kdy viděl« a »s krutostí si počínala všude a vždy, kde a kdy se domnívala, že její vševládné cíle jsou ohroženy« (54). Je to jen »novotná organizace křesťanstva, jejímž duchovním otcem je Augustinus — a vznikla z touhy duchovenstva po skutečné vládě světské« (24). Shrnuť tedy, je církev římsko-katolická jen organizace křesťanství za účelem světské nadvlády. Podle autora však »vševládné záměry církve římsko-katolické jsou té doby snem na vždy dosněným« (54). Tedy logický závěr: církev římsko-katolická, jak si ji p. profesor Vacek představuje, je již pouhým snem, preludem. A přece p. prof. s celým entusiasmem »neváhá ani na okamžik jako *vědecký pracovník* a dává veškerý svoje síly i schopnosti k dispozici státu v jeho boji proti církvi této (54), tedy proti tomuto pouhému, na vždy dosněnému snu! Jaká statečnost moderního vědce!

Tot »vědecký« názor p. prof. na církev římsko-katolickou.

Naproti tomu původ křesťanství jest v mozku páně profesorovu zahalen rouškou nevědomosti. Křesťanství vyšlo »z myš-

¹⁾ Číslice v závorkách značí stránku kritizovaného spisu, podle vydání »Máje« r. 1920.

lenky duchů filosoficky pokročilých« (kterých nepraví a těžko se toho dohadovati), »kteří se během času vypjali k ideji, jež hlásá, že všemu tvorstvu vládne božstvo jediné, a s člověkem vůbec nesrovnatelné.« Ale tuto myšlenku křesťanství prý »porušilo«, neboť »magnetická osobnost Kristova a převlivná filosofie pohanských Řeků způsobila, že z jediného božství stává se mytická trojice Boha otce, syna i ducha.« (53). Takový je tedy vědecký názor na původ křesťanství, k němuž se moderní věda a její moderní obhájce prof. dr. Vacek, zajisté že »bez útrap a bez bojů« dopracovala.

Co všechno musí věřit nevěrec, aby nevěřil! Nejdůležitější pramen o vzniku křesťanství, sv. Evangelia, kriticky a vědecky obhájená tak jako žádná jiná kniha, je p. profesorem španělskou vesnicí. Vědění pana profesora o zakladateli křesťanství scvrklo se na to, že ví, že Kristus byl »magnetickou osobou«, která snad žila na světě jen proto, aby »něhou tajemných legend jeho osobu a osobu jeho matky obepínajících potěšil se v dnešních dobách i ten, kdo jinak jest vůči každé víře skeptikem.« (53) Tomu všemu musí p. prof. věřit (neboť, že by toto mohl rozum p. doktora nahmatati nebo dokázati, tomu zajisté ani on sám nevěří), a tomu musí věřit proto, aby nevěřil, že Kristus je Bůh.

Aby fakta — že Kristus Pán, aniž sám se kde byl učil, hlásá nové, do té doby vůbec neslýchané učení lásky; že zakládá novou společnost náboženskou, již nazývá královstvím božím na zemi; že slovy svými: »Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi, protož jdouce, učte *všecky* národy . . .« (Mat. 28, 18) výslovně prohlašuje, že jeho církve je pro všechny lidi, všech stavů i národů, tedy církve všeobecná — *katolická* (že tohoto jména církve výslovně užívá až teprve později na označení rozdílu od církví bludařských, to přece na její podstatě nic nemění) — a že tato církev trvá dosud, majíc na miliony příslušníků — aby tato fakta tak vědecky opřena a dokázaná, že obstála i před nejpřísnější kritikou nepřátelské vědy po 19 věků, a mohl bych říci, tak evidentní, že i krátký rozum p. prof. mohl by je nahmatati, kdyby chtěl, aby tato fakta p. profesor prozkoumal, na to on při své obsáhlé vědecké práci nemá kdy.

Nechme však stranou nevědomosti p. prof. o společnosti, proti níž bojuje, a pohledme, jak »vědecky« zdůvodněné názory má p. prof. na učení církve o manželství. »Logický« postup jeho celé práce je následující: 1. Křesťanství pokládá manželství za nutné zlo. (5) 2. Z toho plyne nerozlučitelnost manželství. (5) 3. A protože je poměr nerozlučitelný, křesťanství spatřuje v něm poměr svátostný. (17, 42) 4. Tato nauka stala se pod tlakem dějinného vývoje jedním z jejích věroučných dogmat a proto *nelze na církvi žádat*, aby ji prostě zapřela (tvrdí i sám p. profesor). (55) 5. A přece p. profesor žádá jménem státu a vědy církve *neúprosně*, aby prohlásila, že chápe a dovede se vmyslit v názory p. profesora, které připouštějí z principu nerozlučitelnosti manželství (zajisté míní zde i katolíků) výjimky. (55)

Pohledme na jednotlivé premise i závěr, jak jsou vědecky odůvodněny a logicky sestaveny! 1. Tvrzení své, že křesťanství pokládá v ohledu věroučném manželství za nutné zlo, vyvozuje p. prof. následovně: »Křesťanství při svém vzniku věří v opětovný návrat Kristův na svět a v založení říše věčné blaženosti. Tyto názory — t. zv. chiliastické — předpokládají zidealizování věřícího křesťana do té míry, že na něm žádají, aby úplně odvrátil svoji mysl od věcí pozemských. Proto zanícenost prvních křesťanů prohlašuje, že prvou *povinností* věřícího jest zachování *úplné pohlavní zdržlivosti*.« (4) Tot celý důvod pro tak závažné tvrzení. Důvod tento zvážen na vědeckých vážkách, ale ne na těch, kterých p. prof. užíval, znamená buď nevědomost, anebo zlomyslnost autorovu. Historie právě učí, že chiliasté povinnost úplné zdržlivosti pohlavní věřícím neukládali, ba naopak, byli mezi nimi i tací, kteří hlásali chiliasmus hrubý, smyslný. Avšak i kdyby tomu tak bylo, jest holým nesmyslem, tyto nauky chiliastické podkládati církvi, která proti nim vystupovala a je jako bludné zavrhovala, právě takovým nesmyslem, jako kdyby někdo tvrdil, že těmto naukám církve učí proto, že je hlásá p. universitní profesor v Brně, dr. Vacek, který je snad také křesťanem. Neboť církve učící představují biskupové společně s papežem, anebo papež sám, kdykoli ve věcech víry a mravů pro celou církve činí závazné rozhodnutí (= ex katedra).

Avšak p. prof. si v historii něco spletl, anebo nepokládal další pátrání za nutné, jsa si jist, že všichni *nevěrci* lehce jeho tvrzení *uvěři*, neboť platí o nich výrok ap. Pavla — a veritate quidem recedunt, ad fabulas autem convertentur. Nebo je tu i třetí možnost, snad nejpravděpodobnější, že se dr. V. historie obával, aby nezvrátila jemu tak milý názor. Našel by v historii jistě sekty, které s celou důsledností hlásaly názor, jež p. prof. podkládá církvi katolické; jsou to v prvních dobách církve ne Chiliasté, ale Gnostikové a Manichejci, částečně i Montanisté; ve IV. století Priscilianisté, kteří se řídili »mrvní« zásadou, jež by se jistě i některým »moderním« lidem zamlouvala: iura, peiera, secretum prodere noli, a jejichž zakladatel byl první jako čaroděj upálen od u-

surpátora Maxima přes rozhodný protest biskupa sv. Martina; v X. století byli to Bogomilové a ve XIII. stol. Kathaři, později zvaní Albigenští, — kteří kromě zákazu manželství zavedli t. zv. enduru, vlastně samovraždu, o níž je historicky jisto, že zničila více lidí než inkvisice (Dr. Samsour), o tom ovšem *nevěrci* nemluví. To našel by p. prof. v historii, avšak táž historie by mu dokázala, čehož se p. prof. tak obává, že právě církev to byla, která tento názor, že manželství je zlo, pokládala nejen jako p. profesor za »úplně bezcenný« (49), nýbrž pro lidskou společnost *nanejvýše škodlivý a podvrtný*, a proto právě proti těmto bludařům příkře vystupovala s celou svou mocí morální i fysickou, až je za to nyní pranýřována. (Dokončení.)

UMĚNÍ.

Dny náboženského umění v Paříži.
Jaques Debout, básník a ředitel revue umělecké a literární *Les Cahiers catholiques* odhodlal se ke krásnému činu: Uspořádal čtyři dny náboženského umění, na nichž se ujali slova nejlepší katoličtí umělci francouzští. Prvý den byl zasvěcen hudbě církevní, o níž mluvil Vincent D'Indy a José Vincent. Prvý stručně, ale věcně dokázal na nejlepších skladatelích od Palaestriny až ke geniům moderním, pokud jejich dílo prýštilo a tryskalo z hluboké a přesvědčivé víry. Slovy plnými lásky rozhovořil se o zpěvu církevním, který jest nádhernou korunou, zdobícím hudbu a zpěv vůbec, a který jest ozdobou Církve. Je třeba věřit, milovat a doufat, končil slavný skladatel. Bude-li umělec věřit, doufat a milovat, tehdy vytvoří dílo, které svou hloubkou a svou krásou bude věčným, ježto bude hlásat čest a slávu věčného Boha. J. Vincent svižně a někdy žertovně mluvil o kostelní písni, vytýkal některé nedostatky její, jak je sebral a dovozoval, že i ona musí býti provanuta opravdovým uměním. Mluví, zpívá o Bohu, jenž jest Krásou nejvyšší. Jest výrazem nejvznešenějších citů lidských. Jest darem, který podává člověk Nejvyššímu.

Po přednáškách bylo podáno několik menších skladeb nejpřednějších skladatelů moderních. Slyšeli jsme melodie připomínající zpěv lidový vedle písni, jež dýchají velebností chorálu. Vedle Vincenta d'Indy, jehož dílo vyrůstá vždy z víry, ať již se obrací k liturgii, ať již sbírá inspiraci z písně lidové, byly podány skladby Boresovy, Aenryovy a j., všechny v přednesu ať sborovém ať solovém dokonalé.

Druhý den byl zasvěcen umění. Desvalières, jehož umění jest proniknuto čistým a mocným citem, jako jeho slovo, rozmluvil se o radosti umělcově, jenž běře látku ke svým obrazům z mysterií víry, o jeho snaze stělesniti nestělesnitelný ideál, o jeho víře ve vítězství krásna. Jamot promlouval o náboženském umění ve Francii od nejstarších dob, o ideálu umělcově různých škol, o Kristu v umění a j. Hlavně prvá přednáška vyvolala kontroverzi. V přílehlých sálech byla současně výstava děl moderních umělců, která některé přítomné pohoršovala. Desvalières hájil mladých, chápaje je. Bylo jim vytýkáno, že jejich umění jest zmateným, nic nepovídá, není náboženským. Proti nim bylo vychvalováno dílo Rafaelovo a Tissotovo, které prý možno dáti lidu, před nímž se

možno i modliti, a které vyjadřuje Krásno a Pravdu.

Výstava obsahovala asi sto obrazů žijících mistrů. Lze pozorovati dvě školy. Desvalièresovu a Denisovu. Nejlepším žákem prvního jest Bisson, který vystavoval čtyři obrazy. Desvalières má na výstavě dvě mohutná díla: Srdce Ježíšovo a Svatého Josefa. Vypravoval o prvním, který skutečně projevuje ohromnou bolest Ježíšovu, jak vznikl a v jeho výkladu máme klíč k celé jeho tvorbě. Procházel se kdysi po boulevardu Montmartu a zřel tu mravní zkázu, již nejlépe na oněch místech zříme. Pozdvihl svoji hlavu k basilice Nejsvětějšího Srdce a hlavou mu prolétla myšlenka, jak asi trpí to Srdce Nejvyšší nad tím úpadkem. Tu bolest podal na svém díle. Kristus, v jehož tváři vše mluví o nevýslovné lásce a bolesti, odhaluje svoje Srdce, jako by chtěl říci: Ještě nemáš, človče, dosti té bolesti, již jsi mi připravil? Dílu by se mohla vytýkati přílišná realističnost. Mezi lidským zdá se mizeti božské. Ale když se zadíváme hlouběji do té tváře, a na to Srdce, rozplývá se ona výtka, a na rty se derou slova modlitby a lítosti. Umělec má již svůj styl, nekolísa, nezmítá se, poznáš ho hned v jiném obraze, jež znázorňuje sv. Josefa. »Chtěl jsem, praví mistr před svým obrazem, podati svatého Josefa jako monstranci, v níž jest Ježíšek drahocennou perlou.« Sv. Josef zaujímá celý obraz. V rukou drží Ježíška, takového droboučkého, bezmocného, nahého, a sklání se nad ním. Ježíšek jest ve světle. Barvy syté, někdy až divoké, jakoby měly znázorniti bohatství a život ctností Josefových. Jest možno nad tím obrazem meditovat.

Maurice Denis, jenž se mi jeví někdy Jammesem v umění výtvarném, má na výstavě osm děl. Čistota a produševnělost, jež na nás zírá z každého díla, patří i z těchto. Nejlepšími jsou návrhy na okna do svatyně Srdce Páně na Montmartu. Svou zvláštní koncepcí upoutává i obraz na počest padlých vojáků. Z kříže sklání se matka a pozdvihuje k sobě raněného vojína. Svatost a oddanost charakterisuje sv. Marii Marguerettu na jiném obraze. Díla Denisova a Desvalièresova jsou nejkrásnějšími z celé výstavy. Na žáka Denisova ukazuje obraz Rusa B. Mečerkovského. Z pozadí, jež tvoří draperie chrámová, podána přímo hmotně v lom. světle, vystupuje

Simeon s Ježíškem v náručí. U nich stojí P. Maria. Sv. Josefa umělec vynechal. — Bisson, který v prvních svých dílech až příliš blížil se Desvalièresovi, jakoby se chtěl opustiti. Jest u něho pozorovati studium starých mistrů francouzských. Někdy jakoby neznal ceny barev. Opustíte výstavu uspokojeni.

Dalšího dne upoutali pozornost všech Jaques Maritain a Henry Ghéon. Prvý mluvil ve své hluboce promyšlené přednášce o moderní literatuře, o některých teoriích (Gide, Duhamel) současných spisovatelů, o odpovědnosti umělcově a aplikoval své vývody na divadlo. Maritain je filosof, který hledí dohlédnouti dna otázky, již řeší. H. Ghéon jest umělec, artista, u něhož nenalezneme té hloubky Maritainovy, ale jemuž nemůžeme upříti obdivu pro jeho snahu o divadlo katolické, lidové a umělecké. Maritain zdůrazňoval, že není třeba se báti toho slova: Katolický, mluvíme o díle uměleckém, Ghéon opět dovozoval, že může býti takové dílo nejvyšše uměleckým a při tom lidovým. H. Ghéon věnuje všechno své úsilí divadlu patronáží a chystá několik nových děl právě proto, nejmenší a nejprostší. Po slovech obou bylo zahráno mladými herci z patronáže třetího jednání díla Ghéonova: *Gillesonsaint malgré lui* velice pěkně.

Zakončení těchto dnů bylo opravdu požitkem, připraveným přítomným. Jaques Devont vyložil ve své řeči cíl, který měly *Les Cahiers catholiques*: přivábiti pozornost katolíků na křesťanské umělce, dáti jim příležitost k obdivu a ku pochopení jejich úsilí, ukázati jejich myšlenky a jejich pevnou vůli. Umělci oni chtějí býti katolíky v první řadě, věřícími, ale též umělci nadšenými. Chtějí dokázati, že tyto dva pojmy se nevyklučují, naopak, že pravý pramen krásna jest v Bohu. Chtějí dokázati dále, že jest jich snahou vyjádřiti duši lidu a dopřáti mu radosti, která tkví v citění a milování krásna. Jsou si vědomi vztahu mezi Dobrem, Pravdou a Krásnem a jsou svým způsobem apoštoly všude, kde zazáří jejich dílo.

Po proslovu Debontově byly podány ukázky současné tvorby francouzských katolických básníků a spisovatelů. Verše hutné a silné Péguyovy se mísily s něžnými a čistými alexandry Jammesovými; velebné zpěvy Claudelovy s lehkými a hudebnými verši Brillantovými; za-

nícené slovo Ghéonovo bylo vystřídáno písní Radota, který vždy čerpá z hluboké studnice víry. Bylo slyšeti i jemné slovo Bremondovo, Mersierovo, Grolleauovo a j. Básně přednášeli buď umělci sami: R. Vallery, Radot, H. Ghéon, který skvostně přednesl též ukázky z Péguého, nebo umělci z nejpřednějších divadel pařížských.

Na konci byla zahrána dojemná a pěkná hra ve verších: *Slepec a dvě mladé dívky*, kterouž byly zakončeny ony čtyři dny náboženského umění. Krlín.

Henri Ghéon: Chléb. Lidová tragedie o pěti obrazech. Přeložil St. K. Neumann. (Hráno v městském divadle na Král. Vinohradech. Režie K. Čapka, výprava J. Čapka.)

Duchovým předchůdcem soudobé lit. generace ve Francii byl Henri Ghéon. Tragedii tuto napsal r. 1900 a poprvé byla hrána r. 1911. V předmluvě mluví básník o nepravděpodobnosti předpokladových událostí, na nichž staví své drama. Vzniklo tedy toto lyrické dílo podstatně jako fantasie. Dnes ovšem po válce a za ruského hladu zdá se nám zcela aktuálním; dnes je opravdově chápeme. Válka, nouze o chléb, sociální konflikty, politická demagogie, jsou zcela ujasněné pojmy. Hra točí se jen a jen kolem postavy lyrického hrdiny pekaře Petra Poctivce. Básník silně zidealisoval tuto postavu. Vytvořil v ní muže čestného, nezištného lidumila, který všeho se zříká ve prospěch bližního. Válka, jež znemravňuje a vše kazí, nedotkla se nikterak jeho pevného charakteru. Jeho idee, které odporují názorům manželky a tchána, jsou bez kompromisu. V tom jest jeho lyrická velikost. Rozdává hladovým chléb, nestaraje se o svůj zítřek. S bolestnou resignací očekává konec, když vidí, že vše je ztraceno, že hlad činí z lidí nezkrotnou masu lupičů a vrahů, ba že i jeho žena se vzpírá jeho ušlechtilým úmyslům. V kritickém okamžiku se však vše obrátí. Konečně se Petrovi skytá možnost z mouky, kterou jeho lakotný tchán ukryl, napéci chleba, ze kterého postaví hradbu zuřivému krveprolévání. Vše se uklidní a vrací k novému životu. A vděk! Lid poštván travičí míru, zabije P. P. i jeho ženu. V této katastrofě spočívá vrchol básníkovy lyrismu.

Postava jeho ženy není tak lyrická a

neživotná. Válečnými útrapami zhroucena touží po domácím štěstí a blahu z majetku. Mistrně jest kreslen slepý, bezcitný dav, jenž scenicky připomíná Shakespeara.

Umělecké výkony interpretů P. P. a jeho ženy byly vskutku zdařilé. Ostatní postavy rovněž dokonalým procítěním přispěly k úspěchu. Režie dramaturga K. Čapka byla svědomitá; výprava přes svou »tvrdošijnost« vhodná, jednoduchá a prostá. Taktéž volnému verši v překladu co do plynosti a spádu nelze nic vytknouti. Maně si člověk vzpomíná na prosbu Otčenáše: »Chléb náš vezdejší dej nám dnes«; leč nejen vezdejší, nýbrž i věčný — milost — jež jedině spasí svět.

Horáček.

Nová kniha Jaroslava Durycha. Před nedávnem byl v tomto listě obsáhlý rozbor dramatické básně »Svatého Vojtěcha« a již zase objevuje se nové dílo »Nejvyšší naděje.«¹⁾ Jest to již jeho osmá kniha, vedle četných příspěvků do různých časopisů, jako jsou Meditace, Demlovy Šlépěje, Letorosty, Nova et vetera, Cesta, Lumír a j. —

První kniha vyšla v Přerově r. 1916 s názvem »Jarmark života«, téhož roku vyšla »Cikánčina smrt«, r. 1918 »Na horách«, »Otakar Březina«, r. 1919—20 »Tři dukáty« a »Cestou domů«, r. 1921 »Svatý Vojtěch« a poslední jsou »Nejvyšší naděje«. U Kuncíře jsou hlášeny »Obrazy«.

Nechci podezíratí nikoho ze čtenářů tohoto listu, že by neměl ve své knihovně aspoň některé jeho knihy. Ale málokdo ví, že Jaroslav Durych je největším básníkem mladé generace. Vždyť se o něm nikde nedočteme, není dosud uváděn ve cvičebnicích a literaturách. Jen tak je možno si vysvětlit, že nejsou dosud jeho knihy rozebrány. Proto bude snad jeho ctitele zajímati několik řádek o jeho životě a díle.

Narodil se r. 1886 v Hradci Králové a v mládí pobýval na různých místech. Sám si stěžuje v Demlových »Šlepějích«, že neví, co je to rodný dům nebo kraj: »Mě mládí bylo toulavé, siroba z domu do domu. V Hradci jsem se narodil, v Kolíně

¹⁾ Nákl. »Aventina«, v úpravě J. Bendy, str. 135, cena 24 Kč.

leží má matka, v Pardubicích leží otec, vychován jsem byl na několika místech Čech, postrkem patřím do Turnova.« Za války byl jako vojenský lékař na různých místech italské a ruské fronty, po válce působí v Přerově jako zubní lékař, brzy však zase vstupuje do vojenské služby a jest právě v Užhorodě.

Nepočítáme-li menších věcí, uveřejněných před válkou, vstupuje do literatury dosti pozdě — r. 1916. Ale zato jsou i první knihy již dokonalými uměleckými díly. Nemusíme vyplýtvati k jejich chvále celý slovník cizích slov, stačí, řekneme-li prostě česky: všechny jsou krásné, velmi krásné, ale jsou při tom tajemné, a čteme-li je znovu, jsou ještě tajemnějšími.

Když vyšel »Jarmark života«²⁾, napsaly Lidové noviny: »Kniha, v níž není ani stopy po duté póse, kniha draze vykoupená, kniha vzácných lidských a uměleckých kvalit, zkrátka dílo vzácné.« A Moravská Orlice: »Jarmark života« je literárním unikem par excellence. Zrozeno v bolestných krisích, přichází toto dílo s úsměvem dalekých říší. Překvapuje paradoxním faktem, že nemá předchůdců. Dr. Miroslav Rutte, básník, přední zástupce moderní kritiky a redaktor »Cesty«, nazývá toto dílo písní ke chvále samoty.

»Cikánčina smrt«³⁾ jest ve verších. Jak mohutně na nás působí tato balada, začínající a končící se apostrofou lesa »Lese černý, lese divý« . . .! Jednou minulého roku při hodině češtiny zaměněny byly únavné verše Čechovy z Václava Živsy Durychem. S jakým zájmem poslouchali abiturienti, jak se jim nechtělo zpět k Živsovi, zvláště když jsme k tomu přečetli vlastní Durychův rozbor (Šlápěje sv. 4.), v jakém prostředí ji psal a jak po prvé našel k ní námět bloudě v hlubokých lesích našich Brd.

Arne Novák napsal v Lumíru: Od Sovovy »Knihy baladické« neměl jsem v ruce verše napojené takovou silou osudového, neodvratného dění, jež člověka přepadá a jeho vůli nadobro ujařmuje. Něco Wildovy nesmrtelné balady readinžské padá do sugestivních slok českého mladého básníka. A podobně dr. Rutte v Cestě:

i přes nejasnost i nesrozumitelnost

fabule jest Durychova báseň jednou z duchově *nejhlouběji intonovaných balad soudobé české poesie*.«

Největší prací je román »Na horách«.⁴⁾ Znehodnocením by bylo, abychom tu vypisovali jakýsi obsah, tento román musí se čísti. Všichni souhlasí v tom, že má podobu s hudební skladbou; obsahuje tři díly: Pastýřskou pohádku, Královskou pohádku a Píseň. Jest to vsutku nádherná pohádka o veliké lásce, která se dožije všech radostí, ale také i největšího utrpení, konečně po všem tom spěje v nadzemské výšiny. Básník Rutte napsal o něm: . . . je to mohutná symfonie lásky, jež tryskajíc ze země jako vřelý a čistý proud, mění se v obsah, jenž za velebného ticha uplývá k rozevřeným nebesům. (Cesta II. roč. str. 908.)

Ke škodě románu je, že vyšel na špatném papíře a k tomu na Moravě — Moravica non leguntur. Autor vyjednával r. 1917 s Ottou, aby vydal tento román, »dlouho se to táhlo«. V Přerově byla nouze o papír. Když už objednan a spolu zaplacen, přišli c. a k. do fabriky, papír zabrali a poslali Turkům na státní tiskopisy. I musilo se čekat na nový. Za půl roku už byl, ale fabrikant žádal od tiskárny výměnou 50 párů bot pro dělníky a zbytek v penězích. Knihtiskař běhal po botách, sehnal jich 35 párů, popadl je pod paždí a jel pro papír a papír šťastně dojel do tiskárny a začalo se tisknout. Ovšem byl to papír ubohý, ale přece jen papír. Když bylo několik archů vytištěno, přijel divoký indiánský cestovatel Frič a »Obzor« mu začal tisknout dvě knihy, pročež »Na horách« bylo odstaveno. Pak zase tiskli Bojkovy básně a »Na horách« opět odstavili. Pak to konečně vytiskli, nu, a poslali Vilímkovi a ještě několika pantátům a od té doby to spí. (Šlápěje VII. str. 241.)«

Z toho vidíme, jak katolický básník, třebaš byl velikým básníkem, nalézá těžko nakladatele. Teprve když v Lumíru vyšly a pak i samostatně vytištěny »Tři dukáty«⁵⁾, vyzývali básníka různí nakladatelé, aby jim napsal něco podobného a

⁴⁾ V Přerově r. 1918, nákl. »Obzoru«. Cena 12.50, Stran 400.

⁵⁾ Dobré dílo ve Staré Říši na Moravě. Cena 12 Kč, stran 108. Úprava Bendova.

²⁾ V Přerově r. 1916, nákl. vlast.

³⁾ V Přerově r. 1916, nákl. vlast.

docela jej i došla žádost o povolení pře-
kladu do němčiny. Spisovatel Karel Čapek
napsal o nich v Nár. listech: »Tři dukáty
jsou nejspanilejší prósou, kterou znám.«
Pět povídek, obsažených v knize s názvem
»*Cestou domů*«⁹⁾ nenalezlo již toho nad-
šení u mnohých čtenářů, neboť jsou mno-
hem těžšího rázu.

Poslední knihou jsou »*Nejvyšší nadě-
je*«. Tyto řádky nemají být kritikou, jen
upozorněním na nové dílo tohoto velikého
básníka. Neboť u díla tak krásného, kde
čtenář se musí ledačeho teprve domýšlet,
je to jakousi svatokrádeží, když se vyklá-
dá, co básník-umělec tím míní, zkřivová-
ním, ochuzováním. Takové knihy mohou
na každého čtenáře působiti jinak a tře-
bas i mnohem hlouběji než na některého
kritika. Jakmile se však podá oficiální vý-
klad, veta je většinou po dalších jiných
nových dojmech. Proto mohu jen opako-
vati: *Čtěte sami!*

Titulní prósa zabírá většinu knihy.
Příběh zdánlivě zcela prostý a průhledně
vypravovaný: Vynikající barytonista ob-
jeví v rodišti dívku, která jeví nadání ke
zpěvu, vybídne ji do města, vezme si ji za
manželku, vychovávají spolu dívky . . .
Kde jest jejich nejvyšší naděje? Jest to
umění? Oba vynikají u divadla, oba se
však vzdávají umělecké dráhy a jdou do
moravského městečka. Je to jejich láska?
Slyšme, jak ji líčí: »Jejich poměr byl
trvale stejný, hluboce vážný, téměř bez
rozmarů, bez vyslovené lásky a srdečno-
sti, ač oba věděli o své lásce až heroické.
Jejich láska byla extatickým dodržová-
ním přísahy a zákona. Tento zákon byl
kámen, který se nedrobně, nevětral a ne-
hnul s místa, *velice těžký a tvrdý*.«

Pro lidi Durychovy není na zemi lid-
ského štěstí, poslouchají a vykonávají jen
vyšší rozkaz (Irma — hlavní osoba) a
jejich oči jako z obrazů Preislerových

hledí do lepších krajů. Milují samotu, aby
mohli tím více přemýšlet, život jejich je
pln odříkání a bolesti. Proto ani válka ne-
má na ně vlivu, nedovede jich vyrušit z
klidu. Je zajímavé, jak se Durych dívá na
válku, není hrdinství, není tu ani soucitu,
jen zabíjení (syn Karel, pruský major a
j.). Podobné názory projevil v pěti kapito-
lách v čas. Cesta roč. II. Škoda, že ne-
byly vydány knižně.

(Dokončení.)

Nové české hry, jež vyšly poslední do-
bou knižně anebo jež byly hrány na před-
ních našich scénách, nepřinášejí celkem
mnoho kladného a nejsou proto přílišným
obohacením české tvorby dramatické,
třebaže jejich počet je dosti značný. Frá-
ňa Šrámek vydal novou náladovou hru
»*Měsíc nad řekou*«, jejíž premiéra byla v
Národním divadle brněnském, tam rov-
něž provedena byla nová hra bratří Čap-
ků »*Ze života hmyzu*«. Jaroslav Hilbert
objevil se opět na scéně slabou a ubo-
houčkou komedií »*Podzim doktora Mar-
ka*«, již hráli v Národním divadle v Pra-
ze; na Vinohradech sehráli rovněž slabou
hru Edmonda Konráda »*Javor čili Děti a
Javor*«, jakož i Scheinpflugovo drama
»*Geysir*«. Arnošt Dvořák s filosofem La-
dislavem Klímou vybájlili a vykonstruo-
vali »*Matěje Pochového*«, jenž po premi-
éře ve Stavovském divadle vyvolal ostrou
polemiku o přípustnosti zlehčování žur-
nalistického stavu; mladý moravský au-
tor Lev Blatný svou výstředností »*Koko-
kodák*«, hranou v Brně a Hejda svou hrou
»*Velikonoce*«, vypravenou ponejprv v Mo-
ravské Ostravě, doplňují vhodně tuto ne-
utěšenou bilanci a přimyslíme-li si ještě
nyní Šaldovy »*Zástupy*«, jež už před ro-
kem vyšly knižně a o jejichž premiéře
se v Národním divadle už před rokem
mluvalo, ač podnes k ní nedošlo a možná
ani vůbec nedojde — vidíme, že bylo
mnoho povolanych, ale málo vyvolených.

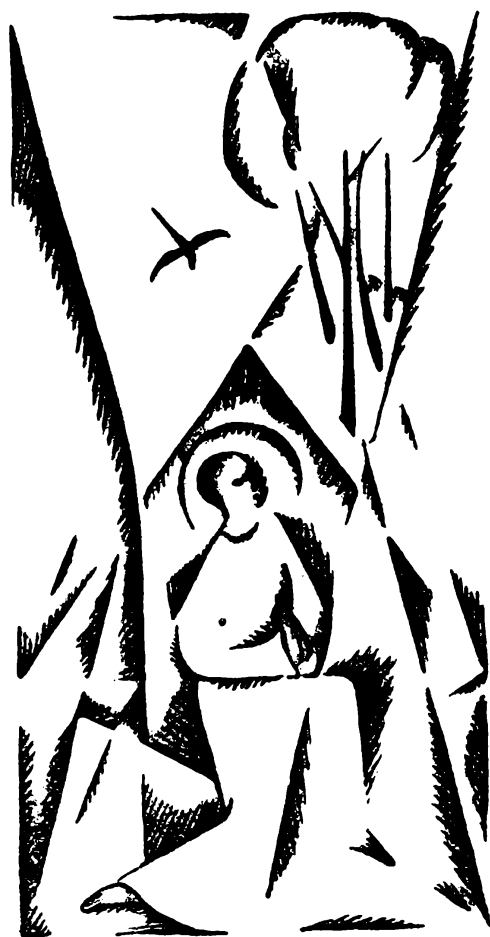
(Dokončení.)

⁹⁾ Dobré dílo ve Staré Říši na Moravě. Cena
10 Kč, stran 91. Úprava Bendova.

Ž I V O T

M Y Š L E N K Y
O S O C I A L I S M U, U M Ě N Í
N Á B O Ž E N S T V Í A P O L I T I C E

* R O Č N Í K *
I V



*

*

1 9 2 1 * 2 2

V Y D Á V Á

* Č E S K Á L I G A A K A D E M I C K Á *

„ŽIVOT“ vychází 1. dne v měsíci kromě prázdnin v Hradci Králové.
PŘEDPLATNÉ pro IV. ročník „Života“: 30 Kč pro ne-
studenty, 20 Kč pro studenty. REDAKCE a ADMINISTRACE v Praze-II.,
Voršílská 1. — Reklamace se zasílají do administrace v Praze.

O B S A H Č Í S L A 10.:

Běla Pečínková-Dlouhá: Vzkaz ruských matek. — *Josef Zeman*: Dopis z Číny.
— *A. D. Sertilanges O. P.*: Láska k bližnímu. — Z hrvatských národních
písní: Vila posestrima. Ženíbba měsícová. — *Jan Ev. Urban O. F. M.*: Vědění
a život. — *Oluf Kolsrud*: Čin svatého Olava. — *Josef Krlin*: Inteligence
katolická v Itálii XX. století. — Co život dal. — Věda. — Umění.

**RUKOPISY a DOPISY pro redakci zasílány buďtež na ad-
resu: Jano Š r á č e k, redaktor „Života“, K r o m ě ř í ž,
arcibiskupské gymnasium.**

Sdělení redakční:

Nepodařilo se nám vypravit číslo, jak jsme slibovali, do 25. června; ale
čtenáři budou jistě spokojeni, dostanou-li číslo rozšířené o jeden arch. To
budiž naší omlouvou.

Prvé číslo V. ročníku vyjde v září, a bude-li to možno, bude ročník vychá-
zeti v rozměrech dnešního čísla. Česká liga akademická jako vydavatelka
časopisu se stará, jak viděti, o to, aby čtenáři „Života“ byli s časopisem spo-
kojeni. Bohužel, neuvědomili si mnozí čtenáři, že i oni mají určité povinnosti
k listu a tak leckdos ani nezaplatil předplatné.

Seznam tiskových chyb nelze v tomto čísle uveřejniti, poněvadž
většina autorů nám jej neposlala.

Všem, kdož projeví během letošního ročníku zájem o zvýšení úrovně listu,
srdečně děkujeme.

Redakce.

Sdělení administrační:

Knihy redakci zasláné: Dr. Kolísek: Pouť katolíků čes. do Lurd 1914. Ná-
kladem vlastním. — A, Třebíčský: Světlo. Nákladem vlastním 1922. — Pa-
šijové hry v Ober-Amergau. Upravil P. Holý v Praze.

Dary na revue „Život“: P. T. Sestry Koprivovy Kč 10.—; A. Kopal Kč
30.— Sdr. kat. mládeže v Praze VI. Kč 52.92.— Všem šlechetným dárcům
„Zaplat Bůh!“
Administrace.

SPOLEK KATOL. AKADEMIKŮ „M O R A V A N“
přesídlil od 1. června t. r. do nových místností
V BRNĚ, Koliště č. 5.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.“
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: JOSEF KATNAR. TISKLA: DRUŽSTEVNÍ
KNIHTISKÁRNA V HRADCI KRÁLOVÉ, ADALBERTINUM.

Ž I V O T

M Y Š L E N K Y O S O C I A L I S M U, U M Ě N Í N Á B O Ž E N S T V Í A P O L I T I C E * B O Ā N Í K * IV

B. P. D.:

V Z K A Z R U S K Ý C H M A T E K .

My ruské matky
šílené trýzní
zřítí
své děti mřítí
na ložích bědných
za nocí ledných
hladem —

my ženy národa
dvaadvaceti milionů k smrti odsouzených,
až všecky nás zkosí — všech dvaadvacet milionů —
ten bledý Žnec řadem,
před Soudcem věčným
my, my, my matky
budeme žalobnicemi:
na vaši neschopnost imaginace,
plemena zakletá do služeb hmoty,
jimž sedí žaludek o stopu výše
než tvrdá srdce a maličké mozky —
že mohli jste syti
jen jedinou noc klidně spáti —
a vy jste k vůli nám vždy dobře spali! —
dokud nás tolik milionů
zmíralo hladem;
že váš sluch vnímal frivolní hudbu
neschopen vnímat úžasnou symfonii
dětského pláče po skyvě chleba,
jež zněla dlouze z nešťastné země;
že vás vaše zlato nespálilo
na tučných hrdlech a ramenech oblých,
jež mohlo se pro nás změnit v zrní;

že jste mohli v čemsi viděti přednější úkol
v současném světě a současné době,
než zachránit život
dvaceti asi milionů lidí —
vy lháři lidství!
Že jste mohli znáti
jiná hesla doby,
jiný pozdrav ranní
než doma i k světu
naléhavý výkřik: Nám zmirají bratři! —
lháři slovanství!
Že jste mohly hladit bílá, pružná tílka,
líbat různé tvářky zdravých, sytých dětí,
nevidouce všade bledých, zpuchlých líček,
velkých, kalných očí našich mučedníků,
nožek, jež se chvějí cestou k ranným hrobům;
že jste v pýše štěstí neměřily hloubku
zoufalosti naší, nedovedších zřítí
před očima hynout nejhroznější smrtí,
kterou mřít můž' dítě — svoji krev a lásku;
že jste v celém světě neoblékly smutek
na výčitku mužům, sobě na přísahu,
že *bez vaši viny* netečnosti, chladu
zhynou kdesi děti i bezmocné matky
však — kdo slyšel hlas váš, lhářky mateřství?
Před Soudcem věčným
zbaveny lhářů, již ze všad nás tísní,
budeme lhářům všem strašnými žalobnicemi!

Josef Zeman:

DOPIS Z ČÍNY.

(Dokončení).

V prvním patře jsou sbírky bohaté přírody indické. Ptáci kolibříci, papoušci oslňujících barev, různé druhy vodních ptáků. Birma, Západní Indie a Sundské ostrovy s Novou Guineí jsou bohatě zastoupeny; zvláště krásnými druhy jsou zde podivné rajky. Oddělení zvířeny a ryb rovněž bohatě vypravena. Uprostřed sálu jest ohromný, 5 metrů dlouhý žralok, o něco dále rovněž tak dlouhý piloun. Co krásy tu nashromážděno, toť výstava děl toho Umělce kat' exochén.

Vrátili jsme se zpoceni v úmorném vedru, slunce bylo v nadhlavníku. Po obědě, krátce si odpočinuvše, vyšli jsme opět do města, pozorovat ten ruch a život ve stínu kokosovníků. Viděti všude hejna havranů, posvátných ptáků. Pozoroval jsem též zajímavý výjev v ulicích colombských. Na bídném vozíku, taženém buvolem — ležel nemocný, přikrytý rohožkami; kočí popojížděl, zvonil zvonečkem a zpíval jednotvárnou píseň, vyzývající kolemjdoucí k almužně pro ubožáka Bakšiš. žádá kde kdo, a často jest cizinec obklopen žebráky, vztahujícími své vyzáblé ruce. — Odjeli jsme z Colomba kol 11 hod. v noci. V přistavě bylo mnoho lidí z různých zemí; v temné noci to byla pravá záplava světél. Každá loď má na zádi rudé a na pravé straně zelené světlo; za dne se dávají signály vlajkami, za noci světly. Často jsme potkávali na širém moři lodě

a nikdy nechyběl pozdrav. Ze všech těch zářivých bodů z colombského přístavu nezbyl než jeden — světlo majáku, který vždy po trojnásobném záblesku na chvíli ustane a opět se objeví. — Byli jsme již daleko na moři, hovořice na palubě — a svítící maják dosud bděl na obzoru a zasílal nám poslední pozdrav z Ceylonu. Kéž bychom byli majáky na bouřlivém moři života! — Opět po dlouhé dny na hravých, temně modrých vlnách oceánu. Dne 22. a 23. září uspořádali cestující dva zábavné večery se zábavnými hrami, zpěvy a koncertem; bylo na lodi několik umělců, hráli: Rossini: Overture du Barbier de Seville, Gillet: La lettre de Mamonn, St. Saens: Samson et Dalila, Sonata: Semper fidelis atd. Byla to zušlechťující zábava; uspořádali rovněž tombolu pro dobročinné účely. Pan Paul Claudel měl několik dobrých „numer“ Na konec byl ples v přestrojení, a tu ta smetánka společnosti I. a II. tř. se objevila v prapodivných úborech. Arabi hnědí, Číňané a Anamité žlutí, Indové v krojích, děti — malí Japončiči; Bretoňky v loktuších a bílých zástěrách připomínaly odjíždějícím Francouzům vlast — já bych ovšem byl rád viděl naše Slovačky neb Hanáky.

24. září jsme přistáli u ostrova Pennang, na severozápadní straně Západní Indie. Přístav anglický; město čítá na 200.000 obyvatel. Byla zde přísná prohlídka pasů, zvláště těch, kteří měli jména s německým nádechem, Angličané se bojí o Indii. Než po Egyptě a Irsku přijde na řadu pravděpodobně Indie. Četl jsem o tom zajímavé statě ve francouzských revuích na naší lodi. V Indii připadá na 7 vojínů domorodých jeden Angličan. V městě Pennang — vlastně na jednom blízkém ostrůvku, mají misionáři ze zahraničních misí Pařížských (naši nejlepší přátelé) seminář pro domorodé duchovenstvo; čítá asi 120 bohoslovců ze všech 41 apoštolských vikariátů Společnosti — roztroušených po Západní Indii, Číně, Tibetu, Koreji a Japonsku. Msgr. de Guébriand, generál Společnosti, byl právě před několika dny hostem ústavu, vrací se do Paříže ze Sibíře, kde měl zvláštní posláni a odkud přivážel s sebou jednoho Rusa, budoucího misionáře Společnosti.

Z Pennangu do Singapuru jsme jeli 3 dny — mezi Sumatrou, jejíž hornaté, bohatě porostlé břehy jsme měli po pravici a mezi poloostrovem Malakou, jejíž hory se občas objevovaly na obzoru. Blížili jsme se rovníku. Vzpomínám, že jednoho večera byl čarovný západ slunce. Smaragdové moře na východní straně temně fialové přecházelo pozvolna do jaspisu, jímž nadechnuta obloha; ta žluť pak, promítána růžovými paprsky zapadajícího slunce se měnila v karmín — a když slunce skleslo za štíty hor Sumatry, tu se zdálo, že plujeme mezi dvěma krvavými moři — stíny východu brzy zahalily tu poutavou hru barev.

K Singapuru jsme dospěli 24. září k večeru, míjejíce ladné ostrůvky. Singapur je malý ostrov, na němž zřízen r. 1819 světový přístav Angličany; město má dnes 200.000 obyvatel. Malaka, kdysi velmi důležitý bod pro obchod Portugalců, Španělů a Holanďanů, která jest na pevnině na nejjižnějším cípu poloostrova a Asie, dnes úplně zatlačena do pozadí Singapurem. R. 1511 byla Malaka obléhána a dobyta slavným Portugalcem Albuquerquem, který si sliboval, že dobytím tohoto moslímského města získal vítězství nad Islamem, neúprosným nepřítelem Portugalců v Indii; však ve skutečnosti Islam zůstal pánem v tomto koutě světa, kam se sjížděli obchodníci arabští, indičtí, čínští a malajští z okolních ostrovů. V Singapuru jsme se poprvé setkali s Číňany, kterých je tu na tisíce; pracují ponejvíce jako kuli v přístavišti. Sotva jsme zakotvili, tu již počali nakládati Číňané uhlí; nosili vždy dva a dva velký koš, zavěšený na bambusové holi.

Podivný lid! V pronikavém světle velkých obloukovek těla jejich se leskla jako olejová; byli odění v cáry, vlasatí, nedůvěřivé tváře, ryzího pohledu. Nedivím se, že běloši jimi pohrdají a cítí k nim odpor — z lidského stanoviska ovšem — než, „obratte medajli“ — ti lidé mají rovněž nesmrtelnou duši, která má větší cenu než celý vesmír a za níž Kristus rovněž vykřvácel a oni jsou pohané, žijí v nevědomosti a podle svých nízkých vášní; než, jsou velmi střídmí a ve svém zevnějším chování slušní. Nakládali dlouho do noci; když nesli uhlí, šli skokem a zpívali si do kroku. Na mnoha prostých primitivních dvojkolkách přivezli k lodi umělý led. Byla teplá, zářivá noc, na jižní obloze se stkvěl Jižní kříž, byli jsme pouze 1° od rovníku. V rozlehlém přístavišti jsou veliké strojírny pro správu lodí. Loď vjede do veliké nádrže, z níž se vypustí voda;

boky nádrže jsou z tmele, stužňovité, vypadá to jako malý amfiteatr, možno obcházeti kol lodí ze všech stran. V Singapuru nás opustil Msgre z Nové Guiney, který přestupoval na anglický parník a spolucestující Švýcar. Sestoupilo rovněž mnoho jiných cestujících, zvláště obchodníků. Mnozí vykonali cestu na Dálný východ 8–10krát; touha po zlatě je žene do těchto dalekých končin, oplývajících přírodním bohatstvím. Jest zajímavavo poslouchati kosmopolitní společnost. Možno říci, že jsou vesměs lidé velmi slušní a mají úctu k misionáři, vždyť vidí ten rozdíl cílů, snah, ideálů i prostředků. Misionář je chudý a jede s čistým ideálem, povznést pohanské národy; obchodníku postačí, vydělá-li. Jsme chudí. Cesta z Marseille do Šanghai stála pro každého z nás na 5000 franků; ovšem, není to hrazeno z našeho, nýbrž z milodarů, které dobré duše věnují na misie.

Odjeli jsme ze Singapuru následujícího dne před polednem. — Vzpomínali jsme na své spolubratry v Paříži, měli jsme právě výročí sv. Vincence — to bývá velký svátek u sv. Lazara. — Kol lodí, vyjíždějící z přístavu, křižovaly se malé lodičky Malajců, vydlabané z kmene stromů. Bohatý tropický liják jakoby věšel šedé tkaniny v ovzduší, než Malajci málo toho dbali — „moc toho na nich nezmoklo“; cestující jim házeli mince do vln, které oni hbitě lovili, potápějíce se jak kačeny. — Vjeli jsme do Čínského moře a stoupali znenáhla k severu. Měli jsme po několik dní zlé moře: bouře, vichry a lijáky. Tu moře, obyčejně tak jasné a hravé se zamračilo, cáry mraků hnané po obloze prudkým východním větrem chrlily do vzdouvajících se vln proudy vod, moře bylo šedé jako ohromná kaluž zvířeného bláta. Paluba prázdná, všude crčely proudy vod, jídelna opět skoro prázdná. Měl jsem dojem jako kdysi ve válce, když nás vezli napěchované po 40 ve vagonech na Ukrajinu — za podobných deštivých dnů z jara 1918. — Díky Bohu, nepostrádali jsme na lodi mše sv., kterou sloužil denně v hudebním saloně srdnatý misionář z Nancy. Božský Spasitel denně k nám sestupoval do pokorné Hostie.

Dne 29. září k večeru jsme dospěli do Saigonu, hlavního přístavu Annamu, državy francouzské. Annam byl zcivilisován v III. stol. před Kr. Číňany a byl jim poplatný až do r. 1874, kdy rovněž jako Tonking (r. 1885) přešel pod protektorát Francie; proto Číňané ze srdce nenávidí bělochy, předstírajíce, že obsazují území staré Číny. Než protektorát Francie jest blahodárným pro tyto země. Minuli jsme mys st. Jacques a jeli po několik hodin jedním z chobotů delty řeky Don-naï. Po obou stranách jest rozsáhlá, bažinatá nížina, která se táhne 600 km do vnitrozemí. Daří se tu výborná rýže, sklizeň dvakrát do roka. Bylo vidět po obou stranách plantáže rýže, dosud zelené jako brčál. V Saigone nás opustila velká část cestujících Francouzů, vracejících se neb nastupujících různé služby v kolonii. Zůstali jsme po dva dny v přístavě, byli jsme hosty misionářů Společnosti zahraničních misíí. Bylo deštivé počasí, které nám nedovolovalo konati delší procházky. Prohlédli jsme pouze místní museum, méně bohaté než colombské. Jest znatelný rozdíl mezi kulturou Přední a Zadní Indie; tato nese zřejmé stopy vlivů a námětů čínských — v krojích, v pagodách a zvláště v písemnictví, které sem přešlo z Číny; viděli jsme tu nápisy v čínských značkách vryté do kamenů náhrobních a na různé náboženské a kulturní památky. Ty značky čínského písemnictví — jichž se počítá přes 30.000 — budou po dlouhá léta předmětem našeho studia.

V Saigone jest rovněž vzorně zařízená botanická zahrada a zároveň zahrada zoologická, v níž jsme ztrávili jednoho odpoledne. Obdivoval jsem tu zvláště královskou nádheru tropické přírody, o níž si těžko učiniti pravý pojem na našem chladném severu. Podrost je velmi bohatý pro vlhkost půdy; sytá zeleň keřů je zdobena vzácnými květy ohnivých barev, z kmenů stromů visí spleťtité liany, v rozsedlinách stromů trčí těžké orchideje, nejrůznější palmy hrdě týčí své hlavy, v jejich stínu poletují s květu na květ velcí motýlové duhových barev — vážnými, oblými křivkami — pozvolna, jakoby omámeni tou nádherou a vůní květů. Člověk mimoděk umlká a jen se dívá. — Velký je rozdíl mezi našimi jasnými, veselými kraji a zdejšími, kde příroda překypuje bohatstvím a plodností. A v té bohaté zeleni, na paloucích, v ohradách neb klecích různé druhy zvířeny. Nejvíce nás zajímal starý slon, „le vieux Jacques“, který byl ve velké ohradě — bral do chobotu inu podávané peníze, které házel přes ohradu prodavače ovoce; hosené mu banány obratně lapal; činil rovněž poklony na pozdrav „bonjour“, kdo mu však nic nedal, po

tom stříkal vodou, kterou nabral do chobotu v nádržce. Zajímavý chlapík — kly mu vylámali, aby někoho neporanil. — Dále lze viděti v klecích několik tigrů, kteří jsou zde ve své vlasti. Jeden z nich chodil kol klece, pohlížeje zuřivě přes mříže na mimodjoudcí — svoboda mu chybí. Vedle klece byli dva malí tigři v nízké ohradě, ti se dali ještě hladiti, jsou jako kořata, než chodí velmi nemotorně. V jiné kleci byl černý, jakoby sametový pardál, který se elegantně procházel na svých lehkých, vysokých tlapách. Na malém rybníčku se projížděli pelikáni; dlouhonozí plameňáci lovili si kořist při břehu mezi lotosovými květy, bílými jak padlý sníh. Na břehu dumali vážení „marabu“ (druh čápů), stojíce na jedné noze — nedajíce se ničím vyrušiti. Zahrada je pěkně vypravena, každý druh stromů a květin jest opatřen cedulkou, jako v kroměřížské zámecké zahradě.

Na lodi nás zbylo jen několik. Ze Saigonu do Hong-Kongu jsme měli t. zv. přední vítr. Neumenšil ovšem nikterak rychlosti lodi, než značně námi houpal. Často, procházeje se po dlouhé palubě, a přicházeje na příď lodi, měl jsem dojem, že jsem ve vánici; prudký vítr rozvíval hřebený vln, rozrážených jedoucí lodí jako vločky sněhové.

Dne 7. října jsme přistáli v Hong-Kongu. Jest to jeden z přístavů světových. Tu lze pozorovati zdatnost, podnikavost a vytrvalost Angličanů. Hong-Kong jest posledním z přístavů a pevností anglických, které objímají Evropu a Asii — Gibraltar — Malta — Aden — Colombo — Pennang — Singapur — Hon-Kong. A „finis coronat opus“ Ostrov Hong-Kong byl postoupen Anglii Čínou po válce opiové 1840–42, která, ač vítězná pro Anglii, zůstane vždy černým bodem v jejich dějinách pro nespravedlnost, které se dopustila k Číně, vnutivši jí obchod opia. Nový důvod nenávisi Číňanů proti „dáblům ze Západu“. Hong-Kong byl tehdy pustým, skalnatým ostrovem, na kterém pílí a vytrvalostí Angličanů vzrostlo v necelých 80 letech $\frac{1}{2}$ milionové město s prvotřídním přístavem, chráněným mocnou pevností. Angličané byli nuceni sem přivážeti i hlínu pro sazbu stromů. Hong-Kong jest před vjezdem do Cantonu, nejdůležitějšího města jižní Číny, které důležitostí a obchodem zatlačuje do pozadí; jest jakoby strážní budkou u bran Číny. Číňané, nemajíce loďstva, průmyslu a velkoobchodu — nemohou závodit s cizinci, jsou bezmocni, než nesou velmi netrpělivě to cizí jho. — Vyjeli jsme ozubenou dráhou na vrchol horského pásma, táhnoucího se středem ostrova. Jaký to nádherný rozhled! Město, přístav s četnými loděmi pod nejrůznějšími vlajkami, okolní ostrovy a dále skalnatá pevnina jako velký plán pod námi v celé své skutečnosti, v pestré směsi barev a odstínů. Po dvě hodiny jsme se kochali vzácnou vyhlídkou, procházeje se po temeni a v sadech na úbočí; všude jsou pohodlné chodníky z cementu. i na srázných bocích roklí a výsep. Jsme dosud v tropickém pásmu, jak svědčí bohaté rostlinstvo, palmy, banány a mohutné stromovité kapradiny. Na jednom z okolních ostrůvku jménem Sancian zemřel r. 1552 apoštol Indie a Japonska — sv. František Xaverský. Chtěl proniknouti i do Číny, než nebeská říše byla tehdy dost uzavřena cizincům. Tu neohrožený, svatý misionář, vyčerpán nadlidskou námahou svých dalekých cest, sklesnul v bídné, opuštěné chatrči na břehu mořském, toužebně pohlížeje na protější břehy čínské, kde tušil ony nesčetné miliony bloudících — skončil, líbaje svůj prostý misionářský kříž, řka: „V Tebe jsem Pane, doufal, nebudu zahanben na věky!“ — Kéž za nás oroduje u trůnu Božího, ať alespoň zdaleka následujeme jeho šlépějí! Ah, ta Čína, již tolik století sedí ve tmě a v stínu smrti; vzejde jí slunce z nynějších prvních spásných červánků?

Odjeli jsme z Hong-Kongu se západem slunce, 7. října. Následující přístav, cíl naší dlouhé plavby — byl Sanghai, který nazývají Babylonom Východu.

Po tři dny jsme jeli podél břehů čínských. V noci zářily na pobřeží majáky, vzdálené od sebe na dohled, ve dne bylo viděti na obzoru skalnatou pevninu; míjeli jsme rovněž ostrovy a ostrůvky, jejichž boky byly ohlodány zvýší několika metrů vlnami a bouřemi oceánu. Konečně tedy v dohledu té daleké Číny! Vzpomínky mé zalétaly do minulosti — myšlenky k budoucnosti. — Do kolébky mé kanulo mnoho slz z očí mé drahé, zemřelé matky, neboť do třetího roku jsem se potácel mezi životem a smrtí. Snad to byly slzy, které mi zasloužily milost mého povolání misionáře. Mnoho let uplynulo již od toho večera, kdy za duchovních cvičení jsem slyšel v setmělé kapli kroměřížského semináře tajemný hlas v hloubi své duše: „Jdi, synu můj k těm, na které nikdo nepamatuje, kteří žijí dosud v temnotě a hříchu, buď misionářem!“ —

Ideál ten mi zazářil v duši a více nezašel, a hle, nyní po mnohých zkouškách, utrpeních a nejedné slabosti blížím se k cíli! Ideál ten uzrál ve víru života, není to žádný chimerický prelud, nýbrž čirá skutečnost, jdu tam, kam mne Bůh volá: Bůh to chce! Jdouce do celého světa, učte všechny národy — — — K provedení třeba mimo milost Boží síly ducha, aby ty vlny utrpení, nesnáží, svízelné a neúspěchů neudusily mé odvahy, aby má důvěra, která jest hlavní vzpruhou v duši, neochabla. Co mne čeká — vím a přijímám to předem — námaha, utrpení, vysílení. Než chvátám pod praporem kříže, chvátám odhodlaně jako důstojník ve vojště Kristově do pole; polní tažení je plno útrap, žádá mnoho obětí a krve — to moje polní tažení potrvá až ke hrobu — dá-li Bůh. Táhnem do boje pro pravdu, neboť pravda má nepopíratelné právo a pravda má osvoboditi a obnoviti lidstvo. Tito národové dálného Východu neznají pravdy a světla Evangelia. Nuže ku předu! Pro bojovníka Kristova není neúspěchu, není porážky; není neúspěchu, neb věc Jeho je věcí všemohoucího Boha. Zdánlivý neúspěch, jako Kristovo Ukřížování, není leč předzvěstí vítězství — Vzkříšení. Zdalíž máme příčinu nedůvěrovati? Hle, co vytvořila církev Kristova během dvaceti století, počnuvši s chátralým živlem římského světa a s divokými národy! Dnešní kultura evropská jest dílem křesťanství, neb ono jediné má v sobě živoucí sílu. Ta církev Kristova, svatá církev katolická, proti níž se celý svět bouřil a bouří, čítá 250 milionů ze všech národů a plemen — a dále se klidně rozšiřuje. Během minulých 100 let, 1800—1900, získala církev katolická 46 milionů duší! Jak možno malomyslněti? My máme pravdu a tu svou pravdu dokazujeme. Naše náboženství povznáší a zušlechťuje národy. Ovšem, dílo to vyžaduje námahy a jako nezbytný prostředek, utrpení, které nezastrašuje, leč duše slabé; kdo miluje, rád trpí. A kolik strastí čeká misionáře v tom prostředí pohanském, kde lid přikován takřka srdcem a tváří k zemi — Než Milost vítězí, misionář jest nástrojem a trpítelem. Toť úděl apoštolů. — Budme vděční. Sv. Cyril a Metoděj kdysi též opustili vlast, aby přišli hlásat pravdu k nám na Moravu. S radostí se dovídám o slibném hnutí u nás ve vlasti pro misie v Rusku; kéž Pán Bůh požehná těm svatým snahám ve prospěch našich bratří. Než, nezbylo by snad též několik drobečků pro psyky? — Jsou tak řídkí ti misionáři-Češi v misích zámořských! A modlitba, ó, ta modlitba zmůže vše, a my věříme v obcování svatých; modlete se a prostě o modlitbu! Nejedno obrácení, nejednen křest nesmrtelné duše posledního Číňana neb divocha vděčí snad modlitbě některé pokorné, skryté duše, která trpí a se obětuje — Bůh vše vidí a používá těch zásluh modliteb ke spáse těch nespočetných pohanů. Čína sama jich čítá na 400,000 000. To jsou pohané, kteří neznají Krista a radostného tajemství spásy. Naši bratři na Rusi jsou pouze odštěpeni, než jsou křesťané a v církvi ruské proudí rovněž milost Kristova! A jelikož jsme lidé a misionáři, třeba předně žít, prosívá se vždy i o obol křesťanské dobročinnosti jménem toho Chudého Krista, který zanechal apoštoly chudé, ale doporučil je rovněž dobročinnosti všech: „Chudé máte vždy mezi sebou a jestli chcete, můžete jim dobře činiti.“ A misionář, který žije po léta na těchto dálných, nehostinných pobřežích mezi pohany jest jedním z těch chudých. — Katolická církev má přes 6000 misionářů v zámořských krajích, 3800 misijních bratrů, 12.000 misijních sester a kolem 1700 domorodých katechistů; milodary celého katolického světa činí asi 12 milionů franků (protestanté oběťují ročně na misie 100 milionů!). Ve Francii jsou dělníci, kteří každou sobotu věnují několik franků ze své těžce vydělané týdenní mzdy na misie

Jedouce stále podél pobřeží Číny (provincie Fo-Kien a Šeleiang), minuvše ostrov Formosu, blížíli jsme se k Šanghai. Jsouce dosud vzdáleni mnoho hodin od přístavu, který jest jižně od ústí Jangtsekiangu, pozorovali jsme, že voda mořská žloutla, až blízko Šanghaie byla úplně hnědá; to jsou naplaveniny, které ohromný veletok asijský přináší z vnitrozemí a chrlí do žlutého moře (odtud pravděpodobně název.)

Šťastně a radostně jsme dospěli do Šanghaie dne 10. října k večeru. Tedy po 40 dnech z Paříže, toho pravého Babylona západu — do Šanghaie, který nazývají, jak jsem podotkl, Babylone východu. Jest tu na 3 miliony Číňanů v čínských čtvrtích; kol přístaviště jsou „Concessions“ předních států, evropsky vystavěná města splývající v jedno. V čínských čtvrtích lze pozorovati tu bouřlivou Čínu — v úzkých, křivolakých ulicích, přeplněných chodci, dělníky, nosiči — neboť vozy jsou neznámé v jižní Číně.

Obchody a dílny otevřené do ulice, bez dveří a bez oken. Viděti celé zařízení, dělníky pracující primitivními nástroji s horečným, jak nám se zdá se strojeným chvatem. Potkáte ty podivné postavy a postavičky s klidnými tvářemi, s chladným pohledem, neboť v Číně jest „tvář“ hlavní věc a kdo jeví zevně příliš znatelně svůj smutek, neb své neštěstí, jest pokládán za slabocha. To rovněž vysvětluje podivný zjev, že totiž chudí Číňané, kteří trpí věru krutě a jsou nuceni pracovati během celého roku jak tažný dobytek — nikdy neprojevují svého neštěstí, naopak — jsou vždy veselí. Odtud také „ztratiti tvář“ znamená v Číně ztrátu cti a dobrého jména. Co nejvíce zajímá cizince jsou zajisté ty čínské copy, které nosí dosud velká část obyvatelstva z nižších tříd a ti „konservativní“; cop buď volně visí, mnohdy až k zemi, neb jest stočen kolem hlavy. A ty malé nožky, ta okrasa žen čínských! Mnohdy nejsou větší než hlava kočky, když na ni z předu hledíme. Ženy ty mnoho trpí a chodí namáhavě — jaký to brutální zvyk! Od prohlášení republiky v r. 1910 zákony zakazují znetvoření nohou i nošení copů, které byly znakem poddanosti mandžurské dynastii Tsing. Než Čína jest země po výtce konservativní a těžko lze vykořeniti zvyky předků, kterým se tu vzdává posmrtná úcta a přinášejí oběti. Podivná země, podivný lid — nejstarší národ dálného Východu; Egypťané, Asyřané a Médové vymizeli beze stopy — a Číňané, jejich současníci trvají dosud a jsou nejpočetnějším národem světa! První císař čínský Hoang-ti (žlutý) panoval v r. 2600 př. Kr.! Ty ohromné masy čínského lidu držány v naprosté poslušnosti císaři, který byl „synem nebes“. Čína se uzavřela „barbarům“ z vnějšku a ve své hrdosti a sebevědomí nazývala sama sebe „Říší středu“. Prvotní jednobožství, víra v Pána nebes se zvrhlo v nynější mnohobožství a lidové pověry. Vzácné mravní předpisy Konfucia a Lao-tse zůstaly bohužel ponejvíce jen na papíře a v paměti čínských literátů, mravní a sociální poměry Číny jsou neutěšené. Moderní duch proniká i do zkostnalělé Číny, mocná vlna nových myšlenek, cílů a snah stoupá a zaplavuje novou republiku. Bohužel, jako v Japonsku, duch moderních filosofů německých oslňuje a otravuje i studující mládež čínskou; protestanti, zvláště američtí, nákladem všemocných dolarů zřizují vzdělávací ústavy a získávají mravní převahu. Než katolíci nelení. Vědouce, že v nynějším přechodném stavu se jedná o budoucí blaho a spásu čínského národa, nasazují všechny páky v té namáhavé obrodné práci. Jest povinností světa katolického pomoci průkopníkům pravdy! Výsledky práce jsou značné, než vzhledem k celku se sotva začíná. Počet několika tisíc katolíků před sto lety stoupl na dnešní 2,500.000, než co to jest proti těm 400,000.000 obyvatelům ohromné Číny! Přispěj, kdo můžeš! Božská Prozřetelnost si ovšem zahrává s překážkami, které nás, lidí zdrcují!

Zůstali jsme po 3 dny v Šanghai, na naši misijní prokuratuře ve společnosti 3 biskupů-misionářů, kteří přijeli z vnitrozemí. Jsou to již starci s bílými bradami, ale se srdcem stále mladým, neb láska nestárne. Žili s námi v nenucené prostotě, jako s bratry. Jeden z nich, Msgr. Reynand jest již 40 let biskupem v Číně (nejstarší z biskupů asijských), vysvětil druhého spolubratra Msgra Faveau na kněze i na biskupa. Msgr. Ciceri, rovněž Lazarist, jest z vlasti Dantovy. Zašel jsem se též přihlásit na naše vyslanectví na Hankow-Road v anglické čtvrti. Čína dosud naši republiku neuznala úředně, jelikož nemá s ní žádných obchodních smluv, což se stane během tohoto roku, jak mi sdělil pan vyslanec. V Šanghai je na 250 Čechoslováků různých národností naší republiky.

Chodě po nábřeží šanghaiském, spatřil jsem sloup, o němž jsem se domníval, že jest to maják, než můj kolega místní mne opravil; jest to jedno ze stanovišť meteorologické stanice ze Zikauwei, řízené Jesuity. Na sloupu jsou přístroje, které samočinně zaznamenávají směr a sílu větrů. Každodenně jeden z otců z Zikauwei přichází zapsati údaje, vystupuje na sloup. V centrále pak stanoví statistiky. Tím prokazují Jesuité neocenitelné služby námořní plavbě; neboť ve Východní Asii nejedna loď ztroskotala na čínských březích, zmítána a stržena pověstným prudkým tyfonem. Na meteorologické centrále pozorují změny teploty, které jsou v těchto krajinách náhlé, a které působí ony zkázonosné vichřice, a bezdrátovou telegrafií oznamují všem lodím v čínských a japonských vodách, bez rozdílu a ohledu na barvu vlajky, ony mořské tyfony a jejich směr, takže loď je zavčas minou. Obávali jsme se rovněž tyfonu v Čínském moři, než námořníci nás ujistili, že je vždy oznámen 24 hodin předem ze Šanghaie.

Tím prokazují Jesuité vzácné služby, veřejné a všeobecné a i vlády protestantských zemí jako Amerika a Anglie ty služby plně oceňují a posílají Jesuitům do Zikauwei pochvalná uznání a dary! Myslil jsem na ty lecjaké naše „učitele-světloňose“, kteří nikdy nevytáhli paty za humna a hulákají na politických schůzích proti těm „jezovitům, tmářům a zpátečnickům“! Jesuité mají v Zikauwei rovněž universitu „Sturova“, na níž vyučují nejlepší odborné síly. Zašli jsme se tam podívat jednoho odpoledne; v rozsáhlých budovách jsou vzácné sbírky z různých oborů. V odděleních pro ruční práce pracuje na sta Číňanů velmi obratných; jsou tu dílny sochařské, malířské, kovodělnické. Připojena jest i velká moderní tiskárna. Mimo to mají Jesuité v Šanghai nemocnici St. Marie ponejvíce pro chudinu. Opatrují v ní naše sestry. Podivné to tmářství a zpátečnictví, není-liž pravda? Po třech dnech, strávených v té hlučící vřavě Šanghaie jsme odjeli s ranními červánky do vnitrozemí.

Modleme se a pracujme!

Nos cum Prole pia, benedicat Virgo Maria!

A. D. Sertillanges O. P

LÁSKA K BLIŽNÍMU.)*

Dokonalost Boží jest konečným předmětem lásky křesťanské; jest tedy naší první povinností ji poznávati a milovati. Tato nauka, kde zdánlivý egoismus ukázal svou vznešenou velikost, odvádí nás na pole trochu vzdálenější.

Ve mně jest hodno lásky to, že jsem synem Božím a že jest stanoveno, abych došel cílů, určených mně Boží prozřetelností. Ale tyto cíle, jež sleduji, nejsou stanoveny pouze pro mne samotného a synem Božím nejsem pouze já sám, jsem vázán na celou soustavu životů, z nichž mne všechny nezajímají stejně, z nichž však žádný mně není úplně cizí. „Jsem dlužníkem všech“, volal sv. Pavel.

Když se nám Bůh zjevuje v myšlence, jež přemítá o prvním Principu, náš duch Ho chápe pouze v rozjímání o stvořeních, v nichž se odráží; sám v sobě by nám Bůh byl nepřístupným. A když my se povznášíme k Bohu láskou, smíme snad zamítnouti toto prostřednictví a říci: „Miluji Boha, ne však to, co stvořil“, zatím co jsme nuceni přiznati: „Znám Boha jedině z toho, co stvořil“?

V nadpřirozenou Bůh se nám zjevuje věrou a víra nás spojuje; Bůh jako by se bál — když s námi zachází jako s bratřími a mluví v množném čísle, — že jeho slovo šeptané v samomluvě bude se nám zdáti nebeskou výzvou k egoismu. Odpovídajíc na zjevení křesťanskou láskou k bližnímu můžeme se spojití pouze týmž zákonem myšlení a týmž nadšením srdcí sblížujícím nás ve společnost duší.

Představíme-li si, takto poučení o Bohu a od Boha, jeho kon přirozený či nadpřirozený, zkoumáme-li v něm způsob, výzvu ke vzájemné lásce, musí se nám tato státi úplně srozumitelnou.

Jsem povinen za své bytí tvořícímu konu, který bez výjimky se vztahuje na vše, co se mnou vyvěrá z tohoto vznešeného pramene. Pramen ten je v podstatě jeden a Bůh ponechává vše v relativní jednotě, co z něho uniká a se rozbíhá; neboť i když se rozbíhá, přece zůstává vše spojeno jako stébla ve snopě a pojítkem mezi všemi stvořeními jsou různé vztahy, různé jako jejich přirozenost. Jednotný řád mezi prvky hmotnými, jednotná láska mezi tvory rozumovými: toť onen následek aktivity a práva, jenž vyvěrá ze společného bratrství všech věcí.

Ale my lidé jsme obzvláštním způsobem spojeni touto jednotou, protože obraz Boží v nás jest mnohem vyšší než ony stopy, které jsou v nás na základě podobné přirozenosti.

*) Z knihy „L' amour chretien“, Paris, Lecoffre.

Určitá podoba, v jaké Bůh nás stvořil, jest jeho idea člověka, z níž každý z nás má nějaký rys, jest to idea celku povolání k organizaci a tvořícího plemena skládající se z mnoha rodin. Najdeme-li tedy lásku, živou lásku v oněch lidských hnízdech, kde srdce vedle srdce cítí vzájemně každý úder, nikdo snad se neodvází, odůvodněně jí popíratí.

Lidskost znamená v Bohu ideál vztahů a bylo by dobře časem o nich uvažovati, aby zde skutečnost našla své aspoň částečné objasnění. Každý člověk je zde bratrem člověka i přes vzdálenosti a vrozené rozdíly, přes přehrady mezi národnostmi a přes plemenné protivy, přes rozličné zájmy, různé stupně kultury, atavické pudy, charaktery a nesčetné jiné okolnosti, jež na nás doléhají a stavějí se mezi nás. V tom, co nám překáží, Bůh zcela jasně a prostě vidí prostředky. V jeho myšlení varianty tematu, variace symfonií, všechny dissonance hmotné, nahodilé dle okolností, psychologické, individuální anebo společné mají vyzněti v ladné harmonii, protože láska užívá všeho, rozumí všemu, přiznává právo každému vstupující do Myšlení, jež tvoří, a přizpůsobující se Srdci, původu všech srdcí, které se vylévá a které miluje.

Prívlastky lásky, jak o ní zpívá sv. Pavel ve svém prvním listě Korintským, kde praví: „Láska jest shovívavá, dobrotivá; láska nezávidí, nechlubí se, nenadýmá se, není ctižádostivá, nehledá svého prospěchu, neroztrpčuje se, nemyslí o zlém, neraduje se z nepravosti, nýbrž raduje se s pravdou; všecko snáší, všemu věří, všeho se naděje, všecko přetrpívá“, (13, 4.—7.), tyto prívlastky nám připomínají, jak by se uskutečňovala láska v životě lidském. Vnesla by do něho takový jas, jakého by jistě skutečnost nemohla snést, ke kterému však má směřovati. Zříkati se jí, jest pro každého zapíratí svůj původ, smysl svého bytí; jest zneuznávati svého já v množném čísle, a smím-li tak mluvit, onoho já, jež není samo, nýbrž které Bůh vidí a chce je viděti kvěsti v poměrech, jež je zdokonalují, onoho já, jež samo má povinnost obohacovati jiné.

Zříkati se lásky k bližnímu jest popíratí ono hromadné já, uzavřené v Bohu a vystavené ke vzájemnému přijetí, právě tak jako zříkati se lásky k sobě by bylo popíratí své individuální já, jak je má v sobě Duch, jenž tvoří.

Když nás Bůh stvořil a svou milostí nás znovuobrozuje a s námi veškeré lidstvo, mnohem více jest to, že nás znovuobrozuje, protože dříve sestoupil na tento svět, aby jej spasil, teď jej nad to ještě sjednocuje; vzbuzuje v něm následkem toho vztahy důvěrněji spjaté a bohatší. Zvláště však jest tomu tak, protože tato jednota všech věcí v Bohu má své podstatné pouto ve stvoření samém tím, že Bůh se sjednotil s lidstvem skrze Krista.

Syn člověka, člověk universální, pastýř jediného stáda bytostí, Kristus, z nás tvoří rodinu novou a následkem toho jest oprávněn dáti nám příkázání „nové“, abychom věděli, že se nesmíme milovati navzájem libovolným způsobem, nýbrž tak, jak miloval on nás, t. j. láskou založenou na novém synovství způsobeném Duchem sv.; obsáhlou láskou, jako jest přijetí za vlastního, jež z ní plyne a jež jest nám všem společno.

Právě proto řekl Ježíš ve velekněžské modlitbě, když ustanovoval křesťanské Velikonoce: „Aby všichni jedno byli, jako ty, Otče, ve mně a já v tobě“ (Jan 17, 21); a dal nám tak příklad lásky křesťanské, která nás spojuje v dokonalé jednotě v Nejsvětější Trojici, jejíž osobou sám byl a již účastnými máme býti skrze Něho.

„Bůh stal se člověkem, aby člověk se mohl státi Bohem“, praví sv. Augustin. Rozeberme tento výrok: Aby se člověk sjednotil, pevněji utužil v Duchu sv. svou spjitost údu s údem, ústrojí s ústrojím, aby lidstvo, cítíc se povinným od nynějška neje nik větší lásce, nýbrž i k nové lásce, sebe samo obnovilo vzhledem k novému určení.

Bůh stal se v jistém smyslu úplně člověkem stav se Synem člověka a spojil se tak s lidstvem takovým způsobem, že všichni, kdo se hlásí k této jednotě dle ducha, tvoří v něm a s ním jediné tělo.

Takový jest v očích bohoslovců-mystiků význam Církve. Církev ve svém základě je socialisovaná láska křesťanská. Její podstatou, na níž více méně máme účast, jest sjednocení lidí s Bohem ve formě organické, jež nenechává city v nesouladu, nýbrž

působí jimi na díle sociálním, jež zase navzájem vynucuje city lásky a pomáhá nám vstoupiti do onoho vždy drahocennějšího kruhu životního.

Spojení jsouce v Církví jsme všichni a každý zcela syny Božími v řádu nadpřirozeném, právě tak jako spojení jsouce v rodinách, národech a lidstvu (kdyby se vyplnily vyhlídky politické do budoucna) byli bychom úplně sdružení v řádu přirozeném organisovaným spojením plemene.

Církev předešla politiku ve sjednocení lidstva. Její nárok na všeobecnost jest pouze nárok čirého mateřství, které chce, aby se lidé znova stali syny Božími a aby se znova spojili v úplném bratrství. To je její mezinárodnost a jsem překvapen, vidím-li mezi jejími protivníky stoupence spojení národů, kteří jistě nemyslí, že si odporují, když mluví o papeži, náboženské hlavě lidstva, jako o „cizím suverénu“.

Úplně v centru života katolického září symbol, který jest zároveň naší nejvznešenější skutečností a který nám představuje a slouží za příklad této vzájemné lásky a této všeobecné jednoty, způsobené naším společným synovstvím. Eucharistie má za účel, praví naši theologové, sjednocení mystického těla, totiž že jest poutem, jež láskou křesťanskou přivtěluje duši k naší soustavě náboženské a brání spojení politickému bez nějakého podkladu duchovního. Kristus skutečně jsa zde přítomen volá k sobě všechny účastníky jednotné společnosti, již založil; zve je k hostině společného přijímání, t. j. k jednotě v NĚM; dává jim své tělo vydané za všechny, svou krev vylitou za všechny a své božství nakloněné všem v nadšené spasitelné blahovůli. Nebylo možno říci výmluvněji: Milujte se; nebylo možno zavázati k tomu silněji a se sladší vážností a přesvědčivostí. Není možno býti spojenu s Kristem a skrze něho s Bohem, a duchem nebýti spojen láskou se všemi spolubratry lidskými aspoň co do podstaty vzájemného poměru: tomu nás učí Eucharistie.

Proto sv. Pavel v textu, kde káže o lásce křesťanské, uvádí Eucharistii jako dvojitý důkaz před očí: první jako symbol, druhý jako skutečnost. „Poněvadž to jest jeden chléb, jsme my mnozí tělem jedním; neboť všichni jsme účastní jednoho těla“ (I. Kor. 10, 17). Jako společným kvašením ze všech zrněk hroznů povstává nápoj jednotný; jako kvas a oheň spojují zrnka nasbíraná ze všech koutů pole, aby z nich povstal jednotný chléb: tak kvas vzájemné lásky a oheň lásky křesťanské činí jedno tělo ze všech adoptivních dětí Božích, neboť skrze Eucharistii jednota v Kristu-bratru a skrze něho nás připodobňuje k Bohu Otci.

Známe-li takto princip společné existence v řádu přirozeném i nadpřirozeném, budeme jednati tak, aby poslušná láska přinesla ovoce našemu bratrskému sjednocení.

Mír bude jedním z tohoto ovoce sjednocení, protože každý nakloně se nitrně láskou k bližnímu k dobru, jehož původcem jest Bůh Otec, a připoután jsa k jiným citem bratrským, bude chtíti pouze to, co má chtíti, a nebude se moci přítí s někým, s kým jest postaven do podobných poměrů. Známkou přátelství je svorná vůle. Chce-li někdo touže věc, nebije se proto; přijímá-li někdo dobrovolně vůli cizí, žije v míru maje za základ pouze jednu jednotnou vůli, t. j. nepopřenou samu v sobě. Třebas máme při tom různá mínění anebo rozličné vlastní touhy: jsme-li spojení na jednom základě nebudeme nikdy vésti války. Šlechtné soupeření a srážky myšlení, z nichž srší jiskry, obohatí život, aniž jej dělí.

Milosrdenství, jež cítí s ubohým srdcem, když některý z bratří trpí, zabráni samo sebou, aby se nám mír neznechutil a abychom nezapomněli na podmínky jeho bytí. Jako láska Spasitelova k nám jest láskou bolestnou: tak také naše láska spojená s jeho má trpěti a nésti kříž, když zkoušky bližního tak káží. Údolí plné slz a krve nemůže nás nechatí netečně jíti po březích své řeky. Nemůžeme-li vyčerpati této smutné řeky, třeba nám alespoň se pokusiti učiniti ji splavnou, odvésti ji na některých místech, v každém případě však přičiniti se spoluutrpením, aby zanikly vzdechy a umlknul vzlykot, který z ní vychází.

Spravedlnost zde neztratí nic i při své neústupné přísnosti. Jsme o tolik spravedlivější, o tolik stálější, jsme milosrdní, když se milosrdenství vztahuje na oběti a nepomínají ani vinníků v okamžiku, když nastoupila pomstyctivost a tvrdost na místo spravedlivé obrany práva.

Dále bude následovati dobročinnost, protože hned od počátku nejsme milosrdní, nejsme-li zároveň hotovi pomoci; ale také proto, že statky, jež máme ve svých rukou, překonávají tak pusté panství utrpení, aby spojily dohromady veškeré naše potřeby a zákonité nároky. Víc a více — myslíce nejdříve na své nejbližší, abychom poslouchali Prozřetelnosti, která nám určuje pořádek ve všem — máme pomáhati bližnímu ze svých prostředků hmotných, svým rozumem, svými schopnostmi poradními a organizačními, svou vytrvalostí v práci, svou přísností anebo laskavostí, svým časem a chováním, je-li třeba, svým napomenutím, anebo zase naopak útěchou a odpuštěním a konečně svými modlitbami, které volají za bližního a vzývají ve jménu lásky Boží všemohoucnost.

Plnice tak všecku spravedlnost ve smyslu, jaký Písmo dává tomuto slovu, utvoříme dohromady armádu dobra; vypovíme boj životu, životu lidskému, jsouce účastní života božského, jehož stoupající fáse nás mají dovésti tam, kde ideál Boha, s počátku jen nejasný, má se konečně uskutečnit k blahu věřících. Co jest prvním v našem snažení, jest posledním v uskutečnění. Láska začíná určujíc nám celkový plán života; láska končí stavějíc dle tohoto plánu věčný Jerusalema.

Tam má spasené lidstvo najíti harmonii, kterou sestup ideálu do skutečnosti tak krutě porušil. Tam se budou všichni milovati vespolek; veškera láska bude v určitém pořádku. Nebude tam milosrdenství, protože tam nebude bídy; ale u Pramene všichni budou čerpati, všichni budou bráti, všichni budou vyměňovati, všichni se budou radovati zanechávajíce nesvárů a jejich následků. „Bratře, ať se raduji nad tebou v Pánu“, praví Apoštol. Opravdu, skutečně v Pánu, jež bude chápati jasně, nejeu „v záhadě“, bude se radovati člověk nad člověkem. Z toho, co bude patřiti každému a všem, všichni budou mítí radost. V tom, co patří všem a patří každému, každý bude zmnohonásoben ve společné radosti do tisíců a tisíců. Nejmenší se plně uplatní skrze největšího; největší maje ho v Pánu, mu přidá ze svého, neboť „blaženější jest dáti nežli bráti.“ (Sk. ap. 20, 35.)

Kdo uspořádal tyto věci? Ten, který nám pravil: „Láska jest cílem zákona.“

Zákon jest pouze sluhou; zákon se zdržuje v předsíni, kde vybírá a třídí návštěvníky; ale pán domu, který jej tam posadil, přijímá pouze v jeho přítomnosti.

Kéž předtucha lásky, nám všem tak blízká, naučí nás aspoň trochu lásce! Ohlížejíce se do minulosti vidíme v mysli, jež tvoří, lásku v základech každého díla týkajícího se lidí. V budoucnu ono nám připravuje vítězství. Zaujato těmito dvěma obrazy naše srdce nemůže se ubrániti sladkému dojetí. Musí se vzdáti. Jeho zájmy splývají s nezištným rozkazem lásky, neboť jest psáno: „Skutek z lásky jest u Boha jako pečeti; kdo jest jím poznamenán, má znamení vyvoleného a jeho místo jest označeno tam, kam nás budou následovati naše skutky.“

Přeložil St. Vlček.

Z hrvatských národních písní:

VILA POSESTRIMA.

Ráno děvče přivstalo si
jitřní hvězdu věrnou prosí:
»O denničko, o sestřičko,
dej mi trochu svojí záře,
ať okrášlím mladost svoji!«

A na štěstí měla dívka
bílou vílu posestrimu,
ta ji krásně ozdobila,
zlatým pérem ohladila,
na šíj bílou perly věší.
A pak víla z běla hrdla,
ze štíhlého zajásala:
»O má krásná krasotinko,
ty má mladičká dívčinko!
Ples je! Plesej k boží slávě,
budiž chvíle ti příznivá!
Vzácné budou tvoje děti,
budeš jimi ozdobena
jak pávice zlatým peřím,
jak pšenicí rovné pole,
jako réva zvoncem hroznů.

ŽENITBA MĚSÍCOVÁ.

Chvalila se hvězdička dennice
ožením já jasného měsíce,
vyprosím mu blesky od oblaku,
pokmotřím mu Boha jediného,
družbou bude i Petr i Pavel,
starosvatem Jan, miláček Páně,
vojevodou náš Mikuláš svatý,
za kočího bude svatý Iljí.

Budou blesky dary podíleti:
Bohu dají nebeské výšiny,
Petru dají ta petrovská vedra,
Janu dají ledy a vánice,
Mikuláši na vodě svobodu,
Iljí šípy dostane i blesky.

Přeložil Jar. Znorov.

Jan Ev. Urban O. F. M.

VĚDĚNÍ A ŽIVOT.

Myšlenky.

„Každý člověk touží přirozeně, aby mnoho věděl: ale co prospívá vědění bez bázně Boží?“ tak čteme v druhé kapitole Následování Krista.

Mohl bych napsati: rozum a vůle, hlava a srdce, cesta a cíl, prostředek a účel, theorie a praxe . . .

Touha po vědění je tak mocná, že není nikoho, kdo by popíral nutnost a potřebu vědění, čím hlubšího a obsáhlejšího, tím lepšího. Je to již právě v lidské přirozenosti.

Ale jak to už bývá při všem přirozeném, že člověk zapomíná na míru, tak i při této ušlechtilé snaze, při studiu, často opouští střední cestu; oddává se jednostranně kultuře rozumu, zapomíná na srdce, pěstuje na úkor cíle pouze prostředky, nebo aspoň nevěnuje mu tolik pozornosti, kolik jest povinen.

Ne tedy, že by někdo studoval mnoho, ale že studuje jednostranně, že pouze studuje: v tom jest chyba.

A přítomná doba, nářky na necitelnost, na pokles citu a smysl pro mravnost a dobro, na nepoctivost, nečestnost, na nelásku, na chatrnost ideálů jak u mládeže, tak i ve vrstvách akademických, — jsou důkazem, že kultura rozumu byla přehnána, že však zanedbána byla výchova vůle, srdce.

Spory, zda přísluší primát rozumu nebo vůli, zajímaly dlouho ve středověku myslí filosofů a charakterisují známé rozdíly mezi sv. Tomášem a Duns Skotem. Nejedná se ovšem o přednost psychologickou, nýbrž jen o primát dignitatis.

Obojí jest schopností duše lidské, obé jest nutné k dosažení účelu života, k poznání a uznání Boha, k jeho službě. Jakýsi rozdíl by byl snad v tom, že přirozeně toužíme po vědění, ale dobro konáme s námahou, se sebezapřením. Myslím ovšem dobro objektivní.

A z toho důvodu nutno klásti důraz na výchovu vůle, jinými slovy: na život.

A kultura života je všeobecným zákonem, kdežto vzdělávání rozumu jest výsadou jednotlivců.

Větší úcty a lásky jest hoden člověk pro dobrý život, pro ctnost, pro srdce, — nežli pro učenost, pro vědění.

„Lepší jest zajisté pokorný venkovan, jenž slouží Bohu, než pyšný mudřec, který sebe nedbaje, pozoruje běh hvězd.“ Násl. Kr.

Moudrý jest ten, kdo stále má na očích svůj cíl, volí nejlepší prostředky, aby ho dosáhl, a vše, co mu k němu překáží, odstraňuje. — Naším cílem jest Bůh. Proto vše má nám býti cestou k němu, vše k němu směřovat. A cestou k Bohu jest život ctnostný, úměrný vědomostem a poznání; vědění jest pouze prostředkem k poznání, jaký ten život má býti. Čím lepší ovšem prostředky, tím jistější cíl. Ale zde se jedná o to, že nelze z nich dělat účel a konec. Proto i své studium musíme proměnit v život, Bohu je obětovati, pro něj studovat, Boha v něm hledat. Toť ideál křesťana! Redite ad cor! Vraťte se k srdci! To budiž naší přední snahou a starostí, obohacení srdce, — ctnost! „Co platno člověku, kdyby celý svět získal, a na své duši škodu trpěl!“

„Svatí buďte!“ poroučí Bůh, nikoli: Buďte učení.“ A ačkoli jen slepý by podceňoval nutnost studia, přece, chce-li někdo býti uředníkem evangelia, na první místo musí klásti křesťanský život, ctnost! A Kristus Pán vyžaduje celého člověka! „Ne ten, kdo mi říká Pane, Pane, . . .“

Pohledme na svaté, na ty vzory evangelického života, jak vysoko kladli život nad vědomosti: Sv. František z Assisi varoval své bratry před studiem zbytečných knih, a přece jak obrovský jest jeho význam v dějinách a jak pronikavý výsledek jeho apoštolského života! Sv. Klement Hofbauer nevynikal učeností, a přece byl takřka středem Vídně v době rozkvětu osvícenství a magnetem pro učence a studentstvo. Totéž platí i o sv. Filipu z Neri a j. Život má větší mravní moc než vědění.

A naopak! V dějinách svaté Církve potkávají nás světci, kteří svatým životem dosáhli i zvláštní, tak zvané vlité, vědomosti, na příklad sv. Paškál, bl. Jiljí, sv. Kateřina . . .

„Z toho poznají, že jste uředníci moji, budete-li milovati jedni druhé“ a každý chápe, že se zde jedná o lásku účinnou, o život a praktické plnění evangelických příkázání. Nahlédněme do veřejnosti: Z čeho nás nepřátele a svět kritisují?

Ctnost jest nejvyšším a nejdůstojnějším úkonem člověka, první a nejsvětější povinností křesťana!

A jako život vnější jest výsledkem života vnitřního, tak život ctnosti je vonným plodem vnitřního, tajemného dění, výkvětem mocného života modlitby! Můj Bože, jak slabé jsou nyní všechny výrazy, když chceme mluvit o svatém, milostiplném spojení duše s tebou, naším Stvořitelem, Spasitelem, Posvětitelem, naším Bohem,

Láskou, vším! . . . Jaké hymny vděčnosti a oddanosti by ti, Pane, pěla duše, již jsi dal okusiti sladkosti své v modlitbě!

A ač všichni jsme přesvědčeni o veliké její síle a její nutnosti, přece tak málo, žalostně málo si jí vážíme, málo se modlíme! To je veliká, hlavní chyba našeho života, jak jednotlivců, tak i našich společenských útvarů. „Modli se a pracuj!“ První bez druhého jest málo, druhé bez prvního — nic. Či jsme snad již nasáklí duchem světa, který hledí na modlitbu buď pohrdavě, jako na maření času, nebo se shovívavým úsměvem jako na dětskou hru?

Bohu díky, že se již tak mnozí vracejí zpět k Pánu, zpět k modlitbě. Kdo jest, kdo by jí nepotřeboval?

Slabý? Kdo je silný? — Silný? Odkud má sílu? — Dobrý? Kdo ho zachrání před pádem? — Hříšník? Kdo jím není, a kdo mu odpustí, kdo ho posvětit?

Říká se, že dobrý život, dobré skutky jsou modlitbou. Jsou, ale ne vlastní. Dobrým skutkem dáváme, modlitbou bereme. Konáním ctnosti se jaksí vysilujeme, vydáváme to, co jsme v modlitbě načerpali, — a tuto zásobu musíme doplňovat, jinak zhyne náš život ctností vysílením, podvýživou. Naše srdce je lampou; olej je milost, oheň jest účinná obětavá láska. — Čím hlubší srdce pokorou, tím objemnější, tím více pojme milosti. Ale té se dostane právě jen modlitbou. Bez této plamen zhasne . . .

Modlitba jest bezedným pramenem, z něhož vyvěrá život duši, život lidstvu všemu, všechny dobré skutky, které se kdy staly, jsou výplody modlitby, dítka vzešlé ze spojení s Bohem, všechno požehnání, všechny ctnosti, všechna rekovná láska svatých mučedníků, obětavá, sebezapomínající láska k trpícímu bratru, heroické sebezapírání a čistota svatých panen, to vše je z Boha skrze modlitbu. A zázračná síla slova některého kazatele a podivný vliv některého spisu na duši nějakého hříšníka nebo nevěrce jsou mnohdy následky vroucích modliteb a sebezapírání nějaké svaté, světu neznámé duše . . .

K tomu ovšem jest potřeba veliké, silné víry, kterou však zase jest hledati v modlitbě.

Sursum corda! K Bohu, k Bohu vzletme, u něho jest život, On jest život!

Kdo nemá lásky, jest mrtev; ale lásky nemá, kdo se nemodlí!

„Dokonalí buďte, jako Otec váš nebeský dokonalý jest!“ Zajedme na hlubinu, vmysleme se vážně v úkol svého života, zpytujeme své nitro, to je nejprvnější a nejpotřebnější vědění!

„Hleďte nejprve království Božího a vše ostatní bude vám přidáno!“

„Kdybych věděl vše, co je ve světě, a v lásce kdybych nebyl, co by mi to prospělo před Bohem, který mě bude souditi z činů?“

A na konec k vysvětlení: Studium cum pietate! Nejprve c t n o s t, život podle víry, — potom vše ostatní, a vše z lásky a v lásce: **Boží!**

Veni, Sancte Spiritus!

Oluf Kolsrud:

ČIN SVATÉHO OLAVA.

(Dokončení.)

Bez Boha nikdo být nemůže. Rod a společnost nemohou žiti bez Boží ochrany a pomoci. Každý musí vzdávat Bohu chválu a uctívat Její, tak, aby země byla v bezpečí v létě i v zimě.

Mělo-li pohanské náboženství sílu v citu sounáležitosti a pospolitosti, mělo ji křesťanství v těchto okolnostech. Nikdo nenáležel do církve, kdo žil ve staré víře. Božnice a obětiště byly rozkotány a spáleny, dřevěné sochy bohů rozbity. Křesťanský zákon zakazoval krvavé oběti a pohanské zvyky. Nikdo nesměl hledat pomoci u

mrtvých v mohylách nebo u Finů, ani v zařikávání a čárech a jiných kouzlech. V křesťanské zemi nebylo místa pro pohany; nikdo se nesměl odloučit. Všichni musili žít v jednotě, neboť tak to bylo nejbezpečnější. Bez pospolitosti byla změna náboženství nemyslitelná. Král — misionář — nastupoval se vsí tvrdostí, byl-li někdo liknavý a váhal. Svatý Olav nechtěl mít pohanů ve vojšti, ani v zemi. Křesťanská církev neuznávala starého řádu; sama si počínala se vsí silou. Křesťanství nedalo žít staré víře a starým zvykům a mít hodnotu v sobě samých, ale uplatňovalo nároky vládnout všude samo.

Ale tam, kde církev zaujala místo, naplnila je. Život za pohanských časů byl proniknut náboženstvím. Náboženství souviselo se společností jako duše s tělem. Křesťanská církev vypudila pohanské mocnosti, ale nenechala žádného prostoru v životě prázdného, bez svatosti a požehnání. Celý život se o krok pozvedá, vzhůru do světla Kristova jména. Milost Boží obsáhá všechno, co žije. Kristus seslal Slunce a déšť a květy na zemi, pokrm a oděv, život a zdraví, stojí v kterémsi starém norském vánočním kázání. Církev nezůstavila lidi bez pomoci v potřebách, kdy byli zvyklí obracet se k božským mocnostem. Ale ukázala cestu k jedinému, pravému pomocníku. Církev si vyprošovala na Bohu požehnání úrody a dobytku, domu a usedlosti, slavnosti a cesty. Kristův kříž a Kristovo jméno skýtalo ochrany proti všemu zlému.

Ale křesťanství chtělo být více než náhradou za ztracené životní hodnoty. Církev dávala větší věci, než pohanství mohlo dát; přejala zodpovědnost za tento i budoucí život. Pohané se o své zesnulé příbuzné postarali jak mohli nejlépe; všechno, čeho potřebovali v posmrtném životě, dostali s sebou do mohyly. Církev slíbila věčný život a nebeskou blaženost; poslouchají-li Boží vůle, praví kněz ve vánočním kázání, „ať vědí, že budou mít prospěch v dobré věci, úrodu a mír, štěstí a radost na tomto světě a přijdou do nebe, až odejdeme s tohoto světa.“ „Ten, kdo věří v Ježíše Krista, bude žít s anděly a jeho svatými; tam je světlo bez tmy a život bez smrti; mládí beze stáří, zdraví bez nemoci.“

Bůh sám mohl poskytnouti právě blaho a štěstí na zemi a radostný život tomu, kdo se odsud odebral. Vnitř křesťanské církve byl člověk bezpečen. Ten, kdo byl pokřtěn ve jménu Kristovu a přijal víru, „vrátil se domů“. Naším otcům byl křest největší událostí v životě. Býti pokřtěn bylo jako „přijít domů z pohanského světa.“

V této nové víře nebylo místa pro staré bohy. Bezmocní sklesli do temnot, mezi zlé duchy. Mezi běsy a čarodějkami se potácejí, proklatí; a sami se stali běsy. Nepřátelé na smrt, boží a obři, stávají se druhy; a všechno to je nyní pekelná havěť a ďábelstvo. Démoni z křesťanství a severští běsové a boží se octli v jednom šiku. Peklo jest jejich domovem, satan jejich pánem.

Člověk, který se dostal pod moc ďáblu, je ztracen. Toť jako být zaveden běsem na skálu. Dát se zvábiti zlými, sloužit jim, býti jim po vůli, je hřích. Ale hřích vede k pekelným mukám; tu je volání a pláč, tu je hlad a žízeň, zející oheň a věčná tma. Nikdo nevysvobodí toho, kdo sem přijde, když sám neostříhal duše, dokud byl na zemi.

Křesťanství dělí život lidský dvěma cestami, jednou k světlu, druhou do tmy. Hřešíme-li, sešle kníže na nás smrt a neúrodu a nepokoj i všechno, co zlé jest; ten, kdo nelituje a nekaje se Bohu zde, bude snášeti pekelná muka na onom světě. Ale ten, kdo lituje toho, čeho se dopustil v hříších velkých i drobných, a činí pokání, jak předpisuje církev, připravuje si místo v nebesích; tam je život a světlo bez konce, tam je veselí a radování u Boha samého. „Mějmež“, praví kněz, „pevnou víru ve svatého Krista, který nás vykoupil svou krví a smrtí a pekelného ohně a rád nás bude mít u sebe a svých andělů v nebeské říši.“

Byl-li křest dveřmi do Boží říše, pak zpověď a modlitba a dobré skutky byly svědectvím, že křesťanství přešlo v život. Náboženství nebylo jen věrou, bylo také mravem. Křesťanský mrav naplňoval lidský život svatostí. Misionář sv. Olava byl v neposlední řadě ten, že umravnil zemi. Mrav byl svázán křesťanským zákonem, křesťanským zvykem, bohumilým počínáním. Otcové naši byli ode dávna sjednoceni s myšlenkou, že život je soužitím s božskými mocnostmi. Člověk nebyl osamocen, stál uvnitř kruhu příbuzných a bohů. Zřídka kdy se vyskytl jedinec, který spoléhal na vlastní sílu a zdatnost. Všechn život obracel svou tvář k tomu, co bylo vyšší. Když přišlo kře-

stanství a naši otcové pochopili, že musí mítí zdar, tu se uchýlili k Bohu, tu naši cestu do kostela.

Modlitba je největší silou. Často voláme k Bohu z celé své mysli a z celého srdce, a on nám v každé nouzi pomáhá lépe, než si zasloužíme, neboť potřebujeme jeho slitování. Sv. Olav se vytrvale modlival. Vyklečel často celou noc na modlitbách, nejvíce před těžkými a obtížnými dny. Modlitby jeho páli zlé běsy, a oni prchají.

Nejvíce prospívá modlitba v Božím domě. Kostel byl svatyně, která byla postavena na místě božnice a obětiště. V něm přinášel kněz oběť, tělo a krev Krista Pána; do něho se uchýloval člověk, chtěl-li dojít slitování u Boha dočasně i na věky. Všude skoro na venkově se týčil kostel na tomže místě, kde stávala božnice. Rozumné bylo stavět ji zde; neboť cesta sem byla odedávna známa a nehrozilo odtud žádné nebezpečí, protože bozi byli vypuzeni a Pán vládl místem sám.

Sv. Olav byl pilný návštěvník kostela, a nikdo nenaplňoval mše sv. a modlitebních hodin takovým klidem a usebráním duše jako on. I když třeskost zbraní burácel přede dveřmi chrámovými, vyslechl mši až do konce, neobrátil hlavy.

Říká se, že staré křesťanství bylo pouhou formou. Nikoli, bylo také přesvědčením. Křesťanská církev probudila v člověku nový cit: lítost nad hříchy. Muži sv. Olava chodili před bojem ke zpovědi. Mnohý myslil, že to je cosi nemužného. Ale v lítosti se rodí mírné srdce. Jak Bůh je milosrdný, jest také milosrdným ten, kdo Boha miluje. Když král Olav utřil na Stiklestadu smrtelnou ránu, tu odhodil meč a modlil se za své nepřátele. Lidé soudili různě o Olavu za jeho života. Někteří říkali, že má tvrdou a popudlivou mysl; ti, kdož znali krále lépe, nazývali ho mírným a vlídným a dobromyslným. Soud je pravdivý u obou stran. V povaze i konání svatého Olava byl dvojí rys. Jeho boj se sebou samým ukazuje nám duševní zápas u jednoho z našich otců, kteří se chtěli obrátit a býti křesťany myslí i srdcem. U něho se zrcadlí jako v ohnisku, onen veliký převrat, který se měl udát v celém národě.

Bylo krutou věcí pro staré Nory, aby se pokořili. Každý byl sám sobě nejbližší. Vlastní štěstí a čest byla každému nejvyšším statkem. Rod jeho byl vlastní, on sdílel zodpovědnost s rodem, a rod s ním. Pomstít utrpěné bezpráví bylo mužovou povinností, jak jménem vlastním, tak jménem jiných a téže krve. Všichni zodpovídají za jednoho. Měla-li být zapravena škoda, musila téci krev.

Je mnoho dobrého a krásného u starých severských pohanů v jejich životním názoru a konání. Svěží van přichází z chabré hrdinné doby, a mnohé slovo moudrosti z Hávaniálů platí dodnes. Ale křesťanství nemohlo schváliti pohanských názorů na přátele a nepřátele. V této věci mělo Kristovo učení dlouhou a těžkou cestu před sebou, a není divu, že bylo zapotřebí mnoho let, než dobylo vítězství.

Církev nesla křesťanskou myšlenku společnosti. Vedení života a konání nemůže v křesťanské zemi nikdo řídit svéradně. Pomsta a nenávisť, lup a soubój, pohazování dětí a otroctví není domovem v křesťanském národě. A všechn lid dlužno pokřesťanit. Ten, kdo nechce být křesťanem musí podstoupit smrt nebo uprchnout ze země. Sv. Olavu to bylo svatou věcí. Když sedláci opouštěli víru a vraceli se znovu ke krvavým obětem, spálil jejich vesnice; neboť si uložil hledati Božího práva. Vládne tvrdě, kárá přísně; ale odvracet lidi od zla pokládá za dobrý skutek; tím přináší duším spásu.

Král Olav je spravedlivý. Právem a zákonem se má země budovat. V této věci setkal se s největším odporem. V pohanství stáli hövdingové bohům nejbliže. Ten rod, ten muž, který byl nejmocnější, měl ve společnosti nejpřednější místo. Svoboda a lidská důstojnost byla nestejně rozdělena podle původu a majetku. V životě i smrti, v právu i bezpráví platila nestejná měřítká velmožům a jejich poddaným!

Bylo množství malých králů a hersů a krajových hövdingů po celém Norsku, když Olav se uvázal v království, a raději se podřídili dánské vládě a nechali zemi rozštěpit, než by se byli sklonili před královskou myšlenkou. Olav soudil mocné týmže soudem jako prostě. Káral kazimíra podle zákona, i když byl vysokého rodu; boháč nesměl olupovat toho, kdo měl méně, ale každý se staral o své podle práva a spojoval se tím, co Bůh mu dal.

Saga chválí Olavovu spravedlivost. Ten, kdo zachovává zákon a zemské právo, dí křesťanství, připravuje si místo v nebeské říši. Ale spravedlnost je více než posluš-

ností zákonů, je láskou a štědrostí. Spravedlivý pomáhá chudému a nešťastnému; dává almužny nuzným. I tu předcházet Olav dobrým příkladem. Šatil staré, dával majetek sirotám a opatření vdovám a chudým cizincům, těšil zarmoucené, a podpíral pravomyslné radou i skutkem.

Snorre jmenuje královský čin svatého Olava těmito slovy: Usiloval o to, jak by ochránil a ostříhal země před cizí mocí, jak by obrátil krajany k pravé víře, založil zákon a zemské právo.

Ríše svatého Olava, zákon svatého Olava: církve svatého Olava, ty byly vybudovány a stály, dokud upomínka na svatého krále žila v našem lidu. V temných a těžkých dobách, jež přišly potom, upadalo dílo jeho v trosky, kus po kuse, a jméno jeho bylo dlouho zcela zapomenuto.

Ale Olavu Haraldssonovi bylo předpověděno, že bude kralovati Norsku na věky.

A nyní zase před nás předstoupil.

Pochválen buď Ježíš Kristus!

Přeložil Emil Walter.

Pozn. překladatele: Svrchu otištěná řeč má cenu pramenné studie, poněvadž všude se dovolává staronorských spisů — na některých místech je text takřka z citátů sestaven — takže nabývá nezvyklé přesvědčivosti a barvitosti. Prameny, o něž se prof. Kolsrud zde opírá, jsou stará saga o Olavu Haraldssonovi (tak řečená „legendární“ naproti Snorrově), Starý norský homiliář (Ungerovo vydání), Heimskringla II. (F. Jónssovovo vydání), Fornmanna Sögna V. (srov. s Adamem Brémským), Passio et miracula beati Olavi (ed. Metcalfe) — vedle vědeckých prací: Vilhelm Grönbach: Náš národní kmen v pravěku, Kodaň 1909—12, týž: Změna náboženství na Severu, Kodaň 1913, Konrad Maurer: Obrácení norského kmene na křesťanství, II. Mnichov 1856, B. Kahle: Křesťanství v západoseverském básnictví (Arkiv för nord. filol., XVII., 1901) a j.

Josef Krlín:

INTELLIGENCE KATOLICKÁ V ITALII XX. STOLETÍ.

M. Vaussard vydal objemné a zajímavé dílo: *L'Intelligence catholique dans l'Italie du XX. siècle*, v němž hledí objektivně vylíčit příčiny růstu italského katolicismu, jak na poli náboženském, tak v politice, tak v současném umění. Zdá se, že právě nyní se probouzí Itálie k novému životu a proto v hlavních rysech seznámí naše čtenáře s úsudky znatele italských poměrů, jakým jest M. Vaussard.

Zaráží jedna věc v táboře italských katolíků: všichni téměř inteligenti vrhají se do politiky. Meda, Mauri, Cappa, Bresciani, Gronechi, Martini, Milani, Cingolani a p. j., jsou poslanci a senátoři vedle svých funkcí redaktorů, vůdců mládeže, předsedů různých spolků. Jakmile mladý muž dospívá, vrhá se do politických zápasů. Lidové straně to prospívá, ale trpí tím i věda i umění. Tak třeba v otázkách sociálních zmítá se lidová strana sem tam, nemajíc přesně vypracovaného programu a jasně vymezeného cíle. Schází jí dušev-

ní elita, aby mohla na všech stranách jasně a jistě vésti ostatní. Jest si toho vědoma a Crispolti, redaktor a poslanec vyjádřil tu pravdu na sjezdu strany v Bologni 1919: »Musíme, pravil, šířit mezi naši mládež znalost náboženské kultury, která ukazuje, co křesťanství předpisuje, nebo zavrhuje při základní obnově společnosti, znalost národního hospodářství . . . , znalost otázek historicko-politických! . . .« A ještě zřejměji to zdůraznil na kongresu v Neapoli 1920 jiný politik: »Kongres odhalil, pravil, nepřipravenost myšlenky a nepohotovost naší, kteří jsme, nebo se zoveme katolíky, v základních principech všech odvětví činnosti rozumové. Je to zaviněno rychlým vývojem událostí, ale hlavní vina tkví v naší nedostatečné znalosti kultury křesťanské a katolické; tkví ve vůdcích, kteří vyučují, čeho sami neznají.« — Jest chybou, když vstupují do života lidé myšlenkově nepohotová, s inteligencí ne dosti pevnou a hlubokou. Vaus-

sard vidí též příčinu v tom, že od r. 1840 až do let devadesátých, musili se katolíci vzdalovati na přání Pia IX. a Lva XIII. veškeré politické činnosti. Správně poznamenává Goyau, že vlastně toto mlčení bylo pro ně štěstím, ježto se mohli tím důkladněji připravit. Podmínky ovšem byly velice těžké. Školství italské až do nejnovější doby nemělo valné ceny, nebylo ani škol konfesijních středních, tím méně vysokých a málo chápali katolíci potřebu studia na universitách cizích, třeba v Lovani nebo v Paříži. Zatím co pokrokovci se připravovali a využili všech příležitostí, katolíci leckdy nečinně jen přihlíželi ke všemu. Ani jeden z nynějších politiků lidové strany nevytvořil v tom onom odboru díla, jež by dalo jiný směr všeobecnému mínění a muž, který svými historicko-sociálními spisy skutečně něco znamená, Toniolo, nebyl politikem z povolání. R. Maurri vzbuzoval též velké naděje v počátcích své činnosti, ale zklamal později. R. 1895 založil v Římě *Kroužek sv. Sebastiana*, který soustřeďoval studující vysokých škol za účelem hlubokého studia a vydával měsíční revui *Vita nova*, která však nesplnila, co slibovala. I založil r. 1898 čtrnáctidenní *Cultura sociale* s programem ožíviti v Itálii zdravou a správnou kritikou vědeckou činnost katolíků, sprostředkovati denním listům znalost vědeckého díla, upozorniti katolíky na otázky, které nám často unikají a sledovati a studovati a tak obohatiti činnost samu«. Za nedlouho byl koupen dům, v němž stvořeno knihkupectví a nakladatelství, *Sozieta Nazionale di cultura*, v němž vyšlo několik děl Murriových a studie Toniolovy. Vše ztroskotalo nedisciplinovaností Murriovou a jeho přikloněním ke thesím modernistickým. Ještě dříve, než byl dán na index, opustili ho všichni jeho přátelé, kteří měli myšlenku a revue zanikla. Vedení po Římu přebíral Milán.

Několik mladých lidí, i laiků i kněží začalo vydávati r. 1907 revui *Rinnovamento*, jež měla »probouzeti v Itálii zájem pro problémy a studium filosofie i náboženství.« Chtěla »nejen býti reakcí proti církevnímu konservatismu, nýbrž též a v prvé řadě proti novopohanství, novoestetismu, positivismu a skepticizmu, které kazily italskou duši«, jak charakterisoval její snahy jeden z prvých pracovníků, T. Gallarati Scotti. Ale všichni tito mladí pod-

lehli brzy vlivu ideí Fogazzarových, jež i šířili a proto byla jejich revue Svatým otcem po dvou letech zakázána. R. 1910 se objevuje v Miláně *Rivista di filosofia neoscolastica*, jejímž zakladatelem i redaktorem jest františkán konvertita, P. Gemelli, neznámý, ježto studoval na universitách pařížské a německých medicínu a psychophysologii a neúčastnil se ještě veřejného života. Po svém obrácení studoval filosofii a v *Rivista* se objevil jako přísný thomista.

»Lékař, filosof, kazatel, profesor universitní, ředitel revuí, spisovatel, tvůrce spolků a za války vojenský kněz a ředitel laboratoře, automobilista, *padre* Gemelli jest vším, jsa především a nejdříve: menším bratrem, podrobeným pravidlům sv. Františka a poslušným svých představených. Tento muž ohromného rozhledu, který se rád nazývá *mladým*, a který teprve má čtyřicet let, jest nejinteligentnějším ze současné Itálie a nejsympatičtějším.« (168.) Má mnoho nepřátel, ale mladí by dali za něho život. Jest milován papežem a katolíky italskými, kteří příliš ho znají a v jeho snahách ho co nejštědřeji podporují. V *Rivista* potíral co nejrozhodněji modernism i materialism kriminalismu Lambrosova a monism Haeclův i idealismus Hegelův. Aby mohl seznamovati čtenáře i s velikými díly cizími, založil *Knihovnu revue novoscholastické filosofie*, v níž vyšla díla historická, filosofická i náboženská Batiffolova, Wasmannova, Cathreinova, Mercièreova a j. Spolek *Pro Cultura*, který byl ustaven 1912, má šířiti přednáškami znalost všech vážných problémů mezi lidem. R. 1914, na počátku války zakládá novou revui *Vita et Pensiero*, jež jest určena pro střední vrstvy, a jež dnes má přes 20.000 odběratel, nejvíce ze všech italských revuí vůbec. Jako vojenský lékař zřizuje v Padově laboratoř psychophysiologicalkou a r. 1916 zasvěcuje celou italskou armádu Nejsvětějšímu Srdci; dva miliony vojinů po celé Itálii se účastní mše sv., při ní přijímá a odřikává konsekrační formulí. Jest hrd na toto dílo a děkuje za ně ustavičně Bohu. Po válce začíná vydávati pro klerus *Rivista del clero italiano* a brzy na to *Archivio italiano di psicologia*. Pro dívky zřizuje 1921 revui *Fiamma viva*. Ale vrcholným jeho dílem jest *Universita Srdce Páně* v Miláně, jež začíná svoji činnost r. 1922.

Řím nechce zůstat za Milánem a inteligentní kněz Don Monti připojuje *Sozieta nazionale di Cultura* k *Lidové jednotě* a vychovává nábožensky i sociálně i politicky pracovníky, sekretáře strany a vůdce mládeže. Každého roku bývají pořádány v různých italských městech kursy čtrnáctidenní a r. 1920 odbýván v Římě *Sociální týden*, který měl značný úspěch. Jest chybou, že Lidová strana nepodporuje *Lidové jednoty*, která by jí mohla co nejvíce prospěti.

Strana lidová jest v Itálii útvarem nejnovějším. *Non expedit* Lva XIII. bylo rozkazem. Ovšem, otázka utvoření strany byla dosti často přetřásána v katolickém tisku. Již r. 1880 vyvolala *Cittadino cattolico*, deník v Brescii vycházející, živou rozpravu o tom předmětu, ale bez velkého výsledku. Než, neustalo se o tom přemýšlet a na kongresu v Miláně roku 1896 Don Davide Albertario vyzýval přítomné, aby »pracovali v politice a dali společnosti jako základ principy náboženství a křesťanské morálky, ovlivnili veřejnou administraci a připravovali v zdrženlivosti voliče, a organisovali je.« *Cultura sociale* měla též cílem »připravovati z povzdálky utvoření národní politické strany v katolické a kvetoucí Itálii, která by žila z principů víry a byla schopna vystoupiti v život, jakmile by papež a vlast zavolali.« Tyto snahy daly vznik několika týdenním a denním listům, které měly připravovati katolíky pro budoucnost. *Democrazia cristiana* v Turině, *Avenire d' Italia* v Bologni, *Il Popolo italiano*, kterouž řídil G. B. Valente, sekretář Jednoty ekonomicko-sociální. Valente, Gentili a R. Murri 1901 založili v Římě *Domani d' Italia*, která hned ve svém programu se zásadami příliš demokratickými narazila na odpor u Sv. Stolice. Lev XIII. předvídaje ve své inteligenci a znalosti lidských povah, kam Murri dospěje, chtěl, aby biskupové ustanovili ve svých diecésích některé zkušené kněze, kteří by bděli nad »demokratickými skupinami křesťanskými«, jež Murri se svými zakládal, a řídil je podle ducha víry. Murri r. 1902 odmítl tento požadavek Lva XIII. a možno říci, že již tehdy stál mimo půdu nauky křesťanské. Bylo štěstím, že jiní obezřelí mužové a vůdcové se chápali práce podle intencí Lva XIII., zatím co Murri se připravoval k apostasi. A Mauri, dnes vlivný člen L.S.J. (Lidové

strany italské) viděl, že lid, aby byl nakloněn, potřebuje listů opravdových, jakými ani zdaleka nebyly různé týdeníky, řízené klerem, v nichž nemluvalo se téměř o otázkách sociálních nebo politických. Proto začíná vydávati 1903 v Miláně *Momento*, který pobouřil liberály a během doby rozbouřil silnou posici jejich v městě a okolí a uškodil silně i orgánu Giolittovimu, *Stampa*. V Miláně 1907 splynul *Osservatore cattolico* s *Lega Lombarda* a *Unione* nově vycházející a řízená poslancem Cornaggiem a F. Medou, byla možno říci, orgánem rodící se strany. Poslanci katoličtí nabývali stále většího vlivu v parlamentě italském a tiskem si získávali nové a nové voliče. Nemálo jim přispěl zakladatel velkého katolického tisku, G. Grosoli.

G. Grosoli pochází z rodiny židovské a narodil se na Capri 1859. V Turině se věnoval celé činnosti v katol. spolcích, zakládal vincenciánské konference a svou činností upoutal na sebe pozornost Lva XIII., který ho ustanovuje 1902 předsedou *Opera dei Congressi*. Svým charakterem, svou přísností, poctivostí a inteligencí smířil všechny význačné pracovníky a jednu dobu se stává i vůdcem mládeže. Různé intriky po smrti Lva XIII. mu však znemožňují další činnost, resignuje na předsednictví *Opera* 1904 a jeho práce se obrací v jiný směr. R. 1906 zakládá veliký deník *Corriere d' Italia* a velkou společnost *Sozieta Editrice Romana*, která měla proniknouti lid katolickými ideami. Soustřeďovala všechny velké deníky a týdeníky katolické a byla zárukou jednoty všech. Ovšem, brala na sebe též finanční břemena nesmírně těžká, a sotva by byla vydržela veliké náklady, kdyby Grosoli nebyl založil *Římskou banku*, která prospívala a mohla hraditi deficity. Grosoli byl katolíkem, upřímně oddaným Svaté Stolici a podrobil se vždy, když za bojů o modernistické nauky papež byl nucen v zásadních věcech kárati nebo zastávovati pro bludy listy vydávané Společností. Pius X. sám hleděl, aby tisk katolický vždy měl na zřeteli jen zájmy duší a Benedikt XV. sledoval též cíl, když zřídil 1915 *Národní společnost dobrého tisku*, pod ochranou sv. Františka Sálesského. Tato Společnost za nedlouho založila *Sekretariát tisku* společně s *Lidovou jednotou*, aby sjednotila všechny listy italské.

Ovšem, všechna tato díla a ten tisk vyžadovaly značných nákladů a r. 1917 přes všechnu podporu od Sv. Stolice ocitly se v postavení velice vážném a zdálo se, že polovice listů nebude moci načas vycházeti. V té chvíli se chopili vůdcové prostředku, který pomohl jejich úhlavním nepřátelům, tisku socialistickému a liberálnímu. Vyhlásili po celé Itálii upisování na katol. tisk. Výsledky byly nad očekávání veliké. Přes milion lir bylo sebráno v krátké době a všechn tisk zabezpečen. Dnes mají katolíci italské šest velikých deníků, které podle slov francouzského sociologa Johanneta mohou být vzorem všem cizím listům, a velký počet listů krajinských dobře řízených, jimiž vykonávají veliký vliv i mezi lidmi jiného smýšlení. Vedle tohoto tisku mají nesmírný význam revue, z nichž *Politica nazionale* a *Civitas*, obě založené Medou, náleží mezi nejlepší revue italské.

Filippo Meda se narodil v Miláně roku 1869 z rodiny obchodnické. Vystudoval na státních školách a jako student, věřící a toužící po činnosti, zakládá r. 1889 v Miláně *Cabinetto cattolico milanese*, jež se stává brzy středem katolíků milánských. Jako vůdce mládeže vzbuzuje všude nadšení a svými články v časopisech, jež leckdy sám rediguje, vzbuzuje značné naděje. Zakládá »Biblioteku vědecko-literární«, v níž vyšly životopisy D. O'Connella, Winddhorsta, sv. Ludvíka, Filippa z Néri a Savonaroly. Jeho talent propagační jest značný a stále se rozvíjí. Dokončuje zatím své literární studie a odbyv si službu vojenskou, podrobuje se zkouškám z práva na janovské universitě a zřizuje si advokátní kancelář. Ale neustává pracovat a v revuích se objevují jeho studie o Ozanamovi, Brunetièereově konverzi, o poměrech v cizích státech, o sv. Ambrožovi, Karlu Boromejském, Garciu Morenovi a j. Již tehdy, hlavně ve studiích o Munovi, socialismu a j. proniká jeho láska ku politice, v níž konečně zakotvil. Neodvedla ho však politika od pravdy, nezabila v něm mystiku, jak by řekl Péguy. Zdůrazňoval ustavičně podrobenost vsí činnosti poznání náboženskému a opakuje stále slova Persicova, že »schází katolíkům nynějším mužů jako Dante, poněvadž nemáme a nehledíme mítí ty, kteří by znali sv. Tomáše«.

Střetl se nejdříve s R. Murrim. Meda stále hlásal, že je třeba, aby katolíci se účastnili veřejného života, ježto jen tak by mohla být Itálie očištěna od všech zlých živlů, kteří již padesát let ničí každé dobré dílo. Murri naopak hájil stanovisko Sv. Stolice až do nemyslitelných důsledků, jako později zdůrazňoval povznešenost státu nad Církev. A velice bolestně přijal Meda po bouřích proti katolíkům 1898 slova papežova, která i nadále zakazovala katolíkům účastniti se veřejného života. Četl ty zákony nepřátelské Církvi, ta hrozná usnesení v otázce školské a proti Svaté Stolicí. Jediným způsobem by se mohlo zabrániti těm věcem, a k tomu se nesmělo přistoupiti. R. 1898 ve své přednášce v Miláně pravil, že Itálie hyne vnitřně, morálně, poněvadž nezachovává prvého článku své ústavy z r. 1848, který zní: »Náboženství katolické, apoštolské a římské jest jediným náboženstvím státním.« »Je třeba zabrániti tomuto pádu a co nejdříve«, dodával. Když r. 1909 vstoupil do parlamentu, útočil neohroženě proti všemu zjevnému a skrytému nepřátelství proti náboženství a zdůrazňoval, že Itálie musí pochopiti nezbytnost žítí v lásce s touto duchovní mocí. Tehdy se kupilo kolem něho asi 30 poslanců katolických, a aby sesílil váhu tohoto malého počtu, hledal spojení s jinou stranou. Bylo možno volit liberály nebo socialisty. Rozhodl se pro prvé a vzájemnými ústupky dosáhl zmírnění leckterých dřívějších nařízení. Moc Medova rostla a v nejkritičtější době pro Itálii r. 1916 viděli politici italské jedinou záchranu, povolají-li do ministerstva financí Medu, což se též stalo.

Ve snaze založiti politickou stranu přispěl Medovi Don Luigi Sturzo, kněz a výborný sociální pracovník. Jeho působištem byla Sicilie, kde mnoho obcí mu vděčí za své povznesení a blahobyt a řád. Když vypukla válka, tušil, že nastává rozhodný okamžik a veliká chvíle pro katolíky. I odešel do Říma, kde byl jmenován Benediktem XV. generálním sekretářem *Výboru pro činnost katolíků italských*, který měl řídití veškeru činnost všech skupin ve všech diecésích a starati se o jejich sjednocení. Je třeba si uvědomiti, že po padesát let nebylo jednoty mezi různými spolkami, a že centralisace, již měl *Výbor* provésti, byla nejen žádoucí, nýbrž nezbytnou. Dílo bylo těžké, ale díky prozřetel-

nosti Vatikánu a zkušenostem Sturzovým se schylovalo k jednotě. 4. listopadu 1918 uzavřela Itálie s Rakouskem příměří. 17. listopadu proslovil Don Sturzo v Miláně svoji programovou řeč o problémech po válce. Za pět dní shromáždil v Římě 18 svých přátel, aby prozkoumali politickou situaci italskou. 16. a 17. sešla se v Římě t. zv. »Malá Konstituanta«, aby vypracovala program politické strany. 18. ledna 1919 bylo dáno tisku vyzvání a program utvořené strany. Základní bod stanov zní: »Jsme s těmi, kdož vylučují náboženství ze strany, a spokojujeme se jako křesťanští demokrati uskutečňovati ideál shodný s principy náboženskými.« Tatáž slova pronesl již 1902, kdy se začínalo o straně mluvit. To umožnilo Sturzovi prvé vítězství v parlamentě ve spojení s liberály. Další body programu se týkají: nerozlučitelnosti manželství, svobody školy všech stupňů, svobody organisací a syndikátů a »svobody a nezávislosti Církve v plném vykonávání jejího duchovního úřadu; svobody a úcty ke křesťanskému přesvědčení jako základu a strážci národního života.«

Proti programu vystoupili však někteří a Gemelli byl jejich hlasem v brožurce: »Lidová strana. Čím není a čím by měla býti.« Na prvé kongresu v Bologni 1919 před četným shromážděním P. Gemelli prohlásil, že postrádá v programu a metodách strany křesťanský cíl, který i ona jako politická strana musí přece mít, když ji tvoří katolíci. Tehdy prohlásil Don Sturzo, že jest si vědom, že »nejvyšším cílem naším a naší touhou jest duchovní styk s Bohem. Chceme jen, aby se nemyslílo, že Lidová strana jest »jen svým vzeřením katolické činnosti italské, přejeme si, aby všichni naši přátelé vyznávali naši víru a hořeli naší láskou a měli důvěru ve Svatého otce. P. Gemelli byl uklidněn i přízvukem i slovy pronesenými. Když však došlo ve straně ke značné krizi na konci roku 1920, znova vystoupil P. Gemelli a shrnul v revue *Vita e Pensiero* námítky, které již kdysi měl proti ní: »Život vnitřní, pravil, duchovní náplň scházejí příliš často Lidové straně. Takovou jest její základní vada: příliš chudý náboženský život mnohých jejích členů, přílišný egoism a touha po osobních výsadách, nedostatek křesťanského citění. Nepřičítám té chyby zakladatelům a tvůr-

cům strany, nýbrž společnosti současné, zkažené a neukázněné nepořádkem mravním, jež zavinilo padesát let vlády laické, která ničila každý ideál a všechny náboženské tradice, jež inspirovaly občany.« S jiných stran jí byla vyčítána nemužná často láska ke *katolické federaci italských dělníků*, výlučné nadcházení proletariátu na úkor tříd středních, theoretické zaujetí pro reformy nyní neuskutečnitelné a opomíjení jiných nutnějších, špatná politika vnější a j. Ale jest pozoruhodno, že všechny ty kritiky uctivě mluví o Donu Sturzovi.

V březnu 1920 Nitti, který sestavoval kabinet, byl nucen požadovati P. P. (Lidovou stranu) o spolupracovníctví. Tedy Don Sturzo učinil *così*, co je nezvyklým a ojedinělým v parlamentarismu. Místo »kuloirní politiky« a vyjednávání, uveřejnil prostě v tisku devět bodů, devět požadavků a prohlásil, že tehdy vstoupí P. P. do vlády, zaručí-li se Niti, že budou splněny. Proti P. P. rozpoutal se velký boj v liberálním a socialistickém tisku a Nitti ustoupil. Mezi požadavky byla otázka svobody školy a rovnoprávnosti žáků z konfesijní a státní školy, která právě se blíží svému rozřešení ve smyslu navrženém P. P. Gioliti byl nucen při sestavování nového kabinetu na konci 1920 přistoupiti na oněch devět požadavků a jen dlouhé vyjednávání v problému italsko-jugoslávském zabránilo jejich uskutečnění. Jest třeba zdůrazniti, že během nedlouhé doby ostatní strany přijaly za své některé z bodů Sturzem navržených: decentralisaci, omezující přílišné vměšování se státu, odpovědnost úředníků a zjednodušení úřadů (strana liberálně demokratická), debureaukratisace státu decentralisací administrativní a krajskou (Fascisté a j.) V neposlední řadě je to zásluhou Dona Sturza, který bez dlouhých řečí předkládá program jasně vymezený a do posledních důsledků promyšlený a propracovaný, proti němuž nemožou rozumní lidé stran ostatních nic namítat.

Don Sturzo jest knězem velice zbožným a čistým, který dovede vždy setřásti každý pud ctižádosti, a který má smysl pro skutečno ve svém idealismu. Má autoritu u všech a jeho slovo před volbami 1921 mělo větší váhu než ostatních politiků. Není poslancem, jest dosud sekretářem P. P. Ovšem, nejsou všichni spokoje-

ni s jeho autoritářstvím a sám předseda P. P. Meda často zdůrazňoval proti Sturzovi svobodu ostatních členů, ale nelze upříti, že ve chvíli vzniku a prvních zápasů a ohledů jest třeba silné autority, která se vnučuje přímo všem. Pravděpodobně další vývoj P. P. přinese i odstranění Sturzovo, ale v dnešní horečné době by to bylo nebezpečné. —

V druhé části svého díla pojednává Vaussard o katolických vědcích a umělcích italských. Nadšeně mluví o Contardovi Ferrinim, jehož nazývá italským Ozanamem, rovněž o Borsim, který jest mu italským Psicharim a »o dělníku hodiny jedenácté«, Giovannovi Pappiniu, známým svým dílem »*Historie Krista*,« jímž ohlásil svoji konverzi. Naši čtenáři znají již Ferriniho z krásné studie, kterou mu věnoval v loňském ročníku »*Života*« P. Dr. Kamarýt. Borsiho ze stati našeho příspěvatele J. S. Bořity v 6. čísle letošního ročníku. Příští ročník přinese další studie o těchto mužích a proto končím a ještě jen vyličím obsah kapitoly o kardinálu Maffim.

Pochází z Pisy a studoval v Pavii, kde se stal též profesorem, ač ještě nebyl knězem, filosofie. Nevyučoval dlouho tomtuto odboru, neboť byl za nedlouho ustanoven kardinálem Riboldim profesorem fyziky a astronomie, v kterýchž oborech skutečně vynikl. Zároveň byl vicerektorem a pak rektorem. Při všech těch starostech, jež mu ukládalo jeho povolání profesorské i těžký úřad rektorský, našel volné chvíle, aby mohl přispívat do listu v Pavii vycházejícího. Redaktor listu, budoucí kardinál, Don Rossi, potřeboval nějaký román a Maffi, kterého o něj žádal, neodepřel. Tak vznikly jeho dva romány, které i umělecky i ethicky mají značnou cenu. Nezapomněl však, že jest knězem, a byl proto zpovědníkem a duch. rádcem některých kongregací a hledaným kazatelem, který nejen ve městě, nýbrž i v okolí, měl četná kázání. R. 1902 byl jmenován Msgr. Riboldi arcibiskupem ravennským a ustanovil Maffiho generálním vikářem. Msgr. Riboldi zemřel 25. dubna 1902 a Maffi stal se biskupem. Spravoval diecési do 22. června 1903, kdy Mgr. Conforti ustanoven za ravennského arcibiskupa a Maffi jmenován arcibiskupem v Pise, stár 36 let. Diecése, do níž přišel, byla dosti uvolněna a nový arcibiskup měl těž-

kou práci. Začal šířením úcty mariánské a největší péči ze všech věnoval dětem a dorůstající mládeži. Zahajuje kongres katolické mládeže, zvolal v zanícení: »Nejdražší jinoši, má radosti a má naděje, má koruno, jsem váš svým srdcem, vším svým slovem, celičký!« Čím jest studující mládeži, pochopíme ze slov, jež promnesl předseda studentského spolku, řka, že »pro nás jest život a charakter Msgra Maffiho programem.« Měl své přátele, ale měl i nepřátele. Byli jimi nevěrci, kteří neradi viděli vzrůst náboženského života v diecési, byli jimi někteří vysocí hodnostáři církevní, kteří mu nemohli odpustiti jeho přátelství s královskou rodinou italskou. Snad tím se stalo, že nebyl zvolen papežem po smrti Pia X., jak se soudilo. Za války byl rozhodným vlastencem, který pomáhal postiženým jak mohl a po uzavření příměří královna a princ se účastnili v jeho katedrále slavnostního »*Te Deum*« za ukončení války.

Kardinál Maffi má jeden z nejlepších seminářů italských a bohoslovcům, jež často navštěvuje, jest pravým otcem. Pravil jim jednou: »Kněz, o němž řekneme, že nespáchal nic zlého, jest nulou, jest ničím; bude něčím, když ho budeme moci srovnati s apoštolu, anděly, světci.« A dovede bohoslovce vésti, aby dosáhli toho vznešeného cíle. Věřící vybízí k stálé zbožnosti, zdůrazňuje ve svých pastýřských listech, aby byli zbožnými, neboť »Pán jest Pán a jemu přísluší chvála.« Jest nejvíce zarmoucen, když shledává v některé farnosti, že lidé neúčastní se každého dne lámání chleba. »Opuštěným jest váš chrám, prohlásil v jednom; neplodnými jako listnaté stromy bez plodů jsou svátky, které končí radovánkami a hudbou na večer a nezačínají ráno průvodem věřících ke Stolu Páně, aby obdrželi od Ježíše políbení.«

Vaussard věnuje poslední kapitolu svého díla srovnávání katolíků italských s francouzskými. Vidí mnohé podobnosti, ale též neshody. Hlavně ve svém názoru na P. P. jest dosti pessimistickým a čeká, že v nynějším vzrůstu dostaví se veliká krise. Nepřezírá však ani dobrých stránek jejich pro regeneraci, obrození veškerého italského života. Je třeba býti katolíky až do kosti, řekl bych, jest, co žádá od P. P. a jistě se nemylí.

CO ŽIVOT DAL.

Ať žije Ježíš!

Gemma Galgani, něžný květ z hornaté půdy Toskánska, učinila toto heslo svým životním programem. Ale ovšem je rozdíl mezi pojetím programu, jak jej chápe duše davová a mezi tím, jak jej pojímá duše o-milostněná. Gemma Galgani chápala program jako život sám. A život — zdaž není darem nezaslouženým? Je proto už v povaze obdarovaných, že chtějí zase obdarovati. Neboť: magis est dare quam accipere. Gemma prostě nemohla přijati daru, aniž by jej neobětovala. Logika světců vůbec je bezprostřední. *Jedinou a nejpravdivější definicí života jest jim oběť a utrpení nejhlubším tématem života.* Proto dar a oběť daru byly Gemmě pojmy v důsledné příčinnosti zcela konfrontální. Dar a oběť — život a odříkání. Abyssus abyssum invocat.

Je zajisté málo světců, u nichž shledáte tak vroucí a propastnou imitaci života Ježíšova jako u Gemmy Galgani. — Ovšem vždy, kdykoli jde o světce, těžko určitě vymeziti, v jaké míře prožívají svůj vnitřní, osobní život; a my často jenom z toho, co jsme zachytili v nestřeženém okamžiku nebo z toho, co s fysickou takměř nutností pronikalo z nich na venek a oblévalo celou bytost a vyzařovalo zázračnou účinností do celého prostředí, činíme si nedokonalý ještě obraz jejich osobností. Nepochybně jest život světců nevystihle krásnější, než si o tom můžeme učiniti přibližně představy. A Gemmě Galgani dostalo se od Boha milostí tak nadpřirozeně mimořádných, že maně ohrozí její život duši stejně nejzatvrzelejší jako duši svatou. Neboť nadpřirozeno proniklo přímo apokalypticky tento nepatrný stánek lidský. Gemma raněna byla láskou k Ježíši Kristu tak bolestnou a tak slastnou, že ve svatosti této lásky zmírala fysickým ztravováním sebe až k smrti. Tento zázrak podivuhodnější hlásá i nápis na hrobě světice: »Virgo innocentissima, quae Divini Amoris aestu magis quam vi morbi absumpta«: *přečistá panna, ztrávená spíše žárem božské lásky než nemocí.* Od nejtělejšího dětství vžívala se Gemma s obdi-

vuhodnou důvěrou v nevystihlé tajemství Ježíše Ukřižovaného. Nedbajíc krutého, zkostnatělého zvyku, jenž nepřipouštěl děti k přijímání Těla Ježíšova, devítiletá úpěnlivě se slzami v očích prosila o Něho: »*Dejte mi Ježíše! Dejte mi Ježíše, cítím, že bez Něho děle nemohu býti!*« Tyto vroucí a neobyčejné prosby donutily jejího tehdejšího zpovědníka, že se vyjádřil rodičům Gemminým: »*Nechcete-li, aby Gemma touhou zemřela, nesmíte ji děle brániti přistoupiti k stolu Páně.*« A když byla nucena zaměstnávat se lidmi a světskými záležitostmi, byť ochotně tak činila, jen z lásky k Ježíši, přece volala toužebně: »*Dejte mi mého Ježíše!*« Uchvacuje její dětinná prostota, již údivně odzbrojovala i sebe vypočítanější lest. Stalo se, že jednou při společném obědě, k němuž pozván i duchovní vůdce její, počala náhle všechna nořiti se v sebe. Duchovní vůdce, opíraje se o svou autoritu a chtěje ji zkoušeti v poslušnosti, poručil jí důrazně, aby upustila od extase. Gemma ihned uposlechla. Ale po obědě svěřila se duchovnímu vůdci: »*Duchovní otče, nevzal jste mi mezi obědem Ježíše? Což mohu snad žiti a nemysleti naň?*« A Ten, o něhož tolik prosila, podal se jí v míře tak neskonalé, že v žáru Jeho Lásky bylo jí volati: »*Ty, Pane, hoříš a já hořím. Ó holesti, ó láske nejvyššího štěstí, ó sladký ohni, ó sladké plameny! Ustaň Pane, neboť hrud má není s to, aby skryla takový oheň! Ale — co pravím. Né, jen přijď, o Ježíši! Otvírám ti srdce své, vnes do něho svůj božský oheň. Ty jsi oheň, nechť i srdce mé v ohnivém plameni se promění!*« Skutečně: Návaly lásky Boží byly tak zázračně účinné, že tajemným žářem božským rozpalovaly celé tělo světice, tak že viditelně spalovaly kůži. Gemma arci nemohla toho tajiti: »*Mé srdce je obětí lásky, brzy láskou umru. Tyto plameny šírají srdce i tělo; rozpadnu se v popel.*« Ano, toto podivuhodné rozohnění měřili teploměrem, rtuť stoupala, jakoby ji držel nad ohněm. Zdrucuje pomyšlení, co dovede způsobiti Ježíš ve svých tvorech. — Gemma byla jeho nevěstou a proto Ho znala dobře. Hledte, jak toto obdivuhod-

né srdce mělo jasný a pronikavý zrak, jímž se snadno bez námahy ponořovalo v neobsáhlý oceán Božství Ježíšova: *»Ježíš mě zraňuje více než břitký meč — tak hluboko vniká do mé duše. Když na něho patřím a jej slyším, zdá se mi, že nevnímám ani krásy tělesné ani postavy, ani příjemného tónu ani líbezného zněvu. Zřím-li a slyším-li Ježíše, vidím nekonečné světlo u nezměrné dobro. Jeho mluva není hlásková, jest však mocnější a mému sluchu tak přístupná, jako bych jasně vyslovená slova slyšela.«* Je s podivem, jak Gemma dovede rozjímati nejvyšší tajemství svaté víry: *»Představte si, že vidíte světlo nesmírné jasnosti, které vše proniká, ozaruje a zároveň oživuje a oduševňuje, takže vše skrze toto světlo jest, pro ně a v něm žije — tak zřím svého Boha a vše stvořené v něm. Myslete si požár veliký jako vesmír, ano nekonečně větší, který vše zapaluje a přece neztravuje, který zářem svítí a sílí; těm, které jeho plameny nejvíce zasáhly, vede se nejlépe a proto si co nejvroucněji žádají, aby jimi byli zachvázeni. Tak vidím naše duše v Bohu.«* Gemmě dostalo se ne méně pečlivého vychování jako i vzdělání. Vynikala nadprůměrně všestranným nadáním, zvláště pak básnickým. Ale její prosté a pokorné srdce, jež mělo zcela jen Bohu náležití, vzdalo se těchto přirozených vloh z lásky k Ježíši. Než přes to nelze nepostřehnouti výjimečných darů jejího hlubokého, jemného a energického ducha v mysticky úchvatných dopisech, jež psala svému duchovnímu vůdci na vyslovený jeho rozkaz. Ale předně byl to Duch Svátý, jenž Gemmu vychoval na nejvyšší stupeň mystického spojení s Bohem. Dětinná prostota holubičí, s jakou okouzlovala své prostředí i vznešený majestát jejího zjevu, jenž přímo drtil hříšníky až k obrácení, dávaly nepokrytě tušiti bezprostřední působení Ducha Božího v této pokorné panně. A co říci o nekonečných utrpeních, bojích a vítězstvích této služebnice Boží?

Nepochybně Ježíš opakuje své vítězství kalvarské. Jeho láska rozpíná ještě do věčnosti svá ramena od té doby, co byla vbíta na potupné dřevo kříže. Ježíš se opakuje ve svých tvorech; a to zvláště tím, tajemným způsobem — *inkarnací své lásky*. Gemma byla tou, v níž se Ježíš takto oslavil. *»Dnes již nežiji já, ale Bůh můj ve mně, žiji jen pro něho a on jen pro*

mne.« Tak vyjadřuje se Gemma o tomto dokonalém, vroucím, tajemném spojení s Bohem. *»Ježíš je se mnou a náleží mi úplně. Je osamělý a opuštěný, osamělá jsem tedy i já, abych jej mohla chváliti a následovati. Je uzavřen v uzounké komůrce srdce mého, jeho velebnost mizí. Jsme zcela osaměli, srdce moje stále bije se srdcem Ježíšovým.«* Než nejsou to pouhá úchvatná básnická vyjádřování zmocněných stavů duševních. Podivuhodný vzrůst lásky v srdci této svaté panny projevoval se tak bezpečně a skutečně, že vylučuje zcela jakýchkoli pochybností. Zářem lásky Boží puzeo, bušilo její srdce tak mocně a neobyčejně, že i osoby, které se mu opřely oběma rukama, byly násilím odstrčeny; i židle i postel se pohybovaly, když na ně v takových chvílích usedla a vrchol všeho: sladkému a vše přirozené překonávajícímu návalu lásky Boží, chtějící se pohodlně ubytovati v pokorném tom stvoření, rozšířilo se její srdce do té míry, že vyzvedlo tři žebra a zkřivilo je skoro do pravého úhlu. Nelze o tomto zázračném úkazu, jehož se pořádku dostalo světcům jako i o ostatních pochybovati, jelikož trvaly dlouhou dobu, takže mohly býti pohodlně prostudovány. —

Ale mylně by soudil, kdo by se domníval, že svatost Gemmina pozůstávala jen v těchto mimořádných úkazech neb vznešených kontemplacích. Neboť ony byly toliko ovocem. Utrpení však a oběť z lásky k Ježíši — ty určily dokonale její svatost. Život Gemmin opravdu byl velepisní bolesti. A Gemma měla evangelickou logiku, již hravě řešila záhadu utrpení: *»Lépe trpěti, když je tím Ježíš oslavován.«* To bylo to hluboké téma jejího života, na něž odpověděla nejúčinnějším heroickým odevzdáním sebe do vůle Ježíšovy. *»Ježíš je nazýván Mužem bolesti, chci býti jeho sestrou bolesti.«*

Gemma zemřela r. 1903. Nežila v ústraní kláštera, nebyla řeholnicí, ač jí byla uvnitř, ale uprostřed světa velmi bolestně a těžce bylo jí zakoušeti na sobě živelný příboj zkažené své doby. Lze pochopiti, jak bolestiplným byl pro duši tak svatou život na této zemi, a v této době. Gemma se tím nikterak netajila. Největší bolesti působili jí hříšníci známí i neznámí a o těch zpravoval ji Bůh sám. Proсила za jejich obrácení tak obdivuhodně, že sotva což obdobného hledáme u světců,

a pokaždé činila tak za výkupnou cenu vlastního utrpení tělesného stejně jako duševního. Spodobila se v tom ve svém Ježíši. »*Ať žije Ježíš!*« volala, kdykoliv se jí podařilo obměkčiti Spravedlivého, jenž za cenu její bolesti vracel hříšníkům svoji milost. Za tuto lásku, nad níž snad vystoupila už jen láska Ježíšova a Mariina, byla vyznamenána bezmála všemi přednostmi, jichž se kdy dostalo světcům, ba v mnohém ozdobil ji Bůh výsadami tak neobyčejnými a ojedinělými, že jsou téměř neslyšány v dějinách svatých událostí. A hle, tento klenot božský, neboť Gemma znamená klenot, drahokam, nemá dosti na tom, že mu Bůh udělil dar tajuplné stigmatisace, z lásky k hříšníkům žádala si Gemma muka bičování a krvavého potu Ježíšova, jež zakoušela pak velmi bolestně na svém těle, které se ukázalo pod zjevnými ranami hnisajícími, až 1 cm hlubokými, ke kosti rozedráno. Konečně láska její k hříšníkům šla tak daleko, že učinila Gemma s Bohem smlouvu, podle níž se zavázala obětovati Bohu svůj mladý život v náhradu za spásu nesmrtelných duší. A skutečně! Když nadešla chvíle ve smlouvě, bylo to do tří let, ulehla Gemma, aby zemřela v plném rozkvětu svých 25 let. Nuže, co vypravuje očitý svědek o její velebné smrti: Byla jako světice. Obličej její zářil a tichý úsměv se na něm rozhostil, ačkoliv ji ztravovala prudká horečka. Po sv. přijímání tázala se ošetřovatelky: »*Co je zítra?*« »*Velký Pátek*«, odpověděla sestra. Velký Pátek přišel. Asi v 10 hodin dopoledne se chtěla ošetřovatelka vzdáliti a trochu si po probdělé noci odpočinouti. Ale Gemma prosila: »*Neopouštějte mne, dokud nebudu přibita na kříž. Musím býti s Ježíšem ukřižována. Řekl mi, že jeho dítě musí umřít na kříži.*« Sestra tedy zůstala. *Brzy potom upadla Gemma v hlubokou extasi, zvolna rozepjala ruce a setrvala tak asi půl třetí hodiny. Umírala spolu s Ukřižovaným.* Poslední její slova byla: »Nemohu více! Ježíši, tobě poručím ubohou duši svou! Ježíši!« To bylo její »dokonáno!« Potom naklonila hlavu a byla obětována.

Jak byla velká ve svém životě a ještě větší ve své podivuhodné smrti! Zajisté údivný to zjev, vedle něhož snad jenom zjev sv. Františka z Assisi snese jistou analogii, ovšem s rozdílem, že jde zde o zjev ženy. A není bez pozoruhodnosti, že

se zalíbilo Bohu v této ženě znovu a důrazně po zjevení lasaletsském připamovati naší době, nač víc a více zapomněla, aby totiž ztělesňovala v sobě Ježíše a nikoho jiného, aby za všech okolností vtiskovala všemu jen a jen podobu Ježíšovu, aby neznala jiného směru ve výchově národů, než ten jedině, jež svěřil Bůh církvi své, orientace Kristocentrické, t. j. praktického apoštolátu Ukřižovaného. Neboť nemožno prostě nebrati v úvahu obžaloby Ježíšovy, usvědčující naše pokolení z trpkého nevděku hříšníků, třeba se oděli rouchem beránčím, zvláště pak nehodných sluhů oltáře! Gemma Galgani jest tou, již se dostalo od Boha zjevení, aby se naplnila její oběť v utrpení za nevděčné pokolení našich dnů. *A tak v nových obměnách pronáší Spasitel své stížnosti této době od Markéty přes Melanii k Gemmě. Kéž by byl slyšen jeho hlas v jeho svatých!*

Jan Svatoš.

Liberalismus.

»*Despiciamus despicienda!* — Zhnusme si, co je opravdu hnusné!« zahájil kterousi přednášku slavný tomista P. Garrigo Lagrange na Angeliku v Římě.

Když jsem uvažoval o těch slovech, napadlo mi, že právě v tom spočívá naše moderní katolická nemoc, že si neumíme vážiti sebe samých, že ve své mírumilovnosti dělíme se o statky, jichž nelze rozděleti.

Jak často lze slyšeti: »*Odhoďme dogmatické předsudky . . . přes dogmatické různosti podejme si ruce . . .*« a jak již zní veškerá ta fráze, jejímž otcem jest sám ďábel podle Rossegera, jenž ji stvořil pro lež, aby tak neděsila její otravná ohyzdnost.

Obyčejně se množí taková ohnivá provolání, když má Církev podstoupiti boj. Lekají se ho malé, bázlivé dušičky a proto by rády dokázaly, že mezi námi a protivníkem vlastně je pouze nedorozumění, jež třeba odstraniti a pak můžeme zase pěkně klidně žíti. A spáti! To sílí a prospívá! Kdo pak by se dnes hádal o nějakou »scho-lastickou distinkci«?

Vždyť nesmíme mysliti, že nepřátelé jsou zcela špatní! Mají též mnoho dobrého. Hlavně jim neschází upřímná vůle najíti pravdu. Nevidíte tolik hledačů pravdy? Na ty se nesmí hned s celou pravdou, té

by se ulekli. Třeba jim suchá dogmata o-
slazovati, moderně podávati. Musíme jim
vyjítí vstříc. A potom musíme hned pro-
vésti různé reformy. A teď shazují s
mostu Církve jednoho svatého po druhém,
aby ten most nebyl příliš klerikální... —
Přátelé, já bych věděl jinou radu! Což,
kdyby tak Církev prohlásila, že může kaž-
dý dělati, co chce, mysliti si, co chce, jen
aby uznával živou kolektivitu pravd, z
nichž první by byla: Jest Bůh, ale ten
Bůh není tak hrozný. Peklo? Je to vř-
mysl obrazivosti posty a bičováním pře-
drážděného askety středověkého kláštera.
A druhá: Ježíš žil na světě, aby nás na-
učil lásce. Byl to takový snivý, zádumči-
vý rabi, jenž chtěl, aby se měli lidé rádi...
V tom by se jistě shodla většina arijské
rasy. Ale bylo by pak náboženství je-
ště normou pro naše úkony, vedlo by nás
neomylně k velkému cíli: obožení lidské
přirozenosti? Dovedlo a smělo by klásti
vážné povinnosti a tam, kde toho vyšší
směry vyžadují, i krvavé oběti? Ne, toho
všeho by jistě nedovedlo ono nasládlé
pěle — mèle.

Co jest pravda? Odpovídá tradiční fi-
losofie »Adequatio inter rem et intelec-
tum — Rozumové obsažení věci.« Kdo ne-
obsáhne věc, tak jak je se strany věci a
rozumu obsažitelná, nemá dokonale prav-
dy, kdo nejen že neobsáhne, nýbrž obsah
věci v rozumu odpovídající vyplní věc-
ným neskutečnem, nejen že nemá pravdu,
nýbrž jest v omylu, bludu.

Jak můžeme připustiti, abychom my,
kteří máme pravdu, byli kladeni na stejný
stupeň s nejpříšernějšími výplody zblou-
dilých mozků? Jak můžeme připustiti, aby
lež, omyl, klam měl stejná práva s prav-
dou, bolestně hledanou, úporně z hlubin
poznání vyrvanou a v úzkostech zploze-
nou? Jdu dále. Každý je povinen přezkou-
mati své názory, protože má každý
schopnost poznávací i rozlišovací, protože
náš celý život má směřovati jen k poznání
pravdy, v níž má vyústiti. Kdo zapomíná
na tuto první povinnost, kdo odložil hle-
dání pravdy tak, jako odkládáme matema-
tické vzorce, my, kteří jsme nebyli nijak
zvláště pro ně nadšeni, když jsme napo-
sled zavřeli za sebou školní bránu, ten se
nesmí diviti, že jej neomlouváme, po pří-
padě že mu upíráme právo zváti se vlast-
níkem pravdy, a že jej snad hněvivě po-
tíráme, když se odváží očkovati společno-

sti, veřejným úkonům své nedospělé ná-
zory. —

Druhdy mívali lidé hrůzu a ošklivost
před lží. Heretikové všech odstínů vždy se
bili v prsa, že mají pravdu, a sice jen oni.
Jak nevýslovně bídné a nudné jest chování
bojácných liberálů, kteří se odváží proné-
sti: »Mohou býti různá mínění. Proto ne-
třeba se ještě rmoutiti. V každém názoru
jest něco pravdy. — Oh, moudrosti!
Vždyť jest to metafysickým zákonem, že
neexistuje zlo samo, zlo pouhé, nýbrž vždy
v dobrém podmětu jako jeho nedostatek.
Ale to dobro není dobrem zla, naopak toť
neodpuštělný zločin zneužívatí dobra ja-
ko masky či podkladu ke zlu. Z toho však
neplyne, že by to zlo, jež takto podle šá-
lí, jež převrací přirozený řád, bylo něčím
úctyhodným a smělo se postaviti vedle či-
sté pravdy, vedle celého dobra. Není mož-
no, aby pravda existovala po částech, nebo
pak by nebylo pravdy vůbec. Část jest od-
štěpkem, nuže něčeho celého; jest částeč-
ná pravda, musí býti i pravda celá. A tu
musí každý chtíti a jenom ji chtíti. Prav-
da jest žárlivá a i její strážci musí býti
žárliví. Neb, co jest křehčího nad pravdu?
Stačí slabé uchýlení v základních pojmech,
a již se řítí budova pravdy... Má tato
zřícenina též velkou cenu? Či není spíše
odsouzení hoden její stavitel, jenž se od-
vážil něčeho, co je přímo proti účelu stav-
by? Může býti i romantická taková zříce-
nina, ale zůstane spoustou kamení, jež je
neschopno dáti útulek v době bouře. Proto
bojujeme proti těm, kteří stavějí veřejné
domy pravdy, do nichž se uchylují tisíce
zoufalců a vyhoštěnců, a stavějí je chybně,
takže se musí zřítiti.

A nikdy nemusíme popírati, že by stav-
ba nebyla snad pěkná, moderní...

Liberálové, proč nedoznáte otevřeně:
Naše víra v Nadpřirozeno jest zviklána,
věříme více Světu než Bohu? Či proč ra-
ději neopustíte těsnou pro vás Církev?
Proč kazíte okolí? Protože jste polovičatí,
kolísaví, jako naše století, protože věříte,
ale ne dosti, protože doufáte, ale chcete
míti již zde, protože milujete, ale více se-
be než Boha. Jak nedůstoiný jest váš ži-
vot! Máte dva cíle a oba jsou protilehlé a
jak vítr věje, obracíte se do taktu, na obě
strany. Leč, principem světa jest Jednota!
Vy jste modloslužebníci Mnohosti. Vše
vzdychá vzhůru, vy zároveň pošilháváte
dolů. Velikost člověka záleží v tom, jak

se přiblíží svému Principu. Vše, co jej od něho odvrací, jest jeho nepřítelem. Nuže, hlavním nepřítelem jest blud. Proč jej tedy hájíte? Proč jej milujete? Sami to tvrdíte: má něco v sobě! A kde jest zdroj a plnost toho všeho? Proč utíkati se k rozředěným destilovaným přípravkům, když kolem vás teče živý zdroj...!

Tak nedůsledný, tak plytký a nedomyšlený je liberalismus a přece má tolik přívrženců! Jak u nás teď vzrůstá! Velký podíl má na tom zpolitování katolického života. Politika, aspoň dnešní, počítá s kvantitou a ve kvalitě si právě nevybírá. Pod široké obsáhlé heslo soustředí se masy, do této masy se vhodí fráze: Co lidovec to katolík a tak mnohý si navykne věřit, že vykonal dosti, vše, stojí-li pod lidovým praporem. Dobře na to upozornil přítel Krlín. Ve Francii rozohnil se svatým ohněm proti liberalismu zbožný pamfletář Bloy. V Německu bojoval vědecky proti němu neúnavný katolický apologet P. Albert M. Weiss, O. P., jehož význam teprve nyní počíná se ceniti.

Pošle i nám Bůh muže, muže celého, jenž by si vzal za životní cíl potírati jed liberalismu všude, kde jen se ukáže? Nemyslím tím udavačství, slídlivství, podezřívání, nechci, aby se vrátily doby, kdy jistí lidé viděli v každé nové myšlence modernism. Ale myslím si to tak, aby nám dobré nebe dalo muže, kterého by nezastupily okamžité politické úspěchy a jenž by stál jako strážce na Sionu, volaje: *Sursum*, ukazuje nemilosrdně, kde je pravá cesta a kde se ztrácejí pokoutní uličky, představuji si svého bojovníka jako učence a světce, jenž byl zahořel velkým a šlechetným hněvem proti všemu a všem, kteří chtějí se zastaviti uprostřed mezi světem a Bohem a mámiti lid, že v tomto středu jest nejlépe. Než v Bohu jest život a čím je kdo od něho dále, tím více tone ve hmotě, temnu a neklidu.

J. S. Bořita, O. P.

Jednota církvi. Ve své mohutné modlitbě liturgické v XVIII. kap. u sv. Jana modlí se Ježíš, aby jeho učenci, aby všichni, kteří patří do Jeho ovčince, láskou byli spojeni. Aby svět na té lásce zřel, že jsou následovníky Jeho. Dějiny dosvědčují, že nechápali vždy křesťané tohoto příkazu svého Pána, a místo jednoty a místo lásky nesvornost a nenávisť napl-

ňovaly srdce. Vystupovali apoštolové, kteří hlásali jednotu, papežové se o ni snažili, ale výsledky byly pranepatrné nebo žádné. Nejčistší úmysly se rozbíjely o tvrdost jedněch a nechápavost druhých. A byli těmi nechápajícími i politikové i lid. Lev XIII., Pius X., Benedikt XV. a v poslední době i Pius XI. vynakládají vše, aby v jedno sjednocení byli všichni, kdož nesou jméno: křesťan. A zdá se, že právě nyní tato otázka se ocitá v nové fázi. Když jest celá Evropa roztržena a četným konferencím se nedaří ji sjednotit, cítí mnozí, že jen tehdy se shodnou všichni národové, bude-li uskutečněn předpoklad jednoty vnitřní, jednoty založené na principech lásky, jak ji chápal a zdůrazňoval božský Zakladatel Církve. Doba ukázala nezbytnost sblížení všech církví a veškerý tisk řeší tento těžký a choulostivý problém. Ve Francii jest zájem o unii větší, než by se soudilo. Neivážnější revue přináší studii od odborníků a theologů, v nichž se osvětluje otázka unie všech církví. Benedikt XV. ustanoviv Msgra Chaptala biskupem cizích a hlavně slovanských národů ve Francii dlících, porozuměl snaze apoštolů unie a Pius XI. ve své inteligenci a lásce bude, jak již ukázal, laskavým jejich podporovatelem.

V »*Les Lettres*« č. 6 P. Calvet, profesor na Institutu katolickém a autor poučného díla o Jednotě církví, zahajuje anketu o katolických církvích. Nejlepší znalci různých národů, v prvé řadě slovanských, jsou pozváni, aby pronesli svůj soud a podali náměty. »Zajistili jsme si spolupracovníctví lidí nejpovolanějších; jak nám bylo možno, tázali jsme se vyznavačů různých konfesí, aby definovali své náboženské stanovisko a opřeli svůj soud o skutečná fakta, spíše než aby vykládali jen osobní názory. Naši spolupracovníci jsou puzeni jedině touhou po pravdě, již chtějí nahlížeti metodami přísně vědeckými. Uvedou své prameny a autory, takže celek jejich práce bude, jak doufáme, pevným a jistým dokladem, jež bude možno zkoumati a tak pokračovati ve studiu.« Ovšem, všichni jsou si vědomi, že tato anketa není nějakým »kongresem vyznání«, a aby odstranil Calvet všechna nedorozumění, definuje jasně hledisko katolíků. Jednota církví není otázkou diplomatickou a politickou, jedná se i o dogmata, »která určují zákon

našeho myšlení a našeho života a změnití je, abychom je přizpůsobili víře svého souseda, by značilo přestatí existovati. Nechceme sjednotiti lidí, kteří nemají víru a víme, že jednota jest možna jen mezi těmi, kteří již jsou spojeni společenstvím víry. Jedná se o církve v pravdě křesťanské, které věří v božství Ježíše Krista, v kněžství, ve svátosti, v Církev viditelnou a hierarchickou; ostatní, které se pokládají za křesťanské, ale nejsou jimi, mohou vstoupiti do ovčince Kristova jen tehdy, obrátí-li se. Znamená to, že jednota vnější jest uskutečnitelna pouze mezi církvemi, spojenými již vírou a rozdělenými jen předsudky.« Nebude se tudíž jednat o ústupky v nauce. Vědecky bude zjištěno, která z různých interpretací nejlépe odpovídá křesťanské tradici. Ústupky, které jistě budou četné, budou se týkati liturgie, disciplíny a národních zvyků. V dogmatě jest neústupnost nezbytnou; ona uchovává doktrinnální jádro, kolem něhož bude moci vzniknouti křesťanská jednota.« Tato jednota nebude pouhou mystickou jednotou duší, které se milují a za sebe se modlí. Je toto pojetí nezbytným k jednotě, ale nevytvoří jí. »Jednota bude organickou, či ne. Církev, obraz a prvé uskutečnění království, jest společností viditelnou, která má svůj vnější rámec, svoji vládu a své zákony, vše jako každý národ. A jako nestačí, abychom byli částí vlasti občanské, ji milovati, nýbrž je ještě třeba poslouchati jejích nařízení a nésti část jejích nákladů, tak člověk není členem církve jen láskou, nýbrž je třeba sociální kázně a vnější poslušnosti všech zákonů.« — Jest nesprávným názor, který chápe jednotu církví jako federaci církví, z nichž by každá podržela svoji autonomii, jako »Společnost národů« na základě náboženském. Federace není jednotou, poněvadž Církev není všeobecnou konfederací syndikátů. Jest organickým živým tělem Ježíše Krista. Nemožno v ní nazírati elementy, které by byly nezávislými; všechny prvky, které ji tvoří, jsou orgány jeho těla a orgán autonomní jest naprostým absurdem. A přirozeností jsou všechny podrobeny vládci, jak Lev XIII., velký apoštol unie, to nazval ve své Encyklice »Satis Cognitum«. Beze středu jednoty a vlády jest neužitečno, jest nesmyslné mluvíti o organické jednotě.« Není tím řečeno, jak tvrdí protivníci, že církev římská

chce úplné podrobení ostatních a latinisaci jejich. Nechce je absorbovat, poněvadž — vyjma primátu — chce ponechati všem církvím jejich individualitu. Měly by své biskupy, kteří jsou nástupci apoštolů, zachovávaly by svoji liturgii, svoji řeč, své prostředky propagandy, své metody politické ve vyjednávání s hlavou státu, své národní zvyky a pod. Zachovaly by svoji osobnost. P. Calvet uvádí na doklad případ sjednocené východní církve, kdy Řím vždy vystupoval jako zastánce národních práv proti přílišné horlivosti latinisujících kněží a pod.

Zájem o debatu se jeví značný. Ač uplynula krátká doba, již mnohé denní listy i revue otiskují vývody Calvetovy a pronášejí své úsudky. Krlín.

Eucharistický kongres v Římě.

Byla to podivuhodná slavnost světového sjednocení ve jménu Krále Pokoje — tím podivuhodnější, že se s jistotou a určitostí opakuje vždy slavnostněji, ať je svět právě jak chce rozhárán. Podivuhodná, splendorní slavnost podivuhodné společnosti, jež sjela se s celého světa, druh neznám druhu, aby v entusiastickém souhlase postavila se v šik za nezemské ideály. Neumím si mysliti většího a úplnějšího triumfu žádné myšlenky; slavnějšího vítězství žádného vojska žádného caesara; něžnějších a tklivějších hodů žádné lásky. Jaká to moc v chlebu nekvašeném — Hostii bílé, že před prostou bělí Její hlavy po celém světě se chýlí v pokore; že přišly z celého světa schýlit se před Ní do Říma — není to jeden z důkazů o Jejím přeopodstatnění? — Mimoděk vtíralo se vám srovnání: Janov — Řím. Tady ubohé, namáhavé pokusy o jakýsi modus vivendi in pace inezí národy — pokusy o mír, za nimiž chvěly se hrozivé stíny války — a v Římě spontanní, mírem a klidem dýchající, bohatý život mezinárodní sám; nuže — kde existuje větší moc na současném světě? A ještě nechcete pochopit, že je to ona věčná a Božská?

Všechny slavnosti kongresu byly velikolepé, dojemné a mimořádně krásné; všeobecná audience a řeč sv. Otce při zahájení; papežská mše sv. u sv. Petra; průvod z katakomb sv. Kalisty; řeči biskupů v chrámu sv. Apoštolů; ale poslední den byl úchvatný od ranních vteřin až do západu slunce. Program zněl: Sv. přijímání

děti v Colosseu. V úpalu ranním spěchaly řady dívek i chlapců v jich světlých šatkách a bílých závojích se svými učiteli a dozorci do arény. Vozy elektr. dráhy, omnibusy, drožky, auta předháněly pěší, na jichž určených, ale touhou ozářených obličejích bylo mlčelivé štěstí hluboko psáno. Proudly lidstva, nekonečné řady dětí ústily do amfiteatru. Naplnil se tak — snad poprvé od caesarských dob — že činil dojem obrovského mraveniště. Kde jen koho unesl pobořený skoup, žed, schod, všude plno lidí. Dlouho, po celé hodiny napřed, čeká ten vážný, trpělivý lid. Stín, s východní strany na zápasíště vrhaný ohromnou zdí, se krátí, slunce žhne a žhne, v modru oblohy, v zářivém vzduchu koupají se jacís ptáci a na pobořených zdech mezi sporou, sluncem spálenou travou svítí červené jakés motýlovité květy; snad až tam kdysi krev stříkala . . . A zástup čeká; co laskavé touhy chvěje se tu od srdce k srdci a tam ke středu, kde v ostrově květů čeká obětiště! Ne už »Panem et circenses!« křičí tu rozvášněný lid, luza; ale »Chléb a potom třeba boj a smrt!« volá ta mlčelivá touha tisíců. Kdo to vchází, že zástup tleská, že nastal ruch, že vlnou oči, že děti jásavě počínají pěti? Přípravy k oběti: přicházejí kněží. Začíná oběť nekrvavá. A z hlediště, odkud zástup se rouhával, opakuje teď za knězem a s ním: »Věřím v Boha . . . v Ježíše Krista, Syna Jeho ukřižovaného . . . v svatou církev obecnou . . .« Říkají to tisíce úst výrazně a horoucně jako v přísaze lásky; a pak Otčenáš a Zdravas Maria. Teď rozepěl se všecken lid:

Noi voiglam Dio, ch'e nostro Padre,
 noi voiglam Dio, ch'e nostro Re;
 chceme, aby Bůh byl naším Otcem,
 chceme, by Bůh byl naším Králem;
 od skupiny ke skupině, od přízemí do galerií, od oblouku k oblouku nese se bouřlivý zpěv; tady umlká v dvoj- a trojnásobném echu a tam se rozbouřil znovu. Teď zní fanfára, všechno tichne: Pozdvihování. A po chvíli po communiu všechno pokleká v písku amfiteatru: Pán přichází ke svým. Ne už tajně, pod rouchem Tarsiciovým, posílit před smrtí; veřejně, slavně, před očima tisíců; aréna i hlediště už splývají; všechno proudí k cestě, již vroubí klečící děti, a po níž přicházejí kněží s ciborii, aby podali Nejsvětější. Za dětmi přiklekají dospělí. Dlou-

ho, dlouho trvá blažené to stolování; 100 tisíc communicantů vidělo Colosseum.

Nádherný, triumfální byl odpolední průvod; nejpretenciosnější byzantinism světský mohl naň patřiti se závistí. Ale dopoledne v Colosseu, když mi nebylo možno přistoupiti s ostatními k hodům Lásky, z nedopatření (protože jsem vzala do slova znění programu o »dětském sv. přijímání«), zdálo se mi, že jsem pochopila, že by nekonečně větším trestem bylo pro duši, nesměti milovati Boha, než nespatřiti slávu Jeho.

B. P.-D.

Katolicism na postupu. Jest sice nenáviděno to slovo a nepřátelé raději mluví o klerikalismu, poněvadž nebojují proti pravému náboženství, nýbrž proti klerikalismu, proti zneužívání náboženství. — Proto píší velikými písmenami v záhlaví svých listů: Reakce klerikální na postupu. Musí to již býti pravdou, ne snad proto, že se zvoní na poplach, nýbrž proto, že je to logickým. Neboť boj mezi vírou a nevěrou, který u nás byl a jest probíraje dosti intensivně, jest bojem mezi pravdou a lží a lež tentokráte si nevybrala za vojíny lidí čestných, nadšených a obětavých. Neuvádím již slova: inteligentních, poněvadž u nás netřeba intelligence, aby se mohlo mluvit o otázkách náboženských. Všimněte si historie a uzříte lidi s čistým štítem, nadšené a obětavé, kteří celou svou duši, celým zanícením bojovali v řadách bludu. A blud tehdy nebyl jim bludem, byl jim pravdou, pro kterou se ničeho nebáli. Doby se změnily a změnilo se i nebezpečí. Bohužel, nezměnil se předmět, o nějž se vede zápas. Duše jest v sázce. Heretici dřívější žádali od svých obětí, moderní vylučují slovo to ze svého slovníku. Vylučují je prostě proto, že nechápou lásky, jež jest co nejtěsněji spjata, ba kryje se s obětí. Prikázání lásky spočívá na víře v Boha a ono: Milovati budeš Pána Boha svého . . . jest nezbytným k životu.

Připomeňme si prvé dny a následující dny naší národní a státní samostatnosti. Člověk náš leckterý neobstál v těžké zkoušce a zlořečil. Jiný přilnul k penězům a nový jeho bůh byl příliš žárlivým. Lakota jest snad ze všech vášní nejžárlivější a nestrpí jiného vedle sebe. Nastalo útočení, snad větší než bylo ono uplynulé válečné a mnozí ve zmatku a nepřipravenosti se domnívali, že jest možno žiti leh-

ce, bez starosti, že možno žítí bez obětí. Čeští řečníci uměli pěkně hovořit a slibovat. Plýtvali rájem a ve jménu krásného žití účtovali i s Bohem. Bylo to snadno a měli hojně posluchačů. I rány padaly při táborech lidu, někdy ostřejší neho i nestydatá slova a vše se sneslo ve jménu svobody. Byly to pěkné chvíle, až na to, že trvaly tak krátce. Denní starosti, bolest, tvrdé dobývání chleba, nepokoj vnitřní i nesvár v rodinách probouzely člověka ze snu. Sliby jsou sliby, nejčastěji chyby a na chybách se těžko zakládá život. Účasti na táborech lidu se zmenšovaly, resoluce se stávaly směšnými, zájem upadal. Chrámky se pinily a Řím nepadl. A víra v srdcích sílila. Nestotožňuji náboženství s politikou, pravím-li, že lidová strana mohutněla.

Lze na jednom měřiti neomylně růst náboženského života: na počtu denních sv. přijímání. Na počtu penitentů. Přibývá jich a až náš kněz nebude musiti sedět celý den nad matrikami a bude moci prodlíti několik hodin ve zpovědnici, bude se ten počet zvětšovat. Vstup do království jest možný jen branou zpovědi. Neboť je třeba býti čist a posílen. A všechny ty moderní sekty a všichni moderní hlasatelé lidského náboženství si mnoho uškodili, nezdůrazňujíce tohoto požadavku. Toho těžkého požadavku. Proto klidili ne čistá zrna, nýbrž plevel. Neviděli ani na několik let ku předu, k tomu potřebovali modlitby a rozjímání, jež zavrhlí. Krátkého aspoň pobytu na poušti, kdy člověk, zůstaven sobě samému, může rozmlouvat s Bohem. Ulpěli na vnějšku, který se brzy opotřebil. A reakce jest na postupu. Někdy jest dobrou reakce, ježto přílišná akce svádí často na scestí. A reakce v našem případě jest zdravou a nese s sebou požehnaní. —

V čem spočívá ona reakce a proč se jí nepřátelé tolik bojí? Strach jest charakteristikou otroků a třeba je to slovo silným, jest pravdivým. Vizte ty případy zaostalosti. O svátku sv. Jana mělo Sdružení katolické mládeže svůj sjezd v Praze za veliké účasti. Loňského roku katol. studenstvo a inteligence. Na Svaté Hoře se sjelo na 50.000 poutníků. V místech, která platila za baštu pokroku, kvetou katol. spolky. Mnozí z těch, kteří odpadli, se vracejí ke katolicismu. Celé osady se zasvěcují Srdci Páně. Netřeba pokračovati.

Jest jisto, že Sdružení kat. mádeže je reakcí. Tam, kde zapustilo kořeny, zvroutněl náboženský život. Jevil se zájem o náboženskou četbu, množila se svatá přijímání a život se stával čistším. Jest známo, v čem je toto reakcí proti činnosti spolků mládeže pokrokové. Inteligence? Hlásí se ku práci a pozorujeme, že jsme o ní nevěděli. Nestydí se a neschovává tolik, jako dříve. Rekl mi kdosi, kdo má co dělati se soudní síní, že často svědek-inteligent přede všemi důrazně a s hrdostí prohlašuje, že jest katolíkem římským. — Studentstvo se činí, třeba leckdy mu scházejí vůdcové. Pouti se množí a lid nebojí se obětí cest. Jen bylo by třeba, aby ty pouti vždy byly skutečně, čím mají býti. Ať jsou čistě duchovní posilou a exerciciemi přišedších. Ať z 50.000 zavítavších na Svatou Horu jest i 50.000 komunikantů. Srdce Páně? Třeba promeditovat slova, jež Spasitel pronesl sv. Marii Alacoque. Zaplesáme, neboť slibují nejen krásný život, nýbrž jsou lékem na všechny bolesti a spojují nás co nejužěji s Bohem.

Jest katolicism na postupu. Zabírá stále více a více duší. Je třeba se starati, aby je pronikl. Češi mívají mnoho pěkných nápadů, ale často ulpívají jen na povrchu. I v největších svých lidech. Ať není tato pravda pravdou u katolíků. Ne nadarmo jsem spojil slova: láska a oběť a zmínil se o modlitbě. Nadpřirozeno. Jest obtížnějším přinést oběť, žítí v nadpřirozenu, než si kdo myslí. Ale jde o duše.

Je třeba jednoho: svatosti. Veškerá naše reakce jí musí býti určena. — Ta se dobude jen duchovními zbraněmi. Tím je dán náš postup. Krám.

Katolicism v Číně. Čína jest zaplavena revolucí a její kořeny jsou hlubší, než se zdá povrchnímu pozorovateli. Misionáři a znalci této neznámé země shodují se v názoru, že Čína jest vnějšími svými rozháranostmi jen slabým odrazem vnitřních zápolení. Čínská inteligence, která z dosti velké části odbývá svá studia na západě, hlavně na německých a francouzských universitách, přináší s sebou do svých domovů a do svého postavení i ostrou kritiku a neúctu ke starým domácím řádům. A i k domácímu náboženství. Není to bez významu, neboť tito odchovanci cizích učilišť bývají dosazováni na nejzodpovědnější místa ve státu. Ale často přinášejí

s sebou i ostrou nenávisť proti katolicismu a misionářům. Čína potřebuje slova a vpila v sebe již mnoho katolické krve. — Snad se blíží opět doba nového pronásledování křesťanů. Zprávy od misionářů mnoho napovídají v tom smyslu. Jest jim znemožněna veškerá činnost nepřátelskými výnosy, lid jest proti nim pobuřován. Velice jim uškodily zákony, přijaté na konferenci ve Washingtoně, jimiž zvýšena byla tak cla, že téměř jest misionářům, kteří jsou odkázáni na podporu z ciziny, nemožno, dáti si posílati z Evropy nějaké dary, nebo potřeby, třeba víno, nezbytné ke mši svaté, různé oleje a p. Nebe se stahuje k bouři, a zdá se, že tažení proti katolíkům není podnikáno tak ve jménu domácích tradic čínských, jako ve jménu protestantismu, třeba zakukleného a zahaleného. Studující mládež, která se vyznačuje obzvláštní záštitou ke katolicismu, jest hojně vychovávána v různých křesťanských—protestantských spolicích, jest chráněna i vládou i velmocemi a pracuje. Budou pořádati velký sjezd, od něhož očekávají misionáři mnoho zlého pro svoji evangeliaci Číny. Jest pozoruhodno, že Číňané nemilují Francouzů a velká část misionářů jest z Francie. Zda pařížská vláda něco podnikne na jejich prospěch, jest nejisto. Krlín.

Klerus ruský. Zprávy, které pronikají z Ruska, a týkají se náboženského stavu, nejsou příliš uspokojivé. Čekalo se, že násilné zabírání kostelního zlatého majetku, stmelí duchovenstvo a hierarchii pravosl. církve, ale nestalo se tak. Jest pravda, že několik kněží pro odpor bylo popraveno, že lid se leckde bránil proti násilnému loupení, ale jest i pravda, že Tychon, patriarcha moskevský, odstoupil a počínání bolševiků bude se dít skoro bez odporu. Tychon odstoupil, poněvadž musil odstoupiti. Byl k tomu donucen ne bolševickou vládou, která ho postavila před soud, nýbrž bolševickými biskupy a zbolševisovaným klérem. Zaráží tato věc, ale nemusí překvapiti, známe-li výši ruského kléru, jeho inteligenci a vzdělání. A bolševičtí vůdčové se projeví i zde jako všude dobrými organisátory. Připravili si půdu mezi klérem, který na počátku revoluce se stavěl proti komunismu nepřátelsky. Pracovali svými osvědčenými metodami čtyři léta a výsledky, jichž dosáhli, nejsou nepatrné.

Příčinu k rozštěpení mezi kněžstvem a patriarchou, jím zvoleným, vyvolal list Tychonův, rozeslaný kněžstvu a vybízející k odporu proti zabírání kostelních věcí vládou. Vytýká se mu nelidskost, nekřesťanskost, autokracie. Výtky jejich shodují se ve všem téměř s vývodem, jež pronášejí na obhajobu svého jednání bolševici. Lid umírá hlady a křesťanství učí slitování se zrástupy, nemajícími chleba. Patriarcha brojí proti zákonné vládě. I vzpomínají si jeho žalobci na fakt, který znali dříve a schvalovali jej, že totiž posílal Tělo Páně a žehnal carovi a jeho rodině a družině, dlicím na Sibiři v zajetí bolševickém. Vytýkají mu vlastizrádu vedle nedostatku křesťanského ducha a tento důvod jest pravděpodobně nejpádnejší. Komisaři již několikráte dali pocítiti Tychonovi své nepřátelství, ale neodvážili se k činu, jež provedlo kněžstvo. Jednali diplomaticky a mohou se radovat. Ovšem pravoslavné církvi je tímto činem pastýřů zasažena těžká rána a zdá se, ba je jisto, že tím ztrácí svoji neodvislost, kterou po dlouhé době 150 let si vymohla, byvši pět let spravována patriarchou. Za cara byla nesvobodnou a zotročenou, ale uchovala si božské jádro. Kněžstvo věřilo. Dnes bude míti komunistické kněžstvo, nevzpamatuje-li se a bude jednat podle rozkazů vlády, jež jsou již známy, odejme lidu i tu trochu naděje, která mu zbyla. Ale není ani tato bolestná rána na těle ruského pravoslaví marnou. Což víme, co Prozřetelnost zamýšlí, dopouštějíc ji?

Krlín.

Les cercles ouvriers. Albert de Mun se věnoval svým kroužkům co nejsvědomitěji. Dva prvky zdůrazňuje ve výchově: náboženství a cit vlastenecký. Je třeba znáti proudy v životě francouzském od let osmdesátých, abychom pochopili význam této výchovy. Zákony školské sice dovoľovaly zřizovati konfesijní školy, ale věc měla veliké své obtíže. Nescházely tolik peníze při známé obětavosti katolíků francouzských, ale nedostávalo se učitelů a pronásledování od vlády bylo značné. Střední a nižší vrstvy byly všemi možnými způsoby zbavovány náboženství. Cit vlastenecký byl rovněž značně otupován vlivem intelektualismu a filosofie. Agitace, kterou vyvíjeli zednáři a socialističtí vůdčové, byla chráněna a podporována

vlivnými lidmi, ba i zákony. Práce v Cercles je proto tím záslušnější a činnost zakladatelova tím úctyhodnější. A. de Mun se nespokojil však jen touto prací. Byl si vědom, že třeba učiniti vše, aby byla ona činnost možná. Neboť vláda kolikrát chtěla Cercly rozpustiti. Proto jako poslanec svými řečmi a svým jednáním zajistil vnější život kroužkům. Kněží v intencích zakladatelových se již starali o život vnitřní.

A. de Mun neosvědčil se jen jako praktik. Nemohl býti všude a ideí je třeba k životu. Jest podivuhodno, že našel dosti času a dosti sil, aby mohl dáti Francii a svým tolik děl. A děl ne slabých a bezvýznamných. Byl oprávněně zvolen členem Akademie po svém odpůrci Prudhonovi. Využil svého nového postavení a vlivu opět pro své kroužky. Často ve svých spisech se zmiňuje, třeba jen mimochodem, co vše spočívalo na jeho bedrách a jak leckdy nevěděl, zda ještě zítra budou Cercly existovati. Ale měl silnou víru a ta víra charakterisovala i členy. Zdůrazňoval ji při slavnostech letošních nynější vůdce po Munovi, general Castelneau, a osvědčila se tolikrát v poli u příslušníků Cercly. Druhou vlastností, kterou nám zdůrazňoval Castelneau, a která jest jen důsledkem prvé, jest charita. Duch Ozanamův žije v celé Franlii, žije i v Cercly.

Cercles ouvriers byly živnou půdou, z níž vyrůstaly mohutné stromy. Tato půda dala vznik i organizaci francouzské katolické mládeže, která dnes společně s Cercly reprezentuje naději katolíků francouzských. Není možno zmiňovati se pro nedostatek místa, co učinily kroužky pro svobodnou školu i pro universitu drobnou prací a povzbuzováním k obětavosti, zkrátka pro celý život francouzský. A sotva při metodách francouzských socialistů a zednářů by stáli katolíci, kde jsou, kdyby nebylo dělnických kroužků Alberta de Muna. Krlín.

K orelskému sletu. Netušený rozmach orelské myšlenky v celém národě nutí zrovna k vážnému přemýšlení jak nás tak i naše nepřátele. A to zvláště teď, kdy vývoj Orelstva čs. dospěl už jistého cíle, a hodlá začíti novou etapu svého života letošním sletem v Brně. Soudnější z nepřátel (P. Váša v Lidových Novinách ze dne 4. června 1922) uznávají, že české

Brno nemůže čs. Orla vítati jako svého nepřítele, nýbrž jako ohromnou část československé mládeže, sdružené v tělocvičné jednotě na podkladě náboženském, katolickém. Toť stanovisko nepřátel křesťanské kultury k Orlu, stanovisko, které překvapuje, vynucené poctivou prací a velkým nadšením naší mládeže.

Tak soudí o Orlu čs. jeho odpůrci. Zdá se, že už nahlízejí, že heslo protikatolického boje, uměle vyvolané a násilně živěné, bylo přece jen heslem nešťastným; poznávají, že těžko, velmi těžko je bojovat proti myšlence tak vyhraněné, a že zdeptat Pravdu je zcela nemožno. Pravda vítězí.

A naše stanovisko k orelskému sletu? Jest to předně radost, která plní srdce hrdým nadšením z toho, že udeřila hodina, kdy před celým národem a jménem národa před celým světem budeme mluvit my. Toť naše vítězství. Než jsou vítězství, která zavazují i vítěze k velkým povinnostem a těžkým úkolům. A to je nutno zdůraznit teď před orelským sletem, je nutno stále myslet na otázku, zda československý Orel má už dosti síly — nemyslím hmotné, ale morální — aby to vítězství, které mu už už padá do klína, zachoval pro budoucí generace čisté a svaté. *Toto vítězství nesmí být dobyté silou, masou, ale křesťanským morálním nadšením.* Katolicism nevítežil nikdy mocí, ale vždy jen mravní silou. A kdykoliv v dějinách zdánlivě zvíťazil mocí hmotnou, pak to nebylo vítězství ke štěstí. A proto voláme před sletem do duší orelské mládeže: »Zdvojnásobněte svoji práci po křesťanském životě.« Nestačí odznak kříže na kroji, kříž musí být v srdci! Život v jednotách musí býti ohniskem opravdového křesťanství v obci, v národě. Z oka Orla musí čísti každý nepřítel: Jsem křesťan v plném slova smyslu a proto marná vaše práce. . . Bojíme se opravdu, že dosud tomu tak vždy nebylo, a proto na to upozorňujeme.

Jos. Peška.

O lidové akademii se v poslední době, hlavně po uveřejnění resoluce zemského představenstva strany lidové v Čechách, zase počíná v denním tisku psáti a o ní theoreticky uvažovati. Zdá se dokonce, že bude tentokrát i ve skutečnosti přikročeno k jejímu vybudování. Napsal jsem do 1. čísla tohoto ročníku »Života« několik slov

k diskusi; ale jak už to u nás bývá, článek můj zapadl nepovšimnut, jen aby tyto věci mohly býti znovu objasňovány. V čl. jsem vytýčil určité zásady, nastínil jsem tam postup práce, jež na »Lidovou akademii« čeká a dotkl jsem se i organisování a organisace »Lidové akademie.« Hleděl jsem vůbec celé téma vyčerpati a třebaže jsem si byl vědom, že není možno ihned všechny náměty, uvedené v článku, provést, čekal jsem přece alespoň nějakou odezvu v tisku a doufal jsem, že bude přikročeno katolíky k řešení skutečnějších problémů lidové výchovy, už aspoň z důvodů praktických. Představoval jsem si ovšem L. A. vybudovanou na poněkud širších základech než jen jako kulturní odbor lidové strany, jak ji nyní hodlají katolíci

politici, jak se zdá, ustaviti, neboť jsem přesvědčen, že lidová výchova není jenom úkolem lidové strany, nýbrž povinností všech vrstev a organisací katolických vůbec, z nichž mnohé jsou často nepolitické. Obávám se totiž, že vedle kulturní práce těchto jiných různých spolků činnost L. A., pokud bude omezena jen rámcem lidové strany, bude znamenati jen další roztržnění našeho kulturního života a snažení. Mělo by býti proto ještě dobře o tom uvažováno, než bude přikročeno k dílu; ale pak, přikročili-li se k němu, nechť je přikročeno k němu vážně, nechť zmizí všechno diletantism a nechť se zakladatelé nebojí výloh, jež s počátku na ně budou čekati. Neboť Lidová akademie jim přinese užitek stonásobný. Šráček.

VĚDA.

Thomism. (Dokončení.)

Ve III. části studuje Pègues filosofii po sv. Tomáši. Rozděluje ji ve tři skupiny: 1. Filosofii antischolastickou, 2. antithomistickou a 3. thomistickou. Ad 1.: V díle sv. Tomáše dosáhla filosofie a theologie svého největšího vrcholu. Po něm následuje úpadek. Jednou z jeho příčin bylo zneužití syllogistiky. Typem jest *Ars magna* Raymonda Lulla, která jest strojem na rozumování. Oposicí proti tomu jest snaha Rogera Bacona, který chtěje experimentálně studovati přírodu, zašel tak daleko, že znehodnotil badání filosofické. — Vilém z Occamu zbloudil svým přílišným nominalismem. Ale úplné odpoutání od Církve učinili až filosofové XVI. století. Příčinou byla neznalost nauky Aristotelovy, osvětlené sv. Tomášem. Někteří, jako Pomponace, chtěli si vybrati z něho jen co se jim líbilo, a vyhledávali jeho učení, které odporuje učení Církve, třeba jeho nauku o duši, nemožnost zázraků a p. — Druzí: Telesius, Bruno, Campanella se zříkají Aristotela a připravují novou fysiku. Není jejich chybou, že jsou předchůdci Koperníka a Galilea, nýbrž že do své nauky mísí bludy, týkající se psychologie, theologie a bludy soc. Telesius tvrdí,

že je v přírodě vše oživeno. G. Bruno učí úplný pantheism, Campanella je theoretik jakéhosi natuřalistického socialismu a komunismu. Dále učí Pègues vývoj myšlenkový přes Bacona, Hobbesa, Descarta, Cantu až k subjektivismu filosofů německých, podáváje kritiku jednotlivých systemů.

Ad 2.: Filosofové, o nichž byla řeč, rozešli se s naukou Aristotelovou a Tomášovou, opustivše i Církev. Avšak ještě za života sv. Tomáše vystupovali filosofové, kteří potírajíce sv. Tomáše, opírali se o Aristotela. Vyšli ze školy vykladatelů arabských a proti jednomu z nich Sigerovi z Brabantu napsal sv. Tomáš ostrý spis, přesvědčen, že jde o základy samé víry. Bludy tohoto odsuzoval i biskup pařížský El. Tempier 1277, zavrhuje i některé these sv. Tomáše, jak to činil též arcibiskup kantorberský R. Kilwardby. Proti sv. Tomáši bojují i jiní, většinou jeho žáci: Godefroid de Fontaines, Gilles de Rome a Henri de Gand. Oposicí stělesňuje v sobě J. Duns Scotus, který rodí se v roce, v němž sv. Tomáš umírá. Oposice vzrůstala ve XIV. stol. Vilem Occamský byl i nepřitelem realismu Scotova; Durand de Saint Pourçain potíral sv. Tomá-

še. Nejdále zašel ve svém boji františkán Petr Auriol, který jest svými názory předchůdcem molinistů. Ještě zasluhuje zmínky Řehoř de Rimini, žák Gillesův.

V XV. stol. ustává ten zápas a přenáší se na pole falešného mysticismu. Není již jen odporem proti thomismu, nýbrž vede ty, kteří se mu oddávají, z lůna Církve. Začíná protestantismus, proti němuž se řadí šiky nových obránců, živících se naukou sv. Tomáše. Hnutí má vznik na universitě v Salamance v polovici XVI. st. V Řádu jezuitském přidržovala se část se svatým zakladatelem sv. Tomáše, část zase nebyla spokojena, že se »ve školách mluví jen o sv. Tomáši«. K těm druhým částečně patří i veliký Suarez, o němž Pègues praví, že v leccems předpovídá Descarta. Ve svých hlubinách jest jeho nauka jakýmsi eklektismem, který spojuje části skotismu a thomismu. Suarez jest inspirátorem nezávislosti na sv. Tomáši. Molina naopak v základních otázkách se postavil proti nauce thomistické. Zbloudil ve svém učení o crescienci, predestinaci, milosti a j. Molinismus jest poslední velikou školou antithomistickou.

Ad 3.: Prvními thomisty byli někteří žáci světcovi: Petr z Auvergne, Barthélemy de Lucques a Gilles de Lessines, kteří doplnili psané dílo sv. Tomáše. Na poč. XIV. stol. byla tak rozšířena znalost jeho filosofie, že Dante učinil ji základem své *Božské Komédie*. Sv. Tomáši jest věnováno pět zpěvů *Ráje*. Dante nás poučuje, že dílo sv. Tomáše nesmíme chápatí jen jako školskou filosofii, nýbrž jako »krb oživujícího světla, v němž celá bytost lidská se rozšiřuje a rozvíjí s celým svým bohatstvím přetvořena a zbožštěna milostí.« (360.) Dílo světcovo inspirovalo i veliké mystiky: Susa, Taulera, Ruysbroecka, Groota, Tomáše Kempenského, Dionisia Chartreuxského, zbožného a hlubokého mnicha, který si zasloužil názvu doktora extatického. Znalostí díla sv. Tomáše přetvořil sv. Vincenc Ferrarský celý západ po pohromě protestantského schismatu. A sv. Kateřina Sienská styky s bratry dominikány, kteří žili myšlenkou sv. Tomáše a poučením nebeským, se stala učitelkou nauky a života duchovního tak dokonalých, že i sami papežové jí naslouchali. Sv. Antonín, arcibiskup florentský, čerpal ze světla té nauky, praktickou

mórálku; Fra Angelico byl ve svých malířských dílech rovněž inspirován sv. Tomášem, s nímž sdílí své jméno: Angelicus. Řád dominikánský stal se hodným svého mistra, a jiné řády rovněž se jím sytily. Pègues sleduje vývoj thomismu až k slavné encyklice Lva XIII., kdy proneseno bylo rozhodné slovo o studiu thomistické filosofie a končí slovy plnými obdivu pro dílo světcovo.

Dílo Pèguesa, jenž jest dominikánem, jest psáno s největší jasností. Kdo chce se zasvětit do myšlenky světcovy, udělá nejlépe, když po něm sáhne a prostuduje je. Poznává velikost filosofie, proti níž tolik skřeků píská, bude mítí pevný a jistý názor a nebude se zmítati v proudu četných neujasněných systémů, jichž je tolik v moderní době.

Krlín.

Fr. W. Foerster, Christus und das menschliche Leben, München, 1922. Str. 352. Nové dílo Foersterovo, jak autor sám ke konci předmluvy praví, má býti důkazem, že mu bylo zcela mylně vytýkáno, jako by náboženské pravdy pojímal ve smyslu pouhých symbolů a přirovnání. Za účel pak své knihy stanoví si obrátiti moderní lidstvo k pravé víře v Krista — Spasitele světa. V člověku je vědomí dvou světů, duchového a hmotného. V jedněch lidech má převahu vědomí světa duchového, v druhých hmotného. Obojí směr, pokud byl zpracován filosofy, vede podle Foerstera ke Kristu, prvý přímo, druhý nepřímo. Hlavním reprezentantem prvního směru je Platon, jenž měl hluboké vědomí světa duchového. Vystoupil v době úplného rozkladu náboženských a duchových pravd. Začal s člověkem a pozvedl jej k duševní svobodě. Zdůraznil, že člověku nestačí pozemská radost, svět hmotný že je mu cizí. To vše má duši odvracetí od světa a obracetí k vyšším ideálům. Nejvyšší duchové povznesení člověka, k němuž již Platon spěl, stalo se v Kristu. —

Druhý směr do největší krajnosti přivedl Schopenhauer a tím křesťanství nepřímo velice prospěl. Ve svém díle »Die Welt als Wille und Vorstellung« ukazuje svět v jeho nicotě a rozptyluje falešné iluze o něm. Jelikož Schopenhauer líčí život pozemský podle skutečnosti a zkoumá jeho cenu bez nadpřirozeného významu, odhaluje jeho protivu k vnitřním potřebám

člověka vpravdě duchového. Tím stává se bezděčně nepřímým vychovatelem pro Krista, neboť bere půdu všemu, čím si chce moderní člověk nahradit křesťanství. — Schopenhauer dokazuje, že pud k životu bez vyššího cíle nemá smyslu. Schopenhauer byl sice intelektuálně tak silný, že se nedal světem klamat, zároveň však byl jednostranný, jelikož nedovedl přijmouti milosti a pozvědnouti se ke křesťanství.

Po těchto úvodních myšlenkách jedná Foerster o některých základních pravdách křesťanství a sice nejdříve o Bohu. Odmítnuv pantheistický pojem Boha, jež nejasnost pozvedá za náboženství, prohlašuje, že jest osobní Bůh, všemohoucí tvůrce nebe i země. Za největší blud pokládá moderní mínění, že osobní Bůh je pouhé přenesení naší osobnosti na přírodu. Existence osobního Boha odpovídá nehlubší logické potřebě ducha lidského. Foerster se zcela správně táže: »Smí se zásada všeho vědeckého badání, že pro každý zjev musí býti dostatečná příčina, popříti, jedná-li se o původ světa? Odkud jsou miliony světů, odkud lidská kultura, odkud lidský duch? Povstalo to vše z ničeho a je to řízeno náhodou? Je to myslitelné, aby vyšší povstalo z nižšího, aniž v tom bylo obsaženo virtuálně?« A odpovídá: »Tento svět nelze jinak vysvětliti, leč uznáním nekonečného tvůrčího ducha.« Foerster dobře podotýká, že tím zároveň je dokázán Bůh osobní, poněvadž bůh neosobní byl by v dokonalosti daleko pod člověkem, příčina byla by menší než účín; proto musí každé myšlení o Bohu nezadržitelně ústiti v uznání osobního Boha, při čemž šlo musíme býti vědomi, že slova, týkající se Boha nikdy jeho dokonalostí úplně nevyjádří. Dobře dí Foerster ke konci tohoto oddílu, že k náboženství je třeba vedle přemýšlení také modlitby a náboženského života, neboť náboženské pravdy chápeme úplně jen tehdy, když podle nich žijeme.

Dále jedná Foerster o druhé základní pravdě křesťanství, totiž o božství Kristově. V Kristu se nám božství ukazuje nejdokonaleji. Foerster nezmiňuje se o zázracích Kristových, které jsou hlavním důkazem jeho božství, nýbrž jen o velikosti Krista jako člověka, kterou moderní svět uznává, a dí, že i z této jeho velikosti plyne, že to nebyl pouhý člověk, nýbrž Bůh. Kristus ve všech stoletích u všech

národů udělal nový život tisícům a tisícům, z hříšníků učinil světce, zločince obrátil, z pochybovačů učinil věřící, z rozerválých lidí spokojené. Z Krista prýští všemi stoletími balsám v miliony duší opuštěných, trpících; to je evangelium věčné, které vydává svědectví o nadlidském zřídle síly, je to živý důkaz o nezměrném životě a sám by stačil, i kdyby všechny jiné byly jen mytem. V Kristu jsou harmonicky sjednoceny všechny ctnosti, takže z nich prozařuje jejich centrum — Kristovo božství. Jako je u Krista nadlidský jeho život, tak jest u něho nadlidská i jeho smrt. Vrchol ceny jeho oběti života je v tom, že neslyšíme ani slova o hrdinnosti jeho smrti a o tom, že on je v právu. Na Golgotě byly zároveň rozluštny základní problémy filosofie. Každá filosofie, která se vyhýbá nauce kříže, je planým mluvením. Vrchol moudrosti antické byla apatie k bolesti, křesťanství chce, aby Bůh utrpením byl oslaven, aby člověk každé utrpení postavil do služeb života svého ducha. Každý má své utrpení tak zpracovati a tak jím růsti, aby prozařovalo v jeho osudu řízení Boží. Teprve v křesťanství duch nabývá síly celý obsah života poznati, proniknouti, přemoci. Komu Kristus — původce křesťanství je pouhým mytem, ten dokazuje, že mu schází schopnost poznati skutečný život.

Kulturní svět je dnes propastí rozdělen ve dvě části: svět věřícího Křesťanství a moderního osvícenství. Co jest jedněm svaté, to je druhým směšné, co jest jedněm pravdou, to je druhým bludem a pověrou, co jest jedněm největší skutečností, to je druhým pohádkou, co jest jedněm základem kultury, to je druhým elementem kulturu ničícím. Nesprávnost moderního názoru světového a správnost křesťanství nejvíce na sobě samém ukázal Nietzsche — dokonatel moderního rozkladu a zároveň mučedník moderního názoru světového. Mnohým lidem zdá se Nietzsche jako meteor, který přichází z cizího světa do naší atmosféry, zatím však je Nietzsche úplně zjev naší doby. Nietzsche přivedl moderní světový názor do posledních důsledků, v něm moderní člověk přišel úplně k vědomí a největší zoufalství volá: »Nevím, kudy kam.« V něm ukázalo se nejjasněji, co je člověk bez křesťanství, co všechno s křesťanstvím stojí a padá. Většina těch, kteří se drží moderního

světového názoru, nemyslí důsledně a žije ještě ze světového názoru, který zavrhuje; žije z Krista. Co znamená Kristus pro duši, to se ukáže, až široké vrstvy budou žít zcela bez něho.

Moderní člověk je dále od Krista, nežli byl antický pohan. V antice vidíme snahu vybavit se ze smyslnosti a nabýti očisty. Obé schází modernímu člověku — zvláště očista. Moderní člověk nechce nahlédnouti do svého nitra, je-li tam vše v pořádku. Kde se dostaví snaha po očistě, tam ihned křesťanství se všemi svými tajemstvími najde přístup do duše, tam nalezne i moderní člověk Boha. Pohanství toužilo po očistě, nenalezlo však prostředku k ní. V křesťanství je zřídlem nejdokonalější očisty Kristus sám.

Dále mluví Foerster o Kristu jako soudci, jehož se však věřící křesťan nemusí báti, jelikož ví, že Kristus jej miluje. Uznává tajemství nejsv. Trojice a božství Ducha sv. a líčí pěkně jeho účinky v duši lidské. Víra v Ducha sv. je pramenem trpělivosti, smrti marnivosti, lékem proti násilnosti, zbavuje nás domyšlivosti, jako bychom my sami byli duchem svatým, bez něhož by země byla pustá a prázdná. Uznává také bl. Pannu Marii jako pannu, která byla bez poskvrny hříchu počata a která Krista zrodila z Ducha sv. —

Tato filosoficko-dogmatická látka jest projednána v první části díla Foersterova, v druhé pak části jsou kratší články rázu většinou asketického; jejich obsahem jsou různé individuální a sociální ctnosti na podkladu křesťanství a jejich hodnota pro život lidský. Foerster uznává nadpřirozený cíl člověka, jemuž vše pozemské musí podřídit, uznává prozřetelnost Boží, jež všechno řídí, hlavně život lidský. Žádá mimo víru také skutky, jelikož víra bez ovoce nemá ceny. Skutky naše musejí býti z Boha, působením jeho milosti, v nás musí žít Bůh. Za milost Boží musíme se modliti.

Celý spis Foersterův nasvědčuje tomu, že se Foerster nad současný protestantismus velice povznesl a s katolicismem v základních pravdách křesťanských a v mnohých tajemstvích velice se sblížil. Nelze však ještě ani o tomto spisu říci, že by se jím postavil na stanovisko církve katolické úplně. Je-li Foerster svými spisy na cestě do katolické církve, pak mu k

poslednímu kroku schází ještě poznání celé řady dogmat, hlavně samospasitelnosti katolické církve, očisty duše svátostí pokání, eucharistie a j. Možné také je, že Foerster názory svými chce jen protestantismu, vlivy moderní filosofie zcela zbankrotělému, dáti nový náboženský základ a posilu. V obojím případě je zajímavé, že ve spisech Foersterových učenec, mimo katolickou církev stojící, ukazuje prázdnotu a zhoubnost moderního názoru světového, jenž si vytkl za úkol vyvrátiti nejhlubší základy křesťanství.

C. Jež, T. J.

Život služebnice Boží Gemmy Galgani jest titul knihy, jež právě vyšla a na níž opravdu není možno dost upozorniti. (Vydaly Školské sestry v Praze, Král. Vinohrady, Korunní tř. 4. Cena 14.50 Kč.) Bylo by nesnadno rozhodnouti, po které stránce jest tato kniha nejvýtečnější. Neboť nejenom, že je nevyvážitelná svým obsahem, životopis Gemmy Galgani jest zároveň podán formou tak neodolatelnou jako nepřístupnější. Předností, na niž nutno zvláště poukázati zaslouženě, jest, že životopis není přeplněn daty, jak tomu stereotypně bývá při podobných biografiích; jistě proto, že prvotním a jediným účelem knihy nebylo dokázati mimořádnost nadzemského zjevu Gemmy, o níž nelze pochybovat, ale předně a snad výhradně sděliti s dušemi onen božský plamen nadpřirozené víry, jenž v Gemmě působil tak blahodárně a zázračně. Český životopis Gemmy Galgani jest překladem německého originálu, jenž zase jest zkráceným vydáním originálu italského od *P. Germano di S. Stanislao* (Biografia della Serva di Dio Gemma Galgani Vergine Lucchese, Roma, Tip. Pont. nell' Instituto Pio IX. 1907). Ale jak už podotknuto, není toto zkrácení nikterak na újmu dílu samému, naopak jako populární výtah původního hlubokého díla P. Germana, jež ovšem vyžaduje od čtenářů mnohé předpoklady zvláště v ohledu znalostí moderní psychologie a mystické theologie, osvědčil se všeobecně a neobyčejně. Vždyť sladké jméno Gemmy Galgani je známo po celém světě. Vynikající životopis této světice od P. Germana byl již přeložen z italštiny téměř do všech jazyků světových. A vpravdě není méně než nejúčinnějším apoštolátem Božích zájmů, jak doznávají

nesčetné hlasy. Neboť Gemma ani nyní nás nezapomíná. Zázračná obrácení, uzdravení a vyslyšení na její přimluvu jsou nespočetná. Nepochybně Prozřetelnost Boží vyvolala si Gemmu za velmi účinný nástroj při apoštolátu na spásu duší.

Nuže, vezměte knihu jejího života a čtěte — tole et lege: katolické ženy inteligentní, vy obzvláště naleznete porozumění u Gemmy Galgani. Ponořte se do onoho nesmírného oceánu nadpřirozena, jež už při samé četbě životopisu Gemmi na neodolatelně zmocňuje se duší, aby je protavilo ve výhni Božího milosrdenství a lásky. Ale dobře poznamenává i kritik v něm. měsíčníku »Paradieses Früchte« (1912): »Sotva jsem četl kdy životopis svatého, jenž by na mne tak hluboce působil až do nejnuitnějších záhybů duše, jako životopis této andělské dívky. Nepochybují, že je možno každému čísti tento životopis a to s neobyčejným užítkem duchovním, byť to bylo dítě stejně jako osoba dospělá, muž či žena, osoba řeholní nebo světská, kněz nebo laik.« Nechybíme, řekneme-li s mnohými, že četba životopisu Gemmy Galgani vyvábí užitek několiknásobných misíí nebo exercicií. Kéž stane se požehnanou četba jeho i u nás, kde je třeba tolik vláhy, neboť máme mnoho duší nadpřirozeně zvětralých! *Ať žije Ježíš!*
Jan Strakoš.

P. Josef Jaroš S. J., Život podle božského Srdce Páně. Nákladem Dědictví sv. Jana Nepom. (Mimo podíl).

»My, moderní lidé, jsme bojem o život k tomu sváděni, že zanedbáváme život vnitřní...« píše v tomto posmrtním díle svém (str. 82) záhy zesnulý P. Josef Jaroš S. J., »duše jemná, svatá, inteligentní«, jak jej označil »Život« ve své výstižné vzpomínce posmrtní. (1921, č. 7., str. 216.) **Z v n i t ě n ě n í** života má za úkol uvedené dílo: Život s Bohem a podle vzoru Bohočlověka samého. Proto s počátku po plamenném věnování »Spasiteli světa« odůvodňuje zesnulý spisovatel v prvních článcích potřebu žítí s Bohem, přimknouti se ke Kristu Ježíši. Že pak vidí v poznání jeho nitra a v následování jeho — slovem v úctě k božskému Srdci Páně záchranný koráb pro moderní lidstvo vůbec (podle výroku Lva XIII.) a pro národ český zvláště, vykládá v několika článcích o počátcích této úcty, o jejím vývoji, blahodárném

působení na zušlechtění charakteru a politickém pěstění následování ctností božského Srdce. Inteligent tu nachází přesvědčivé a poutavé pojednání o potřebě modlitby — a modlitby samy — je uváděn do tajů nejsvětější oběti článkem: Skrytý poklad, dostává vzácné pokyny o sv. zpovědi a o Eucharistii, o volbě povolání, o stavu kněžském a j. Ve volné čítance této — a tou je, jak patrně, tato knížka — nechybí ani praktický návod pro dobu nemoci, aby se mohla státi »nemocí zlatou«. Řadu krásných statí o životě záhrobním zahajuje pak spisovatel článkem »Čím člověk moudrým býti počíná«, v němž ukazuje čtenáři pozemský život s hlediska věčnosti a odhaluje a zdůrazňuje pravý jeho význam i cíl, obsažený v slůvcích evangelia »Milovati budeš...!« Je to pak zvláště láska apoštolská, kterou se snaží rozdmýchat v srdcích všech a laiků zvláště.

Krásný obsah knihy znázorňují i umělecké kresby zbožného Josefa Führicha (1800—1876), jehož dílo zemřelý ovládal a vysoko cenil. Mnohé z článků jsou vlastně jen poutavé a duchaplné výklady příložených obrázků Führichových. — Iniciálky Mánesovy si dal zesnulý krátce před smrtí připravit, a tak zdobí i ony jeho dílo.

Dojem celého díla bude lze asi vyjádřiti slovy, jež napsal pisatel posmrtní vzpomínky v »Životě« (na uved. místě) o jeho živém slově: »Dp. Jaroš nemluvil prázdná slova. Slyšel jsem zníti z jeho promluv verše moderních básníků, slova filosofů, apologetů. Vystávala před tebou díla křesťanských umělců. Byl knězem, který chápal moderního člověka a který věděl, čeho potřebuje.« Tím je i v díle, jež zanechal jako vzácný odkaz české inteligenci.—
Fr. Kubíček, S. J.

Dr. Josef Vacek: Cirkev římsko-katolická a manželství. (Dokončení.)

Podobným způsobem podkládá autor tento názor na manželství i sv. Pavlovi. Zase na důkaz, že tyto názory jsou obsaženy i v listech Pavlových, stačí učenci, aby to dokázal širším vrstvám, toto: »»Hle, co učí svatý Pavel: »Lépe jest žítí v čistotě, nežli v manželství. Lépe jest však žítí v manželství, nežli býti zžihánu neukojenou tělesnou žádostivostí.« Nemá-li pak manželství býti zdrojem nespokojenosti a svízelnosti, »jest muž, který žije v

manželství, povinen své manželce láskou a žena, která žije v manželství, jest povinna svému manželu poslušností.« Toť jasné a věru logické!» (5)

Snad p. prof. svou logikou chce ze slov »lépe jest žítí v čistotě, nežli v manželství« dokázati, že z toho plyne, že manželství je zlem. Z komparativu přece vysvitá, že řeknu-li o některé věci, že jest lepší než jiná, eo ipso pokládám tím druhou za dobrou. Proto: dobrý — lepší — nejlepší. Porovnávám-li věc zlou a dobrou, prostě řeknu: tato je dobrá, ona zlá.

Nestačí-li toto panu prof. pro mé tvrzení, že sv. Pavel měl manželství za věc dobrou, nechť jen čte v 7. kap. I. Kor., od něho citované, dále, až přijde k verši 28.: Si autem acceperis uxorem, non peccasti, et si nupserit virgo, non peccavit. Kde sv. Pavel právě vyvrací pochybnosti některých přemrštěných křesťanů a výslovně prohlašuje: manželství není hříchem, mravním zlem. Pan prof. dobře o těchto slovech ví, vždyť sám je cituje v poznámce 28., a to i se správným logickým závěrem sv. Augustina: qui dixit si autem acceperis uxorem . . . etc. ut supra *satis* declaravit nuptias nullum esse peccatum (17). Pro moderního universitního profesora a doktora vědce to ještě není *satis*. On přece drží se »moderních« zásad, které mu beze všeho studu dovolují protivníkovi tvrditi do očí, když tento výslovně napíše »oženíš-li se, nezhřešíš, a vdá-li se panna, nezhřeší« — a to beze všech důkazů: ty pokládáš manželství za hřích. Jen více takových vědců a česká věda to daleko dovede! Je-li panu prof. jasné a věru logické, že ze slov sv. Pavla plyne opak, nechť nám důkaz svůj jasné a logicky vysvětlí, při čemž nechť neopomene uvéstí zmíněný verš 28.!

Vůbec celá tato stránka, v níž autor dokazuje, že křesťanství pokládá manželství za nutné zlo, vypadá spíše jako traktát psaný od nevědomého a zaujatého člověka, a ne vědecká práce. Podobně i poslední stránky knihy. Proto také myslím byla tato kniha s katolické strany pomíjena mlčením, ježto na takové pamflety se neodpovídá. (Poněvadž však p. prof. váží si své práce tolik, že ji pokládá za pramen studijní pro vysokoškolské studentstvo, jsme nuceni i my několika slovy její vědeckou cenu posouditi.)

Kdo chce studovati učení církve o manželství, musí nejprve vědět, co církev je a co pokládá za své učení. Kdo pak ví, že církev je náboženská společnost založená Kristem Bohem, aby vedla lidi ke spasení, tím a) že jeho učení neporušené zachovává svým úřadem učitelským, k čemuž dal jí i dar neomylnosti, b) že úřadem kněžským lidi posvěcuje (hlavně mší sv. a sv. svátostmi), a c) že pastýřským úřadem celou církev spravuje a všechny lidi ke spasení vede; kdo kromě toho ví, že Kristus nepřišel Starý Zákon zrušit, nýbrž naplnit (Mat. 5, 17), že proto církev tak vysoce si váží písma sv. Starého Zákona, a pokládá i je za pramen víry vedle tradice a Nového Zákona — kdo to vše ví, tomu není těžko naléztí a pochopiti názor církve hned od počátku na manželství.

I církev »vidí v každém tvorů lidském to, čím jej učinil« Bůh — ne příroda podle p. pro. (49). Proto již na počátku Genese (1, 27 n.) stojí: Creavit Deus hominem ad imaginem suam; masculinum et feminam creavit eos, a dále: et aedificavit Dominus Deus evotam in mulierem et adduxit eam ad Adam. A o všem tom praví: Vidit Deus cuncta, quae fecerat et erant *valde bona*. Tedy i rozdíl pohlaví prohlašuje výslovně za dobro. A že Adam dobře chápal, proč mu Bůh stvořil ženu, vidno z jeho slov: Quamobrem relinquet homo patrem suum et matrem et adhaerebit uxori suae. (Gen. 2, 24.)

Tedy již přirozený rozdíl pohlaví fyzický i mravní (povahový) jest utvořen od Boha k tomu, aby muž a žena v manželství rodili děti a vzájemně se podporovali. Ba Bůh dal i výslovné nařízení: »Roste a množte se« (Gen. 1, 28) a Kristus Pán praví: »Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!« (Mat. 19, 6) a při sňatku v Kani i svou přítomností hlásá, že manželství není hříchem.

Všichni pak sv. Apoštolové, jak jsem ukázal u sv. Pavla, a církev vůbec nemůže učiti a také neučila a neučí jinak, nežli Kristus sám, protože úkolem jejím je udržet pouze neporušené učení Kristovo.

O tom, proč sv. Pavel a před ním již Kristus a církev svatá dosud prohlašují panictví z ideálních důvodů nad manželství, není mým úkolem psáti. Kdo je dobré vůle, nechť si jen prostuduje I. Kor. 7, 25—38 a Mat. 19, 10 n.!

Tedy církev nikdy nepokládala manželství za zlo, a celý důkaz a vyvrácení p. profesora je jen ignoratio eleuchi; podkládá církvi učení svoje a pak je napadá. Řekl bych totiž, že je to spíše pan profesor, který má sám tento názor. Neboť podle p. prof., jak jeho věda mu to jasně dokázala, »původně žil v útvarech, ve kterých vládla úplná volnost pohlavních styků; při tom měli sociální převahu ženy«. Tím však, že žena připustila k manželství, pozbyla nadvlády a sociální převahy nabyt muž. (10.) Bylo tedy manželství neodpuštělným zlem, aspoň pro ženy. A nyní pan prof. snad se obává následků opačných pro muže, a proto zase má manželství zajisté za nutné zlo, aspoň pro muže, poněvadž brání zásadě, že »člověk, který žije svým přirozeným instinktům a pokládá ode vždy za požitek nejvyšší, může-li žít v pohlavním ohledu podle svého přání« (4).

Další premisa p. prof. zní: Z názoru, že manželství je nutné zlo, plyne jeho nerozlučitelnost. Kdo jen trochu se umí vmyslit v psychologii porušené přirozenosti lidské, ví, že člověk správně a důsledně usuzuje takto: Hřeším-li i svým stykem s manželkou, je to přece pro mou duši jedno, hřeším-li s ní, nebo s jinou osobou. A protože variatio delectat — lahodí lidské vášni hřích s různými osobami více než s jednou — proto by bylo jistě málo těch, kteří by při názoru, že manželství je hříchem, zůstali v manželství jediném. Tím myslím, že úplně padá platnost premisy p. prof.

Jak jinak zní důvod církve pro nerozlučnost manželství: Jedině obcování v manželství řádně uzavřeném je počestné, není hříchem, a děje-li se s pravým úmyslem na rozmnožení pokolení lidského a dítek božích, je to čin nanejvýše záslužný. Kdo však jsá v řádném manželství přijímá manželku jinou aneb kdo přijímá rozvedenou, cizoloží, prohřešuje se nejen smilstvím, ale i proti spravedlnosti, porušuje práva manželská. A původce této absolutní nerozlučitelnosti je sám Kristus — Bůh, který zcela kategoricky, tedy beze všech »počátečních rozpaků« (5) prohlašuje: »Řečeno jest také, kdo by propustil manželku svou, nechť dá jí list rozlučovací. Já však pravím vám, že každý, kdo by propustil manželku svou, vyjma pro smilství, uvádí ji v cizoložství, a kdo by

propuštěnou pojal, cizoloží.« (Mat. 5, 31.) Rozlišuj zde propuštění manželky při pouhém rozvodu od stolu a lože, které Kristus dovoluje pouze pro smilství — manželství však i po rozvodu trvá dále — proto bez výjimky již praví Kristus, kdo by propuštěnou pojal, cizoloží. A výslovně pak odnímá právo rozloučiti manželství všem lidem slovy: »Co Bůh spojil, toho člověk nerozlučuj!« (Mat. 19, 6.) Tedy nikdo po tomto zákazu Bohem daném, ani papež, tím méně nějaký stát nemůže manželství platné a dokonané rozloučiti. V tom leží právě síla a důslednost církve v hájení nerozlučitelnosti manželské, kterým se tak p. profesor obdivuje — a proto má nauka tato »obrovský prospěch« (5) pro lidstvo, vždyť pochází od neomylné Pravdy (Boha), který nejlépe ví, co lidské společnosti prospívá neb škodí.

I tvrzení p. prof., že církev prohlašuje manželství za poměr, který *každý* jednotlivec může uzavřít pouze jedenkrát za celého svého života, je prostě nepravdou. Vždyť sv. Pavel proti takovému názoru některých lidí, tedy ne církve, výslovně píše: »Manželka jest vázána (zákonem manželským) pokud jest živ muž její; zemře-li muž její, jest svobodna provdati se, za koho chce, jenom v Pánu.« (I. Kor. 7, 59.) Své tvrzení, že církevní organizace opětovné sňatky vdovců a vdov zakazovala a že přestoupení zákazu stíhala tresty těžkého pokání« (6), doufám, že nám p. prof. vědecky též z historie dokáže, a nebude chtít, abychom prostě jeho tvrzení věřili, i tehdy, když čteme učení církve z té doby v citovaném místě sv. Pavla a na jiném místě: »Pravím pak . . . zvláště vdovám jestliže nemají zdržlivosti, vstuptež v manželství!« (I. Kor. 7, 8.)

Fakt, že církev zakazovala z vyšších důvodů druhé manželství biskupům (I. Tim. 3, 2), podobně jako nyní pro veškerý klerus přikazuje celibát, a že ženě podruhé vdané až dosud odpírá požehnání z toho důvodu, že požehnání manželům při mši sv. udílené vztahuje se hlavně na ženu a dává se pro celý život, tedy trvá i v dalších manželstvích, toto factum přece nedokazuje, že církev druhé manželství zakazuje neb dokonce tresty stíhá.

Že však čisté vdovství více cení než druhé manželství, to hlásá církev dosud (Codex Iuris Canonici 1142) jako sv. Pa-

vel slovy: »Blahoslavenější bude (vdova), zůstane-li tak, podle mě rady.« (I. Kor. 7, 40.)

Že církev při hájení tohoto učení Kristova o nerozlučitelnosti manželské podstoupila s názory a mocí pohanskou, židovskou a s vášní lidskou strašné boje, při kterých i jednotliví vojínové její padli, tedy jednotliví učitelé, biskupové i jejich synody podlehlí, je vysvětlitelno, ale nesprávně je, tvrditi z toho, že církev »svěho času připouštěla z principu naprosté nerozlučitelnosti manželské závažné výjimky, ať otevřeně ať skrytě« (46). Nepředstavujef církev ani jednotlivý biskup, ani jeho synoda, ani jednotlivý učitel, aniž dal Kristus těmto dar neomylnosti ve věrouce, proto mohou klesnout, nikoli však církev. Nikdy nedokáže pan prof., že by kdy na církevním všeobecném sněmu, anebo od papeže ex cathedra byla prohlášena jediná výjimka z nerozlučitelnosti manželství křesťanského, platně uzavřeného a dokonaného, ať otevřená ať skrytá. Ostatní všechny jeho důvody na tolika stránkách uváděné v této otázce nepadají na váhu.

Co se týče další premise, nemáme zde místa uváděti všechny omyly autorovy; objektivní čtenář nechť si přečte jen jako doklad o jeho neseriosnosti první odstavec na str. 15., v němž definuje svátosti tímto způsobem: »... za poměr svátostný, t. j. za poměr, v němž náboženské vznícení věřících má viděti poměr, jenž pro lid a pro jeho dobro byl založen vůlí a prozřetelností božskou, a jenž jest tudíž jedním z oněch zjevů věroučného života, které křesťanskou věroukou jsou prohlášeny za věci posvátné, «. Logicky vzato, dle této definice je svátostí celý svět, celé stvoření, neboť je stvořeno pro lid a pro jeho dobro od Boha.

A k tomu nechť si laskavý čtenář přečte, co učí o svátosti církev v katechismu: »Svátost je neviditelné a působivé znamení neviditelné milosti, kteréž od Ježíše Krista k našemu posvěcení ustanoveno jest.« Tedy prostě: Svátost je viditelné znamení, které nám udílí neviditelnou milost. Milost tuto může dáti pouze Bůh a nikdo jiný a proto pouze Bůh, Kristus mohl svátosti ustanovit, tedy i svátost stavu manželského, a žádný Augustinus nebo sněm Tridentický, jak tvrdí p. prof.

Jakou tedy vědeckou cenu má kniha, když autor na 33 stránkách píše o manželství jako svátosti a při tom se ani nepodívá, co to svátost je!

Myslím, že pak čistě jen vědecká autorita sněmu Tridentického, tedy shromáždění biskupů a největších učenců té doby, který zásadně řeší otázky náboženské, a který učí to, co p. prof. v poznámce 66 cituje, myslím, že tato autorita u každého člověka převáží autoritu prof. Vacka, který ze zaujatosti ve všem jednání církve vidí jen úskoky a podvody a vychytralost, a pro lásku církve k lidu a jeho dobru nemá pochopení. Proto vidí na př. jen vytáčky církve v jejím učení o formě manželství. Neví p. prof., že církvi zůstává moc nad formou každé svátosti, že má právo rozhodovat, kdy a jak se má každá svátost platně a dovoleně udílet, tedy i svátost manželství. Jestliže tedy církev s počátku pokládá každé manželství křesťanů i tajně uzavřená za platná, později však pro časté zlo, z nich plynoucí, je zakáže, a nyní v novém právu prohlašuje za platná jen ta manželství katolíků, při nichž oprávnění zástupcové církve requirunt excipiantque contrahentium consensus (Codex J. C. 1094, 1905) — není v tom žádný úskok, nýbrž jen veliká shovívavost a mírnost církve, avšak i její snaha o dobro lidu, kromě toho i čím dále tím větší vyspělost její právnická.

Podobné úskoky vidí p. prof. i v jiných věcech, o nichž nechci se šířiti, na př. v zavedení slavnosti »Dušiček«, v nauce o smlouvě manželské, která jest příčinou manželství a která samozřejmě jako každá smlouva, má-li býti platná, musí vyhovovat určitým podmínkám, kteréžto podmínky může církev podle okolností měniti, nikdy však se zpětnou platností, čímž veškerý úskok je vyloučen.

K čtvrté premisi podotýkám jen, že je zcela správná, jen snad od p. prof. špatně chápaná, jak by to jistě vysvitlo, kdyby se p. prof. byl pustil zase do definice dogmatu. —

Krátce, jako každému jinému dogma, i nauce o svátosti a nerozlučitelnosti manželství bylo vždy od počátku církve věřeno. A když vystoupili její odpůrcové, protestanté s naukou, že manželství jest věc státu a že i simultánní bigamii prohlásili za dovolenou — pak církev výslovně pod tlakem dějinného vývoje na sněmu

Tridentském prohlásila v církvi vždy věřenou nauku za článek víry, za dogma. A p. dr. Vacek dobře ví, že církev z dogmatu svého nikdy ani na píd' neustoupí, a uznává také, že to na ní ani nelze žádat.

Právo však, které všem upřel, ponechal si p. prof. sobě. Neboť v závěru žádá p. prof. jménem absolutního státu, který má právo i samému Pánu Bohu poroučet, aby církev toto právo, jehož sama nemá, přiznala aspoň státu; aby stát sám mohl rozloučit manželství katolíků, když církev sama nemůže. Absolutní právo státu panu profesorovi při závěru spadlo z čista jasna s nebe, neboť, že by byl tak na hlavu padlým, a žádal by věc, o níž v téže větě tvrdí, že jí žádat nelze, toho neodvažují se tvrditi.

Nechť však se pan profesor nemýlí; chce-li, aby církev uznala toto jeho právo, musí své poslání od Boha jinak odůvodniti, než pouhým pamfletem, a nechť je p. prof. jist, že do té doby, dokud své bož-

ské poslání nějakým zázrakem nedokáže, že církev s celou svou mravní silou, jako vždy, bude i nyní hájiti absolutní nerozlučitelnost manželství, beze vší výjimky. Tvrzení pak pana profesora, že v dobách moderních žijeme v sociálním klidu a že dnes již není nebezpečí, že by instituce manželství vůbec byla zničena, připustí-li se výjimka (55), prostě nevěří, neboť přesvědčuje ji zkušenost o opaku. Řím není tak daleko, aby nevěděl o ruském bolševictví a jeho spárech v celé Evropě; není tak slepý, aby neviděl pokusy o zavedení komunismu žen, a není tak zbabělý, aby se lekl názorů některého universitního profesora v Čechách.

A proto může býti p. profesor ubezpečen, že církev i z tohoto moderního boje o nerozlučitelnost manželskou vyjde s praporem vítězným, neboť brány pekelné ji nepřemohou — tím méně nějaký profesor svým pamfletem.

Havránek.

UMĚNÍ.

Amédée Gastoué: Primitivové francouzské hudby. (Vyšlo u Laurence v Paříži, cena 5 fr.) Bylo by záhodno promluvíti nejdříve o autoru tohoto díla, který v ústraní a bez světské slávy píše svoje vědecké práce. Skromný, vlídný, ale zároveň neúnavný a neohrožený průkopník gregoriánského umění bude jistě látkou veliké biografie, až se svět probudí ze svých záležitostí, aby uviděl velikána, který žil mezi námi a kterého kde kdo nadužíval jako svého posledního služebníka. Bohužel, ani moderní osvícené doby nejsou s to, aby zrušily již jednou tuto nepřímou úměrnost mezi hodnotou lidí a uznáním. Autor takového díla jako jest *Les Origines du Chant Romain* zasluhoval by si jiného místa v lidské společnosti, než mu vyměřuje skoupé okolí. O tom však a jeho životním díle promluvíme si jindy. Nyní všimněme si nové jeho knihy.

Spisovatel sám udává její důležitost v předmluvě:

»Studium a badání hudebně-historická, jež byla vykonána v posledním půlstoletí, jako by čím dál tím více nám odsunovala kolébkou umění hudebního. Jest tomu sotva 25 let, co byla úplně objevena hudba Renaissance, a jeden z jejích moderních apoštolů kvalifikoval její mistry jménem primitivů. Nic méně správného než tento termín. Studium neznámých skladeb a theoretiků, o nichž se sotva vědělo, že byli na světě, roztrhalo závoje nejtemnější nevědomosti: umění XVI. století, které se zdálo dávnověkým naší generaci v jejích počátcích, bylo naopak reakcí proti nejdůvtipnější rafinovanosti školy středověké.

Pravé primitivy naší hudby jest třeba hledati v době od konce X. století do prvních let věku XV.; jejich skladby vyvíjejí se právě tak jako ostatní umění od primitivní stavby románské, vyšedší z basiliky karolinské, až do stylu »plápolného«, jímž doba ta vrcholí a přechází ve sloh moderní...«

Dílo rozvrženo v 6 hlavních částí:

I. Mistři symfonisté: od počátku až k Pérotinu Velikému. — Organum, motetta a conduity.

II. Chansonnierové. — Trubadýrové a truvérové.

III. Od Pérotina k Vilémovi de Machaut; vlivy mezinárodní; skladatelé a theoretikové.

IV. Vilém de Machaut: jeho dílo, jeho škola, jeho vliv.

V. Notace, rytmika, tonality, skladebná technika; vyučování, hudební družstva.

VI. Nástroje.

Až vám zrak přechází, když čtete Gastouého knížku, ani věřiti nemůžete, že by možno bylo mluvit s takovou jistotou o věcech, jež se ztrácejí v šeré minulosti, z níž se zachovalo tak málo, a co jest zachováno, to tají se nám pod »hieroglyfy«, jež umí rozřešiti sotva několik málo zasvěcenců. »Dom Gastoué«, jak mu říkají závistníci, jest tak doma ve středověké hudbě, jako by šlo o nějakou Beethovencovu sonatu či jiné moderní dílo. Když koná na »Schole Cantorum« své přednášky z chorálního zpěvu, máte dojem, že umí všecky liturgické knihy na paměť, ale nejen to: zastaví-li se u některého zpěvu, rozvine vám před očima celý historický obraz o jeho původu, uváděje přesně století i školu, z níž skladba vyšla. Také mi pravil, když jsem s ním hovořil o jeho poslední knize, že nepotřeboval k ní konati zvláštních studií. Dostačilo mu skoncentrovati dosavadní zkušenosti, a bývalé »mare tenebrarum« hudební historie francouzské stává se končinou známou, jako kterýkoliv její úsek ze století příštích.

Pro nás Čechy jest nejzajímavější kapitola o Vilémovi de Machaut, písaři Jana Lucemburského. A. Gastoué píše o něm:

»Vliv Viléma de Machaut byl nemalý. Jeho bohatý talent, umějíci vyjadřovati rozličné city řečí všeobecnou a vždy přístupnou (i za naší doby), ladí u něho výrazné nadání melodické se smyslem pro harmonickou rovnováhu, což bylo v oně době věcí nevídanou.

Záhy zakládá školu, a to na druhém konci civilisované Evropy. Jsa ve službách krále českého, jest nucen přebývati v Praze. To nemálo přispívá k uvedení franc. hudby do Čech, kde již v té době bylo tolik pochopení pro naši kulturu, zejména

zásluhou knížat z rodu lucemburského, která se neúnavně přičiňovala o to, aby duch francouzský nabyl převahy nad vlivem knížat německých. Hudební spisovatelé té země také uznávají, že právě re-mešskému skladateli byli Čechové zavázáni za přinesení *artis novae*, nebo od té doby na pražské universitě, pravém to centru středoevropské učenosti, přednáší se hudba podle zásad Jana de Muris. I dlužno míti za to, že Vilém de Machaut byl nejdůležitějším vzorem českému mistru Závišovi, jakož i neznámému autoru epické písně *Otep myrrhy*, v níž lze postihnouti četné ohlasy skladeb Machautových...«

Kniha Gastouého jest zpestřena mnoha vyobrazeními a hudebními ukázkami, v zadu pak připojen seznam pramenů a výborný rejstřík hesel i autorů s udáním stránek. Styl jest plynulý a duchaplný, takže erudice učencova není čtenáři nikdy na obtíž. Milovníci památek a staré hudby zvláště zakousnou se do ní jako do rozkošného jablka a nebudou litovati, neboť jest štavnatější a sytější, než se domnívali. —

Kdy my se dočkáme důkladného díla o prvotinách české hudby? A přece jest jisto, že praotcové Dvořáků a Smetanů uměli krásné věci. Chybí nám v hudbě národní gravitace. Sháníme se po kde kterém motýlku z cizích literatur, vymýšlíme groteskní novotiny pod záminkou národní původnosti, ale pro pět prvních století své hudby béřeme za vděk několika poznámkami v naučném slovníku. Vinou toho jest ovšem ideová mělkost u hudebních badatelů, kteří si protíví ducha Středověku, ale nejvíce zaviňuje to moderní omyl, že vývojem pozbývá ceny všecko předchozí. Nemluvě o poesii tajemné minulosti, mohl bych tu uvést markantní důkazy o pravém opaku (na př. J. S. Bach); zatím radím našim hudebním kritikům, aby poroukali Machautovu Mši korunovační s některými skladbami Clauda Debussyho. Duch vane kde chce a *kdy* chce. Člověk má dosti na tom, by byl jeho pokorným nástrojem.

O. A. Tichý.

Nová kniha Jaroslava Durycha. (Dokončení.)

Zdejší utrpení není ničím proti životu věč.; proto není náhodou, že matka čte s dětmi 7. kap. II. knihy Makkab. Březi-

novský idealismus jest tu vykládán na věcech známých, zcela obyčejných. Povídka se končí slovy: »Jejich neviditelnou prací pak bylo čekání, což je formou příliš málo, obsahem příliš mnoho.«

Kratší trojdílná »Sonata« má tvar hudební s významným heslem: Là — haut! oh! là — haut! Je to báseň v próse, každá věta chová hluboký smysl. »Allegro« líčí město, bídu, vyčítá chudáky, pochvaluje si chudobu, ale nezoufá. »Netřeba si zoufati, ani na zoufalství pomýšleti. Není hmotné rozkoše a blahobytu; není na světě.«

»Lůno země je olupováno o zlato, stříbro a drahé kamení, moře je olupováno o perly a korály. Z těchto ohňů země se vyrábí nečistýma lidskýma rukama závaží. Tímto se odvažuje práce, lup, rozkoš a nestoudnost.« . »Jsou i světské zákony, články, soudy, řízení. Někdy vyplivnou špatnou známku na vysvědčení, jindy ortel k pokutě za nějaké násilí, spáchané na nějakém dobráckém občanu.« I když

některý čtenář nedovede se povznést k smělým metaforám autorovým, přece má veliký prospěch z četby, kdyby jí rozuměl sebe střízlivěji; vždyť oplývá krásnými zásadami ethickými. »Minuetto« je pro čtenáře jakýmsi odpočinkem po prvé těžké části sonaty. (»Což život! Ten za nás odбудou sluhové!« Proto Sylva prchá z domova.) Tím spíše po tomto oddechu může nás uvést k jádru skladby — »Rondu« — smyslu života, otázce smrti (»O rychlé, radostné, triumfující tempo poslední stránky partitury!«) a věčnosti. »Paměť lidská je krátká, zvláště paměť na věci, které podněcovaly k žádosti Absolutna, když během let tato žádost uvadla a zpuchřela. Jen někdy se tato vzpomínka, nevolána, ozve a působí jako zlá můra. Tráva roste na hrobech, jí se propadává a takový tedy bude osud té části člověka, která byla na světě viditelná a tudíž prakticky platná.« Ale není třeba naříkat. »Umírají vrabci, veverky, srny, ryby, poněvadž člověk a zvíře nestačí všechno zahubit. Stromy padají, meteory padají, sníh taje. Ale všechen tento zápach zániku nestačí zapudit se světa *fluid libezné vůně, která již si najde svou cestu k smyslům a žádostem.* Pak plují oblaky a stěhují se ptáci, každým rokem zahovoří v lesích oko zmije svou vyzývavou krásou a projevování krásy nemá konce, *tajemná řeč věků nad světem neunikne.*«

Ovšem tato vážná mluva propletena je leckde vtipným ironickým šlehem. — »Básníci! Ubozí lovečtí psi, shánějící se dýchavičně po kořisti a po nějakých pánech, aby jim pracně uštvanou kořist položili k nohám!«

Rušivě působí v díle takových vzácných vlastností neopravené sazečské chyby jako umí, hladoví (místo -ějí) a j.

Opakují: Čtěte Durycha!

Dr. Jan Bartoš.

Několik myšlenek neznámých Josefa de Maistre. Dílo i osoba tohoto velikého spisovatele, katolíka a mystika, který zemřel před sto lety, jsou ve Francii studovány co nejhrošlivěji. Loňského roku vydal G. Goyau u příležitosti staletého výročí jeho smrti dílo, v němž hlavně řeší otázku víry a náboženské upřímnosti autora »Večerů Petrohradských«. Byl totiž de Maistre zednářem, dokonce i mistrem Savojské lože. Není divu, že vyvolalo odhalení Valmerovo, týkající se činnosti spisovatelovy v ložích, značný rozruch, a někteří nepřátelé Josefa de M. mluvili již o pokrytectví jeho a nebo dokonce nevěře. G. Goyau, na základě neznámých až dosud věcí Maistrových, jež mu poskytl jeden člen rodu, a potomek spisovatelův, poukázal, jak čisté byly úmysly jeho i činnost. Nejen nikdy nezapřel své víry, ba vyznával ji veřejně i v letech, kdy hodně se přikláněl k ideám encyklopedistických spisovatelů a Rousseauovým. Zřel v zednářství prostředek pro obrození náboženského úpadku, jakým bylo nemocno dokonávající XVIII. století. Soudil, že zednářstvím bude umožněna jednota všech církví. Jeho rozhovory se členy loží se vždy a nejhlouběji vztahovaly k otázce náboženské. Ostatně, přečteme-li jeho *Večery*, či jeho bohaté dílo *O Papeži*, které prohlášení neomylnosti papežovy na Sněmu vatikánském tak schválilo, nemůžeme pochybovat o upřímnosti víry jejich původce.

Celé dílo jeho ještě není vydáno. Mnohé a krásné myšlenky jsou utajeny v pozůstalosti, a jen tu a tam něco z nich jest dáno lidem v dílech Goyových a j. Spisovatel a kritik, E. Dermenghem, který chystá velikou práci o mystiku Josefovi de Maistre, podává v *Correspondent* z 25. května 1922 několik myšlenek, jež nasbíral v pozůstalosti spisovatelově. Není tře-

ba je kritisovat, ani řadit. Týkají se větší-
nou náboženství, a lze se nad nimi zamy-
slit. Nezapřou autora *Večerů* a *Papeže* a
často nás upomenou na některé místo ze
dvou stěžejných děl Josefa de M. Jsou to
aforismy často. Uvedu z nich některé.

»Křesťanství dává nevyhovující radost; ale nikdy se nesměje.

»Prvním charakterem pravého nábožen-
ství jest autorita.

»Vše se dá uvést na axiom: buď kato-
lík či nevěřící.

»Co se nyní děje (uvěznění Pia VII.
Napoleonem), zřejmě dokazuje, jak je ne-
vyhnutelně třeba, aby papež byl nezávis-
lým.

»Zlo jest ve světě. Zlo nemůže vznik-
nouti z dobra. Jsou tedy dva principy. Ale
ježto nemůže býti mezi nimi rovnost, do-
bro musí nezbytně vítězit nad zlem.

»Všichni učenci se shodují, že staří
Hebreové věřili, že očekávaný Mesiáš bude
Bohem a bude mu patřit Tetragrammaton.

»Kult heroů jest jen zkaženým a zne-
tvořeným kultem světců.

»Není pochyby, že idolatrie jest uctí-
vání duchů, že náhle nemohli lidé přejíti
od uctívání Boha k onomu uctívání du-
chů, že národní bohové byli v očích sta-
rých uctívatelů pravého Boha *pravými*
bohy, ale že tyto praví bozi byli nebo mo-
hli býti *špatnými* bohy, že tyto dva kulty
byly často spojeny a v přijetí jednoho
nebylo nezbytně vyloučením druhého; že
kult *dobrých* duchů mohl býti legitimně
spojen s úctou Bytosti Nejvyšší, nedá-
vali-li jim rovnost, že se nesmíme diviti
častým odpadům vyvoleného národa, jenž
měl zato, že neodpadá; že ctitel Boha,
jenž odcházel ku pohanskému oltáři, není
divu, je více než křesťan, který obdržev
absoluci a Tělo Páně odchází ke své ne-
věstce; konečně že staří, jimž se dnes vy-
smíváme, měli více důvodu pro své modlo-
služebnictví, než myslíme. Není mi ido-
latrie jen polytheismem. Jest ostatně ve-
lice nesnadno vysvětliti vznik mnohobož-
ství, daleko nesnadněji než idolatrie. Je
třeba hluboko sestoupiti, chceme-li naléz-
ti kult obrazů.

»Křesťanství bylo v prvých dobách za-
svěcením, v němž odhalovali skutečnou
božskou magii.« (Vzpomínám si na to, co
o tom předmětu píše P. Batiffol ve svém
díle *Théologie positive*. De Maistre znal

historii katolicismu a tajemství prvých
dob.)

E. Dermanghem hodlá psáti o Josefovi
de M. mystiku. Až dosud zřeli mnozí v
něm ostrého, křesťanského racionalistu, a
jeho logická přísnost, jakou projevuje ve
svých dílech, potvrzovala částečně jejich
názor. Ale hlavně ve »Večerech« jest již
ten nadšený křesťan a ctitel Platonův čím-
sť jiným — mystikem. Dermanghem hodlá
opřítí své tvrzení hlavně věcmi ještě ne-
známými. Budeme moci pak patřiti na
celého Josefa de Maistre a ještě více se
obdivovati velikosti a hloubce tohoto bo-
jovníka.

J. K.

II. *Týden katolických spisovatelů*
francouzských. Od 12.—17. června pořá-
dají kat. spis. franc. druhý svůj týden. Na
programu jest problém laicisace a pojed-
návají o něm nejlepší spisovatelé a učenci.
»Laicisace. Její definice a vznik a důsled-
ky.« — R. P. Emonet S. J. »Laicism ve
vědě« — M. J. Wilbois »Obrana Ducha«
— H. Massis. »Laicism v divadle« — H.
Ghéon. »Laicism v literatuře« — Mm.
Louis Martin Chauffier a R. Vallery Ra-
dot. »Naše povinnosti ku Pravdě« — R.
P. Calvet. »Laicism ve správě státu«
R. Johannet. »Laicism a mezinárodní poli-
tika« — P. Ravier du Magny. — Zájem
ve veškerém tisku jest značný a i liberální
tisk má pro tento podnik jen slova obdi-
vu. Tak J. Pascal v *Gaulois* (16. IV. 22),
J. Gaultier v »*L' Ame Française*« (29. IV.
22). Beffa v »*Courrier du Finistère*« (29.
IV. 22) se raduje, že katolíci přistoupili
k tomuto ožehavému thematicu, a chtějí jas-
ně vymeziti pojem laicisace, poukázati na
její veliké nebezpečí a varovati všechny
zodpovědné činitele v umění i ve státě. J.
Pascal s jakýmsi údivem opakuje slova
Bernovilla, jenž jest hlavním sekretářem
»Týdnu«: »Přinutíme stát, aby si jasně u-
vědomil sílu katolicismu a jeho vzrůsta-
jící činnost.« Katolíci jsou nadšeni. — Ka-
tol. spisovatelé účastnivší se v exerciciích
ve ville de Manrèse v Clamart se usnesli,
založiti zvláštní sbor, který bude míti na
starosti každoroční pořádání duchovních
cvičení. Ti, kdož se jich letos účastnili, se-
jdou se každé prvé neděle v měsíci a při-
jmou při mši sv. Tělo Páně na úmysl, aby
co nejvíce duší příštím rokem se exercici-
emi očistilo a posvětilo. — Daniel Halévy,
bývalý přítel Péguyho, vyhovuje touze

vyřešiti co nejuplněji problém laicisace, požádal G. Bernovilla se strany katolické a Guy-Granda se strany protikatolické, aby knižně objasnili své názory. Dílo Bernovillovo vyjde co nejdříve. Největší jeho část jest věnována otázce školské.

J. K.

G. Guillon, Un preneur d'âmes, L. Lenoir S. J. Spisovatel kreslí postavu kněze, jesuity, který padl ve válce, a jehož vojínů, jimž byl vším, nazývali světcem. Užívá o něm slov, jež jsou známá z Písma: Ille Seducor P. Lenoir má jen vaše duši. Chce podati a přivesti k Bohu všechny, sytí je Nejsvětějším, modlí se za ně, rozehrává je láskou k Ježíši — Hostií. Jest maličkým a chtěl by býti ještě menší ve své pokoře, ale jest hrdinou a jeho smrt, mohutná a krásná, jest vítězstvím. Jednu momentku z jeho života. Byl děckem a připravoval se k prvnímu slavnostnímu Přijímání. I tázala se ho jeho matka, co by si přál od Ježíše, který k němu zítra zavítá. »Chci býti knězem«, odpověděl hošík, který až dosud nejevil žádných známek povolání, a který nebyl »svou přirozeností ani pokorný ani mírný.« J. K.

Pierre Nothomb, Le Rédemption de Mars. Pěkná myšlenka jest duší tohoto románu. Dva mužové se vydají na Mars. Jeden z nich jest atheistou, druhý nábožensky lhostejný. Ale před dalekou cestou se děsí, vyzpovídá se a přijme Tělo Páně. Přijdou na Mars a obyvatelé vidí v tomto druhém Mesiáše, kterého očekávají, poněvadž jeho obličej jest prosycený světlem, jasně ukazujícím, že Pán Pánů si vyvolil stánek v srdci přijímajícího. »Nejsi Synem Božím?«, táží se. A když on záporně odpovídá, tryskají s jejich rtů slova: »Ale znáš Spasitele, Očekávaného, přicházíš ze světa, který hřešil, jako my jsme zhřešili, ale který jest již zachráněn.« V dalším jsi svědkem zápasu mezi tímto věřícím, který uprostřed prostých duchovních bytostí si uvědomil ceny pokladu své víry a atheistou, jenž chce rozbít touhu čekajících. Zápas nevěřícího s věřícím o duše. Krásnou a oduševnělou jest postava ženy, která se zamilovala do atheisty, pojala ho za muže, ale poznavši ho, lituje, že se nezasvětila Bohu, aby očekávala v čistotě Vykupitele. Bohaté popisy, místy hýčící, místy pokojný, místy zneklidňující stil odí-

vající myšlenku, radost, pokoj, bolest duše. —

J. K.

Marie Noel, Les Chansons et les Heures. M. Noel jest katolickým básníkem. Jest ženou, která nejvolněji dýše v prostředí katedrál gotických doby předrenesanční, která jakoby neznala vývoje od Ronsarda k Chateaubriandovi, jež prodělala literatura francouzská. Tu a tam cítíš vliv něžných i tvrdých veršů Villonových, hlavně když mluví o smrti, někdy jakoby přes tebe přelétl závan náboženské poesie Racinovy. Zpívá o velkých křesťanských svátcích a dotýká se sladkých tajemství víry, zpívá Hodinky podle Žalmů, zpívá o chrámu, v němž sídlí Bůh a leckdy se jí podařilo vytvořiti písně, které jsou z nejkrásnějších mezi náboženskou poesíí francouzskou (Vision). J. K.

Nové české hry. (Dokončení.) Nejcennější z nich je ještě hra bratří Čapků »Ze života hmyzu«, ačkoli není hrou podle přesných zákonů poetiky — s **exposicí**, **zauzlením**, **krisí**, **peripetií** i **katastrofou**. Ale konečně proč by nešlo připustiti, aby byly předváděny na scéně i takové jednotlivé obrazy, z nichž se děj hry skládá, jen když jimi proniká jednotná myšlenka. U hry bratří Čapků je vyjadřována reflexemi osoby tulákovy, jenž svým filosofováním spojuje všechny scény v jeden celek. Ale tato jeho filosofie je smutná a hořká, poněvadž i jednotlivé scény, líčící člověka a společnost, jsou nanejvýše neutěšené. — Vždyť není láska jen motýlím flirtováním, vždyť není rodina jen egoistickým mamónářstvím a nenasytým vražděním, vždyť není obec a stát organizací, sloužící poddaným k válkám o píď půdy. Je pravda, válečná a poválečná léta příliš sváděla autory, aby jinak neviděli a přece dalo se zachytiti tolik jiných pozitivních stránek lidského snažení. **Konečný epilog snaží se sice nepříjemný dojem ze hry poněkud svou oslavou věčnosti života zahladiti, ale marně.** Vždyť tento dojem je ještě stupňován hrubou a vulgární mluvou. Přes tyto nedostatky zůstane hra přece věcí stále cennou, **ne sice vnitřně, ale aspoň vnějškově:** Bude dokumentem naší doby, bude kritikou naší společnosti, u níž ovšem všechny ty zlé pudy a náklonnosti budou a zůstanou, i když je stokrát šlehne bič satiry Čapkův. — Hrou »*Měsíc nad ře-*

kou« opouští Šrámek pole válečnické satiry — pochopil aši, že pokračovati v duchu »Hagenbeka« a »Zvonů« znamenalo by proň nezbytně pád jeho umělecké tvorby — a vrací se kajicně tam, kde získal svou dramatickou slávu — k náladové, impresionistické kresbě. A tak jako dýchala v Červnu nálada letního odpoledne a jako hořel v »Létu« žár letních dní, tak hraje v nové hře Šrámkově nálada, tentokrát smutná, melancholická nálada odumírajícího mládí, jemuž na druhé straně ukazují rodiče blahodárné dobrodiní tiché resignace a klidného vyúčtování se životem. — Hra nedostihuje sugestivnosti »Léta«, ale má proti »Létu« jednu přednost, jíž se Šrámek u svých satir přiučil: má pevně vykreslené a propracované osoby, z nichž je každá jako ulitá do hry. — A ještě několik slov o hře Arnošta Dvořáka a Ladislava

Klímy. »*Matěj poctivý*«, symbolická hra, v níž vítězí v boji s požitkářstvím přirozená radost životní, je vlastně celou svou podstatou a všemi svými scénami karikaturou lidské dnešní společnosti. Autoři nevidí na společnosti ani jednoho zdravého chloupku a tak každý dostává ve hře svůj díl. Ovšem děje se to způsobem, zvrhujícím se v prostotu a řečí, jež daleko přesahuje meze triviálnosti. Není divu proto, že odchází-li vážnější divák z podívané na tento fraškovitý kolotoč světa, že je zhnusen a docela vyléčen z fixních představ o přípustnosti takového naturalismu v literatuře. — Ostatní hry, jež jsem na počátku článku uvedl, jsou příliš slabé věci a místo v »ŽIVOTĚ« příliš drhocenné. Vykonám pro ně tedy ten dobrý skutek, že odbudu kritiku jejich tichým mlčením.

Šráček.

ČÍSLEM DESÁTÝM KONČÍME IV. ROČNÍK „ŽIVOTA“. AČKOLIV PŘI VYDÁVÁNÍ TOHOTO ROČNÍKU TOLIK VNĚJŠÍCH OKOLNOSTÍ NÁM BYLO NEPŘÍZNIVO, Podařilo se nám je všechny, jak doufáme, bez větších nepříjemností pro čtenáře odvrátiti. Nebyli-li však přes to někdy ať už s obsahem listu, ať už s jeho zasíláním spokojeni, nechť jsou tyto naše obtíže také naší omluvou. Doufáme, že všichni odběratelé a čtenáři nám zůstanou věrni i při pátém ročníku, jenž bude značně rozšířen proti ročníku dosavadnímu.

ADMINISTRÁTOR :	VYDAVATEL :	REDAKTOR :
JOSEF PELIKÁN.	ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.	JANO ŠRÁČEK.

Ž I V O T

M Y Š L E N K Y
O S O C I A L I S M U, U M Ě N Í
N Á B O Ž E N S T V Í A P O L I T I C E

* R O Č N Í K *
I V



*

*

1 0 2 1 * 2 2

V Y D Á V Á

* Č E S K Á L I G A A K A D E M I C K Á *

O B S A H:

H. Belloc	143
Účinky reformace	
Vilém Bitnar	
Na okraj literárního díla Aloise Langa	226
J. S. Bořita O. P.	
Její apoštolát	38
Prvky mravnostní nauky	173
Dr. František Cinek	
Církev československá	101, 138
Paul Claudel	
Má konverse	5
A. Č.	
Modlitba	5
Dante Alighieri	
Z „Božské Komédie“	5
Prof. Dr. F. W. Foerster	
Moderní člověk a katolická církev	177, 205, 238
Ernest Hello	
Časovost	76
Hrvatské národní písně	
Vila posestrima	299
Ženitba měsícová	300
Francis Jammes	
Konverse	43
Cyril Jež T. J.:	
K poměru víry a vědy	2
Vlivy filosofie na proticírkevní a protináboženské proudy	66
Je křesťanství negací života a jeho radostí?	197
Oluf Kolsrud	
Čin svatého Olava	267, 302
Dr. František Kordač	
K reformě studia duchovenstva	162
J. Krlín:	
Jedna z příčin obrození katolické literatury francouzské	108
Molière	133, 169, 200, 234
Inteligence katolická v Itálii XX. století	305
Přeložil z francouzštiny: Paul Claudel Má konverse.	
E. Hello: Časovost.	
Francis Jammes Konverse.	
Em. Kubíček T. J.:	
Klíč k dějinám	82
Jul. Kuncek:	
O významu tělesné výchovy	229
Papež Lev XIII.:	
Jak léčí církev sociální bídu	40
M. Linhartová	
Hallelujah!	225
K. Mareš:	
Přeložil stať papeže Lva XIII.: Jak léčí církev sociální bídu.	
Dr. Jos. Miklík C. SS. R.:	
Od Luthera po Delitzsche	269
F. A. Modrý:	
Hořký sonet	263
Ant. Novák	
Tractatus contra dominos praelatos	44, 72, 105, 146, 203
Dr. Fr. Xav. Novák	
Katolické červánky	97, 130, 163, 194
B. Pečínková-Dlouhá	
Hledač pólu	33
Podzimní Praha	51

Palimpsest	75
Ukolébavka	97
Chopinův valčík minutový	176
Vzkaz ruských matek	289
V. P o l e d n e	
Jubilejní píseň	1
S. K. R o n e s	
Přeložil z němčiny stať Foerstrovu Moderní člověk a katolická církev.	
Amadeo Silva Tarouca:	
Sociální a náboženský program akademikův a katolická veřejnost	10
A. D. S e r t i l l a n g e s:	
Láska k bližnímu	296
JUDr. Karel Svoboda	
Třídni boj a třídni vyrovnání	79
Jano Šráček	
Lidová akademie	12
Svatý Otec umřel	129
Otto Albert Tichý:	
Vincent d' Jndý	264
Fr. Jan Evang. Urban O. F. M.:	
Fons aquae vivae (Myšlenky) 37, 41, 42, 51, 75, 78, 84, 100, 104, 149, 182, 241, 266,	273
Vědění a život	300
Bohuš Vaněk	
Foerstrův mužský sbor „Oráč“	115
Josef Vašica	
Na březích Latorice	47
St. Vlček:	
Přeložil z francouzštiny stať Sertillangovu: Láska k bližnímu.	
Dr. Karel Vrátný:	
Přeložil z italštiny úryvky z Dantovy „Božské Komédie“.	
Ladislav Vymětal:	
Přeložil z angličtiny články z Belloca Účinky reformace.	
Emil Walter	
Přeložil z norštiny řeč Olufa Kolsruda Čin svatého Olava.	
Dr. Karel Závadský	
Poznání Boha ve starověké filosofii	34
Josef Zeman	
Dopis z Číny	258, 290
Jar. Znorov	
Hlasy	42
Píseň žalmová	43
Sávo!	117
Modlitba za bratry hledající	137
Za odešlou	142
Modlitba	161
Píseň raněného dělníka	193
Proměna	233
Jen pyšni nebudme!	257
Přeložil hrvatské národní písně Vila posestrima. Ženitba měsícová.	
J. Žal:	
Podzim	18
Zdrávas Maria	65
Noc	205

Do rozhledů „Co život dal“, „Věda“ a „Umění“ přispívali:

Dr. Jos Bartoš (Umění), J. S. Bořita (Co život dal, Věda), Dr. Havránek (Věda), Horáček (Umění), Josef Hronek (Umění), Cyril Jež T. J. (Věda), Kamila Karenová (Umění), J. Krlín (Co život dal, Věda, Umění), Prof. Dr. Al. Kudrnovský (Věda), Jul. Kunček (Věda), Ant. Novák (Co život dal, Věda), Běla Pečínková-Dlouhá (Co život dal, Umění), Jos. Pelikán (Co život dal, Věda), Jos Peška (Co život dal, Umění), Amadeo Silva Tarouca (Co život dal), Dr. Fr Skaličský (Věda), Fr. Skoumal (Věda), Jan Strakoš (Co život dal, Věda), Jano Šráček (Co život dal, Věda, Umění), Otto Albert Tichý (Co život dal, Umění), J. Trnka (Umění), Jan Ev. Urban O. F. M. (Věda), Fr. Valoušek (Co život dal), Josef Vašica (Umění), Dr. Karel Vrátný (Co život dal), Dr. Závadský (Věda).

Redaktorem IV. ročníku byl: *Jano Šráček*, profesor arcibiskupského gymnasia v Kroměříži.

KNIHY DRUŽSTVA PŘÁTEL STUDIA

Pořádá a vydává Lad. Kuncíř v Praze VII., Ověnecká 4.

- | | |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------|
| 1. Hilaire Belloc: <i>Cesta do Říma</i> . Přeložil Ant. L. Stříž. S 30 autorovými vyobrazeními. Upravil Jar. Benda | Kč 24'20 |
| 2. Thomas de Quincey: <i>Johanna z Arku</i> . Přeložil Ant. Stříž. Upravil Jan Zrzavý | Kč 10'— |
| 3. Sv. Bonaventura: <i>Život svatého otce Františka</i> . Přeložil Ant. L. Stříž. Upravil a dřevoryty ozdobil Ferdiš Duša | Rozebráno |
| 4. Blah. Rabanus Maurus: <i>Život blažené Maří Magdaleny a její sestry sv. Marty</i> . Přeložil Antonín Stříž. Upravil a 4 obrazy ozdobil Jan Konůpek | Kč 26'40 |
| 5. Kasimir Edschmid: <i>Šestero ústí</i> . Povídky. Přeložil Boh. Reynek. Upravil a ilustroval Vlast. Hofman | Kč 19'80 |
| 6. Paul Claudel: <i>Den sedmý odpočinkem</i> . Drama o třech dějstvích. Přeložil Dr. Fr. Odvalil. Vypravil Vlast. Hofman | Kč 15'40 |
| 7. Fulcher Chartreský: <i>Historie Jeruzalémská</i> , aneb Děje křesťanského rytířstva na výpravě do Svaté země a panování obou Balduinů. Přeložil Ant. Stříž. Upravil a dřevoryty ozdobil K. Votlučka | Kč 33'— |
| 8. Paul Claudel: <i>Patero velkých ód provázených processiónálem na pozdrav novému věku</i> . Přeložil Boh. Reynek | Kč 27'50 |
| 9. Arnošt Hello: <i>Divné příběhy</i> . Povídky. Přeložil Josef Krlín | Kč 39'60 |
| 10. Francis Jammes: <i>Růženec ve slunci</i> . Přeložil Frant. Pastor | Kč 16'50 |
| 11. Melanie Kalvatová: <i>Zjevení přesvaté Panny na hoře La Saletské dne 19. září 1841</i> . Přeložil Josef Florian. Upravil Ant. Lískovec. Frontispice a kresbu v titulu navrhl Frant. Vik | Kč 10'— |
| lepší vydání | Kč 20'— |
| vydání na ručním papíře v polokož. vazbě | Kč 100'— |
| vydání v celokožené vazbě | Rozebráno. |
| 12. Boh. Reynek: <i>Žízně</i> . Básně. Obálku a kresbu v titulu navrhl F. Vik. | Kč 22'— |
| 13. Paul Claudel: <i>Tři básně z války</i> . Přeložil Boh. Reynek | Kč 2'20 |
| 14. Fra. Filip Konečný: <i>Svatý Dominik, zakladatel řádu kazatelského</i> . S 20 obrazy v textu a titulním obrazem sv. Dominika od Fra. Angelica | Kč 33'— |
| 15. <i>Almanach třetího řádu sv. Františka</i> . Uspořádal Leander Brejcha. O. F. M. Dřevoryty F. Duši | Kč 15'40 |
| 16. Křišťan: <i>Život a umučení sv. Václava a báby jeho sv. Ludmily</i> . Přeložil Ant. Stříž. Předmluvu a poznámky napsal prof. Dr. Josef Pekař. Upravil Ant. Lískovec. Lid. vydání rozebráno. Lepší vyd. vázané v plátně | Kč 19'80
Kč 44'— |
| 17. Jules Barbey d' Aurevilly: <i>Ženatý kněz</i> . Román. Přeložil Arnošt Procházka. Upravil V. H. Brunner. (Spisy. sv. I.) | Kč 37'40 |
| lepší vydání | Kč 49'50 |
| vázané v plátně | Kč 88'— |
| vydání na ručním papíře v celokož. vazbě | Rozebráno. |
| 18. <i>Kvítky slavného pána svatého Františka a jeho bratří</i> . Přeložil Dr. Karel Vrátný. Upravil Ant. Lískovec. Kresbu v titulu navrhl Fr. Vik. Lidové vydání rozebráno, lepší vydání vázané | Kč 30'80
Kč 55'— |
| 19. Jiří Karásek ze Lvovic: <i>Legenda o ctihodné Marii Elektě z Ježtše</i> . Obálku, frontispice a kresbu v titulu navrhl Frant. Vik | Kč 18'— |
| 20. Svatá Terezie Ježíšova: <i>Meditace duše o Bohu</i> . Přeložil Rudolf Linhart. Z literární jeho pozůstalosti vydal Vilém Bitnar. Upravil Ant. Lískovec | Kč 8'80 |
| 21. Ludvík M. Grignon z Montfortu: <i>O pravé pobožnosti k Panně Marii</i> . Přeložil Otto Albert Tichý. Kresbu v titulu upravil Fr. Vik | Kč 15'— |
| lepší vydání | Kč 22'— |
| Zvláštní otisky z této knihy: <i>Litanie k Duchu Svatému</i> | Kč —'40 |
| <i>Modlitba o apoštoly posledních dob</i> | Kč —'80 |
| 22. Dr. Alois Lang: <i>Jacopone da Todí</i> . Upravil V. H. Brunner. (Spisy svazek I.) | Kč 20'— |
| 23. Jules Barbey d' Aurevilly: <i>Rytíř des Touches</i> . Román. Přeložil Jos. R. Marek. Upravil V. H. Brunner. (Spisy sv. II.) | V tisku. |

24. Henry Ghèon : *Člověk zrozený z války*. Konverse. Přeložil Dr. Fr. Odvalil V tisku.
25. Alexej Remizov : *Rybník*. Román. Přeložil Lad. Ryšavý. Upravil V. H. Brunner. V tisku.
26. Francis Jammes : *Farář ozeronský*. Román. Přeložil Dr. Fr. Odvalil. V tisku.
27. Arnošt Hello : *Svěcení dne Páně*. Přeložil Jos. Krlín. (Spisy sv. I.) V tisku.
28. Vlad. S. Solovjev : *Základy duchovního života*. Přeložila a předmluvu napsala A. Tesková. Upravil V. H. Brunner V tisku.
29. Jaroslav Durych : *Obrazy*. Upravil Jar. Benda V tisku.
30. Pavel Bernriedský : *Život sv. papeže Řehoře VII.* Upravil V. Pavlík. V tisku.

Do tisku se připravují: Spisy J. Barbeye d' Aurevilly, Léona Bloye, Arnošta Hella, Paul Claudela, Dra. Al. Langa, Al. Remizova, ctih. A. K. Emerichové. — Knihy konversí. — Svatí Otcové Církevní (sv. Augustin, sv. Alfons Liguori, sv. Řehoř Veliký, sv. Bernard). — Legenda aurea. — Životy českých světců. — Martyrologium Romanum. — Dante Alighieri, Božská komedie. — Jörgensen, Na výšinách. — de Rezende, Můj Flos Sanctorum. — Balbín, Obrana jazyka českého. — Jammes, Kniha o sv. Josefovi. — Belloc, Marie Antoinetta. *Malogranatum* -- slavná památka českého písemnictví z doby předhusitské v překladu P. J. Fořtela.

Letorosty: Sborník D. P. S. Svazek 1. a 2. po Kč 10.—. Svazek 3. Kč 25.—.

DOBŘÉ DÍLO :

- Em. Baumann, *Tři svatá města*. Přeložil Dr. Jos. Vašica. Upravil Jar. Benda Kč 16'50
- Hil. Belloc, *Čtyři pocestní*. Směs. Přeložil Ant. Stříž. Upravil Jar. Benda Kč 26'40
- R. H. Benson, *Historie Richarda Raynala*. Přel. Ant. Stříž. Upravil Jar. Benda Kč 16'50
- Leon Bloy, *Chudá žena*. Přel. Jos. Florian. Upravil Jar. Benda Kč 38'50
- Jar. Durych, *Cestou domů*. Upravil J. Benda Kč 13'20
- *Svatý Vojtěch*. Upravil J. Benda Kč 39'60
- *Tři dukáty*. Upravil Jar. Benda Kč 13'20
- Francia, *Pohřební řeč nad s. Marií z Kříže, rozenou Melanií Kalvatovou pas. La Saletskou*. Přel. A. Stříž Kč 4.—
- A. Hello, *Slova Boží. Úvahy o některých textech Písma svatého*. Přel. Otto A. Tichý Kč 30.—
- Sv. Eusebius Jeronym, *Listy*. Přel. Ant. Stříž Kč 30.—
- Sv. Kateřina Sienská, *Listy*. Přel. Ant. Stříž. Kč 25.—
- F. Odvalil, *Kvetoucí meze*. Básně Kč 10.—
- P. Schmöger, *Život ctih. Anny Kateřiny Emmerichové*. Přeložil M. Fencel. Upravil Jar. Benda. Díl I. Kč 30.—
- Díl II. Kč 60.—
- Sv. Terezie Ježíšova, *Kniha o zakládání*. Přel. Rud. Linhart. Upravil Jar. Benda Kč 25.—

KNIHOVNA NÁVŠTĚVY :

1. Paul Bourget, *Lazarina*. Román Přel. B. Kyselý Rozebráno.
2. René Bazin, *Davidka* Birotová. Román učitelky. Přel. Dom. Pecka Kč 7'70
3. Const. Plastrierová, *Vyhnaný dědic*. Román. Přel. Prok. Holý Kč 9'90
4. Dr. J. Klug, *Věčná tesknota*. Trpícím a hledajícím Boha. Román. Přel. Stan. Domin. Kč 12'40
5. Isidor Cankar, *Z cesty*. Přel. B. Vybíral. Kč 12.—

Roční příspěvek členský Kč 60.—. Členové dostávají všechny publikace se slevou a mimo to bezplatnou premii, výhradně pro členy D. P. S. vydanou. Na ceny zde uvedené nepočítává se žádná přírážka a též porto se neúčtuje.

Přihlášky nových členů přijímá a objednávky knih vyřizuje

ADMINISTRACE DRUŽSTVA PŘÁTEL STUDIA
v Praze VII., Ovenecká 4.